MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

OPERA

COLLEGII DOCTORUM BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

TOM. I. — FASCIC. I.

MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

OPERA

COLLEGII DOCTORUM BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

Tom. I. — Fascic. I.

MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

OPERA

COLLEGII DOCTORUM BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

TOM. I.

MONUMENTA
SACRA ET PROFANA

EX CODICIBUS PRAESERTIM

BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

OPERA

COLLEGII DOCTORUM EJUSDEM

TOMUS I. = FASCICULUS I.

FRAGMENTA LATINA EVANGELII S. LUCAE, PARVAE GENESIS ET ASSUMPTIONIS MOSIS.
BARUCH, THRENI ET EPISTOLA JEREMIAE
VERSIONIS SYRIACAE PAULI TELENSIS CUM NOTIS
ET INITIO PROLEGOMENÔN IN INTEGRAM EJUSDEM VERSIONIS EDITIONEM.

EDIDIT

SAC. OBL. ANTONIUS MARIA CERIANI

DOCTOR COLLEGII BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE.

MEDIOLANI MDCCCLXI

TYPIS ET IMPENSIS BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

Die 23 *Jan.* 1861.

ADMITTITUR

P.r VITTADINI FELIX pro Excell.mo et Rev.mo D. D. CAROLO e Comitibus CACCIA Ep. Famaug. et Vicario Capit. Mediol.

SIMONI GATTI

ANTONIUS CERIANI

Plura a Te benevolentiae officia expertus, quae studia mea juvarunt, non haesi incertus, cuinam hunc librum, qualiscumque est, dedicarem. Tu ergo accipe, saltem ut non indignum ex sinceritate, qua offero, grati animi testimonium.

Mediolani, die vii Januarii, mdccclxi.

PRAEFATIO

Communi Doctorum Bibliothecae Ambrosianae consilio statutum est, ut ex ejusdem manuscriptis, opera Praedecessorum continuata, evulgentur typis domesticis quae scientias sacras et profanas promovere possint; non rejectis tamen quae aliunde conquirere liceat, quae illorum sint pars et complementum. Ineditis documentis opus constabit, nec jam prolatis erit locus, nisi forte tam male operis magni pretii curata fuerit editio, ut prae ineditorum ipsorum evulgatione sit habenda ista, quae offendiculum, lapsuum causam frequentem, a doctis removeat.

Laborem, ut res fert et Constitutiones nostrae indicant, ita inter nos partiti sumus, ut quisque quod sibi magis accommodum, hoc sumat. Ipse interim dicam, quam partem elegerim, quid jam praemittam, quid in posterum parem.

Officium meum est, ut conferam in Collectionem tum quae rescripti codices graeci et latini mihi offerent pro acriori juvenili oculorum acie, tum quae in mss. latinis vetustissimis, graecis et orientalibus utiliora praesertim scientiis biblicis et ecclesiasticis deprehendam. Specimen laboris exhibeo in hoc fasciculo, de quo jam dicendum.

Quod ad fragmenta latina attinet *Evangelii S. Lucae*, *Parvae Genesis et Assumptionis Mosis*, id praestant quae iisdem sum praefatus, et vix pauca addam. In *Assumptione* Mosis pagina cod. 68 (edit. 59), quantum nunc conjicio, iis quae praecedunt cohaeret, et puto me non recte judicasse de lacuna interjecta in iis quae praemisi pag. 11, et quae subdidi pag. 64. Scripseram haec cum vix extrema paginae 68 legissem, et fere desperarem de ceteris eruendis, quod demum pro pluribus assecutus sum novissimo conatu et iteratis chemicis subsidiis in ipso editionis actu; quod cum ea mentis intensione contigit et gaudio de lectione, ut de nexu textus nec cogitarem. Ex his corrige etiam quae de *quinternione* dixi pag. 63-4. Juvat quoque addere nonnulla, quae de rescriptorum codicum literis resuscitandis docuit amicus Ponzio ex suo harum rerum usu multiplici, et utilia doctis fortasse erunt. Tradidit enim diligenter inquirenda esse prius atramenti corundem elementa, ut pro horum diversitate vel efficacia absolute, vel efficaciora chemica subsidia adhibeantur, salvis omnino membranis, quod quidem de more non fit. Ostendit quoque quomodo membranae ex unguine eas inficiente interdum pellucidae factae, ex quo ductus literarum evanescunt, pristinam opacitatem recuperent et scripturam iterum offerant. Mecum demum doluit saepe de nonnullis subsidiis chemicis, quae vulgo usurpantur, et rescriptos codices labefactant pauco temporis intervallo, quod accuratiori rerum cognitione evitare liceret.

Plura contra oportet disserere de parte Syriaca ex defectu Prolegomenôn, quae universa illustrent quae textui ejusdemque editioni referuntur.

Cum plures libri per stichos scribantur, quos servare omnino oportet, cumque, si in aliis libris vetustis id non paucis gratum est, acceptius sit futurum in nostra versione, in qua notae Origenianae hac ratione evidentiores offeruntur, et error codicum sic interdum deprehendi potest, lineas ipsas codicis retinui, folia et columnas indicavi, et, si lectiones et notas marginales excipias, quas editio nonnisi incommode retinere poterat e regione textus et margini interiori adlegavi, cetera quoque margini codicis adscripta summa severitate retinui suo omnino loco, etiamsi ex arbitrio interdum minus adamussim scripta essent. Quae minio exarantur sive in textu, sive in marginibus, *estranghelo* charactere dedi, cetera *maronitico*. Lectiones et notae marginis aliae scribuntur charactere *estranghelo* puro, aliae charactere in ullis jam currentiori; uno ipse charactere contractiori usus indicavi in notis, ubi alter usurparetur, quem titulo *medii* (m.) insignivi; characterem vero earum dico dubium, quando literae, quae in illis occurrunt, sunt eaedem in charactere estranghelo, et in altero jam ab eo in ullis deflectente. Cetera quae typi referre non possunt, ut correctiones, rasuras, peculiares indices remittentes ad lectiones et notas marginis, et alia, in notis tetigi. Nihil sane omisi ut darem textum referentem omnino codicem, et si quam laudem spero consecuturum, haec erit ex ea quam

attuli in hanc rem sollicitudinem. Qua de re illud in primis animadvertendum hoc mihi contigisse, quod rarissime aliis, ut cum codicibus, quos evulgo, ad manum editioni semper adstarem, cum haec curaretur in aedibus Bibliothecae nostris typis. Textum syriacum ex apographo meo sine punctis compositum, plerumque per me ipsum, ad codicem primo revidebam, cum puncta omnia diacritica, quae sunt frequentissima, adscriberem exactissime suo quaeque loco, ut codex offerebat, typis postea apponenda, omnino ubique ut quisque inspicere potest factum in fragmento, quod in tabula lithographica exhibeo. Alterum exemplar postea curabam exprimendum, cum notae quoque meae adjunctae et paginae compactae fuissent; quod iterum cum codice integre conferebam. Postquam demum jam in *torculari* erat opus, nec jam quid distrahi vel in punctis poterat, tertium exemplar confectum denuo conferebam fere syllabatim ad codicem, et si quid vel minime in ipsis punctis, vel in loco marginalium lectionum et notarum cujusque generis aberraret, scrupulosissime notabam, in *torculari* ipso curabam corrigendum, me semper adstante, qui in novo exemplari postea expresso inspiciebam, si omnia correcta adamussim fuissent. Quae quidem omnia semper praestiti, praeterquam quod novas curas istis addidi, ubi opus fuisset, vel dubium exurgeret.

In textu sphalmata ulla codicis, non mei, aliquis fortasse deprehendere sibi videbitur vel orthographica, vel etiam grammaticalia. Haec vel peculiari codicis conditioni, vel defectui grammaticarum nostrarum danda sunt, neque attigit, nec enim erat officii sui, Skat Rördam in sua *Dissertatione de regulis grammaticis* etc., praemissa operi *Libri Judicum et Ruth* etc.; ipse tractabo in Prolegomenis, cum de codicibus versionis agam.

Novas etiam voces, formas et significationes, quas collegi et primo statueram huic libello addere cum locis probantibus e pluribus operibus syriacis, melius puto reservandas pro tota editione in fine ejusdem ut simul omnia exhibeam, ad Bersteinii Lexicon exacta, si totum prodierit, sin minus, ad illud Castelli-Michaelis.

Ad notas meas venio. In his primum offero quidquid versio syriaca habet discrepans vel in interpunctione ab editione Romana LXX anni 1587, quam assumsi, non editiones ceteras ad eam institutas, quas nullas reperi omnino ad illam exactas, licet ex bona correctione in easdem varietates inductae fuerint. Volui enim collationis normam textum assumere, qui in Bibliothecis saltem ubique, vel fere extaret. Et nullam in collatione rationem habui correctionum calamo additarum, vel ad calcem affictarum, cum in quatuor editionis illius exemplaribus nostrae Bibliothecae non omnino easdem in omnibus repererim; licet, si quid forte in posterum offerant, sim allaturus in notis pro re nata. Numerum versuum ex editione Holmesiana pro critici apparatus commodo desumsi. Praemissa autem lectione editionis Romanae, subjungo eam versionis syriacae, graece, si documenta graeca exhibeant, sin aliter, latine; cui adnecto, siglis usus, testes omnes criticos, quos undecumque colligere licuit. Sunt autem sequentes, quorum recensui et sigla mea, ubi opus est, addo inter uncos.

Apparatus Holmesianus cum ejus siglis. Holmes semper excito brevitatis et simplicitatis causa, licet quidquid assumo sciam ejus continuatorem dedisse.

Ejusdem Holmesii siglis servatis addidi collationem codicis Alexandrini (III), quam dedit Tischendorf ex opere Herveji Baber in sua secunda editione LXX. Ipse vero, fere ab initio deprehensa oscitantia Holmesii, adhibui in fonte editiones Complutensem et Aldinam.

Editio codicis Vaticani celeberrimi per Cardinalem Mai (Vat.). Asterisci additi siglis hujus et aliorum codicum indicant cuinam manui dandae sint lectiones. Aegyptum patriam ejus dicunt docti, sed ne eis assentiar plura me impediunt, quae in Prolegomenis disseram, argumenta etiam contrariae opinionis discutiens.

Collatio Threnorum I, 1—II, 20 codicis Friderico-Augustani ex editione LXX Tischendorfii jam allata (FA).

Lectiones variantes in notis editionis Romanae et Flaminii Nobili e VI Tomo Polygl. Londinensium, non omissa tamen pro secundis editione versionis latinae LXX, Romae edita an. 1588.

Ad Baruch et partem extremam Threnorum in ullis locis usus sum collatione et fragmentis codicis Chisiani (Holmesii 88) editis a Blanchino in *Vindiciae Can. Scripturarum*, et a Magistris *Daniel secundum LXX. Magistris* dico ex usu communi, a me alienum putans corrigere juxta dicta in Praefatione Iezechielis e cod. Chisiano, ut Vincentio de Regibus tribuam, ne lectoribus confusionem injiciam. Jam ille furtum praescripsit.

In Threnis locos ullos codicis Marchaliani (Holmesii XII) ex Hexaplis Origenis editis a Montfaucon excitavi. Editionem enim nuperam operis istius per Drach, a Migne datam Parisiis an. 1857-60, accepi, cum major pars Threnorum impressa jam erat. Bona adjecit vir Hebraicis et rabbinicis literis doctissimus, sed mirum quantam neglexerit jam operi suo paratam materiem in editionibus versionis nostrae per Bugati et Middeldorpf, et in Appendicibus Holmesianis, ut minora omittam. Et muneris sui erat quidem haec addere, cum editiones e Chisiano codice et Norbergianam e nostro syriaco non omiserit.

Codex Ambrosianae Bibliothecae, E. 3. Inf., cujus specimen exhibet tabula lithographica graeca (a). Deficit Baruch IV, 36 ad finem libri, Thren. I-II, 2. Huic addidi in Baruch fragmenta graeca duorum

aliorum codicum, quos in Prolegomenis cum primo describam (b, c).

Codex collatus in Thr., non ad omnia, ut conjicio ex datis, a Doederlein, *Repert. f. B. u. M. Lit. VI* (N).

Textus interpositus Catenae graecae in libros nostros, quam edidit Ghislerius, nec non lectiones in textu scholiorum occurrentes (Cat. Ghisl.).

Theodoretus ad Baruch et Threnos; utor editione Sirmondi (Theodoret.). Plurima dedit ab Holmesio omissa, quae crisin de familia Lucianaea mirifice juvant.

Vulgata latina (Vulg.).

Versio, vel Recensio latina vetus Baruch in Sabatier, *Bibliorum Sacrorum Versiones latinae antiquae* (Vet. Lat. apud Sab, vel in ullis locis solum posui *Vet. Lat.*, quin adderem *apud Sub.*); itemque fragmenta Patrum Latinorum et lectiones veterum codicum ad omnes libros ex eodem Sabatier; interdum Patres latinos nomine tenus tantum excito, sed in eodem quaerendi, interdum addo indicem fontis (Sab.).

Fragmenta Versionis, vel Recensionis latinae Baruch, quae extant in missali ms. Ambrosiano nostrae Bibliothecae seculi X.

Versio Syriaca Pescito (P.) e Polyglottis Londinensibus, adhibitis etiam duobus codd. Ambrosianis, quorum unius, B. 21. Inf., specimen exhibet tabula lithographica syriaca, alter completus est Hierosolymis an. 1615; in Threnis usus sum etiam editione Samuelis Lee, quam dono mihi dedit E. Pusey.

Versio Arabica (Ar.) e Polyglottis Londinensibus. Lectiones quae in hac editione in Threnis desumuntur e codice Oxoniensi, reperi etiam in Cod. Ambrosiano C. 58. Inf., quem nondum excussi diligenter ex temporis defectu. Continet Prophetas omnes, non tamen Baruch et Epistolam Jeremiae; Jonam edidit e versione, quam offert codex, e Ms. Bodlejanae Bibl. Wright in *The book of Jonah in four oriental versions;* in Threnis e Pescito videtur mihi omnino fluxisse e titulis capitum et ex ullis lectionibus, praesertim insigni illa Cap. III, v. 1, communi Pescito, huic versioni et Armenae, quae a Pescito plura mutuata est, saltem in Threnis. Corrige hinc quae de indole supplementorum in Threnis Polygl. Londinensium ex codice Oxoniensi, eodem, ut puto, ac illo Wright, habet Rosenmueller in Threnos, III, 22.

Versio Armena (Arm.) ex editione Zohrab, Venetiis 1805 in 4.°, pro Baruch et Threnis; pro Epistola Jeremiae usus sum editione Ecclesiastici et ejusdem, ibidem, 1833. Holmesianas quoque lectiones Armenas cum ejus siglis dedi.

Versio Copto-Memphitica (CM) ad Threnos ex editione Tattam.

Versio Copto-Baschmurica (CB) ex editione Quatremère; non habet nisi Thren., IV, 22 ad finem libri, et Epistolam Jeremiae; sed omnia cum lacunis.

Semel Copto-Sahidica (CS) usus sum; nam cetera ejusdem non suppetebant.

Omnes versiones assumsi in propria earum lingua, non ex interpretatione latina omnibus praeter Armenam adjecta, ut quisque etiam per se arguet ex locis, in quibus discedo ab interpretibus latinis. Ne quis tamen putet me scientiam linguarum illa editorum superiorem mihi arrogare, absit. Totum enim textum vertentibus fas erat non adamussim verba captare; quod ratio mearum notarum a me postulabat, qui facilius illud praestare poteram, inquirens in singulos tantum locos. Ceterum harum versionum textum originalem, nisi opus omnino fuisset, omisi operae typographicae commodo, et praesertim quia illi, qui intelligere possunt, habebunt profecto textus integros, in quibus conferant.

In Threnis demum Hebraeum archetypum (Heb.) usurpavi cum apparatu De Rossi, non neglecto ad aliquot loca Kennicott.

Chaldaicam paraphrasim ex De Rossi excitavi, sed consului etiam editionem Polygl. Londin.

Alia minora satis indicantur ubi occurrunt.

Hic est apparatus, ex quo testes lectionum versionis nostrae desumsi. Sed licet a proposito meo alienum putarem, ut partem operis critici in LXX arriperem, quod lectiones eorum omnes ex universis documentis discuteret et judicaret, dignissimum sane studium, sed cui nondum parata a doctis universa subsidia puto; non potui tamen abstinere, quin interdum crisin lectionum LXX attingerem, et in Threnis rationem varietatum nostrae versionis etiam ex Hebraeo, si non semper, non raro tamen indagarem.

Sed versio syriaca praeter textum LXX Origenianum offert lectiones interpretum veterum et anonymas, et scholia varii generis, et etiam voces graecas LXX. Voces graecas non attigi in notis, nisi differrent ab editione Romana. Cetera omnia exhibui in textu graeco, unde fluxerunt, si hic mihi prostabat ex operibus mox afferendis, sin minus, latine; et fusius etiam discussi quam lectiones textus discrepantes, cum minora subsidia critica illis, quam istis, suppetant in libris jam editis. Opera quae assumsi in graeco textu exhibendo et in discussione critica, sunt praeter Hebraeum, Hexaplorum Origenis reliquiae editae a Montfaucon (Montf., vel plenius); Notae editionis Romanae, et interdum Drusii opus *Veterum interpretum graecorum in totum V. T. Fragmenta;* Catena PP. Graecorum in *Michaelis Ghislerii in Jeremiam Commentarii;* et pro occasione alii fontes critici in apparatu ad lectiones variantes jam allati, praesertim in lectionibus anonymis, pro quibus eandem secutus sum rationem, quam in lectionibus versionis nostrae ab editione Romana discrepantibus. In his notis praeter breviationes ullas jam declaratas usus sum istis: *ind.*

add., ind. sch., i. s.: ind. add. significat *indicem additionis*, alia *indicem scholii;* de quorum forma et vi in Prolegomenis disseram. In Baruch et initio Threnorum primam notam *ind. add.* omisi, licet satis significaverim additionem fieri in lectionibus allatis; sed si quis cupiat, en lectiones marginales, ad quas in notis meis adjiciatur: Baruch: I, 9, 14, 20. II, 13, 15, 26, 31. IV, 18. Thren. I, 13.

In notis demum attigi interdum *Familiam*, seu *Recensionem Lucianaeam* codicum Graecorum. Longum requirit sermonem, quem commodius rejicio in Prolegomena, de quibus nunc nonnulla.

Prolegomena fere tota typis erant parata, et ad partes reliquas quoque materiem in adversaria conjeceram; sed tum temporis defectu ex typographici operis morositate, tum etiam quia spero ex novis documentis ineditis alia addere, distuli edenda in proximo fasciculo; si tamen suffragia doctorum primo favebunt.

Quid sim tractaturus in Prolegomenis ex initio, quod dedi, quisque conjicere potest. Ideo enim dedi; licet illud typis iterum committam, quia quae conjeceram de loco Mosis Barcephae p. v, vera omnino reperi in codice Parisiensi, et suo loco sunt inserenda; quae autem de codicibus Musei Britannici innuebam tantum, in fontes ipse inquisiturus spero me daturum pleniora. Animadvertam tamen nonnulla. Plurima ex codicibus manuscriptis nostrae et aliarum Bibliothecarum proferam, ex quibus nova lux rebus tractandis adspergatur. Quaestiones se mihi offerentes et connexas operi meo nullas rejiciam, et si non solvam omnino, saltem proponam aperte. Tractationem de notis Origenianis prae ceteris a Grabe provectam, sed non perfectam ex defectu documentorum, a posterioribus vero ad nostra usque tempora et ad ipsum Tischendorf, *Monum. Sac.*, T. III (1860), p. XV-XVII, obscuratam magis quam illustratam, spero me ita eam acturum, a primordiis susceptam et ex monumentis cujusque generis impressis et manuscriptis, ut omnes difficultates dissolvam, origine etiam istarum in S. Epiphanio detecta, quem omnes veteres et recentes secuti sunt, ut si non declarationem, existentiam nonnullarum notarum admitterent; dum contra ex usu veterum ante Origenem, ex hujus et S. Hieronymi testimoniis, et ex critica in locos notis insignitos inquisitione statuendum est, Origenem praeter Asteriscum solum Obelum usurpasse, cujus formae multiplices in codicibus vetustissimis S. Epiphanio fraudi fuerunt, qui etiam satis conjicitur non tamquam de re sibi satis comperta loqui ex attenta ipsorum locorum ejusdem inspectione: quae vero de duplici nota conjuncta dedit ibidem Tischendorf ex Origene, optime confirmantur tum usu simili in Iliade codicis Veneti et Scholiis ei adjectis, tum versione syriaca Hexaplari Proverbiorum jam edita a Middeldorpf. Etiam quod ad codices Hexaplares et Tetraplares graecos attinet, et conditionem textus Origeniani, fuse persequar, et eam, quae necessario his connectitur, quaestionem de textu LXX ante Origenem; itemque ex conditione textus versionis nostrae syriacae et praesertim lectionum anonymarum tractationem quoque sumam de Recensionibus Luciani, Hesychii et subsequente textus graeci LXXviralis constitutione. Ad quae discutienda veteres ejusdem Versiones, quas quotquot potero etiam manuscriptas pro nonnullis partibus assumam, cum lucem afferent, tum vicissim illustrabuntur, quod attinet ad textus conditionem. Implexam igitur illam, ut apparet, aggrediar quaestionem de Familiis codicum graecorum, de qua praeter alia libellus extat Joannis Petri Nickes an. 1853 editus: *De V. T. codicum graecorum familiis.* De quo Arnold, in *Wissenschaftlicher Jahresbericht ueber das Jahr* 1853 (*Zeitschrift d. D. M. G.*, 1856, S. 654) ait: « Ueber « die griechischen Handschriften-Familien des A. « T. hat *Nickes* eine sehr nuetzliche und geschickte Arbeit geliefert, indem er das Buch Judith « zum Ausgangspunkte nimmt und daran die « Buecher Tobias und Esdras I. anschliesst ». Quae Fritzsche judicasse comperi ex *Jahrbuecher der B. W. von Ewald, V. Jahrb.*, 214, nondum vidi; ipse librum illum discutiam. Sed ne docti interim nimis illi fidant, sciant, quidquid sit de prima parte Tobiae et I Esdrae, qui libri vere Hexaplaris versionis sunt, in fundamento, quod supposuit Nickes, libri nempe Judith versione syriaca, plane in errorem prolapsum fuisse, inductum fortasse ab Augustino Scholz, infido saepe in hujusmodi rebus doctore; qui in sua *Einleitung*, I, § 175, versioni Hexaplari, de qua dixerat § 153, deputabat versionem syriacam omnium librorum deuterocanonicorum, qui in IV Tomo Polyg. Londinensium prostant; oblitus autem horum in Tomo II ejusdem *Einleitung*, § 135, omnino non deprehendens versionem Hexaplarem in prima parte Tobiae editi, verisimiliter eandem dicebat esse alteram versionem extantem in Bibliotheca Medicaea Romae; quamquam et hic Scholzii locus e fontibus excutiendus esset. Argumenta probantia Nickes, p. 7, nulla affert, quae evincant versionem syriacam Polygl. Londinensium esse Hexaplarem; contra lectiones versionis vere Hexaplaris, quas e suo codice excitavit Masius in suo *Syrorum Peculium* demonstrant aliam omnino ab hac esse illam. Vix enim in ullis vocibus, quod de versionibus syriacis e graeco textu expectandum, versio Masii concordat cum illa Londinensium. Qui vero inquiret in opus Nickes, assumptis testibus ex ipsis ejus placitis, in plura sane offendet, quae iisdem contradicant. Sed haec, ut dixi, fusius in Prolegomenis. In quibus etiam de ceteris versionibus syriacis aliis a Pescito agendum erit, tum textus, tum lectionum marginalium

nostrae occasione. De codicibus etiam versionis nostrae non brevis erit sermo, atque, sicut loquens de textus Origeniani conditione de graecis tractabo, unde est nostra versio, sic, ubi dicam de codicibus syriacis, ostendam quantum pro ipsa conditione externa isti vel in minimis de illis pendeant. Argumentum invidiae non expers sumam in parte tertia, in qua labores praecedentium dijudicandi quotquot noverim, et aliqui etiam docti viventes in judicium vocandi. Sed aeque alienus ab eo furore, quo plures docti inter se digladiantur, quam a personarum, quas nullas novi, acceptione, orta etiam ex mutuis laudibus, quarum novus homo nullum periculum subii, libros assumam judicii objectum, et rem peragam sine partium studio, et sine praejudiciis, quae nulla a nullo in his rebus mihi praeceptore imbibi, neque etiam a libris, quibus in judicandis numquam testimoniis alienis, sed meo eorum examini obsecutus sum, et, ubi vix possem, documenta allata cum fontibus comparans. Quo sane effectum, ut operum alienigenarum, quae circa rem biblicam et literas orientales versantur, et praecipue tractavi, eam caecam non imbiberem admirationem, quae quoad multa apud plures obtinet aliis de causis praeterquam e recta eorum aestimatione; subriderem autem non sine ullo indignationis sensu, videns quanto plausu exciperentur etiam ab aliquot e meis nonnulli illius generis studia tractantes in libris et ephemeridibus levibus, et multa vel mala fide, vel ignorantia, seu potius utraque insignibus, et vestem tantum exquisitioris scientiae aliqualem praeferentibus. Equidem non is sum, qui concives meos intra septa Italiae claudam; mihimetipsi contradicerem; sed liceretne mihi aliqua eos praemonere, ex bona saltem voluntate? Ne se humiliores putent quam sint; et ex eo quod ulli nos conculcent ex rerum nostrarum ignorantia vera, vel affectata, aut aliis de causis, ne nos omnino eorum contemptu dignos credamus, et revera esse quos dicunt, indigos qui saltem plura ab aliis sumamus. Animadvertendum enim in primis omnem nationem indolem habere sibi peculiarem, juxta quam ejus evolutio omnis dirigenda, ut et propria et perfectior et plenior fiat; curam autem primam esse, ut haec cognoscatur, ut illi attendatur in ipsa studiorum ordinatione tum quae in scholas sit inducenda, tum quam privati sequantur. Nec vero, ut genti modo e barbarie egredienti, hoc difficile nobis, qui jam epochas florentes plures habuimus, neque etiam nunc ruinam omnium rerum ruimus, puto. Omnia quidem exterarum nationum systhemata studiorum inquiramus, ut quod in nostrum usum converti possit, convertamus; sed antea nostra vetera pervestigemus pro nobis instituta, et ex plurima experientia et comprobata et in meliorem conditionem provecta. Praestantiora etiam doctorum cujusvis gentis opera perlegamus, sed ne nostra negligamus, a nostris pro nobis scripta, in quibus etiam, praesertim veteribus, inveniemus interdum, quae ut nova nobis obtruduntur.

Nec vero leviter omnia exterorum mei suscipiant, sed singula analysi severae subjiciant, judicio practico utentes, quod cum illa, nisi me patriae amor decipit, in eis prae ceteris deprehendi; in documenta oblata, in loca probantia allata subtiliter inquirant; non harmonico prima fronte systhemate sinant se abripi, quod revera justae partium omnium comprehensioni et aestimationi non innititur, nec percelli formulis, quae potius quam soli sunt nubibus irradiatis, quae evanescunt, comparandae, et in frequenti obscuritate non veritatem profundam, sed confusam nec eliquatam objecti apprehensionem saepe revelant; intime in omnia penetrent. Hoc, liceat dicere capta occasione, hoc cuperem ut fieret praesertim cum de philosophis Germanis agitur; qui, quantum novi, magna vi mentis et etiam phantasiae potius quam recta et a praejudiciis libera rerum investigatione commendandi essent, et fructus pepererunt a veritate profecto non expectandos. Quod dictum sit etiam de quammaximo apud plures Georgio Hegel, qui inter cetera in re politica quoque ea placita docuit ex suo systhemate, quae nec mihi, nec meis concivibus umquam probabuntur.

Haec de isto fasciculo et de Prolegomenis proxime edendis sufficiant. Reliquum ut quae parem in posterum, enarrem.

Ut quisque conjiciet ex initio Prolegomenôn, quod edidi, et ex partibus speciminis, non ineditos modo libros versionis Pauli Telensis, qui in Ambrosiano codice prostant, et, si potuero, eos etiam aliorum mss. evulgare molior, sed editos quoque. Quidquid enim jam protulerint Editores Bibliorum Polyglottôn Londinensium, Norberg, Bugati, Middeldorpf et Skat Rördam, examinavi, et ex editionum istarum perscrutatione in hanc deveni sententiam, ut iterum omnia edere curem. Ut aliquid pro re nata e Prolegomenis praeoccupem, Bugati quidem bene perfunctus est munere suo in Daniele, item fere in Psalmis; sed horum jam alia exemplaria textui constituendo suppetunt, quem ille ex uno tantum dedit. Duo mutila habentur in codice Musei Britannici n.° 14434, saeculo VIII adjudicata, quorum, antequam Catalogum ipse inspicerem, indicem una cum eo aliorum codicum textuum syriacorum Veteris Testamenti misit ad me D. S. Prideaux Tregelles, tres vero Psalmos mihi exscripsit et contulit ex utroque exemplari Edwardus Pusey. Ex quorum collatione cum codice nostro deprehendi unum exemplar cum eo concordare fere in omnibus minutioribus vel in punctis diacriticis, alterum vero paullo discedere ab utroque, sed tamen bonæ notæ esse. Tertium ipse reperi in codice syriaco Bibliothecae Imperialis Parisiensis, n.° 3 veteris catalogi,

ubi male indicatur codex ceu Vetus Testamentum complectens. Neque enim plenum textum habet, sed selecta versionis Pescito, Psalmos vero e versione LXX; quod in ipso eorum titulo in codice scribitur. Cum vero Psalmos XIV et XVII integros contulissem et loca sparsim, deteriorem utique textum Pauli Telensis inveni, sed qui tamen in ullis ceteros corrigat. Etiam Skat Rördam textum bene referre conjicio ex usu, quem cum nostra versione habeo. Sed Norberg in Jeremia et Ezechiele, Middeldorpf in magna hujus versionis parte, quam dedit ex apographo Norbergiano pro libris nostri codicis, et ex apographis Antonii I. Silvestre de Sacy et Jacobi Bruns pro IV Regum, infelicem nimis operam praestiterunt, ut ex codicum nostri ac Parisiensis collatione deprehendi. Non est hujus loci haec fusius prosequi: et quisque emunctae in his naris per se judicium ferre potest. Sed ne quidquam gratis affirmare videar, remitto pro Norbergiana editione ad errores, quos indicavit Bugati in calce *Danielis*, quos ipse omnes contuli et veros reperi, pro Middeldorpfiana vero ad *Threnos* in hoc fasciculo editos, quos non invidiose selegi, sed ea de causa, quod inter *Baruch* et *Epistolam Jeremiae* continerentur, quos libellos una cum *Sapientia Salomonis* statueram edere, quam temporis defectu ne darem prohibitus fui. De una autem textus editione nunc loquor; nam cetera tum quisque qui non delibaverit tantum, sed accurate ac diuturne hujusmodi studia sit prosecutus, judicare potest, tum ipse in Prolegomenis pertractabo. Quae demum Polyglotta Biblia exhibent, Psalm. CLI, III Esdrae et partem priorem Tobiae, ex pluribus codicibus emendare licet. Quod vero non cujusvis generis editionem nostra versio postulet, sed diligentem quae omnia ad unguem referat, jam docti intellexere, puto, magisque patebit in Prolegomenis meis, ex quibus quantum conferat ad universam crisin LXX et ceterorum Interpretum, et ad cognitionem constitutionis vel externae veterum codicum graecorum, amplissime illustrabitur. Si vero fere totum, quod extat, versionis nostrae vulgaverim, cur non et partes paucas, etsi bene editas, addiderim? Praesertim cum ex Barhebraeo et ad reliquos libros, et ad istas quoque nonnulla possim addere, quae editores neglexerunt, et, exigua licet, tamen in crisin textus conferunt; et ex ipsis codicibus nonnulla nova depromam, quae non modo Norberg et Middeldorpf, sed etiam Bugati in Psalmis et Skat Rördam omiserunt, ut inter alia, excepto Bugati in *Daniele*, Capitula praemissa plerisque libris, quae fortasse Pamphilo danda, et pretiosam adumbrationem veteris interpretationis in Prophetis exhibent. Illud demum animadvertam, quod doctorum studium in visitandis Bibliothecis acuere potest, non desperandum nempe de aliis praeter notos codicibus nostrae versionis reperiendis, qui sive nova exemplaria librorum, qui jam prostant, sive etiam nondum repertos libros vel fragmenta offerant; ut mihi contigit de Psalmorum exemplari Parisiensi.

Ut ergo patet, edam quae nostra Bibliotheca offert versionis syriacae e textu Origeniano, et quae habent aliae, si potuero, ut spero, eas adire. In primis vero libris vulgandis erit inedita Sapientia Salomonis, jam parata, si nonnullas in notis additiones excipias, ad quas concinnandas praeter alia, fere ut in hoc fasciculo, habui codicem Ambrosianum, B. 68. Sup., magni pretii, cujus specimen dedi in tabula lithographica, et duas versiones orientales adhuc ineditas. Prior est versio arabica ex nostra syriaca per Hareth ben Senan ben Sabat, qui longe antea floruit, ut alibi dicam, quam tradat Assemani, Cat. Bib. Pal., p. 61, et ex eo alii; cujus versionis adipiscendae ratio mihi docenda grati animi causa. Cum ex Assemani, l. c., codicem versionis Florentiae extare cognovissem, statim vidi utilem mihi futuram in libro Sapientiae, cui tunc vacabam ex uno codice syriaco, a cujus textu versio illa fluxerat, quidquid dicat Assemani, ut praeter alia ipsa utriusque collatio evincit. Adii igitur per literas, nimis profecto audax et importunus, virum clarissimum Bibliothecae Laurentianae tunc Probibliothecarium Ab. Josephum Bardelli, editis etiam operibus illustrem. Vix ipse per me fecissem, quod ille pro homine sibi ignoto praestitit. Ac primo, licet multum difficultatis intercessisset, specimen e cap. XIX Sapientiae misit, ex quo cognoscerem, utilene mihi futurum esset apographon libri. Post cujus fragmenti examen a me rogatus, ut totum librum describendum mihi curaret, nihil non egit, ut votis meis satisfaceret, ac demum perfecit per suum amicum Ab. J. B. Gavazzi, in Lyceo Pistoriensi Professorem. Quem Florentiae pro me commorantem ipse domi excepit ac aluit, quin a me compensationem ullam exigeret, quam imo aperte detrectavit. Si quid igitur utilitatis ex Harethi versione in librum meum dimanaverit, id tribuendum erit Bardelli et ejus amico Gavazzi. Qui quidem apographon confecit accuratissimum et, ut deprehendi ex usu et collatione cum longo specimine jam dicto, quod homo Aegyptius confecerat, correctissimum, quale expectaveris solum a viro in literis Arabicis apprime versato. Altera versio priori etiam pretiosior est Copto-Sahidica Musei Aegyptii Taurinensis. Ad quam exscribendam profectus an. 1858 cum literis commendatitiis Comitis Julii Porro ad Equitem Dominicum Promis, Regis Bibliothecarium, omnigena officia ab isto sum expertus; atque ipse me adduxit ad Assistentem Museo J. P. Orcurti (Director aberat), rebus veteribus Aegyptiacis doctum juvenem, qui una cum A. Fabretti, socio tunc suo, scientiae antiquarum dialectorum Italiae cultore eximio, meis laboribus exquisitissime faverunt. Hac versione uti mihi licebit ex parte etiam ad Pro-

verbia et Ecclesiasticum; non item in postremo Arabica Harethi, quae nulla extat in codice XVIII Bibliothecae Palatinae, ut per literas me docuit Bardelli post examen amici Gavazzi, licet Assemani aliter statuat l. c. Etiam ad hos et ceteros libros plura conferent codices graeci Ambrosiani. Nam, nisi aliter doctis visum fuerit, quidquid ad editionem versionis nostrae syriacae attinet, eam omnino rationem sequar, quam offero judicandam in hoc fasciculo.

En autem alia opera, quae e nostris codicibus vel inedita proferam, vel conferam cum editis. Afferam tantum quae paullo excussi, quorumve etiam editioni parandae manum jam admovi.

Quatuor Evangelia veteris recensionis, vel versionis latinae ineditae. Nonnulla attigit de hoc Codice Peyron, *Ciceronis Orationum pro Scauro etc.*, p. 126, partis prioris. Est e libris Bobii, char. Anglo-Saxone exaratus. Quidni reperiatur in eo archetypus versionis Anglo-Saxonis, et textus vetus, qui in Anglia obtinuerit? Quod doctis hujus insulae gratissimum profecto erit. Edam integra haec Evangelia.

Collatio 4 Evangeliorum recensionis Hieronymianae e codice seculi fere VI; pauca quae contuli mire conspirant cum codice Amiatino.

Sunt et nonnulla parva fragmenta latina V. T. ejusdem antiquitatis: horum quoque collationem dabo.

Fere totus tertius liber Historiae Ecclesiasticae, anonymae in codice, sed sine dubio dandae Gelasio Cyziceno. Nonnulla dedit jam Mai, *Spicil. Rom.*, T. VI; evulgandum totum susceperat Doctor Ambrosianae Joseph Robiati, sed morte praeventus non reliquit nisi partem exscriptam: omnia ex integro descripsi, et quam primum potero, dabo cum versione latina.

Veteris Testamenti graeci, praeter collationem aliquot codicum bonae notae, qui in Holmesio non comparent, totus edendus est insignis codex A. 147. Inf., seculi fere V, tribus columnis exaratus, cujus specimen, licet non satis pulcre successerit, exhibet tabula lithographica; quae tamen ductibus crassis et plenis scribuntur, posterioris manus opera sunt in codice et ex proposito dedi. Est Holmesianus VII, complectens fere totum Pentateuchum, et dimidiam partem Josue. Collatio in Holmes exhibita pessime curata fuit; et moneo doctos, ne ullatenus illi fidant, non modo quia plura omissa fuerunt, sed quia etiam falsa prolata. Multas est codex manus expertus, quae omnes deprehenduntur facile; abundat etiam lectionibus marginalibus; quae omnia plurimum crisin LXX juvare possunt. Integrum codicem exhibebo, paginis ac lineis ejusdem servatis, cum marginalibus omnibus ad calcem et notis, quae quidquid animadvertendum in codice est, offerent.

Novi Testamenti graeci habeo nonnulla Fragmenta Evangeliorum palimpsesta, charactere unciali deflexo scripta et saeculo IX non antiquiora, fortasse et posteriora: si non integra edam, saltem conferam. Ceteros codices N. T. minusculo char. scriptos, qui sunt plurimi, inter quos nonnulli magni pretii, non conferam, ne ab aliis distrahar, licet non omnes Scholz usurpaverit.

Reperi etiam codicem rescriptum, char. unciali deflexo exaratum, IX fere seculi. Constat foliis paulo plus 100; nondum pertentatus fuit nisi in paucis paginis hic illic; lectionis erit magna ex parte non difficilis ex subsidiis chemicis. Complectitur, quantum comperi, Homilias in Evangelia. Si post examen invenero ineditas esse, dabo; sin minus, forte nec collationem instituam.

Paralipomena Jeremiae graece descripsi e codice Bibliothecae regiae Braidensis, quem mihi indicavit Probibliothecarius ejusdem doctissimus J. Cossa. Est parvus libellus paginarum 19 in 8.° Idem opus, saltem si e titulo judicandum, extat etiam Aethiopice, ut me docuit H. Zotenberg. Aliquot lineas ex alio Ms. excitavit Wetstein in suo N. T. ad Marcum, XI, 13, quae omnino concordant cum nostro, nisi quod Wetstein ulla praetereat in medio, in nostro extantia, nec illius proposito inservientia. Est etiam locus, quocum affinitatem aliquam habet fabula Alcorani, Sur. II, 260, edit. Marr., 261, rec. Fluegel. Demum in ullis proxime cognatus est *Revelationi Baruch*, de qua mox dicam, cujus parti postremae fortasse alludit noster in fine. Fabulis scatet. Hunc librum cum varietate reperi graece etiam in Menaeo Ambrosianae Bibliothecae, mensis Novembris die IV, nonnullis etiam praemissis, quae ei referuntur. Chartacei sunt uterque codex et seculi fere XV; ambos assumam in editione.

Venio jam ad codicem syrum B. 21. Inf., inter pretiosissimos Europae sane numerandum. Specimen dedi in tabula lithographica. Continet, praeter libros canonicos V. T. versionis Pescito, de quibus postea dicam, plura alia omnino digna studiis doctorum. Habentur enim in eo praeter apocrypham Baruch Epistolam, editam in Polygl. Parisiensibus et Londinensibus, sequentes libri.

Liber Revelationis Baruch filii Neriae versus e graeco in syriacum, cujus finem constituit repetita Epistola Baruch modo allata cum aliqua varietate.

IV Esdrae cum hoc titulo: *Liber Esdrae scribae, qui vocatur Salathiel;* textum habet versionis Arabicae, cujus collationem dedit Fabricius, quamque deprehendi a Syriaca procedentem; atque a nostra fortasse fluxit et Armena edita in Bibliis vulgatis a Zohrab, quacum nondum contuli, uti neque cum Aethiopica. Ceterum in nostro codice hic liber praeit canonico, qui inscribitur: *Ejusdem Esdrae sermo secundus*, quocum ut unius libri conjungitur Nehemia. Etiam in versionibus Ara-

bica et Aethiopica dicunt IV Esdrae praeponi III Esdrae et canonicis Esdrae et Nehemiae.

III Machabaeorum editus in Polyglottis Londinensibus, qui occurrit et in alio codice Ambrosiano.

IV Machabaeorum, qui est versio libelli inter opera Josephi Hebraei sub titulo: ***De Machabaeis, sive de rationis imperio:*** cf. Fabricius, B. G., ed. Harles, V, 7-8. Affert hunc librum etiam Ebedjesu in Catalogo suo apud Assemani, B. O., III, 7. Fortasse supponit etiam S. Jacobus Nisibenus, Serm. V, n.° 15, p. 100, ed. Armenae. Extat quoque in alio codice Ambrosiano.

Sermo de excidio postremo Jerosolymae: est liber sextus Josephi Hebraei *De Bello Judaico.* Huic libro innuere videtur Dionysius Barsalibi (Assemani, B. O., II, 165), eodem titulo ab Ebedjesu affertur l. cit.; ex nostro autem argueretur non recte ibidem in nota totum Josephi opus *De Bello Judaico* subintelligi in verbis Ebedjesu.

Sane omnes libri, quos recensui, praeter primum, digni qui assumantur in crisin textus graeci, vel aliarum versionum, cum sint e codice antiquo versionis antiquissimae, et collationem, si non totos edam, ipse instituam. Priorem autem ineditum omnino, quantum novi, in proximo fasciculo evulgabo. Jam descripsi, et latine verti, atque in adversaria nonnulla, quae illustrant, conjeci. Est liber molis ejusdem, vix paulo majoris, quam Numeri, vel Deuteronomium. In ullis, ut dixi, cognatus est Paralipomenis Jeremiae, sed in summa longe illis dignior. Nonnulla etiam videntur mihi ex eo derivata in opiniones Monophysitarum, quas recenset Assemani, B. O., T. II in Dissert. de Monophysitis, et alibi. De Chiliasmo plura habet, non obscena tamen; ubi et locus occurrit, quem ex Papia S. Irenaeus excitat, exceptis tantum nonnullis in fine, quae in nostro desunt, et simpliciorem ideo indicarent textum, ac antiquiorem. Cum nostro libro puto concordare Fragmentum quod ex Armeno dedit Pitra in Spicilegio Solesmensi, et nondum novi nisi ex relatione Henrici Ewald in *Jahrbuecher der B. W., IV*, in fine. Si vero unum cum nostro esset, fortasse e syriaca versione fluxit, cum versio ipsorum Bibliorum primo e Pescito fuerit instituta, ex qua postea lectiones desumptae plures, nescio, utrum ab antea suscepta versione, an ex usu Pescito seriori. Ex his, quae dixi, supervacaneum monere, nihil commune esse libro nostro et libro *Baruch* haeretici Justini in Origenis, sive Hippolyti *Refutatione omnium haeresum*, V, 24-27. Fortasse contra noster est Baruch, quem Auctor Synopsis et Nicephorus nominant; cf. Fabricius, Cod. Ps. V. T., Ed. II, T. I, p. 1116.

Sed haec, quae codicem merito commendant, dixeris minorem laudem, si conditionem textus librorum canonicorum consideraveris, quos omnes continet, omisso Tobia. Quam omissionem tamen nullatenus ullus arripiat, ut ejus auctoritatem ab Ecclesia Catholica definitam mordeat; quia Monophysitae, a quibus codicem repeto, eum habent in aliis codicibus, et duplicem saltem ejus apud Syros versionem comprobat textus ejusdem in Polyglottis Londinensibus ex duobus consarcinatus. Hujus imo libri omissio cum ea Psalmi CLI et III Esdrae, quae omnia jure mireris primo obtutu deficere in codice nostro, omnium, quos novi, ditissimo vel adscititiis, cum occurrant in aliis pluribus mss., laudem codicis auget, cum arguat nullo modo eum pendere a versione Hexaplari, ex qua sunt prima pars libri Tobiae, Psalm. CLI, et III Esdrae aliorum codicum et editionum, et non referre ideo, nisi antiquissimam conditionem versionis Pescito, a versioni Hexaplari omnino liberam. Quod postremum tamen solum dico de codicis conditione primaeva; cum postea a secunda manu nonnulla inde adducta fuerint; cujus tamen et in hujusmodi et in ceteris exigua omnino opera et optime distinguitur a prima. Pauca autem adscititia Hexaplaris neutiquam mireris in codice e Coenobio Scetensi allato, unde habemus mss. Hexaplares Ambrosianum, Parisiensem IV Regum et Londinenses. Non ibi tamen exaratus codex noster, cum eo pervenerit, ut ex Inscriptione et Subscriptionibus patet, dono cujusdem Abuali Tagritensis, cum antea fuerit peculium coenobitae Damasco oriundi.

Ex usu codicis non perfunctorio ejus bonitatem deprehendi summam. Ut pauca indicem, in libro Job in lectionibus, quas Rhode (Gregorii Barhebraei Scholia etc. p. 7) collatis illis Barhebraei et Polyglottôn dijudicavit, noster cum illo vel istis consentit, prout meliora alteruter exhibet, excepto XXIX, 18, ubi noster cum S. Ephraemo facit, et XLI, 25. In Psalmis alios ab illis Editionum titulos exhibet, quorum primus Danieli Salachensi (apud Barhebraeum in Ps. I) suppositus erat. Nullum etiam *diapsalma* offendi in Psalmis, licet plura loca contulerim; cui rei merito attendes, si animadverteris notam de hac voce Jacobi Edesseni, saltem ceu de suo codice testantis, apud Barhebraeum ad Ps. X, init. (in Wiseman, Horae Syr., p. 105); qui alioquin dissonantia profert, aliunde melius declaranda. In Paralipomenis noster habet lacunas Editionum, sed non omnes; quae enim desunt in eis, lib. I, XXVI, 13 ad fin., et XXVII, prostant in nostro. Primus denique Machabaeorum ex alia recensione est, quam textus Polyglottôn. Ceterum codex simplicissimae est conditionis; Inscriptiones et Subscriptiones brevissimae, more antiquissimorum codicum, quibuscum facit et in orthographia; rubricae inter textum rarae, qui, praeter Threnos, continuae est scriptionis, etiam in ipsis Psalmis, ubi tituli interseruntur, linea non resumpta. Codex licet prima fronte a diversis scriptus videatur, ab uno tantum amanuensi repeterem post diligens examen, certe uno tempore scri-

ptus, nec omnino e diversis libris consarcinatus. Si demum consideraveris hunc unum codicem, quantum novi ex catalogis omnium fere Bibliothecarum Europae, uno tenore exhibere talem textum totius V. T. versionis Pescito, certe aequum judicabis, ut prae ceteris libris subjiciatur ceu fundamentum novae editioni criticae hujus dignissimae versionis.

Cui quidem jam a duobus fere annis animum ipse intendi, motus in primis usu continuo et numquam mihi prohibendo hujus codicis, quem etiam in opere curando subjicere typis potero, lectionibus inductis, quas crisis ex collatis codicibus et ceteris subsidiis suggeret, quorum multa quidem in ipsa nostra Bibliotheca mihi prostant. Equidem novi editionem ex suis pretiosissimis codicibus jam promissam ab Anglis duodecim fere abhinc annis; sed praeterquam quod nondum certa spes implendi promissi, quantum novi, affulget, non inutilis fortasse erit et mea opera; quae etiamsi per curas Anglorum evaserit, non poenitebit utique suscepti jam et tunc deponendi operis. Interim illi vacabo; nec quis me remoretur ex iis, quae edenda superius suscepi, subridens fortasse multiplici labori. In primis enim juvenis sum, et si demas incidentes fortuito, nec ex munere continue praestandas operas, quae tamen partem temporis mei minorem postulant, unum me debeo hujusmodi studiis, supra modum mihi dulcissimis. Si autem editionem versionis Hexaplaris exceperis, cetera leviorem et brevem operam desiderare quisque videt, et levamen fore potius illius editionis. Quae quidem, licet satis morosa, quin me ab ea versionis Pescito removeat, juvat et praeparat. Etenim unum e fontibus criticis ejus aperit, et mihi familiarem reddit maxime; cum in editione critica Pescito investiganda sint omnia quae a versione Hexaplari derivari potuerint, et ideo rejicienda, ut primaeva puritas restituatur. In notis praeterea editionis Hexaplaris usum disco faciliorem plurium subsidiorum pro crisi Pescito, versiones intelligo Armenam, Arabicas, Chaldaicas, et Hebraeum archetypum. Hic enim non in textu communi simpliciter assumendus, cum jam deprehenderim non raro ab isto discedere Pescito, ut lectiones singularium codicum sequatur, quorum conditionem saltem ex parte declarabo in Prolegomenis versionis Hexaplaris. Arabica versio pro pluribus libris vel editis vel mss., qui etiam ad manus sunt, est e versione Pescito. Armena plures ex hac lectiones suscepit, probabiliter ex origine, caute quidem assumendas, sed maximi faciendas. Chaldaicae demum paraphrases una cum pluribus libris Hebraeorum veteres horum interpretationes referentes, quarum multas in Pescito deprehendit J. Perles in *Meletemata Peschitthoniana*, omnino excutiendae sunt ei, qui hanc antiquam versionem edendam suscipit, in qua plura fortasse interpretamenta inde repetenda. Et haec quidem jam ex parte adumbrant rationem suscipiendae editionis. Pro subsidiis vero magis directis tum opera Patrum et Scriptorum Syrorum, quotquot nancisci potero, legam, tum editiones omnes, et codices et nostros et per Europam dispersos conferam, pretiosiores quidem totos, ceteros saltem in locis selectis post collationem omnium editionum et plurium e prioribus codicibus, animum etiam intendens, ut distinguam codices tum Catholicorum, tum Nestorianorum, tum Monophysitarum, ut inductas fortasse ex divisione textus mutationes sedulo notem. Ab his autem curis suscipiendis nec officium muneris me prohibet, cum pro hujusmodi studiis liceat doctoribus Ambrosianis ex eorum Constitutionibus vel ad annos abesse a Bibliotheca. Omnino editio critica V. T. versionis Pescito cum versione latina, prolegomenis et notis, in quibus varietates adducantur, testes quoque constituti textus exhibeantur, omnes vero discutiantur, praecipuum est votorum meorum, quod foveo amantissime, et quotidie recordor dulcissime, et recordans enthusiasmo corripior, quo soluto facilior mors mihi futura videtur. At nubes fortasse prospicio inanes, nec quidquam ausim promittere; sed liceat saltem aperire adolescentuli more spes meas. Interim tamen operam non intermitto; levaminis causa inter labores ceteros codicem pretiosum, de quo dixi, subcisivis horis describo, ad quem confero subsidia, quibus nunc uti licet, collaturus ad eundem in posterum et cetera; lectioni ejus attendo, ut textus et linguae ipsius indolem imbibam, ut inde juver in textu constituendo; quidquid demum occurrit, proposito meo utile, in adversaria conjicio. Hortor tamen et precor omnes, si qui sunt, qui idem opus susceperint, ut ne per me illud dimittant, quod perfectum vel me sine ulla ex mea parte invidia a meo retrahet, vel me adjuvabit, ut minus infeliciter meum peragam. Sed et semper non inutilem reputabo, mecumque, spero, consentient docti, etiam duplicem, triplicem a diversis diversa ratione institutam editionem versionis nostrae, quae antiquitate non cedit certe nisi uni LXX virorum; et derivata est a codicibus patriae archetypi, vel saltem huic vicinis et antiquissimis; et summa peracta fuit utriusque sermonis peritia et fidissima interpretatione; et usum continuum obtinuit a primordiis Christianae religionis in dignissima Ecclesia Syriaca, cujus partes vel a separationibus seculi V eam veluti communem thesaurum secum tulerunt, et fidissime conservarunt in variis ex partium separatione derivationibus.

Jam his, quae initio praefationis proposueram, satisfeci, totiusque fere vitae, quam Deus concedere dignabitur, operam delineavi. Si quid docti viri indicare voluerint, grato animo suscipiam; opto, ut judicent praesertim de ratione, quam in

notis editionis Hexaplaris sum secutus; sed fateor, quod tamen mihi non tribuendum, vix paucas Ephemeridas me posse inspicere, ex quibus eorum judicia mihi innotescant. Si quis autem prolata mihi indicaverit, lubentissime legam. Quae vero recta dixisse, vel correxisse alios videro, corrigam in proximo, qui ea excipiet, fasciculo et declarabo auctorem; si quae non a veritatis amore processerint, sed ab aliis causis repetenda fuerint, silentio premam, quatenus me attingant, juxta sapientem Constitutionum Collegii nostri legem.

Reliquum, ut aequi et grati animi ergo proferam nomina illorum, qui studiis meis et huic editioni faverunt, operamve aliqua ex parte contulerunt. Praeter plures, quos jam nominavi occasione declarandi quae mihi praestiterunt, tum hic, tum in aliis operis locis, Prof. Michael Amari praeter alia plurima benevolentiae testimonia me commendavit Reinaud, Conservatori manuscriptorum Bibliothecae Imperialis Parisiensis, a quo et a Renan omnibus, quae desiderari possunt, officiis cumulatus fui, cum codices Parisienses consulerem; ibidemque optimos expertus sum etiam ceteros mss. Conservatores, et eos librorum impressorum, licet nimis morosus nonnulla quaererem. Quod idem gratum est declarare de iis, qui Bibliothecis Braidensi et Musei Numismatum nostrae urbis praesunt, qui jam a pluribus annis paratissimos semper meis molestis postulationibus se praestiterunt, nec non de illis, qui Bibliothecae Athenaei Taurinensis sunt praepositi. Doctissimus Carolus Vercellone praeter alia tum misit excerpta operis Grabe, *De vitiis LXX* etc., tum plura docuit de Vaticano, quem ipse diu tractavit, codice celeberrimo, quibus utar in Prolegomenis. Etiam decus Italiae nostrae A. Peyron, cum audisset editioni Hexaplari me vacare, suarum in codicem nostrum curarum notitiam non rogatus scripsit. His quos rei literariae fautores dixerim, ex externis adjungendi fautores impressionis libri. Nobilis vir H. Marinoni, Orphanotrophii puerorum Director, intercedente etiam Rectore Sac. J. Giacchetti, gratis a parte Instituti duos bonos adolescentulos typorum compositores commodavit, hujusmodi studia in patria promovendi causa. Nec sua laude fraudandus E. De-Giorgi, Typographiae J. Agnelli, ut ajunt, protus, qui rem praesertim orientalem magno amore, intelligentia et diligentia curavit, summa cum patientia se praestans anxiis et minutissimis correctionibus meis. Sed nihil istorum opera promovisset sine favore eorum, quos nominare pergo. Multum nempe debeo Conservatoribus nostrae Bibliothecae ab anno 1855 ad 1859, qui me primo in eam induxerunt, deinde libentissime decreverunt, ut e Statutis Bibliothecae opus typis et impensis ejusdem prodiret; quorum vestigiis etiam eorum Successores insistunt. Quomodo demum gratias agam Doctoribus Bibliothecae nostrae, qui meum in eandem ingressum impense promoverunt, et deinde me in suum Collegium cooptaverunt, ex quo factum ut his studiis totus incumberem, quibus iidem perpetuo faverunt? Inter quos J. Dozio, molestiis omnibus posthabitis, curavit quoque diligenter, quae attinebant ad res typographicas. Quibus curis mei causa susceptis cumulavit beneficia, quibus mea jam a pueritia studia fovere coeperat, intercedentibus Dominico Dell'Oro, Parocho meo, et Sac. Augustino Legorini, quem praesertim promotorem institutionis meae sum nactus, cooperante etiam Sac. Josepho Pelli. His omnibus, et Seminariorum Mediolanensium Moderatoribus et Professoribus ceterisque, qui meis studiis utcumque faverunt, dulce mihi est gratias, quod tantum possum, hic agere ex intimo corde, in eosque referre, si quid umquam boni ex studiis meis proveniet in disciplinas quibus incumbo.

CORRIGENDA ET ADDENDA

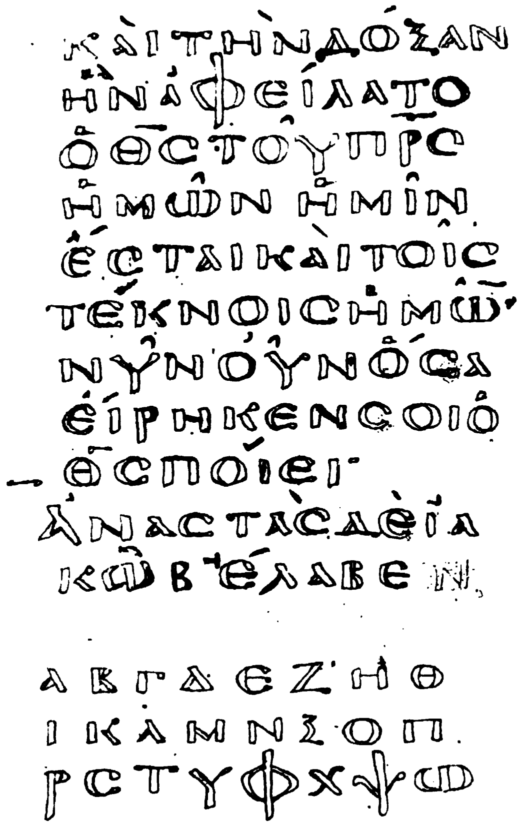
In versione syriaca. P. 10. b: dele notam ad v. 30. P. 15. a, not. ad v. 9: *Finis*, pro uniformitate cum aliis locis lege *Explicit*. P. 16. a, not. l. 8: adde: in ܪܘ ܟܪܘܐܡܣܟܢܘ in rasura, non liquet qua manu. P. 18. b, not. l. 12: *v.* corrige *n.* P. 28. b, not. l. ult. corr.: *Theodoret*. P. 30. b, not. l. 18: lege *jucunditas*. P. 42. a, not. l. 29: post *video* cetera hujus notae dele. P. 48. a, not. l. 24: *verbi* corr. *verti;* et l. 29: *vinea* corr. *vitis*. Addam pro hac nota vocem ܟܪܡܐ in significatione *vitis* reperiri in Barhebraeo (Tullberg, *G. Bar Hebraei in Jesaiam Scholia,* Comm. lat. p. 4.), sed usus auctoris sec. XIII, qui et carmen scribebat et linguae arabicae familiaritate duci poterat, testatur tuto de usu nostri codicis? P. 49. b, not. l. 30: *sumsit* corr. *sumserunt*. P. 52. b, not. l. 9: adde: *et melius Ewald, Jahrb. d. B. W., V,* 213-4. P. 55. a, not. l. 2: post *linguae* adde: *et alteram, quae in primam recidit, status constructi*. P. 56. a, not. l, 23-4: scribe *Kennicott;* sic forte et alibi, non semper tamen. P. 61. a, not. l. 21-24: Syrus melius concordaret cum 26, 96, vel cum 88. Alia his minutiora, quae una alterave vice exciderunt in ulla e primis exemplaribus, in una interpunctione fere, per se corriget lector. Demum in farragine testium criticorum oblitus sum in Threnis pauca Fragmenta versionis latinae edita a Mai in *Spicil. Rom.*, T. IX, quae fere cum S. Ambrosio et Codicibus Recensionis, quam Luciano do, consonant: afferenda erant ad III, 26, 29, 30, 31, 32, 40, 41. V, 17.

In Prolegomenis. P. VI, l. 43-4: *Secunda Parte* corrige *Secundo Capite*.

In Fragmentis latinis. P. 1. a, l. 4: adde: *et Tischendorf e cod. Palatino,* l. 22: lege *systhematice*. b: quae de Palimpsesto dico, meliora legis jam in editione. P. 2. a, fin., b, init.: *colophon... decurtatum* corr. *titulus... decurtatus*. P. 9. a, l. 3 a fin.: *Praesidis* corr. *Praeses*. P. 24. b, l. 4: *sive* corr. *siue*.

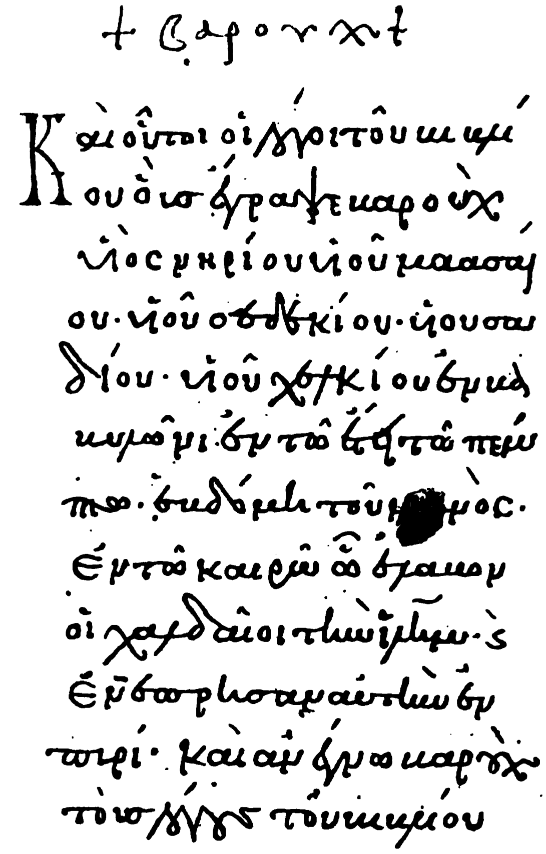
Cod. A. 147. Inf.

chart. 1. r. col. 1. l. 9-10. Gen. XXVI. 16-17.

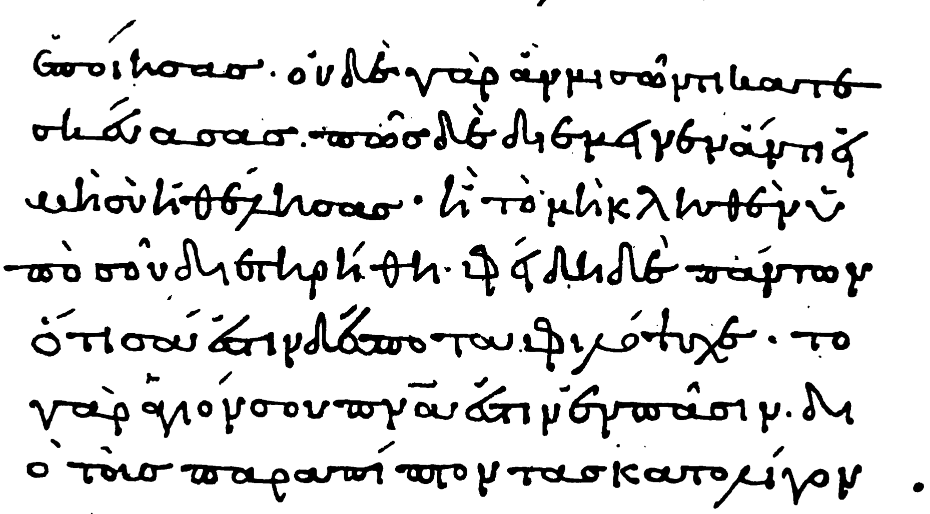
Cod. E. 3. Inf.

ch. 37 r. col. 1. l. 1-13. Bar. I. 1-3.

Cod. B. 68. Sup.

ch. 116 r. lin. 1-7. Sap. XI. 24-XII. 2.

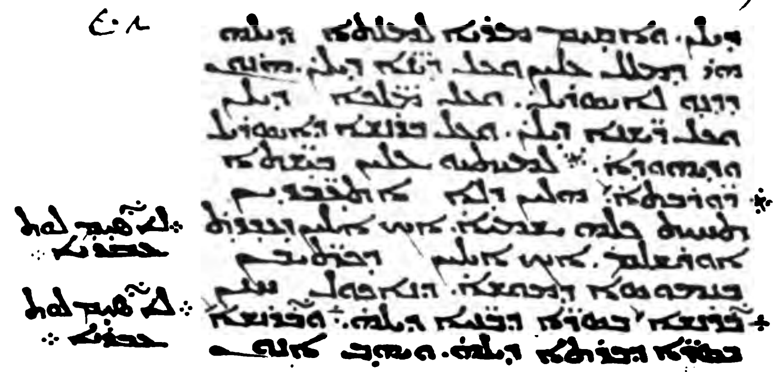

Milano lit. frat. Terzaghi.

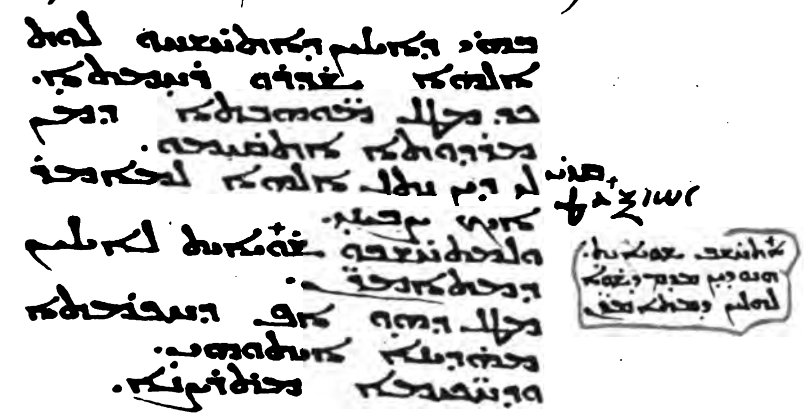
Giordani Delineò.

Cod. C. 313. Jnf.—

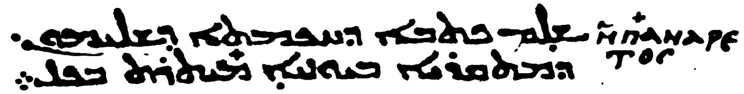
Baruch I. 22–II. 4. (ch. 138 v. col. II. l. 20–30)

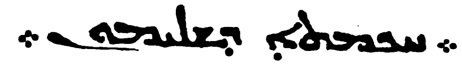
Sap. VII. 14–15. (ch. 74. v. col. I. l. 17–27)

Subs. Sap.

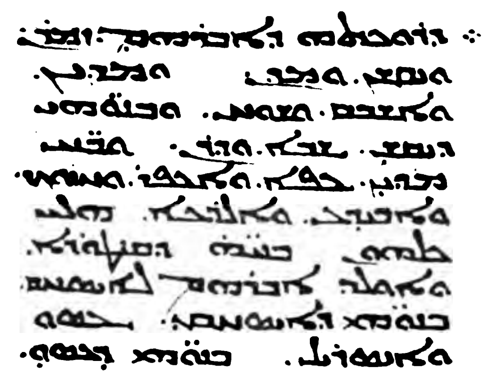

Titul. Sap.

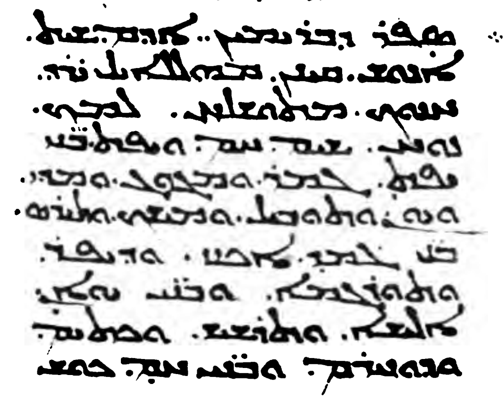

Cod. B. 21. Jnf. (ch. 237. v. lin. 1–10)

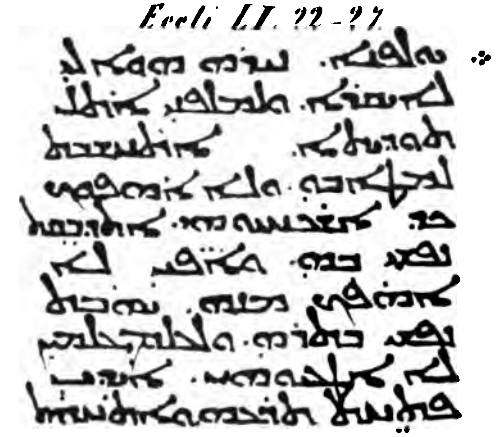
Paral. I. 32. 35

Paral. I. 1–8.

Eccli. LI. 22–27.

Milano lit. frat. Terzaghi.

Giordani Delineò.

FRAGMENTUM

EVANGELII SANCTI LUCAE

EX VETERE LATINA VERSIONE SEU RECENSIONE

PRAEFATIO.

Cum incidissem in vetustum Fragmentum latinum Evangelii S. Lucae differens ab opere S. Hieronymi, et a ceteris, quas ediderunt Blanchinus et Sabatier, sive Versionibus, sive Recensionibus, statim in primo ipso Monumentorum fasciculo edendum decrevi. Nolui tamen hic agere de iis, quae occasione hujus Fragmenti disputari possent quaestiones; quanam nempe ratione se habeat Versio sive Recensio nostra ad ceteras in illis operibus editas atque ad ipsam Hieronymianam, quam constat ex ipso S. Doctoris testimonio ad veteres jam illius tempore Codices Graecos, *nec qui multum a lectionis latinae consuetudine discreparent* correctam fuisse; et quanam iterum ratione se habeat in lectionibus suis ad testes antiquissimos N. T., atque adeo ad ipsius Recensiones. De quibus plura quidem a pluribus legi disputata; quae tamen, ut mihi videtur, satis infirmantur, qua parte adeo systematice definiuntur, tum dissensione Tractatorum inter se, tum argumentis ex historia et ex ipsa crisi desumtis, quorum plura congessit Schott in sua *Isagoge Historico-critica in Libb. N. F. sacros*, §§. 139-144. Nam utilis profecto tractatio esset, sed et otium magnum requirit et longas investigationes, fere ridicula vero appareret, si parvis istius Fragmenti reliquiis praeiret; ideoque opportune reservanda iis, qui, collatis undique copiis, inter quas dignissimae sunt Latinae Versiones sive Recensiones, rem ipsam a summis causis investigare et definire vellent. Hoc unum animadvertam, quod quisque per se fere in omnibus deprehendere poterit ex ipsa Griesbachii editione altera Novi Testamenti, textum Fragmenti plenum esse lectionibus, quae consentiant cum vetustis Codicibus Graecis, praesertim D, et cum antiquis Versionibus sive Recensionibus latinis. Criticis igitur quaestionibus omissis, reliquum est ut dicam, quae ad conditionem membranarum attinent, et ad rationem, qua eas exhibeo.

E bibliotheca Coenobii Bobiensis S. Columbani in nostram immigrasse membranas Fragmenti et, postquam alii Codici conjunctae fuissent, non multis abhinc annis compactas esse ad calcem Codici pariter Bobiensi C. 73. Inf., colligo ex pluribus, quae enarrare inutile criticorum studio et esset abutentis otio. De Codice C. 73. Inf. cf. Peyron in iis, quae de Bibliotheca Bobiensi scripsit in opere *Ciceronis Orationum* etc., p. 131 seqq. Cui notitiae liceat adjicere, partem primam Palimpsesti continentem *Reliquias Tractatus in Lucam* editam fuisse a Mai in *Script. Vet. Nov. Coll.* T. III, Part. II, p. 186, seqq.: alteram vero Palimpsesti partem non lacinias Veteris Italae cum alio apocrypho libro continere, ut mihi videtur, sed, quantum comperi ex pluribus paginis, quas mihi exscripsi, unum opus apocryphum, superstructum quidem Genesi in multis, quam etiam hic illic ad literam vertit, sed quod alia omnino diversa immiscet, prouti est etiam fragmentum, quod dedit Peyron loco cit., p. 134. Dignum tamen est quod edatur, tum quia caute assumptum utilitatis aliquid pro graeco LXX textu habere potest, tum pro sua antiquitate. In-

terim in Fragmento primo a Peyron dato p. 133-4 has exple lacunas ex ipso Codice, quas vir doctissimus et in legendis Palimpsestis versatissimus reliquit ex eo quod ex occasione tantum et brevi opera Codicem tractaverit: l. 4 *meo,* l. 15 *cognovit eum*, l. 38-9 *mihi et osculare me nate.*

Sed redeamus ad Fragmentum nostrum. Quatuor constat foliis confuse compactis, habentibus in quaque pagina duplicem columnam, et in omni columna lineas viginti sex. Membranae e tenuioribus sunt, candidissimae olim, nunc plurimum infectae, et in hodierna conditione post resectiones altae sunt 23 centim., latae 20 centim.: textus altus est 18 centim., et quaeque columna lata 7 centim. paulo plus. Folium tertium in medio lacerum est, unde lacunae habentur in quatuor columnis, quas ipse supplevi spatii et reliquiarum vocum habita ratione et unco indicans ubi lacuna incipiat, vel quo se extendat. In folio quarto autem sex lineae ab infra resectae fuerunt. Denique in folio tertio verso in prima columna literae adeo evanuerunt, ut summa difficultate erui possint, nec tamen omnes, et *cursivo,* ut ajunt, charactere dedi quas ipse supplevi, spatii semper habita ratione. Difficilior quoque lectu est altera columna, cui chemicum subsidium adhibitum fuit olim, unde arguitur alios quoque membranas inspexisse. Adeo enim nigrescit membrana, et literarum ductus sunt ita confusi, ut nonnisi summo sole, et textu graeco et aliis latinis Versionibus sive Recensionibus in subsidium vocatis, quod et in priori columna interdum factum est, colligere potuerim fugientes ductus. Quae ipse supplevi eadem ratione ac in prima columna, *cursivo* item charactere dedi, et dubitandi notam semper apposui, ubi mihi certa lectio non apparebat ex codice, quae nota tamen uni voci, vel vocis parti retrahenda, quam etiam uncis clausi. In ceteris membranis quoque, quae in aliquo deficiant, eodem *cursivo* charactere dedi singulas literas suppletas, quae tamen rarae sunt.

In fronte paginae rectae in medio colophon apponitur *lucanum,* versae item *secundum,* interdum una alterave litera in fine decurtatum: brevi simplicique ornatu circumcinguntur, literisque textus sed minutioribus scribuntur.

Character uncialis est, maxime sibi constans, nisi quod interdum ad lineae extremitatem contrahitur, vel etiam literas nonnullas connexas habet, ut *an, nt, ul, um, unc, unt, ur, us. Jesus* cum declinatis est semper *ihs, ihu, ihm,* lineola superscripta, similiterque *ds, di, do, dm,* et *dms, dmi, dmo, dom, dme* pro *deus* et *dominus* cum derivatis. *Christus* est *xrs* lineola item superscripta, qua etiam indicantur *m* et *n* in fine lineae. Ego semper integre scripsi.

In pericopas plus minus longiores dividitur textus, ad quas linea resumitur et initialis litera fere tota extra ordinem et paulo major, sed eadem forma ac ceterae usurpatur, quae etiam recurrit saepe initio columnarum, sed non retracta extra ordinem. Ipse quoque iis in locis majores literas assumsi et ex ordine linearum, ut in Codice fiebat, summovi.

Voces saepissime una alteri adhaerent, sine distinctione scriptae, interdum brevi intervallo disjunguntur, casune an arte, nescio. Saepe post commata spatium vacuum relinquitur, quod raro unam fere literam caperet. Cum legem certam in his non viderim, ipse voces omnes distinxi, nec spatii interdum interjecti rationem habui, cum de tam brevi fragmento agatur, nec arti criticae de hujusmodi pluris intersit. Punctum, ubi deprehendi, apposui, sed rarissimus est; interdum quoque potuit evanuisse ex membranarum vetustate; sed et in paginis integris bene servatis non reperi, ubi maxime apponendus fuisset.

Membranas Ambrosianas seculo VI non puto posteriores, fortasse etiam vetustiores sunt; data occasione specimen scripturae exhibebo, ex quo docti judicium ferent.

Cetera ex ipsa fragmenti editione habentur, in qua omnia ac ipsa sphalmata accurate retuli: ad membranas enim ipsas operas semel ac iterum contuli solicitus. Haec solum adnotanda: XVII, 8 puncta reprobationis nota et uncus apponuntur manu se-

riori: item XVIII, 41 super *s* vocis *quis* scribitur *d* manu altera: XVII, 10 post *praecepta* rasura est capiens *sunt* ex spatio, et ibidem *nequa* sic omnino scribitur, nulla pro *m* lineola superscripta, qua in scriptura cum nostro facit Evangel. Matthaei ex Cod. Claromontano olim, nunc Vaticano editum a Mai in *Script. V. N. Coll.*, T. III, P. II p. 260 et 275, Matt. VI, 23, XX, 15: XVII, 19 *s* in *illis* prima manu lineae ductu et puncto imposito reprobatur: XIX, 2 *et* ante *ecce* superscribitur prima manu: XIX, 32 ex conditione lacunae *stantem* non habebat membrana nostra: XXI, 7 secunda manu deletur lineae tractu *i* in *quid* et superscribitur *o*.

Reliquum, ut declarem me non omnes omnino Veterum latinarum Versionum sive Recensionum reliquias editas ad manus habuisse, ita ut certo certius mihi constet ineditum esse quod profero: si tamen ex alio Codice jam prostet, semper utilis erit textus Ambrosianus ex vetusto Codice saltem pro collatione.

FRAGMENTUM EVANGELII S. LUCAE

XVII. 3, 4 *f. 1. r. a.* Remitte illi si septies
in die peccauerit in te
et hic septies conuer-
sus fuerit ad te dicens
penitentiam ago re-
mitte illi
5 Et dixerunt apostoli
domino adauge nobis
6 fidem ·dixit autem
dominus si haberetis fi-
dem tamquam gra-
num sinapis dicere-
tis arbori eradicare
et obaudisset utique
7 Quis autem uestrum
habens seruum aran-
tem aut oues pascen-
tem uenienti de agro
numquid dicet ei tran-
si et recumbe sed di-
8 cet ei transi et recum-
be sed dicet ei) para
quod cenem et prae-
cinctus ministra
mihi donec mandu-
cem et bibam et pos-
r. b. tea manducabis tu
9 et bibes numquid gra-
tias aget seruo quo-
niam fecit quae prae-
cepta sunt non puto
10 sic et uos cum feceri-
tis quae praecepta...
dicitis serui nequa su-
mus quod debuimus
11 facere fecimus et fac-
tum est cum iret in hi-
erusalem et ipse tran-
siebat per medium sa-
mariae et galileae et
12 hierico et intrans in
quodam castello et ec-
ce ·x· uiri leprosi stete-
13 runt a longe et leuaue-
runt uocem dicentes
iesu praeceptor misere-
14 re nobis quos cum ui-
disset ait illis ite et os-
tendite uos sacerdoti-
bus et factum est dum
irent mundati sunt
15 unus autem ex his
v. a. Uidit quia curatus est
reuersus est cum uo-
ce magna honori-
16 ficans deum et·cecidit
in faciem ante pedes
eius gratias agens
et hic erat samarita
17 Respondens autem
iesus ait hi ·x· munda-
ti sunt ·uiiii· ex his ubi
18 sunt non est inuen-
tus qui reuerteretur
honorem dare deo ni-
19 si hic alienigena et ait
illis iesus exurgens ua-
de quia fides tua te sal-
20 uum fecit interro-
gatus autem a phari-
seis quando ueniret
regnum dei cum ob-
21 seruatione neque di-
cunt ecce hic uel illic
ecce enim regnum
22 dei intra uos est ait
autem ad discipulos
uenient dies cum

v. b. desiderabitis unam
dierum fili hominis
23 et non uidebitis et di-
cent uobis ecce hic et
ecce illic nolite ire neq·
24 sequi sicut enim ful-
gur sub caelo fulgu-
rans sic erit et aduen-
25 tus fili hominis prius
autem oportet eum
multa pati et reproba-
26 ri a gente hac et sicut
fuit in diebus noe sic
erit in diebus fili homi-
27 nis manducabant bibe-
bant nubebant uxo-
res ducebant usque in
die qua intrauit noe·
in arcam et uenit di-
luuium et perdidit om-
28 nes similiter factum
est et in diebus lot· man-
ducabant bibebant
emebant uendebant
plantabant aedifica-
29 bant qua die exiit lot·
XVIII . . . .
39, 40 *f. 2. r. a.* Li dauid miserere
mihi stans autem
iesus iussit eum addu-
ci qui cum adductus
esset interrogauit
41 eum dicens quis uis
tibi faciam ad ille ait
42 ut uideam domine et res-
pondens ait illi iesus as-
pice *f*ides tua te saluum
43 fe*c*it et confestim res-
pe*x*it et sequebatur
eum magnificans
deum et omnis populus
uidens dedit laudem
XIX. 1 deo et ecce ingressus
pertransiebat hieri-
2 cho et ecce uir nomine
zaccheus et hic erat
princeps publicanus
3 et locuples et quaere-
bat uidere iesum quis
esset et non poterat
prae turba quia statu-
4 ra breuis erat et prae-
currens ascendit in
r. b. arborem sycomorum
ut uideret eum quia
per illam partem tran-
5 siturus erat et factum
est cum transiret iesus
respiciens susum ui-
dit eum et dixit zac-
chaee festinans descen-
de quia hodie in domo
tua oportet me mane-
6 re et festinans descen-
dit et excepit eum gau-
7 dens quo uiso omnes
musitabant quia ad
uirum peccatorem in-
8 troiit manere stans
autem zaccheus ait ad
dominum ecce dimidium
bonorum meorum
do egentibus et si cui
aliquid fraudaui red-
do quadruplum
9 Ait autem iesus ad illos quia
hodie salus domui hu-
ic facta est quoniam
et hic filius abraham
10 *v. a.* Est uenit enim filius
hominis saluum fa-
cere et quaerere quod

11 perit audientibus au-
tem haec addidit dice-
re similitudinem quo-
niam esset prope hie-
rusalem et quia puta-
rent confestim reg-
num dei declarari
12 Ait ergo homo quidam
nobilis abiit in regio-
nem longinquam
accipere regnum et
reuerti
13 Uocatis autem ·x· ser-
uis suis dedit illis de-
cem mnas et dixit
ad eos negotiamini
14 dum uenio ciues au-
tem eius oderant eum
et miserunt legatio-
nem post illum dicen-
tes nolumus hunc
15 regnare nobis et fac-
tum est ut rediret ac-
r. b. Cepto regno iussit uo-
cari seruos quibus de-
dit pecuniam ut sciret
quis quid negotiatus
16 esset uenit ergo primus
dicens domine mna tua
decem alias adquisiuit
17 et ait illi euge bone ser-
ue in modico fidelis
fuisti esto potes*t*atem
habens supra dec*em*
18 ciuitates et uen*it* *ali*-
us dicens domine mna
tua fecit quinque mnas
19 et huic ait et tu esto
supra quinque ciuita-
20 tes et alius intrauit
dicens domine ecce mna
tua quam habui repo-
21 sitam in sudario quia
timebam te quoniam
homo austerus es tol-
lis quod non posuisti
et metes quod non
22 seminasti ait illi ex o-
re tuo te iudico homo
f. 3. r. a. sciebas quia ego aus-
teris sum tollo quod
non posui et meto
ubi non seminaui
23 et quare non dedisti
pecuniam meam ad
mensam et ego ueni-
ens utique cum usu-
24 ra exigissem et ad-
stantibus ait aufer-
te ab eo et date illi qui de-
25 cem mnas habet et di-
xerunt ei domine habet
26 decem mn(*as dico? uo*-
bis omni h(*abenti da*-
bitur ab eo a(*utem qui*
non habet et (*quod ha*-
27 bet auferetur (*ab? eo? ue*-
rumtamen in(*imicos*
meos illos qui no(*lue*-
runt me regnare s(*u*-
per se adducite hoc
et occidite ante me
28 et cum dixisset haec
abit in hierosolyma
29 Et factum est cum ad-
r. b. propriaret betphage
et bethania et ad mon-
tem qui uocatur oli-
uetum misit duo de
30 discentibus dicens
ite in castellum quod
contra est ubi intro-

euntes inuenietis pul-
lum alligatum supra
quem nemo sedit
hunc soluite et addu-
31 cite et si qu(*is?*) uos inter-
rogaverit) sic dicetis
quia? do)mino opus est
32 *abeuntes? a*)utem qui
missi? eran?)t inuene-
runt sicu)t dixit illis
33 *pullum?*) soluenti-
bus aut)em illis pul-
lum dixe)runt domini
e)ius ad illos quid sol-
34 uitis pullum ad illi di-
xerunt domino opus est
35 et adduxerunt illum
ad iesum et iactantes
uestimenta supra
r. a. pullum inp*osuerunt*
36 iesum eunte autem
ipso substernebant
ei uestimen*ta* sua *in*
37 uia et prox*imante*
eo iam ad di*scensum*
montis olíueti coe-
perunt *uniu*ersa
multit*udo* gauden-
tes laudare deum uo*ce*
38 magna dicentes be-
nedictu*s* qui uenit
in nomin*e* d(*omini bene*-
dictus rex (*pax in coe*-
39 lo et gloria (*et? quidam?*
de farisae(*is de? turba?*
dixerunt a(*d illum? ma*-
gister incr(*epa illos?*
40 ad ille dixit e(*is dico uo*-
bis si isti tac(*uerint? la*-
41 pides clamabunt e(*t*
cum adproximaren*t*

uidens ciuitatem fle-
uit super illam dicens
42 quoniam si scisses tu
in die hac quae ad pacem
r. b. tibi erant nunc autem
absconsa sunt ab ocu-
43 lis tuis quoniam ue-
nient dies super te et
cingent te inimici tui
uall(*o?*) *et? circumda*-
bunt *te* et obs*idebunt*
44 te undique et ad terra*m*
te prosternen*t et* fili-
os qui in *te* sunt et non
relinquent lapidem su-
pra lapidem in *te* uni-
uers*a* (.... *q*)uod non
cognoueris?) tempus
uisitatio?)nis tuae
45 *Et? ingress*)us in templum
coepit e)xpellere uenden-
tes e)t ementes et
mens)as n*um*mulari-
or)um euertit et cathe-
d)ras uendentium co-
46 lumbas dicens eis quia
domus orationis est
uos autem fecistis eam
speluncam latronum
47 et erat docens cottidie

. . . .

XX. 46, 47. *f. 4. r. a.* uiis qui deuorant do-
mos uiduarum oc-
casione longa oran-
tes hi accipient maio-
rem damnationem
XXI. 1. Respiciens autem uidet
eos qui mittebant in
gazophilacium ipso-
2 rum diuites uidit au-
tem et quandam uidu-

am pauperem mitten-
tem quadrantes duo
3 et ait uere dico uobis
uidua paupera haec
plus omnibus misit
4 omnes enim hi de exu-
perantia sua miserunt
in dona dei haec autem
ex eo quod deest illi om-
nem uictum quem

. . . .

6. *r. b.* ent dies in quibus non
relinquetur hic lapis
supra lapidem in pari-
etem qui non destru-
atur
7 Interrogauerunt au-
tem illum dicentes
magister quando er-
go haec erunt et quid
signum cum haec erunt
8 futura ad ille ait uide-
te ne seducamini mul-
ti enim uenient in no-
mine meo dicentes
quia ego sum christus et tem-
pus proximum est no-
lite ire post eos
9 Cum autem audieritis
bella et seditiones no-
lite expauescere opor-

. . . .

11. *r. a.* magnus circa loca
et pestes et fames erunt
et terrores de caelo
et signa magna erunt
12 et tempestates ante
haec autem omnia
inicient manus suas
in uos et persequen-
tur tradentes in syna-
gogis et in custodias
trahentes ad reges et
praesides propter no-
13 men meum euenient
autem uobis haec in
14 testimonium ponite
ergo in cordibus ues-
tris non ante medita-
re quomodo rationem
15 reddatis ego enim da-
bo uobis os et sapien-

. . . .

16. *r. b.* bus et cognatis et ami-
cis et morte adficient
17 uos et eritis odibiles
omnibus gentibus prop-
18 ter nomen meum et
capillus de capite uestro
19 non peribit in uestra
patientia adquiretis
animas uestras
20 Cum autem uideritis
circumdari ab exerci-
tu hierusalem tunc sci-
etis adpropinquasse
21 desolationem eius tunc
qui in iudea sunt fugi-
ant in montibus et qui
in medio eius erunt
discedant et qui in agris
sunt non intrent in
22 eam quia dies ultionis

. . . .

FRAGMENTA

PARVAE GENESIS

ET

ASSUMPTIONIS MOSIS

EX VETERI VERSIONE LATINA.

Rescriptum codicem, de quo dixi in Praefatione ad Fragmentum Evangelii S. Lucae, totum legi, vix ullis exceptis, et inveni Fragmenta duorum operum, quae, quantum novi, inedita sunt, prius idque longe maxima pars codicis quoad versionem latinam, alterum vero crederem omnino. Folia enim 40 complectuntur paullo plus quam quartam partem *Parvae Genesis*, seu *Libri Jubilaeorum*, 8 vero partem *Assumptionis Mosis*, omnia ex veteri latina versione. De utroque libro et de codice pauca.

Fere totum rescriptum codicem legeram, et quid complecteretur deprehenderam ex iis quae ex antiquis habentur apud Fabricium, Cod. Pseud. V. Test., Edit. II, T. I, p. 839-47, 849-64, cum incidi in notitiam *Libri Jubilaeorum* anno elapso editi a Dillmann, quem vix dubitavi unum idemque esse cum *Parva Genesi*. Cum vero occasione mei Parisiensis itineris interrogassem H. Zotenberg, ad quem, ceu harum rerum peritissimum, me remiserat Reinaud, Societatis Asiaticae Parisiensis Praesidis, etc., ille dubia humanissime resolvit ac certiorem fecit de edita jampridem versione Germanica ex Aethiopica per eundem Dillmann in *Jahrbuecher der BW.* editis ab Ewald, Jahrb. II, III. Utrumque opus comparavi, ex quorum inspectione magis motus fui, ut etiam versionem *Parvae Genesis* latinam evulgarem. Quamquam enim haec mutila sit mirum in modum, plurimum tamen conferre deprehendi in crisi textus libri nostri. Equidem non is sum, qui e codicis aetate ejusdem bonitatem judicem; sed aliquid sane est pars libri e codice quinti seculi, cujus editio ab apographis recentissimis facta est, quorum conditionem paullo corruptam ipse editor fatetur in Praefatione ad edit. Aethiopicam; idque multo magis si haec pars aliam originem habet. Quod vero maximum est, nostra versio, ut cuique patet, qui vix inspiciat, adeo tenax est Hebraici archetypi contra leges ipsas latinae linguae, ut ejus fidissimus testis sit habenda. Num tamen ab Hebraeo immediate profluat, non ausim affirmare, cum e Graeca versione ab illo serviliter expressa potuerit nostra illius idiotismos referre, ut patet factum in veteribus versionibus latinis Psalmorum e LXX. Diligens libri examen ad hoc institutum offeret fortasse locutiones et

sphalmata a Graeco textu repetenda. Pro ipsa demum textus Aethiopici interpretatione aliquid spero collaturam nostram versionem; quod quantum futurum sit, judicabit ipse Dillmann, vel quisquis novam illius versionem molietur. Sed quidquid sint omnia ista, docti, ut confido, non ingratum munus dicent editionem Fragmentorum veteris versionis latinae hucusque incognitae operis curiosissimi, quod plurimum usurparunt Graeci, non ignoraverunt Latini, et usum videtur habuisse non minimum inter ipsos Hebraeos. Qui vero veteri orthographiae latinae dant operam, bonum in membranis nostris documentum habebunt. Verum ut in haec omnia diligentius inquiram, otium deest, et satius puto aliis relinquere, ut operibus ineditis vel male editis Ambrosianorum codicum operam navem.

Nec illa igitur quae Veteres servarunt libri nostri, ullatenus attingam; adeat qui velit Fabricium l. c., et Dillmann ad calcem versionis Germanicae, qui plura de libro commentatus est, et auctores, quos idem excitat in Praef. ad Edit. Aeth. p. X. Animadvertam tamen Eusebium in *Chronico,* ed. Mai, S. V. N. C., VIII, p. 281 et seqq., saepe adscribere ***Jubilaeos secundum Hebraeos, juxta Judaeorum traditionem*** et similia, sed qui annis quinquaginta constent, cum in nostro numerent tantum quadraginta novem. Unde hauserit, et quamnam cum nostris relationem habeant, non indagavi. Addam etiam locum Decreti Gelasii, quem sic excitat Fabricius, l. c. p. 864: ***Liber qui appellatur de filiabus Adae sive Geneseos,*** quod quidem in aliis Conciliorum Collectionibus occurrit, plenius et rectius, ut puto, scribi in codicibus vetustis apud Mansi, Conc. Collect., T. VIII, col. 167-8, in quibus post: ***Liber de filiabus Adae*** alius adjicit ***Licto ageneseos,*** alius ***Lectum geneseos apg.,*** alius ***hoc est Leptogenesis, apocryp.,*** alius demum sic totum locum exhibet: ***Liber qui appellatur Adae lepto geneseos.*** Ex his apparet vere nostrum librum eundem cum illo esse, et solum titulum graecum corruptissime in pluribus fuisse scriptum; praesertim si coaluisse duplicis operis titulum in illis codicibus dixeris, quod tamen vix crederem. Nam etiam titulus ***de filiabus Adae*** potuit fortasse libro nostro indi, ut alii apud Aethiopes, qui tamen rectiores sunt; sermo enim quoque de filiabus Adae in libro occurrit, cum Genesis nullam peculiarem earum mentionem injiciat.

Continenter ***Parvae Genesi,*** ut apparet ex eadem scriptura et ex numero ***quaternionum,*** quem indicabo in notis, prosequente ab iis illius libri, sequitur pars ***Assumptionis Mosis***, quam ineditam omnino puto, si tamen alia omnino a libro ***Petirat Mosceh***, de quo nonnulla habes in Fabricio, l. c., praesertim ex Edwardo Bernhardo ad ***Josephi Hebr. Antiq. Jud.,*** Lib. IV, Cap. ult., quae prostant etiam in Editione Havercampi. Hebraeum librum mihi legere non contigit. Nec tamen, si idem esset ac nostra ***Assumptio,*** ullus, spero, damnabit Fragmenta vetustissimae versionis latinae. Eundem Fabricium lege, loc. c., pro ceteris quae ex hoc libro afferunt Veteres. Inde ego adducam locum ***Act. Concilii Nic.,*** qui primo folio nostri codicis refertur, quocum confer, et testatur de veritate ***Assumptionis Mosis*** in nostris membranis. Est autem locus: Μελλὼν ὁ Προφητης Μωυσης εξιεναι του βιου, ὡς γεγραπται εν βιβλῳ Αναληψεως Μωυσεως, προσκαλεσαμενος Ιησουν

υἱον Ναυη, και διαλεγομενος προς αὐτον εφη· και προεθεασατο με ὁ Θεος προ καταβολης κοσμου ειναι με της Διαθηκης αὐτου μεσιτην.

Hic pariter liber, qui stichos habebat 1100, vel 1400 (cf. Fabricium, l. c., p. 840, Crit. Sacr., ed. Amstel., T. VIII, P. III, col. 7), mutilus est in membranis nostris et octo tantum folia complectitur. Nec tamen certus sum, num omnia omnino eidem pertineant. Probabiliter quidem folium quartum e contextu tertii est continuatio, eidemque quintum conjungo, lacuna interjecta, ex cognata substrata materie; sed alii aliter judicent, per me licet; cetera folia recte disposuisse mihi videor e nexu quo alterum alteri conjungitur.

Quanam lingua primitus fuerit liber exaratus, si alius a *Petirat Mosceh,* non habeo quo definiam. A Graeco sive archetypo, sive versione profluxisse latina videtur ex ullis locis. Hanc supponit fortasse locus Epistolae Evodii ad S. Augustinum apud Fabricium, l. c., p. 845, in quo *Assumptioni Mosis* adluditur, collatis quae praecedunt p. 842-3 e Clemente Alexandrino. Num demum extet liber noster in illa Apocryphorum gaza Aethiopica, nescio. En autem quod rescripsit mihi H. Zotenberg, qui plurimam Aethiopicis literis operam dat, et brevi documenta proferet diligentiae suae: *Parmi les nouveaux livres apocryphes, que vous citez dans votre lettre il n' y a que deux, qui ne se trouvent aussi dans le canon Ethiopien; ce sont l'*Assumptio Mosis *et le* Liber Revelationis Baruch. *Peut-être existent-ils aussi.*

Jam nonnulla de codice. Is erat olim Bibliothecae Coenobii Bobiensis, ut dixi in Praef. ad Fragm. S. Lucae, p. 1, quem locum cf. una cum opere Amedei Peyron ibidem allato. Notent vero lectores partem Excerptorum Eugyppii e S. Augustino secundam scripturam habere, ut inquirant, si quid aliud nostrorum operum reperiatur in aliqua, quae extet, parte ejusdem codicis inter Bobienses, qui in plures alias Bibliothecas distracti fuere, Vaticanam nempe, Taurinensem, fortasse et alias.

Codex rescriptus duas columnas habet et membranae margines adhuc adeo latos, ut nihil in novo usu deperditum fuerit. Vix unum alterumve folium physico nexu alteri adhaeret, et fere totus codex constat singularibus foliis omnimode versis et confusis, ut apparet ex numero, quem ex dispositione pro superjecta scriptura gerunt et apposui initio cujusque codicis paginae. Ego enim, lineis ipsis codicis semper servatis, duplicem columnam in unam compegi, adnotato tamen semper literis *a* et *b,* ubi quaeque incipiat. Paginae igitur 48 editionis exhibent codicis paginas 96. Has disposui in *Parva Genesi,* ut versio Aethiopica docebat, in *Assumptione Mosis* e rerum nexu. Numerus Romanis notis expressus ad marginem editionis primi operis remittit ad capita in ejusdem versionibus Aethiopica et Germanica a Dillmann adscripta. Quaeque pagina alta est 29 centim. fere, lata fere 24; columnae altae 21 fere, nisi numerus linearum excedat, latae simul sumptae cum margine interiori 19, singulae 8, paullo plus, sed in utraque columna literae initiales fere spatio dimidiae literae praescribuntur, et saepe in fine lineae minoribus fere semper literis paullo scriba praetergressus est. Lineae in quaque columna 24, nisi quod rarissime linea una, vel voces adduntur inferius: omnia dedi prout in Codice extant. Initiales literae, quae et in contextu interdum

occurrunt, paullo majores ceteris sunt; dedi ubi deprehendi. Interpunctio, quae est ad verticem literae, rarissima est; ubi vidi apposui, sed membranarum rescriptarum conditio non sinit, ut ubique colligatur. Breviationes et alia minutiora ante notas attingam, cum post novam codicis pertractationem in ipso editionis actu plenius dicere potero. Peyron scripturam primam, l. c., p. 131, seculo quinto adsignat; ecquis tanto judici refragaretur? Specimen data occasione fortasse proferam.

Non magna correctione sese commendat codex, praesertim in *Assumptione Mosis*. Omissis enim quae a tenaci verborum versione sunt repetenda et in Grammaticam quoque mire peccant, sunt plura quae nonnisi librarii oscitantiae sunt tribuenda. Prioris generis sphalmata nullus correxerit, cum indolem versionis referant, neque refictores nos decet esse versionis, sed editores. Cetera, nonnulla, cum de latino textu agatur, quisque facile corriget per se, et melius me, cum doctis viris haec cudantur, plura nonnisi ex alio codice emendari possunt, vel in *Parva Genesi* ope textus Aethiopici, cujus saltem versionem Germanicam quisquis assumet in usu nostrae versionis, et per se ideo poterit facere. A conjecturis enim summopere abhorreo, quae, ut plurimum, non textum redintegrant, sed editoris commenta illi obtrudunt. Mei tantum officii id arbitratus sum, ut maxima qua potui fide codicem exhibeam ex iterata membranarum inspectione; quae autem in ipsa editione repraesentare non potui, in notis attigi.

De mea in legendo codice opera non est quod dicam. Pars codicis est facilis, pars difficilis, hic illic difficillima, vel etiam talis, quam legere non potui, et punctis indicavi. Textum Aethiopicum et ejusdem versionem accepi post lectum totum codicem, si quinque in summa vel sex paginas excipias, computata vel minima lacuna; ex illis subsidiis nonnulla alia deprompsi, cavens tamen ne ex iis legere mihi persuaderem, quae vere non deprehenderem in codice. Perpaucas lacunas adhuc relictas legere fortasse continget in nova membranarum investigatione, et mente ex otio ab hujusmodi renovata et alacriori facta. Ceterum si quis membranas inspicere velit ac lectionem tentare, per me licet. Sciat tamen nullo novo chemico subsidio pertentandas esse. Mihi enim constat quam parum caute id conentur nonnulli, qui dummodo hac ratione possint, aut putent se posse legere, vel membranas non suas perdere nihil curant, subducentes posteris documenta, quae ii novis scientiae chemiae inventis tutius legent, aut saltem novis curis subjicient. Quidquid salvis membranis effici potuit, puto factum ab amico D. Antonio Ponzio, addicto Archio Diplomatico Mediolanensi, qui artem subsidiorum evanidos characteres et rescriptos codices legendi diligentissime excoluit. Isti debent lectores plures nostri codicis paginas, et ego gratias ei ago quam maximas pro summa quoque alacritate, qua omni suo commodo posthabito saepe ad Bibliothecam veniebat horis quae opportuniores mihi essent, ut operam suam praestaret.

Qui demum codicem rescriptum tractarunt mihi noti, sunt Card. Mai, ut puto, et Peyron, nescio quis prior. Illum, cum Bibliothecae addictus erat, tentasse Codicem, ut alios rescriptos, qui in ea extant, arguo e genere subsidii chemici adhibiti ad dimidiam fere partem membranarum;

num exscripserit aliquid, ignoro; totum codicem non legisse certo constat ex eo quod plures paginae non tentatae sine auxilio chemiae legi omnino non poterant. De Peyron, vide ipsum loc. cit., ubi dedit duo specimina nostrorum operum. Selegit e *Parva Genesi* pag. 79, ex *Assumptione Mosis* partem pag. 86. Apocryphis haec deputabat, *Italae Veteri* illa, eo adductus, quod pag. 79, vix commate excepto, cum sacro textu consonet. Cum autem Fragmentum istud extet in opere, a quo nemo haec quaesierit, ideo puto subterfugisse doctos viros, quos legi de *Libro Jubilaeorum* tractantes, ipsumque Dillmann, casu omnino curioso, cum liber Peyroni editus fuerit an. 1824 Stuttgardiae et Tubingae, in qua postrema urbe primo versio Aethiopica innotuit per H. Ewald, ac dein translata fuit a Dillmann.

62. *a*. et inhabitauit illic
XIII annis duobus
Et promouit inde
in austrum usque ba-
halot et facta est
famis super terram
et abiit abram in ae-
gyptum anno tertio
septimani et inha-
bitauit in terram
aegypti quinque annis
priusquam rapere-
tur uxor ipsius ab eo
et taneos ciuitas ae-
gypti tunc aedifica-
ta est annis septem
post cebron
Et factum est cum
rapuisset farao sa-
ram uxorem abram
quaestionauit dominus
faraonem et domum
eius quaestionibus
magnis propter
b. saram uxorem abram
et tunc abram glo-
rificauit diuitiis ual-
de omnibus ouibus et
bubus et asinis et
camelis et equis et
seruis et ancillis
argento et aro ual-
de etenim et loth
filio fratris sui e-
rant diuitiae Et red-
didit farao saram
uxorem abram uiro
suo et eiecit eum
de terra aegypti
et peruenit in locum
ubi fixerat taber-
naculum suum in
primis in locum al-
tarii agge ad orien-
tis partem et betel
a mare et benedixit
dominum deum suum qui
reuocauit eum in pa-
ce

61. *a*. Et factum est in qua-
dragensimo et primo
iubeleo anno tertio
ebdomadarum pri-
mi reuersus est in
locum hunc et obtu-
lit olocaustomata
et inuocauit in no-
mine domini tu es deus ex-
celsus deus meus in
saecula saeculorum
Et in no quarto septi-
manarum huius se-
paratus est loth ab
ipso et inhabitauit
sodomis et homines
sodomitae pecca-
tores erant ualde
et iniqui in cordibus
suis propter quod
separatus est loth
filius fratris sui ab
eo eo quod non erant
illi filii captiuatus est
b. loth ab ·ipso· In quar-
to autem anno sep-
timani huius iubelei
ipsius dixit deus ad abram
eleua oculos tuos
de loco ubi sedes tu
ad occasum et afri-
cum et orientem
et septentrionem
quoniam omnem
terram quan tu ui-
des tibi et semini tuo
dabo eam in saecula
et ponam semen
tuum sicut harena
maris etenim semen
tuum non enume-
rabitur· Et tu ex-
surgens perambu-
la latitudinem eius
et uide uniuersa quia
semini tuo dabo eam
Et abiit abram in ce-
bron et inhabitauit

52. *a.* illum et multiplica-
XV bo eum et adaugam
eum ualde Nam duo-
decim principes ge-
nerauit et ponam
eum in gentem mag-
nam et testamen-
tum meum statuam
cum isac quem pari-
et tibi sarra secun-
dum tempus hoc in
anno ueniente·
Et consummauit lo-
quens cum ipso et
ascendit deus ab abra-
ham et fecit abraham
quemammodum di-
xit illi deus et accepit
ismael filium suum
et omnes domina-
tos suos et empti-
cios omnem ergo
masculum in domo
sua circumcidit carnem
b. praeputii ipsorum
in illo tempore·
Et circumcidit se
abraham in illa die
et dominatos suos
et domesticos suos
et empticios etiam
de filiis alienis cir-
cumcidit omneis·
Haec lex in omnibus
generationibus sae-
culi et non est prae-
terire diem unum
ex diebus quibus prae-
ceptum est aeter-
num mandatum et
scriptum est in ta-
bulis caeli ut omnis
natus cuiuscumque
non fuerit circum-
cisa caro praeputii
eius usque in diem oc-
tauam non est de
testamento quod

51. *a.* testatus est deus ad
abraham quia de fi-
liis exterminatio-
nes est et amplius
non est super eum
signum ut sit deo sed
exterminii et per-
ditionis a terra quo-
niam testamentum
domini dei nostri dissipauit
quoniam omnis an-
geli uultuus et om-
nes archangeli be-
nedictionis a diebus
creaturae ipsorum
coram angelorum
uultuum et angelo-
rum sanctificatio-
nis sanctificauit is-
trahel ut esset si-
mul cum ipso et cum
angelis sanctorum
ipsius· Et tu deman-
da filiis istrahel
b. ut custodiant tes-
tamentum signi
huius in generatio-
nibus suis in testamen-
tum aeternum et
non exterminabun-
tur a terra quoniam
decreuit in decre-
to testamenti ut
custodiatur in ae-
ternum super om-
nes filios istrahel
quoniam ismael et
filios eius et fratres
eius et esau non ad-
plicabit ad se deus et
non elegit ex ipsis
quoniam et ipsi ex
filiis sunt abraham
sicut cognouit eos
sed in istrahel ele-
git ut sint ei in po-
pulum et sanctifi-
cauit eum et prae-

56. *a.* uniuersa opera ip-
XVI sorum quemammo-
dum erant iniqui
et peccatores ual-
de et inmundi spur-
citias exercentes
in carnibus suis et fa-
cientes abomina-
tiones super ter-
ram· Ita enim faciet
deus iudicium in locis
ubicumque fecerint
abominationis so-
domum sic iudica-
bit illos· Et loth li-
berabimus inde prop-
ter quod memor fu-
it deus abrahae ut eli-
beraret eum de me-
dio euersionis·
Etenim fecit ipse
et filii eius iniquita-
tem super terram
qualis non est facta
b. in tota terra a diebus
abraham usque ipsum
ut dormiret homo
cum filiabus suis etenim
ecce demandatum
est et scriptum in
omne semen in ta-
bulis caeli ut aufe-
rantur et extermi-
nentur talis et ut
fiat iudicium ipsorum
secundum iudicium
sodomum ut non
derelinquatur in
ipsis omne semen
hominis in terra
in die iudicii
Et in mense hoc exi-
uit abraham a cebron
et abiit et inhabita-
uit inter medium
cades et sur in finibus
gerarum
Et in medio mensis

55. *a.* quinti transtulit
se inde et habitauit
secus puteum iura-
tionis Et in medio
mensis sexti uisita-
uit deus sarram et fecit
illi sicut dixit et con-
cepit et peperit fili-
um in mense septimo
et in dimidio mensis
secundum tempus
quod dixit deus ad abra-
ham in diem festum
primitiuorum natus
est isac et circum-
cidit abraham filium
suum octauo die hic
primus circumcisus
est secundum tes-
tamentum disposi-
tum in saecula
Et in anno sexto sep-
timanarum quarti
adfuimus ad abraham
b. secus puteum iura-
tionis et uisi sumus
illi sicut dixeramus
sarrae quoniam re-
uerti haberemus
ad eam et ipsa in con-
ceptum haberet fi-
lium suum et reuer-
si sumus in mense
septimo et inueni-
mus sarram concep-
tum habentem in
conspectu nostro
et benediximus eum
et indicauimus illi
quaecumque decre-
ta sunt ei et quomo-
do esset moriturus
et quod generaret
adhuc sex filios et
uidebit eos omnes
priusquam moriatur
sed in isac multipli-
cabitur et uocabitur

54. *a.* nomen et omne se-
men filiorum eius
gentes erunt et cum
gentibus deputabun-
tur et ex filiis isac
unus erit in semen
sanctum qui cum gentibus
non conputabitur
quoniam in sorte
excelsi erit quoni-
am in possesionem
dei cecidit omne se-
men eius esse deo
in populum sancti-
ficatum ex omnibus
gentibus eius et ut
sit regnum sacer-
dotale et populus
sanctus Et abibimus
uiam nostram et in-
dicauimus sarrae
quaecumque indica-
uimus ei et gauisi
sunt utrique gaudio
b. magno et aedifica-
uit illic altarium
domino qui liberauit eum
et gratiae eius in
terram commora-
tionis suae
Et fecit diem festum
laetitiae in mense
hoc septem dies se-
cus altarium et ae-
dificauit taberna-
cula sibi et seruis
suis in die festo hoc
et hic primus fecit
diem festum taber-
naculorum super
terram et in diebus
erat offerens per
singulos dies super
altare fructum domino
uitulos duos et arie-
tes duos oues septem
et hircum caprarum
unum pro peccatis

53. *a.* propitiari in ipso pro
se et pro semine suo
et in sacrificium
salutare arietes
septem hedos sep-
tem oues septem
et hircos septem
et sacrificia ipsorum
et uinum ipsorum
et uniuersam adipem
eorum erat incen-
dens super altari
. . . .
ostiam in odorem
suauitatis et mane
et uesperam erat
incendens incen-
sum compositionis
libanum et galba-
num et stacten et
nardum et myrram
et spicam et costum
septem has species
mundas erat incen-
b. dens concisas et ae-
qualiter mixtas
Et fecit diem festum
hunc per septem
dies aepulans in to-
to corde suo et in om-
ni anima sua ipse et
uniuersi domesti-
ci sui et omnis alie-
nus non erat cum
ipsis et omnis cir-
cumcisus et bene-
dixit creatorem suum
qui creauit illum
quia cognouit et sci-
uit quia ex ipso erit
plantatio uerita-
tis in generationi-
bus aeternis et ex ip-
so semen sanctum
ut sit secundum
hoc qui creauit uni-
uersa et benedixit
et gauisus est et

49. a. uocauit nomen di-
ei festi huius dies
festus dies iucun-
ditatis acceptabi-
lis deo excelso
Et benediximus eum
in saeculo et semen
eius cum ipso in om-
nes generationes
totius terrae quia
fecit diem festum
hunc in tempore suo
secundum testi-
monium tabularum
caeli propter quod
decretum est in
tabulis caeli super
istrahel ut sit dies
festus tabernacu-
lorum septem dies
toti in laetitia in
mense septimo
acceptabiles in
conspectu domini
b. legitimum sempi-
ternum in genera-
tionibus ipsorum
per singulos annos
et non erit finis tem-
porum quoniam in
sempiternum est
praeceptum istrah-
el facere eum et se-
dere in tabernacu-
lis et ut ponant co-
ronas super capi-
ta sua accipere ra-
mos denos et cali-
çem de torrentem·
Et accepit abraham
de decore palmarum
et fructus ligni
speciosi et omnibus
diebus erat circum-
iens altarium meum
in ramis septies
mane laudans et con-
fitens deo suo secun-
dum

50. a. omnia in laetitia
XVII Et in anno primo eb-
domadarum *quinti*
ablactatus est isac
iubeleo hoc et fe-
cit abraham conui-
uium magnum et in
mense tertio in die
qua ablactatus est
filius eius isac et is-
mael filius agar an-
cillae aegyptiae lo-
co erat in conspec-
tu abraham patris
sui· Et gauisus est
abraham et bene-
dixit deum quia uidit
sibi filios et non est
defunctus sine fi-
liis et memor fuit
sermones quos lo-
cutus est ei in die
qua segregauit se
loth ab ipso Et ga-
b. uisus est quia dedit
deus illi semen super
terram ut heredi-
tet eam et benedi-
xit toto ore suo qui
creauit uniuersa·
Et uidit sarra isma-
el ludentem cum
isac et abraham gau-
dentem gaudio mag-
no et zelauit isma-
el et dixit ad abraham
eice ancillam istam
et filium eius quia
non hereditabit fi-
lius ancillae huius
cum filio meo isac·
Et pessimus uisus
est sermo in oculis
abraham propter
ancillam et prop-
ter filium eius ut
eiciat illos ab se
Et dixit deus ad ab-
raham

63. *a.* Et conturbatus est
XVIII et dixit ecce ego
Et dixi ad eum noli
inicere manúm tuam
super puerum et non
facias ei quidquam
quo nunc manifes-
taui quia times deum
tuum et non peper-
cisti filio tuo pri-
mogenito a me
Et confusus est
princeps mastima
et eleuans abraham
oculos suos uidit et
ecce aries unus te-
nebatur cornibus suis
Et abiit abraham et
accepit arietem et
obtulit eum pro isac
filio suo et uocauit
abraham nomen lo-
ci illius dominus uidit ut
dicatur in monte
b. dominus uisus est hic
est mons sion·
Et uocauit abraham
nomine suo secun-
do de caelo quia f-
uimus ut loquamur
illi nomine domini· et
dixit per me ipsum
iuraui dicit dominus pro-
pter quod fecisti
sermonem istum
et non pepercisti
filio tuo unigenito
propter me quem
dilexisti quoniam
benedicens bene-
dicam te et multi-
plicans multiplica-
bo semen tuum stel-
las caeli et sicut
harena quae est cir-
ca litora maris et
hereditauit semen
tuum ciuitates

64. *a.* aduersariorum eius
et benedicentur in
semine tuo omnes
gentes terrae prop-
ter quod obaudisti
uoci meae et ego
manifestaui omnibus
quoniam fidelis es
mihi in omnibus quae
dixi tibi ambulare
in pace
Et abiit abraham ad
pueros suos et exur-
gentes abierunt
in bersabe et habi-
tabit abraham se-
cus puteum iuratio-
nis Et faciebat diem
festum ter per sin-
gulos annos Nam
et istos septem di-
es in laetitia facie-
bat et uocauit eum
in diem festum domini
b. secundum septem
dies quibus abiit et re-
uersus est·
Et erat decretum
et scriptum in ta-
bulis caeli super
istrahel et super
semen eius ut faci-
ant diem festum
septem diebus in lae-
titia gaudentes·
XIX Et in anno septima-
narum primi secun-
do et quadragensi-
mo iubeleo conuer-
tit abraham et inabi-
tauit contra faciem
chebron haec est
cariatharbee duo
septimanarum
annorum· Et in an-
no septimanarum
huius tertii iube-
lei huius conpleti

60. a. sunt dies uitae sar-
rae et mortua est
in chebron et adue-
nit abraham ut plan-
geret eam Et temp-
tauimus eum si pati-
ens esset spiritus eius
et non pusilliani-
mus in uerbis oris
sui et inuentus est
et in hoc patientis-
simus et non est con-
turbatus quoniam
in longanimitate
spiritus locutus est
cum filiis geth ut
dent illi locum ubi
sepelliat mortuum
suum in eum et de-
dit deus gratiam *ei in*
conspectu omnium
uidentium eum et
depraecatus est
in mansuetudine
b. a filiis geth et de-
derunt ei agrum
spelei duplicem
quod est contra fa-
ciem mambre haec
est chebron quadrin-
gentis denariis et
hoc postulauerunt
ab eo dicentes da-
mus tibi gratis et
non accepit de ma-
nibus eorum gratis
quoniam dedit prae-
tium loci pecuniam
conplens et ado-
rauit eos bis et post
haec sepelliuit
mortuum suum in
speleo duplici
Et facti sunt dies
omnes uitae sarrae
septem et uiginti
et centum anni
id est duos iubeleos

59. a. septimanas quat-
tuor minus unum
annum hii sunt di-
es uitae sarrae
Haec temptatio de-
cima in qua inuen-
tus est et in ipsa
abraham fidelis et
et longanimus spiritu
et dixit sermonem
pro sermone terrae
sicut dixit illi dare
deus dare illi eam et se-
mini eius post eum
et locum petit ab eis
ut sepelliret mor-
tuum suum quoni-
am inuentus est fi-
delis et scriptum
est amicus dei in ta-
bulis caeli
Et in anno quarto
ipsius accepit abra-
ham isac filio suo
b. mulierem et nomen
eius rebecca filia
bathuel filii nachor
fratris abraham
sororem labae filiam
bathuel et bathuel
filius erat malce
mulieris nachor
fratris abraham
Et abraham accepit
sibi mulierem ter-
tiam et nomen ei
cetturra de filiabus
domesticorum su-
orum eo quod mur-
tua esset agar pri-
usquam sarra et pe-
perit illi sex filios
iebram· et iectam
et madan· et madiam·
et sobec· et oe· in
duos septimana-
rum annorum
Et in sexto septima-

38. *a.* narum anni ipsius
secundi peperit re-
becca· isac· duos fi-
lios· esau· et iacob·
et erat iacob· lenis
et rectus· et esau
erat durus et uir
rusticanus et pilo-
sus et iacob· habitans
in tabernaculis et
creuerunt et iube-
nes facti sunt ambo
et didicit iacob lit-
teras et esau non
didicit quoniam ho-
mo erat agrestis
et benator sed di-
dicit bellum et uni-
uersa opera eius
erant dura et dili-
gebat abraham ia-
cobum et isac dili-
gebat esau
Et uidebat abraham
b. opera esau et scie-
bat quoniam in ia-
cob uocabitur illi
semen et nomen
et uocabit *re*-
becca*m* et mandauit
illi pro iacob quoni-
am ipsa diligebat
iacob plusquam esau
Et dixit illi filia cus-
todi in nomine fi-
lii mei iacob quoni-
am hic mihi erit . . .
nitatio super ter-
ram et in benedic-
tione super filios
hominum et uni-
uersi seminis mei
gloria quia scio quod
hunc elegit deus sibi
in populum sanctum ex
omnibus populis qui
sunt super faciem
totius terrae

37. *a.* et ecce isac diligit
esau super iacob et
ego uideo te diligen-
tem in ueritate iacob
Adice adhuc amplius
ut parcas illi et sint
oculi tui super eum
in dilectione quoniam
ipse erit nobis in be-
nedictione super
terram et ex hoc
et usque in omni gene-
*ra*tione terrae con-
*ua*lescant ergo ma-
nus tuae et gaude-
at cor tuum in filio
tuo iacob quoniam
ipsum dilexi super
omnes filios meos
propter quod in ae-
ternum benedice-
tur et semen eius
et erit conplens
omnem terram
b. si poterit ergo ho-
mo numerare ha-
renam terrae et
numerabile erit
semen eius et uni-
uersae benedictio-
nes quas benedixit
me deus et semen me-
um iacob et semini
eius erunt omnibus
diebus et in semine
eius benedicetur
nomen meum et no-
men patrum meo-
rum sem noe enoch
malalee henos et
adam et ipsi erunt
fundamenta ponen-
tes caeli et confir-
mantes terram
ut agnoscantur
uniuersa lumina-
ria firmamenti et
uocauit abraham

122. *a.* quemammodum iu-
XX dicati sunt propter
malitiam ipsorum
propter quod con-
misscebant se cum
fornicariis et inmun-
ditiam exercebant
et omnem abomi-
nationem faciebant
et praecepta negle-
gebant et ideo ne
forte et uos detis
nomen uestrum
in maledictionem
et omnem uitam
uestram in sibila-
tionem et omnes
filios uestros in ex-
terminium et in
gladium et eritis
maledicti sicut so-
doma et omnia de-
relicta uestra si-
cut filii gomorre
b. et ideo ego testor
super uos filii dili-
gite deum caeli et ad-
herete omnibus man-
datis eius et noli-
te ire post omnes
abominationes ip-
sorum et post om-
nes inmunditias
et deos conflati-
les non facietis uo-
bis et sculptilia quia
uana sunt et om-
nes spiritus non erit in
eis quoniam opera
manuum sunt et
omnes qui confidunt
in ea in nihilo con-
fidunt· Et ideo no-
lite seruire illis
et nolite adorare eam.
Seruite autem deo
excelso et adora-
te eum adorando

121. *a* et sustinendo uul-
tum eius in omni tem-
pore et facite ueri-
tatem et iustitiam
in conspectu eius
ut dirigat uos et det
uobis misericordi-
am et deponat uobis
plubias matutinas
et serotinas et bene-
dicat omnia opera
uestra quaecumque
operati super ter-
ram et benedicat
panem tuum et aquam
tuam et benedicet
fructum uteri tui
et fructum terrae
tuae ut armenta
bouum tuorum et
egreges ouium tuarum
et eritis in benedic-
tione super terra
et desiderabunt uos
b. omnes gentes terrae
et benedicent in no-
mine meo filios ues-
tros ut sint in bene-
dictionem quemam-
modum et ego
Et dedit ismael filiis
eius et filiis cettu-
rae munera et emi-
sit eos ab isac filio suo
. . . .
et filii eius et filii
cetturae et filii sui
et inhabitauerunt
a faramon usque ad in-
troitum babyloniae
in omni terra orien-
tali super faciem
deserti et conmixti
sunt isti illis et ad-
hesit nomen ipsorum
arabiis et ismaelite
usque in diem hanc
XXI Et in anno sexto sep-

105. *a.* timanarum septi-
mi iubelei huius uo-
cabit habraham isac
filium suum et deman-
dauit illi dicens ego
senui et nescio diem
mortis meae et re-
pletus sum diebus
meis et ecce ego fi-
lii quinque et sep-
tuaginta et centum
annorum sum in die-
bus uitae meae deum nos-
trum in memoria
habens semper et
exquirens eum in
omni uirtute mea
ut facerem omnem
uolumtatem eius
et ut dirigerem in
omnibus uiis eius
Et ideo simulacra
odiuit anima mea et
seruientes eis eram
b. spernens· Et dedi
cor meum et spiritum
ut custodiam et fa-
ciam uolumtatem
eius qui me creauit
quia deus uiuens est
et sanctus et fidelis et
iustus et ex omnibus
non est apud eum
accipere personam
ut accipiat munera
quoniam deus iustus
est et iudicium ex
omnibus qui trans-
grediuntur ser-
mones eius et qui
contemnunt tes-
timonium eius
Et tu filii custodi
praecepta eius et
mandata eius et iu-
dicia eius et noli
abire post abomi-
nationes et post

106. *a.* fusiles et nolite
manducare omnem
sanguinem omnis
carnis sive de his quae
in terris sunt siue
quae uolant in aere
et si occidas ostiam
fructuum pacis oc-
ciditis eum sangui-
nem autem eius ef-
fundetis super al-
tarium Et omnem
sanguinem olocaus-
ti super altarium
cum similagine et
confectum in oleo
cum uino ipsius of-
feres omnia ea su-
per altarium fruc-
tuum odor suauita-
tis est in conspec-
tu dei et ad ipsum sa-
crificii salutaris
offeres super ignem
b. super altare et adi-
pem quae est super
uentrem et omnem
adipem quae est su-
per interanea et
duos renes et omnem
adipem quae est su-
per illos et quae est
super femus et ie-
cur quod est super
pulmonem cum renibus
separa· Et sic of-
fers uniuersa in
odorem suauitatis
acceptabile in cons-
spectu domini cum sa-
crificiis ipsorum
et cum uino eius
in odorem suauita-
tis Panem fruc-
tuum domino et car-
nem manducabitis
in illa die et in cras-
tino et non occidet .

103. *a.* erant multae diuiti-
XXII ae isac in bersabee
et erat isac abiens
et considerans ad-
huc quae posside-
bat et reuersus est
ad patrem suum in
tempore hoc adue-
nit ismael uidere
patrem suum et con-
uenerunt utrique si-
mul· Et immolauit
isac hostiam fruc-
tuum et optulit su-
per altarium patris
sui quod fecit in ce-
bron et fecit sacri-
ficium salutare et
fecit conuiuium lae-
titiae in conspectu
ismael fratris sui
Et fecit rebecca
collyridam nouam
de frumento nouo
b. et dedit eam iacob
filio suo ut infer-
ret abrahae patri
suo de primos fruc-
tus terrae ut man-
ducaret et bene-
diceret creatorem
omnium priusquam
moreretur et isac
et transmisit per
manus iacob optima
sacrificiorum sa-
lutarium ipsius et
uinum patri suo
abraham ut mandu-
cet et bibat
Et manducauit et
bibit abraham et be-
nedixit dominum excel-
sum qui creauit cae-
lum et terram qui
fecit uniuersa pin-
guedinis terrae
et dedit ea filiis ho-
minum

104. *a.* ut manducent et
bibant et benedi-
cant creatorem
ipsorum et nunc con-
fiteor ego deus meus
quoniam ostendis-
ti mihi diem hunc et
ecce ego sum filius
quinque et septua-
ginta et centum an-
norum senior et ple-
nus dierum et om-
nes dies mei fuerunt
mihi pacis et gladius
inimihi non mina-
tus est mei in omni-
bus diebus quibus dedisti
mihi *hos* in filios ist-
os meos omnibus diebus
uitae meae usque in
hunc diem .....nunc
misericordia tua
et pax tua super pue-
rum istum domine et
b. super semen eius
ut sint tibi in popu-
lum acceptabilem
et hereditas ex om-
nibus filiis terrae ex
hoc nunc et usque in
omnibus diebus gene-
rationum terrae
in uniuersa saecula
Et uocauit abraham
filium suum et iacob
et dixit nate iacob
benedicat te deus om-
nium et conforta-
bit te facere ueri-
tatem et uolunta-
tem suam in cons-
pectu eius et elige-
re in te et in semi-
ne tuo esse illi
populum et in uo-
lumtatem eius *in*
omnibus diebus et *tu*
nate iacob adproxi-

D

120. *a.* ma te ad me et oscu-
lare me et adproxi-
mans iacob oscula-
tus est eum·
Et dixit benedictus
filius meus iacob et
omnes filii eius deo
excelso in omnibus
deus det tibi semen
ueritatis et de filiis
tuis sanctificabis
in medio totius ter-
rae Seruient tibi
gentes et adorabunt
in conspectu nomi-
nis tui omnes popu-
li· Efficerè fortis
in conspectu homi-
num et potestatem
exerce in omne se-
men et tunc iusti-
ficabuntur uiae
tuae et uiae filio-
rum tuorum ut sint

b. in populum sanctum det
tibi deus excelsus om-
nes benedictiones
quas benedixit me
et benedixit noe
et adam *e*t requi-
escant in uerticem
sanctificationis
seminis *tui* in om-
ni generatione èt
generatione usque
in saeculum et mun-
dabit te ab omni
inquinamento et
iniustitia ut pro-
pitius sit omnibus
iniustitiis tuis et
neglegentiae *t*uae
et confortabit te
et benedicet te
et hereditabis om-
nem terram et re-
nouauis testamen-
tum eius cum ipso

119. *a.* ut sis illi in plebem
hereditatis in om-
nia saecula et ipse
erit tibi et semini
tuo in deum in uerita-
te et iustitia om-
nibus diebus terrae
Et tu nate iacob
memento sermo-
num meorum et
custodi praecepta
patris tui abraham
separare a gentibus
et noli manduca-
re cum ipsis nec fa-
cies secundum
operas eorum et
non sis illis in so-
dalem quoniam
opera ipsorum pol-
lutio et omnis uia
ipsorum inmunditia
et abominatio et spur-
citia sacrificant enim
mortuis et

b. daemonia adorant
et super tumulos
manducant et uni-
uersa opera ipso-
rum uana et nulli-
us momenti et non
est illis cor ut re-
cogitent et oculi
eorum non uiden-
tes qualia sunt
opera ipsorum et
quomodo ipsi errent
dicentes ligno tu es deus
meus et lapidi tu es
dominus meus et tu li-
berator et non est
illis cor· Et tu na-
te iacob deus excel-
sus adiubabit te
et deus adae confor-
tabit te et sepa-
rabi*t* te ab omnibus
abominationibus
ipsorum et ab om-

75. a. XXIII quinto et centesi-
mo et septuagen-
simo anno conple-
uit dies uitae suae
senior et plenus
dierum propter quod
dies antiquorum
erant uitae ipsius
Et nonodecimo iu-
beleo post dilubi-
um coeperunt di-
es minui iubeleo-
rum horum et se-
nescere celerius
et minui dies uitae
ipsorum a facie tri-
bulationis multo-
rum et malignari
in uiis suis excepto abram
quia abraham erat per-
fectus in omnibus
operibus suis cum deo
Et beneplacens
in ueritate omnibus
b. diebus uitae suae et
ecce non conple-
uit quattuor iube-
leos in uita sua quo-
usque senuit a fa-
cie malignorum·
Et satiatus est die-
bus suis· Et gene-
rationes quae sur-
rexerunt ex hoc et
usque in diem iudicii
magni sed senes-
cent cito priusquam
conpleant duos iu-
beleos et erunt
transeuntes ab
ipsis spiritus intellec-
tus ipsorum et in
diebus illis si uixe-
rit homo iubeleos
et dimidium anno-
rum dicent de ipso
abundauit uita sua
et plurimum dierum

76. a. ipsius . . . . . r
et angustiae et non
est pax propter quod
uulnus super uulnus
et dolor super dolo-
rem et tribulatio
super tribulationem
et auditus malus su-
per auditum malum
et infirmitas super
infirmitatem et uni-
uersa iudicia eius....
maligna secundum
hoc ipsud cum cor-
ruptione et clades
et niues et pruinae
et glacies et febris
et frigora et prouo-
catio et famis et mors
et gladius et capti-
uitas et uniuersae
plaga planctus et
omnia haec super-
uenit superuenient
b. super generationem
quae est iniqua quae
iniquitatem facit
in terra et inmun-
ditia et fornicatio-
nes et pollutiones
abominationes ope-
rum ipsorum·
Tunc dicent antiqui
dies multi usque ad
mille annos et dies
boni Nam ecce dies
uitae nostrae si
multum uixerit ho-
mo annis septuagin-
ta et si ualde octo-
ginta· Et isti malig-
ni et non est omnis
pax in diebus genera-
tionis illius pessi-
mi et in ipsa gene-
ratione erit ut pue-
ri arguant patres
suos et seniores

124 *a*. suos propter iniqui-
tatem et iniustitias
et propter sermo-
nem oris ipsorum
et propter maliti-
as magnas quas ipsi
faciunt propter
quod derelin*quunt*
testamentum quod
testatus est deus *in*-
ter *man*um sui *et*
ipsorum custodire
et facere uniuer-
sa mandata eius et
praecepta eius et
omnia legitima ei*us*
et non est qui prae-
tereat ex dextra
siue sinistra prop-
ter quod uniuersi
malignati sunt et
omne os loquitur
maligna et omnes
operationes eorum
b. inmunditia et odi-
um et uniuersae
uiae eorum pollu-
tion.. et abomina-
tio et exterminium
et ecce terra erit
propter omnia ope-
ra ipsorum et non
est semen et uinum
et oleum propter
quod uniuersa *m*...
tata sunt opera ip-
sorum et uniuersi
....reunt bestiae
et animalia et aues
et omnes pisces
maris a malitia fi-
liorum hominum
et litigabunt isti
cum illis· Nam iu-
benes cum senio-
ribus et seniores
cum iunioribus pau-
per cum diuite infi-
mus

123 *a*. cum magno et ege-
nus cum eo qui potes-
tatem exercet in
lege pro testamen-
tom quoniam obliti
sunt praeceptum
et testamentum
et diem festum et
mensem et sabba-
tum et iubeleum
et omnia iudicia *et*
stabunt in arc*u et*
in gladiis et in bell*o*
ut conuertant eos
in uiam et non con-
uertentur usquequo
effundatur sanguis
multus in terr*a* is-
ti in illis et qui *ser*-
uati sunt in ui*a* ue-
ritatis non abibu*nt*
a malitia sua non
conuertentur quo-
niam uniuersi ad
b. fraudem et ad diui-
tias se extollent
ut accipiant singu-
li uniuersa quae sunt
proximi sui et nomen
magnum nomina-
bunt non in uerita-
te et non in iustitia
Et sanctificationem
sanctam polluent
in abominationibus
ueritatis et inmun-
ditiis et erit ira mag-
na super opera ge-
nerationis illius
a domino· Et dabit illis
gladium et iudicium
in captiuitatem et
in direptionem et
in deuorationem
et obdormire faci-
et super eos pecca-
tores peccatores
gentium quibus non

118 *a*. annorum et man-
XXJV dabit abimelech
de illo dicens om-
nis homo quicumque
molestauerit eum
aut aliquid eius mor-
te morietur et cre-
uit isac in terra fi-
listin et facta est
illi substantia mag-
na et boues et oues
cameli et asini et mi-
nisterium magnum
et seminauit in ter-
ra filistin et colle-
git centuplum et
magnus factus est
isac ualde et zela-
uerunt eum filis-
tin et omnes pute-
os quos foderunt
pueri abraham in
uita abraham ob-
durauerunt eos
b. filistin post mor-
tem abraham et in-
pleuerunt eos ter-
ra et dixit abime-
lech ad isac discede
a nobis quoniam
magnus factus es
super nos ualde
Et abiit isac anni
primi septimanae
septimi inde cum
suis et conuerten-
tes inde foderunt
puteos aquarum
quos foderunt pue-
ri patris sui abra-
ham et inpleue-
runt illos filistin
post mortem abra-
ham patris eius et
uocauit eos nomi-
na secundum no-
mina quae uocaue-
rat eos pater ipsius

117 *a*. et foderunt pueri
isac puteos in *tor*-
rente et inuene-
runt *in* aquam ui-
uam et litigauerunt
pastores gerar*um*
cum pastoribus isac
dicentes nostra est
aqua et uocauit isac
nomen putei diffic-
cultatem propter
quod difficil*es* fue-
runt nobiscum et
foderunt puteum
alterum et l*itiga*-
uerunt *etiam* et pro
ipso et uocauit no-
men *eius* inimicitias
et foderunt puteum
tertium et non li-
tigauerunt pro eo
et uocauit nomen
eius capacitas et di-
xit isac quoniam
b. nunc amplificauit
nos dominus deus et m*ulti*-
plicaui*t n*os super
terram et......
. . . .
Et . . . . *in anno*
primo septimana-
rum primi uisus est
dominus ad illum in noc-
te ipsa in prima die
mensis primi et di-
xit ei ego sum deus abra-
ham patris tui noli
timere quoniam te-
cum sum ego et be-
nedicam te et mul-
tiplicabo semen
tuum sicut hare-
nam terrae prop-
ter abraham pue-
rum meum et aedi-
ficauit . . . . . .
. . . .
. . . .

69. *a.* quem aedificauit pa-
ter eius et inuoca-
uit in nomine domini et
mactauit hostias deo
abraham patris sui
et foderunt puteum
et inuenerunt aquam
uiuam et foderunt
iterum puteum alium
pueri isac et non in-
uenerunt aquam et
aduenerunt et nun-
tiauerunt isac eo quod
non inuenissent
aquam et dixit isac
propter quod iura*ui*
in die ista filistin fac-
tus est nobis ser-
mo hic et uocauit no-
men loci illius pute-
us iurationis quoni-
am illic iurauit abi-
melec et ocozia so-
dalis illius et ficol
b. princeps *exercitus*
ipsius et cognouit
isac in die illa quo-
niam . . . . n . . . iu-
rauit ille facere
cum ipso pacem et
maledixit isac in die
illa filistin et dixit
maledictus filistin
in die irae et indig-
nationis a medio
omnium gentium
det illum deus in obpro-
brium et in maledic-
tum et in indigna-
tione ire in manu*m*
peccatoris populi
et in manu *cet*tin e*t*
eradicet eum popu-
lus iustus in iudicio
de sub caelo quoni-
am inimici et con-
trari sunt filiis
meis in generationibus

70. *a.* suis super terram
et non derelinquen-
tur eis reliquiae et
salus seuadens in
die irae iudicii sed
in perditionem
et extermini-
um ut auferatur a fa-
cie terrae totum
semen filistinorum
et non erit illis om-
ne nomen relictum
super terram et si
ascendat usque ad cae-
lum inde deponetur
et ubi fugiens erit
inde auferetur et
si occultauerit se
in medio gentium
eradicabitur et si
descendat in infer-
num ibi abundabit
iudicium eius et non
erit ei illic omnis
b. pax· Et si uadens abi-
erit in captiuitatem
in manu omnium quae-
rentium eum anima
eius et in medio in-
ferni interiet et
non erit ipsi semen
et nomen in omni
terra quoniam in
maledictum aeter-
num abibit quia
sic scriptum est et
consignatum aduer-
sus illum in tabulis
caeli ut fiat illi in
die iudicii ut eradi-
cetur a facie terrae

XXV Et in anno secundo
septimanarum hu-
ius iubelei uocabit
rebecca filium suum
iacob et locuta est
ad eum dicens nate
noli sumere tibi

80. *a.* consilii eius et indig-
XXVI nabitur et indigna-
bitur aduersus me
et inducam ego su-
per me maledictum
et non benedictio-
nem Et dixit illi
rebecca mater sua
in me maledictum
tuum nate tantum
obaudi uocem meam
et obaudiuit iacob
uocem matris suae
rebeccae et abiit
et accepit duos he-
dos caprarum tene-
ros et bonos et ad-
tulit eos matri suae
et fecit illos mater
eius cibos sicut de-
siderabat· Et acce-
pit rebecca uestes
esau filii sui senio-
res optimas quae
b. erant cum ipsa in do-
mo et induit eas ia-
cob filium suum iu-
niorem et pelles
hedorum circumde-
dit super brachia
eius et humeros et
super nudas cerui-
ces ei obtendidit ci-
bos quos fecit et pa-
nes in manibus iacob
filii sui· Et introi-
uit iacob ad patrem
suum et dixit ego
sum filius tuus fe-
ci quemammodum
dixisti mihi exurge
et sede et manduca
de uenatione mea
pater ut benedicat
me anima tua
Et dixit isac ad fili-
um suum quid est
hoc quod adcelerasti

79. *a* inuenire nate
Et dixit iacob quod
direxit dominus deus tuus
in conspectu meo
Et dixit ad illum isac
adproxima mihi et
palpabo te nate si
tu es filius meus esau
Et adproximauit ia-
cob ad isac patrem
suum et palpauit eum
et dixit uox quidem
vox iacob manus au-
tem manus esau·
Et non cognouit eum
quoniam auersio
erat de caelo trans-
ferre spiritum eius
et non cognouit
quoniam erant ma-
nus eius sicut ma-
nus esau fratris sui
pilosa· Et benedi-
xit eum et dixit tu es
b. filius meus esau
Et dixit iacob ego fi-
lius tuus sum
Et dixit isac offers
mihi et manducabo
de uenatione tua
nate ut benedicat
te anima mea·
Et obtulit ei et man-
ducauit et intulit
illi uinum et bibit
Et dixit ad eum isac
pater ipsius adpro-
xima te mihi et oscu-
lare me nate et ad-
proximauit et os-
culatus est eum
et odoratus est odo-
rem uestimento-
rum eius et bene-
dixit eum et dixit
Ecce odor filii mei
sicut odor agri ple-
ni quem benedixit
deus et det tibi

66 *a*. et semini tuo post
XXVII te ut hereditate pos-
sideas terram pere-
grinationis tuae
et omnem terram
quam dedit deus abra-
hae uade nate in pa-
ce· Et emisit isac
iacob et abiit in me-
sopotamiam ad la-
ban filium bathuel
syri fratrem rebec-
cae matris iacob
Et factum est quan-
do abiit in mesopo-
tamiam contrista-
tus est spiritus re-
becce post iacob fi-
lium suum et fleuit·
Et dixit isac ad rebec-
cam soror noli fle-
re iacob filium meum
quoniam in pace ibit
et in pace rediet
b. et deus excelsus cus-
todiet eum ab omni
malo et erit cum ip-
so et non derelin-
quet eum omnibus die-
bus quoniam scio ego
quod dirigentur om-
nis uiae eius in om-
nibus in quibus iter fa-
ciet quousque reuer-
tatur ad nos in pace
et uidebimus eum
cum pace· Noli ergo
timere de illo soror
mea quoniam in uia
recta est et erit per-
fectus uir uerax et
non derelinquetur
noli flere et conso-
labatur isac rebec-
cam pro iacob filio suo
et benedixit eum·
Et quadragensimo
et quarto iubeleo

65. *a*. in anno septimana-
rum secundo exiuit
iacob a puteo iuratio-
nis ut iret in charran
Et aduenit in lydiam
quae est in monte
haec est bethel in
primo die mensis
primi septimanarum
huius et aduenit in
locum uespera et
deuertit a uia ad oc-
cansum itineris in
hac nocte dormiuit
ibi deciderat enim
sol et accipiens de
lapidibus loci illius
supposuit ad caput
sibi sub arbore et
ipse erat singula-
ris iter faciens et
dormiens sibi somnia-
uit in nocte illa
Et ecce scala erecta
b. erat super terram
et caput eius perue-
niebat in caelum
Et ecce angeli dei as-
cendebant et des-
cendebant per ipsam
et dominus incumbebat
in ea· Et locutus est
cum iacob et dixit
ego sum dominus deus abra-
ham patris tui et deus
isac terram autem
in qua tu ordomis ip-
sam tibi dabo et se-
mini tuo post te et
erit semen tuum
sicut harena terrae
et abundabit super
mare et orientem et
septentrionem et
austrum et bene-
dicentur in te om-
nes tribus terrae et
in semine tuo et ecce

136. *a.* uentris tui aut dere-
XXVIII liqui te· Et quoniam
uidit rachel quia pe-
perit lia iacob quat-
tuor filios rubem
symeon· leui iudas
dixit rachel ad iacob
intra ad ballam an-
cillam meam et con-
concipiet et pariet
mihi filium·
Et dedit ballam an-
cillam suam in uxo-
rem et concepit et
peperit filium et uo-
cauit nomen eius
dan nono mense hu-
ius sexti anni septi-
manarum· Et adie-
cit iacob et introi-
uit ad ballam et con-
cepit et peperit fi-
lium secundum iacob
et uocauit rachel
b. nomen eius nepta-
lim in quinto mense
septimi anni secun-
da septimanarum
quarta· Et uidens
lia quoniam deten-
ta est et non est pa-
riens et dedit aliam
ancillam suam iacob
in mulierem et con-
cepit et peperit fi-
lium et uocauit lia
nomen eius gad
Et in duodecimo men-
se octaui anni ter-
tio die septimana-
rum quinti introi-
uit ad eam et pepe-
rit illi filium et uo-
cauit nomen eius aser
In secundo mense
decimi diei in quinto
anno septimanarum
quarto introiuit

135. *a.* ad illam et concepit
et peperit filium
et uocauit nomen
eius isacahar et in
quarto anno men-
se quinti anni die
septimanarum quar-
to dedit illum nu-
trici· Et introiuit
adhuc iacob ad liam
et concepit et pe-
perit duos mascu-
lum et feminam et
uocauit nomen mas-
culi zabylon et no-
men faeminae dinam
et in septimi mensis
septimi anni sexti
septimanarum quar-
ti misertus est deus
rachel et aperuit
matricem eius et
concepit et pepe-
rit filium et uoca-
b. uit nomen eius ioseph
In primo die mensis
quarti in sexto sep-
timanarum quarto
huius in tempore quo
natus est ioseph di-
xit iacob ad laban
da mihi mulieres me-
as et filios meos et
abibo ad patrem me-
um isac et faciam
mihi domum quoni-
am conplebi annos
quibus seruiui tibi
pro duabus filiabus tuis
et ibo in domum pa-
tris mei et dixit la-
ban ad iacob expec-
ta me in mercede
et pasce iterum
oues meas et dabo
tibi mercedem et
placuerunt de
mercede ut det illi

89. *a.* quod uocatum est
XXIX nomen loci illius con-
geries testis secun-
dum collem istum
antea enim uocaba-
tur terra galaad ter-
rafain quoniam ter-
ra rafain est
Et illic nati sunt ra-
fain id est gigantes
decem cubitorum
et noue*m* et octo cu-
bitis etiam et septem
cubitorum erat al-
titudo ipsorum et
erat habitatio ipso-
rum a terra filiorum
ammon usque in mon-
te*m* heremoth· et do-
mus regni ipsorum
carnain et *mastaroth*
et draa et . . msum....
et seo et perdidit il-
los dominus de malitia
b. studiorum quoniam
maligni erant ual-
de et habitare fecit
pro illis amorreos
malignos et pecca-
tores *sicut* non est
gens odi*o* quia con-
pleuerunt omnia
peccata sua et non
est illis amplius lon-
gitudo uitae super
terram· Et emisit
iacob laban et abiit
in mesopotamiam
in terram orientis
et iacob conuertit
se a terram galaad
Et in mense nono
transiuit iacob un-
decim filii ipsius et
in die aduenit ad illum
esau fraters suus
et propitiatus *et*
abiit ab ipso in terram

90. *a.* seir et iacob inhabi-
tauit in tabernacu-
culis et in anno primo
iubelei huius septima-
narum quinti tran-
sibit iordanen et in-
habitauit trans ior-
danen· Et erat pas-
cens oues suas a ma-
re salso usque *agg*ruum
acrabin· Et tradi-
dit patri suo isac ex
omnibus substantiis
suis uestes et escas
et carnes et potum
lac botyterum et
caseum et dactilos
de conuallae et ma-
tris suae rebeccae
per singulos annos
quater in medio tem-
porum mensuum et
in medio area usque ad
messem autumnum
b. et in medio autumni
pluuias et in medio
pluuiarum eius barin
huius abrahae quo-
niam reuersus est
isac a puteo iuratio-
nis et ascendit in
barin patris sui abra-
ham et inhabitauit
ibi in terra sua et filii
sui propter quod in
tempore quo abiit
iacob in mesopota-
miam accepit sibi
esau mulierem mael-
let filiam ismael et
uxor eius uniuersos
greges patris sui et
ascendens inhabi-
tauit in monte seir
et dereliquid isac
patrem suum ad pu-
teum iurationis
Ascendit ergo isac

95. *a.* de puteo iurationis
in barin abraham pa-
tris sui in monte ce-
bron illic erat iacob
transmittens quae-
cumque erant patri
suo siue matri suae
per singula tempo-
ra uniuersa quae e-
rant illis necessa-
ria in omni usu suo
et erant benedicen-
tes iacob in omni cor-
de ipsorum et in tota
anima sua·

XXX Et in anno primo sep-
timanarum sexti as-
cendit in salem se-
cundum orientem si-
cimam in pace quar-
to mense et illic ra-
puerunt dinam fili-
am iacob in dom sychem
fili emmor euuei prin-
b. cipis terrae et pol-
luit eam quia dormi-
uit cum ea et ipsa
adulescens erat filia
duodecim annorum
et petierat illam
postea a patre suo
et omnibus fratribus suis
in mulierem
Et indignatus est
iacob et filii sui ad
uiros sychemorum
quia polluerant di-
nam sororem suam
et locuti sunt ad eos
in simulationem
et in dolo derise-
runt eos symeon
et leuui et posue-
runt in corde suo
symeon et leuui ex-
terminare eos et fe-
cerunt iudicium in
uiros sychemorum

96 *a.* quem inuenerunt in
ea et non reliquerunt
in ea usque unum uni-
uersos enim occide-
runt in iudicio prop-
ter quod polluerant
dinam sororem suam
..... *non* erit ampli-
us ut polluantur fi-
liae istrahel prop-
ter quod in caelo sit
iudicum super ipsos
ut pugnent in gladio
aduersus sychem ....
...*um* propter quod
fecerunt ignominiam
in istrahel et tradi-
dit eos dominus in manibus
filiorum iacob ut era-
dicent eos in gladio
et fiat in ipsis iudici-
um et non amplius
erit in .... istrahel
ut polluatur uirgo
b. istrahel·
Et homo quicumque est
ex filiis istrahel et
placuerit ei dare fili-
am suam aut sororem
suam omni uiro ex se-
mine gentium peri-
et et lapidabitur la-
pidibus propter quod
fecerit ignominiam
in istrahel et muli-
er conburetur igni
propter quod conta-
minauerit domum
patris sui eradicabi-
tur ex istrahel et
non erit fornicaria
et abominatio in is-
trahel omnibus diebus
generationis terrae
propter quod sanc-
tus est istrahel domino
et omnis homo qui-
cumque polluerit

81. *a.* eum morietur in la-
pidibus propter quod
sic scriptum est et
decretum est in ta-
bulis caeli de omni
semine istrahel quo-
niam qui polluerit
mortem morietur
et lapidibus lapidabi-
tur et non erit huic
legi finis temporis
et non erit illi remis-
sio et omnis propitia-
tio sed ut extermi-
netur homo quicum-
que polluerit filiam
ipsius in medio homi-
nis istrahel quoni-
am ab omni semine
eius dedit alienige-
na et inpie egerunt
intaminare illud·
Et tu monses man-
da filiis istrahel et
b. testificare super eos
ut non dent ex filiabus
suis gentibus et ut non
accipiant filiis suis
de filiabus eorum quo-
niam abominatio est
coram domino propter
hoc scripsi tibi in ser-
monibus legis omnis
sermones operum
sychimorum quae fe-
cerunt dine et quem-
admodum locuti sunt
filii iacob dicentes
non dabimus filiam
nostram homini qui
habet praeputium
obprobrium enim
est nobis et obpro-
brium istrahel qui
dant siue accipiunt
a filiabus gentium prop-
ter quod abomina-
tio est et inmunditia

82. *a.* in omni istrahel et
non mundabitur is-
trahel ab abomina-
tione ista si fuerit
illi mulier de gentibus
et non mundabimus
de filiabus nostris om-
nibus gentibus quoniam
plaga super plagam
est et maledictum
super maledictum
et omnia iudicia pla-
garum et maledic-
tio maledictionum
aduenient super
illum faciet sermo-
nem istum et si prae-
terierit et despe-
xerit faciens abo-
minationis et pollu-
erit sanctificatio-
nem dei et qui pollu-
unt nomen sanctum eius
iudicabitur tota
b. plebs simul de om-
nibus abominationibus
huius et non erit ut
accipiat personam
et non accipiet sa-
crificium et olocaus-
tomata neque odora-
uitur odore suaui-
tatis suscipere ip-
sud et erit in istra-
hel omnis homo si-
ue mulier polluens
sanctificationes
propter quod man-
daui tibi dicens tes-
tare testificatio-
ne ista in istrahel
et uide quid factum
sit sychimis et filiis
ipsius quomodo tra-
diti sunt in manu
hominum filiorum
iacob et occiderunt
illos in iudicio et

87. *a.* conputatum est il-
lis in ueritate et con-
scriptum est illis
in iustitia et adscrip-
tum est semen leuui
sacerdotium et leu-
uitas ut deseruiant
in conspectu domini si-
cuti et nos omnibus
diebus et benedicitur
leuui et filii eius in
saecula quoniam ae-
mulatus est uerita-
tem ut faceret iu-
dicium et defensio-
nem ab omnibus qui
positi sunt super
istrahel et sic re-
fertur illi in testi-
monium in tabulis.
caeli benedictio et
iustitia in conspec-
tu dei omnium et me-
morabitur iustitia
b. quam faciet homo
in uita sua in omnibus
temporibus anni usque
ad mille annos offe-
retur et ueniet illi
et semini eius post
eum et scriptus est
amicus iustus in ta-
bulis caeli
Scribsi tibi omnes
sermones istos et
mandaui ut adnun-
ties filiis istrahel
ut non faciant ma-
lignum et non prae-
tereant praecepta
et non dissipabunt
testamentum dis-
positum super ipsos
et faciant ea· Et ad-
scribentur amici dei
si autem transgres-
si fuerint testamen-
tum et fecerint

88. *a.* ex omnibus uiis abo-
minationem quae-
cumque scripta sunt
in tabulis caeli ini-
mici dei erunt et de-
lebuntur de libro
uitae et scribentur
in libro perditionum
inter eos qui eradi-
cantur a terra·
Et in die qua percus-
serunt filii iacob sy-
cimam ascendit illis
scriptura in caelis
facientes ueritatem
et iudicium et uin-
dictam in ipsis et
scripti sunt in be-
nedictione et eie-
cerunt dinam soro-
rem suam de domo
sycem et captiua-
uerunt uniuersa
quae erant in syci-
b. mis oues et boues
ipsorum et asinos
et omnem substan-
tiam eorum et om-
nem terram eorum
et adtulerunt uni-
uersa ad iacob patrem
suum et locutus est
ad illos quare exter-
minauerunt ciuita-
tem timuit enim ab
his qui inhabitant
terram a cananeis
et ferezeis et fac-
tus est timor domini
super omnes ciuita-
tes quae erant in
circuitu sycimorum
et non persecuti
sunt post iacob ut
nocerent eum quo-
niam timor cecidit
super ipsos
XXXI Et in prima die mensis

138. *a.* nate quoniam simi-
XXXI lis sunt tibi et indi-
cauit illi dicens quo-
niam in ueritate sunt
filii mei et uerum ui-
disti pater quoniam
filii mei sunt·
Et proximauerunt
illi et conuersus
osculatus eos et
amplexus est, utros-
que simul et spiritus pro-
fetiae aduenit in os
isac et tenuit leuui
in manu dextera
sua et iudam in sinis-
tra et conuersus
est ad leuui in pri-
mis et coepit bene-
dicere eum et pri-
mis et benedixit
leuui dicens· Bene-
dicat te deus cuncto-
rum et ipse dominus sae-
b. culorum et filios
tuos in omnia sae-
cula et det dominus tibi
et semini tuo mag-
no intellegere glo-
riam eius et semen
tuum adplicabit
ad se ex omni carne
ut seruiatis illi in
sanctificationibus
ipsius secundum
angelos uultus et
secundum sanctos
et secundum ipsos
erit et semen filio-
rum tuorum in glo-
riam et magnitudi-
nem et sanctifica-
tionem et sanctifi-
cauit illos in omnia
saecula et princi-
pes et iudices erunt
omni semini iacob
sermonis dei in uerita-
tem

137. *a.* indicabunt et omnia
iudicia eius in iustitia
examinabunt et in-
dicabunt uias meas
huic iacob et semitas
meas huic istrael
benedictio dei dabi-
tur semini eius ut
benedicant omne
semen dilectum uo-
cauit mater tua no-
men tuum leuui et
in ueritate uocauit
nomen tuum ad de-
corem dei eris et so-
cius omnium filio-
rum iacob mensa tua
tibi erit et tu et filii
tui manducabitis
eam et in omnia sae-
cula mensa tua·erit
plena et non defici-
et esca tua in omnia
saecula et omnes
b. odientes te in cons-
pectu tuo cadent et
omnes inimi tui ex-
terminabuntur et
perient· quia ut ille
benedicit te erit be-
nedictus et si gens
erit aliqua quae ma-
ledixerit te male-
dicta erit·
Et iudae dixit dabit
tibi deus fortitudinem
et uirtutem ut tu
conculces omnes
odientes te prin-
ceps eris tu et unus
filiorum tuorum erit
abiens et optinens
uniuersam terram
et regiones tunc ti-
mebunt populi a fa-
cie tua et conturba-
buntur uniuersae
gentes et omnes..

126. *a.* creans cuncta cui
XXXI orasti orationem
Et dixit rebeccae
uade cum filio tuo
et ibit rebecca cum
filio suo iacob et deb-
borra nutrix sua cum
ea et aduenerunt
in bethel et memor
fuit benedictionis
qua benedixit eum
pater suus et duos
filios eius leuui et
iudam et gauisus est
et benedixit deum pa-
trum suorum abra-
ham et isac nunc cog-
noui quoniam spes
mihi est aeterna et
filiis meis in cons-
pectu dei omnipoten-
tis et sic erat depu-
tatum super duos
et portio ipsorum
b. in testimoniis sae-
culi in tabulis caeli
quemadmodum be-
nedixit eos isac
XXXII Et dormierunt in
nocte illa in bethel
et somniauit leuui
quasi ordinatus sit
in sacerdotem dei ex-
celsi usque in saecula
et expergefactus
a somno suo benedi-
xit deum· Et exurgens
iacob diluculo in quar-
tadecima die mensis
huius decimauit uni-
uersa quaecumque
uenerunt cum eo
ab homine usque ad om-
nem animam et ab
auro et usque ad om-
ne uas et uestimen-
tum decimauit uni-
uersa

125. *a.* Et in illo tempore
rachel in utero ha-
bentem beniamin
filium suum enume-
rauit iacob ab ipso fi-
lios suos et ascendit
et cecidit leuui in
sortem dei et induit eum
pater suus uestimen-
ta sacerdotalia et in-
pleuit manus eius
in die quintodecima
mensis huius et ob-
tulit in ipso ad altare
uitulos de bubus quat-
tuordecim et arie-
tis uiginti et octo
et oues quadragin-
ta et nouem et hedos
septem hircos capra-
rum uiginti et unum
haec olocaustomata
in altarium fructu-
um acceptabile in
b. odorem suauitatis
in conspectu dei hoc
erat munus eius a uo-
to quo u*ou*erat de-
cimare cum sacrifi-
ciis et cum uino ipso-
rum et quando con-
sumpsit ignis liba-
num super ignem
desuper et sacrifi-
cium salutare uitu-
los duos arietes quat-
tuor agnos annicu-
los duos hircos ca-
prarum duos et se*mel*
haec faciebat cot-
tidie in septem diebus
et benedicebat et
hymnum dicebat deo
qui liberauit eum de
omnibus tribulatio-
nibus eius et quoniam
reddidit uotum suum
et decimauit uniu*er*-

74. *a.* ubicumque fecerint
XXXII uestigium pedum
suorum aduersus
filios hominum et da-
bo semini tuo uni-
uersas benedictio-
nes quaecumque sunt
sub caelo et domina-
buntur et potesta-
tem exercent in om-
nibus gentibus secundum
uolumtatem suam
et post haec optine-
bunt uniuersam
terram et heredita-
bunt eam in saecula
Et ut consummauit
loquens cum eo as-
cendit ab eo et erat
iacob considerans
usquequo ascendit
ab eo in caelo et ui-
dit in uisione noctis
et ecce angelus dei
b. descendebat de cae-
lo et septem tabu-
lae buxeae in manu
eius et dedit illas
iacob et legit et cog-
nouit quae scripta
sunt in eis et quae
erunt super ipsum
et filios eius in om-
nia saecula et mons-
trauit illi quaecumque
erant scripta in ta-
bulis bulis buxeis
et dixit illi non ae-
dificabis hunc locum
et non facias eum
in sanctificationem
aeternam et nolo
habitari in hunc lo-
cum quia sic erit lo-
cus iste sed uade
in locum barin abra-
ham patris tui et in-
habita ad isac patrem
tuum

73. *a.* usque ad diem mortis
patris tui quoniam
in aegyptum morie-
ris in pace et in ter-
ra hac sepellieris in
gloria et in monumen-
to patrum tuorum
poneris cum abra-
ham et isac noli ti-
mere quoniam quem-
admodum uidisti
et legisti sic erunt
uniuersa quae scrip-
ta sunt omnia
Et dixit iacob domine quo-
modo memor ero
uniuersa quae legi
et uidi et dixit illi ego
commemorabo te
uniuersa et ascen-
dit ab eo et experge-
factus a somno suo
memor fuit omnium
quaecumque legit et
b. uidit et celauit uni-
uersos sermones
quoscumque legit et
uidit et fecit ibi diem
unam et sacrifica-
uit in ea quanta erat
sacrificans in diebus
prioribus et uocauit
nomen eius reten-
tatio quoniam reten-
tus est ibi una die et
priores dies uoca-
uit dies festos et sic
manifestum erat
ut fierent et erat
scriptum in tabulis
caeli propter quod
reuelatum est illi
facere ipsam diem
et adicere super
septem dies festos
et uocatum est no-
men eius retenta-
tio propter quod

72.a. addita est in dies die-
rum festorum secun-
dum numerum die-
rum anni·
Et uigensimo die
mensis huius in noc-
te tertia mortua
est· Deborra nutrix
rebeccae et sepel-
lierunt eam inferi-
us ciuitate sub glan-
de in torrentem et
uocauerunt nomen
loci illius torrens
debborae et abiit ia-
cob et reuersus est
in barin ad patrem
suum isac et misit
iacob in manu eius
arietes et oues et
hircos facere patri
suo cibos secundum
uolumtatem eius
et abiit post matrem
b. suam quousque adue-
nit *in d*abrata et re-
mansit ibi et pepe-
rit rachel in nocte
illa puerum et uoca-
uit nomen eius be-
niamin· Et iubeleo
huius in decimo die
mensis octaui pri-
mo anno septima-
narum sexti tunc
mortua est illic ra-
chel et sepulta est
in terra eufrata haec
est bethlem et ae-
dificauit iacob super
sepulcrum rachel
titulum eius sepul-
XXXIII cri eius· Et abiit ia-
cob et requieuit
ad austrum magda-
le efratam et abiit
ad patrem suum isac
ipse et uxor sua lia

71.a. in prima die mensis
decimi· Et uidit ru-
ben ballam ancillam
rachel concubinam
patris sui labantem
se in aqua in loco oc-
culto et dilexit eam
et introiuit nocte
occultae ad ballan
et inuenit eam dor-
mientem in lectu-
lum suum solam
in tabernaculo suo
et dormiuit cum ea
et expergefacta
est· Et ecce erat
ruben cum ipsa su-
per lectum et le-
uans sagum tenu-
it illum et uocife-
rata est et cogno-
uit quoniam ruben
est et confusus est
ab ea et dimisit illa
b. manus sua ab illo
et fugit et lugebat
pro hoc ualde et om-
ni homini indicauit
quemadmodum ue-
niret· Et cum ue-
nit iacob indicauit
illi et dixit ad iacob
non sum tibi mun-
da quoniam pollu-
ta sum abs te quo-
niam polluit me ru-
ben et dormiuit me-
cum nocte et ego
eram obdormiens
et nesciui quousque
decooperuit coo-
pertorium meum
et dormiuit mecum
Et iratus est iacob
aduersus ruben
ualde quoniam dor-
miuit cum balla
Et non cognouit

116. *a.* nam accipere et mu-
XXXIII nera et indica illis
sermones testa-
menti huius ut au-
diant et adtendant
ab ipsis ut non pe-
reant et non eradi-
cabuntur de terra
propter quod inmun-
ditia et abominatio
et odium et pollutio
omni qui faciunt ea
super terra in cons-
pectu dei n*ostri*
Et est peccatum
magnum super ter-
ram quoniam popu-
lus sanctus est istrahel
domino deo suo et plebs
sortis est et popu-
lus sacerdotalis
est et regalis et sa*nc*-
tificationis et non
est inmunditia in
b. medio populi sancti
et in anno tertio sep-
timanarum huius
sexti erat iens iacob
et omnes filii sui et
inhabitauerunt in
barin abraham iux-
ta isac patrem *su*um
et rebeccam *matrem*
suam Haec sunt *aut*em
nomina filiorum
iacob primogenitus
ruben symeon leu*ui*
iudas isachar zab*y*-
lon filii liae
Et filii rachel ioseph
et beniamin
Et filii ballae dan et
neptalim·
Et filii zelfae gad
et aser
Et dina filia liae sin-
gularis filia iacob
Et aduenientes *hii*

115. *a.* adorauerunt isac
et rebeccam et uiden-
tes eos benedixerunt
iacob et omnes filios
*e*ius et gauisus est
isac ualde quoniam
uidit filios iacob filii
sui iunioris et bene-
XXXIV dixit eos Et quadra-
gensimo quarto iube-
leo in anno sexto
septimanarum huius
misit iacob filios suos
ut pascerent oues
suas et pueros suos
cum ipsis campum sy-
*ci*mae et conuene-
runt eos septem re-
ges amorreorum et
sederunt in lucum
ut interficerent eos
et ut praedarentur
oues ipsorum . . . .
iacob autem et leuui
b. et iudas et ioseph
erant in bari secus
isac patrem suum
quoniam pusilliani-
mis erat spiritus eius et
non poterant eum
derelinquere et
beniamin erat iuni-
or propter hoc re-
manserat cum pa-
tre suo· Et adue-
nerunt reges saf-
fo et rex arco et
rex saragan et rex
silo et rex gaas
et rex boton et
rex manesacer et
uniuersi qui inhabi-
tant montana et
qui inhabitant in
locis in terra ca-
naan et indicatum
est iacob quoniam
ecce reges amor-

114. *a.* usque in diem hunc et
XXXV uniuersa opera mea
et omnia quae sunt
in corde meo quoniam
omnibus diebus *ego*......
bona facere.. omnibus
et quomodo non fa-
ciam sermonem hunc
quae tu mandas mi-
hi ut faciam patri meo
et fratribus meis sed
rogo indica mihi ma-
ter qu*od* uidisti in
me peruersum ut
auertar ab eo et sit
super me misericor-
dia domini Et dixit illi
rebecca nate omni-
bus meis non·uidi
in te omne opus per-
uersum sed rectum
et tamen omnem
ueritatem indica-
bo tibi nate ego in
b. anno isto morior
et non transeam
annum istum adhuc
in uita mea *ego* mo-
riar et non uiuam
amplius . . . . .
. . . . . quinquagin-
ta annorum sum
conplens in uita
mea et risit iacob
de sermonibus ma-
tris *suae* qu . . . .
. . ri . . . ram
et ipsa *sedebat* in
conspectu eius et
erat ualida et non
infirmis uiribus suis
erat enim exiens
et intrans et den-
tes sui fortes et in-
firmitas non con-
tristauit eam om-
nibus diebus suis
Et dixit ad eam iacob·

113. *a.* beatus sum si adpro-
ximauerunt dies mei
in diebus uitae tuae
. . . .
. . . .
in me . . . . *simi-*
l . . . . *est lo-*
cuta es *mecum* de
morte tua et intro-
iuit . . . . . ad isac
et dixit ill*i* petitio-
nem unam peto a *te*
ut adiures esau ut
non adfligat iacob
fratrem suum et
non persequatur
eum· et non inimi-
citias exerceat ad-
uersus eum· tu enim
n*oscis* sensum esau
quia malignus est
a pueritia sua et non
est cum eo quicquam
rectum· nequa *et*
b. . . . . m me*o*
. . . . fratrem
suum . . . .
omnia quaecumque
fecit . . . .
die . . . .
. . . .
. . . . u . . . . *in diem*
hunc *quo* . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
rapuit . . . .
petentes eramus . . . .
eo de nostris . . . . .
quasi misericordia*m*
faciebat nobiscum
et amaricabatur tibi
propter quod bene-
dixeras iacob filium
tuum perfectum et
ueracem quia non
est cum illo malignitas·

128. *a.* et seruiuit deo in toto
XXXVI corde suo et in tota
anima sua et secun-
dum praecepta uisi-
bilia secundum diui-
sionem temporum
generationum eius·
Et quadragesimo quin-
to iubeleo in anno
quarto septimana-
rum secundi mor-
tua est lia uxor iacob
et sepellierunt eam
in spelunca duplici
secus rebeccam ma-
trem eius· Et adfue-
runt omnes filii eius
et pueri eius ut fle-
rent cum eo liam
mulierem eius et
ut consolarentur
eum de illa quia erat
lugens eam quoniam
diligebat eam ualde
b. ex die qua mortua
est rachel soror
eius quia perfecta
et recta erat in om-
nibus uiis suis et ho-
norificans iacob om-
nibus diebus quibus *uixit*
cum ea et non *audiuit*
omnem sermone*m*
nequam ex ore eius
quoniam *quieta et*
pacifica erat et . . .
. . . . *hono-*
. . . . et erat
memor omnium ope-
rum eius quae fecit
in uita sua et ideo di-
ligebat eam ualde in
toto corde suo et
in anima sua
XXXVII Et in die qua mortuus
est isac pater iacob
et esau audierunt
filii esau quoniam dedit

127. *a.* isaac maiorem.....
honori*f*.......
portionem iacob
filio suo iuniori et
indignati sunt ualde
et litigabant cum
esau dicentes quare
praepositus est ti-
bi iacob cum sit iu-
nior et dedit illi pater
tuus maiorem por-
tionem et te inferio-
rem fecit· Et dixit
ad illos esau quia ego
dederam iacob primi-
tiua propter modi-
cam cocturam lentis
et in die in qua misit
me pater meus uena-
re illi uenationem
ut manducans bene-
diceret me· ueniens
ille cum dolo intu-
lit patri meo escam
a. et potum et bene-
dixit eum pater me-
us et me dedit sub ma-
nu eius et nunc adiu-
rauit nos pater nos-
ter me et illum ut non
exquiramus nobis
mala singuli fratri
suo et ut simus in di-
lectionem et in pa-
ce homo cum fratre
suo· ut non malitiam
exerceamus ad inuicem
Et dixerunt ad eum
non audiemus te ut
faciamus cum illo pa-
cem quoniam uirtus
nostra potens su-
per uirtutem eius
et nos uiri fortes
super illum· ibimus
aduersus eum et oc-
cidemus eum et per-
dimus illum et filios

134. *a.* ut demus illi gloriam
XXXVIII Tunc iacob extendit ar-
cum suum et trans-
misit sagittam et per-
cussit esau fratrem
suum contra mam-
millam dextram ipsi-
us et deiecit illum
Et emisit sagittam se-
cundam et per et per-
cussit adoramarom-
menon· iuxta mam-
millam sinistram ip-
sius et deiecit illum
et occidit eum·
Et post haec exierunt
filii iacob· ipsi et pue-
ri ipsorum diuisi in
quattuor spiritus
bareos· et exiuit iu-
das primus et nepta-
lim et gad cum eo et
quinquaginta pue-
ri cum ipso secundum
b. meridianum barin
et interfecerunt
quodquod inuene-
runt in conspectu
suo et non effugiit
ex illis neque unus
Et leuui et dan et aser
exierunt secundum
orientem bari et quin-
quaginta cum ipsis
et interfecerunt
bellatores moab
et ammon
Exierunt ruben et
issacar· et zabulon
et quinquaginta ip-
sorum cum ipsis et
interfecerunt et
ipsi bellatores filistin
Et exiuit symeon et
beniamin· et enoch
filius ruben secun-
dum occasum barin
et quinquaginta ipsorum

133. *a.* cum ipsis· et inter-
fecerunt ex edom
et ex correo quadrin-
gentos uiros bella-
tores et sescenti
et quattuor filii esau
fugerunt cum ipsis
et dereliquerunt
corpus patris sui pro-
iectum in excelso
quod in adurin et per-
secuti sunt filii iacob
post eos usque ad mon-
tem seir· et iacob sep-
pelliuit esau fratrem
suum in excelso quod
est adurin et con-
uersus est in barin·
Et cumsederunt filii
iacob filios esau in
monte seir· et sub-
iugauerunt illos ut
sint seruientes fi-
liis iacob· Et miserunt
b. ad iacob patrem suum
si facient pacem cum
ipsis Et posue-
runt iugum timoris
super ipsis ut dent
honorem iacob et
filiis eius in omnibus
diebus et erant dantes
honorem iacob usque
in diem defensionis
eius in aegyptum
Et non cessauerunt
filii edom de iugo ti-
moris quem inpo-
suerunt illis filii ia-
cob usque in diem is-
tum· et hii reges qui
regnauerunt in edom
priusquam regnaret
regnum in filiis istra-
hel usque in diem hunc
in terra edom ba-
rad filius beor et no-
men ciuitatis eius

143. *a.* Et adgressa est eum
XXXIX et tenuit eum intra
domum ut faceret
ei uim et dormiret
cum ea et clusit os-
tia domus et detinuit
eum· et demisit io-
seph uestimenta sua
et aperiens ostium
fugit foris a facie eius
et uidit mulier quo-
niam contemsit eam
mentita est uiro suo
aduersus eum in cons-
pectum domini eius
dicens seruus tuus
hebreus iste uim mi-
hi molitus est face-
re quem diligebas
ut co miret mecum
Et factum est cum
exaltassem uocem
meam fugiens foras
dereliquid uestimen-
b. ta sua in manibus
meis qui . . . . .
ram ex im*o* e*i* uesti-
menta sua . . . . . .
Et uidit aegyptius ues-
timenta ioseph et
ostium fractum
et audiuit sermonem
mulieris suae et po-
suit ioseph in domum
uinculatorum in
locum in quo diuinc-
ti reges detineban-
tur· et erat illic in
uincula et dedit il-
li dominus gratiam in cons-
pectu principis car-
ceris et misericor-
diam in conspectu
eius quia uidit quod
dominus erat cum eo· et
omnia quae facie-
bat ioseph deus diri-
gebat· et ideo dedit

144. *a.* uniuersa in manus
eius· Et non erat
sciens princeps car-
ceris quidquam eo-
rum quae fieban in
carcere quia uniuer-
sa ea faciens erat io-
seph et dominus dirigebat
ea et erat illic annis
duobus·
Et in tempore illo ira-
tus est farao rex ae-
gypti super duos eu-
nuchos suos idest
super uinifusores
et super principem
pistorum et posuit
eos in carcerem in
domum principis
cocorum in uincula-
torio in quo et io-
seph tenebatur et
posuit princeps uin-
culorum ioseph
b. ut ministraret eis
et ministrabat in cons-
pectu eorum
Et somniauerunt ui-
ri somnia· princeps
uinifusorum· et prin-
ceps pistorum· et in-
dicauerunt ea ioseph
et quemadmodum
interpraetatus est
illis ioseph s*ic est eis*
et factum· principem
uinifusorum farao
restituit in locum
suum et prin*cipem*
*p*istorum suspen-
dit sicut ei dixit io-
seph Et non fuit me-
mor princeps uini-
fusorum ioseph in
uinculatorio cum
indicasset illi quae-
cumque uenissent ei
et non fuit memor

129. *a.* ut interueniret *rex* farao et *solueret* ioseph quoniam oblitus est

XL Et in illo tempore somniauit farao somnia duo in nocte una propter famem quae futura erat super....... terram· Et expergefactus de somno uocauit uniuersos interpraetes somniorum qui erant in regno suo· et praecantatores et indicauit illis somnia sua et non potuerunt illi interpraetare somnia eius

Tunc memoratus est princeps uinifusorum ioseph et indicauit de illo regi faraoni et eiecit eum de

b. uinculatorio et narrauit in conspectu eius duo somnia . . . . interpraetatus est

. . . .

duo somnia *unum* sunt septem autem anni continui *erunt* in omnem terram aegypti ubertatis et septem anni famis sic erit in omnem terram

Et nunc ordinet farao speculatores in omnem terram aegypti qui congregent escas per singulas ciuitates et reponant eas annis septem ubertatis in escam quae futura est septem annis famis et non periet terra

130 *a.* a facie famis quoniam uehemens erit ualde super omnem terram

Et dedit deus gratiam ioseph et misericordiam in conspectu faraonis et dixit farao pueris suis numquid poterimus inuenire hominem prudentiorem et sapientiorem quam hic est quoniam spiritus dei cum ipso est· et posuit eum secundum se in omni regno suo et potestatem habentem in omni terra aegypti· et inposuit eum super currum secundum qui erat faraonis· et induit eum beste bissina

b. et posuit torquem aureum in collo eius et praeconauerunt in conspectu eius elel· et habirel et posuit anulum in manu eius· Et praeposuit eum super omnem domum suam et magnificauit eum et dixit non te praecedam ego nisi throno meo tantummodo· et accepit potestatem ioseph in totam terram aegypti Et dilexerunt eum omnes principes faraonis et serui eius· et omnes facientes opera regis quoniam in ueritate ambulabat et non erat in illum superbia et extol-

140. *a.* mar nurrum suam
XLI sede in domo patris
tui uidua quousque
crescat selon filius
meus et dabo te illi
in uxorem· et creuit
et non permisit bat-
suae uxori iuda selon
filium suum accipe-
re illam·
Et mortua es beth-
suae uxor iuda in an-
no quinto septima-
narum huius et in
anno sexto huius
ascendit iudas ut
tonderet oues su-
as in tamnasar· et
indicatum est tamar
quia ecce socer tu-
us ascendit ut ton-
deat oues suas in tam-
nata· Et abstulit
a se uestimenta ui-
b. duitatis suae et in-
duit se uestes opti-
mas et ornauit se et
sedit secus portam
iuxta uiam tamnat*ae*
Et cum aduenissent
iudas inuenit eam
et aestimauit eam for-
nicariam et dixit ad
illam· introibo ad te
illa dixit· intra· et in-
troiuit ad eam· et
dixit illi da mihi mer-
cedem meam· et di-
xit ille· non est in ma-
nu mea nisi anulus
quem habeo in digi-
to meo· et munile
et baculum qui est
in manu mea· *et di*-
xit ad illum da mihi
ea quousque trans-
mittas mercedem
meam· Et dixit iudas

139. *a.* transmitto tibi edum
et dedit ea *illi* et fuit
cum ea et concepit
ex eo· et abiit iudas
ad oues et transmi-
sit illi hedum de ma-
nu pastoris sui ad-
ollam et non inue-
nit eam· Et interro-
gauit uiros loci illius
dicens· Ubi est for-
nicaria illa quae erat
hic· et dixerunt illi
non est hic fornica-
ria nobiscum· et ille
reuertens indica-
uit iudae dicens· non
inueni illam· sed et
interrogaui uiros
loci illius et dixe-
runt· non esse in
illo loco fornica-
riam· Et dixit iudas
habeat illa· sed ne
b. forte deridat nos
Et cum facti fuissent
illi menses tres ap-
paruit quod haberet
in utero et indicaue-
runt iudae dicen-
tes· ecce thamar nu-
rus tua in utero ha-
bet· et aduenit iudas
in domum patris eius
et dixit patri suo et
fratribus eius· produ-
cite illam foras et
conburatur igne quo-
niam fecit inmundi-
tiam in istrahel
Et factum est cum pro-
duceretur ut arde-
ret transmisit soce-
ro suo anulum et mu-
nilem et uirgam et
dixit cognosce *cuius*
sunt ha*ec ex* ipso ego
in utero habeo· *et*

141. *a.* In terra autem aegypti
XLII erant panes quoniam
congregauerat io-
seph frumentum
terrae septem an-
norum ubertatis
et erat custodiens il-
lud· Et aduenerunt
aegyptii ad ioseph ut
daret illis escas· et a-
periens horrea in qui-
bus erant frumenta
dedit illis ut mandu-
carent in primo an-
no quia uendebat illis
Conualuit autem fa-
mis in terra canaam
ualde et audiuit ia-
cob quod esset fru-
mentum in aegyptum
et misit decem fili-
os suos ut acciperent
sibi escam et benia-
min non transmi-
b. sit cum eis
Et aduenerunt in ae-
gypto decem filii iacob
et cognouit eos io-
seph· Et ipsi non cog-
nouerunt eum et
appellauit eos ioseph
dure et dixit eis ex-
plorare terram *u*e-
nistis et inclusit eos
Et mittens arcessi-
uit illos et accipiens
symeonem ab ipsis
ligauit eum et nouem
fratres suos demisit
et impleuit uasa eo-
rum et pecuniam ip-
sorum reddidit illis
et mandauit illis de
fratre suo iuniore
ut adducerent illum
Et ascenderunt filii
iacob de terra aegypti
et uenerunt in terram

142. *a.* canaam· et enarraue-
runt patri suo quae-
cumque euenerant
eis et quomodo du-
re locutus est cum
eis princeps terrae
et detenuit symeo-
nem quousque exhibea-
mus illi fratrem nos-
trum beniamin·
Et dixit iacob sine fi-
liis me fecistis io-
seph non est· et sy-
meon non est benia-
min si acceperitis
in me et impletis
malitiam uestram·
et dixit· non ibit fili-
us meus uobiscum
ne quando infirme-
tur in uia quoniam
hos duos peperit
mater ipsorum
unus periit· et hunc
b. si acceperitis et fue-
rit illi infirmitas ali-
qua in uia deducetis
canos meos cum tris-
titia in infernum
Dixerunt enim ei quod
et pecunia ipsorum
reddita esset illis cum
uasis ipsorum· et ti-
muit cum eis trans-
mittere eum iacob
Famis autem ibat et con-
ualescebat in ter-
ra quoniam multi
de filiis aegyptiorum
custodierunt semi-
na sua in custodia
ex quo tamen uiderunt
ioseph congregare
frumenta et repo-
nere in horrea ut
custodirentur in
annis famis et man-
ducauerunt ea aegyp-

131. *a.* uit terra aegypti
XLV a facie famis· et pos-
sedit ioseph totam
terram aegypti fara-
oni in esca· nam ho-
mines et iumenta et
uniuersa adquisiuit
pharaoni
Et consummati sunt
septem anni famis
et dedit ioseph po-
pulo terrae semina
et escas ut semina-
rent terram anno
octauo· propter quod
fluuius ascenderat
in omnem terram
aegypti· in septem
enim annis famis non
ascenderat et non
adaquauerant nisi
modica loca secus
litus fluminis· et
seminauerunt in an-
b. no octauo aegyptii
terram suam et
collegerunt fruc-
tus bonos in anno
illo· Hic annus pri-
mus septimanarum
quinti quinto· et
quadragensimo iu-
beleo· et accepit
ioseph quintam par-
tem de omnibus quid-
quid natum est in
terra aegypti por-
tionem regalem
et quattuor partes
dedit illis in esca et
in semine· et pro-
posuit ioseph om-
nibus aegyptiis hoc
in praecepto in to-
ta terra aegypti usque
in diem hunc
Et uixit istrahel in
terra aegypti annis

132. *a.* decem et septem
et facti sunt omnes
anni uitae eius quos
uixit in tertio iube-
leo centum quadra-
ginta septem annis
et deficiens mor-
tuus est
Et quadragensimo
quinto iubeleo in
anno quarto septi-
manarum quinti
benedixit istrahel
filios suos priusquam
moreretur et indi-
cauit quaecumquae-
cumque uentura es-
sent eis in terra ae-
gypti in nouissimis
diebus Et benedixit
eos· et ioseph bene-
dixit dupliciter in
terra Et dormi-
uit cum patribus suis
b et sepultus est in s-
pelunca duplici in ter-
ra canaan secus abra-
ham patrem suum
in sepulcro quem fo-
dit sibi in chebron
et dedit uniuersos
libros suos et libros
patris sui leuui filio
suo ut custodiret
eos et ut renouet
eos filiis suis usque
in hunc diem
XLVI Et factum est post mor-
tem iacob multiplica-
ti sunt filii istrahel
in terra aegypti et fac-
ti sunt in gentem mag-
nam· et facti sunt uni-
animes cordibus suis
ut diligerent singu-
li fratres suos· et
adiungebat se fra-
ter cum proximo suo

102. *a.* Et cogitauit rex chana-
XLVI am cogitationem pes-
simam ut adfligeret eos·
Et in illo tempore di-
xerunt aegyptii ecce
populus filiorum is-
trahel multiplicatus
est ualde et plurimi
facti sunt quam nos
uenite ergo adfliga-
mus eos priusquam
multiplicentur et
humiliemus eos in
operibus ipsorum ne
forte occurrat no-
bis bellum et tunc
belligerabunt et ipsi
nos super inimicos
nostros exeuntes
de terra nostra·
propter quod cor
ipsorum et uultus
eorum in tera cana-
an est Et inposuit
b. super eos rex exe-
cutores operum ut
adfligant eos in ope-
ribus ipsorum
Et aedificauerunt ci-
uitates munitas fa-
raoni phytoni· et ram-
masse et oon· et ae-
dificauerunt omnem
murum qui erat diru-
tus in ciuitatibus aegyp-
ti et redigerunt eos
in seruitutem cum ui·
et quantum eos hu-
miliabant multo
plus multiplicaban-
tur· et abominaban-
tur aegyptii filios istrahel·
XLVII Et quadragensimo
septimo iubeleo
in septimanarum sep-
timi anni septimo
eius aduenit pater
suus de terra canaan

101. *a.* Et genuit in septima-
narum quarto in
anno sexto ipsius
quadragensimo oc-
tauo iubeleo hoc est
tempus tribulatio-
nis super filios istrahel
et decreuit farao rex
aegypti decretum
super eos ut proice-
rent filios ipsorum
omnes masculos qui
nascebantur illis
in flumine· Et erant
prospicientes men-
sibus septem usque in
tempus quo tu natus
es et celauit te mater
tua mensibus tribus et
indicauerunt de ea
Et illa timens fecit ti-
bin et liniuit eam ui-
tumine et pice et po-
suit eam secus litus
b. fluminis et posuit te
in eam septem dies
et mater tua ueniebat
per noctem et porri-
gebat tibi lactem per
diem soror tua maria
custodiebat te ab auibus
Et in tempore illo exi-
uit termot filia fara-
onis lauari in flumine
et audiuit uocem tuam
flentis et dixit puel-
lae suae ut adferret
sibi infantem et *adtu*-
lerunt te· et tollens
te de tibin pepercit
super te et dixit illi
soror tua ibo et uoca-
uo tibi si uis mulierem
hebream quae nutri-
at illum tibi· et dixit ei
uade et *illa* uocauit
matrem suam et tuam
iocabet· et dedit illi

93. *a.* mulieri mer*cedem*
l.... ar . . . . .
. . . .
. . . .
et docuit . . . . .
. . . .
et quando comple.....
. . . . septima-
na . . . . . erunt te
in atrium regale et era*s*
ex . . . . . . trium septi-
manarum annorum
usque in tempus quo
*ex*isti de atrio regali
et uidisti aegyptiu*m*
ferientem fratrem
tuum et percussisti
eum et *f*odi*sti in* ter-
ram et cooperuisti
eum in harenam
Et secunda die inuenis-
ti duos litigantes ex
filiis istrahel et dix-
isti ad eum qui per-
b. cutiebat proximum
su*um* quare percutis
fratrem tuum· et ira-
tus est in indignatio-
ne . . . . . dixit quis te
constituit principem
aut iudicem super nos
numquid occidere
me uis quemadmodum
occidisti *hester*na die
aegyptium . . . . u . .
tia propter . . . *o* . . . *huiu*
XLVIII Et quadragensim*o no*-
no iubeleo in a*n*no
sexto septimanarum
tertii abisti et inha-
bit*a*sti in terram mad-
. . . . septimanarum
quinque et annum unum
Et quinquagensimo
iubeleo in septima-
narum secundo· in
anno secundo ipsius
conuersus es in aegyptum

94. *a.* et tu scis ipse qui lo-
cutus est tecum
sub monte sina et
quid uoluit facere
tecum princeps mas-
tima cum reuerte-
reris in aegyptum
in uia in qua praete-
risti eum in refectio-
ne nonne in omni
uirtute sua quaesi-
uit interficere te
ut eruerent aegyp-
tios de manu tua quia
uidit quoniam missus
es facere iudicium
et uindicare uindic-
tam in aegyptiis et
erui te de manu eius
et fecisti signa et
prodigia quaecumque
missus es facere
in aegyptum et in
faraonem et in om-
b. nem domum eius
et in omni populo eius
Et fecit deus in pa.....
defensionem mag-
nam super israhel
et p*ercu*s eos in san-
guinem et in ranis
et scynifis et *mus*-
cas canina*s* et in uul-
nere pessimo quod
erant...... a... fe......
uent*o* et in morte
animalium ipsorum
et lapidibus grandinis
perdidit uniuersa
nascentia eorum
et lucusta *co*medit
quae derelicta erant
de grandine et in te-
nebris primitiuorum
ipsorum hominum et
animalium et in om-
nibus diis aegyptiorum
fecit dominus uindicta*m*

83. *a.* diebus uitae tuae ut
II. facias per singulos
annos semel in an-
no in diebus suis secun-
dum legem ipsius
et non praeteribit
Et erit illud a diebus suis
et de mense in men-
sem quoniam prae-
ceptum aeternum
est· et scriptum in
tabulis caeli super
omnes filios istra-
hel ut faciant ea per
singulos annos in
die eius semel in an-
no in generationibus
ipsorum et non est
illi finis temporum
quoniam in saecu-
la est decretum
Et homo qui fuerit
mundus et non
sciet facere illud
b. in die temporis eius
ut adferat oblatio-
nem acceptabilem
in conspectu domini
ut manducet et ut
bibat in conspectu
domini in die festo eius
exterminauitur
et homo inmundus
et qui proximus est
quoniam oblatio-
nem domino non optu-
lit in tempore ip-
sius peccatum suum
sumet homo ille
Et erunt uenien-
tes filii istrahel
et facientes pascha
in tempore suo in
quartadecima die
mensis primi ad ues-
peram a tertia autem
eius usque in tertiam
noctis quoniam

84. *a.* duas partes diei in
lumine et tiam par-
tem in uespere hoc
est quod mandauit
dominus tibi ut facias il-
lud in uespertino
et non est ut quis
sacrificet in omni
hora luminis nisi in
uespertina· et ut man-
ducet illud horis ues-
pertinis tertia noc-
tis· et quod derelic-
tum fuerit ex omnibus
carnibus *a* tertia noc-
tis hoc in igne com-
buretur et non co-
quitur in aqua aut
manducauitur cru-
dum sed in igne as-
sum comedetis il-
lud diligenter· ca-
put ipsius cum in-
teraneis et cum pe-
b. dibus ipsius assauitis
igni· et non erit quod
frangatur ex omnibus
ossibus eius· et non
erit tribulatio in fi-
liis istrahel in die hac
propter quod man-
dauit dominus filiis istra-
hel facere pascha
in die temporis eius
et non erit confrin-
gere in ea omne os *illius*
quoniam dies festus
est et dies praecepti
non est ut praetere-
atur de die in diem
de mense et mense
sed in tempore suo
Et tu manda filiis is-
trahel ut faciant
pascha in generatio-
nibus suis per singu-
los annos semel in
anno in die tempo-

108. *a.* ris sui et erit in tes-
timonium in cons-
pectu dei acceptabi-
le et non eueniet
ab illo plaga ut per-
dat et ut exterminet
eos in anno illo in quo
facient pascha in tem-
pore suo secundum
uniuersa praecep-
ta eius et non man-
ducauitur foris a
sanctificatione domini
sed secus taberna-
culum domini et omnis
multitudo filiorum
istrahel facient il-
lud in tempore suo
et omnis homo qui-
cumque praetermise-
rit in uisitatione
manducare illud
in sanctificatione
dei nostri in cons-
b. pectu domini a uicensi-
mo anno et supra
quoniam sic prae-
ceptum est et scrib-
tum ut manduce-
tur in sanctifica-
tione eius et quem-
admodum uenient
filii istrahel in ter-
ra possessionis
ipsorum in terra
chanaam et inhabi-
tabunt in taberna-
culo dei in medio ter-
rae in una tribu ip-
sorum usque in die*m*
qua aedificabitur
sanctificatio dei in
terra· et erunt ue-
nientes et facien-
tes pascha in cons-
pectu tabernaculi
dei per singulos an-
nos· et in tempore

107. *a.* quo aedificabitur
domus in nomine
domini in terra posses-
sionis ipsorum
illic offerentes et
mactabunt pascha
ad uespera circa
occasum solis in
tertia die et offe-
rent sanguinem eius
super basem alta-
ris et adipem offe-
rent super ignem
altaris et carnes
manducabunt as-
sas igne in atrium
domus santifica-
tae in nomine domini
et non poterunt
facere pascha in ci-
uitatibus ipsorum
in omni loco nisi
in conspectum
tabernaculi· domini
b. et in conspectu do-
mus ubi habitauit
nomen eius super
ipsam· et non exer-
rabunt de post dominum
Et tu monse manda
filiis istrahel ut
custodiant prae-
ceptum paschae
et quemadmodum
mandatum est tibi
indica illis per singu-
los enim annos in
tempore dierum
suorum et per diem
festum azymorum
ut manducent azy-
ma septem die*s*
et ut faciant diem
festum eius et ut
offerant oblatio-
nem per singulos
dies in septem diebus
laetitiae in cons-

FRAGMENTA ASSUMPTIONIS MOSIS

112. *a*. . . . .
. . . .
. . . .
qui est bis millesi-
mus et quingente-
simus annus a crea-
tura orbis terrae
nam secus qui in ori-
ente sunt numerus
. . . mus· et ·. . mus
et ·. . . . mus· profec-
tionis fynicis· cum
exiuit plebs post
profectionem quae
fiebat per mosysen
usque amman trans
iordanem profetiae
quae facta est a moy-
sen in libro deute-
ronomio qui uoca-
uit ad se iesum filium
naue hominem pro-
batum domino ut sit
successor plebi et
b. scene testimonii
cum omnibus sanctis illius
ut et inducat plebem
in terram datam ex
tribus eorum ut de-
tur illis per testamen-
tum· et per iusiuran-
dum quod locutus
est in scenae dare
de iesum· dicendo ad iesum
uerbum hoc et pro-
mitte secus indus-
triam tuam omnia
quae mandata sunt
ut facias quemad-
modum sine quae-
rellam est ideo haec
dicit dominus orbis ter-
rarum
Creauit enim orbem
terrarum propter
plebem suam et non
coepit eam inceptio-
nem creaturae

111. *a*. et ab initio orbis ter-
rarum palam face-
re ut in eam gentes
arguantur et humi-
liter inter se dispu-
tationibus arguant
se itaque excogitauit
et inuenit me qui ab
initio orbis terra-
rum praeparatus sum
ut sim arbiter testa-
menti illius et tunc
palam facio tibi quia
consummatum est
tempus annorum
uitae meae et tran-
sio in dormitionem
patrum meorum·
et palam omnem ple-
bem autem
percipe scribturam
hanc ad recognos-
cendam tutationem
librorum quos tibi
b. tradam quos ordina-
bis et chedriabis et
reponis in uasis fic-
tilibus in loco quem
fecit ab initio crea-
turae orbis terra-
rum ut inuocetur
nomen illius usque
in diem paenitentiae
in respectu quo
respicit illos dominus
in consummatio-
ne exitus dierum ·
intrabunt
per te in terram
quam decreuit et
promisit dare pa-
tribus eorum· in qua
tu benedicis et da-
bis unicuique et sta-
bilibis eis sortem
in me et constabi-
libis eis regnum
et magisteria loco-

110. *a.* rum dimittes illis
secus quod place-
bit domino eorum in iu-
dicio et iustitia
autem postquam
intrabunt in terram
suam annos
et postea dominabi-
tur a principibus et
tyrannis per annos
xuiii· et ·xuiiii· annos
abrumpens tib· x·
nam descendent tri-
bus duae et transfe-
runt scenae testi-
monium· tunc deus
caelestis fecit pa-
lam scenae suae
et ferrum sanctua-
rii sui· et ponentur
duae tribus sanctita-
tis· nam ·x· tribus sta-
bilient sibi secus
ordinationes suas
b. regna et adferent
uictimas per annos
xx· et ·uii· circumual-
labunt muros et
circumibo ·uiiii· et
adcedent ad testa-
mentum domini· et finem
polluent quem fe-
cit dominus cum eis· et im-
molabunt natos
suos diis alienis· et
ponent idola scenae
seruientes illis·
et in domo domini faci-
ent sceleste· et s-
culpent omnem ani-
malium idola multa
illis temporibus
ueniet illis ab ori-
ente rex et teget
equitatus terram
eorum et incendet
colonia eorum ig-
ne cum aede sancta

109. *a.* domini et sancta uasa om-
nia tollet et omnem
plebem eiciet et du-
cet illos in terram
patriae suae et duas
tribus ducit secum
Tunc inuocabunt
duae tribus x· tribus
et ducent se ut liena
in campis puluerati
esurientes et siti-
entes cum infantibus
nostris et clamabunt
iustus et sanctus dominus
quia enim uos peccas-
tis et nos pariter ad-
ducti sumus uobis-
cum tunc plora-
bunt ·x· tribus audien-
tes inproperia uer-
borum tribum dua-
rum et dicent· quid
faciemus uobis fra-
tres· nonne in omnem
b. domum istrahel ad-
uenit clibsis haec
et omnes tribus plora-
bunt clamantes in
caelum et dicentes
deus abraham· et deus isa-
ac· et deus iacob remi-
niscere testamen-
tum tuum quod fac-
tasti cum eis et ius-
iurandum quod iu-
rasti eis per te ne um-
quam deficiat semen
eorum a terra quam
dedisti illis
Tunc reminiscentur
me die illo dicentes
tribus ad tribum· et
homo de proximo
suo nonne hoc est
quod testabatur no-
bis cum moyses in
profetis qui multa
passus est in aegypto

85. *a.* et in mari rubro· et
in heremo annis ·xl·
testatus et inuoca-
bat nobis testes cae-
lum et terram ne prae-
teriremus manda-
ta illius in quibus arbi-
ter fuit nobis quae
aduenerunt nobis
de isto secus uerba
ipsius· et secus adfir-
mationem ipsius
quomodo testatus
est nobis tempori-
bus illis et quae conue-
nerunt usque nos
duci captiuos in par-
tem orientis qui
et seruient circa
annos ·lxxvii·
Tunc intrauit unus
qui supra eos est
et expandit manus
et ponit genua sua
b. et orauit pro eis di-
cens Domine omnis
rex in alta sede qui
dominaris saeculo
qui uoluisti plebem
hanc esse tibi plebem
hanc exceptam tunc
uoluisti inuocari
eorum deus secus tes-
tamentum quod fe-
cisti cum patribus
eorum et ierunt
captiui in terram
alienam cum uxori-
bus et natis suis et
circa ostium allofi-
lorum et ubi est
maiestas magna
respice et misere-
re eorum domine cae-
lestis Tunc remi-
niscitur deus eorum
propter testamen-
tum quod fecit cum

86. *a.* patribus illorum et
palam faciet mise-
ricordiam suam· et
temporibus illis et
mittit in animam re-
gis ut misereator
eorum et dimittit
illos in terram eorum
et regionem· tunc
ascendent aliquae
partes tribuum et
uenient in locum
constitutum suum
et circumuallabunt
locum renouantes
duae autem tribus
permanebunt in
praeposita fide *sua*
tristes et gemen-
tes quia non pote-
rint referre im-
molationes domino
patruum suorum
et ·x· tribus cres-
b. cent et deuenient
apud natos in tem-
pore tribum· et
cum adpropiabunt
tempora arguendi
et uindicta surgit
de reges participes
scelerum et puni-
entes eos et ipsi
diuidentur ad ue-
ritatem· propter
quod factum fuit
deuitabunt iusti-
tiam et accedent
ad iniquitatem et
contaminabunt in
genationibus domum
seruitutis suae
et quia fornicabunt
post deos alienos
non enim sequen-
tur ueritatem dei
sed quidam altarium
inquinabunt de

78. *a.* muneribus quae
inponent domino qui
non sunt sacerdo-
tes sed serui de ser-
uis nati· qui enim ma-
gistri sunt docto-
res eorum illis tem-
poribus erunt miran-
tes personas cupi-
ditatum· et accep-
tiones munerum
et peruendent
iustitias accipien-
do poenas· et ideo
implebitur colo-
nia et finis habita-
tiones eorum sce-
leribus et iniquita-
tibus a deo ut qui fa-
cit erunt impii iu-
dices erunt in eam
post fines habita-
tionis sceleribus
et iniquitatibus

b. a domino qui faciunt
erunt impii iudices
inerunt in campo
iudicare quomodo
quisquae uolet tunc
exurgent illis re-
ges imperantes et
in sacerdotes sum-
mi dei uocabuntur
facient facientes
impietatem ab sancto
sanctitatis· et succedit illis
rex petulans qui
non erit de genere
sacerdotum· homo
temerarius et im-
probus et iudicabit
illis quomodo dig-
ni erunt· qui elidit
principales eorum
gladio· et locis igno-
tis singuli et corpo-
ra illorum ut ne-
mo sciat ubi sint

77. *a.* corpora illorum
occidit maiores
natu et iuuenes
et non parcet· tunc
timor erit illius a-
ceruus in eis in ter-
ram eorum· et faci-
et in eis iudicia quo-
modo fecerunt in
illis aegypti per ·xxx
et ·iiii· annos et pu-
niunt eos· et . . rodi*n*-
cit natos . . . *ec*eden-
tes sibi breuiora tem-
pora donarent in
pares eorum mor-
tis uenient et occi-
dentes rex potens
quia expugnabit eos
et ducent captiuos
et partem aedis ipso-
rum igni incendit
aliquos crucifigit
circa coloniam eorum

b. ex quo facto finien-
tur tempora momen-
to . . . . etur cursus
a . . . . horae ·iiii· *ue-
niant* coguntur secu*n*-
. . . . . . a*e* . . . . pos . . .
. . . . initiis tribus ad
exitus ·viiii propte*r*
initium tres sep-
timae secunda tria
in tertia duae *h* . . *r*a . .
*t*ae et regnarunt
de his homines pes-
tilentiosi et impii
docentes se esse
iustos· et hi susci-
tabunt iram animo-
rum suorum qui
erunt homines do-
losi sibi placentes
ficti in omnibus suis
et omni hora diei
amantes conuiuia
deuoratores gulae

68. *a.* s . . . n . . . *ca* . . . .
. . . . . *nus diis* . . . .
. . . . omnis . . . .
. . . .
. . . . u . . . . o . . . .
rue . . . . . *elen-*
tes . . . . . *rum* bo-
norum *comesto-*
res dicentes se *haec*
fa*ce*re propter mi-
sericordiam *qu* . . .
se *et* extermina-
tores quaeru . . .
fallaces celantes se
ne possent cognos-
ci impii in scelere
pleni et iniquitate
ab oriente usque ad
occidentem dicen-
tes habebimus dis-
cubitiones et luxu-
riam edentes et
bibentes
*Et pu*tauimus nos
b. tamquam pr*incip*es
erimus· et manus
eorum et mentes
*inmu*nda tractante*s*
et os eorum loque-
tur ingentia et *su-*
per dicen*t* n*oli* . . . .
*t*ange n*e* inquine*s*
me *lo*co *in quo* . . . s . . .
. . . is d . . . .
su . . . . . *us* . . . . .
in . . . .
re . . . . *raui* . . . .
in plebem quae *s* . . *a* . .
illis *et* . . *ta* . . ue-
niet in eos ultio *et*
ira quae talis non
fuit in illis a saeculo
usque ad illum tem-
pus in quo suscita-
uit illis regem regum
terrae et potesta-
tem a potentia mag-
na qui confitentes

67. *a.* circumcisionem
in cruce suspendit
Nam necantes tor-
quebit et tradidit
duci uinctos in cus-
todiam et uxores
eorum diis donabun-
tur gentibus·
Et filii eorum pueri
secabantur a medicis
pueri inducere a*c-*
rosisam illis nam illi
in eis punientur in
tormentis et igne
et ferro· et cogen-
tur palam baiulare
idola eorum inqui-
nata quomod*o* sunt
pariter continen-
tibus ea et a torquen-
tibus illos pariter co-
gentur intrare in
abditum locum eo-
rum· et cogentur
b. stimulis blasfema-
re uerbum contu-
meliose· nouissime
post haec et leges
quod haberent su-
pra altarium suum
tunc illo dicente ho-
mo de tribu leuui
cuius nomen erit
taxo· qui habens ·vii·
filios dicens ad eos
rogans uidete filii
ecce ultio facta est
in plebe altera cru-
delis inmunda et
traductio sine mi-
sericordia et emi-
nent principatum
quae enim gens aut
quae regio aut quis
populus impiorum
in domum qui mul-
ta scelesta fecerunt
tanta mala passi sunt

91. *a.* quanta nobis con-
tegerunt
Nunc ergo filii audite
me uidete enim et
scite quia numquam
temptans deum nec pa-
rentes nec proaui
eorum ut praetere-
ant mandata illius
scitis enim quia haec
sunt uires nobis
et hoc faciemus ieiu-
nemus triduo· et
quarto die intremus
in spelunca quae in
agro est et moria-
mur potius quam
praetereamus man-
data domini dominorum dei
parentum nostro-
rum· hoc enim si fa-
ciemus et morie-
mur sanguis nos-
ter uindicauitur
b. coram domino
Et tunc parebit reg-
num illius in omni
creatura illius
Et tunc zabulus finem
habebit et tristitiam
cum eo adducetur
Tunc implebuntur
manus nuntii qui
est in summo cons-
titutus· qui proti-
nus uindicauit illos
ab inimicis eorum
.....get enim caeles-
tis a sede regni sui
et exiet de habita-
tione sancta sua cum
indignationem et
iram propter filios
suos et tremebit.
terra usque ad fi-
nes suas concutie-
tur· et alti montes
humiliabuntur

92. *a.* et concutientur
et conualles cadent
sol non dabit lumen
et in tenebris con-
uertent se cornua
lunae et confringen-
tur et tota conuer-
tit se in sanguine et.
orbis stellarum con-
turuauitur· et ma-
re usque ad abyssum
decedit ad fontes
aquarum deficient
et flumina expaues-
cent· quia exurgit
summus deus aeternus
solus et palam ue-
niet ut uindicet gen-
tes et perdet om-
nia idola eorum
Tunc felix eris tu is-
trahel et ascendes
supra ceruices et
alas aquilae et in-
b. plebuntur et alta-
uit te deus et faciet te
herere caelo stella-
rum loco habitatio-
nis eorum· et cons-
piges a summo et ui-
des inimicos tuos
in terram et cognos-
ces illos et gaudebis
et agis gratias et con-
fiteberis creatori
tuo nam tu iesu na-
ue custodi uerba
haec et hunc librum
erunt enim a morte
receptionem usque
ad aduentum illius
tempora ·ccl· quae
fiunt *Et hic* cursus
. . . horum quem
conueniunt donec
consummentur
Ego autem ad dormi-
tionem patrum me-

100. *a.* orum eram itaque
tu iesu naue forma te
elegit deus esse mihi
successorem eiusdem
testamenti· et cum
audisset iesus uerba
moysi tam scripta
in sua scriptura om-
nia quae praedixerant
scidit sibi uestimen-
ta et procidit ad pe-
des meos et horta-
tus est cum monse
et plorauit cum eo
Et respondit illi et
dixit iesus· quid me ce-
lares domine monse
et quo *g*enere cela-
bor de qua locutus
est uoce acerua que
exiuit de ore tuo
quae est plena la-
crimis et gemitibus
quia tu discedis de
b. plebe ist . . . . . .
quis locus recip*it*....
te aut quod erit mo-
numentum sepul-
turae aut quis aude-
uit corpus tuum tra*ns*-
ferre in *e*ut homo
de loco in locum
Omnibus enim mori-
entibus secus aeta-
tem sepulturae su-
ae sunt in terris
nam tua sepultura
ab oriente sole usque
ad occidentem· et
ab austro usque ad fi-
nes aquilonis omnis
orbis terrarum se-
pulcrum est tuum
domine ab his
Et quis nutrit plebem
istam aut quis est
qui miserebitur il-
lis et quis eis dux erit

99. *a.* in uia· aut quis ora-
bit pro eis· nec pati-
ens ne uno quidem
diem ut inducam il-
los in terram ara-
borum· quomodo
ergo potero plebem
hanc tamquam pa-
ter unicum filium
aut tamquam filiam
dominam uirginem
quae paratur tali ui-
ro quae timebat cor-
pus custodiens eius
a sole et ne scalcia-
ti pedes eius ad cur-
rendum supra ter-
ram . . . . . de uo-
luntatem eorum
praestabo illis ci-
borum et potui se-
cus uoluntatem
uoluntatis eorum
. . . . . enim illorum
b. erant ·c· milia· nam
isti in tantum qui
creuerunt in tuis
orationibus domine mon-
se· et quae est mihi
sapientia aut intelle-
lectus in domo . . . .
uerbis aut iudicare
aut respondere
sed et reges amor-
reorum cum audie-
rint expugnare nos
credentes iam non
esse semet sacrum
spiritum dignum domino
multiplicem et in-
conpraehensibilem
dominum uerbi fidelem
in omnia diuinum
per orbem terra-
rum profetem con-
summatum in sae-
culo doctorem iam
non esse in eis di-

98. *a.* cens Eamus ad e-
os si inimici impie
fecerunt semel ad-
huc in dominum suum
non est defensor
illis qui ferat pro
eis praeces domino
quomodo monse
erat magnus nunti-
us· qui singulis horis
diebus et noctibus ha-
bebat genua sua in-
fixa in terra orans
et intuens homini-
potentem orbem
terrarum cum mi-
sericordia et ius-
titia reminiscens
testamentum pa-
rentum· et iure-
iurando placando
dominum dicent enim
non est ille cum eis
eamus itaque et con-
b. fundamus eos a fa-
ciae terrae quod
ergo fiet plebi isti
domine monse et post-
quam finiuit uer-
ba iesus iterum pro-
cidit ad pedes monsi
Et monse prendit
manum ipsius et e-
rexit illum in cathe-
dra ante se· Et res-
pondit et dixit illi
iesus· et ne contem-
nas sed praebe te
securum et adten-
de uerbis meis om-
nes gentes quae sunt
in ore terrarum
deus creauit et nos
praeuidit illos et
nos ab initio crea-
turae orbis terra-
rum· ut ad exitum
saeculi et nihil est

97. *a.* ab eo neglectum us-
que ad pusillum·
sed omnia praeuidit
et prououit cum
eis . . *dns* omnia quae
futura essent in *hoc*
orbe terrarum pro-
uidit et *e*cce aufer-
tur . . . . . .
. . . s *me* consti-
tuit pro eis et pro pec-
catis eorum . . .
. . . et in . . *ccare* . .
pro eis· non enim
propter meam uir-
tutem aut infirmi-
tatem· sed tempe-
rantius misericor-
diae ipsius et pati-
entia contegerunt
mihi· dico enim ti-
bi iesu· non propter
pietatem plebis hu-
ius exterminabis
b. gentes· omnia *caeli*
firmamenta or*bis fac*-
ta ut prouata a deo
et sub nullo dexte-
rae illius sunt
Facientes itaque et con-
summantes manda-
ta dei crescunt et bo-
nam uiam exigunt
nam peccantibus et
neglegentibus man-
data carere bona*m*
quae praedicta sunt
Et punient*ur* a *g*en-
tibus multis tormen-
tis· nam in totum ex-
terminet et relin-
quat eos fieri non
potest· exiuit enim
deus qui praeuidit om-
nia in saecula et sta-
bilitum est testa-
mentum illius· et
iureiurando quod

Post repetitam ante editionem lectionem codicis, quem ubi opus fuit saepius excussi, exhibeo notas quae non offerent fere nisi ea, quae in editione ipsa repraesentare non potui, et unam alteramve correctionem. Sphalmata e codice accurate dedi, nec adnotavi *sic* haberi in codice, quod passim fuisset faciendum. Codex, ut in similibus, scriptione continua exaratur; ipse distinxi. Initiales literae non ejusdem semper proceritatis sunt. Interpunctio nunc est punctum simplex, nunc linea crassa paullo inflexa *perpendiculariter*, rarissime *orizontaliter*, semper fere ad verticem literarum. Saepe linea crassa inflexa perpendicularis breviationi notandae inservit; tunc, quia breviata semper integra dedi, sustuli, licet simul pro interpunctione aliquando inservire debeat.

Secundae manus vestigia certa non reperi, rarissime rasuras; correctiones interdum prima manu, ut apparet, superscribuntur; punctis superne positis interdum delenda notantur: quae deprehendi correcta, semper adnoto.

Monogrammata in fine linearum et breviationes ubique sunt eae, quae in codicibus similibus, ut in Fragmento Lucae, quod dedi, p. 2, et in *De Republica* Ciceronis offeruntur. Breviationes quod attinet, praeter eas l. c. datas etiam in nomine *Jesu* in Assumptione Mosis, has animadverti: *que* fere semper q·, *spiritus, spiritu, sps, spu* lineola superscripta; cum eadem lineola *scs, scis, sca, sis* pro *sanctus, sanctis, sancta, sanctitatis, isrl* pro *istrahel, ni* pro *nostri; q* cum linea obliqua pro *qu; b·* pro *bus;* rarissime etiam *ae* coalescunt in ductu eorum praecipuo, ut diphthongus in typis usurpata. Alia forte me subterfugerunt, quod facile, praesertim in Palimpsestis, in quibus mens tota est in ductibus evanescentibus aucupandis.

Quoad literas, *t* saepe, praesertim ad lineae finem, in altum producitur, et linea superior obliqua scribitur, *s* quoque, præsertim in monogrammatibus, producitur superius et inferius minus recurvata in extremitatibus.

Demum ubi legere non potui, puncta apposui; charactere vero *cursivo* dedi quae non tuto deprehendere mihi videbar; ubi, membrana avulsa, rarissime literas supplevi certo e contextu, indicavi. Vix in tribus vel quatuor locis, quod doleo, certissimam in media voce e sensu literam ut certam in codice dedi; nec operae pretium totum ideo relegere codicem.

In notis primus numerus indicat paginas editionis, alter columnas, tertius lineas.

15, II, l. 39: non liquet si *harenam*.

17, I, l. 45: post *medium* fortasse est *a*. II, l. 21: in fine supple interpunctionem, quae linea orizontali inflexa exprimitur in codice.

19, I, l. 46: post *septies* fortasse *et* extra lineam.

20, I, l. 45: *harena*, non apparet nota breviationis literae *m*. II, l. ult.: *lei*, ductus darent *u* pro *i*.

21, I, l. 33: post *da-* fortasse est *bi*, ut sit *dabimus*. l. 38: *pecuniam*, ultimae literae desunt avulsa membrana. II, l. 2, 3: contra morem libri nostri *iubelaeos* annorum 50 offert codex, erronee. l. 7: post *ipsa* vestigia fortasse vocis ch. minutiori. l. 31: post *malec* vestigia fortasse aliarum literarum.

22, I, l. 29: *re-* ex spatio fortasse *ad se re-*. l. 37: fin., membrana avulsa. l. 38 in *ter* vix vestigia literae *e*, nihil literae *r*, membrana avulsa. II, l. 13, 14: *ra* et *va* membrana avulsa desunt. l. 40 *henos et* in codice conjuncta; fortasse, altero *s* omisso, erat *henos set*. In fine nota quaternionis *q. VII*, vel *VIII*, vel etiam *VIIII*, sed arte deleta haec nota, et membrana tota pessime habita. Facile esset definire numerum, ratione subducta ex numero quaternionis p. 50 et ex lacunis, in subsidium vocata versione Aethiopica; sed tempus istiusmodi inquirendis non suppetit. Quod *quaterniones* tamen, quos collatis foliis connexis definivi in uno saltem loco in *Parva Genesi*, interdum fuerunt fortasse *quinterniones*, ut videtur esse in *Assumptione Mosis*.

23, I, l. 26: in *filii* unum *i* in secunda syllaba apparet, et puto sic omnino esse cum uno *i;* et *dili-* ex nova inspectione videtur omnino *-e-*. l. 46: dele punctum post *eam;* fortasse etiam punctum contra morem lineolae, quae indicat *m*, impositum reprobat ipsam, ut sit legendam *ea*. II, l. 29: in *quemam* super *a* litera superscripta p. man., fortasse *m*.

24, II, l. 6: *aere*, fortasse *aerem*. l. 11-12 *altarium:* ex nova inspectione potius *altarem*. l. 33: in *pulmonem, pul* extra lineam ch. minutiori p. man. l. 39: *acceptabile*, non apparet nota breviationis *m*.

25, I, l. 14: in *optulit o* minor suppletur in corpore lineae ante *p* p. man.

27, I, l. 19, 20; *abram* et *quia* extra lineas supplentur ch. minutiori p. man. l. 34: *et* dubium jam videtur.

28, II, l. 47: *peccatores* punctis superscriptis reprobatur.

31, I, l. 1: *et indig-* abrasum arte; et l. 2: *nabitur* punctis superscriptis reprobatur. II, l. 4: in fine extra lineam vestigia fortasse vocis *est*.

32, II, l. 21: in *iter i* super linea suppletur, prima, ut videtur, manu. l. 22: in *somnias* suppletur super linea p. man.

33, I, l. 6: *leui*, fortasse aliquid superscriptum in fine. l. 10: *concipiet, con* punctis superscriptis reprobatur, et pro primo *i* videtur fuisse primitus *e*, correctum postea *i*. II, l. 5, 6: *anno mense* punctis superscriptis reprobantur.

34, I, l. 41: *a,* sic, nec apparet correctio ulla. II, l. 4: in *iube'ci* secundum *e* suppletur inter *l* et *i* p. man. l. 19: *tris,* super *s* punctum reprobationis p. man.

35, I, l. 23: *dom,* non apparet aliquid superscriptum.

36, I, l. 42: in *obprobrium* secundum *b* videtur ex *p* effictum p. man.

42, I, l. 39: post *liae* forte aliud erat. l. 42: in *ballae e* superscribitur minutiori ch., sed p. manu, ut videtur. II, l. 13: in *filios s* superscribitur p. man. l. 39: post *gaas* forte ullae literae erant.

45, I, l. 11, 12: *adoramarommenon,* dedi, ut in codice, indivisum.

46, I, l. 15 et II, l. 39, 40: scripta ch. *cursivo* avulsa membrana desunt. I, l. 36: *divincti,* super primo *i* videtur omnino prima manu superscriptum *e,* et manu forte posteriori lineola additur supra.

48, I, l. 44: *et di-* ex conditione membranae non apparent.

49, I, l. 33: in *ue- u* avulsa membrana deest. II, l. 41: non apparet si quid addatur in fine vocis *custodia.*

50, I, l. 3: in *ioseph h* suppletur supra p. man. II, ad calc. nota quaternionis: *q. xv.*

51, I, l. 39: in *miliabant* secundum *i* altius scribitur e latere *l.*

52, I, l. 1: fortasse alia post *mercedem.* l. 20: fortasse alia post *harenam.* II, l. 36: fortasse *mortem.*

53, II, l. 2: *tiam,* vestigia correctionis in *tertiam* videntur superius adesse.

54, I, l. 21: fortasse *uisitationem.* II, l. 18: in *tae a* dedi ut dubium, quia non apparet certo contractio æ.

55. In *Assumptione Mosis* de foliis codicis haec notanda. Pag. cod. 110-109 (edit. p. 56) nexu physico cohaerent cum p. 100-99 (p. 61), itemque p. 85-6 (p. 57) cum p. 91-2 (p. 60); nota autem *q. xvii* adscribitur p. 97 (p. 62), quae omnino videtur cohaerere e contextu cum p. 99 (p. 61), et p. 111 (p. 55) omnino item cohaeret e contextu cum p. 110 (p. 56), nullam autem habet notam *quaternionis* in membrana facillimae lectionis; inde arguo vere constasse *quinternione* hanc codicis partem. Cum enim paginae ullae hinc inde a lacuna nexu physico connectantur, omnes vero, saltem probabiliter, e contextu, si unam excipias 77 cum 68 (p. 58-9), una inter has lacuna intercedere videtur duorum foliorum, omniaque folia *Assumptioni Mosis* pertinere. Haberemus itaque, paucis exceptis, priorem partem hujus libri, fere tertiam imo, collato *approximative* numero stychorum libri nostri cum illis librorum quorum numeros dat Nicephorus loco quem habes in auct. cit. p. 11, et supersunt. Hinc corrige l. c. quandam meam dubitationem de foliis nostri libri.

55, I, l. 1-3: minio videntur fuisse scriptae hae lineae, et in ablutione evanuisse. l. 10-11 tres lacunae minio videntur fuisse scriptae: ex vestigiis ullis conjectarem in lacuna secunda *xx,* in tertia *ccc.* Item aliis in locis hujus libri minio vel flava tinctura, ut puto, exaratae fuerunt voces, quas interdum deprehendi, interdum non; in ullis locis p. 55-6 spatium vacuum amplum reliqui, in ceteris lacunam punctis indicavi.

56, I, l. 12: *tib',* pro *tribus.* In num. *u* cor. *v.*

57, II, l. 39: post *iniquitatem* ductus obliquus perpendicularis, fortasse primae manus.

58, I, l. 1: initio spatium vacuum trium fere literarum, nec apparent ulla vestigia. II, l. 10: *aegypti,* vestigia dubia adsunt correctionis *aegyptii.*

60, I, l. 38: lacuna fortasse ex scriptis minio vel flava tinctura; e vestigiis et spatio videretur *Exur;* pagina optime servata. II, l. 25-6, *altauit, ta* videntur paullo abrasa. fortasse etiam vestigia punctorum superscriptorum adsunt, quae reprobent *ta.*

61, I, l. 31: *e* in *eut* ex rasura videtur effictum. II, l. 25: super *c* lineola apparet.

62, I, l. 28: post *monse* vel *s* vel punctum probabiliter. II, l. 5: legendum fortasse ex vestigiis *deus dominus.* l. 13: lacuna in medio offert duas literas contra morem scriptas. fortasse *to* vel *lo.* l. 25: *caeli* abrasum praeter *c,* dedi e dubiis vestigiis. Ad calcem: *q. xvii.*

His addi alia possent fortasse ex novis curis, sed otio forte abuterer et meo et aliorum.

PROLEGOMENA

IN EDITIONEM VERSIONIS SYRIACAE

EX TEXTU LXX

PROOEMIUM.

1. Inter praestantiores ex LXX Versiones antiquas magno semper in pretio habita fuit Syriaca ex illorum textu adornato Origenis curis derivata, quae si nonnullis aetate cedit, tamen tum quoad crisin LXX, tum quoad alia adjumenta, quae ab ea repeti possunt in totam rem biblicam, ceteris facile antefertur. Committenti mihi typis partem hujus Versionis, ceu prodromum editionis totius saltem Codicis Ambrosianae Bibliothecae qui magnam ejus partem complectitur, opportunum visum est praefari de ejus origine, conditione et fatis, describere Codices, in quibus partes ejus servantur, recensere editiones partium jam factas, novae demum, quam ipse paro, rationem declarare. Ex Versionis enim indole atque historia patefient ejusdem praestantia ac commoda in rem biblicam, ex Codicum examine quid et quanta veritate ad nos usque pervenerit, ex editionum crisi qua fide doctis prostent partes jam in usum communem collatae, et num utile sit novis curis eas subjicere, atque ex legum expositione, quibus mea dirigetur opera et quoad textum et quoad notas, docti de eadem judicare poterunt. Quae quidem omnia tractare necessarium vel utile puto, ut facilior sit hujus Versionis usus in rem criticam, et majores fructus percipiantur. Aequum tamen est monere, me non omnia, quae ad examen Codicum et judicium partium ex aliis, quam ex Ambrosiano exemplari, vulgatarum attinent, nunc plena ac severa disquisitione tractaturum, cum exteros Codices ad manus non habuerim, licet nonnulla auxilia quoad eos quoque praesto mihi sint; quorum ideo sermo ad normam illius, quem de Codice Ambrosiano instituo, tunc necessario et commode incidet, cum, si a Deo concessum fuerit, illos quoque ipse edam; qua occasione illud etiam fieri poterit, ut nonnulla nova documenta prostent, quae ad alias praefationis meae partes illustrandas ac confirmandas vel emendandas conferant.

PARS PRIMA

DE ORIGINE, CONDITIONE ET FATIS VERSIONIS

SYNOPSIS PARTIS PRIMAE.

2. Acturus de origine, conditione et fatis Versionis, haec putavi edisserenda. Inquiram primo de auctore, aetate, loco et fonte Versionis, et utrum *directa* versio fuerit, an recensio praeexistentis: deinde indolem Versionis discutiam tum quoad ipsam interpretandi rationem, tum quoad textus LXX virorum, unde derivata est, constitutionem, tum quoad omnes textui LXXvirali accessiones; ex quibus omnibus utilitas quoque declarabitur: demum Versionis historiam apud Orientales et in usu publico, et in usu doctorum, et in versionibus enarrabo; nam cetera, quae ejus Codices et fata apud doctos occidentales attinent, sequentibus partibus ceu loco opportuniori reservo.

CAPUT PRIMUM

ORIGO VERSIONIS

ARTICULUS PRIMUS.

Paulus Episcopus Monophysita Telae Mauslath, aliorum fortasse opera adjutus, jussu Athanasii Patriarchae Monophysitae Antiocheni vertit LXX in Syriacum annis 616-7 *Chr., fortasse etiam sequentibus, in urbe Alexandriae.*

3. Haec omnia abunde demonstrant Inscriptiones et Subscriptiones Codicum nostrae Versionis, et Barhebraei testimonium.

In Codice Parisiensi Bibl. Imp. Syr. N. 5 vet. Cat., de quo infra suo loco, post IV Reg. et alia fragmenta haec apponuntur: ܦܫܩ ܟܬܒܐ ܗܢܐ ܡܢ ܠܫܢܐ ܝܘܢܝܐ ܠܣܘܪܝܐ ܡܢ ܡܫܠܡܢܘܬܐ ܕܫܒܥܝܢ ܘܬܪܝܢ ܣܒܐ ܐܒܐ ܡܪܝ ܦܘܠܐ ܐܦܝܣܩܘܦܐ ܕܡܗܝܡܢܐ. ܒܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܡܕܝܢܬܐ ܪܒܬܐ. ܒܦܘܩܕܢܐ ܘܒܝܘܨܦܐ ܕܩܕܝܫܐ ܘܛܘܒܢܐ ܡܪܝ ܐܬܢܣܝܘܣ ܦܛܪܝܪܟܐ ܕܡܗܝܡܢܐ. ܒܥܘܡܪܐ ܕܒܝܬ ܡܪܝ ܙܟܝ ܕܩܠܝܢܝܩܘܣ. ܟܕ ܡܥܡܪܝܢ ܗܘܘ ܒܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܒܝܘܡܝ ܪܚܡ ܐܠܗܐ ܡܪܝ ܬܐܘܕܘܪܐ ܪܝܫ ܕܝܪܐ ܕܗܘ ܥܘܡܪܐ. ܫܢܬ ܬܫܥܡܐܐ ܘܥܣܪܝܢ ܘܬܡܢܐ ܐܢܕܝܩܛܝܘܢ ܕܚܡܫܐ. ܟܠ ܕܩܪܐ ܢܨܠܐ ܥܠ ܪܚܡ ܐܠܗܐ ܡܪܝ ܬܐܘܡܐ ܡܫܡܫܢܐ ܘܣܘܢܩܠܘܣ ܕܗܘ ܕܩܕܝܫܐ ܘܛܘܒܢܐ ܡܪܝ ܐܬܢܣܝܘܣ ܦܛܪܝܪܟܐ ܕܚܦܛ ܘܐܟܦ. ܘܥܠ ܫܪܟܐ ܕܗܠܝܢ ܕܠܐܝܘ ܘܥܡܠܘ ܥܡܗ. ܕܐܠܗܐ ܢܦܪܘܥ ܐܢܘܢ ܚܠܦ ܐܝܨܛܘܬܗܘܢ ܘܥܡܠܗܘܢ ܦܘܪܥܢܐ ܕܢܦܫܬܗܘܢ ܒܨܠܘܬܐ ܕܝܠܕܬ ܐܠܗܐ ܘܕܟܠܗܘܢ ܩܕܝܫܘܗܝ. ܐܡܝܢ܀ *Vertit hunc librum a lingua Graeca in Syriacam juxta textum LXX duorum Venerandus Pater Mar Paulus, Episcopus fidelium, in urbe magna Alexandriae, jussu et studio sancti et beati Mar Athanasii, Patriarchae fidelium in monasterio Sancti Mar Zacchaei Callinicensis, cum degerent Alexandriae, diebus amatoris Dei Mar Theodori Archimandritae ejusdem Coenobii, anno* 928, *indictione quinta. Quicumque legit oret pro amatore Dei Mar Thoma, diacono et syncello ejusdem sancti et beati Mar Athanasii Patriarchae, qui studiosam operam praestitit, et pro ceteris, qui operam et laborem cum eo consociaverunt, ut Deus pro eorum cura et labore remuneret eos salute animarum eorum per orationes Genitricis suae et omnium Sanctorum suorum. Amen.*

Haec Subscriptio, ut patet ex contextu, non a Paulo, qui titulis allatis se non ornasset, non a Thoma eadem de causa, sed a reliquis anonymis profecta omnino videtur ex conditione ipsius interna et ex indole generali, quam exhibent nostrae similem Subscriptiones Codd. Syriacorum, ut videre est passim in *Catalog. Bibl. Vat., T. II et III:* Codicis vero Parisiensis Amanuensis solum descripsit. Quisnam vero sit *hic liber* initio indicatus, non liquet, cum post fragmenta apponatur, quae forte aliis partibus Versionis referuntur. Cf. ubi de hoc Cod.

Masius de suo Codice nostrae Versionis haec profert in *Josuae Imp. Hist.*, p. 123: *Habeo aliquot Sacrae Historiae libros, qui et conversi in linguam Syricam, et scripti sunt Alexandriae; anno ab Alexandro..* 927. Hanc Masius adnotationem nonnisi ex sui Codicis Subscriptionibus haurire poterat, ut omnino videtur, collatis illis quae habentur in nostro Codice, quas mox afferam. Ex epocha autem Masii anni 927, in cujus Codice et IV Reg. erat, ut infra suo loco demonstrabo, dubii aliquid proponit Eichhorn in *Repertorium f. Bib. u. Morg. Lit., VII*, 240, *seq.*, contra Subscript. Codicis Paris., quae exhibet an. 928. Ipse Eichhorn resolvit multimode. Enimvero nulla inde justa dubitationis causa; cum et Masius, si e suo Codice haec dedit, potuerit haurire ex aliis, quam IV Reg., Subscriptionibus, si tamen et eam Paris. Codicis habebat; et locus ipse hujus Subscriptionis non sit omnino determinatus; versio demum totius Veteris Testamenti, longum opus, nonnisi duobus saltem annis perfici potuerit, incoepta, ut videtur ex ipsa Subscriptione, non ante adventum Alexandriam Patriarchae Athanasii; quod contigit an. 927 Graecorum, teste Assemani, *B. O.*, II, 334, qui fortasse a Barhebraeo sumsit; nam Renaudot ab illo allatus p. 152 nullum annum indicat, et p. 153 mortem Anastasii quem ille adierat, ponit. A. C. 604 vel 614.

Codex Ambrosianae Bibliothecae sequentes exhibet Subscriptiones. Ad Prophetas Minores: ܐܬܦܫܩ ܕܝܢ ܟܬܒܐ ܗܢܐ ܠܣܘܪܝܝܐ ܒܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܡܕܝܢܬܐ. ܒܝܪܚ ܟܢܘܢ ܐܚܪܝ. ܕܫܢܬ ܬܫܥܡܐܐ ܘܥܣܪܝܢ ܘܬܡܢܝܐ ܕܐܠܟܣܢܕܪܘܣ. ܐܢܕܝܩܛܝܘܢ ܕܚܡܫܐ ܀ *Versus autem fuit liber iste in Syriacum in urbe Alexandriae, mense Canun posteriori anni* 928 *Alexandri, indictione quinta.*

Ad Danielem vero: ܫܠܡ ܟܬܒܐ ܕܕܢܝܐܝܠ ܢܒܝܐ. ܕܐܬܦܫܩ ܡܢ ܡܫܠܡܢܘܬܐ ܕܗܢܘܢ ܫܒܥܝܢ ܘܬܪܝܢ. ܕܒܝܘܡܝ ܦܛܠܡܐܘܣ ܡܠܟܐ ܕܡܨܪܝܢ. ܩܕܡ ܡܐܬܝܬܗ ܕܡܫܝܚܐ ܫܢܝܐ ܡܐܐ ܝܬܝܪ ܒܨܝܪ. ܦܫܩܘ ܟܬܒܐ ܩܕܝܫܐ ܡܢ ܠܫܢܐ ܥܒܪܝܐ ܠܝܘܢܝܐ ܒܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܡܕܝܢܬܐ ܪܒܬܐ. ܐܬܦܫܩ ܕܝܢ ܗܘ ܟܬܒܐ ܗܢܐ ܐܦ ܡܢ ܝܘܢܝܐ ܠܣܘܪܝܝܐ. ܒܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܡܕܝܢܬܐ. ܒܝܪܚ ܟܢܘܢ ܐܚܪܝ. ܕܫܢܬ ܬܫܥܡܐܐ ܘܥܣܪܝܢ ܘܬܡܢܝܐ ܕܐܠܟܣܢܕܪܘܣ. ܗܢܕܝܩܛܝܘܢ ܕܚܡܫܐ ܀ *Explicit liber Danielis prophetae. qui versus fuit ex textu LXX duorum, qui diebus Ptolemaei regis Aegypti ante adventum Christi annis centum plus minus verterunt libros sanctos e lingua Hebraica in Graecam in urbe magna Alexandriae. Versus autem fuit hic ipse liber etiam e Graeco in Syriacum in urbe Alexandriae, mense Canun posteriori anni* 928 *Alexandri, indictione quinta.*

Hae Subscriptiones eadem omnino ratione apponuntur qua Subscriptiones Codicum Graecorum, quas noster Interpres a Graeco transtulit. Cf. Subscrip. ad Baruch et ad Threnos, et notas quas apposui. Ipsi igitur Paulo Telensi darem.

Alia spero daturas Subscriptiones Codd. nostrae Versionis Musei Britannici, inter quos notatus 12134 est an. 697.

Gregorius Barhebraeus, Orientis Maphrianus Monophysita (✝ 1286), in Prooemio in *Horreum Mysteriorum* haec habet (pag. ܘ editionis Larsow, omitto vero puncta et vocales minus necessaria): ܘܡܢ ܡܦܩܬܐ ܕܫ̈ܒܥܝܢ ܕܐܝܬܝܗ ܗܝ ܕܡܫܠܡܐ ܠܘܬܢ: ܫ̈ܒܥܝܢ ܘܬܪܝܢ ܠܡܦܫܩܢܐ ܕܗܕܐ ܐܦܠܐ ܘܡܢ ܐܩܘܠܣ ܘܣܘܡܟܘܣ ܘܬܐܘܕܘܛܝܘܢ ܘܕܚܡܫܐ ܘܕܫܬܐ ܘܐܦܢ ܠܗ

ܠܫܘܪܪܐ ܠܐ ܠܒܘܗܪܐ ܐܫܬܡܫܬ . . . ܕܝܐܬܝܩܝ
ܕܝܢ ܥܬܝܩܬܐ ܕܫܒܥܝܢܝܬܐ ܦܘܠܐ ܐܦܝܣܩܘܦܐ
ܕܬܠܐ ܕܡܘܙܠܬ ܡܢ ܝܘܢܝܐ ܠܣܘܪܝܝܐ ܐܦܩ܀

Et ex Editione Graecorum, idest LXX duorum, plura in hujus (Pescito) confirmationem attuli; illis autem Aquilae, et Symmachi, et Theodotionis, et Quinta, et Sexta, etsi non ad confirmationem, ad illustrationem tamen usus sum... Testamentum autem Vetus Septuagintavirale Paulus Episcopus Telae Mauslath e Graeco in Syriacum transtulit. Hanc vero *Editionem Graecorum, LXXviralem, quam Paulus Telensis transtulit* unam eandemque esse cum Versione nostra evincunt plurima loca, quae sub eodem titulo *Graeci* ܝܘܢܝܐ affert in opere, quaeque, facta quoad multa collatione, ad verbum respondere nostrae testatur Brunsius in *Repertorium*, VIII, 90, et seqq.; quod quidem ex aliis locis patebit etiam infra in his Prolegg., Part. II, ubi ex Barhebraeo correctionem Codicis Ambrosiani asseram. Idem Barhebraeus adducit saepe testimonia ex Versione Syro-Graeca sub nomine *Pauli* et *Septuaginta* in *Grammatica Syriaca* majore, cui titulus *Liber Splendorum* (Cf. Assemani, *B. O.*, II, 307), sed ex libri defectu in Codd. nostrae Bibliothecae nihil conferre potui.

Probabiliter plura in rem nostram conferet etiam Moses Barcepha Monophysita († 913 Ch.), qui in libro *De Paradiso* (quem vertit Andr. Masius, et extat in *Critici Sacri*, ed. Amstelaedami an. 1698, T. II, P. III; confer et Assemani, *B. O.*, II, 128, 130), C. XXVIII, p. 419, l. c., ait, Vetus Testamentum pluribus tralationibus ex Hebraea in Graecam linguam esse conversum, Syriace vero redditum altera quidem interpretatione ex ipso Hebraeo, altera ex Graeco; quibus subdit, se de tam multarum tralationum causa, et quae inter ipsas ceteris probior existimari debeat cum aliis ejus generis argumentis disseruisse in libro *De sex Diebus*. Hic liber Syriace extat in Bibl. Imp. Paris. Cod. Syr. CXX, p. 63 veteris Catal., vellemque ut conferretur ab iis, qui possunt. Eo enim inclino, ut credam tum ex Fragmentis insertis in Cod. Paris. nostrae Versionis jam allato de multis Versionibus Graecis disserere, tum de nostra plura dare. Nam probabilius Monophysita Barcepha de Versione a Monophysita Paulo facta dicet, quam de ea Marabae Nestoriani, ut subobscure innueret Assemani, l. c.

Versionem vero Pauli esse e LXX praeter jam allata confirmant Inscriptiones et Subscriptiones Codicum Parisiensis et Ambrosiani, in quibus diserte id testantur vel Inscriptiones, vel Subscriptiones, vel utraeque ad omnem librum, exceptis Sapientia, ut par est, Ecclesiastico mutilo in fine, et Epistola Jeremiae. Quoad Codices Musei Britannici rescribebat mihi D. S. Prideaux Tregelles esse omnes vel Hexaplares, vel Tetraplares, quod rem confirmat, et tres Psalmi, quos Ph. Ed. Pusey mihi exscripsit, et quoad partem contulit, ex duplici exemplari Cod. 14434, iidem ac Cod. Ambrosiani sunt. Masius in *Hist. Jos. Imp.*, p. 123, testatur Versionem sui Codicis esse e Graeco, utique LXX, inspectis locis ab eo allatis ex Deuteronomio, Josue, et aliis libris; cf. infra ubi de ejus Codice ex editis ex eo fragmentis. Sed sufficit vix inspicere nostram Versionem, ut de hac re quisque certior fiat.

In Subscriptione Codicis Par. dicitur, Thomam diaconum et syncellum Patriarchae Athanasii *studiosam operam praestitisse*, itemque alios *operam et laborem cum eo consociasse*. Quisnam fuerit Thomas iste, non reperi: Eichhorn et Bruns in *Repertorium*, T. VII, 234, 237, 249; T. VIII, 93-4, et ex illo Bugati in *Daniele*, p. XXIV, eundem putant esse ac Thomam Harklensem, nomine et conjecturis innixi: ego nec affirmo, et potius negarem, tum quia idem nomen per se non eandem indicat personam, tum quia Thomam Harklensem jam Episcopum fuisse anno 617 Ch., 928 Graec., videtur conjiciendum ex loco Barhebraei apud Assemani, *B. O.*, II, 334, noster vero erat diaconus. Sic enim, non generaliori voce *ministri* verto ܡܫܡܫܢܐ cum Middeldorpf, *Codex Syr. Hex.* p. 466. Nam Clerici solebant Episcopis et Patriarchis assistere, inter quos cum esset Thomas, utpote Syncellus Patriarchae, in aliquo gradu Ecclesiastici ordinis eum con-

stitutum esse oportebat, cujus indicatio vix ab homine Syro omitti in Subscriptione poterat, cum mos sit Syris illam apponendi, ut apparet ex Subscriptionibus frequentissimis in T. II, III *Cat. Bib. Vaticanae*. Sed sumpta etiam voce pro *ministro*, ut fecerunt Eichhorn, Bruns et Bugati, si Thomas noster fuisset Harklensis ille et proin Episcopus, Subscriptionis nostrae auctor titulum *Venerandi* ܢܟܦܐ non omisisset, quo solent a Syris Episcopi ornari (cf. Wiseman, *Horae Syriacae*, 91). Sed quisquis ille fuerit, veramne in ipsam Versionem operam contulerunt et is et ceteri? Eichhorn, l. c., VII, 249-250, conjectat Thomae tribuendam Versionem partium Deuterocanonicarum, Bruns, l. c., VIII, 93, arbitratur eum auxiliatum fuisse Paulo, et cum his fere Herbst, *Einleit. in d. H. S.*, § 91 *Versionis Italicae*, et Scholz hunc fere describens, quin indicet, in sua *Einleitung in d. H. S., I*, 495-6, moti fere omnes Inscriptione ad alteram Susannae Versionem in IV Tomo Polygl. Lond.: ܡܦܩܬܐ ܗܪܩܠܝܬܐ *Editio Harklensis*. Sed et voces, quibus omnium opera indicatur, nimis generales sunt, quam ut de vera opera in ipsa interpretatione certam fidem faciant, et Inscriptio ad Susannam, praeterquamquod obscura est, jam testaretur contra opinionem, quae ei innititur, cum Versiones Susannae aliae omnino sint in Paulo et in Editione Harklensi. Si vero ex ea Inscriptione conjicere licebat scribentibus ante editam Versionem Pauli per Bugati an. 1788, jam non erat concessum posterioribus, Herbst nempe et Scholz. Sed haec omnia demum pro Versionis pretio nil faciunt, quod ex interna ejusdem conditione statuendum.

De Athanasio, cujus jussu et cura opus institutum fuit, cf. Assemani, *B. O.*, II, 333-4; et de monasterio Mar Zacchaei, in quo ipse residebat, cf. eundem, II, *Dissert. de Monophys.*, art. IX sub: *Monasterium S. Zachae*.

Denique utrum anno Graec. 928 completa fuerit Versio, an in sequentes protracta, pro operis mole et ex defectu subscriptionum certo definire non licet, cum illae, quae habentur, rem tunc solum ferme conficerent, si constaret Versionem institutam fuisse ex ordine librorum communi; quia in hoc casu, si mense Canun posteriori Prophetae minores et Daniel versi, probabiliter eodem anno juxta Syriacam computationem opus perfectum fuisset.

Qui plura ex his fusius tractata legere cupit, adeat, sed caute, Eichhorn in *Repertorium*, T. VII, 225, seqq., et Bruns, ib., T. VIII, 85, seqq., Bugati, *Daniel*, p. X et seqq., qui plura ex illis mutuatus est, quin justus fontes indicaret.

ARTICULUS SECUNDUS

Paulus Telensis directe a Graeco vertit, non praecedentem Versionem refinxit.

4. A. I. Silvestre de Sacy in *Notices et Extraits des MSS. de la Biblioth. Nat., IV*, p. 659, subobscure innuit, quin ei calculum suum adjiciat, opinionem (Brunsii, ut videtur), quae teneret Paulum non vertisse directe e Graeco, sed praecedentem ex hoc fonte translationem ex Hexaplis refinxisse. Brunsio vero (*Repertorium*, VIII, 93-4) conjecturas conjecturis superstruenti videtur Paulus Telensis Versionem e LXX Marabae, cura Philoxeni factam ad instar illius N. T. per Polycarpum hujus chorepiscopum, vel recensisse, vel suae saltem fundamentum subjecisse. Cui quidem opinioni multitudo Versionum V. T. e Graeco in Syriacum exaggerata ex una parte, ex altera nomen Versionis Recensionibus quoque, ut fertur, concessum generaliori sensu ansam praeberent; de quibus postremis cf. Wiseman, *Horae Syriacae*, 81-3, 94-6.

Quod rem criticam attinet, non magni est momenti quaestio ista, utrum textus aliquis, qui prostat, nova sit versio, an recensio; quia illud denique animadvertendum, quisnam et qualis sit archetypus, e quo textus vel versus, vel recensitus fuerit, et quanam fide illum referat; quod in Secunda Parte tractabo. Pro historiae veritate tamen statuendum omnino Paulum Telensem directam e Graeco LXX versionem instituisse; quod evidenter affirmant tum Subscriptiones

Codicum Versionis, ad quas etiam Silvestre de Sacy, loc. cit., provocabat, tum Barhebraeus. Quae Masius habet, attuli n. 3, ubi habentur etiam nonnullae Subscriptiones Codicum Parisiensis et Ambrosiani, inter quas illa consideranda ad Danielem, in qua, usurpata eadem voce ܦܫܩ *vertit*, opponitur apertissime Versioni Graecae LXX ex Hebraeo Versio Syriaca e Graeco LXX. Quae Subscriptiones eo quoque e titulo notandae, quod annum exhibentes Versionis nullum dubium relinquunt, ne e praecedenti supposita Versione reficta in eam Pauli inductae credantur. Eadem omnino ratione ac praecedentes Subscriptiones (cf. n. 3), sed sine anno, ad Proverbia habetur: *Adnotatum erat in libro Graeco, ex quo versus fuit* ܐܬܦܫܩ *in Syriacum liber iste Proverbiorum*... Idem iisdem, vel fere, verbis apponitur ad Ecclesiasten, ad Canticum Cantic., ad Danielem, Cap. XII. Ad IV Reg. quoque in Parisiensi tertia Subscriptio incipit: ܐܬܢܣܒ ܗܘܐ ܕܝܢ ܐܦ ܗܪܟܐ ܕܐܪܒܥܐ ܕܡܠܟܘܬܐ. ܕܡܢܗ ܐܬܦܫܩ ܡܢ ܝܘܢܝܐ ܠܣܘܪܝܝܐ.... *Desumptus fuit etiam hic Quartus Regnorum, ex quo versus fuit e Graeco in Syriacum*, etc. In qua Subs. velut inter parentheses sumendum comma secundum, et ex ܗܘܐ (χαι αὕτη vel χαι τοῦτο) supplendum in Archetypo hujus Subscriptionis, quae est a Graeco versa (cf. infra, n. 6), excepto secundo commate, unum ex nominibus ἀντίγραφον, τεῦχος, βιβλίον, βίβλος, quibus utuntur Graeci in subscriptionibus nostrae parallelis: cf. subscript. Codicis Friderico-Augustani in *Vet. Test. Gr., ed. Tischendorf, Ed. II, Proll., p.* 79.

Hae vero Subscriptiones omnes maximam lucem accipiunt ab iis, quae apponuntur Recensioni Philoxenianae per Thomam Harklensem (Adler, *Vers. Syr.*, 45 et apud alios), et Libris reformatis ex Versionibus Syriacis ex Hebraeo et Graeco per Jacobum Edessenum (*Journal des Sçavans* 1765, p. 542 et seq., Bugati, *Daniel*, p. XI, Silvestre de Sacy, l. c., p. 649 et seqq., et apud alios). In Subscriptione ad 4 Evang. Thomas nostro Paulo coaevus, et operi incumbens eodem fine et in eodem loco ait, librum 4 Evangeliorum *versum fuisse* ܐܬܦܫܩ diebus Mar Philoxeni, *collatum* ܐܬܦܚܡ vero a se ad tres, vel duos (Libri mss. discrepant) Codices Graecos. In Codicibus autem Jacobi Edesseni, locis cit., ad plures libros semper dicitur, librum non *versum*, sed *correctum* fuisse ܡܬܩܢ ܕ e duabus Editionibus, Pescito nempe et altera ex Graeco derivata; iisdemque fere verbis Subscriptionum utitur Barhebraeus (apud Assemani, *B. O.*, II, 336-7), cum de Jacobi Edesseni opere loquitur, eum scilicet *correxisse* ܬܩܢ Vetus Test.

Demum Barhebraeus in Prooemio in *Horr. Myst.*, loc. cit., n. 3, ante extremam particulam ibidem allatam, in qua tam aperte loquitur, haec habet de Versione Philoxeniana a Thoma Harklensi recensita, quae Subscriptionem ipsius Thomae fere rescribunt, omnemque verborum ambiguitatem tollunt: *Deinde magis accurate (N. Test.) e Graeco in Syrum* v e r s u m f u i t ܐܬܬܪܓܡ *secundo in urbe Mabug diebus Venerandi Philoxeni, et* c o l l a t u m f u i t ܘܐܬܦܚܡ *tertio Alexandriae. a Venerando Thoma Harklensi in monasterio Sancto Antonianorum.* Post quae statim sequuntur jam allata: *Testamentum vero Vetus LXXvirale Paulus Episcopus Telae Mauslath e Graeco in Syriacum* v e r t i t ܐܦܩ.

Ex his tam apertis inutile mihi videtur conjecturas Brunsii solvere, et quae oriri possent dubia ex multitudine Versionum Syriacarum et ex generaliori vocis *Versionis* sensu apud Syros et alios, quae nullatenus cadunt in nostram, de qua tam aperte res definitur. Quamquam non pauca et de isto usu vocis *Versionis* et de ipsa Versionum Syriacarum multitudine dicenda essent; de quibus Versionibus exigua hucusque docti, nec semper ad rectam crisin exacta dederunt, nostris vero temporibus justius et longe plenius ex fontibus editis et ineditis disserere licet.

Sed tamen omnis omnino negandusne in nostram influxus tum ex Versione e LXX facta cura Philoxeni, cujus quoad Psalmos memoria extat in Mose Aghelaeo, Philoxeno fere coaevo (Assem., *B. O.*, II, 82-3), et quoad locum saltem Esaiae in nostra ipsa Versio-

ne, Cap. IX, 6, 7, tum etiam ex Versione Marabae, si tamen haec ab illa diversa, ut locus Aghelaei, l. c., et ipsae Versionis Marabae circumstantiae suaderent? (Ass., *B. O.*, II, 411, III, 75-6). Nullusne item influxus Versionis Pescito tam antiquae et tantae Auctoritatis apud omnes Syros, apud quos, Monophysitis non exceptis, in usum publicum usurpabatur, ipso Barhebraeo teste in *Prooemium in Horr. Myst.?* De Versione Marabae nihil dicere possum, documentis omnino deficientibus; de altera Philoxeni cura facta idem fere dicendum, sed tamen aliquid saltem dubitando dare licebit in cap. sequenti, cui loco ea quoque reservo, quae Pescito referuntur, cum omnia, quae dici possunt, potius textus criticam attingant, et marginalia.

CAPUT SECUNDUM

CONDITIO VERSIONIS.

ARTICULUS PRIMUS.

Versio Pauli est literalis, bene reddens vim graecarum vocum, ac instituta e Codicibus graecis uncialibus.

5. Versio Pauli literalis est ad scrupulum; quod evidenter arguitur e levissima cujusque loci cum Graeco archetypo collatione, habita tamen ratione textus Origeniani, qui suberat Interpreti. Proprietatis ideo sermonis Syriaci plus minus necessario periit, cum adeo differat Graecum idioma a Syro. Attamen cum ipse Graecus textus ex Hebraeo, vel etiam Chaldaeo pro exigua parte sit derivatus opera interpretum qui erant Hebraeo et Aramaeo assueti, ideoque multa sermonis archetypi idiomata in Graecam Versionem inducta fuerint, ipsa Syriaca Versio, cujus lingua adeo conjuncta est formis Hebraicis et Chaldaicis, serviliter Graecam reddens, quae aliena erant huic, ea veluti sibi propria resumit, et proinde dura et obscura in Graeco ut perspicua et sibi fere nativa exhibet. Quod tamen non dicendum de fragmentis, quae nostra Versio exhibet, a Symmacho et Patribus Graecis assumtis, quorum Graecam proprietatem redolentium versio literalis dura est in pluribus.

Quod vero summa interpretis laus est, Paulus, praeter suam, linguam quoque Archetypi optime callebat, atque vel in difficillimis locis et rarissimis vocibus summa proprietate, vim vocis quod attinet, reddit; imo ipsas ejusdem vocis graecae varias licet leves significationes bene distinguit, ut non semel vidi. Si vero aliquid deesse putaret in vocis Syriacae vi, quominus plene vocem Graecam referret, non raro vocem, vel locum ipsum Graece adscripsit. Nam Graecas voces ipsas rarissime civitate donavit, easque jam ab aliis ante eum omnes, vel fere usurpatas putarem; quod demum definire licebit ex completo Bernstein Lexico. Cf. etiam Cureton, *Remains of a very antient Recension of the four Gospels in Syriac, Preface, xcii.* Affinitatem cum Glossis Hesychianis in vocum vi definienda hic illic deprehendi, sed sedulo non inquisivi, quod aliis otio majori fruentibus relinquo. Utrum tamen Paulus ex Hesychii Glossario, si id tamen fecit, sumserit, an ex aliorum Glossis Graecis in illud postea conflatis, nescio.

Demum a Codicibus uncialibus vertisse Paulum ex aetate ejusdem probabile, et evincunt voces ipsae Graecae unciales saepissime appositae in Codicibus Versionis: in quo conveniunt nostri cum Codd. Recensionis Philoxenianae per Thomam Harklensem (Cf. Ed. White, et Tabulas Adleri in *Vers. Syr.*), et cum Codice Pentateuchi Recensionis Jacobi Edesseni (Cf. *Notices et Extr.*, IV, p. 653). Iisdem argumentis arguitur Codices hos non habuisse vocum distinctionem, saltem ex magna parte, nec accentus, imo nec ipsos spiritus, si asperum hic illic excipias, quantum ex pluribus locis affirmare licet. Cum in mea editione omnia Graeca summa fide exhibeam in margine interno infra textum, qui cupit, ibi inspiciat. Conferantur quoque notae ad Baruch, II, 29. Thre., II, 15 et alibi. Jotacismum in illis quoque Codicibus obtinuisse par est ex Codicibus antiquissimis notis, et evincunt vo-

ܘܡܢ ܐܪ̈ܓܘܢܐ ܕܥܠܝܗܘܢ. ܘܡ̈ܐܢܐ ܘܡܬܪ̈ܛܝܢ
72 ܒܥܘܒܕܐ ܘܡܬܪ̈ܛܝܢ ܒܫܘܢܝܐ. ܘܗܢܘܢ
ܐ̈ܘܚܕܢܐ ܗܘܝܢ ܚܣܝܐ ܗܠܝܢ ܕܒܠܥܘܢ
ܘܡܬܬܕܥܝܢ ܐܢܬܘܢ ܕܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ ܀
ܐܠܗܐ ܀ ܐܦ ܗܢܘܢ ܠܚܪܬܐ
ܢܬܐܟܠܘܢ ܘܢܗܘܘܢ ܚܣܕܐ ܒܐܪܥܐ.

73 ܡܝܬܪ ܗܘ ܗܟܝܠ ܒܪܢܫܐ ܙܕܝܩܐ. ܕܠܐ
ܐܝܬ ܠܗ ܦܬܟܪܐ. ܢܗܘܐ ܓܝܪ ܒܪܚܝܩ
ܡܢ ܚܣܕܐ ܀ ܀ ܀ ܀
܀ ܫܠܡܬ ܐܓܪܬܐ
ܕܐܪܡܝܐ ܀

v. 72. πορφυρας — Syr. in plur. cum Arm.

Ibid. σηπομενης — Syr. in plur. cum Vulg.

Ibid. γνωσθησονται-γνωσεσθε cum III, XII, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 106, 147, 198, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg. cum Mss. Corb. et S. Theod. apud Sab., P., Ar.; supponunt CB et Arm. legentes in imperativo; in Arm. tamen modus imperativus uno accentu definitur, sine quo est tempus fut.

v. 73. χρεισσον — addit εστιν quod post ουν sequens habent 36, 51, 198, a; eodem loco ac isti habent εσται XII, 62; sed in Syro e linguae indole esse potest, uti et in Arm.

Subscriptio: *Explicit Epistola Jeremiae;* P. etiam in Codd. Ambr.: *Explicit Epistola Jeremiae Prophetae; Explicit exemplum Jeremiae Prophetae* Ms. Corb. apud Sab.; CB: *Epistola Jeremiae de Idolis explicit;* cum Syro etiam Ald., in qua τελος της επιστολης Ἱερεμιου, si e Codice tamen est, non ab Editore adjectum.

ܚܙܝ̈ܢ ܗܘܘ

\+ ܥܠ ܕܐܬܦܩܕ ܡܢܗ ܗܟܢ ܐܝܬ. ܘܠܐ ܒܫ̈ܢܝܐ
ܘܠܐ ܒܚ̈ܝܠܐ ܕܝܠܗܘܢ ܕܕܡܝܢ [8] ܐܠܗܝܗܘܢ.
64 ܡܢ ܗܪܟܐ ܘܐܦܠܐ ܠܡܣܒܪܘ ܘܠܐ ܠܡܬܩܪܐ [9]
ܕܐܝܬܝܗܘܢ ܐܠܗܐ. ܟܕ ܠܐ ܡܫܟܚܝܢ
ܐܝܬܝܗܘܢ. ܘܠܐ ܕܢܕܘܢ ܠܕܝܢܐ. ܘܠܐ
\+ ܕܢܥܒܕܘܢ ܛܝܒܘܬܐ ܠܒܢ̈ܝܢܫܐ ÷ ܟܕ
ܝܕܥܝܢ
f. 143 r. a. ܗܟܝܠ ܕܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ ܐܠܗܐ. ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ
66 ܡܢܗܘܢ. ܘܠܐ ܓܝܪ ܠܡ̈ܠܟܐ. ܘܠܐ ܢܠܘܛܘܢ
67 ܘܠܐ ܢܒܪܟܘܢ[1]. ܘܐܬܘ̈ܬܐ ܠܥܡ̈ܡܐ
ܒܫܡܝܐ ܠܐ ܢܚܘܘܢ. ܘܠܐ ܐܝܟ ܫܡܫܐ

ܢܢܗܪܘܢ ܘܠܐ ܢܢܗܪܘܢ ܠܢܘܗܪܗܘܢ ܐܝܟ
68 ܣܗܪܐ. ܚܝ̈ܘܬܐ ܡܢܐ ܐܝܬܝܗܝܢ ܕܡܝܬܪ̈ܢ
ܡܢܗܘܢ. ܗܠܝܢ ܕܡܨܝ̈ܢ ܕܟܕ ܥܪ̈ܩܢ
69 ܠܡܛܫܐ ܗܢܝܢ ܠܢܦܫܗܝܢ ܠܡܥܪ̈ܩ. ܘܠܐ ܚܕ
ܗܟܝܠ ܐܝܬ ܐܠܗܘ ܠܢ ܓܠܝܐ. ܕܐܝܬܝܗܘܢ
ܐܠܗܐ. ܡܛܠ ܗܢܐ ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ ܡܢܗܘܢ.
70 ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ ܕܒܡܩܫܘܬܐ [2]ܕܩܛܘܐ ܕܡܛܪ
ܠܐ ܢܛܪ. ܗܟܢܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܗܘܢ ܐܝܬܝܗܘܢ.
ܕܩܝܣܐ ܘܡܚܦܝܢ ܕܗܒܐ ܘܡܚܦܝܢ
71 ܒܣܐܡܐ. ܗܟܢ ܒܐܝܕܐ ܘܠܥܘܣܓܐ ܕܒܓܢܬܐ:
ܠܗ̇ ܗܝ ܕܟܠ ܦܪܚܬܐ ܫܪܝܐ: ܥܠܝܗ̇
ܗܟܢܐ ܕܝܢ. ܘܠܡܝܬܐ ܕܫܕܐ ܒܚܫܘܟܐ.

[1] ÷ ܢܒܚܣܘܢ ÷

[2] ΠΡΟΒΑΣΚΆ-ΝΙΟΝ

[8] ÷ ܠܚܕ ܡܢ ܗܠܝܢ ÷

[9] ÷ ܘܙܕܩ ÷

v. 64; Arm. *quia non regibus maledicere, neque benedicere possunt.*

v. 67. $\varepsilon\nu\ \varepsilon\vartheta\nu\varepsilon\sigma\iota\nu$ — omittit $\varepsilon\nu$ cum 36. 51, 88, 198, a, Vulg., P., CB, Arm.; sic et 106, sed ordine vocum mutato.

v. 68. αυτων εϛι κρειττω-εϛι κρεισσονα αυτων cum XII, 88, 147, Compl.; εϛιν κρειττω αυτων Vat.; quibus adderem, licet paullo erronee scribant, 23, 86, 233; habet ειοιν κρεισσονα αυτων 26; αυτων post κρειττω ponunt III, 33, 36, 48, 62, 87, 90, 91, 106, 198, 228, a, Alex., Vulg.; adderem P., Ar., CB, Arm., si in his testari possent, et non ex indole linguae posset repeti dispositio.

Ibid. εκφυγοντα - εκφευγοντα cum 88, 233, Compl.

v. 69. ἡμιν εϛι - εϛιν ἡμιν cum III, XII, 26, 48, 88, 90, 91, 106, 147, 233, a, Compl., Alex.

v. 70. In προβασκάνιον linea accentus prima manu, sed nescirem an uti accentus sit habenda, cum non soleat Codex eum habere. In voce pars literae β retractata, recentius forte.

add. praemittit: και βουνους cum XII, 36. 48, 51, 198, a, P.. quae eadem voce utitur.

Ibid. αφωμοιωμενα — marg. ch. m. ind. add.: ἑνι τουτων, quae post αυτων habent 51, 62, 198, a; pro αυτων habent ἑνι τουτων XII, 36, 48; ἑνι αυτων III, 106, Alex., Vulg., Arm.; *uni ex istis operibus* P.; *illi uni* Vig. apud Sab.; CB: *non sunt similes in uno eis.*

v. 64. κλητεον — marg. ch. m. ind. add.: *oportet;* fortasse solum alia ratio vertendi vocem graecam, qua usa est et Arm. In textu post ܘܠܐ ܗܟܢܐ supplendum videtur ܐܦ; sic enim reddit formam graecam v. 56, vel alia ratione, ut vv. 40, 52, et hic marg.; nisi malis omissum ab ipso Interprete. Nam notam marg. supplere textum vix crederem; cum in hac ipsa Epistola vv. 11 et 27 in textu ipso correcta sit, vel videatur omissio.

Ibid. In ܕܝܢܐ punctum videtur fuisse primo scriptum paullo versus finem, ut esset ܕܝܢܐ.

v. 66. ου μη — *neque* solus.

Ibid. ευλογησωσιν — marg. ch. m. ind. add.: *poterunt;* puto dicendum ut not. ad

ܘܗܟܝܠ ܐܝܬ ܠܡܬܚܫܒܘ ܐܘ ܠܡܬܩܒܠܘ
ܕܐܝܬܝܗܘܢ ܐܠܗ̈ܐ. ܗܠܝܢ ܕܠܐ ܡܢ 57
ܓܢ̈ܒܐ ܘܠܐ ܡܢ ܠܣܛ̈ܝܐ ܠܐ ܢܬܦܪܩܘܢ.
ܐܠܗ̈ܐ ܕܩܝܣܐ ܘܡܚ̈ܦܝܢ ܒܣܐܡܐ
ܘܡܚ̈ܦܝܢ ܒܕܗܒܐ. ܕܡܢܗܘܢ ܗܢܘܢ 58
ܕܚܝܠܬܢܝܢ ܡܢ ܡܫܩܠܝܢ ܠܕܗܒܗܘܢ[5]
ܘܠܠܒܘ̈ܫܝܗܘܢ
ܗܢܝܢ ܕܡܥܛܦܝܢ ܠܗܘܢ. ܐܙܠܝܢ
ܡܢ ܐܝܬ
ܠܗܘܢ. ܘܠܐ ܗܘܝܢ ܠܗܘܢ ܠܐ[6] ܠܢܦܫܗܘܢ ܡܛܠ
ܕܗܘܝܐ ܡܝܬܪ ܗܘ ܡܠܟܐ ܕܡܚܘܐ +
ܓܢܒܪܘܬܐ ܕܝܠܗ: ܐܘ ܡܐܢܐ ܚܫܚܐ
ܒܒܝܬܐ ܒܗ̇ ܕܢܬܚܫܚ ܗܘ ܕܩܢܐ.
ܐܘ ܐܠܗ̈ܐ ܕܓܠܐ. ܐܘ ܐܦ ܬܪܥܐ

ܒܒܝܬܐ ܕܡܢܛܪܐ ܠܗܠܝܢ ܕܒܗ
ܐܝܬ. ܐܘ
ܐܠܗ̈ܐ ܕܓܠܐ. ܘܥܡܘܕܐ ܕܩܝܣܐ ܒܝܬ
ܡ̈ܠܟܐ. ܐܘ ܐܠܗ̈ܐ ܕܓܠܐ. ܫܡܫܐ ܡܢ 60
ܓܝܪ ܘܣܗܪܐ ܘܟܘܟ̈ܒܐ ܕܐܝܬܝܗܘܢ ܢܗܝܪ̈ܐ:
ܘܡܫܬܕܪܝܢ ܥܠ ܚܫܚܬܐ ܡܫܬܡܥܝܢ
ܐܝܬܝܗܘܢ. ܗܘ ܗܟܢܐ ܐܦ ܒܪܩܐ 61
ܐܡܬܝ ܕܡܬܚܙܝܐ. ܫܦܝܪ ܠܚܙܘܐ ܐܝܬܘܗܝ.
ܗܝ ܕܝܢ ܒܗ ܗܝ ܪܘܚܐ ܒܟܠ ܐܬܪ ܢܫܒܐ.
ܐܦ ܥܢܢ̈ܐ ܐܡܬܝ ܕܡܬܦܩܕܢ ܡܢ ܐܠܗܐ 62
ܠܡܗܠܟܘ ܥܠ ܟܠܗ̇ ܡܬܥܡܪܢܝܬܐ.
ܡܫܡܠܝܢ
ܗܘ ܡܐ ܕܐܬܦܩܕܘ. ܢܘܪܐ ܕܝܢ ܕܐܫܬܕܪܬ 63
ܡܢ ܠܥܠ ܠܡܚܪܒܘ ܛܘܪ̈ܐ[7] ܘܚܘܪ̈ܫܐ.

[5] ܘܠܣܐܡܗܘܢ

[6] ܡܕܡ

[7] ܘܕܪ̈ܡܣܐ

Ibid. βοηϑησωσιν — marg. ch. m. ind. add. praemittit: *possunt* cum P., in qua tamen ratio verborum discrepat.

v. 59. In ܗܘ super ܗ rasura, in qua erat, ut apparet, punctum, ut esset ܗܘ̇.

Ibid. Super ܪ vocis ܢܘܪܐ forte excidit, casune an arte nescirem, alterum punctum, ex quo fuisset antea ܢܘܪ̈ܐ.

v. 61. και πνευμα — omittit και cum III, XII, 26, 33, 36, 49, 86, 87, 90, 91, 106, 147, 228, 233, 239, Compl., Alex., CB, sed haec et liberior paullo et corrupta est, saltem in Quatremère.

v. 63. το, τε πυρ - το δε πυρ cum III (XII, marg. ut in edit. Rom.), 49, 87, 90, 91, 106, 147, 228, 233, Compl., Ald., CB.

Ibid. super ܕ secunda vocis ܕܐܫܬܕܪܬ rasura, ut videtur, in qua fuisset punctum, ut esset ܕܐܫܬܕܪܬ̇.

Ibid. εξαναλωσαι - εξερημωσαι cum XII, 23, 33, 49, 86, 87, 88, 90, 91, 147, 228, 233, 239, Compl.

Ibid. και δρυμους — marg. ch. m. ind.

v. 56. εκδεκτεον η νομιςεον - νομιςεον η εκδεκτεον cum XII, 88, 90; vel νομιςεον η δεκτεον cum III, 86, Compl., Alex.; *aestimandum est aut recipiendum* Vulg.; Jul. Firm. apud Sab.: *existimandum est, vel recipiendum;* νομιςεον cum alia lectione pro εκδεκτεον praeponunt etiam 26, 33, 87, 90, 106, 147, 228, 239, Ald.; etiam 233 νοητεον pro νομιςεον legens in primo loco ponit.

v. 57. Initio versus praeponit οἱ cum 36, 48, 51, 62, 88, 239, a; pro ουτε vero primo loco legit simpliciter *non* solus.

v. 58. περιελουνται - περιελομενοι cum XII, 23, 26, 33, 49, 86 (87 περιελωμενοι), 88, 90, 91 (sic enim corrigo ejus lectionem περιελαυνομενοι), 147, 228, 233, 239, Compl., Ald.; Flaminius Nobili dicit hanc esse aliorum lectionem; περιαιρουνται 36, 48, 51.

Ibid. και το αργυριον — omittit in textu cum 48; habet vero marg. ch. m. ind. add.

Ibid. τον ἱματισμον τον περιχειμενον — in plurali solus.

\+ ܕܐܝܟܐ ܢܛܫܘܢ ܥܡܗܘܢ ܡܢ ܐܝܟܢܐ
ܗܟܝܠ ܠܐ ܐܝܬ ܠܡܣܬܟܠܘ. ܕܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ
ܐܠܗ̈ܐ. * ܕܠܐ ܡܫܟܚܝܢ ܦܪܩܝܢ ܠܗܘܢ
50 ܥܡ ܩܪܒܐ ܘܠܐ ܡܢ ܒܝ̈ܫܬܐ. ܡܢ
ܐܝܬܝܗܘܢ ܕܩܝܣܐ ܘܡܚܦܝܢ ܒܕܗܒܐ
ܘܡܚܦܝܢ ܒܣܐܡܐ. ܢܬܝܕܥ ܕܝܢ ܠܟܠ
ܥܡ ܠܡܠܟܝܗܘܢ ܠܥܡ̈ܡܐ ܕܕ̈ܓܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ.
51 ܘܠܟ̈ܠܟܠܐ ܢܦܫܬܐ ܠܗܘܐ ܕܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ
ܐܠܗ̈ܐ. ܐܠܐ ܥܒ̈ܕܐ ܕܐܝ̈ܕܝܐ ܕܒ̈ܢܝܢܫܐ:
ܕܐܠܐ ܡܕܡ ܥܒܕܐ ܕܐܠܗܐ ܒܗܘܢ
52 ܐܝܬ. ܠܡܢܘ ܗܟܝܠ ܠܗ ܢܕܥܐ ܕܐܝܬܘ̈ܗܝ.
53 ܕܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ ܐܠܗ̈ܐ. ܡܠܟܐ ܓܝܪ

* ÷ ܐܠܐ ܥܒܕ
ܐܝ̈ܕܝܐ ܕܗ̈ܢܘܢ

ܕܐܪܥܐ ܠܐ ܢܩܝܡܘܢ. ܘܠܐ ܡܛܪܐ
54 ܠܒ̈ܢܝܢܫܐ ܠܐ ܢܬܠܘܢ. ܘܕܝܢܐ ܠܐ ܢܕܘܢܘܢ
ܕܢܦܫܗܘܢ. ܐܦܠܐ ܢܦܨܘܢ ܠܡܬܥܠܒܢܘܬܐ.
ܡܢ ܠܐ ܡܫܟ̈ܚܝܢ ܐܝܬܝܗܘܢ. ܐܝܟ
ܓܝܪ ܩܘܪܐ ܒܡܨܥܬ ܫܡܝܐ ܘܐܪܥܐ.
55 ܐܝܬܝܗܘܢ ܣܪ̈ܝܩܐ. ܐܦ ܓܝܪ ܐܡܬܝ
ܕܢܦܠ ܒܒܝܬܐ ܕܐܠܗ̈ܐ ܕܩ̈ܝܣܐ ܐܘ
ܡܚܦܝܢ ܕܗܒܐ ܐܘ ܡܚܦܝܢ ܣܐܡܐ
ܢܘܪܐ. ܟܘܡܪ̈ܐ ܡܢ ܕܝܠܗܘܢ ܢܥܪܩܘܢ
ܘܢܬܦܨܘܢ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܐܝܟ ܩܪ̈ܝܬܐ
56 ܒܡܨܥܬܐ ܢܐܩܕܘܢ. ܠܡܩܒܠ ܡܠܟܐ
ܕܝܢ ܘܠܡܩܪ̈ܒܐ ܠܐ ܢܩܘܡܘܢ. ܐܝܟܢܐ

ܐܢܫܐ ܗܢܘܢ ÷

vv. 50-51. *ὁτι εστι ψευδη. Τοις εθνεσι πασι - πασι τοις εθνεσιν ὁτι ψευδη εισι·* cum **36, 48, 231**, CB; sic, nisi *εστι*, **62, 198**, a; *εισι* etiam III habet cum pluribus: cum Syro faciunt etiam P., Ar., Vulg., Jul. Firm. apud Sab.

v. 51. *και... εν αυτοις* — Syrus pro *και* legit *quia*, vel, si mavis, totam lectionem reddidit *in quibus;* utrumque enim Syrus fert.

v. 52. *γνωστεον εστιν - ου γνωστεον εστιν* cum XII, **33, 48, 51, 62, 87, 88, 147, 231**; sic, omisso *εστιν*, **49, 90, 228**, a; *γνωστον ουκ εσται* III, **106**, Alex. In vocula ܠܗ o in rasura scriptum est, nescio an a prima manu, videtur primo scriptum fuisse ܐ, ut esset ܠܐ.

v. 54. *ἑαυτων - αυτων* cum III, XII, **49, 86, 88, 90, 91, 106, 147, 233**, Compl., Alex.; Flam. Nobili: *nonnulli: αυτων*. Syrus etiam lectionem edit. Rom. ferret, sed consensus Codd. cognatorum legisse aliter arguit.

Ibid. *αδικημα - αδικουμενον* cum III, **36, 48, 51, 62, 88, 106, 198, 231**, a, Alex., P.

Ibid. *της γης* — addit *εισιν ερημοι* cum **88**; P. alia addit.

228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., CB; supponit et P. et Ar.; Arm. nimis libera est, ut definire liceat; Flaminius Nobili ait addi haec in ceteris: habet et Olympiodorus in Cat. Ghisl., nisi imo ipse textus est locus ejus.

v. 49. *θεοι* — marg. ch. m. ind. add.: *sed opus manuum hominum hi: αλλ' εργα χειρων ανθρωπων* XII, **36, 48, 51, 62, 198, 231**, a; sic autem ut noster excepto *hi* etiam P. cum ipsa forma grammaticali in vocibus *opus manuum*, ex qua ideo forte sumsit noster. Quoad ܗܢܘܢ in fine lectionis marginis nostri, puto copulandum cum ܕܠܐ sequenti in textu, ut cum ...ܕ reddat *οἱ*.

Ibid. *οἱ ουτε - οἱ ου* cum **36, 48, 51, 62, 198, 231**, a; sed hi Codd. ponunt *ουτε* ante *εκ πολεμου*, quod noster omittit: Arm. nil testari potest ex nimia qua utitur libertate.

v. 50. *γαρ* - omittit cum XII, **26, 33, 49, 62, 87, 91, 147, 228, 233, 239**, a, Compl., CB.

Ibid. *γνωσθησεται* — addit *autem*, et a praecedentibus disjungit, interpungens ante *τοις τε βασιλευσι* cum testibus lectionis not. seq., ex qua hoc pendet, et cum Compl.

42 ܘܠܐ ܡܨܝܢ ܗܢܘܢ ܡܢ ܡܬܬܘܗܝܢ
ܠܡܫܒܩܘ
ܐܠܘ. ܢܫܡܬܐ ܓܝܪ ܠܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ. ܫܡ.
+ 43 ܢܫܐ ܕܝܢ ܟܕ ܩܛܝܪܢ ܒܚܒܠܝܢ ܝܬܒܢ
ܒܐܘܪܚܬܐ ܟܕ ܡܩܛܪܢ. ܡܢ ܡܩܛܪܢ [2]ܦܐܪܐ.
ܐܡܬܝ ܕܝܢ ܕܐܝܕܐ ܡܢܗܝܢ ܡܢ ܡܬܒܠܓܐ
ܡܢ ܐܝܕܐ ܡܢ ܗܠܝܢ ܕܥܒܪܝܢ ܒܐܘܪܚܐ:[3]
ܠܡܫܟܒܗ
ܡܚܣܕܐ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܐܫܬܘܝܬ ܐܝܟ
ܡܐ ܕܐܦ ܗܝ. ܐܦܠܐ ܚܒܠܐ ܕܝܠܗ
+ ܐܠܗܘܬܐ ܡܛܠ ܒܚܝܘܢ ܗܠܝܢ ܕܗܘܘܢ +
ܒܗܘܢ
ܕܓܠܘܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ. ܐܝܟܢܐ ܗܟܝܠ

ܠܡܫܬܒܚܘ ܐܘ ܠܡܬܩܪܘ ܕܐܠܗܐ
45 ܐܝܬܝܗܘܢ. ܡܢ ܢܓܪܐ ܘܢܩܫܐ ܕܗܘܘ
ܡܬܥܒܕܝܢ ܐܝܬܝܗܘܢ. ܘܠܐ ܡܕܡ
ܐܚܪܢܐ ܠܐ ܗܘܝܢ. ܐܠܐ ܗܘ ܡܕܡ
46 ܕܨܒܝܢ ܐܘܡܢܐ ܕܢܗܘܘܢ ܠܗܘܢ. ܘܗܢܘܢ
ܗܠܝܢ ܕܡܬܥܒܕܝܢ ܠܗܘܢ: ܠܐ ܗܘܝܢ
ܩܝܡܝܢ
ܐܟܝܠ. ܐܝܟܢܐ ܗܟܝܠ ܠܡܗܘܐ ܗܠܝܢ
142 b. ܕܡܢܗܘܢ ܐܬܬܩܢ. ܢܗܘܘܢ ܐܠܗܐ.
47 ܫܒܩܘ ܓܝܪ ܕܓܠܘܠܐ ܘܚܣܕܐ ܠܒܬܪܗܘܢ
48 ܕܒܬܪܗܘܢ ܗܘܝܢ ܡܛܠ ܐܡܬܝ ܓܝܪ
ܕܐܬܝܐ ܥܠܝܗܘܢ ܩܪܒܐ ܘܒܝܫܬܐ.
ܡܬܡܠܟܝܢ ܗܢܘܢ ܠܟܘܡܪܝܗܘܢ ܟܘܡܪܐ.

[3] ✣ ܫܠܡܬ ✣

[2] ΠΙΤΥΡΑ

a, P., Vulg., CB; μετ᾽ αυτης 106, Alex., Ar.; Arm. habet additionem, sed genus pronominis ex indole linguae non definitur.

Ibid. την πλησιον - addit αυτης cum III, 106, Alex., Vulg., P., CB, Ar., Arm.

v. 44. γενομενα - γινομενα cum III (cum iotacismo tamen), XII (26, ut videtur), 36, 48, 51, 90, 91, 106, 198, 228, 231, Compl., Ald., Alex., Vulg., Arm. (Ar., ut videtur); γιγνομενα 233; CB utitur tempore praesenti consuetudinis.

Ibid. εςι ψευδη — transponit cum 88, Vulg., P.

v. 45. γενηται - γενωνται III, XII (23, ut videtur), 26, 36, 48, 49, 51, 62 (sic et in ipso lego e cognatis Codd.), 87, 88, 90, 91, 106, 147, 198, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex.; cum vero sing. numerus ex neutro subjecto in plur. sit, non licet definire, quid noster legerit cum aliis versionibus, licet Codices cognati XII, praesertim 88 secundae lectioni faveant. Idem in aliis locis contingit, quae ideo omisi.

v. 46. κατασκευασθεντα — addit ειναι θεοι cum III, XII, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 106, 147, 198,

mox afferendo Βηλον in accusativo per ܠܒܥܠܫܡܝܢ verterit. Est autem Scholion marg. ch. m. ind. sch.: *Patriarchae Severi: Belum Jovem etiam Graeci coluerunt.* In Cat. Ghisl. Graece extat Scholion nostrum, sed Olympiodoro tributum, qui, si recta nominis appositio, potuit a Severo sumsisse: id autem est: Βηλον δία και ἑλληνες εσεβασθησαν. Non exacta quidem commentatio est, cf. Gesenius, *Lex. Max. Heb.* ad בל, sic tamen saepe Veteres, ut vides in allatis a Gesenio, ib., et hic a me; adde Eusebium in *Chron.*, in Mai, S. V. N. C., Tom. VIII, p. 12, Bar-Hebraeum, Scholia in Esa., XLVI, 1.

v. 43. περιθεμεναι - περιτιθεμεναι forte cum III, 49, 87, 90 (91, ut videtur), 106, 228, Ald., Alex.; sed per se et edit. Rom. fert Syr.; uti et Ar. et Arm. mira qua vertit ratione, in his nil omnino definitum exhibent per se, licet Ar. secundae lectioni favere videatur.

Ibid. In ܠܒܚܘܢ literae ܚܘ in rasura scriptae sunt prima, ut videtur, manu; ex vestigiis erant ܘ, ut esset ܠܒܚܘܗܝ.

Ibid. κοιμηθη — marg. ch. m. ind. add.: μετ᾽ αυτου cum 36, 48, 51, 62, 198, 231,

ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܠܟܘ̈ܡܪܝܗܘܢ ܕܡܢܗܝܢ.
ܡܠܒܫܐ ܘܠܒ̈ܘܫܐ ܕܒܙܢܝܢ. ܘܗܠܝܢ
ܕܢܣܒܝܢ
32 ܠܐ ܡܫ̈ܟܚܐ ܐܠܗܝܗܘܢ. ܢܦܩܘܢ ܕܝܢ ܡܢ
ܦܢܝܢ ܡܢ ܓ̈ܠܦܐ ܕܠܗܘܢ. ܐܝܟ ܡܢܘ
33 ܕܐܬܝܢ ܒܡܣܟܢܘܬܐ ܕܟܣܦܐ. ܡܢ
ܠܒܘܫܐ ܕܠܗܘܢ ܡܢ ܡܙܝܢܝܢ ܒܗܘ̈ܠܐ.
ܡܠܒܫܝܢ ܠܢܫ̈ܐ ܕܠܗܘܢ ܘܠܒܢ̈ܝܐ.
34 ܘܠܐ ܠܝ
ܒܝܫܬܐ ܢܣܒܘܢ ܡܢ ܐܢܫ ܐܦܠܐ ܠܝ +
ܛܒܬܐ. ܡܫܟܚܝܢ ܕܢܦܪܥܘܢ. ܘܠܐ ܕܢܩܝܡܘܢ
35 ܡܠܟܐ ܡܫܟܚܝܢ ܘܠܐ ܕܢܥܒܕܘܢ. ܗܢܘ ܗܟܢܐ.
ܘܠܐ ܥܘܬܪܐ ܘܠܐ ܢܚܫܐ ܢܬܠܘܢ
+ ܠܡܬܠ ܗ̄ ܠܝ ܕܝܢ ܐܝܟ ܠܗܘܢ ܡܢ ܢܕܪܐ
36 ܢܕܪ ܠܐ ܢܦܪܥܘܢ. ܠܐ ܢܬܒܥܘܢ. ܡܢ
ܡܘܬܐ ܠܒܪܢܫܐ ܠܐ ܢܦܪܩܘܢ. ܘܠܐ

[9] ܀ ܐܠܗܝܗܘܢ ܀
[1] ܀ ܕܦܪܩܝܢ ܠܗ ܗܘܐ ܀
ܠܟܠܒ ܘܐܘܕ.

ܠܓܒܪܐ ܡܢ ܚܛܝܬܐ ܠܐ ܢܦܨܘܢ.
37 ܠܥܘܝܪܐ
ܗܘܝܐ ܒܚܝܠܐ ܠܐ ܢܩܝܡܘܢ. ܠܓܒܪܐ
38 ܕܒܐܘܠܨܢܐ ܐܝܬܘܗܝ ܠܐ ܢܦܨܘܢ. ܥܠ
ܐܪܡܠܬܐ ܠܐ ܢܪܚܡܘܢ. ܐܦ ܠܐ
39 ܠܝܬܡܐ ܠܐ ܢܥܕܪܘܢ ܕܡܣܟܢ. ܠܟܐ̈ܦܐ
ܕܡܢ ܛܘܪܐ ܕܕܡܝܢ ܐܠܗܝܗܘܢ. ܗܠܝܢ[9]
ܕܦܣܠܐ ܘܡܙܝܢܝܢ ܒܕܗܒܐ ܘܡܙܝܢܝܢ
ܒܣܐܡܐ. ܗܠܝܢ ܕܝܢ ܕܡܫܡܫܝܢ ܠܗܘܢ
40 + ܢܒܗܬܘܢ ܗ̄ ܐܝܟܢܐ ܗܟܝܠ ܢܣܬܒܪܘܢ
ܐܘ ܢܬܩܪܘܢ ܕܐܠܗܐ ܐܠܗܝܗܘܢ. ܕܐܦ
41 ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܟܠܕܝܐ ܡܨܥܪܝܢ ܠܗܘܢ. ܗܢܘܢ
ܕܟܕ ܚܙܝܢ ܐܠܡܐ ܕܠܐ ܡܡܠܠ ܠܡܡܠܠܘ.
ܡܢ ܡܩܪܒܝܢ ܠܗ. [1]ܠܒܝܠ ܡܨܠܝܢ
ܠܡܡܠܠ
ܒܠܐ. ܐܝܟ ܗܘ ܕܐܠܗܘܬܐ ܕܒܪܐ ܠܟܠܢܫܐ.

ܐܦ ܡܫܡܫ
ܦܠܚܘ ܀

Ibid. *διφρευουσιν-καθιζουσιν* cum XII. 23, 26 (sic enim corrigo), 33, 49, 86, 87, 88, 90, 91, 228, 233, Compl., Ald.; ex Hesychio tamen et lectionem edit. Rom. noster ferret; sed indoles Codicum alteram lectionem exhibentium Syro nostro hanc vindicat.

v. 33. *ενδυσουσι-ενδυουσι* cum 23, 26, 36, 48, 49, 51, 62, 87, 88, 90, 147, 198, 228, 233, a, Compl., P.; etiam Arm. in tempore praes., sed libera versio est.

v. 35. *εαν* — addit *autem* sine teste.

Ibid. *ευχην αυτοις* — transponit cum III, XII, 26, 48, 86, 90, 91, 147, 231, 233, a, Compl., Alex., Vulg., Ar., P., Arm.

v. 38. *ευ ποιησωσι-ου μη ευποιησωσιν* cum 88; *ου μη ευποιησουσιν* 26; etiam CB repetit negationem.

v. 39. Inter *τα* et *ξυλινα* marg. ch. m ind. add.: *quae sunt* (*οντα*), sine teste; forte glossema est.

v. 40. *υπαρχειν αυτους θεους-θεους.. υπαρχειν* transponit cum 88; quoad *αυτους* in verbo subintelligit, ut puto ex collatis locis similibus in hac ipsa Epistola, omittit vero solus 233; CB transponeret, sed utens idiotismo vertit, et incertos nos relinquit.

Ibid. *ετι-οτι* cum 88.

Ibid. *δε και αυτων-και αυτων δε*.

v. 41. *προσενεγκαμενοι* — addit *eum* cum P., ex qua probabiliter sumsit; sed P. satis discedit a Graeco in hoc loco.

Ibid. *τον βηλον* — conjungit sequentibus. Videtur autem legisse *τον Βηλ* cum III, 36, 49, 88, 106, 198, 233, 239, Alex., tum ex cognatione cum Codicibus, praesertim 88, tum ex eo quod in Scholio ad hanc vocem

ܘܡܬܩܠ

f. 142 v. a. ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܠܗ ܐܝܟ ܕܐܢܫ ܠܡܬܩܝܡܘܬܗ

ܗܘ ܡܢܗ ܡܬܬܪܝܨ. ܐܦܠܐ ܠܗ ܢܬܪܟܢ

ܠܐ ܢܬܬܪܝܨ. ܐܠܐ ܐܝܟܢܐ ܕܠܡܝ̈ܬܐ

28 ܩܘܪ̈ܒܢܐ ܠܗܘܢ ܣܝܡܝܢ. ܠܕܒ̈ܚܐ ܕܝܢ

ܕܝܠܗܘܢ

ܟܕ [4] ܙܒܢܝܢ ܟܘ̈ܡܪܐ ܕܝܠܗܘܢ

ܡܬܚܫܚܝܢ.

ܗܘ ܕܝܢ ܗܟܢܐ ܐܦ ܢܫ̈ܐ: [5] ܡܢ ܡܢܗܘܢ

[6] ܡܝܒ̈ܫܢ. ܠܐ ܡܕܡ ܠܡܣ̈ܟܢܐ ܘܠܡܚܝܠܐ

ܡܫܘܬܦܢ.

29 ܩܘܪ̈ܒܢܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܡܢ ܕܣܘܝܬܐ [7] ܘܕܝܠܕܬܐ

ܢ̈ܩܦܢ ܗ̤ܝ

+ ܟܕ ܝܕܥܝܢ ܐܢܬܘܢ ܗܟܝܠ ܡܢ ܗܠܝܢ ܕܠܐ

ܐܝܬܝܗܘܢ ܐܠܗ̈ܐ. ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ ܡܢܗܘܢ.

ܡܢ ܐܝܟܐ ܓܝܪ ܢܬܩܪܘܢ ܐܠܗ̈ܐ. [8] ܕܢܫ̈ܐ

ܡܣ̈ܝܡܢ ܠܐܠܗ̈ܐ ܕܣܐܡܐ ܘܕܕܗܒܐ ܘܕܩܝܣܐ.

31 ܘܒܒ̈ܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܟܘ̈ܡܪܐ ܡܬܪܟܒܝܢ. ܟܕ

[4] ܡܙܒܢܝܢ

[5] ܕܝܠܗܘܢ

[6] ܡܝ̈ܒܫܢ ܡܡܠ̈ܚܢ

[7] ΚΛΟΧΩΣΑ

[8] ܐܝܟܐ

nus exacta sit in hoc loco, dant Hesychius in adject. ταριχευτον, Suidas in ipso verbo.

Ibid. ουτε πτωχω ουτε αδυνατω μη μεταδωσι - ουδεν πτωχω και αδυνατω μεταδιδοασι cum 233; ουδεν et μεταδιδοασι legunt etiam 23, 26, 49, 86, 88, 90, 91, 198, a, Compl.; ουδεν 48, 87, 147; ουδενος 33, 228, Ald.; μεταδιδοασι III, XII, 36, 51, 62, 106, 228, 231, 239, Ald., Alex.; μη deest in III, XII, 26, 36, 49, 51, 62, 86, 88, 90, 91, 106, 198, 228, 231, 239, Compl., Ald., Alex.; cum Syro fere et P. et Arm., sed haec satis libera.

v. 29. και λεχως — Syrus in m.: και λοχωσα cum 26, 62, 88, 147, 198, a, quam vocem in hac significatione attulit Stephanus in *Thesauro* ex Hesychio; hujus vero edit. Leidens. Alberti correxit, jurene alii videant. Quid nupera editio Stephani legat, nescio.

Ibid. γνοντες — addit *vos*, forte ex arbitrio et perspicuitatis gratia. + marginis ob notam marg. ponitur, ut dedi.

v. 30. οτι — marg. ch. m. ind. add. praeponit ܐܝܟܐ, quod cum...? textus reddit οπου, quod exhibent 36, 48, 51, 198, 231, a.

v. 31. και εν τοις οικοις - και omittit cum 26, 33, 49, 86, 88, 90, 147, 228, 233, Compl.

Ibid. ανιστασθαι — marg. ch. m.: ανιστασθαι μη δυνασθαι (ܡܫܟܚ ex..? in textu praecedenti sic verto), quae paullo transpositis vocibus habent XII, 36, 48, 51, 62, 198, 231, a, P.; sic quoad sensum etiam CB, sed e contextu repeterem, cum non soleat cum his testibus convenire.

Ibid. Id. — Syrus post hanc vocem sive ex suo Codice, sive ex arbitrio: *et propter quod:* copulam tamen habet et Graecus textus.

Ibid. μη τε εαν τις - μηποτε εαν τις cum III, XII, 88.

Ibid. παρατιθεται - παρατιθεασιν cum XII, 23, 26, 33, 86, 90, 91, 147, 228, 233, 239, Compl., Ald., P., Arm.; CB ex indole linguae incertum quid legerit, sed indoles ejus aliena ab his Cod.

v. 28. αποδομενοι — marg. ch. m.: *vendentes,* quae vim graeci melius refert.

Ibid. αἱ γυναικες — marg. ch. m. ind. add.: αυτων cum III, 36, 48, 51, 62, 106, 198, 231, a, Alex., Vulg., P., Ar., CB, Arm.; item legisse videntur 91, 147, 233, in quibus ex simili terminatione αυτων esset pro αυτων απ' αυτων.

Ibid. ταριχευουσαι — marg. ch. m. ind. sch.: ταριχευουσαι· *exsiccantes;* quam etiam significationem voci graecae, licet mi-

ܘܗܘܝ ܕܐܦܠܐ ܚܕ ܡܢܗܘܢ ܠܡܚܒܠܐ.
20 ܐܝܬܝܗܘܢ ܓܝܪ ܐܝܟ ܩܪܝܬܐ ܡܢ ܗܝܟܠܐ
ܕܡܢ ܩܛܠܐ. ܠܟܘܡܬܐ ܕܝܢ ܕܠܒܗܘܢ
ܐܡܪܝܢ. ܕܡܬܠܚܟܝܢ ܡܢ ܢܡܠܐ ܕܐܪܥܐ.
ܕܐܟܠܐ ܠܗܘܢ ܘܠܠܒܘܫܝܗܘܢ ܕܠܗܘܢ. ܠܐ
21 ܡܪܓܫܝܢ. ܦܪܨܘܦܗܘܢ ܕܝܢ ܕܠܗܘܢ
22 ܡܢ ܬܢܢܐ ܗܘ ܕܡܢ ܒܝܬܐ. ܐܠܐ
ܐܘܟܡܝܢ ܕܠܗܘܢ ܘܥܠ ܪܫܝܗܘܢ. ܘܡܦܪܚܢ
ܦܪܚܬܐ ܛܝܪܐ ܘܣܢܘܢܝܬܐ ܘܥܠ ܗܘܢ
ܐܪܥܝܬܐ ܦܪܚܬܐ. ܗܟܢܐ ܕܝܢ ܐܦ
23 ܚܬܘܠܐ. ܡܢ ܗܕܐ ܐܬܝܕܥ ܠܟܘܢ ܕܠܐ
+ ܐܠܗܐ ܐܝܬܝܗܘܢ. ܗܟܝܠ ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ

[3] ܠܐ ܬܕܚܠܘܢ ܀

24 ܗܘ ܕܗܒܐ ܕܣܝܡ ܠܫܘܦܪܗܘܢ. ܕܐܝܬܝܗܘܢ
ܐܠܐ ܕܠܐ ܐܢܫ ܢܟܦܪ. ܐܚܘ ܕܡܢܗܘܢ
ܢܦܩܐ ܠܟܘܡܬܗ ܠܐ ܢܨܝܪܘܢ. ܐܦܠܐ
ܟܕ ܡܢ ܡܬܚܫܠܝܢ ܗܘܘ ܡܪܓܫܝܢ ܗܘܘ.
25 ܡܢ ܟܠܗ ܕܡܢ ܙܒܢܐ ܐܬܙܒܢܘ ܐܠܗܝܗܘܢ.
26 ܕܡܠܝܢ ܕܠܐ ܐܝܬ ܒܗܘܢ ܪܘܚܐ. ܕܠܐ ܪܓܠܐ
ܥܠ ܟܬܦܬܐ ܡܬܛܥܢܝܢ. ܟܕ ܡܚܘܝܢ
ܡܣܪܩܘܬܐ ܕܠܗܘܢ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܐܦ ܗܢܘܢ
27 ܕܡܫܡܫܝܢ ܠܗܘܢ ܡܬܟܢܥܝܢ. ܕܐܢ ܢܦܠ ܡܢ ܓܒܐ
ܠܐܪܥܐ.
ܡܢ ܠܘܬ ܢܦܫܗ ܠܐ ܩܐܡ ܡܢ ܟܕ ܢܬܩܪܒ
ܢܦܠ. ܗܘ ܡܢܗܘܢ [3] ܢܬܟܢܫ.

ܗܕܝܢ ܀

v. 20. $\epsilon\varsigma\iota$ - $\epsilon\iota\sigma\iota$ cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, a, P., CB, Ar., Arm.; sed si $\epsilon\iota\delta\omega\lambda\alpha$ subintelligatur, $\epsilon\varsigma\iota$ esset pro plur. ex subjecto neutro in graeco, et tunc nulla varietas; quod probabile cum non legat $\delta\epsilon$ $\omega\sigma\pi\epsilon\rho$ $\delta o\chi o\iota$ in seqq., ut fit in Codd. graecis allatis et P.

Ibid. $\epsilon\varkappa\lambda\epsilon\iota\chi\epsilon\sigma\vartheta\alpha\iota$ — Syr. ܡܬܠܚܟܝܢ proprie *qui linguntur*, sed ex usu linguae etiam *linguntur*, constructione directa usurpata, contra morem, cum noster Interpres serviliter reddat; forte supplendum ܕ ante hanc vocem, ut sit: *quod* ($o\tau\iota$) *linguntur*. Sed ex Grammaticis etiam ut est, noster redderet Graec. Cf. Hoffmann, *Gram. Syr.*, p. 343.

Ibid. $\tau\omega\nu$ $\alpha\pi o$ $\tau\eta\varsigma$ $\gamma\eta\varsigma$ $\epsilon\rho\pi\epsilon\tau\omega\nu$ - $\alpha\pi o$ (vel $\upsilon\pi o$) $\tau\omega\nu$ $\tau\eta\varsigma$ $\gamma\eta\varsigma$ $\epsilon\rho\pi\epsilon\tau\omega\nu$ (vel $\tau\omega\nu$ tamen, vel $\tau\eta\varsigma$ omitti posset, nec lingua Syra dat, quo judicium in his feratur); $\alpha\pi o$ $\tau\omega\nu$ $\tau\eta\varsigma$ $\gamma\eta\varsigma$ $\epsilon\rho\pi\epsilon\tau\omega\nu$ 36, 48; $\upsilon\pi o$ $\tau\omega\nu$ $\alpha\pi o$ $\gamma\eta\varsigma$ $\epsilon\rho\pi\epsilon\tau\omega\nu$ 62, a; $\upsilon\pi o$ $\tau\omega\nu$ $\alpha\pi o$ $\tau\eta\varsigma$ $\gamma\eta\varsigma$ $\epsilon\rho\pi\epsilon\tau\omega\nu$ 198; $\alpha\pi o$ $\gamma\eta\varsigma$ XII, Compl.; omittit $\tau\omega\nu$ 23; P. cum Syro, licet paullo aliter in vocibus.

v. 21. $\mu\epsilon\mu\epsilon\lambda\alpha\nu\omega\mu\epsilon\nu o\iota$ - $\mu\epsilon\mu\epsilon\lambda\alpha\nu\omega\tau\alpha\iota$ cum 23, 26, 49, 88, 90, 147, 233, et, ut videtur, etiam P., CB, Arm., si conjicere licet e libera versione ista.

v. 22. $\varkappa\epsilon\varphi\alpha\lambda\eta\nu$ $\alpha\upsilon\tau\omega\nu$ — deest pronomen cum Vat., XII, 26, 88, 233, Compl., Ms. Corb. et Jul. Firm. apud Sab.

Ibid. $\chi\epsilon\lambda\iota\delta o\nu\epsilon\varsigma$ — praeponit $\varkappa\alpha\iota$ cum 106, P., CB, Arm., si tamen liberior versio pro teste sumi potest; et transpositis $\nu\upsilon\varkappa\tau\epsilon\rho\iota\delta\epsilon\varsigma$ et $\chi\epsilon\lambda\iota\delta o\nu\epsilon\varsigma$, $\varkappa\alpha\iota$ inserunt III, 88, Alex., et Ar.

Ibid. $\varkappa\alpha\iota$ $\tau\alpha$ $o\rho\nu\epsilon\alpha$ - $\varkappa\alpha\iota$ τ' $\alpha\lambda\lambda\alpha$ $o\rho\nu\epsilon\alpha$ cum 88; $\varkappa\alpha\iota$ $\tau\alpha$ $\lambda o\iota\pi\alpha$ $o\rho\nu\epsilon\alpha$ 51, 62, a; consentit CB.

v. 24. $\iota o\nu$ — addit $\alpha\upsilon\tau o\upsilon$ cum 36, 62, 198, 231, a, P., Ar.; addit pronomen et Arm.

v. 26. $\alpha\tau\iota\mu\iota\alpha\nu$ - $\alpha\sigma\vartheta\epsilon\nu\epsilon\iota\alpha\nu$ cum 88.

v. 27. $\alpha\iota\sigma\chi\upsilon\nu o\nu\tau\alpha\iota$ $\tau\epsilon$ - $\alpha\iota\sigma\chi\upsilon\nu o\nu\tau\alpha\iota$ $\delta\epsilon$ cum III, XII, 23, 26, 36, 49, 86, 90, 91, 106, 147, 228, Compl., Ald., Alex., P.; $\delta\epsilon$ etiam 87.

Ibid. $\epsilon\iota\pi o\tau\epsilon$ - $\mu\eta\pi o\tau\epsilon$ cum Vat., III, XII, 23, 26, 49, 86, 87, 88, 90, 106, 147, 228, 233, 239, Compl., Ald., et, ut videtur, CB.

Ibid. ܡܢ ܠܘܬ paullo arcte in rasura scripta sunt prima manu, ut videtur ex literis ܠܘܬ; prius ex spatio et vestigiis erat probabiliter solum ܠܘܬ.

Ibid. $\mu\eta$ $\delta\iota'$ $\alpha\upsilon\tau\omega\nu$ — omittit $\mu\eta$ cum Vat., III, 23, 26, 33, 49, 87, 90, 147, 228, 239, Compl., Ald.; habet in ch. min. Alex.

11 ܢܬܠܘܢ ܕܝܢ ܡܢܗܘܢ ܐܦ ܠܙܢܝ̈ܬܐ
ܕܥܠ ܐܓܪܐ. ܘܡܨܒܬܝܢ ܠܗܘܢ ܐܝܟ
ܕܠܒܢܝ̈ܢܫܐ ܒܠܒܘ̈ܫܐ. ܠܐܠܗ̈ܐ ܕܣܐܡܐ
ܘܕܕܗܒܐ
12 ܘܕܩܝܣܐ. ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܠܐ ܡܫܬܘܙܒܝܢ
ܡܢ ܚܠܕܐ ܘܐܟܠܐ. ܟܕ ܡܥܛܦܝܢ
ܠܒܘܫܐ
13 ܕܐܪ̈ܓܘܢܐ. ܡܟܦܪܝܢ ܠܦܪܨܘܦܐ ܕܝܠܗܘܢ
ܡܛܠ ܚܠܐ ܕܡܢ ܒܝܬܐ. ܗܘ ܕܐܝܬܘܗܝ
14 ܝܬܝܪ ܥܠܝܗܘܢ. ¹ܘܫܒܛܐ ܐܝܬ ܠܗ
ܐܝܟ ܒܪܢܫܐ ܕܕܐܢ ܐܬܪܐ. ܗܘ ܕܠܐܝܢܐ
15 ܕܚܛܐ ܠܗ ܠܐ ܩܛܠ. ܐܝܬ ܠܗ ܕܝܢ ²ܣܦ
ܐܝܕܐ ܒܝܡܝܢܗ ܘܢܪܓܐ. ܢܦܫܗ ܕܝܢ
16 ܡܢ ܩܪܒܐ ܘܠܓܝ̈ܣܐ ܠܐ ܡܦܨܐ. ܡܢ
ܗܪܟܐ ܝ̈ܕܝܥܝܢ ܐܢܘܢ ܕܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ
ܐܠܗ̈ܐ. ܡܟܝܠ ܠܐ ܗܘܝܬܘܢ ܕܚܠܝܢ ܡܢܗܘܢ.
17 ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ ܕܡܐܢܐ ܕܒܪܢܫܐ ܡܬܒܪ
ܕܐܬܬܒܪ ܠܐ ܚܫܚ ܗܘܐ. ܗܟܢܐ
ܗܠܝܢ ܐܝܬܝܗܘܢ ܐܠܗ̈ܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܟܕ
ܡܬܬܣܝܡܝܢ ܒܒ̈ܬܐ. ܥܝ̈ܢܝܗܘܢ ܡܠܝ̈ܢ
ܚܠܐ ܡܢ ܪ̈ܓܠܐ ܕܗܢܘܢ ܕܥܐܠܝܢ.
18 ܘܐܝܟܢܐ ܕܠܐܢܫ ܕܐܣܟܠ ܠܡܠܟܐ:
ܡܣܬܟܪܢ ܐܢܬܘܬܐ ܕܪ̈ܬܐ ܐܝܟ ܡܢ
ܕܡܚܝܒ ܠܡܘܬܐ. ܠܬܪ̈ܥܐ ܕܝܠܗܘܢ
ܡܚܣܢܝܢ ܟܘ̈ܡܪܐ ܒܩܠܝ̈ܕܐ ܘܒܩܘܠܦ̈ܐ
ܘܒܡܘ̈ܟܠܐ. ܐܝܟܢܐ ܕܡܢ ܠܓܝ̈ܣܐ
19 ܠܐ ܢܬܒܙܙܘܢ. ܡܕܠܩܝܢ ܫܪ̈ܓܐ
ܘܝܬܝܪ ܡܢ ܕܠܢܦܫܗܘܢ. ܡܢ

¹ ΚΣΚΗΠΤΡΟΝ

² ΕΝΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

v. 11. Ad ܐ vocis ܠܙܢܝ̈ܬܐ rasura; videtur fuisse ܠܙܢܝ̈ܬܐ.

Ibid. τεγους — Syrus in plurali; forte nomen graecum semel occurrens in V. Test. putavit in acc. plurali esse noster Interpres; nisi alterum sit punctum diacriticum, ita ut nomen in singulari sit.

Ibid. ܕܐܠܗ̈ܐ ܘܕܕܗܒܐ in litura scripta arcte, prima manu, ut ex atramento apparet; videtur factum, ut omissio suppleretur.

Ibid. θεους χρυσους — omittit θεους cum 23, 26, 33, 49, 86, 87, 90, 91, 147, 228, 233, 239, Compl., Jul. Firm. apud Sab., Ar.: III transpositis vocibus omittit ante vocem αργυρους cum aliis.

v. 12. αυτων — omittit cum 88; omittunt cum alia lectione 36, 48, 51, 62, 147, 198, 231, a, P.

v. 13. εκμασσονται - εκμασσοντες probabiliter ex indole Codd., qui sic legunt, et Syro sunt, saltem nonnulli, cognati, cum per se is utrumque ferat; sunt autem XII, 26, 33, 86, 88, 90, 91, 228, 239, Compl., Ald.; P. utitur participio ut noster.

v. 14. Post ܕܐܪ̈ܓܘܢܐ parva rasura; forte punctum scriptum fuerat.

v. 15. ܣܦ ܐܝܕܐ — marg. ind. crucis parvae rubrae ενχειριδιον cum ν pro γ, uti et Jer. L, 42; quod Aegyptiae dialecto proprium (Cf. Sturz, *De Dialect. Mac. et Alex.*, p. 131); Cod. Vat. ed. Mai ut noster scribit hic et Jer. L, 42 (Graece XXVII, 42), non ita Ezech. XXI, 4. Jer. L, 42 haec nota ch. m. est in Syro: ܣܦ ܐܝܕܐ. ܗܘ ܕܡܬܩܪܐ ܐܓܟܝܪܝܕܝܘܢ ܐܘ ܡܐܢܐ ܐܚܪܢܐ ܕܙܝܢܐ ⁘ εγχειριδιον, *gladiolus parvus, vel genus aliud armorum*. Cf. et Layard, *Ninive* etc. Vers. Italiana, p. 259-60 et tabulam appositam.

Ibid. δεξια — addit *sua* cum P., CB, et Ar., sed ex indole linguae esse potest.

v. 17. καθιδρυμενων αυτων — omittit pronomen cum 228, Ald., sed ex indole linguae forte est omissio.

v. 18. Post ܠܡܠܟܐ parva rasura.

Ibid. απηγμενω — Syrus vel paullo liberius, vel ex P., quae tamen in plur. habet, vertit *damnato*, sensu manente; sic et Arm., sed libera est versio.

.:. ܐܓܪܬܐ ܕܐܪܡܝܐ .:.

f. 142 r. a. l. 32 ܦܘܚܡܐ ܕܐܓܪܬܐ ܐܝܕܐ ܕܫܕܪ ܐܪܡܝܐ
ܠܘܬ ܗܠܝܢ ܕܡܫܬܒܝܢ ܗܘܘ ܫܒܝܐ
ܠܒܒܠ. ܡܢ ܡܠܟܐ ܕܒܒܠܝܐ.
ܠܡܘܕܥܘ
ܐܝܟ ܐܝܠܝܢ ܕܐܬܦܩܕ ܠܗ ܡܢ
2 ܐܠܗܐ܆ ܡܛܠ ܚܛܗܐ ܗܠܝܢ ܕܚܛܝܬܘܢ
ܩܕܡ ܐܠܗܐ. ܡܫܬܒܝܬܘܢ ܐܢܬܘܢ
ܠܒܒܠ ܫܒܝܐ ܡܢ ܢܒܘܟܕܢܨܪ ܡܠܟܐ
3 ܕܒܒܠܝܐ. ܟܕ ܕܝܢ ܥܠܬܘܢ ܠܒܒܠ.
ܬܗܘܘܢ ܬܡܢ ܫܢܝܐ ܣܓܝܐܬܐ
ܘܙܒܢܐ ܐܪܝܟܐ. ܥܕܡܐ ܠܕܪܐ ܫܒܝܥܝܐ.
ܒܬܪ ܕܝܢ ܗܕܐ. ܐܦܩܟܘܢ ܡܢ ܬܡܢ
ܥܡ ܫܝܢܐ ܡܢ. ܗܫܐ ܕܝܢ ܚܙܝܬܘܢ +
ܒܒܒܠ ܐܠܗܐ ܕܣܐܡܐ ܘܕܕܗܒܐ
ܘܕܩܝܣܐ: ܕܥܠ ܟܬܦܐ ܡܫܬܩܠܝܢ.
5 ܕܡܚܘܝܢ ܕܚܠܬܐ ܠܥܡܡܐ. ܗܘܘ

ܗܟܝܠ ܕܠܐ ܐܦ ܐܢܬܘܢ ܟܕ ܡܬܕܡܝܢ
ܐܢܬܘܢ ܠܐܚܪܢܝܐ ܢܘܟܪܝܬܐ. ܬܬܕܡܘܢ
ܠܗܘܢ. ܘܕܚܠܬܐ ܠܟܘܢ ܬܐܚܘܕ
ܒܒܗܘܢ.
ܟܕ ܚܙܝܬܘܢ ܟܢܫܐ ܡܩܕܡܝܗܘܢ ܘܡܒܬܪܗܘܢ
6 ܕܣܓܕܝܢ ܠܗܘܢ. ܐܡܪܘ ܕܝܢ ܒܬܪܥܝܬܐ.
7 ܠܟ ܙܕܩ ܠܡܣܓܕ ܡܪܝ. ܡܠܐܟܐ ܓܝܪ
ܕܥܡܟܘܢ ܐܝܬܘܗܝ. ܘܗܘ ܬܒܥ
f. 142 r. b. ܢܦܫܬܐ ܕܝܠܟܘܢ. ܩܝܣܐ ܓܝܪ ܕܝܠܗܘܢ
ܐܝܬܘܗܝ. ܕܢܓܪ ܡܢ ܢܓܪܐ. ܘܗܢܘܢ
ܡܙܗܒܝܢ ܕܗܒܐ ܘܣܐܡܐ. ܕܓܠܐ ܕܝܢ
9 ܐܢܘܢ ܘܠܐ ܡܨܝܢ ܠܡܡܠܠܘ. ܘܐܝܟܐ
ܕܠܒܬܘܠܬܐ ܪܚܡܬ ܨܒܘܬܐ: ܟܕ ܢܣܒܝܢ
ܕܗܒܐ. ܡܬܩܢܝܢ ܟܠܝܠܐ ܠܪܫܐ
10 ܕܐܠܗܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܐܝܬ ܕܝܢ ܘܐܡܬܝ.
ܕܟܕ ܡܓܢܒܝܢ ܟܗܢܐ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܝܠܗܘܢ
ܕܗܒܐ ܘܣܐܡܐ. ܠܢܦܫܗܘܢ ܡܦܩܝܢ.

v. 1. αχθησομενους - απαχθεντας cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, 234, a, P., Arm., Mss. Corb. et S. Theod. apud Sab.

v. 2. αχθησεσθε - απαχθησεσθε cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, 234, a; P. in praeterito legit; sed lectio Syri per se posset ferre et lectionem editionis Rom., quamquam raro saltem participio pro futuro utatur noster.

v. 3. μετα τουτο δε - μετα δε τουτο cum XII, 88, Compl.

v. 4. :ܘܕܩܝܣܐ: ad ܐ rasurae, forte erat ܘܕܩܝܣܐ.

v. 5. In ܡܬܕܡܝܢ sub ∠ et super ܕ litura; punctum in utroque loco forte erat.

Ibid. αφομοιωθητε — addit αυτοις cum 88, 234; pro utraque voce legunt φοβηθητε αυτους 36, 48, 51, 62, 198, 231, a; P. ut noster, dein habet et lectionem Codd. 36 et socc.

Ibid. εμπροσθεν — addit αυτων cum 36, 48, 62, 198, 231, 234, a, P., Ar., sed in his versionibus, praesertim Ar., quae non solet cum his Codd. concordare, ut e contra facit P., idiotismus esse potest. Codices vero Graeci allati omittunt cum III pronomen post οπισθεν.

Ibid. Ad ܢ vocis ܒܬܪܗܘܢ rasura, in qua duo puncta scripta fuisse apparet hac ratione, ut esset ܒܬܪ̈ܗܘܢ.

v. 6. δεσποτα — adderet *noster*, sed merum idiotismum puto, ut licet.

v. 7. αυτος τε — *qui*, vel *quia ipse;* τε omittunt 51, 62; pro hac vocula legit εϛαι 26.

v. 10. Ad ܢ vocis ܕܝܠܗܘܢ rasura; erat, ut apparet, ܕܝܠܗ̈ܘܢ.

Ibid. In ܒ vocis ܕܗܒܐ in ductu superiori et infra literam parva rasura.

Ibid. καταναλουσι - καταναλισκουσι cum 36, 48, 51, 62, 198, 231, 234, a; sed cum XII, et 88 cognati nostro, etiam cum aliis legant in Fut., atque id liceat in Part. Syro per se, non ausim definire quid legerit in Graeco noster: Arm. in praesenti habet, sed cetera libere reddit; in praesenti et CB.

19 ܩ̈ܠܝܠܐ ܪܕܘܦ ⁵ܗܘ. ܐܝܟ ܕܡܢ ܢܫܪܐ
ܕܫܡܝܐ ܐܬܪܕܦܢ. ܥܠ ܛܘܪ̈ܐ ܕܠܩܘ ܠܢ
20 ܘܟܡܢܘ. ܪܘܚܐ ܕܦܪܨܘܦܢ ⁶ܡܫܝܚܐ ܕܡܪܝܐ
ܟܢ. ܐܬܬܚܕ ܒܚܒܠ̈ܐ ܕܝܠܗܘܢ.
21 ܐܡܪܢ ܕܒܛܠܠܗ ܢܚܐ ܒܥܡ̈ܡܐ. ܘܐܬܒܣܡܝ.
ܘܒܪܬܐ ܕܐܕܘܡ ܕܝܬܒܐ ܥܠ ܐܪܥܐ
22 ܦܪܘܩ. ܡܛܠ ⁷ܕܡܪܚܩ ܕܢܣܒ ܠܟ.

⁵ ܗܘ̇. ܗ̈ܘܘ ⁖
⁶ ܗܿ. ܠܡܫܝܚܐ ⁖
⁷ ܗܿ. ܐܠ ܕܡ

ܫ̈ܠܡܝ ܕܟܠܗܝܢ ܕܡܐܟ ܠܦܫܝܩ ⁖ ⁖
ܐܘ̈ܠܝܬܐ ܕܐܪܡܝܐ
ܢܒܝܐ ⁖
ܐܬܟܬܒܬ ܡܢ ܗܟܣܐܦܠܐ.
ܡܢ
ܗܠܝܢ ܕܐܦ ܐܬܬܣܝܡܬ ⁖

ܡܫܠܡ ܐܦ ܗܢܐ
ܡܫܠܡ ܐܦ ܠܝ ⁖

Hebr. etiam Esa. LXIII, 3 *ceteri* reddant *contentio*, quidni etiam hic LXX verterint νειχος, unde effictum νιχος, qua pariter voce Hebraeum reddidit in alio loco Aquila? Cf. Mont. sub נצח et ad loc. Esaiae.

Ibid. Id. — *Sym.: in finem;* sic alibi Sym. (cf. Mont., *Lex.* sub voc. Hebr.), εις τελος: non omnino male Hebr. reddit.

v. 22. ὁτι απωϑουμενος — *Sym.: si autem perseveras rejiciens tu nos?* Resolvit proprietatem Hebr., sed non male reddit.

Subscriptio: *Expliciunt* ϑρηνοι Ἱερεμιου· εγραφη εκ των ἑξαπλων. εξ ὡν και παρετεϑη: graeca exhibet 88 (Chisianus) apud Blanchinum, *Vind. C. S.*, CCLXXV, et apud Magistris, *Daniel LXX* etc., Praefat. p. XXI. Secunda Subscriptio εγραφη κ. τ. λ. in Codice distat a praecedenti spatio interjecto vix paullo majori ac inter lineas textus intercedere soleat.

Syro facit etiam CB in editione Quatremère. Hebraeus etiam sine interpunctione Masoreth. vix illam nostri Syri patitur; sed Masorethica distinctio aliter postulat, et ipsa, quod majus est, commatum oeconomia, et contextus.

v. 18. επ' ορος — *Sym.: propter montem Sionis, quia invius est,* bene cum Hebr., licet in ultima voce paullo liberius.

Ibid. εν αυτη — marg. ch. m. ind. scholii: εν αυτη· *in Sion:* omnino contra Hebr. est interpretatio, quae a Graeco pendet.

v. 20. νιχος - νειχος cum Vat., 51 ex correct., 106, a, Brev. Moz. apud Sab., quibus nullus dubito plures addendos, forte totam, quam dico Luciani, familiam, cui 51 et a pertinent; neuter reddit proprie Hebr.; lectio edit. Rom. ex significatione aramaica vocis Hebraeae orta est, et cum obscurior esset, ortum dedisse videtur lectioni Syri, forte iotacismo interveniente. Cum tamen vocem

13 ܕܩܫܝܫܐ ܠܐ ܐܫܬܒܚܘ. ⁸ܓܒܝܐ ⁹ܒܟܝܐ
ܫܩܠܘ. ܘܛܠܝܐ ¹ܒܩܝܣܐ ²ܐܬܟܫܠܘ.
14 ܘܩܫܝܫܐ ܡܢ ܬܪ̈ܥܐ ܒܛܠܘ. ܓܒܝܐ ܡܢ
15 ܙܡܪ̈ܬܗܘܢ ܕܝܠܗܘܢ ܒܛܠܘ. ※ܒܛܠܬ
ܚܕܘܬܐ ܕܠܒܐ ܕܝܠܢ. ܐܬܗܦܟܬ
16 ܠܐܒܠܐ ³ܪܘܩܕܐ ܕܝܠܢ. ܢܦܠ ܟܠܝܠܐ
ܕܪܝܫܐ ܕܝܠܢ. ܘܝ ܠܢ ܕܝܢ ܡܛܠ ܕܚܛܝܢ.
17 ܡܛܠ ܗܕܐ ܗܘܐ ܟܪܝܐ ܠܒܐ ܕܝܠܢ.
18 ܡܛܠ ܗܕܐ ܚܫܘܟܝܢ ܥܝ̈ܢܐ ܕܝܠܢ ⁴ܥܠ
ܛܘܪܐ ܕܨܗܝܘܢ. ܡܛܠ ܕܐܬܚܪܒ.

⁸ .ܣ. ܓܒܝܐ ܠܡܛܚܢ
ܢܣܒܘ. ܘܛܠܝܐ
ܬܚܝܬ ܩܝܣܐ
ܕܒܪܘ ܀
⁹ .ܣ. ܛܚܘܢܐ ܀
¹ ܀ ܩܝܣܐ ܀
² ܐܙܕܩܦܘ ܀
³ ΧΟΡΟΣ
⁴ .ܣ. ܡܛܠ ܛܘܪܐ
ܕܨܗܝܘܢ ܗܢܐ ܕܠܐ
ܡܬܥܡܪܢܐ ܐܠܦܘܗܝ ܀

quam versio, interpretatio est lectio marginis, nec satis felix.

v. 14. $\pi\upsilon\lambda\eta\varsigma$ — in plur. cum Vulg., Vet. Lat. apud Sab., CM, Arm.; obstat Hebr., sed nulla est sensus differentia.

v. 15. $\kappa\alpha\tau\epsilon\lambda\upsilon\sigma\epsilon$ — Quamquam et hoc intransitive sumptum reddat Syrus, probabilius tamen ex cognatione cum seqq. Codd. legit $\kappa\alpha\tau\epsilon\lambda\upsilon\vartheta\eta$, sunt vero **22**, **36**, **48**, **51**, **62**, **88**, **96**, **198**, **231**, a; habet demum vocem sub ※; nullus graecus, nec Hebr., qui tamen paullo liberius vertitur, nec Vulg., nec P. omittunt.

v. 16. ἡμων της κεφαλης - της κεφαλης ἡμων cum Hebr., III, XII, **22**, **26**, **33**, **36**, **48**, **62**, **86**, **87**, **88**, **90**, **91**, **96**, **106**, **147**, **198**, **228**, **231**, **233**, **239**, a, Compl., Alex., Vet. Lat. apud Sabat., Arm., CM et Ar.

Ibid. ουαι δε ἡμιν - ουαι ἡμιν δε, mera libertas.

v. 17. οδυνη — omittit cum Hebr., III, XII, **22**, **23**, **33**, **36**, **48**, **62**, **86**, **87**, **88**, **90**, **91**, **96**, **106**, **144**, **198**, **228**, **231**, **233**, **239**, a, Compl., Alex., Vet. Lat. apud Sab., CM, Arm. ed., Arm., CB, ut videtur ex mutilo ejus textu.

vv. 17-18. οἱ οφθαλμοι ἡμων. επ' ορος Σιων, ὁτι ηφανισθη — interpungit interpunctione minori solum post Σιων, plena in fine, cum Ald., Arm., et fere a, et **88** in in tabula apud Blanchinum, *Vind. Script. Can.*, p. CCLXXV, habita ratione imperfectae interpungendi rationis in his Codd.; cum **198**, **231**, a (αλλ. in N?), Brev. Mozar. apud Sab.; *προσωπον πρεσβυτερων* **26**, Vet. Lat. apud Sab.; Hebr. literaliter est cum Syro, sed et Rom. edit. bene reddit sensum.

v. 13. εκλεκτοι — *Sym.: juvenes molere sumserunt, et* τους *adolescentes sub ligno egerunt;* non male reddit Hebraeum, sed nimis libere in secundo commate.

Ibid. κλαυθμον — *Sym.: molam,* cum Hebr. ad literam. Ceterum altera haec Symmachi lectio vel ex duplici ejusdem recensione repetenda, vel forte Aquilae danda, literae sectatori acerrimo: Middeldorpf in h. l. vel errorem latere in lit. .ܣ; vel ex variis graecis fontibus Symmachi duplicem versionem Syram repetendam putat. Videant docti.

Ibid. (εν) ξυλω — sic Syr. in marg. ch. m. cum ipsa Romana Editione, pluribus Codd. Holm., Vet. Lat. apud Sab., Arm., Ar.; sed in textu επι ξυλοις cum **36**, **48**, **51**, **62**, **231**, a, CM; εν ξυλοις **26**, **96**; forte etiam XII? et **22**, qui legunt εν λογοις (sic, λογχαις?); **88** ξυλοις: Hebr. in sing., P. in plurali, sed numerum definiunt tantum puncta *Ribui*.

Ibid. ησθενησαν — marg. ch. m.: εσταυρωθησαν cum (XII marg., ut videtur), **22**, **36**, **48**, **51**, **62**, **198**, a, N, Vet. Lat. apud Sab., quibus adderem **96**, **231**, cum sic putem corrigendas lectiones εςρωθησαν, εςερεωθησαν ex ea, quam cum illis Codicibus habent, cognatione et facillima ex illorum lectione derivatione: vocis Hebraeae potius

f. 142 r. a. ܐܒܗ̈ܬܐ ܕܝܠܢ ܚܛܘ ܘܠܐ ܐܝܬܝܗܘܢ܂
ܚܢܢ ܠܐ ܠܥܘ̈ܠܘܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܣܒܠܢ܂
8 ܥܒ̈ܕܐ ܗܘܘ ܡܪ̈ܝܢ ܠܢ܂ ܕܦܪܘܩ ܠܐ ܐܝܬ
9 ܡܢ ܐܝܕܐ ܕܝܠܗܘܢ܂ ⁴ܒܢܦܫ̈ܬܐ ܕܝܠܢ
ܢܝܬܐ ܠܚܡܐ ܕܝܠܢ܂ ܡܢ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܐ

[4] ܣ. ܒܣܟܢ ܢܦܫ̈ܬܐ
ܕܝܠܢ ܡܬܦܪܢܣܝܢ
ܗܘܝܢ ܀

[5] ܐ. ܐܚܡܪ ܀

10 ܕܣܝܦܐ ܕܡܕܒܪܐ܂ ܡܫܟܐ ܕܝܠܢ ܐܝܟ
11 ܬܢܘܪܐ ⁵ܐܬܚܡܪ܂ ÷ ⁶ܐܬܟܪܘܬ ܡܢ ܦܪܨܘܦܐ
12 ⁷ܕܥܠܥܠ̈ܐ ܕܟܦܢܐ܂ ܢܫ̈ܐ ܒܨܗܝܘܢ ܡܟܟܘ
ܘܒܬܘ̈ܠܬܐ ܒܡܕܝܢ̈ܬܐ ܕܝܗܘܕܐ܂ ܫ̈ܠܝܛܐ
ܒܐܝ̈ܕܝܐ ܕܝܠܗܘܢ ܐܙܕܩܦܘ܂ ܦܪ̈ܨܘܦܐ

[6] ܀ ܡܟܪ ܀

[7] ܀ ܕܥܠܥܠ̈ܐ ܀

ܣ. ܕܥܫܢܐ ܀

versio. Ad h. v. marg. ch. m.: συνεσπασθη cum **36**, **48**, **51**, **62**, **96**, **198**, **231**, **239**, a; Arm. edit. συσπασθεν; Arm. totum v. sic habet: *pelles nostrae contractae sunt sicut furnus inveteratus a facie indignationis famis*, ubi vox επελιωθη confusa cum επαλαιωθη, quod **22** et socii habent. Lectio marg., si ut altera versio verbi hujus versus sumatur, non male reddit Hebr.; ut et ipsa lectio textus; cf. etiam not. praeced.; probabiliter correctio est grammaticalis lectionis edit. Rom. a Recensore familiae Codd. a et socc.

Ibid. καταιγιδων — marg. ch. m.: καταιγιδος cum XII marg., **22**, **26**, **36**, **48**, **51**, **62**, **96**, **198**, **239**, a, Arm., sed liberius haec vertit: Hebr. in plurali est, sed in scriptione defectiva sine punctis aeque in sing. esse potest, et sic videtur legisse etiam Symmachus; cf. not. seq.: Hebr. vox bene redditur.

Ibid. Id. — *Sym.: vehementiae*, uti etiam Middeldorpf vertit vocem syram; non male ex Hebr., sed cf. not. praeced.

v. **11**. παρθενους — praemitt.. και cum **22**, **36**, **48**, **51**, **62**, **88**, **96**, **198**, **231**, a, CM, Arm. ed., Arm., Vet. Lat. apud Sab.; omittit Hebr.; sed sine sensus detrimento addi poterat, ut est etiam in Vulg. et P.

Ibid. πολεσιν — in sing. solus; puncta *Ribui* puto omissa; Hebr. in plur., quamquam e subsequente י potuerit in aliquo Codice י finale vocis עָרֵי omitti, vel etiam a lectore negligi et pro singulari sumi.

v. **12**. πρεσβυτεροι-προσωπα πρεσβυτερων cum **22**, **36**, **48**, **51**, **62**, **88**, **96**,

stulat, non servata, vel non adnotata, cetera bene, sed Hebr. *panis* in sing., cum nulla tamen sensus diversitate.

Ibid. ασσουρ — *Sym.: Assyriis pro satietate panis*, cum Hebr. Quae de lectione Symmachi habent Scholion incerti in Cat. Ghisl., et edit. Rom., et Montfaucon, bene iste judicavit sensum (seu potius explicationem) lectionis Symmachi referre, non verba, ut lectio nostri Codicis arguit.

v. 7. ουχ-και ουχ cum XII, **22**, **23**, **33**, **36**, **48**, **49**, **51**, **62**, **86**, **87**, **90**, **91**, **96**, **144**, **147**, **198**, **228**, **231**, **233**, **239**, a, Compl., Ald., Arm. ed. et 3 Codd. Sergii, Arm., CM, Ar., Vers. antiq. Lat. apud Sab.: in Hebr. deest copula in Chethibh, apponitur in Keri.

v. 9. εν ταις ψυχαις — *Sym.: animabus nostris* (periculo animarum nostrarum) *conquirebamus*, cum Hebr.

v. **10**. επελιωθη — *Aq.: adusta est*, cum Hebr., nisi quod iste in plurali habet: subjectum plures Codd. Hebr. legunt in Plur., textus vulgatus ab aliis ut collectivum explicatur, forte etiam scriptio defectiva est, unde facile in sing. sumserunt plures: in Syra vero Aquilae lectione, si praecedebat subjectum δερματα in Graeco, verbum singulare erat ex graeco idiotismo; tunc verbum seorsim positum Syrus literaliter interpretatus est, et e lect. LXX.

Ibid. συνεσπασθησαν — Syr. sub ÷ ; Vers. Lat. antiqua et Brev. Mozarab. apud Sab. omittunt; Flaminio Nobili videtur esse alia interpretatio: Hebraeus unum verbum tantum habet in versu; duo Graeca ad sensum bene reddunt; duplex ideo coaluit

✣ ✣ ܬܠܒܚܐ ✣ ✣

+ ܐܬܕܟܪ ܡܪܝܐ ܡܕܡ ܕܗܘܐ ܠܢ. ܚܘܪ

2 ܘܚܙܝ ܠܚܣܕܢ. ܝܪܬܘܬܐ ܕܝܠܢ

ܐܬܗܦܟܬ ܠܢܘܟܪܝܐ. ܒ̈ܬܐ ܕܝܠܢ

3 ܠܐܟܣܢܝܐ. ܝܬ̈ܡܐ ܗܘܝܢ. ܠܐ ¹ ܐܝܬ ܐܒܐ

ܠܢ. ܐܡ̈ܗܬܐ ܕܝܠܢ ܐܝܟ ܐܪ̈ܡܠܬܐ.

¹ ܗܣ. ܡܢ ܕܠܐ ܐܒܐ

ܐܝܬ ✣

² ܗܣ. ܐܡ̈ܗܬܐ ܕܝܠܢ

ܕܡܢ̈ܐ ܕܝܘܡ̈ܝܢ

ܗܘܝ. ܐܝܟ ܐܠ

4 ܡ̈ܝܐ ܕܝܠܢ ܒܟܣܦܐ ܐܫܬܝܢ ÷ ܡܢ

ܝܘ̈ܡܬܐ ܕܝܠܢ ↙. ² ܩܝ̈ܣܐ ܕܝܠܢ

ܒܛܝܡܘܬܐ

5 ܐܠܐ ܥܠ ܨܘܪܐ ܕܝܠܢ. ܐܬܪܕܦܢ.

6 ܠܐܝܢ. ܠܐ ܐܬܬܢܝܚܢ. ܡܨܪܝܐ ܝܗܒܢ

ܐܝܕܐ ³ ܠܐܬܘܪ. ܒܣܒܥܬܐ ܕܠܚܡ̈ܐ.

ܨܘܪܐ ܕܝܠܢ ✣

³ ܗܣ. ܠܐܬܘܪ̈ܝܐ

ܠܣܒܥܬܐ

ܕܠܚܡ̈ܐ ✣

V. In medio, scriptum ut Cap. II, III, IV: προσευχη cum a, cui cognatos nullos excitat Holmes, nescio an jure; προσευχη Ἰερεμιου Compl., P., CM, Ar.; *Oratio Jeremiae Prophetae* Arabs in Cod. Bibl. Ambros., de quo dixi Cap. III, v. 22, n. IV, Vulg., Arm., in qua nonnulli habent: *Oratio sancti Jeremiae Prophetae;* 36 προσευχη και θρηνος Ἰερεμιου: Hebraeus nil habet.

v. 1. ὅτι-τι cum 22, 26, 36, 48, 51. 62, 88, 198, 231, a, sed id ex indole Codicum cognatorum; nam per se Syrus utrumque fert, ut etiam Hebr. et aliae versiones.

v. 3. ουχ ὑπαρχει — *Sym.: quia pater non est;* ejus lectioni propior est Keri, si tamen in liberiore Symmacho copulam sic versam fuisse dicendum, et non potius additio e contextu agnoscenda. LXX cum Chethibh.

v 4. επιομεν — addit: ÷ εξ ἡμερων ἡμων↙, quae sub obelo habet etiam 88; XII habet in marg. ab alia manu; Montfaucon ex hoc Cod.: Αλλ. εξ ἡμερον ἡμων. Haec lectio orta est ex מימינו sine punctis vocalibus scriptum, quod varie accipi poterat: cf. Montfaucon, not. ad h. l.; sine nota critica habent eadem in textu 22, 36, 48, 49. 51, 62, 96, 198, 231, a, N; Vat. contra. III, 106, Ar. pro commate: ὑδωρ ἡμων εν αργυριῳ επιομεν exhibent εξ ἡμερων ἡμων: Arm., vero haec paullo turbans, *matres nostrae sicut viduae* A TEMPORIBUS NOSTRIS. v. 4. *aquam nostram pretio bibimus;* sic et CB legens: *matres nostrae factae sunt sicut viduae ex nostris diebus. Aquam nostram bibimus pro argento;* sed interpunctionem forte apposuit Quatremère; ut CB legit etiam CM, nisi quod: IN *diebus nostris* pro EX *diebus nostris.* Hebr. Masoreth. cum Syro in omnibus, omissis quae Syrus jugulat. Deciditne ergo asteriscus ante comma, quod, cum desit in Vat. et III, videtur defuisse ante Origenem?

Ibid. ξυλα — *Sym.: Arbores nostras pretio caedebamus:* ξυγος κατα του τραχηλου ἡμων. Scholion incerti in Cat. Ghisl.: *pro* εν αλλαγματι ηλθεν επι τον τραχηλον ἡμων, Συμμαχος ειπε· ζυγος κατα του τραχηλου ἡμων, την δουλειαν σημαινων. Lectionem Symmachi pro parte graece exhibita habet et Montfaucon, teste non indicato, habet et edit. Rom. Symmachus legisse videtur in Heb.: עַל עֹל, sed liberius forte totum locum vertit, nec male tamen ad sensum; sed ex ejus textu non pleno definiri res nequit: cetera liberius, sed bene Hebr. reddunt.

v. 6. χειρα, ασσουρ εις πλησμονην αυτων — *manum Assyro* εις πλησμονην αρτων, in Graece exhibitis cum 26, 88, Arm. ed.; CM, Arm. et 10 Codd. Sergii supponunt in numero singulari αρτου, quod merus fortasse idiotismus, uti et in Brev. Mozar. apud Sab. Hebraeum nimis ad literam reddit Syrus in prima parte, interpunctione Masorethica, quam et contextus po-

ܒܡܕܒ̈ܪܐ ܀
÷ܟܐ. ܚܕܝ ܘܐܬܒܣܡܝ ܒܪܬ¹ ܕܐܕܘܡ. ܗܝ
ܕܥܡܪܐ ܒܐܪܥܐ ܕܥܘܨ. ܐܦ ܥܠܝܟܝ
ܢܥܒܪ ܟܣܐ ÷ ܕܡܪܝܐ.² ܘܬܪܘܝܢ
ܘܬܫܦܟܝܢ⁴ ³ ܀ ܀ ܀ ܀

¹ ܀ ܕܐܕܘܡܝܐ ܀
² ܀ ܬܫܬܝܢ ܀
³ ܗ. ܬܬܒܗܬܝܢ ܀
⁴ ܀ ܬܫܦܘܟܝܢ ܬܬܩܝܢ ܀

÷ܟܒ.⁵ ܐܘܦܣܬ ܠܐ ܢܡܘܣܘܬܐ ܕܝܠܟܝ ܒܪܬ
ܨܗܝܘܢ. ܠܐ ܢܘܣܦ ܠܡܫܒܝܘܬܟܝ⁶
ܣܥܪ ܥܠ ܠܐ ܢܡܘܣܘܬܐ ܕܝܠܟܝ ܒܪܬ
ܐܕܘܡ. ܓܠܐ ܥܠ⁷ ܛܘܥܝܬܐ ܕܝܠܟܝ ܀

⁵ ܗ. ܐܬܓܡܪܬ ܀
⁶ ܀ ܬܘܒ ܀
⁷ ܀ ܚܛ̈ܗܐ ܀

Ibid. αποχεεις — *Sym.: erubesces*, liberior, sed non mala Hebr. versio.

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. scholii: ܬܫܦܘܟܝܢ (*effundes*): ܬܬܩܝܢ (*evomes*).

ܟܒ 22. Εξελιπεν — *Sym.: absumta est:* cum Hebraeo omnes.

Ibid. σε — marg. ch. m. ind. add.: ετι cum 22, 36, (48 οτι, ex cognatione cum his Codd. corrigo ετι), 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., S. Ambr.; idem ponunt ante αποιχισαι, vel του αποιχισαι III, XII, 23, 33, 49, 86, 87, 90, 91, 106, 147, 233, 239, Compl., (sic corrigo et Ald. επι), Arm., Ar., CB; habet nescio quo loco 144. Etiam CB ideo addidi, quia revera *GhÊ* reddit voculam graecam quam plures testes habent. Vertit quidem Quatremère *igitur*, sed vox aeque ετι significat, et sic hic reddenda et ex archetypo graeco, si tamen immediate ab illo est CB, et ex contextu. Plane vero erravit doctissimus vir in nota, cum dicit ετι deesse in Alex., adesse in Vat.; nam adest in Alex. etiam ex Grabiana-Bretingeriana edit. in margine; deest vero in Vat., sive edit. Romanam hoc nomine intellexerit, sive ipsum Codicem, qui tempore quo haec scribebat, in Bibliothecam Parisiensem, cui ipse tunc addictus erat, illatus fuerat hominum injuria. Hebraeus in nullo loco habet.

Ibid. ανομιας - ανομιαν cum 88, Theodoret., Arm., Ar.; 106 αδιχιαν: Hebr. in sing. habet, sed scriptura defect. esse potest.

Ibid. ασεβηματα — marg. ch. m.: ἁμαρτηματα cum XII marg., S. Ambros.; lectio marg. propior voci Hebr.

significatione, quam textus noster offert; exacte autem redditur Hebr. in prima lectione marg.; suffixum, forte in sola lectione nostra omissum, in qua non integer textus exhibetur, deest in secunda lectione marg., et in lectione edit. Rom.

ܟ 20. πνευμα — *Sym.:* πνοη μυχτηρων ἡμων, in Cat. Ghisl. et edit. Rom., quae tamen pronomen omittit, et Montf. qui sumsit a Drusio, in quo ut in edit. Rom. deest pronomen. Sym. et LXX cum Hebr. faciunt.

ܟܐ 21. Ιδουμαιας - Εδωμ cum 88, quod reddit et formam Hebr. Marg. vero ch. m.: Ιδουμαιας cum Rom. edit. et ceteris Codd. Holm., excepto erroneo 106.

Ibid. επι γης - εν γη Ουζ cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 88, 96, 198, 231, a; εν γη Ουζ 62, Theodoret.; επι της γης Ουζ Compl., Arm. ed.; S. Ambr. et Arm. addunt nomen proprium, sed alii alia.

Ibid. το ποτηριον χυριου — Syrus sub ÷: deest solum χυριου in Hebr., quod omittit et S. Ambr.; omittunt vocem Arm. ed. et septem Codd. Sergii, addentes *hoc*; Arm.: *calix meus hic*, sed nota indicat nonnullos omittere *hic*. Cum vero sensus nullus esset deleto etiam το ποτηριον, quod Hebr. habet, erronee retrahitur nota hexapl. ad has voces, cum solum ultimae sit apponenda.

Ibid. μεθυσθηση — marg. ch. m. ind. add. praemittitur: πιεσαι cum 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 198 (231, ut videtur), a, Theodoret., S. Ambros., Arm. ed., Arm.: deest Hebr., nisi hoc dicas aliam versionem vocis seq., male ceu additionem habitam.

ܦ. ܡܢܬܐ ܕܠܗܘܢ ܠܐ ³ܢܘܣܦ ܠܡܚܙܐ ܕܠܗܘܢ. ܦܪܨܘܦ ܐܦܐ ܕܟܗܢܐ ❖ ❖

ܟܗܢܐ. ܕܩܫܝܫܐ ܕܡܢܐ ܠܐ ⁴ܐܬܪܚܡܘ. ܥ. ܒܟܠܗ ܕܗܘܐ ܗܘܝܢ ܐܘܣܦܢ ܥܝܢܝܢ ܠܗ. ܥܕܪ

ܠܐ ܡܬܝܬܝܐ ܠܐ ܢܬܚܙܐ ❖ ❖ ❖ ܡܢ ܠܥܡܐ ܕܡܫܡܥ. ܠܐ ܦܪܩ ⁷ܐܬܢܦܠܢ ⁸.

ܨ. ⁵ܨܝܕܘ ܠܗܠܟܬܐ ܕܝܠܢ. ܕܠܐ ܢܗܠܟ ܒܫܘܩܐ ܕܝܠܢ ܟܠ ❖ ❖

ܘܣܦܩܬܐ. ܩ. ⁹ܩܠܝܠܝܢ ܗܘܘ ܪܕܘܦܐ ܕܝܠܢ ܡܢ ܢܫܪܐ ܕܫܡܝܐ.

ܕܝܠܢ. ⁶ܦܣܩ ܐܬܐ ܕܝܠܢ. ܐܬܡܠܝܘ ܝܘܡܬܐ ܕܝܠܢ. ܡܛܠ ܕܡܛܐ ܩܨܢ.

ܥܠ ܛܘܪܐ. ܪܕܦܘܢ. ܘܒܡܕܒܪܐ ܐܟܡܢܘ ܠܢ

³ ❖ ܦܪܨܘܦܐ ܕܡܪܝܐ ❖

⁴ ܗ. ܠܐ ܢܒܝܬܘ ❖

⁵ ܐ. ܨܝܕܘ ܗܠܟܬܐ

ܕܝܠܢ ܡܢ ܡܪܕܝܬܐ ❖

ܗ. ܪܕܘ ܗܠܟܬܐ ܕܝܠܢ ❖

⁶ ❖ ܘܐܘܪܚܬܐ ܕܝܠܢ

ܠܐ ܐܬܝܕܥܘ ❖

⁷ ❖ ܢܪܕܦ ܠܢ ❖

⁸ ❖ ܐܬܢܦܠܢ ❖

⁹ ܗ. ܢܫܪܐ ܕܫܡܝܐ

ܕܝܠܢ ❖

ܦܐ 16 (in ed. Rom. sub Αιν). προσωπον κυριου — omittit in textu cum 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a: cf. ad v. 15 not. IV: habet tamen in marg. ch. m., sed post ου sequens, erronee pro loco, ut apparet. Hebr. cum ed. Rom. est.

Ibid. ουχ ελαβον — *Sym.: non reveriti sunt;* non male ex Hebr.

Ibid. προφητας - πρεσβυτας cum Hebr., III, XII, 22, 23, 26, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 106, 144, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Alex., Cat. Ghisl., Ar.; supponit idem Sch. Olympiodori in Cat. Ghisl.; CM idem, sed in sing.; Arm.: *vultus sacerdotum non respexit senes, non miserti sunt puerorum eorum;* item Arm. ed. praeter *vultus sac.*, ubi Holmes silet.

ܨ 18. εθηρευσαμεν — ab hac voce incipit versus Τσαδη, procedit sub hac litera ad χουφοι versus seq. in ed. Rom.; consentiunt Syro Hebr., Compl., Arm., a, cui concordare debent 22 et cognati; etiam CM cum Syro incipit hunc versum.

Ibid. Id. — *Aq.: vastati sunt gressus nostri ab itione: Sym.: venati sunt gressus nostros:* Aquila a צדה ex sensu Aramaeo interpretatus est verbum; cetera bene uterque.

Ibid. πλατειαις ἡμων — post haec marg. ch. m. ind. add.: και τα ιχνη ἡμων αφανη εγενετο, quae exhibent aliam versionem ini-tii versus liberiorem et ex sensu Aramaeo verbi pendentem, et adduntur in loco, in quo Syrus ponit, etiam a Codd. 22, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, N; et ita etiam, nisi εγενοντο 36, 228: paullo tamen non significatione, sed in verbis extrema differunt in Syro et in his Codicibus, attenta ratione nostri reddendi superstitiose graecas voces; ad literam enim Syrus est: *et non cognita fuerunt, et non innotuerunt;* sed indoles Codicum Gr., et nostrarum lectionum marg. dubium, credo, tollunt de lectione eadem.

ܩܘ 19. Κουφοι — Incipit Κωφ cum Hebr., Compl., Arm., a, cui concordare debent cognati.

Ibid. εξεπτησαν - εξηφθημεν cum XII marg. Ad hanc vero vocem marg. ch. m. duplex lectio duplici indice directa; prima est: *persecuti sunt nos* cum P. et Vulg.: secunda est: εξηφθησαν cum III, (XII?), 22, 23, 33, 36, 48, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 106, 147, 198, 231, 233, a, Compl., Ald., Alex., S. Ambros.; Origen. et Olympiod. in Cat. Ghisl. videntur lectioni huic favere cum CM; ipsa editio Romana in notis subdit in plerisque libris hanc lectionem occurrere. Hebraeus in significatione propria vel translata omnes fert interpretationes; quoad personam, sine punctis vix distingui poterat, et nonnisi ex sensu ab illa

ܐܝܟ. ܐܢܫܐ ܐܢܫܗ. ÷ ܟܠܐ ܕܢܐܟܠ ܠܐ + ܦܪܨܘܦܐ ܕܡܪܝܐ[1]. ∴ ∴ ∴ ∴
ܠܓܘܫܐ. ܡܛܠ[9] ܕܐܬܦܠܓܘ ܐܦ ܩܕܡ.[2] ܡܢ ܒܥܘܠܐ ܐܠܗܝ. ܐ̈ܦܝ ܟܗ̈ܢܐ ܕܒܠܐ
ܐܬܒܝܬܘ. ܐܦܠܘ ܒܥܒ̈ܕܐ. ܠܐ ܒܥܘܕܪܢܐ ܕܟܠܢ. ܡܢ ܣܘܟܝܐ ܕܢܦܫ
ܢܗܘ̈ܘܢ ܠܥܘܕܪܢܗܘܢ ※ ܡܢ ܩܕܡ ܗܘܝܢ. ܕܚܝܪܝܢ ܠܥܡܐ ܥܡܐ ܕܠܐ ܡܦܪܩ ∴

[9] ∴ ܕܐܬܦܠܓܘ ∴
[1] ܐ. ܦܢ̈ܝ ܐܝܟ ∴
[2] ∴ ܒܥܘܠܡܥܘܬܐ

ܗܘܐ ܕܡܒܥܒ.
ܦܐ. ܣܘܟܝܐ ܗܘܬ
ܩܕܡ ܟܐ ∴

gere. In omnibus Syro contradicit Hebraeus, cujus initium v. seq., ex alphab. oeconomia in ipso definitum, retractum huc fuit: πϱο vero ignorat Heb. Cf. et notam priorem v. ܦܐ.

Ibid. κυϱιου — post hanc vocem, quae in ed. Rom. recte in alio versu est, *Aq.: divisit eos*, cum Hebr. Masoreth.; haec autem lectio retrahenda ad μεϱις αυτων versus sub ܦܐ in nostro, et sequentis in ed. Rom.

ܥܐ Αἰν. ܦܐ Φη — In Syro non literae solum, sed ipse textus exhibentur ordine communi alphabeti. Ad ܥܐ vero et ܦܐ idem index scholii apponitur remittens ad unam not. marg. ch. m.: *In textu isto LXX* Phe *positum erat ante* Ee. Consentiunt Syro in transpositione 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., ut apparet ex Commentario ejus, Arm., P. ac nonnulli Codd. Hebr. apud De Rossi, *Varr. Lect*. Cf. sub his literis notas Capp. II et III.

v. 17. εις την βοηϑειαν — jungit praecedentibus cum Arm., favet Hebr.; Syri interpunctionem, sed aliter legentes, arguunt 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret.; Ar. unit ex interpunctione, ut Syrus, sed interpunctionem editor apposuit, nec a Vulgata forte independenter. Cf. not. ad I, 7.

Ibid. αποσκοπευοντων ἡμων — Syrus huic versui unit, quae ed. Romana literae Τσαδη copulat, nempe: απεσκοπευσαμεν εις εϑνος ου σωζον cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Compl., Theodoret., Cat. Ghisl., CM; cf. not. ad ܥܐ; ii enim Codices qui versus transponunt, sic conjungant oportet ex nota Holmesii, qui pro v. 18 incipit ad Εϑηϱευσαμεν: Arm. et Arm. ed. addunt post v. seq. in nostro Syro; sed paulo aliter legunt.

51, 62, 96, 198, a, atque, ut omnino videtur, Theodoret.; deest Hebraeo additamentum: etiam CM addit post verbum, sed omittit post αποστητε vocem ακαϑαϱτων.

Ibid. μη ἁπτεσϑε — ÷ ακαϑαϱτου ↙ μη ἁπτεσϑε: deest Hebr. vox reprobata, exhibetur in XII ex alia manu et 88; sed cum alia interpunctione id addi videretur in Holmes, ita ut praecedentibus jungatur; quod in 88 recte esset, cum post verbum ἁπτεσϑε addatur αυτων; verum interpunctionis nullam rationem, vel fere habuerunt collatores Holmesiani. Praeponit *immundos* etiam Arm. in aliquot testibus.

Ibid. ανηφϑησαν — marg. ch. m.: παϱωξυναν cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, N, Theodoret.; P. eandem ac margo vocem exhibet in textu: illi vero codices cum Theodoret. addunt και ανηφϑησαν. Quoad ܕ praemissum unio cum ܡܛܠ textus, ut reddat ὅτι quod omnes Codices habent. Lectio orta est ex lecto, vel verso נצו ac si esset a נאצו, quod legit Codex 17 Kennikot, fortasse opera Luciani, cujus lectio cum alia coaluit. Cf. De Rossi, *Lectt. Varr.*, et Montfaucon, *Lex. ad Hexapl.* sub נאץ.

Ibid. του παϱοικειν — addit ※ πϱο ↙ πϱοσωπου κυϱιου, quae sine asterisco habent a, Theodoret.; eadem ac a, et Theodoret., sed ceu variantem initio v. sequentis ed. Rom., exhibent in Holmes 48, 51, 62, 96, 198, 231, et cum απο loco πϱο et 36; constans tamen horum Codd. cum illis consensus, et lectio ac nota Holmesii ad μεϱις αυτων v. sequentis, in qua dicit a μεϱις ad finem comm. poni in illis Codd. post comma seq., demonstrant hos Codd. omnino eodem in loco ac a et Theodoret. ista le-

ܠܗܘܢ. ܒܚܛܗܐ ÷ܕܢܒܝܐ ܕܥܘܠܐ ܕܟܗܢܐ܀ ܕܐܫܕܘ ܕܡܐ܀
ܡܛܠ ܡܢܝܢ ※ ܠܡܫܬܘܬܐ ܕܚܛܗ. ܐܝܟ. ܬܛ. ܡܢ ܣܡܝܐ ܕܗܘܘ ܕܚܝܐ ܘܡܚܒܠܐ ܕܡܥܒܕܢ.
ܣܡܝܘܬܐ ܕܢܘܗܪܐ ܕܚܛܗ. ܘܓܕܫܐ ܕܚܛܗ. ܗܠܝܢ ܕܐܝܟ ܒܡܫܚܠܦܘܬܐ ܕܟܠ
ܢܘܪܐ ܡܢܗܘܢ ܘܐܬܚܒܠ ÷ܒܫܡܝܬܐ ܕܐܢܫܐ܀
ܕܟܠܗ܀ ܟܕ܁⁸ ܐܬܚܒܠܘ ܟܡܐ + ܕܟܠܗܘܢ. ܒܫܘܩܐ
ܠܐ ܗܘܘ ܡܫܟܚܝܢ ܕܢܚܙܘܢ. ܒܟܠܗܘܢ ܐܬܛܢܦܘ ܒܕܡܐ. ܒܗܘܢ ܕܠܐ ܡܫܟܚܝܢ
ܗܘܘ ܕܢܩܪܒܘܢ ܒܡܠܒܫܝܗܘܢ. ܕܚܠܝܬܐ. ܗܘܘ. ܩܥܘ ܒܫܘܩܐ ܕܟܠܗܘܢ܀
ܕܟܠܡܕܡ ܘܐܠܦܐ ܡܢ ܠܐܬܡܘ.ܗ.ܐܬܩܪܒܘ ܠܐ ܕܢܩܪܒܘܢ. ܡ ܠܐ ܕܢܩܪܒܘܢ ܠܗ ܡܢ

⁸ .ܗ. ܠܐ ܡܫܟܚܝܢ
ܗܘܘ ܡܫܟܚܝܢ
ܒܫܘܩܐ. ܐܬܛܢܦܘ
ܒܕܡܐ. ܐܝܟܢܐ

ܬܠܐ ܕܢܩܪܒܘܢ
ܠܡܠܒܫܝܗܘܢ ܒܠܒܘܫܝܗܘܢ
ܕܡܠܒܫܝܢ܀

graeco ex $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omega\nu$ effictum $\delta\iota\kappa\alpha\iota o\nu$ sensu non reluctante, imo manente. ܕܟܠܗܘܢ totum, vel fere in litura, sed prima, ut videtur, manu.

ܠܝ 14. εσαλευθησαν — *Sym.*: αχαταςατοι εγενοντο, τυφλοι εν ταις εξοδοις· εφυρησαν εν αἱματι, ὡστε μη δυνασθαι ἁψασθαι της εσθητος αυτων; graeca exhibent Schol. Origenis in Cat. Ghisl., et Montfaucon ex Edit. Rom. et Cod. Colbertino. Syrus αχαταςατοι ita vertit ac si sit a χαταρασσω, cf. eundem, Job VII, 12; XV, 23; XXXV, 10; verum etiam Esai., LIV, 11 eadem ratione ac hic interpretatus est eandem vocem, nec per se a sensu utriusque vocis graecae abludit syriaca vox. Symmachus bene reddit Hebr. In ܒܫܘܩܐ medium in rasura, alia forte manu; P. habet ܒܫܘܩܝܗ *in plateis ejus;* inde forte lectio prius scripta?

Ibid. αυτης — ÷ αυτης✓; deest Hebr.

Ibid. εν ταις εξοδοις — Syrus jungit sequentibus reluctante Hebr. in interpunctione Masorethica; nam per se alteram posset pati.

Ibid. εν τῳ μη — Syrus jungit sequentibus cum Hebr. et Symmacho tum in nostro, tum in graeco (cf. notam primam hujus vers.): Arm. et Ar. ad sensum sic vertunt, ut jungant sequentibus.

ܠܟܐ 15. χαλεσατε — ܡ αχαθαρτους✓ χαλεσατε; idem praemittunt, sed cum alia in sequentibus lectione, 22, 36, 48, Hebr. deest ex *suffixo;* num Origenes hanc legem Hebraicae linguae ignorans articulum reprobavit hic, in nota seq., et in nota II vers. sequentis? Cum autem in Syro, praesertim nostri Codices, ܕ et ܠ sint etiam notae genitivi et accusativi, imperfecte articulus inde arguitur, idque ex nota hexaplari tantum vere asseritur, ut etiam in notis statim seqq., qua profecto nota non de casu, sed de voce judicium fertur, ut e contextu apparet.

Ibid. της θυγατρος — ÷ της✓ θυγατρος; deest articulus in 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a; in Hebr. ex *statu constructo* deest.

ܚܡ 11. θυμον — ※ τον ✓ θυμον; addit articulum, sine asterisco tamen, 88; refert Hebr. את nomini praepositum.

Ibid. τα θεμελια — ÷ τα✓ θεμελια; in Hebr. articulus deest ex *statu constructo.*

ܡܢ 13. αδιχιων — praemittit χαι cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Arm. ed., Arm.; etiam CM, Ar. habent, sed in CM et Ar., ex quadam libertate esse potest, cum non soleant illis Codicibus consentire; Hebraeus non habet, addunt tamen Vulg., P., Chald., sed hic tam paraphrastice vertit, ut auctoritas inde sumi nequeat.

Ibid. αἱμα διχαιον εν μεσῳ αυτης - εν μεσῳ αυτης αἱμα διχαιον cum 88 et Hebr., qui tamen *justorum* habet; forte in

ܠܒܢܘ ܝܬܝܪ ܡܢ ܚܠܒܐ. ⁵ܐܬܣܡܩܘ ܒܓܪܡܐ. ܗܘܘ ܐܝܟ ܕܣܦܝܠܐ ܀ ܀

+ ܝܬܝܪ ܡܢ ܟܐܦܐ ܕܣܦܝܪܐ ܠܓܡܐ ܕܝܠܗܘܢ ܀ ·ܛ· ܐܬܚܫܟܘ ܗܘܘ ܐܦܝܐ ⁶ܕܦܣܩܐ ܐܟ

ܝܚܝܕ ܝܬܝܪ ܡܢ ܩܘܛܪܐ ܚܙܘܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܐܦܝܐ ܕܩܛܡܐ. ܡܛܠ ܕܠܐ ܝܕܥܘܗܝ ⁷ܐܠܐ ܒ

ܠܐ ܐܫܬܘܕܥܘ ܒܡܦܩܢܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܡܢ ܕܩܦܣ ܡܢ ܓܪܡܐ ܕܝܫܒܬܐ ܀

f. 141 v. b. ܕܒܫ ܡܫܟܐ ܕܝܠܗܘܢ ܥܠ ܓܪܡܐ ··ܛ· ܛܒܝܢ ܕܩܛܝܠܐ ܒܣܪܝܣܝܬܐ ܡܢ ܩܛܝܠܐ

ܕܝܠܗܘܢ. + ܠܛܠܝܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܗܘܘ ܠܡܐܟܘܠܬܐ

⁵ ܀ ܣܡܩܘ ܝܬܝܪ ܡܢ ܟܐܦܐ ܕܣܪܕܝܘܢ ܚܙܘܐ ܕܝܠܗܘܢ ܀

⁶ ܀ ܕܦܪܙܠܐ ܀

⁷ ܀ ܕܒܗ ܀

si vero *aspectus eorum* ad נזרהם referendum, quod optime reddunt, infeliciter in hac marg. lectione mediae voces Hebraeae exhibentur, nisi potius omissae fuerint. E Graecis testibus legunt επυρωθησαν ed. Rom., Vat., et Codd. non allati ex Holmes in nota praecedenti; επυρρωθησαν Alex., *prae sardio* legit etiam P.: ειδος αυτων pro αποσπασμα αυτων 22, 36? 51, 62, 96, 198, 231, a, N.

Ibid. λιθου - λιθους cum III, 86, 88, 91, 106, 144, 147, 198, 233, a, Alex., ed. Tischendorfii; pluralem num. exhibent etiam Hebr., Arm., ed., Arm.: facile ex λιθους factum λιθου erronee ex ς initiali vocis sequentis praesertim cum in Codd. uncialibus, saepe et minusculis charact. scriptis, haec litera sive finalis sive non eadem forma exaretur.

ܚ 8. εν ταις εξοδοις — addit αυτων cum 22, 33, 36, 51, 62, 87, 88, 96, 198, 228, 231, a, Ald.: Hebr. non habet.

ܛ 9. ρομφαιας — marg. ch. m.: *equitum;* index est ex illis lectionum Interpretum et variantium, et ponitur super ܕܣܝܦܐ: additionem in hac voce crederem post illam vocem ponendam, ceu lectionem variantem; si scholion mavis, mutilum forte est, et index obstat. Hebr. cum textu est.

Ibid. επορευθησαν — praemittit οτι αυτοι cum Hebr., 26, 88. Et marg. ch. m.: *diffluxerunt;* ipsa est lectio P., unde forte sumpta, et Hebr. reddit.

ܝ 10. τα παιδια — + τα⸓ παιδια; nullus graecus testis articulum omittit; in allato, abjudicet Symmacho hanc vocem. In textu LXX super ܐ vocis ܠܛܠܝܐ videtur deletum fuisse, vel evanuisse punctum.

Ibid. επυρωθησαν - ετυρωθησαν cum III, XII? 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 86, 87, 88, 91, 96, 106, 147, 198, 231, 233, a, Compl., Ald., Brev. Rom. in notis ed. Rom., CM, Ar.; Origenes idem haberet in Scholio edit. Rom., sed in Cat. Ghislerii lectio imo επυρωθησαν Origeni daretur; scholion vero Origenis in Editione Romana, pro parte quae nostrum locum respicit, Olympiodoro tribuitur in eadem Catena, atque in eo supponitur, quin nominatim excitetur, lectio ετυρωθησαν. Editionis Rom. lectio corrigenda forte in επυρρωθησαν Editionis Grabianae (cf. et notam seq.), quae Hebraeo consonat, a quo recedit ea nostri Codicis; quod mirum, cum Hexaplarem textum, Recensionem, quam Lucianaeam dicerem, ipsam familiam Alexandrinam, seu ejusdem saltem testes probabiles occuparit. A textu forte Hebr. sine distinctione Masoreth., et vicino מחלב, interpunctione mutata, orta haec interpretatio vocis Hebraeae, vel inducta ex alia graeca praecedenti levi literae unius alteriusve mutatione.

Ibid. Id. — marg. ch. m.: *rubuit prae lapidibus sardii aspectus eorum;* quae versio bene, praeter personam, reddit Hebraeum in *rubuit* et non male in *aspectus eorum;* si tamen hoc ad עצם retrahendum, ita ut *prae lapidibus sardii* reddant tantum מפנינים, qua etiam ratione nonnulli vocem interpretantur, confer Gesenius, *Lex. Man.*, ad voc.;

ܨܦܪܐ ܕܡܕܒܪܐ ܀ ܀ ܀
+ ܕ. ܕܒܩ ܠܫܢܗ ܕܗܘ ܕܝܢܩ ܠܘܬ ܚܢܟܐ ܕܝܠܗ
ܒܨܗܝܐ. ܥܘ̈ܠܐ ܫܐܠܘ ܠܚܡܐ. ܘܗܘܐ
ܕܦܪܐ ܠܐ ܐܝܬ ܠܗܘܢ ܀ ܀
+ ܗ. ܗܢܘܢ ܕܐܟܠܝܢ ܗܘܘ² ܦܢܝܩܐ. ܐܬܚܪܒܘ
ܒܡܦܩܢܐ. ܗܢܘܢ ܕܡܬܪܒܝܢ ܗܘܘ
ܥܠ ܙܚܘܪ̈ܝܬܐ. ܐܬܥܛܦܘ ܩܩܠܬܐ ܀
+ ܘ. ܘܣܓܝܐܬ ܠܐ ܡܫܬܡܥܢܘܬܐ ܕܒܪܬܐ
ܕܥܡܐ ܕܝܠܝ. ܝܬܝܪ ܡܢ ܠܐ ܡܫܬܡܥܢܘܬܐ
ܕܣܕܘܡ. ܗܝ ܕܗܦܝܟܐ ܐܝܟ
ܕܡܣܪܗܒܐܝܬ. ܘܠܐ ܚܒ̈ܠܘ ܒܗ̇ ܐܝ̈ܕܝܐ ܀
+ ܙ. ܐܬܕܟܝܘ³ ܢܙܝܪ̈ܐ ܕܝܠܗ̇ ܝܬܝܪ ܡܢ ܬܠܓܐ.

² ܣ. ܗܠܝܢ ܕܠܘܬ ܒܘܣܡܐ ܀
³ ܣ. ܢܙܝܪ̈ܐ ܕܠܐ ܛܘܠܫܐ
ܝܬܝܪ ܡܢ ܬܠܓܐ. ܝܬܝܪ
ܢܗܝܪ̈ܝܢ ܗܘܘ ܡܢ ܚܠܒܐ.
ܝܬܝܪ ܣܘܡ̈ܩܐ
ܒܓܘܫܡܐ⁴ ܛܒ ܡܢ
ܡܚܙܝ̈ܬܐ. ܐܝܟ
ܣܦܝܠܐ ܗܕ̈ܡܐ ܕܝܠܗܘܢ ܀
⁴ ܀ ܓܪܡܐ ܀

ܘ 6. χειρας - χειρες legunt **22**, **36**, **48**, **51**, **62**, **231**, Compl., CM, Ar., Arm. ed.; supponit Arm.; sic quoque Syrus noster legit, si ܚܒ̈ܠܘ nonnisi intransitive sumere licet: Hebr. quoque sic legit.

ܙ 7. εκαθαριωθησαν — *Sym.: Naziraei* αχραντοι (αχραντοι·αφωρισμενοι αυτης Cat. Ghisl., Montf. ex Ed. Rom. et Cod. Colb.) ὑπερ χιονα, λαμπροτεροι γαλακτος, πυρροτεροι την ἑξιν ὑπερ τα περιβλεπτα, *sicut* σαπφειρος τα μελη αυτων: graeca dedi ex Orig. in Cat. Ghisl., et ex Montf., qui Symmacho pariter tribuunt. Ad ἑξιν autem subditur in eodem marg. ch. m.: *os*, quod non Scholii, sed variantis lectionis indice regitur. Num Symmachi altera lectio, cui solemne est ut עצם οστουν reddat? Cf. Montf., *Lexx. ad Hex.*, sub vocibus. Sed etiam P. utitur eadem voce Syriaca. Symmachus more suo eleganter vertit; proprior Hebraeo, quam ea nostri Codicis est lectio varians in initio, quam Montfaucon dat; *sicut* ante σαπφειρος Symmachi indolem sapit, deest tamen Hebraeo et Graeco tam in Montf., quam in Cat. Ghisl.; פנינים, de quo alii alia, reddit ut noster Aquila alibi, cf. Montfaucon, *Lexica ad Hexapla*, sub vocibus: ultimam vocem demum optime, sed liberiuscule, forte etiam legit in plurali in textu punctis non definito. Non video autem cur Schleusner in *Lexico in V. Test.* sub voce περιβλεπτα cum suspicante Bootio ab eo et recentes Interpretes, cf. Montf., *Lexx. ad Hex.* sub v., et Gesenius, *Lex. Man.*, sub v.

Ibid. εξεδυσαν — *Sym.: detexerunt.*

Ibid. Post ܕܚܟܡܐ rasura; eratne ܕܚܟܡ?

Ibid. εις ανιατον — marg. ch. m.: *immisericors ut struthiocameli:* bene Hebr. reddit. Montfaucon: Σ. ὡς ϛρουθοχαμηλοι ex Edit. Rom., in qua Symmacho tribuitur e Scholio Olympiodori; in Cat. Ghisl. Scholion Origenis hanc lectionem offert; sed potuit Olympiodorus ex Origene sumsisse. Saepe Symmachus una cum Aquila hac voce Hebr. interpretatur; cf. Montf. *Lexx. ad Hex.*, ad voces Gr. et Hebr. Forte ergo uni horum danda lectio nostri Codicis, nisi malueris ad anonymas lectiones amandare, quamquam fere semper hae testes in Codicibus habeant.

Ibid. Id. — marg. ch. m.: *immisericors:* cf. not. praeced.: haec altera lectio in Syro non iisdem vocibus effertur.

ܕ 4. ὁ διαχλων — praemittitur χαι cum **III**, **22**, **36**, **51**, **62**, **96**, **198**, **228**, **231**, a. Alex., S. Cyril. Alex. VI, I, 189, Theodoret., S. Hieronym. apud Sab., **6** Codd. Sergii, Arm. ed., Arm., CM, Ar.: deest Hebraeo, sed addunt Vulg., P. in omnibus testibus; sola libertas innoxia. Ibidem ܠܐ ܐܝܬ in rasura scribuntur, sed prima manu.

ܗ 5. οἱ εσθοντες — *Sym.: qui ad delicias:* Hebraeum nomen reddit, sed totam ejus lectionem non licet arguere. Super ܘ vocis ܦܢܝܩܐ litura, in qua forte *Ribui* erant.

❖ ܪܒܝܥܝܬܐ ❖

+ ܐ. ܐܝܟܢܐ [1]ܡܬܟܡܝܐ ܕܗܒܐ. ܡܫܬܚܠܦ[2] [3]ܣܐܡܐ ܛܒܐ. [4]ܐܬܐܫܕܝ ܟܐܦܐ.ܕ+ ܩܘܕܫܐ [8]ܠܪܝܫ [9]ܐܫܬܕܝܘ ܟܠܗܘܢ ܫܘܩܐ. [5]ܥܡܪܘܬܐ ܠܐ ܩܢܝܐ ܕܟܠܗܘܢ ܡܩܒܠܝܐ ❖

+ ܒ. ܒܢܝ ܕܨܗܝܘܢ ܝܩܝܪܐ: [6]ܕܡܫܬܒܚܝܢ [7]ܒܕܗܒܐ. ܐܝܟܢܐ ܐܬܚܫܒܘ ܠܡܐܢܐ ܕܚܨܦܐ [1]ܥܒܕܐ ܕܐܝܕܝ̈ܗܘܢ ܕܩܕܪܐ. ܐܦ ܬܢܝܢܐ ܫܠܚܘ ܬܕܝܐ. ܐܝܢܩܘ ܓܘܪܝ̈ܗܘܢ ܒܢܬܗ ܕܥܡܝ ❖

[1] ܐ. ܣ. ܡܬܚܫܟ ❖

[2] [3] ❖ ܨܒܥܐ ܣܘܡܩܐ ❖

[4] ❖ ܐܫܬܕܝܘ ❖

[5] ܐ. ܡܬܩܪܒܐ ❖

[6] ܣ. ܓܒܝܢ ܡܢ ܡܢ ܕܗܒܐ ܦܪܝܫܐ. ❖

[7] ❖ ܣܘܡܩܐ ❖

[8] ܒܐ. ܬܢܝܢܐ ❖

ܣ. ܣܝܪܢܣ ❖

[9] ܣ. ܓܠܝܘ ❖

[1] ❖ ܠܐ ܡܬܪܚܡܢܝܬܐ

ܐܝܟ ܢܥܡܝܬܐ ❖

❖ ܠܐ ܚܢܢܬܐ ❖

stris flagitantibus corrigo in ܐܫܬܕܝܘ, *projectae sunt*, qua voce in alia forma utitur P., unde forte est nostra lectio, quae minus Hebraeo respondet quam lectio textus. Sed quid si duo ܬܬ pro uno scripti fuissent, fere ut ܐܬܬܐ pro ܐܬܐ *Joh.*, *V. Hark.*, ed. Bernstein, VII, 30, VIII, 9, et ܐܬܬܘ Tob. II, 21 pro ܐܬܘ? De quibus locis cf. eundem Bernstein ibid. *Vorbericht*, XXV et seq.

Ibid. ἅγιοι — *Aq.: consecratae;* Hebr. ambo referunt.

Ibid. αρχης — Syrus vel αρχαις cum 62 et a, vel αρχων cum 228: Hebr. in sing.

ܒ 2. επηρμενοι — *Sym.: electi prae auro eximio:* Hebraeum reddit liberius quam LXX, in prima voce fere tamen cum P., nec male, optime vero in secunda. In textu in ܕܡܫܬܒܚܝܢ nonnullae literae in fine in rasura scriptae, sed prima manu.

Ibid. εν χρυσιω — marg. ch. m.: *(in) rubido;* etiam Aquila, a quo forte ideo repetenda haec lectio, Prov. VIII, 19, Esai. XIII, 12 vertit פז κιρρος, seu πυρρος, ut vult Schleusner, *Lex. in V. T.* sub prima voce, nescio cur; Vulg. III Reg. X, 18 reddit מופז *fulvus nimis.*

ܓ 3. δρακοντες — *Hebr.:* ܬܢܝܢܐ; תנין in Hebraeo revera est in Chethibh; *Sym.:* σειρηνες, quod dat Origenes in Cat. Ghisl. bis, in primo et quarto scholio ad h. l.; Montfaucon affert ex Drusio et Edit. Rom. De Hebraea voce non constat inter veteres

22 et sociis, et Origene in Cat. Ghislerii, Arm.: cf. not. II ad v. 65.

Ibid. εν οργη — addit σου cum 88, 239, Orig. in Cat. Ghisl., Arm. ed., Arm.; addunt cum aliis 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a: Hebr. non habet.

Ibid. ουρανου — addit ÷ σου ↙, quod sine nota Origeniana habent XII marg., 88; abest ab Hebr.

IV. In medio, ut II et III: *Quarta* (*Lamentatio*).

ܐ 1. αμαυρωθησεται — *Aq., Sym.: obscuratur*, vel *obscurabitur;* Hebr. et Syrus utrumque per se ferunt.

Ibid. αλλοιωθησεται το αργυριον — in Syro sunt duo indices remittentes ad marg., unus post primam vocem, et est index additionis, alter super αργυριον, qui ambo in margine ponuntur super prima voce hujus lectionis ch. m.: *tinctura rubra:* כתם βαμμα reddunt Aquila, Quinta et Sexta Ps. XLIV, 10 (Montf., Hex.), ubi in nostra versione *Aq.* ܨܒܥܐ, ut hic; σπιλωμα idem Aquila Esaia XIII, 12, et *color* Dan. X, 5; nec plane haec significatio abludit a rad. Hebr., sed unde *rubra* est? Anne pro הטוב sequenti? P.: ܨܒܥܐ ܣܘܡܩܐ. In hac lectione marg. plures literae in rasura scriptae, sed prima manu.

Ibid. εξεχυθησαν — marg. ch. m.: ܐܫܬܕܝܘ, quod sensu et grammaticis no-

ܘܡܘܬܒܗܘܢ ܕܩܝܡܬܗܘܢ ܚܙܝ. ܐܢܐ ¹ܡܫܚ ܗ ܐܠܘ. ²ܬܦܪܘܥ ܕܠܒܐ ܕܠܒܗ. ³ܠܥܠܡ
ܐܟܣܢܝܬܐ ܕܩܠܗܘܢ ✤ ✤ ✤ ✤ ܕܠܟ ܠܗܘܢ. ܬܦܪܘܥ ܐܢܘܢ ܒܪܘܓܙܐ
ܠ ܬܪܕܘܦ ܐܢܘܢ ܦܘܪܥܢܐ ܡܪܝܐ. ܕܠܟ. ܘܬܬܠܘܢ ܐܢܘܢ ܠܘܬܟ ܡܫܟܢܐ
ܠ ܐܝܟ ܥܒܕ̈ܐ ܕܐܝ̈ܕܝܗܘܢ ܬܦܪܘܥ ÷ ܕܠܟ ܠ ܡܪܝܐ ✤

¹ ܐ. ܐ. ܘܡܫܠܡܢܐ ✤
ܗ. ܡܫܡܫܢܐ ✤
² ✤ ܗܒܐ ✤

³ ✤ ܐܘܟܠܣܐ ܕܡܪܝܐ
ܠܗܘܢ ✤

ρασπισμος (ὑπερασπισμον quoque per se Syrus fert, et praeferrem ex ejusdem cognatione cum 88) χαρδιας μου, μοχϑον σου αυτοις. καταδιωξεις αυτους: ὑπερασπισμον χαρδιας μου μοχϑον σου αυτοις καταδιωξεις αυτους 88 (Holmes interpunctionem non dat); post μοχϑον habet σου αυτοις XII marg.; ὑπερασπισμον χαρδιας μου· μοχϑον αυτοις· Καταδιωξεις αυτους a, cui in lectione concinunt 22, 36, 48, 62, 96, 198, 231; sic fere 51, si recte Holmes intelligo; Alex. ὑπερασπισμον, χαρδιας μοχϑον 65 (66) σου αυτοις· Καταδιωξεις: cf. et not. I ad v. 66. Syro consentit Hebraeus in interpunctione, sed Interpres graecus, unde ille derivavit suam lectionem, addit voculam μου ex arbitrio, מגנה semel occurrens ex etymologia explicavit, forte etiam in nominativo legit, תלאה ut תאלה legit vel interpretatus est, αυτους demum ipse addidit. Cf. Schleusner sub μοχϑος, et Rosenmueller, ad l.

Ibid. ὑπερασπισμον — marg. ch. estr.: *scutum:* cf. not. praeced.; sic etiam Vulg. Cum char. estranghelo scribatur, qui solet usurpari pro lectionibus Interpretum, forte excidit nota Aquilae vel Symmachi.

Ibid. μοχϑον — marg. ch. m.: *planctus* (vel *planctum*) *qui* (et sine *qui* licet vertere) *a te eis;* non male, Hebraica voce derivata a radice אלה in significatione *ejulavit, lamentatus est,* praesertim cum in Aramaeo frequentissima sit radix ܐܠܐ cum derivatis in hac significatione: Aramaismi vero influxum in veteres Interpretes jam innui in not. ad Baruch, I, 2.

v. 66. καταδιωξεις — addit αυτους cum a, CM, S. Ambros.; idem cum alia lectione habent 22, 36, 48, 51, 96, 231; addunt ante haec 7 Codd. Sergii, Arm. ed., Arm.

v. 63. επιβλεψον — praecedentibus jungit cum Hebr., contextu quoque id flagitante; concinit a, et sine dubio ceteri Codd., qui aliter legunt in sequentibus, quos vide in proxima nota. Supponunt hanc interpunctionem et Schol. Orig. in Cat. Ghisl., et Codd. Recensionis, quam Luciano darem, ex lectionibus, quas habent in seqq. et Compl.

Ibid. επι οφϑαλμους αυτων-εγω απο ψαλμων αυτων cum 88 et XII marg., qui legit εγω απο των ψαλμων αυτων, quam lectionem affert ex eodem Montf. sub αλλ. Lectio Syri ex Hebr. explicatur, vox nempe מנגינתם, semel occurrens nec punctis masorethicis definita, resoluta est in frequentiorem (in hoc ipso libro III, 14; V, 14) נגינה. eum praepos. מ; forma vero in singulari ex eodem punctorum defectu in plurali intellecta fuit, ם pro הם suffixo addito immediate femin. formae plurali sine י, cujus usus non rara exempla occurrunt; cf. Gesenius, *Lehrg.*, 215, Ewald, *Ausf. Lehrb.*. VI Ausg., § 259.

Ibid. Id. — *Aq.: cantio: Sym.: psalmus;* recte ex Hebr.

ܠ 64. — In Syro incipit Θαυ cum Hebr., a, cui socii accinent, Compl. et Cat. Ghisl.; Arm. item v. 64 incipit cum hac litera, alia tamen ex versu praecedenti praemittens.

v. 65. αποδωσεις αυτοις — Syrus jungit praeced., reclamante Hebr. ex ipsa Alphabeti oeconomia, sed consentiente a in interpunctione ante ὑπερασπισμον, cui et cognati 22 etc. jungendi essent.

Ibid. ὑπερασπισμον, χαρδιας μου μοχϑον. 66. σου αυτους καταδιωξεις - ὑπε-

ܕܩܪܝܬܟ ܠܟ. ܘܐܡܪܬ ܠܝ ܠܐ ܬܕܚܠ ܀ +
ܕܢܬ ܡܪܝܐ ܠܕܝܢܐ ܕܢܦܫܝ ܕܝܠܝ.
⁶ܦܪܩܬ ܠܚܝܐ ܕܝܠܝ. ܚܙܝܬ ܡܪܝܐ
⁷ܠܫܓܘܫܝܐ ܕܝܠܝ. ⁸ܕܢܬ ܠܕܝܢܐ ܕܝܠܝ.
ܚܙܝܬ
ܟܠܗ ⁹ܠܬܒܥܬܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܠܟܠܗܘܢ

+ ܡܚܫܒܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܕܥܠܝ. ܀ ܀
ܫܫܫ ܫܡܥܬ ܚܣܕܐ ܕܝܠܗܘܢ ܡܪܝܐ. ܠܟܠܗܘܢ
ܡܚܫܒܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܕܥܠܝ. ܣܦܘܬܐ
ܕܩܡܘ ܕܩܝܡܝܢ ܥܠܝ. ܘܗܪܓܐ
ܕܝܠܗܘܢ
ܕܥܠܝ ܟܠܗ ܝܘܡܐ. ܘܡܬܠܐ ܕܝܠܗܘܢ

6 ܐ. ܦܪܩܬ ܀
ܗ. ܦܪܩܬ ܀
7 ܗ. ܠܫܓܘܫܝܐ ܕܐܬܚܫܒܬ

8 ܐ. ܕܢܬ ܀
9 ܗ. ܐܚܙܝܬ ܀

Sergii, reluctante Hebr.; sic et Arm. non in textu, sed in ullis Codicibus.

Ibid. ταραχας — *Sym.: haec in quibus injustitiam passus sum;* Hebr. vel ut verbum in Pual legit, quod licet in textu sine punctis; vel paullo paraphrastice reddidit: bene vel tamen refert sensum Hebraei.

Ibid. εκρινας — *Aq.: judica* cum Hebr.

v. 60. εκδικησιν — *Sym.; iram*, proprie μηνις, quam per eandem vocem Syriacam noster vertit Eccli. XXVII, 30; XXVIII, 5; bene cum Hebr., eumque secutus est Vulg.: eandem vocem Hebr. reddit Sym. μηνις, μηνος Ezech. XXV, 14, 15, in Cod. Barb. in *Iezechiel* e Cod. Chisiano edito.

Ibid. εις παντας — Syrus, ratione habita indolis versionis maxime literalis, nec non Codicum qui sic legunt, quibuscum, maxime cum 88, affinis est, omittit εις cum Hebr., XII, 22, 23, 26, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 198, 228, 231, 239, a, Compl., Ald., Alex.; qui tamen pro εις habent και, Hebr. et Syro exceptis.

Ib. εν εμοι — Syrus per se hanc quoque lectionem reddit, sed ex indole sua et Codicum, ut not. praeced., putarem legisse επ' εμοι cum XII, 22, 26, 33, 48, 49, 51, 62, 86, 88, 90, 96, 144, 147, 198, 228, 233, 239, a, Compl.; Hebr. tam in textu Vulgato, quam in lectione עלי plurium Codd. apud De Rossi utrumque fert; idem De Rossi adducit pro secunda lectione LXX, Chald., P., Vulg., perperam, ut puto, cum hi utramque aeque referant lectionem.

ܫܫܫ 61. τον ονειδισμον αυτων — addit κυριε cum Hebr., XII marg., 62, 198, 239, 231, a, Theodoret., et cum ipsa sua lectione marginali (cf. not. seq.); deest in Hebr. vulgato, sed habent plures Codices apud De Rossi, *Lectt. Varr.*, Vulg., P., Symmachus in marg. nostri. Haec autem omnia Syrus versui praecedenti jungit cum Hebr., in quo id requirit ipsa alphabeti oeconomia.

Ibid. Id. — marg. ch. m.: και εις την κραυγην cum 22, 36, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret.; sic sine copula 48, N, in quo tamen forte suppressit Collator: de copula cf. not. praeced.; cetera Hebraeo consonant.

Ibid. ηγγισας — jungit sequentibus cum Hebr., in quo id requirit ipsa alphabeti oeconomia, et cum Theodoret., et ex lectione, quam exhibent Codices in nota proxima afferendi, sic interpungere et ipsi dicendi, nec tamen ita dividit a illis cognatus.

Ibid. ειπας — a praecedentibus sejungit cum Hebr. et cum Codd. sequentibus ex lectione, quam exhibent; cum his enim Codicibus, Hebraeo reluctante, Syrus praemittit και; sunt autem 22, 36, 51, 62, 96, 198, a, Theodoret.: addit tamen copulam P. etiam in Codd. Ambrosianis.

ר 58. ελυτρωσω — *Aq.: accessisti: Sym.: curam habuisti:* Aquila apud Montf., *Lex. ad Hexapl.*, reddit bis גאל per εγγιζω, sed radix Hebr., cujus ille sollicitus interpres, vix ansam illi hic praebet in derivata ex moribus Hebraeorum verbi significatione a radice prima; cf. Gesenius, *Lex. Man. Hebr.*, ad vocem; Symmachus ad sensum, sed frigide, saltem in versione Syriaca.

v. 59. ιδες — *vide* cum tribus Codd. Arm.

ܢܚܙܐ ܡܢ. ⁹ܡܬܥܘܠܠܢܝܬܐ ܥܠ ܢܦܫܝ. ܩܕܡܝܐ ܕܩܕܡ ܟܠܗܝܢ ܒܢܬܐ ܕܡܕܝܢܬܐ. ܐܝܟ ܨܦܪܐ ܕܨܝܕܐ ܕܨܝܕܘܢܝ ❖ ❖ ⌑⌑ ܒܥܠܕܒܒܝ ܡܓܢ. ܚܢܩܘ ܒܓܘܒܐ ܚܝܝ ܘܐܪܡܝܘ ܟܐܦܐ ܥܠܝ. ⁴ܘܐܬܡܠܝܘ ܡܝܐ ܥܠ ܪܫܝ. ⌑ ܐܡܪܬ ܕܐܬܦܣܩܬ. ܩܪܝܬ ܫܡܟ ܡܪܝܐ ܡܢ ܓܘܒܐ ܬܚܬܝܐ. ܩܠܝ ܫܡܥܬ. ܠܐ ܬܟܣܐ ܐܕܢܟ ⁴ܠܫܘܒܩܢܝ. ܘܩܪܒܬ ܒܝܘܡܐ ܕܩܪܝܬܟ. ⁵ܘܐܡܪܬ ܠܝ ܠܐ ܬܕܚܠ. ⁶ܕܢܬ ܡܪܝܐ ܕܝܢܐ ܕܢܦܫܝ. ⁷ܦܪܩܬ ܚܝܝ. ⁸ܚܙܝܬ ܡܪܝܐ ܥܘܠܢܝ ❖

⁹ ܐ. ܡܬܥܘܠܠܢܝܬܐ ܘܠܥܐ ❖

¹ ܗ. ܘܐܬܡܠܝܘ ❖

² ❖ ܐܡܪܬ ❖

³ ܗ. ܐܪܡܝܘ ܟܐܦܐ ❖

⁴ ܗ. ܠܫܘܒܩܢܝ ܠܝ ܘܠܡܫܘܙܒܘ ❖

⁵ ❖ ܘܠܡܫܘܙܒܘ ❖

$\nu\alpha\tau\omega\sigma\alpha\nu$ ponit etiam XII marg.: 86 habet $o\iota\ \epsilon\chi\vartheta\rho o\iota\ \mu o\upsilon$ statim post $\epsilon\vartheta\eta\rho\epsilon\upsilon\sigma\alpha\nu\ \mu\epsilon$: Hebreo concinit Syrus, nisi quod ille non habeat copulam ante $\epsilon\vartheta\alpha\nu\alpha\tau\omega\sigma\alpha\nu$, quam et Alphabeti oeconomia reprobat.

v. 53. εθανατωσαν — *Sym.: et ad silentium redegerunt;* solemne est Symmacho sic reddere radicem Hebr. (cf. Montf. *Lexx. ad Hexapl.* sub צמת), et bene est: is autem addidit liberius *et* (cf. not. praec.), nisi e lectione textus LXX in Graecum, vel in nostrum Sym. textum irrepserit. In textu LXX super ܡ rasura; eratne ܘܐܬܡܠܝܘ?

v. 54. ὑπερεχυθη — marg. ch. m.: *abluerunt;* male vim Hebraei reddit; forte scholion erat in Graeco, unde noster vertebat, quod pro lectione habuit; nam in Syro Scholia aliis ind. reguntur, saltem ut plurimum.

Ibid. ειπα — *Sym.: dixi: abscissus sum*, bene cum Hebr. radice.

ܡܢ v. 57. δεησιν — *Sym.: ad recreandum me et servandum;* Symmachus liberius sed recte ex radicibus Hebr. reddit, licet secunda in hoc sensu non occurrat; omisit tamen suffixum ultimum: de *et* inserto cf. not. seq. Ar., Arm., unus Codex Sergii, et etiam Arm. edit., quae videtur in Holmes paullo liberius reddita, Symmacho fere consonarent; sed in Ar. e Graeco deest haec litera, ut etiam in III, et Polygl. Lond. e Cod. Oxoniensi sumsit, de quo cf. not. IV ad v. 22 hujus Cap.; Arm. vero literaliter reddit hic P.

v. 57. εις την βοηθειαν μου — praemittit και cum 22, 36, 51, 62, 96, 198, 228, rum lectiones non sunt omnino alienae ab illa versione: Ed. Rom. in notis: *in caeteris libris est* και θαμβος, unde forte est lectio sine certa testis nota allata a Montf. sub οἱ λοιποι, quod de ceteris Interpretibus intellexit, vereor, ut recte. Mire absunt ab Hebr. Ed. Rom., de qua cf. Schleusner ad v., et lectio Syri, et Cod. 22 et sociorum; sumseruntne vocem ut fem. vocis praecedentis פחד, aut ex ea interpretati sunt? An cum radice חפז confuderunt?

Ibid. εγενηθη — Syrus, ut puto, vertit ac si legisset εγεννηθη; nam etsi per se Graecum reddat vox Syriaca, in locis, ubi sic reddere pronum erat nostro Interpreti, ut Sap. VII, 3, ܗܘܐ usurpavit pro γιγνομαι.

Ibid. επαρσις και συντριβη — Aquila in margine eadem dat iisdem vocibus Syriacis textus: recte omnes exhibent Hebr., modo animadvertas non legisse הַשֵּׁאת cum textu vulgato, sed השאת cum pluribus Codd. et Editt., LXX et Vulg. apud De Rossi, *Scholia* ad h. l.

ܟܟ 52-3. ὡς στρουθιον. παντες οἱ εχθροι μου δωρεαν εθανατωσαν - ὡς στρουθιον οἱ εχθροι μου δωρεαν · και εθανατωσαν cum a, cui in lectione, ideoque etiam in interpunctione concinunt 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231: ut noster interpungunt Vat., Tischendorf in sua edit., Compl., CM, si tamen e Codice distinctionem Tattam invexit, Arm.. licet alia addat.: παντες deest etiam in III, XII, 22, 26, 33, 49, 86, 87, 90, 106, 147, 228, Compl., CM, Arm., Ar.: και ante εθα-

ܥ ܦܬܚܘ ܥܠܝ ܦܘܡܐ ܕܥܠܝܗܘܢ ܥܠܝܗܘܢ ܥ̈ ܒܟ̈ܠܡܘܬܐ ܕܥܠܝ. ܕܝܠܝܬܐ ܘܬܘܗܬܐ

modo cum verbis *concussit, exagitavit, afflixit* constaret *folia?* Haec significatio verbi solum dari posset I, 12 marg., ubi ܓܦܬܐ *vitem* significat; saltem redditur per الكرمة in Lex. ms. Syro-ar. nostrae Bibliothecae jam allato, et ab ipso Ferrario in suo *Nomenclatore Syr.* Quod quidem pariter constaret, si hanc vocem vertas per στελεχος, cui respondet in nostra Versione Syriaca Job XIV, 8, XXIX, 18, Cant. III, 6, Eccli. L, 12; Ezech. XIX, 11, XXXI, 12, 13; quamquam duplex significatio probabiliter una est, et prior allata solum ex contextu forte assumsit illam *vitis* in Lexico Syro-Arab., et in Ferrario; videntur enim mihi Orientales interdum glossas, et significationes peculiares non vocis, sed contextus Lexicis suis infarcivisse. Vel nova ideo significatio vocibus ܛܪܦ et ܛܪܦܐ danda; vel, si mavis, dicas, per me licet, etymologiam tantum vocum graecarum nostrum sectatum fuisse, nulla habita ratione usus linguae tum graecae tum syriacae, et credidisse επι praepositum in vocibus graecis tantummodo vim augere, unde etiam verbo in Pael usus sit, ipsumque ܛܪܦ ceu denominativum a ܛܪܦܐ *folium* assumserit. Aliquid momenti addit huic declarationi quod Mich. VII, 1, Abd. 5, Soph. III, 7, επιφυλλις per ܛܘܦܝܠܬܐ verterit, ut etiam in hoc ipso libro II, 20; quod quidem cognitionem usus linguae in nostro arguit. Si haec secunda declarationis ratio placet, hic et in locis supra indicatis meam versionem refinge ad ea quae modo dixi.

Ibid. ܥܡ scribitur in rasura prima manu.

Ibid. πολεως — addit μου cum Hebr., XII marg., 26, 88, 239, Arm. ed., Arm.; addunt sed cum alia lectione 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N.

ܦܐ 46. In Edit. Rom. sub Αϊν, in Syr. sub φη. Cf. not. ad v. 46 ante not. ad v. 49 et seqq.

v. 47. θυμος - θαμβος cum 23, 26, 33, 49, 86, 88, 90, 144, 147, 239, Compl., Ald., Cat. Ghisl., Arm. ed.; sed Arm. potest tum hoc, tum τρομος Codicum 22, et soc., quo-cujus prima pars lectiones LXX et Symmachi habebat. Haec tamen Symmachi lectionis declaratio nostram lectionem supponit ac firmat: quod vero ܒܒܪܬ fem. sing. exhibeat Syrus, forte e verbo singulari in graeco ex subjecto in plurali neutro explicandum, quod verbum in sui codicis margine uti excerptum e textu Symmachi sine subjecto, ut erat reddidit, generis norma desumta e subjecto in textu ὁ οφθαλμος ܥܝܢܐ fem. Subjectum Symm. ex Origenis explicatione crederem πηγη, quo alibi Symm. vertit עין (cf. Montf. *Lex. G.* ad v.), vel δακρυα. Liberius vertit Symmachus e more suo, sed significationem loci bene assecutus.

Ibid. Id. — marg. ch. m. indice scholii, qui hic est parva crux rubra: επιφυλλιει (ܡܛܪܦܐ) *quomodo racematur quis vineam.* Hic locus me movit, ut I, 12, 22, II, 20 text. et marg. ܛܪܦ verterem *racematus est*, et ܛܪܦܐ *racemi*, ratione habita etiam graeci et Scholiorum Origenis et Olympiodori in Cat. Ghisl. ad I, 22. Nam in hoc loco verbum quomodo posset verbi *concussit, exagitavit. afflixit*, cum sermo sit de *vinea?* Nam vehementer dubito de significatione *vitis*, quam voci ܟܪܡܐ dat Michaelis, *Lex. Syr. Castelli* ad h. v., ex uno exemplo Assemani, *B. O.*, I, 374, l. 23, ubi *vinea* vertit doctus Maronita. In pluribus enim locis, quos vidi, ܟܪܡܐ *vineam* indicat; quae significatio etiam ibi convenit e contextu. Equidem Assemano, viro in his principi, quis refragaretur? Sed me docuit Mai, S. V. N. Coll., T. IV, p. x, T. X, p. vi, Assemanos suas versiones solitos fuisse tradere perpoliendas doctis nostratibus; quidni isti et in illo loco *vineae* substituerint *vitem* visam illis, textu non inspecto, convenientiorem, cum reapse utraque versio nil mutet sensum loci? Lexic. ms. Syro-Arab. nostrae Biblioth. ܟܪܡܐ per كرم vertit, quae vox arabica cum indicet ex Lexicis *vitis* et *vinea* nos incertos relinquit; sed *vineam* vertit Ferrarius, qui a Maronitis plura habuit et fere reddit Bar-Ali, quem, saltem in summa vel fere, referre videtur noster Codex. In illis item locis quo-

ܕ ܡܢ ܗܘܢ ܕܠܐ ܐܝܬ ܦܘܝܓܐ. ܥܕܡܐ ܕܢܕܘܩ
ܘܢܚܙܐ ܡܪܝܐ ܡܢ ܫܡܝܐ. ܥܝܢܐ ܕܝܠܝ

f. 141 r. a ܡܥܘܠܠܐ[7] [8]ܥܠ ܢܦܫܐ ܕܝܠܝ. ܝܬܝܪ ܡܢ
ܟܠܗܝܢ ܒ̈ܢܬܐ ܕܡܕܝܢܬܐ ܕܝܠܝ ܀ ܀

ܐܝܟ ܒܪܘܡܐ ܀

[7] ܣܘ. ܟܒܫܬ ܠܢܦܫܐ ܕܝܠܝ ܀
[8] ܀ ܡܥܘܠܠܐ ܐܝܟ ܕܡܥܘܠܠܝܢ

e Cod. Colbert. sumtam Montfaucon, in not. ad h. l. in *Hexapl.*, lectionem Symmachi non recte arbitratus est; eum tamen secutus est Schleusner in *Repert.*, XII, 40. Num in Codice Colbertino Amanuensis deceptus repetitione nominis Symmachi et lectioni, et explicationi ejus praepositi, ab uno ad alterum locum transilivit? Quod Hebr. vocem attinet, a sensu non abludunt tum Edit. Rom., tum Syrus et Symmachus, sed nullus reddit literaliter.

Ibid. σιγήσομαι - σιγησεται cum 88; vel ἡσυχασει cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, αλλ. in N, Orig. in Cat. Ghisl.: consentiunt quoad personam Hebr. et Symmachus, modo allatus; propius Hebraeae voci ἡσυχασει.

v. 50. ἕως οὗ — ἕως οὗ cum Hebr., Vat., prout dedit Mai, edit. Holm. et ceteris testibus ex silentio Holmesii, Tischend., CM, Arm., Ar.; sed purum ac merum sphalma typorum videtur lectio Rom. edit.

v. 51. επιφυλλιει — *Sym.: obruit animam meam*, vel pressius, *pertransiit animam meam:* cf. Psalm. CXXIII, 5, Aq. et Sym. in nostra versione Syriaca, et eosdem una cum Theodotione in Montfaucon, *Hexapl.*, et P. ibid. In Catena Ghislerii melius, quam in Edit. Rom. in notis, haec habet Origenes ad h. l.: κατακοπτει γαρ με τα δακρυα, καθαπερ αμπελον ακριβης τρυγητης· κατα δε συμμαχον. ὅτι κατεποντισαν με τα δακρυα, τη των εν ὕδασι πνιγομενων μεταφορα. De quo loco Symmachi, quem ceu ejus lectionem dedit Montfaucon, recte, si quid video, dubitavit Schleusner, *Repert.*, XII, 41, num potius explicationem lectionis ejusdem exhiberet: etenim tum ex lectione nostri Codicis, tum e contextu (in quo non lectio LXX, sed ejusdem explicatio, ut apparet, affertur), evidenter colligitur excerptum Scholii Origenis nos habere,

fere divinando, vel potius confundens כחי cum שח, aut שיח a שיח, quae idem Aquila in aliis locis eadem ratione est interpretatus. Cf. Montf., *Lexx. ad Hexapl.* sub ὁμιλια, et in שוח pro ipso voces interpretandi more. Attenta autem Aquilae etymologica vertendi ratione, si tamen non aliter legerit, ut dixi, libenter commutarem nomina praeposita duobus fragmentis, quia tunc optime ambo ex eorum indole interpretati fuissent. Quod ut magis probabile censeam, suadet ratio qua מאס solent vertere ambo Interpretes (cf. Montf., *Lexx. ad Hexapl.*, sub מאס et sub απορριπτω). Legunt εις ὁμιλιας και αδολεσχιας εθηκας 51, 62, 198, a, quibus addo 22, 36, 48, 96, 231 (sic fere N), qui, ut illi legunt, solum omisso εις, forte Collatorum incuria, cum unius ejusdem recensionis sint, et soleant concordare. Hi Codd. primam vocem, ut Aquila in Syro, sumserunt, alteram liberius, utramque in plurali ex quadam libertate verterunt.

ܥ 46. In Syros incipit Αἶν, qua sub litera ponuntur quae sub eadem litera habet Hebr. cum Vulg., sed post literam sequentem: concordant in omnibus a, Arm., Cat. Ghislerii; transponunt etiam cognati cum a omnes, 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, P., et 6 codices Hebr. apud De-Rossi *Lect. Varr.* Cf. not. Cap. II, v. 16.

v. 49. κατεποθη - κατεπονηθη cum 22, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 96, 198, 231, a, αλλ. in N, Origen. in Cat. Ghisl., cujus haec sunt verba: αντι του οφθαλμος μου καιπονηθη (corrige sphalma typorum, ut versio lat. supponit, κατεπονηθη) και ου σιγησεται του μη ειναι εκνηψιν. συμμαχος ειπεν, ὁ οφθαλμος μου ὑπεμεινεν (Ed. Rom., Drusius et Montf. επεμεινε) και ουκ επαυσατο του μη ειναι ανεσιν. Quas lectiones confirmat explicatio addita textui tum LXX, tum Symmachi; illam vero hujus

ܚܦܝܬ. ܩܛܠܬ ܢܚܬ. ܐܪܕܦܬܢ. ܘܐܦܠܐ ⁴ܡܛܠ ܕܨܠܘܬܐ ⁵ܠܡܟܡܟܡܘܬܢܝ
✝ ܠܐ ܚܣܬ. ܀ ܀ ܀ ܀ ܘܠܡܕܚܝܘܬܢܝ.
ܣ̈ ܦܫܛܬ ܒܡܛܠܬܐ ܘܪܕܦܬ ܠܢ. ܩܛܠܬ ܠܢ. ✝ ⁶ܚܦܝܬ ܠܟ ܒܡܛܠܬܐ ܠܥܢܢܐ. ܀
ܣ̈ ܘܠܐ ܚܣܬ. ܚܦܝܬ ܥܢܢܐ ܐܝܟ ܠܟ. ܕ ܥܢܢܐ ܕܒܟܝ ܐܬܦܫܛܬ ܘܠܐ ܠܡܥܒܪ.

⁴ ܗ. ܐܡܬܠ ܕܠܐ ܬܥܒܪ ܨܠܘܬܐ ܀ ܗܦܘܟ ܀
ܗ. ܘܚܠܝ.
ܘܠܡܣܚܦܘܬܐ ܀
⁵ ܀ ܠܡܟܡܟ ܀
⁶ ܐ. ܡܛܠܬܐ ܘܡܥܡܪܬܐ

Theodoret., in quo tamen ἡμων pro μου; (N omittit ἑνεχεν, sed forte omissio collatoris est), Arm.: *ne intret oratio nostra ad te;* Arm. ed.: εις το μη προσελθειν τας ευχας ἡμων προς σε; cum illis Codd. est etiam 96, excepto ελθειν pro διελθειν. Sym. et Codd. 22 etc. Hebr. optime reddunt, 22 tamen cum sociis ulla e contextu addit.

Ibid. χαμμυσαι — marg. ch. m.: *ad incurvandum,* vel *ad erubescendum,* utrumque enim Syriaca vox per se patitur; vel, si mavis, pro nomine ex indefinito derivato sume vocem: *ad incurvationem, in ruborem;* ultimum praefero ex Hebraeo, a quo saltem quoad sensum non omnino differt. Cf. not. seqq.

v. 45. και απωσθηναι — *et ad rejiciendum me;* CM: *et ad expellendum me;* Hebr. per se indef. activum absol. est, licet hic vim nominis induat: Arm. ed. locum sic offert in Holmes: *projecisti et detrusisti nos despectos et contemtos,* sed Arm. *despectos et contemtos* sequentibus jungit ex interpunctione.

Ibid. εθηκας — prosequitur Σαμεχ cum Hebr., a, Compl., Cat. Ghisl., Arm., quibus ex lectione, quam exhibent (cf. not. seq.), adderem Codices cognatos cum a, nempe 22 et socios.

Ibid. Id. — *Aq.: fabulam et contemtum posuisti: Sym.: stercus et rejectamentum:* ut apparet, referuntur ad praecedentes voces, solum *posuisti* huc pertinet: מאוס exacte ambo interpretantur; per se enim vox utrumque fert, eodemque recidunt duae versiones; quoad primam vocem rectissime omnino vertit Symmachus, Aquila vero ad sensum (147?), 198, 228, 231, 239, a, Compl., Ald., Cat. Ghisl., Ar.: deest Hebr.

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. add.: και εμβλεψωμεν cum 22, 48, 49, 51, 62, 90, 96, 198, 231, a, Theodoret., quibus adde ex cognatione ejus cum iisdem 36, legentem erronee, ut puto, και εμβλεψομεν: desunt haec Hebr.

Ibid. ὑψηλον — marg. ch. m.: τον θεον cum Hebr., 49, 90.

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. add.: τον κατοικουντα cum 36, 48, 49, 51, 62, 90, 96, 198, 231, a, Theodoret.; idem sine artic. legit cognatus 22: deest Hebr.

v. 42 ἡμαρτησαμεν — praemittitur ἡμεις cum Hebr., XII marg., 22, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 96, 198, 231, a, Theodoret., Arm. ed.; Arm. omittit, aliquot exemplaria vero in notis addunt ante verbum sequens.

Ibid. και - και συ cum 22, 36, 48, 49, 51, 88, 90, 96, 198, 231, 239, a, Theodoret.; Hebr. vulgatus habet pronomen, sed non copulam, quam exhibent 4 Codd. Kennicott. P. omnino cum Syro, et supponit copulam in Hebr. Vulg. legens: *idcirco.*

ܣ̈ 43. ουκ — praemittitur και cum III, XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 91, 96, 106, 147, 198, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Theodoret., Arm., Ar.; Hebr. praemittit copulam in plurimis Codd. apud De-Rossi, *Lectt. Varr.* cum Vulg., P., Chald.

v. 44. ἑνεκεν — *Sym.: ne transeat oratio;* Cassiodorus et Vulg. item: ἑνεκεν του μη διελθειν προς σε προσευχην μου in textu exhibent 22, 36, 48, 51, 62, 198, 231, a,

ܦ ܦܩܕ. ܡܢ ܦܘܡܗ ܕܡܪܝܡܐ. ܠܐ ܢܦܩ[8] ܒܝܫܬܐ ܘܛܒܬܐ ܕܡܢܐ ܢܬܪܥܡ.
ܬܩܦܢ ܚܛܝܬܐ [7]ܘܡܟܣܬܐ. ܡܛܠ ܕܢܦܫܘܦ ܘܢܥܩܒ ܐܘܪܚܬܢ ܘܢܬܦܢܐ ܠܘܬ ܡܪܝܐ. ܢܫܩܘܠ
ܐܠܐ ܕܢܐ. ܒܪܡ ܐܘܪܚܬܢ ܚܕܝܬܐ ܕܢܗܘܐ ✤ ܠܠܒܘܬܢ ܕܝܠܢ[9] ܥܠ ܐܝܕܝܢ[1] ܠܘܬ[2] ܐܠܗܐ[3] ܕܒܫܡܝܐ

7 ✤ ܘܡܟܣܬܐ ✤
8 ✤ ܐܬܒܨܝܬ ܐܘܪܚܬܐ ܕܝܠܢ
ܘܐܬܒܨܝܢ. ܢܬܒܨܐ
ܥܒܕ ܡܪܝܐ ✤

✤ ܢܦܫܘܦ ܠܗܘܠܟܬܐ ✤
9 .ܗ. ܥܡ ✤ 1 ܘܦܫܘܦ ✤
2 ✤ ܠܐܠܗܐ ✤ 3 ܗܘ ܕܒܫܡܝܐ ✤

231, a, Compl., Ald., Theodoret., Arm. ed., (Arm.?), CM; ἐπιςρεφωμεν 88; quibus favet etiam Hebr., qui contra favet ed. Romanae in lectione ejusdem ἑως: και ante επιςρεψ. exhibet Hebr., cujus textus conciliari potest etiam cum prima parte lectionis, modo nomen דרכינו in singulari dixeris sumtum, et duo verba in Niphal, quod in textu sine punctis licet.

Ibid. Id. — Altera lectio marg. ch. m.: *inquiremus*, vel *inquiramus* (utrumque enim Syrus fert) *gressus:* Mont. ad דרכינו affert e XII αλλ. τα διαβηματα μου, quas voces Holmes addit ex eodem codice marg. post ηττασθη; 26 και εςασωμεν (sic) τα διαβηματα pro και ηττασθη, quae lectio Cod. 26 favet rationi lectionis Holmesianae e XII, quem Montfaucon adeo festinanter excerpsit, ut iam innui in not. ad Cap. I, v. 8. Lectio marg. Syri Hebr. refert, ex quo et ex Syro lectio quoque XII recte retraheretur ad vocem, ad quam Montfaucon revocavit: μου demum, quod XII exhibet, sphalma est, nisi dicas legisse interpretem hujus lectionis דרכי, contextu reluctante.

v. 41. επι — *Sym.: cum*, cui consentiunt Vulg., et Arm. ed.; Arm. in uno Codice: *corda nostra* cum *manibus*, in textu vero: *manus nostras* cum *cordibus:* refertur ad Hebr. אל, quod vides Vulg. et Sym. reddere cum ipso Gesenius, *Lex. Man. Heb.*, ad voc.

Ibid. χειρων — addit ἡμων probabiliter ex Codicum hoc exhibentium indole, nam Syrus per se utrumque pateretur; solet enim cum nonnullis ex iis, praesertim cum 88, concordare; sunt autem XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 144 idiotismo, vel melius intellecta vi vocis, optime reddunt Vulg. et P.

v. 38. και το αγαθον — marg. ch. m.: και τα αγαθα cum 22, 36, 48, 51, 96, 198, 231, a, Theodoret., CM; 62 και τα καλα: Arm. in plurali legit, sed cum alia lectione: Hebr. in singulari habet, in plur. Vulg. et P., sed paullo liberius Hebraeum reddiderunt, contextu non reclamante, imo fere postulante ex praecedenti plurali. In textu autem super ܒ vocis Syriacae rasura est, in qua videntur primo scripta puncta *Ribui*, jure deleta, cum in sing. numero supponat ipsa lectio marg.

ܠ 40. Εξηρευνηθη ἡ ὁδος ἡμων και ηττασθη - ερευνησωμεν τας ὁδους ἡμων και *victae sunt:* graeca exhibet 88, cui lectioni favere videtur Origenes in Cat. Ghisl.; εξηρευνησαμεν ὁδους ἡμων 26. Quoad *victae sunt* Syr. supponit ἡττηθησαν. Hebr. est cum Syro praeter *victae sunt:* sed quid si ܐܬܕܟܝ esset a ܕܟܐ *purgavit, justificavit?*

Ibid. Εξηρευνηθη ἡ ὁδος ἡμων και ηττασθη, και επιςρεψομεν ἑως κυριου — marg. ch. m.: ἐξηρευνηθη ἡ ὁδος ἡμων και ηττασθη· επιστρεψωμεν προς κυριον: primam partem usque ad ηττασθη inclusive habent ed. Rom., et ceteri testes, exceptis 26, 88, et Arm., qui ita quidem, sed in plurali legit: και ante επιςρεψομεν, ut in nostro, omittunt CM, Arm., Ar.; προς pro ἑως exhibent 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198. 231, a, Theodoret.: επιςρεψομεν ed. Rom. per se patitur vox Syriaca, nullus tamen dubito, attenta indole lectionum marginalium, et consensu in lectione praecedenti. quin legerit noster επιςρεψωμεν cum III. XII, 22, 23, 26, 33, 51, 62, 90, 106, 144, 147.

ܕܬܣܛܐ ܕܝܢܗ، ܘܡܛܠ ܕܠܐ [5]ܦܢܐ ܡܢ ܟܠܗ ܐܦܝ̈ܗ ܕܥܠܝܐ. ܠܡܚܝܒܘ ܓܒܪܐ ܒܕܝܢܗ
+ ܕܝܠܗ. [6]ܡܪܝܐ ܠܐ ܚܙܐ ܕܢܝܢܐ. ✣ ܡܢܘ ܗܢܐ ܕܐܡܪ ܘܗܘܐ: ܟܕ ܡܪܝܐ
ܠܡܬܚܒܠܘ ܐܝܟܢܐ ܕܡܬܠ ܕܢܗ̈ܘܢ + ܟܕ ܕܝܠܐ ܡܢ ܕܡܘܬܐ. ܡܪܝܐ ܠܐ ܦܩܕ. ✣
ܡܢ ܦܘܡܗ ܕܥܠܝܐ ܠܐ ܢܦܩܢ ܒܝܫܬܐ. ܘܛܒܬܐ. ܡܢܐ ܐܬܪܥܡ ܒܪܢܫܐ ܚܝܐ

ܒܚܛܗ̈ܝ ✣

[5] ܐ. ܡܕܡ ✣

[6] ܐ. ܐܡܝܢ ܕܠܡܚܒܠܗ

graeca Aquilae. Crederem Aquilam legisse, vel confudisse cum וינהר, quam vocem per διαχαμπτω, συγχαμπτω reddiderunt LXX in IV Reg., IV, 34, 35, et Syrus noster ibid. 34 reddit ut hic per vocem ܐܬܟܦܝ. Sed ibid. Aquila in secundo loco (nam in primo deest ejusdem lectio) ενεπνευσεν.

Ibid. ανδρος — Syr. in plurali; ανθρωπων exhibent 22, 36, 48, 51, 231, a, N, Theodoret.; in plurali legunt etiam S. Ambr., Arm.: ܓܒܪ̈ܐ nostri loci de more reddit ανηρ, non ανθρωπος; υίους ανδρας 33, 87, 91, 228, Ald.: Hebr. cum ed. Rom., sed ut Syrus et alii ex quadam libertate reddit etiam Vulg. Inter ܓ demum et ܒ vocis syriacae rasura est, in qua vestigia apparent literae ܢ, ita ut primo scriptum fuerit ܕܓܢܒܪ̈ܐ *fortium, heroum*, quam vocem habet P.

ܠܒ 36. χυριος—*Domine* solus, sed puncta diacritica male apposita fuerunt, ut puto; recte autem distinguit hanc vocem a praecedentibus cum Hebr., et edd. Holm. et Tischendorf.

Ibid. ειπε - ειδε cum Hebr., 22, 36, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a, Arm. ed. et Arm.: Origenes in Cat. Ghisl. supponit ειπε, sed Hexapla jam confecerat tempore Comm. in Threnos? Cf. supra not. ad v. 13. Super ܚܙ vocis Syriacae rasura est, in qua forte punctum, ut esset ܚܙܐ cum P.

מ 37. Incipit Μημ cum Hebr., Compl., a (cui concordare deberent 22 et socii), Cat. Ghisl. et Arm.

Ibid. οὕτως - οὗτος cum Compl., 36, in quo tamen, deficientibus testibus ejusdem familiae, si tamen recte, darem errori scriptionis, ut etiam in Compl. forte ex Hebr. est. Potest reddi Syr. etiam *hoc*. Syrus ad literam reddit Hebr., quem tamen resoluto in textu exhibent apud De-Rossi, *Varr. Lectt.* De lectione marg. *sed* (ܐܠܐ), caverem ne cum ει μη Codicis 239 confunderem, quia Syrus et illam per se reddit, cum Syrus non soleat lectiones marginis cum hoc Codice communes habere; credo autem puram putam lectionem P., quae etiam bene reddit Hebr.

Ibid. χαι — omittit cum III, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 96, 106, 147, 198, 231, a, Compl., Alex., Ar., Arm., S. Ambros.: Hebr. cum Sym., Vulg., P. omittit h. l., sed habet ante verbum, ורחם, pro quo LXX vertentes οιχτηρησει (sic Edit. Rom. pro οιχτειρησει) legerunt ירחם facili literae prioris commutatione.

v. 33. ουχ απεχριϑη — praemitt. ὅτι cum Hebr., in quo ordo alph. requirit, 88; idem cum alia lectione exhibent 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, S. Ambr.; Theodoret. habet γαρ; idem cum istis CM, sed fortasse ex arbitrio, vel ex praecedentibus repetitum habet. Vestigium lectionis nostrae videtur reliquum in XII τι απεχριϑη pro lect. ed. Rom.

Ibid. Id. — Inter has voces index est remittens ad marg.: *Aq.: humiliavit*, quod Hebraeo mas. consonat: legunt εταπεινωσεν 22, 36, 48, 51, 96, 231, N, Theodoret., S. Ambros.; conjungunt απεχριϑη χαι εταπεινωσεν 62, a. Symmacho daret εταπεινωσεν Doederlein, *Repert.*, VI, 202; ego Recensioni quam Luciani puto.

Ibid. χαι εταπεινωσεν — *Aq.: tamquam ut inclinetur faciet*, vel *ut, ut inclinetur, faciat* (Syrus enim utrumque fert); quae vix puto reddere Hebr., quamquam et formam Pielicam superstitiose, et sensum e contextu non omnino male reddant; forte tamen ex nostra versione Syra obscurata est versio

ܢܬܒ ܠܚܘܕܘܗܝ ܘܢܫܬܘܩ.
ܡܛܠ²
ܕܫܩܠ ܠܥܠܘܗܝ ✤ ✤ ✤
ܢܬܠ ܒܥܦܪܐ ܦܘܡܐ ܕܝܠܗ: ܐܢ ܐܝܬ

ܐܝܬ ܣܒܪܐ. ܢܬܠ ܠܡܚܘܐ ܕܡܚܐ ܠܗ
ܦܟܗ. ܢܣܒܥ ܚܣܕܐ ✤ ✤
ܟ ܡܛܠ ܕܠܐ ܢܫܒܘܩ ܠܥܠܡܝܢ ܡܪܝܐ. ³ܡܛܠ⁴
ܕܐܢ ܡܟܐܒ. ܢܪܚܡ ܐܝܟ ܣܘܓܐܐ
ܕܛܝܒܘܬܗ ܕܝܠܗ ✤

² ܣ. ܫܩܠ ܓܝܪ ܠܥܠܘܗܝ ✤
³ ܣ. ܐܢ ܓܝܪ ܐܝܬܝ. ܐܦ
ܢܪܚܡ ܐܝܟ ܣܘܓܐܐ
⁴ ✤ ܐܠܐ ✤

tur; ipse enim nec Amstaeledamensem, nec Constantinopolitanam edit., quas conferam, ad manus habeo; sed nec Arm. Mech., quam attuli aliquid notat, licet alibi prioris lectiones afferat, nescio an semper.

v. 30. σιαγονα — addit αυτου cum 22, 36, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., S. Ambros. et Cromat. apud Sab., Ar., CM, Arm., P. etiam in Codicibus Ambrosianis et S. Ephrem ad h. l.; sed tum in P., tum in Ar. et CM, qui cum aliis Codicibus concordare solent, ut etiam in ea Recensione, quae, ut putarem, Luciano danda esset, vel ex indole linguae, vel ex quadam libertate repeterem, ut et in nostro.

ܟܦ 31. Incipit Χαφ cum Hebr., a, cui adderem alios, ut supra, Compl., Cat. Ghisl.

Ibid. εις τον αιωνα απωσεται - απωσεται εις τον αιωνα cum Hebr., 88; sic et S. Ambr., Ar., CM, sed in his ex indole linguae et quadam libertate repeterem, cum discedant a Codd., quibuscum convenire solent. Sub ܫ in ܢܫܒܘܩ rasura; forte erat ܢܣܒܘܩ *rejecit.*

v. 32. ὅτι — initio vocis index remittens ad marg.: ***Sym.: si enim adduxit, etiam miserebitur secundum multitudinem benignitatum suarum:*** et in fine vocis alter index remittit ad marg. ch. m.: ***sed.*** Symmachus bene reddit Hebr., sed הוגה vel liberius transtulit, vel ratione omnino peculiari, ut Αλλος in Montf. *Hexapl.* ad I, 5, quam lectionem forte recte Symmacho tributa est a Montf. in notis, ut ex hoc loco nostro apparet. Quid, si vox *mala, calamitates,* vel quid simile in Graeco, vel Syro excidisset? Sed idem dicendi modus sine nomine est Jer. XLIX, 8 in nostro. Quoad ***benignitatum suarum*** Symmachus Keri supponit, quam multi Codd.

v. 28. ὅτι — ***Sym.: sustulit enim super se.*** vel: ***imposuit enim super eum:*** utrumque per se Hebr. et Symmachus in Syro ferunt: prima ratione LXX, Vulg., nec abludit P.

v. 29. Incipit Ιωδ cum a. Ex Hebraeo apponenda haec lit. v. 28: Ed. Rom. habet v. 30.

Ibid. Edit. Rom. omittit hunc versum, quem exhibet noster cum aliis et Hebr. Versus extans in Syro est: δωσει εν χωματι ςομα αυτου, ει αρα εςιν ελπις cum Hebr., XII in marg., 88, 239, Procop. in Cat. Nicetae I, 1528; eadem nisi ελπις ὑπομονης 22, 36, 48, 51, 62, 96, 228. 231, a, Theodoret., qui transponit ὑπομονης ελπις, S. Ambrosius; auctor lib. *de prom.* apud Sab. habet: ***dabit in fossura os suum;*** etiam Arm. his Codicibus suffragatur legens: ***dabit pulveri os suum, quoniam remanet spes.*** Lectio Montfaucon e XII: αλλ. δωσει χ. τ. λ., est ea quam retuli; sed Origenes in suis Codicibus LXXvirorum reperit, ut defectus asterisci innueret, an ab alio interprete sumsit cum asterisco dein omisso incuria amanuensium? Nescio ex Codicum defectu definire, cum XII ex Hexaplis sumsisse videatur, uti forte et alter 239; cum ceteri, quos Luciano darem, paullo aliter legant et ex Hebraeo habuerint probabiliter. Aliam lectionem affert Montf.: αλλ. εν χονιορτῳ, sed testem non exhibet; estne XII antea allatus, an e Compl. sumsit? Quae cum Arm. ed. apud Holmes habet: ϑησει εν χονιορτῳ το ςομα αυτου ει ποτε ἡ ελπις; sed haec Vulgatam nimis sapiunt, nec ullus testis, ut in aliis lectionibus, ei suffragatur: Arm. ed. forte non legit, nisi ut Arm., et ex versione Holmesiano editori exhibita a collatore cum Compl. consocia-

+ ܠܗ ܀

+ ܛܒ ܗܘ ܡܪܝܐ ܠܐܝܠܝܢ ܕܡܣܟܝܢ ܠܗ܂ . ܘܠܢܦܫܐ ܕܒܥܝܐ ܠܗ܂ ܛܒ ܠܡܣܒܪ[1]

+ ܠܢܦܫܐ ܗܝ ܕܒܥܝܐ ܠܗ܂ [9] ܛܒܐ ܐܡܬܝ ܕܢܣܒܪ ܘܢܫܬܠܐ ܠܦܘܪܩܢܗ ܕܡܪܝܐ܂

[9] ܀ ܛܒ ܠܡܣܟܝܘ ܘܠܡܣܟܪܘ ܀

[1] ܐ. ܠܡܣܟܪܘ ܘܠܡܫܬܠܘ ܀

ܗ. ܠܗܘ ܕܡܣܟܐ ܠܗ ܥܡ ܫܬܩܐ ܠܦܘܪܩܢܐ ܀

ܩ 25-26. ψυχὴ ἡ ζητησει αυτον, αγαθον. και ὑπομενει — ψυχῇ ἡ ζητησει αυτον. Αγαθον και ὑπομενει cum Hebr., CM; ψυχῇ habent etiam Ar., et Theodoret. juxta Holmes (qui Edit. Halensi usus est, in Parisiensi enim Sirmondi ut Rom. ed.), et S. Ambr., in quo tamen, sive ipse verterit, sive ex extante versione attulerit, interpreti dandum, non Codici, qui uncialis et sine accentibus et *iota* subscripto utrumque ferebat: ita etiam II, III nihil testari possunt: sic corrigit etiam Tischendorf in sua Ed. II; favet huic lectioni etiam Origenes in Cat. Ghisl. Praeterea interpunctionem nostri habet 88, et supponunt e lectione (cf. not. seq.) etiam 22, 36, 48, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., S. Ambrosius; sic dividit etiam Ar.

v. 26. αγαθον — marg. ch. m.: αγαθον ὑπομενειν και ελπιζειν cum 22, 36, 48, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret. (addit tamen το ante ὑπομενειν), S. Amb.; e N Doederlein refert in *Repert.*, VI, 202, Αλλ. ελπιζειν; sed hoc e textu, an e margine, addito ab ipso αλλ.?

Ibid. και ὑπομενει — *Aq.: sustinere et silere: Sym.: ei qui expectat cum silentio salutem:* contra morem suum vertit Aquila, sed ex verbis solis allatis non plene judicare licet, ejus tamen lectionem videtur recepisse in textum 88, qui vix ceteroquin discedit a nostro, cui gemellus in textu est, cum legat: αγαθον και ὑπομενειν και ἡσυχαζειν: Symmachus more suo satis libere, habet tamen secum ex parte Vulg. et P., ex qua aliqua derivavit Arm.

v. 27. Ed. Rom. repetit τηθ, sed in nostro Syro alius in his mos, ut etiam v. 1 adnotavi.

testatur, cum vv. 22-24 sumserit evidentissime e P., quam ad literam vertit.

23. εις τας πρωιας — *Sym.: nova omni mane*, bene cum Hebr.: credo enim femininum ܚܕܬܐ interpretari graecum neutrum καινον, quod referebatur praecedenti ελεος, quo Symm. reddidisset חסדי, aut רחמים, nisi velis repetere singul. num. a Chethibh in secunda voce, a quo tamen lingua abborret. Vel, quod probabilius putarem, noster interpres Syrus separate positam ut fem. sing. sumsit vocem νεα (חדשים), quae referretur voci ελεη in plurali numero pro alterutro nominum Hebr., quae jam attuli, et tam sing. quam pluralis esse potest. Hac lectione Symmachi uti Schleusneri, quod jam innui, ita et Montf. ad h. l. conjectura de lectione quam illi darent, refellitur: cf. et not. III et IV v. 22.

Ibid. πιστις σου — Syrus addit in textu lectionem jam allatam, ad quam in marg. ch. m. refertur eadem omnino lectio, licet aliter, sed aequivalenter reddatur εισιν. Cf. supra testes exhibentes lectionem, quibus adde S. Ambr. Antiquissimum hoc additamentum, e Cap. I, v. 22 invectum, arguitur, ex S. Ambrosio, et Theodoreto et nostro, qui etiam in textu habet, in quo cur bis afferratur non video. Anne, quia quae sub ※ occurrunt, sint forte a vers. Polycarpi (cf. *Prolegom.*, Part. I, Cap. II), noster servasset in textu, et repertum in margine Codicum Graecorum fragmentum idem ex hoc transtulisset in suum?

Ibid. κυριος — addit ܗܘ *est*, e P. desumtum forte, sensu praesertim consonante: Arm. lectionem e P. desumptam habet.

v. 24. ειπεν — In voce ܐܡܪܬ super ܡ rasura, in qua videtur primitus punctum scriptum ut nota primae personae.

ܒܨܦܪ̈ܐ ܣܓܝܐܐ ܗܝ ܗܝܡܢܘܬܟ ܕܝܠܟ. ※ ܣܓܝ̈ܐܐ ܬܢܚ̈ܬܐ ܕܝܠܝ ܘܠܒܝ ܡܫܪܐ ܗܘ

ܣ [8] ܛܝܒܘܬܗ ܐܢܝܢ ܡܪܚܡܢܘܬܐ ܕܝܠܝ ܘܠܥܠܡ ܐܡܪܐ ܢܦܫܝ ܕܝܠܝ. ܡܛܠܗܢܐ ܐܣܟܐ

[7] ܚ. ܢܦܫܐ ܥܠ ܒܪܗ ܙܥܘܪܐ ※ ܕܢܦܫ ܘܠܟܠ ܕܝܠܝ ܐܣܒܪ ※

[8] ※ ܫܒܝܢܐ ܐܬܘܡܐ ܠܐܢܫܐ

πιςις σου — εις τας πρωιας επληϑυνϑη ἡ πιςις σου. ※ πολλοι εισιν οἱ ςεναγμοι μου, και ἡ καρδια μου εξελιπεν ✓ cum 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, et cum varietate in prima voce 22, et addente γαρ post πολλοι Theodoret.; sed hi alia praemittunt, εις τας πρωιας post ἡ πιςις σου ponunt, neque notam hexaplarem habent; XII habet εις τας πρωιας επληϑυνεν ἡ πιςις σου. Syrus, et relative ceteri, bene Hebraeum refert in primo commate, רבה sine accentu ut in perfecto legens, nisi quod omittit versionem vocis חדשים, cetera bene nota critica confodit, cum in Hebr. desint, et videntur translata e v. 22, Cap. I, sed et tota hujus Cap. oeconomia rejicit: habet tamen additamentum etiam S. Ambrosius: μηνας-καινα inclus. omittunt XII, 49, 239; μηνας-αυτου inclus. omittunt 22, 36, 48, 51, 88, 90, 96, 231, a, (Theodoret., ut videtur, nam per se ratione Commentarii, in quo non omnia semper refert, deesse possunt), et, ni erro, etiam 228, si recte conjicio ex Holmesii notis: haec et commata seqq. ad 24 incl. desunt in 26. Cf. not. praeced. Integram lectionem Hebr. refert ed. Rom. et Codd. eidem consonantes, ex silentio Holmesii, in καινα εις τας πρωιας, πολλη ἡ πιςις σου; de ceteris ejusdem edit. cf. not. II h. v., Doederlein, *Repert.*, VI, 201-2; Schleusner, ibid., XII, 33-4, Rosenmueller in h. l.: de additamento in Syro cf. not. alteram seq. Demum monendum vv. 22-24 deesse, sine dubio ex δια τουτο ὑπομενω in fine v. 21 et v. 24, in Vat., III, 23, 86, 106, 144, 147, 198, 233 et Ar. quo usi sunt Editores Polygl. Parisiensium, nam quae habent Londinens. ex alio Codice suppleverunt, quocum, in hoc saltem loco, concordat Cod. Arab. C. 58. Inf. Ambrosianae Bibliothecae; de indole vero hujus supplementi cf. Rosenmueller ad h. l. Arm. nil *defecerimus: Sym.: quod non fuerimus consumti:* Doederlein in *Repert.*, VI, 202: Σ. ου συνετελεσϑημεν; sed unde habuit? nam testem nullum affert: hae voces per se tam תמם, quam כלה reddunt, sed ex persona, ut etiam Doederlein habet l. c., retraho ad ὁτι ουκ εξελιπε με, ubi LXX verterunt ac si legissent תמני ex facili commutatione inter ו et י, quam lectionem dein Lucianus, ut puto, ex Hebraeo correxit in ὁτι ουκ εξελιπομεν, ex quo manavit in 22, 36, 48, 96, 231, Theodoret., S. Ambros. Alia et rectior versio etiam in ed. Rom. pro his et seqq. ad ελεησον κυριε incl. invecta est, priore relicta, in vocibus paullo post occurrentibus in h. v. et seq., ὁτι ου συνετελεσϑημεν κ. τ. λ.

οἱ οικτιρμοι αυτου — marg. ch. m. ind. add. post punctum interpunct. habet haec quae referenda versui sequenti (cf. notas seq.): αναχαινισον αυτους ὡς ορϑρον πρωινον cum 48, 51, 62, 88, 96, 221, N, Theodoret.; sic, nisi quod habent πρωιμον, 22, 36, a; S. Ambrosius: *renovabit illas sicut lux matutina:* Hebraeum fere referunt, excepto S. Ambr. in verbo, modo legas חדשם, quod forte in textu legebatur ex scriptione defectiva finalis ים, olim profecto magis quam in nostris Codicibus obtinente, collatis Phoeniciis Monumentis (cf. Inscriptionem Eschmunezer in *Jour. des Sav.* 1856, 300, suiv., *Journal Asiatiq.*, 1856, *Avril-Mai*, 282-5, Gesenius, *Lehrg. d. H. S.*, §§ 11, 12, 124). Ex indole testium hanc lectionem exhibentium non Symmacho do, ut fecit Schleusner, *Repert.*, XII, 34, a quo et sequens vera ejusdem lectio in Codice nostro abjudicat, sed Lucianaeae, quam crederem, Recensioni.

Ibid. μηνας εις τας πρωιας ελεησον κυριε, ὁτι ου συνετελεσϑημεν, ὁτι ου συνετελεσϑησαν οἱ οικτιρμοι αυτου. v. 23. καινα εις τας πρωιας, πολλη ἡ

1 ܙܕܘܩܐ ܕܝܠܝ. ܠܡ̈ܪܝܪܐ ܡܢ ܘܠܡܪܬܐ ÷ ܡܥܗܕ ܗܘ ܕܐܬܥܗܕ. ܀ ܀ ܀ ܀
ܕܝܠܝ. ܘܡܬܡܟܟܐ ܥܠܝ[1] ܘܬܬܢܝ[2] ܒܠܒܝ ܢܦܫܝ ܕܡܥܗܕ[4] ܡܥܗܕ ܕܠܐ ܐܬܦܢܝܬ.
ܢܦܫܐ ܕܝܠܝ. ܗܕܐ[3] ܐܬܦܢܝ ܒܠܒܐ ܕܝܠܝ. ܡܥܗܕ ܕܠܐ[5] ܡܣܒܪܐ ܐܢܐ ܕܝܠܗ.[6]

1 ܀ ܠܗܠܝܢ ܀
2 ܣ. ܡܬܡܟܟܐ ܀
3 ܣ. ܗܕܐ ܡܬܕܟܪܐ ܐܢܐ . ܒܠܒܐ ܕܝܠܝ. ܡܥܗܕ ܗܕܐ ܡܣܒܪ ܐܢܐ ܀
4 ܀ ܣܦܝܩܝܢ ܀
5 ܐ. ܡܥܗܕ ܕܠܐ ܐܬܦܢܝܢ ܀
ܣ. ܡܥܗܕ ܕܠܐ ܐܫܬܠܡܢ ܀
6 ܀ ܣܒܪ ܐܘܟܝ ܐܣܪ ܙܒܢܐ ܕܡܣ̈ܟܢܘܬܐ

σεται cum (XII marg. praemittit μνεια) 22, 36, 48, 88; μνεια praemittunt verbo μνησθησομαι 33, 51, 62, 87, 91, 96, 198, 228, 231, a, N, Ald.: Hebraicum idiotismum referunt hi Codd. cum Syro.

Ibid. Id. — marg. ch. m. ind. add.: τουτων cum 22, 36, 48, 51, 96, 198, 231, N; αυτων addunt 62, a: Hebr. non habet, et ex praecedente in his Codd. lectione repeto.

Ibid. και καταδολεσχησει — *Sym.: incurvatur*, vel *incurvabitur* (participium enim utrumque sonat), cum Hebr. sive in Keri, sive in Chethibh, idem enim sunt. Montfaucon Symmacho dat.: (ἑαυτη προσλαλησει), sed dicit in nota se nescire unde habuerit; hoc in casu interpres a שיח derivasset, legens ut in Chethibh et cum *Sin.* Aquilaene danda lectio Codicis Syri, vel potius duplex Symmachi Versio, aut Recensio agnoscenda? Lexx. Montf. ad *Hexapl.* non satis exhibent, quo res dijudicetur e ratione qua Interpretes hi vocem Hebr. reddunt. Ceterum testimonium notum Syri in omni casu praeferrem ignoto.

v. 21. ταυτην — *Sym.: Hoc recordor in corde meo, ideo expecto*, paullo liberius, sed vere et eleganter cum Hebr., eumque sequitur fere Vulg. Verum in Hebr. nulla hic generis distinctio ex verbis in pers. prima, sed ex contextu masc. esset; Symmachus contra utitur forma, quae de more in hoc usu fem. est, sive a Graeco archetypo id sit, sive a Syro interprete.

ܡܪܝܐ 22. κυριου — marg. ch. m. ind. add.: πολλα cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret.

Ibid. συνετελεσθησαν — *Aq.: quod non*

Ibid. διωγμου — addit μου cum Hebr., III, XII, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 86, 87, 90, 91, 96, 106, 144, 147, 198, 228, 231, 239, Compl., Alex., CM, Arm. ed., Arm., Ar.; facilis in Codice graeco praesertim scriptionis continuae omissio μου ex praecedenti simili terminatione.

v. 20. πικρια και χολη μου — πικριας γαρ και χολης μου cum 88, et cum eodem et Edit. Rom. sequentibus jungit, invito Hebr. quoad lectionem in parte, et quoad interpunctionem, quam ipse ordo alphabeticus requirit: γαρ, sed in aliis differentes, legunt III, 49, 90, 239, Alex., CM, Ar.; πικριας et χολης XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 62, 86, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald.; πικριας 51; χολης 87. Sed in Codd. afferendis lapsus est aliquantulum Holmes; nam Codd. cognatos divellit, et lectiones miscet, quod non crederem esse, attenta perpetua fere concordia plurium Codd. inter sese; et 90 citatur bis hac ratione: πικριας γαρ μου 49, 90, 239.., πικρια γαρ 90, Alex. Sequentibus haec jungunt cum Syro, attenta lectione, III, 49, 90, 239, CM, Ar., Arm.; quod reapse est in Alex., saltem in editione Grabiana quam repetiit Breitinger. Ex Cod. XII habet Montfaucon, *Hexapl.*: Αλλ. πικριας ※ γαρ: μου, και χολης μου ※ μνεια: μνησθησομαι; sed in textune haec reperiuntur, an in margine? Holmes solum de μνεια ait in margine haberi. Praeterea pro asterisco obelus ante γαρ ponendus erat, collato Hebraeo, notas vero hexaplares ipse Montf. adnotat adjecisse.

Ibid. μνησθησεται — μνεια μνησθη-

ܐܣܒܥܢܝ
ܕܟܠܗܘܢ ܥܡܗ ܟܠܗ ܝܘܡܐ. ܐܣܒܥܢܝ ⁶ܡܪܝܪܐ.
ܘܐܪܘܝܢܝ ܡܢ ⁷ܡܪܪܐ ✣ ✣ ✣
ܘܐܩܫ[8] ܒܩܘܦܣܐ ܫܢ̈ܐ ܕܝܠܝ. ܘܐܦܠܚܢܝ
ܕܝܠܗܘܢ ܒܗ ܟܠܗ ܩܛܡܐ ✣

ܘ ܦܫܛܬ ܘܐܪܚܩ ܡܢ ܫܠܡܐ ܢܦܫܐ ܕܝܠܝ.
ܛܥܝܬ ܛܒ̈ܬܐ ܘܐܡܪܬ. ܐܒܕ ܙܟܘܬܐ
ܕܝܠܝ ܘܣܒܪܝ ܡܢ ܡܪܝܐ ✣ ✣
ܐܬܕܟܪ[9] ܡܢ ܡܣܟܢܘܬܐ ܕܝܠܝ ܘܡܢ

⁶ ✣ ܚܠܐ ✣ ⁷ܡܪܪܐ ✣
⁸ ܐ. ܐܬܪ ܒܩܘܦܣܐ ܫܢ̈ܐ
ܕܝܠܝ ܒܩܛܡܐ.
.ܣ. ܐܦܨ ܒܩܘܦܣܐ. ܘܐܬܪ

ܣܘ̈ܦܐ ܫܢ̈ܐ ܕܝܠܝ. ܛܡܪܢܝ
ܒܩܛܡܐ ✣
⁹ ܐ. ܐܬܕܟܪ ܛܘܪܦܐ ܕܝܠܝ.
ܘܡܣܟܢܘܬܐ ܕܝܠܝ.
ܐܒܣܢܬܐ ܘܡܪܪܬܐ ✣

dentes meos cinere: Sym.: ejecit calculis, et excussit testas in dentes meos: obruit me cinere: Aquila ad literam, sed contra morem in verbo rarissimo sensum fere, non etymon dedit, nisi forte cum גרש confudit; sic etiam LXX et Sym.; praeterea alterum verbum deest, interpretis Syri, vel Codicum sive Graecorum, sive Syri lapsu, ut puto, et lectio manca ideo effecta est. Symmachus bene dedit secundam partem; in prima duplex versio occurrit, neque, dato etiam quod duplex ejusdem versionis recensio afferatur in Codicis nostri lectione, video quomodo etiam in magna, quam sibi sumsit in vertendo libertatem, בחצץ reddiderit *testâs*. Demum super ܣ vocis ܛܡܪܢܝ in Symmachi lectione rasura est, in qua forte punctum diacriticum scriptum, quod, non apparet qua manu, subscriptum fuit ܐ vocis superioris ܘܐܬܪ, ubi posui. Item .ܣ. praepositum in rasura est scriptum.

Ibid. εψωμιςε — praemittitur και cum 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, Theodoret., Arm.: deest Hebr.

v. 18. και απωλετο—και ειπα· απωλετο cum Hebr., et ceteris libris juxta notam Ed. Rom.; scilicet sic legunt 26, 33, 49, 86, 87, 88, 90, 91, 144, 147, 228, 233, Compl., Ald., Cat. Ghisl., CM; και ειπον· απωλετο 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret.; Montfaucon e XII: Αλλ. και ειπα· απωλετο; malene ergo Holmes: XII, marg. απωλε?

ܘ 19. εμνησθην — *Aq.: recordare afflictionis meae et defectionis meae, absinthii et amaritudinis:* cum Hebr., sed cf. I, 7, not. lectiva praecedunt. Hebr. bene reddit Symmachus.

15. ουαυ — prosequitur Η cum Hebr., Compl., et a, cui addo cognatos 22 et socios, et cum Cat. Ghisl.

Ibid. πικριας — In Codice ܡܪܪܐ videtur cum *Ribui* et sic dedi, sed putarem omnino punctum unum e duobus super ܪ̈ esse diacriticum, non cum illo literae ܪ *Ribui* conficere. Marg. ch. m. ܚܠܐ *arena:* Montfaucon e XII marg. Αλλ. (αλλος) αμμον. Holmes vero solum ceu marg. lectionem affert: lectiones vero marginis XII anonymae cum illis aeque anonymis nostri Codicis saltem interdum conspirant. Cf. Curterii editionem Esaiae e Codice illo, I, 29, II, 5 cum nostro in editione Middeldorpf. Vox quidem Syriaca etiam *acetum* significat, quod a loco nostro non omnino abhorreret; sed lectio Cod. XII demonstrat Syrum legisse αμμον, quod nescio quomodo cum Hebr. componi possit. Schleusner sub αμμος ait forte referendum ad sequentis vers. voces חצץ vel אפר; sed quanam tunc ratione in XII et Syro vetustis sane testibus ad eundem locum eadem vox afferretur?

Ibid. χολης — marg. ch. m.: *amaritudine*, vel *amaritudinibus*, nam vox scribitur ut in nota praeced. adnotavi scriptam in textu: est sine dubio πικριας XII, ex quo Montf. affert sub αλλ., Holmes tantum ut lectionem marg.; non male ex Hebr. sic vertitur.

ܢ 16. Syrus Ουαυ cum Hebr., et ceteris testibus allatis v. 15, not. I.

Ibid. εξεβαλε — *Aq.: excussit calculo*

ܕ ²ܪܕܦ ܠܗܘ ܕܩܐܡ. ܘܢܝܚ. ܣܡܢܝ
ܡܚܒܠܬܐ. ܡܬܚ ܩܫܬܐ ܕܝܠܗ.
ܘܐܩܝܡܢܝ ܐܝܟ ³ܢܝܫܐ ܠܓܐܪܐ ✣ ✣

ܗ ܐܥܠ ܒܟܘܠܝܬܐ ܕܝܠܝ ⁴ܒܢܝ ܐܫܦܬܗ
ܕܝܠܗ.
⁵ܗܘܝܬ ܓܘܚܟܐ ܠܟܠܗ ܥܡܐ ܕܝܠܝ.

² ܐ. ܐܘܪܚܬܐ ܕܝܠܝ ܐܣܛܝ
ܘܐܚܓܪܢܝ ✣
ܣ. ܐܥܕܝ ✣
³ ܐ. ܐܝܟ ܒܝܬ ܢܛܘܪܬܐ ✣
ܣ. ܠܢܝܫܐ ܐܝܟ ܓܐܪܐ ✣
⁴ ܣ. ܗܠܝܢ ܕܡܢ ✣
⁵ ܣ. ܗܘܝܬ ܒܙܚܐ ܠܟܠܗܘܢ
ܥܡܐ ܕܝܠܝ. ܙܡܝܪܬܐ

XVI, 2, 6, 11, 24; vel etiam licet legere particulis transpositis ܠܢܝܫܐ ܐܝܟ ܓܐܪܐ *tamquam scopum sagittae;* sic enim Hebr. redderetur; nam nostri Codicis Syri lectio ferri nequit.

ܗ 13. Incipit H cum Hebr., Compl., a, cui addo 22 et socios.

Ibid. ιους — υἱους cum Hebr., 239, Ar.: a nonnisi e litura legit cum Edit. Rom.; multos tamen codd. putarem legere υἱους, plures olim legisse, et collatores Holmesianos, et Amanuenses ex facili sensu et e conjunctis υ υ duarum vocem omisisse alterum, praesertim in Codd. continuae scriptionis: Origenes in Cat. Ghisl. supponit lectionem Edit. Rom., sed Hexapla non confecerat jam, ut puto, eo tempore, quo Comm. in Threnos scripsit. Cf. de aetate editionis Hexaplorum Origenis Montf. *Hexapl. Praelim.* Cap. I, n. IV, et *Monit.* ad Excerpta in Thren. Editoris Maurini Operum Orig., III, 320.

Ibid. ιους (υἱους) — *Sym.: ii qui ex* (vel *eae, ea quae ex,* propter genus commune vocis Syr., et nullum nomen appositum), quae liberiorem supponunt Symmachi versionem, quamquam tota lectio ejus ex his dignosci nequeat.

14. εγενηθην — *Sym.: factus sum derisus toti populo meo, cantio eorum per totam diem:* nec ܠܟܠܗܘܢ verterem πασι cum Middeldorpf, cum nullius recorder exempli hujus significationis cum hac constructione, nec sciam, an indoli linguae congrueret; suffixum enim plurale pleonasticum bene ferri potest ex sequenti nomine collectivo. Quod vero sequatur *cantio* EORUM tum Hebr. habet, tum nihil usus linguarum obstat huic permutationi numerorum, cum nomina colpit ut in Syro; etiam Arm. αρχος a praecedentibus disjungit et vocibus sequentibus jungit.

Ibid. αυτος μοι — jungit praecedentibus cum Hebr., a, Theodoret., quibus jungerem cognatos 22 et socios, Arm.

v. 11. κατεδιωξεν — praecedentibus jungit cum a, quibus socios solitos adderem; sed repugnat Hebr. ex ipsa alphabetici ordinis oeconomia. Ad. h. v.: *Aq.: vias meas deflectere fecit, et claudicare me fecit: Sym.: amovit;* Hebraeum reddunt ambo, sed Aquila secundum verbum semel occurrens vel confudit cum frequentiori radice פסח, vel ex ea interpretatus est; quod et Middeldorpf adnotavit.

Ibid. αφεστηκοτα — Syrus legit εφεστηκοτα; vel ut hanc interpretatus est illam vocem; in Esaia XXI, 4 εφεστηκεν similiter reddit; discedit igitur omnino ab Hebraeo et Graeco: similiter lapsus est etiam Ar.

Ibid. και κατεπαυσε με — deest με cum III et 106, sed Hebr. repugnante: in Ar. desunt voces και κατεπαυσε με, et ideo nihil testatur in hoc loco.

v. 12. H. ενετεινε — prosequitur δαλεθ cum Hebr., a, cui concordare debent cognati 22 et socii, Compl.

Ibid. σκοπον — *Aq.: ceu custodiam: Sym.: insignum,* vel *signum* (sic enim vox, maxime seorsim posita verti potest) *quasi sagittam:* Aquila, ut alibi, cf. Montf., *Lexx.* ad *Hexapl.* sub נטר ad literam et ex generaliori significatione vertit: Symmachi lectionem puto scribendam ܠܢܝܫܐ ܐܝܟ ܕܓܐܪܐ, quod esset *in scopum,* vel *scopum* εις βελος, sic enim occurrit ...ܐܝܟ ܕܠ pro εις *Sapient. Hexapl.*

ܓ ܕܠܬ. ⁹ܐܦ ܗܘܐ ܡܛܠ ܕܐܩܥܐ ܘܐܩܥܐ ܕܠܬ. ¹ܣܟܪ. ܡܫܠܐ ܕܠܒ ܕܠܢ ܀
ܗܝ ܠܨܠܘܬܐ ܕܝܠܝ. ܒܢܐ ܐܘܪܚܬܐ ܕ ܒܟܐܦܐ ܕܦܣܝܠܐ ܗܘ ܠܗ. ܐܘܪܚ ܕܟܘܒܫܝܢ

⁹ ܣ. ܐܠܐ ܐܦ ܐܢ ܐܩܥܐ ܟܕ
ܡܨܠܐ ܐܢܐ. ܣܟܪ ܠܨܠܘܬܝ ܀

¹ ܐ. ܒܦܣܝܠܬܐ ܠܫܒܝܠܐ ܕܝܠܝ ܚܦܐ ܀
ܣ. ܒܟܐܦܐ ܦܣܝܠܬܐ ܀

tio Romana omittit): sed nec Symmacho dat, neque hujus lectionem exhibent. Lectionem Theodoreti et socc. Luciani recensioni do: altera ab Origene allata forte ex explicatione adjecta repetenda. Hebraeum omnes bene, sed paraphrastice reddunt.

v. 8. χαι γε — *Sym.: sed etsi clamavero orans, occludit orationi meae;* et Sym. et LXX Hebr. reddunt, cui imo LXX propiores etiam in constructione verbi ואשוע; sed cf. et notam seq.

Ibid. χαι γε — addit ὅτι cum XII, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 87, 88, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 239, a, Compl., Ald., textus Cat. Ghisl., Theodoret., Arm. ed.; Arm. ponit initio versus: Hebr. jam satis reddit Edit. Rom., sed anxia diligentia Origenis et Luciani quoque, ut puto, addidit ὅτι pro כי.

v. 9. Syrus continuat literam Γιμελ cum Hebr., a, Compl.: Holmes nihil affert; sed cognati, nullus dubito, consentient a.

Ibid. ενεφραξε — Syrus post hanc vocem interpungit cum Hebr. masoret., Compl., a, Theodoret., sed hi duo alia legunt: ideo etiam Syrus τριβους μου sequentibus jungit cum iisdem: ex lectione, quam eandem habent cum a et Theodoret., cum his concordare oportet in utroque loco Codices 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231.

Ibid. id. — *Aq.:* (lapidibus) *caesis semitas meas obtexit: Sym.: lapidibus excisis;* ambo cum Hebr., exceptis in Aquila interpunctione masorethica (cf. not. praeced.), et ultimae vocis interpretatione; legitne errore facili ex literae ultimae forma עור? An lectio Aquilae Symmacho danda, cui ratio vertendi satis congrueret, et viceversa?

ד 10. αρχος — In Syro a praecedentibus distinguitur, et incipit Δαλεθ cum Hebr., Compl. et a, cui adderem cognatos codd. 22 et socios; in Theodoreto comma incipunctioni alludit Scholion, forte Origenis, in Cat. Ghislerii.

ܓ 7: Syrus hic incipit Γιμελ cum Hebr., in quo id exigit alphabeticae rationis oeconomia, Arm., Compl., a, cui consentire debent cognati 22 et socii; item Cat. Ghislerii inciperet hic Γιμελ, ut suadere videtur vox ipsa hic margini apposita.

Ibid. ανωχοδομησε — *Aq.: Sym.: sepsit me, ne exirem,* cum Hebr., a quo tamen nec LXX discedunt, imo propius absunt, servantes etiam idiotismum alterius membri, quem Aquila et Symmachus cum P. et Vulg. bene resolvunt: Symmachi quidem proprium hoc est; sed Aquilaeue quoque recte tribuitur in hoc loco?

Ibid. εβαρυνε — *Sym.: gravem fecit torquem collaris mei,* bene Hebr. reddit, sed more suo liberius. Editio Romana, ex qua habent Drusius et Montfaucon: Σ. τον του τραχηλου μου ζυγον; quod videtur erronee e Theodoreto sumtum fuisse ab illa, unde et in posteriores ipsi testes fluxit. Nam Flaminius Nobili in notis ad h. l. in versione latina Ed. Rom. LXX (in Graeca enim Edit. sine teste affertur lectio), quae notae insunt et VI Polygl. Lond., post hanc Symmacho tributam lectionem addit: *quod habet Theodoretus,* loco non citato. Sed iste in suo Comm. ad h. l. non affert haec nisi ut puram putam sui textus LXX lectionem, in qua jure consentientes habet cognatos Codd. 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, qui legunt cum Theodoreto εβαρυνε τον ζυγον του τραχηλου μου, non transpositis vocibus, ut in lectione Symmacho data. Etiam 33 in margine habet: τον του τραχηλου μου ζυγον, omnino cum lectione quae Symmacho tribuitur. Pariter Origenes in Cat. Ghisl. et Edit. Rom. haec habet: φερεται γαρ χαι γραφη, εβαρυνεν γαρ τον χαλχον του τραχηλου μου (secundum γαρ Edi-

ܢܘܗܪܐ ܠܐ ܀ ÷ ܕܝܠܗ. ܘܐܒܠܝ. ܒܚܫܘܟܐ ܐܘܬܒܢܝ

ܒ + ܦܟܢܝ ܒܣܪܐ ܕܝܠܝ ܘܡܫܟܐ ܕܝܠܝ. ܥܬܩ + ܐܝܟ ܡܝ̈ܬܐ ܕܠܥܠܡ. ܀ ܀ ܀ ܀

ܒ ܓܪ̈ܡܐ ܕܝܠܝ. ܒܢܐ ܥܠܝ ܘܐܚܕ [6] ܠܚܫܐ ܠ [7] ܒܢܐ ܥܠܝ ܘܠܐ ܐܦܘܩ. [8] ܐܦ ܐܢ ܐܩܥܐ f. 141 r. b.

ܒ

ܒ

[6] ܣ. ܒܡܪܬܐ
ܘܒܠܐܘܬܐ ܀
[7] ܐ. ܣ. ܣܝܓ. ܐܚܝܕܐ

ܕܠܐ ܐܦܘܩ ܀
[8] ܣ. ܡܩܪܐ ܟܕ ܐܩܥܐ ܒܥܩܬܗ
ܕܡܦܪܐ ܕܝܠܝ ܀

apposuit Doederlein ex lectione XII in Montfaucon superius allata, cum cognati Codici N, quos afferam, non habeant copulam, sed solum ηλλαξε, sunt vero 22, 36, 48, 51, 96, 198, 231, a, Theodoret., quibus cognatus 62 addendus est, qui habet ηλαλαξεν, ex errore, facili ei qui ex Codice unciali exscripsit (sive mediate, sive immediate pro Cod. 62) propter similem figuram Λ et Α in illis Codicibus: haec lectio est minus felicior Hebraei interpretatio, qui tamen per se eam fert.

ב 4. — Syrus literam alphabeti secundam apponit hic, cum Hebr., a, Compl., Arm., Catena Ghislerii, in qua vox Graeca βηθ margini adscripta innuit forte ex Codice esse divisionem: Codici a puto adjungendos cognatos 22 et socios, sed Holmes nihil de his adnotat.

Ibid. ܡܫܟܐ fere totum in rasura scriptum.

Ibid. οςεα μου συνετριψεν — συνετριψεν οςεα μου cum 88, et Hebr.; in CM. et Ar. idem ordo ex linguarum indole esse potest.

v. 5. κεφαλην — *Sym.: amaritudine et labore*, bene cum Hebr., sed ראש generaliori voce reddit, uti et LXX, v. 19, et alibi, nec etiam nunc Auctores definierunt. Cf. Gesenius, *Lex. Man.*, sub voce.

Ibid. μου — Syrus sub ÷; deest Hebraeo, contextu ipso flagitante.

v. 6. εν σκοτεινοις — Syrus jungit sequentibus cum Hebr., in quo id postulat ipsa ratio alphabeti, et Compl., et e lectione, quam habent, etiam cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret., CM, Arm.; sed Tischendorf, qui tamen non indicat, ut debebat, et Vat. interpunctionem Romanae editionis in his paulo negligentioris corrigunt; Syri ponit εις ܠ; index remittens ad marginem idem est ac ille qui remittit ad εις ante σκοτος, cf. not. primam hujus versus; idemque ܠ semel in margine pro utroque loco scribitur, ideoque eodem numero in textu remisi ad marginem: nullus Graecus testis agnoscit hanc voculam, nec Hebr., quod per se currit ex ejusdem constructione, ex qua pariter habent P. et Vulg.

v. 3. επεςρεψε χειρα αυτου ὁλην την ἡμεραν — επεςρεψε ※ και εςρεψε χειρα αυτου ὁλην την ἡμεραν ↙ cum 88, qui tamen nonnisi και εςρεψε habet sub ※, cui concordat etiam XII apud Montfaucon, ex quibus duobus testibus retraho metobelum Codicis Syri post εςρεψε, jubentibus et ceteris testibus Graecis, quorum nullus omittit quae hanc vocem sequuntur, nullus vero habet και εςρεψε, exceptis XII, 88, et Origene, qui in Catena Ghislerii ad hunc locum habet εςρεψε χειρα αυτου, sed quid si εςπεψε esset pro επεςρεψε typorum sphalmate non infrequenti in illo libro? Duo verba cum Syro legunt Hebr., P., Vulg., Symmachus, et margo nostri Codicis cum 22 et cognatis (cf. notas seqq.), qui omnes, Hebraeo excepto, addunt etiam copulam: legeruntne omnes cum Origene in nostro Codice והפך pro יהפך, literarum similitudine et sensu faciliori adducti? Denique ܐܝܕܗ ܟܠܗ ܝܘܡܐ sunt in rasura scripta, sed prima manu, ut omnino videtur.

Ibid. εςρεψε Codicis Syri — *Sym.: tantum contra me vertitur et convertit manum suam:* concinit Hebr., sed cf. et notam praeced.

Ibid. Id. — marg. ch. m.: και ηλλαξε cum N, si vere e Codice est και et non

÷ ÷ ܕܬܠܬܐ. ÷ ÷

ܐܐܐ+ ܐܢܐ ܓܒܪܐ ܗܘ ܕܚܙܐ [1]ܡܣܟܢܘܬܐ[2].
ܒܫܒܛܐ ܕܚܡܬܗ ܥܠܝ ܕܒܪ

1 ÷ ܡܣܟܢܘܬܐ ܕܝܠܝ ÷
2 ܗܘ. ܡܘܟܟܐ ܕܝܠܝ ÷
3 ÷ ܠܐ ÷
4 ܗܘ. ܒܟܝܘ ܕܝܠܝ

ܘܐܘܒܠܢܝ
[3]ܚܫܘܟܐ ܘܠܐ ܗܘܐ [3]ܢܘܗܪܐ. ܒܪܡ ܒܝ
ܦܢܐ. ※ [4]ܘܐܗܦܟ [5]ܐܝܕܐ ܕܝܠܗ ܟܠܗ

ܗ̇ܦܟ. ܘܡܫܚܠܦ
ܐܝܕܐ ܕܝܠܗ ÷
5 ÷ ܘܐܝܕܗ ÷

not. praecedentem. In textu index remittens ad notam illi non anteponit; de more autem lectiones anonymae succedunt iis, quae nomine Interpretis insigniuntur.

Ibid. Syrus interpungit et legit: εν ραβδω θυμου αυτου εμε παρελαβε, cum 88 quoad lectionem et proinde etiam quoad interpunctionem: sic interpungit et a, qui legit ut Theodoret., Arm.: εν ραβδω θυμου αυτου (Theodoret. omittit αυτου) παρελαβε με cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, Arm. ed., qui ideo etiam quoad interpunctionem cognatis a et Theodoreto jungendi: contra Syrum tamen et ceteros est Hebr. tum interpunctione masorethica, tum ipsa alphabeti ratione; cum Syro contra P. in Polyglottis, in Lee et in Codd. Ambrosianis, sed hoc nihil contra Hebr. Demum επ' εμε recte Syrus omittit cum Hebr., et cum eodem εμε verbo praeponit. Post vocem ܕܒܪ rasura, in qua forte erat punctum.

v. 2. εις σκοτος — omittit εις cum 88: marg. vero ch. dubio ex forma eadem in estranghelo et currentiori, quo lectiones anonymae solent scribi, ind. add. praeponit εις ܠ cum Edit. Rom. et ceteris testibus: in Hebr. omittitur ratione syntaxis; inde forte sub obelo positum ab Origene, et deinde omnino omissum ab aliis?

Ibid. ܗܘܐ ܘܠܐ *et non fuit* prima fronte, et sic verterem sine dubio si testis ullus Graecus legeret, Hebraeo praesertim per se non repugnante; sed in testium graecorum defectu, a quibus omnibus rarissime noster discedit, crederem simplicem negationem vocibus Syriacis significari, quibus non raro id fit.

Ibid. φως — marg. ch. d. ind. add. prae-

III. In med.: *Tertia* (*Lamentatio*): scribitur ut II, 1, scilicet, quod ibi casu excidit, inter puncta rubra et nigra utrinque varie disposita.

ܐܐܐ 1. Syrus semper tribus quibusque versibus conjunctim tres literas alphabeti apponit, cujus rationis literas alphabeti apponendi pro Codd. Graecis in hoc capite vestigium forte habetur in III, in quo v. 29, teste Tischendorfii collatione in *Vet. Test. Gr.*, Edit. II, super ιωδ duo ςς appinguntur, quae Hebr. יי more Graeco a sinistra ad dexteram scripta forte referunt, licet satis male: sed codex ipse Alexandrinus esset inspiciendus, nec Baberi Editionem ipse habeo. Hujus rei vestigium est, nisi erro, et in repetito τηθ, v. 25, 27, in Edit. Rom., et in Vat. In notis satius duxi unam literam ponere pro earum indicatione. Hebraeus, ut omnes norunt, ter ab eadem litera continua versus incipit, quod Vulg. quoque expressit.

Ibid. In ܓܒܪܐ inter ܓ et ܒ litura est, ex qua colligitur ܢ scriptum fuisse; ut esset ܓܢܒܪܐ *fortis*, quod in alia lectione habet P.

Ibid. πτωχειαν — marg. ch. m.: *paupertatem meam*: *meam* addit Symmachus, cf. not. seq.: Hebr. cum LXX, sed quinque Codd. apud De Rossi, P., Vulg. cum lectione marginali et Symmacho faciunt: Arm. ed. apud Holmes, et Arm. cum Editione Oscan in notis addunt *mei*, sed in h. l. Arm. ex Pescito totum versum sumsit, nec pro Graeco textu testari potest, licet in vocibus *in paupertatem meam* Graecum exhibeat, et a Syro nonnisi liberius verso repeti posset.

Ibid. Id. — *Sym.: afflictionem meam;* vox Hebr. utrumque significat; quoad *meam* cf.

ܕܒܟܠ ܡܢ ܚܕܪ̈ܐ. ܘܠܐ ܗܘܐ ܒܝܘܡܐ
ܕܪܘܓܙܗ ܕܡܪܝܐ. ܡܫܬܘܙܒܢܐ ܘܡܫܬܒܩܢܐ.[8]

[9] ܐܝܟ ܐܚܕܬ ܘܐܣܓܝܬ. ܒ̈ܥܠܕܒܒܐ
ܕܝܠܝ ܟܠܗܘܢ ※ ܓܡܪܘ ↙. ✣ ✣

8 ✣ ܢܛܘܠ ✣
9 ܐ. ܗܠܝܢ ܕܐܥܬܩܬ
ܘܐܣܓܝܬ. ܒ̈ܥܠܕܒܒܐ

ܕܝܠܝ ܓܡܪܘ ܐܢܘܢ ✣
ܣ. ܠܗܢܘܢ ܕܪܒܝܬ
ܘܐܣܓܝܬ ܐܢܘܢ ✣

faucon et apud Holmes in marg. in αλαιω, quod recte in illam vocem Montfaucon restituit, qua Aquila, etymologice usurpatis Hebraeo et Graeco, more suo interpretatus est; Syrus vero rarissimum in Scripturis verbum, et in significatione a loco nostro abludens, forte vel solo oculorum lapsu legit παλαιοω et sic reddidit, contraria omnino ratione ac fecit Job, IX, 5, ubi πάλαιῶν vertit ac si esset a παλαίω. Item איבי Aquila legit ut plurale, ut LXX et P., quod licet in textu sine punctis, unde et כלם in plurali sumsit ut P., ac si defective scriptum. כלם pro כלום, quod licet. Cf. Gesenius, ***Lehrgeb.***, **§ 100**, ***Anmerk.*** **6**. Cetera bene Hebr. reddunt.

Ibid. ὡς ad finem Syrus sic legit et interpungit: ὡς επεχρατησα χαι επληϑυνα, *inimici* μου παντας ※ *consumserunt* ↙: interpunctionem hanc exhibent Hebr., a, Theodoret., quibus jungendi ex indole lectionis, quam mox afferam, cognati 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, N, qui cum a et Theodoret. legunt χαι ὁ εχϑρος μου (Theodoret. omittit μου) παντα (62 παντας et rectius, in aliis ex sequenti, ut puto, ς omissum) συνετελεσεν; quae lectio ex Hebraeo utique procedit Luciani, ut puto, opera, qui omisso suffixo, et servata quoque prima lectione παντα vel παντας כלם recte vertit. Quoad *inimici* et *consumserunt* cf. not. praeced. Ceterum παντας LXXviris dandum, qui e textu punctis non instructo כלם παντας verterunt; nova dein recensio, illo non deleto, addidit *consumserunt* ex Aquila, vel Symmacho forte. De nota ※ confer *Prolegomena*, n. 7.

90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233. 239, a, Compl., Ald., Arm. ed., Arm., CM. Theodoret., et textus Catenae Ghislerii, ex qua (inde enim editio Maur., cf. ***Monitum***, III, 320), citatur in Holmes Origenes, nec jure, cum textus ille non sit Origenis, sed consarcinatoris Catenae.

Ibid. Idem. marg. ch. m.: εχαλεσεν cum Rom. edit., et ceteris Codd. Holmesii non allatis in nota praecedenti, et III, et Ar., excepto XII.

ἡμεραν — praemittit ὡς cum Hebr., 22, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96. 144, 147, 198, 228, 231, 239, a, Ald., Theodoret., CM, Arm.: quibus jungerem XII, qui legit ἕως, cum sit pluribus praecedentium Codd. cognatus (cf. v. 18, 20, 21 hujus Cap.), adderem ex ὡσει et Codd. 23, 26, 233, Compl., cum 33 et sociis huic saepe concordantes; in iis enim ὡσει facile ortum habere potuit ex ὡς εις, quod 33, et socii legunt; Schleusner contra, ***Repert.*** XII, 26, ὡς εις ex ὡσει repetit.

Ibid. χαταλελειμμενος — marg. ch. m. ind. add.: εξετρεψα cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N, Theodoret.; sed ad sequentia retrahenda haec lectio, et est liberior quidem, si literam consideres, sed bona versio vocis Hebr.; in his Codicibus et in Syro marginali duplex lectio coaluit.

Ibit. ὡς επεχρατησα — *Aq.: quos antiquavi* (sit venia verbo pro παλαιοω) *et multiplicavi, inimici mei consumserunt eos: Sym.: quos enutrivi et multiplicavi:* Symmachus liberiuscule in primo verbo, sed bene reddit: Aquilae lectio in ܐܥܬܩܬ, quod παλαιοω reddit omnino absonum ab hoc loco, manuducit ad veram lectionem παλαιω, cujus fragmentum exhibet XII apud Mont-

÷ ܠܡܦܩܬܗܘܢ ܠ[4] ܫܒܝܠܐ ܕܢܦܫ ܠܐܒܐ܂ ܐܠ ܘܫܟܒܘ܂ ܛ̈ܠܝܐ ܘܣܒܐ ܕܢܦܠܘ ܒܚܪ̈ܒܐ ܕܢܦܩܬܗܘܢ
ܒܡܦܩܬܗܘܢ ܒܡܣܝܒܪܢܐ ܕܡܪܝܐ ܒܣܝܦܐ . [5]ܐܬܠܗ ܒܥܒܕܐ܂ ܩܛܠܬ ܒܝܘܡܐ ܕܪܘܓܙܐ
ܘܢܟܣܬ ܀ + ܕܒܫܠܬ܂ [6]ܘܒܫܠܬ ܘܠܐ ܚܣܬ܂ ܀ ܀
+ ܩ. ܩܪܝܬ ܠܠ ܐܝܟ ܕܥܐܕܐ܂ ܕܥܡܡܐ܂ ܠܝܐ. [7]ܣܪܝܬ ܐܝܟ ܝܘܡܐ ܕܥܐܕܐ ܕܬܘܬܒܘܬܐ

[4] ܐ. ܒܟܘ̈ܠܗ ܕܐܘܪ̈ܚܬܐ.
ܠ ܢܦܩܬܐ
ܒܡܣܝܒܪܢܐ ܕܡܪܝܐ
ܒܚܪܒܐ ܘܢܚܬܐ ܀

[5] ܀ ܒܥܠܘ ܒܚܡܬܐ ܀

[6] ΕΜΑΓΕΙ
ΡΕΥΣΑΣ

[7] ܀ ܩܪܐ ܀

ܟܐ 21. εις την εξοδον — εις γην εξοδων cum Hebr., **22**, **26**, **33**, **36**, **48**, **49**, **51**, **62**, **86**, **87**, **88**, **90**, **91**, **96**, **147**, **198**, **231**, **233**, **239**, a, Compl., Ald., CM; εις γην των εξοδων XII; Origenes et Olympiodorus in scholiis in Ghislerii Catena hanc lectionem videntur habuisse: T et Γ facile confundi possunt, unde forte την pro γην, et dein consequenter εξοδον pro εξοδων.

Ibid. παιδαριον και πρεσβυτης — Syrus transponit cum **88**, Hebr. ipso reclamante.

Ibid. επορευθησαν — marg. ch. m.: *ceciderunt in gladio* cum Hebr.: crederem a P. sumptam lectionem, nisi haec legeret ܒܚܪܒܐ pro ܒܫܒܝܐ, sensu, sed non voce consonante. Ut habet Middeldorpf, haec sunt Symmachi, docente Bosio, in sua nempe LXX editione; graeca sunt επεσον εν μαχαιρα.

Ibid. εν ρομφαια ad fin. versus — απεκτεινας εν ημερα οργης σου· εμαγειρευσας *et* ουκ εφεισω cum Hebr., etiam pro *et*, cum hoc exhibeant plures Mss. et Editt. apud Kennikot et De-Rossi, Vulg., P., et Ar.: graeca, quae dedi, una cum interpunctione offert a, et, de interpunctione nihil adnotato ex more Holmesii, **22**, **48**, **51**, **62**, **88**, **96**, **198**, **231**; sed lectio interpunctionem nostram requirit: *in ense effudisti, occidisti in die indignationis tuae, immolasti, coquinasti et non pepercisti* Arm., qui in uno codice reddit *immolasti*, *confregisti et non* etc.

ܟܒ 22. εκαλεσεν — εκαλεσας cum Hebr., **22**, **23**, **26**, **33**, **36**, **48**, **49**, **51**, **62**, **86**, **87**, Arm.; qui tamen aliam lectionem habet; favet Hebr.; tota enim lectio, quam noster habet sub ÷, non est, ut omnino puto, nisi alia versio, forte etiam antiqua et vera Septuaginta Interpretum, cum qua coaluit altera quae sequitur et recte reddit Hebr., in quo reapse vox reddita per μαγειρος, confusa cum טבחים, in plurali est. In hac lectione עללי per עללו legit interpres, et φονευθησονται ex verbo est commatis sequentis. Cf. tamen Schleusner, *Repert.*, XII. 25. Posset etiam quis in ܒܡܣܝܒܪܢܐ alterum punctum diacriticum habere soni altioris indicem, motus etiam verbo ܣܝܒܪ, sed in aliis locis, in quibus tamen in plur. occurrit, non reperi hoc punctum; verbum vero sine ܘ bene pro plurali ponitur e syriaca orthographia.

Ibid. νηπια — *Aq.*: *lactentes spithamae: si occidatur in sanctuario Domini sacerdos et propheta,* recte ex Hebraeo, nisi quod pro טפחים, ut Masorethae, quae vox semel occurrit, legit ex frequentioribus טֶפַח vel טפח *palma*, quod durius est, licet sic reddat et Vulgata.

Ibid. αποκτενεις — ει αποκτενουσι cum **22**, **36**, **48**, **51**, **62** (**88** sine ει), **96**, **231**. a ex correctione superscripta prima manu. Theodoret.: ει habent etiam **XII**, **23**, **26**. **33**, **49**, **86**, **87**, **90**, **91**, **144**, **147**, **198**. **228**. **233**, **239**, Compl., Ald., CM; Hebr. cum Syro est, nisi quod iste passivum Hebr. alia ratione reddit.

ܢܚܠܐ ܕܕ̈ܡܥܐ ܒܐܝܡܡܐ ܘܒܠܠܝܐ. ܠܐ
ܬܬܠܝܢ ܦܘܫܝܐ ܠܢܦܫܟܝ ܠܟܝ. ܠܐ ܬܫܬܠܐ
⁸ܒܪܬܐ⁹ ܕܥܝܢܐ ܕܝܠܟܝ. ✣ ✣
ܩ. ¹ܩܘܡܝ ܫܒܚܝ ܒܠܠܝܐ ܒܪܝܫܐ ܕܡܛܪܬܐ
ܕܝܠܟܝ. ܐܫܘܕܝ ܐܝܟ ܡ̈ܝܐ ܠܒܐ ܕܝܠܟܝ
ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܐ ܕܡܪܝܐ. ܐܪܝܡܝ

ܠܘܬܗ ܐܝܕ̈ܝܟܝ ܕܝܠܟܝ ܡܛܠ ܢܦܫܐ
ܕܥܘ̈ܠܐ ܕܝܠܟܝ. ܗܢܘܢ ܕܡܫܬܪܝܢ ܒܟܦܢܐ
ܥܠ ²ܪܝܫܐ ܕܟܠܗܘܢ ܡܦܩ̈ܢܐ. ✣ ✣
ܪ. ܚܙܝ ܡܪܝܐ ܘܚܘܪ ܠܡܢܘ ³ܥܨܦܬ ܗܟܢܐ.
ܐܢ ܢܐܟ̈ܠܢ ܢܫ̈ܐ ܦܐܪܐ ÷ ܕܟܪܣܗܝܢ ↙
ܕܝܠܗܝܢ. ÷ ܥܨܦܬܐ ܥܒܕ ܡܛܒܚܢܐ.

⁸ ✣ ܒܒܬܐ ✣
⁹ ΘΥΓΑΤΗΡ
¹ ܐ. ܙܡܪܝ ✣
ܣ. ܐܣܓܝ
ܡܡܠܠܘ ✣

² ܣ. ܥܠ ܪ̈ܝܫܐ
ܕܟܠܗܘܢ ܫܘ̈ܩܐ ✣
³ ✣ ܥܨܦܬ ܐܝܟ
ܥܨܦܐ ✣

contextu et e ratione qua רנן reddunt saepissime Interpretes omnes.

Ibid. αρχας — Syrus in singulari cum Hebr., Arm., S. Ambros.; fortasse in Syro desunt puncta Ribui.

Ibid. φυλακης - φυλακῶν cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 198, 231, a.

Ibid. χειρας - χειρα cum 22, 36, 48, 96, 231; sed probabiliter ς finale ex eadem litera initiali vocis seq. non legit noster vel oscitantia sua, vel quod jam in suo Codice sic haberet: Hebraeus legit in plur., et Origenes item in Scholio ad h. l. in Cat. Ghislerii: ipsa familia Codd. 22, 36, etc. non habet in omnibus suis testibus, nec in ipso nostro a exactissime scripto, ita ut forte in illis Codicibus ex duorum ς concursu, quorum unum omissum fuerit, repetenda lectio χειρα. In sing. legit etiam Arm.

Ibid. επ' αρχης — *Sym.: ad capita omnium platearum*, paullo liberius vertens.

ܪ 20. επεφυλλισας — marg. ch. m. i. s.: *racematus es, sicut racemos*. Cf. I, 12.

Ibid. κοιλιας — sub ÷ ; omittit Hebraeus.

Ibid. επιφυλλιδα εποιησε μαγειρος. φονευθησονται — Syrus sub ÷ ; Hebraeus omittit, sed cf. notam sequentem; desunt, ultima voce excepta, etiam in Compl. ↙ in Codice ante ܢ finale vocis ܕܟܪܣܗܝܢ ponitur, sed ex scribentis arbitrio, ut patet, imo saepe vidi hac ratione apponi, cum ultima litera est ܢ.

Ibid. μαγειρος — Syr in plurali cum tamen, qui τειχη legunt, id ex generis neutri subjecto est, nec lectionis Syrae ideo testimonium inde quaerendum: cf. not. praec.

Ibid. θυγατηρ — marg. ch. m.: χορη cum XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233, a, Compl., Ald., CM, S. Ambr.; 10 Codd. Sergii *in pupillis:* LXX in edit. Rom. et Syrus in textu idiotismum Hebr. servant, ceteri resolvunt: Symmacho dat Doederlein, *Repert.*, VI, 199, lectionem μηδε σιωπεση χορη των οφθαλμων σου; melius Recensoribus pluribus dederim, cum tam longe lateque propagata sit.

Ibid. οφθαλμων-οφθαλμου cum Hebr., XII, 22, 48, 51, 62, 88, 96, 144, 231, a, Compl., CM, Arm., S. Ambros.: Vat., FA, 239 θυγατηρ ὁ οφθαλμος σου, in quibus corrigendum, ut stare possit lectio, θυγατερ, ὁ οφθαλμος σου cum III, 106, Alex., Ar.; nam non admitterem *nominativum* pro *vocativo* usurpatum, sed potius η pro ε ex usu Aegyptiae dialecti: vel hanc lectionem sine interpunctione fert optime ipse Hebr., qui in nonnullis non infimi pretii Codicibus in De-Rossi, *Varr. Lect.*, fert etiam lect. Ed. Rom.

ܩ 19. Αναστα — *Aq.: lauda: Sym.: multum dissere:* conveniunt hae versiones mori, quo reddere solent Hebr. vocem tum LXX, tum Aq. et Sym.; cf. Montfaucon, *Lex. Hebr.-Gr.* Retraho enim lectionem utriusque ad vocem seq. αγαλλιασαι, quod patet ex

ܩܘܡܬܐ. ܗܢܐ ܘܠܐ ܚܣܟܬ. ܘܐܚܕܬ
ܠܟܠܗ ܒܥܠܕܒܒܐ. ܐܡܪܘ ܒܠܥܢ
ܕܠܐ ܕܟܠܗ ܀ ܀ ܀ ܀
ܦ. ܦܬܚܘ ܥܠܝܟܝ ܦܘܡܐ ܕܟܠܗܘܢ.
ܡܢ. ܟܠܗܘܢ ܒ̈ܥܠܕܒܒܐ ܕܟܠܗ. ܐܡܪܘ
ܚ. ܗܢܐ ܗܘ ܝܘܡܐ[7]
ܗܘ ܕܡܣܟܝܢ

ܘܚܪܩܘ ܫܢ̈ܝܗܘܢ. ܐܡܪܘ ܢܒܠܥܝܗ ÷ ܒܪܡ
ܗܢܐ ܗܘ ܝܘܡܐ ܗܘ ܕܡܣܟܝܢ ܗܘܝܢ.
ܐܫܟܚܢ ܚܙܝܢ ܀ ܀ ܀ ܀
ܥ. ܥܒܕ ܡܪܝܐ ܟܠ ܕܐܬܪܥܝ. ܓܡܪ ܡܠܬܗ ܀
ܡܢ ܝܘ̈ܡܬܐ ܩܕ̈ܡܝܐ. ܣܚܦ ܘܠܐ ܚܣ
ܗܘܝ. ܐܒܥܠܕܒܒܝ
ܘܚܙܝܢ ܀

in variantibus utramque cum Syro lectionem ferunt: editio autem Rom. haec habet in nota: *in caeteris libris est* καταπίωμεν. Cur ergo vix **62** cum *ut videtur* excitat Holmes? Hebraeus prima fronte cum edit. Rom., sed ex contextu etiam in Conjunctivo hortantis potuisset verti, quod nec omnino contra Grammaticam est. Cf. Ewald, *Ausf. Lehrb.*, VI. A., § 223. Sed nec LXX, nec Origenem credo istiusmodi subtilitates suboluisse.

Ibid. αυτην primum sub ÷; omittit Hebr.

Ibid. αὐτη — *Sym.: hunc diem, quem expectabamus, attigimus et vidimus;* Hebraeus fert tum LXX, tum Symmachum, sed concitatus sermo et ipsi accentus masorethici favent LXX viris. In voce ultima ܘܚܙܝܢ 1 est in litura, non liquet certo qua manu, et punctum quoque sub ܝܢ forte additum cum corrigeretur 1; e vestigiis licet arguere primo scriptum fuisse ܕ cum puncto super ܝܢ; ut vox esset ܘܚܕܝܢ *et laetamur*. Sic fere et in textu in eadem voce.

Ibid. αυτην secundum omittit Syrus cum **22**, **36**, **51**, **62**, **88**, **96**, **198**, **231**, a, Theodoret., qui tamen verbo sequenti addunt; Arm. addit in fine post plura: Hebraeus omittit in utroque loco.

ܨ **18**. τειχη - τειχος θυγατρος cum Hebr., XII marg., **88**, **198**, a, S. Johan. Chr. III, **144**: τειχος θυγατερ **62**: τειχη θυγατρος FA*, **49**, **90**, Compl., Arm., S. Ambros.; θυγατρος, vel της θυγατρος aliter vocem praeced. legentes habent **22** ex corr., **36**, **48** (**51** corrigit τειχος), **96**, **231**.

Ibid. καταγαγετε - καταγαγε cum Hebr., **36**, **48**, **51**, **62**, **88**, **96**, **198**, **231**, a, S. Johan. Chr. III, **144**; plures, inter quos XII, Compl., Ald., καταγαγετω: in Codd. ponuntur ex ordine alphabeti cum **22**, **36**. **51**, **62**, **96**, **198**, **231**, a, P., Arm. in omnibus Codd. ex nota Zohrab in Edit. Mech.. quibus addendus forte **48** ex nota Holmes in versu seq. Cum desit **88** in Codd. Graecis pro ista transpositione, si jure tamen desit in Holmes, putarem hanc in nostrum inductam non ex Codd. Hexaplaribus, sed ex P., vel etiam ex Codd. **22** et sociis, quorum lectiones saepissime in margine habet. praesertim cum ordo alphabeticus homini Syro, qui Hebraeum non consuluerat, fucum facere deberet. Cf. etiam notam marg. nostri ad IV, **16**. In Hebr. ordo Edit. Rom. est in fere omnibus Codd. Cf. De-Rossi, *Varr. Lectt.*, ad loc. Sed illud animadvertendum ordinem P., Syri nostri, et Codd. consonantium reperiri in Codd. perpaucis quidem, sed quibuscum P., Vulg. et Codd. **22** et socios affinitatem habere in Threnis alicubi deprehendi. Cf. De Rossi, *Lectt. Varr.*, et meas notas hic illic in hoc libro. Idem ordo versuum occurrit in nostro et Capp. III, IV. in quo imo cf. notam ad v. **16**.

ܥ **17**. ἁ ενετειλατο - ὁ ενετειλατο cum Hebr., **22**, **33**, **48**, **51**, **62**, **87**, **228**, a. Ald., S. Ambr.

Ibid. θλιβοντος — θλιβοντων cum Hebr., **33**, **49**, **51**, **62**, **87**, **88**, **90**, **96**, **198**, **228**, **231**, a, Ald., Ar., Arm.

ܦ **16**. marg.: *Lectio:* deest tamen ind. finis.

Ibid. ܟܠܗܘܢ ܒ̈ܥܠܕܒܒܐ plura in ras. sunt.

Ibid. και ειπαν — Deest και cum Hebr., FA, XII, **22**, **26**, **36**, **51**, **62**, **88**, **96**, **147**, **198**, **231**, **233**, a, Compl.

Ibid. κατεπιομεν — καταπιωμεν cum FA, **62** (?), vel etiam καταπιομεν cum Vat.**, **147**, Ald.: Ar. et Arm. tam in textu, quam

ܡܢܘ ܢܐܣܝܟܝ. ∴ ∴ ∴ ∴ ∴
.ܢ. ܢܒܝ̈ܐ ܕܝܠܟܝ ܚܙܘ ܠܟܝ [2]ܣܪܝܩܘܬܐ
ܘܫܛܝܘܬܐ. ܘܠܐ ܓܠܝܘ [3]ܥܠ ܚܛܝܬܟܝ
ܕܠܟܝ. ܠܡܗܦܟܘ ܫܒܝܬܐ ܕܝܠܟܝ.
ܘܚܙܘ ܠܟܝ [4]ܡܫܩ̈ܠܐ ܣܪ̈ܝܩܐ ܘܕܘ̈ܚܝܐ ∴
.ܣ. ܢܩܫܘ ܥܠܝܟܝ ܐܝ̈ܕܝܐ ܟܠܗܘܢ ܥܒܪ̈ܝ

ܐܘܪܚܐ. ܐܫܪܩܘ ܘܐܢܝܕܘ ÷ܠܪܝܫܐ
ܕܝܠܗܘܢ ܥܠ ܒܪܬܐ ܕܐܘܪܫܠܡ. [5]ܐܢ
ܗܕܐ ܡܕܝܢܬܐ ܗܘܬ ܐܡܪܝܢ. [6]ܟܠܝܠܐ
ܕܬܫܒܘܚܬܐ ܕܒܣܝܡܘܬܐ ܕܟܠܗ ܐܪܥܐ ∴
.ܥ. ܥܒܕ ܡܪܝܐ ܗܠܝܢ ܕܐܬܚܫܒ. ܫܡܠܝ
ܡܠܬܐ ܕܝܠܗ. ܗܝ ܕܦܩܕ ܡܢ ܝܘ̈ܡܬܐ

2 ܐ.. ܐܣܦܩ ܘܫܛܝܘܬܐ ∴

3 ∴ ܠܟܝ ∴

4 ΛΗΜΜΑΤΑ

5 .ܣ. ܗܟܢ ܗܕܐ ∴

6 ܐ. ܕܡܫܡܠܝܬܐ
ܒܫܘܦܪܐ ܚܕܘܬܐ
ܒܟܠܗ ܐܪܥܐ ∴

uncialibus sine Accentib. et Spirit. HN (quod et III habet) pronum erat ex sensus quoque facilitate legere per ἦν. Addunt ἡ (sic) hoc loco etiam 49, 90.

Ibid. στεφανος — *Aq.: perfecta in pulchritudine, laetitia in universa terra?* Optime ex Hebraeo, nisi quod pro *in un. ter.* Hebraeus legat *universae terrae:* LXX cum כליל Aramaeo vocem confuderunt, ex eoque interpretati sunt.

Ibid. ευφροσυνης - δοξης ευφροσυνης cum Vat. **, III, 87, 88, 198, 228, 239, Ald., Arm., quibus concinit fere Ar. ex punctis vocalibus, sed sine his magis sequentibus favet: legunt δοξης ευφροσυνη FA*, XII, 23, 26, 49, 86, 90, 91, 106, 144, 147, 233, Compl., Alex., CM, Arm. edit., Cassiodorus; *gloriae et iucunditas* S. Ambros.: habent δοξης, καλη ευπρεπεια, ευφροσυνη 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret., quam lectionem Doederlein in *Repertorium*, VI, 199, in duas dispesceret, ut det στεφανος δοξης LXX viris, Symmacho vero καλη ευπρεπεια; sed Recensori familiae Codd. tribuo totam simul sumptam; Hebraeum autem ista lectio reddit licet paullo abundantius, rectius tamen quam lectio Syri nostri et aliorum Codd. illi consonantium: quam postremam lectionem, quamquam facile per se יפי sumi potuerit in statu constructo, puto tamen ex errore ortam ex lectione Codd. FA*, XII et socc., quae reddit Hebr. magna ex parte.

ܥ ܦ 16, 17. In Syro hi versus transsit; forte etiam vel in Graeco archetypo confusio vocum, vel a nostro male lectum fuit.

ܢ 14. ματαια — *Aq.: temere et insipientiam;* serviliter Hebr. reddit. In textu pone et infra ܐ in ܣܪܝܩܘܬܐ rasura, forte .ܐ.

Ibid. απεκαλυψαν — marg. ch. dubio ind. add.: *tibi* cum P. Polygl. et Lee et Codd. Ambros. B. 21. Inf., A. 144. Inf., unde forte in marginem nostri, et in Arm. in textum irrepsit (cf. de indole textus Arm. in fine Prolegg.): a sensu non abhorret.

ܣ 15. την κεφαλην - την sub ÷; omittunt 33, 36, 48, 51, 62, 87, 91, 228, 231, a, Theodoret.: in Hebraeo jure deest cum suffixum adnectatur.

Ibid. αὑτη — praemittitur ει cum Hebr., XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 144, 147, 198, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Theodoret., Cat. Ghisl., CM; quod ει latet etiam in η Codicis III, ut puto, habita ratione affinitatis cum nonnullis Codd. allatis, et frequentissimi ejus itacismi. Ad eandem vocem: *Sym.: Haeccine?* Hebr. exacte reddens.

Ibid. ἡ πολις — additur ἣν, quod habent ante ἡ πολις 22, 48, 51, 62, 96, 231, Theodoret., recte suppletum a Recensore hujus familiae Codd., cum ex idiotismo subintelligatur in Hebraeo; sed non inde noster sumsit, ut credo, et in hoc casu locum lectionis servasset, sed ut ἦν interpretatus est cum Arm. lectionem ἦν Codicum 22, 36, 48, 51, 62, 88, (quocum tam cognatus est noster), 96, 231, 239, Alex.; quod quidem ἦν ex Hebraeo est, sed in Codd.

ܐܚܬܘ ܠܐܪܥܐ ³ܪ̈ܝܫܢܝܬܐ ܒܬ̈ܘܠܬܐ
ܕܐܘܪܫܠܡ. ❖ ❖ ❖ ❖
ܟ. ܐܫܬܦܝ⁴ ܡܢ ܕܡ̈ܥܐ ܥܝ̈ܢܝ ܕܝܠܝ. ⁵ܐܬܕܠܚ̈ܝ
ܡܥ̈ܝܐ ܕܝܠܝ. ܐܬܬܫܕ ܒܐܪܥܐ
⁶ܫܘܒܚܐ ܕܝܠܝ. ܥܠ ܬܒܪܐ ܕܒܪܬܐ
ܕܥܡܐ ܕܝܠܝ. ܟܕ ܓܦ ܥܘܠܐ ܘܝܢܘܩܐ.
ܒܦܠܛ̈ܘܬܐ ⁷ܕܡܕܝܢܬܐ. ❖ ❖ ❖
ܠ. ܠܐܡ̈ܗܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܐܡܪܘ. ܐܝܟܐ

³ ܐ. ܗ. ܪ̈ܫܝܗܝܢ ܕܝܠܗܝܢ
ܒܬ̈ܘܠܬܐ ܕܐܘܪܫܠܡ ❖
⁴ ܐ. ܐܫܬܠܡܘ ❖
ܗ. ܐܬܢܓܪܘ ܡܢ ܕܡ̈ܥܐ ❖
⁵ ܗ. ܐܬܥܪܓܠ
ܡ̈ܥܝܐ ܕܝܠܝ ❖
⁶ ܐ. ܟܒܕܐ ܕܝܠܝ ❖
⁷ ܐ. ܕܡܕܝܢܬܘܢܝܬܐ ❖

ܫ̈ܬܝܢ ܘܚܡܪܐ. ܟܕ ܟܢܫܝܢ ܗܘܘ ܐܝܟ
ܩܛ̈ܝܠܐ ܒܦܠܛ̈ܘܬܐ ܕܡܕܝܢܬܐ. ܟܕ
f. 141 r. a. ܡܬܐܫܕܝܢ ܢܦ̈ܫܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܒܥܘ̈ܒܐ
ܕܐܡ̈ܗܬܐ ܕܝܠܗܘܢ. ❖ ❖ ❖
ܠܒ. ⁸ܡܢܐ ⁹ܐܣܗܕ ܠܟܝ. ܐܘ ܡܢܐ ܐܕܡܐ
ܠܟܝ ܒܪܬܐ ܕܐܘܪܫܠܡ. ܡܢܘ ܢܦܨܟܝ
ܘܢܒܝܐܟܝ ܒܬܘܠܬܐ ܒܪܬܐ ܕܨܗܝܘܢ.
¹ܡܛܠ ܕܪܒ ܟܣܐ ܕܬܒܪܐ ܕܝܠܟܝ.

. ܗ. ܕܡܬܪܘܦܘܠܝܣ ❖
⁸ ܗ. ܡܢܐ ܐܫܘܐ ܠܟܝ.
ܐܝܟܢܐ ܕܐܒܝܐܟܝ ❖
⁹ ❖ ܡܢܐ ܐܫܘܐ ܠܟܝ ❖
¹ ܐ. ܡܛܠ ܕܪܒ ܐܝܟ
ܝܡܐ ܬܒܪܐ ܕܝܠܟܝ.
ܐܝܢܐ ܗܘ
ܐܣܝܘܬܐ ܕܝܠܟܝ ❖

in quibus εκλυεσθαι redditur, ut hic, per ܢܫܒ, et ratione habita consensus Codicis 88, sine dubio lectio secunda Syro danda: Hebraeus utrumque fert.

Ibid. πολεως — *Aq.: oppiduli: Sym.: metropolis:* Hebraeus fert LXX et Aquilam, qui forte Aramaismo aliquantulum ductus fuit; Symmachus liberius et ex contextu vertit.

ܠܒ 12. χολπον — Syrus in plurali solus; nulla sensus diversitas.

לב 13. τι μαρτυρησω — *Sym.: quid comparabo tibi, ut consoler te?* Praeterea marg. ch. m.: *quid comparabo tibi?* Quisque videt has lectiones retrahendas ad voces τις σωσει και παρακαλεσει σε: Symmachus et lectio marg. optime reddunt Hebraeum. In margine Codicis ex spatii oeconomia lectio Symmachi alteram subsequitur, sed indices ordinem, in quo exhibui, definiunt.

Ibid. ὅτι εμεγαλυνθη — *Aq.: quia magna velut mare contritio tua: quaenam sanatio tua?* Bene reddit Hebr., nisi quod pro מי ירפא forte legit מי רפה, vel etiam רפא, altero forte *Iod* in Codice ejus ex praecedente omisso, et ut nomen ideo sum-

ܠ 10. αρχηγους — *Aq., Sym.: capita sua virgines Ierusalem* cum Hebr., nisi quod ראשן in plurali verterunt cum Vulg. et P.; utrum ex quadam libertate, an ex Codicibus suis, nescio.

ܟ 11. εξελιπον — *Aq.: confecti sunt: Sym.: defecerunt prae lacrymis:* Aquila etymon expressit, Symmachus et LXX optime reddunt Hebr.

Ibid. εταραχθη — *Sym.: convoluta sunt viscera mea,* non male ex Hebr.

Ibid. χαρδια — χοιλια cum 22, 36. 48. 51, 62, 96, 231, a, Theodoret., Arm., S. Ambros., qui et lectionem Ed. Rom. alibi habet. Hebr. fert utrumque.

Ibid. δοξα μου — *Aq.: jecur meum:* Aquila exacte Hebr. masorethicum expressit, LXX cum כבוד confuderunt, tamquam si defective scriptum in Codice sine vocalibus illud se habere putarent, vel, si mavis, ex errore.

Ibid. εχλειπειν — εχλυεσθαι cum 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, Theodoret.: licet enim Syrus per se reddat et lectionem edit. Romanae, tamen collatis v. 12 et 19,

ܕܫܘܪܗ̇. ܡܬܒܝܢ [7]ܡܫܬܘܫܠܬܐ. ܠܐ
ܐܗܦܟ ܐܝܕܐ ܕܝܠܗ ܡܢ [8]ܚܒܠܐ.
ܘܐܬܐܒܠ [9]ܚܝܠ ܫܘܪܐ. ܘܫܘܪܐ
ܐܟܚܕܐ ܐܬܡܚܠܘ ⁘ ⁘ ⁘ ⁘
+ ܐܬܛܒܥܘ [1] ܒܐܪܥܐ ܬܪ̈ܥܐ ܕܝܠܗ̇.
ܐܘܒܕ ܘܬܒܪ ܡܘܟ̈ܠܐ ܕܝܠܗ̇. [2]ܡܠܟܐ
ܕܝܠܗ̇ ܘܪ̈ܫܢܝܗ̇ ܒܥܡ̈ܡܐ. ܠܐ ܐܝܬ
ܢܡܘܣܐ. ܐܦ ܗܢܘܢ ܢܒܝ̈ܐ ܕܝܠܗ̇ ܠܐ
ܐܫܟܚܘ ܚܙܘܐ ܡܢ ܡܪܝܐ. ⁘ ⁘
+ ܝܬܒܘ ܥܠ ܐܪܥܐ. ܫܬܩܘ ܩܫܝ̈ܫܐ
ܕܒܪܬ ܨܗܝܘܢ. ܐܣܩܘ ܥܦܪܐ
ܥܠ ܪܫܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܘܚܓܪܘ ܣܩ̈ܐ.

7. ܗ. ܚܝܠܐ
ܕܡܫܬܘܫܠܬܐ ⁘

8. ܗ. ܐܝܟܢܐ ܕܢܬܒܠܥ
ܠܡܬܒܠܥܘ ⁘

9. ܗ. ܠܘܬ ܚܝܠܐ ܘܫܘܪܐ
ܕܐܟܚܕܐ ܢܦܠܘ ⁘

1. ܗ. ܠܡܥܡܕܘ ⁘

2. ܗ. ܡܠܟܐ ܘܪ̈ܫܢܐ ܕܝܠܗ̇.
ܒܓܘ ܥܡ̈ܡܐ ܕܠܐ
ܢܡܘܣܐ. ܐܠܐ ܘܠܐ
ܢܒܝ̈ܐ ⁘

vum ante membrum postremum, quod per se licet; sed libere vertit, ac emphasim tollit.

ܛ 9. ενεπαγησαν — *Sym.: submersae fuerunt:* κατεβυϑισϑησαν legunt 22 (36?), 48, 51, 62, 96, 231, a, Ar. (sed a liberiuscula versione forte est, quia cum istis Codicibus concordare non solet); N. conjunctim κατεβυϑισϑησαν et επαγησαν (pro ενεπαγησαν): Doederlein, *Repert.*, VI, 198, Symmacho tribuit κατεβυϑισϑησαν; sed indoli illorum Codd. danda lectio, licet ex Hebr. Symmachus et illorum Recensor idem dent. Hebr. LXX et ceteri aeque reddunt.

Ibid. βασιλεα — *Sym.: rex et principes ejus in medio gentium sine lege, imo neque prophetae:* LXX male in casu acc. ponunt βασιλεα και αρχοντα (vel αρχοντας): attamen CM, Arm. (etiam Ar. ex vocalibus) in nom. legunt, suoptene marte, an ex Codicibus nescio: in Symmacho quoque ex indole linguae Syriacae non certus omnino casus nom.: caetera bene omnes reddunt Hebr., Symmachus tamen omittit *ejus* post *rex*, uni illi post *principes* contentus.

Ibid. αρχοντα — αρχοντας cum Hebr., Vat., FA, III, 26, 233, Compl., Alex., CM, Arm. (cf. etiam not. praec.); hanc lectionem supponit etiam Origenes in Cat. Ghislerii.

Ibid. ουχ ειδον — ουχ εὑρον cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, N, Teodoret. ut postulat ipse ordo alphab., XII, 22, 23, 26, 33, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 144, 147, 228, 231, 233, a, N., Compl., Ald., Alex., Theodoret., Cat. Ghisl., CM, Arm.: in Origenis loco, quem affert Holmes, textus Catenae, non Origenis est, collata Catena Ghislerii, quam illic dedit Delarue.

Ibid. επεστρεψε — marg. ch. estr.: ελογισατο cum testibus allatis in not. praec. et 36, detracto tamen Arm.: lectio marg. exacte Hebr. reddit.

Ibid. επεστρεψε — additur κυριος cum omnibus testibus notae primae hujus vers., additis III, 36, 239, Ar., detracto Arm.

Ibid. μετρον — *Sym.: funem mensorium*. propius vim vocis Hebr. reddens.

Idid. καταπατηματος — καταποντισματος cum 88. Ad eandem vocem: *Sym.: ut faceret ut absorberetur*; (cf. Psalm. LIV, 10 Symmachum in hac ipsa Syr. versione). Syrus cum 88 vel etymon Hebr. presse reddit; Symmachus vero non modo etymon, sed ipsam formam Pielicam refert.

Ibid. προτειχισμα — *Sym.: contra vallum et murum, quae pariter ceciderunt.*: LXX, licet distinctiones masorethicae ab iis non sint requirendae, nimis dure החומה trahunt ad verbum sequens, in quo tamen consentientes habent P. et Vulg.; Symmachus bene distinguit cum Masorethis, supplet relati-

ܚܒܠ ܥܐܕܐ ܕܝܠܗ. ¹ܐܛܥܝ ܡܪܝܐ ܗܘ
ܡܐ ܕܥܒܕ ܒܨܗܝܘܢ. ܥܐܕܐ ܘܫܒܬܐ.
²ܘܐܪܓܙ ܒܚܡܬܐ ܕܪܘܓܙܐ ܕܝܠܗ
ܠܡܠܟܐ ܘܟܗܢܐ. ⁘ ⁘ ⁘
.i. ܫܕܐ ܡܪܝܐ ܡܕܒܚܐ ܕܝܠܗ. ³ܢܦܨ.ܗ.

ܡܩܕܫܐ ܕܝܠܗ. ⁴ܬܒܪ ܒܐܝܕܐ
ܕܒܥܠܕܒܒܐ.
ܫܘܪܐ ܕܒܝܪ̈ܬܐ ܕܝܠܗ. ܩܠܐ ܝܗܒܘ
ܒܒܝܬܗ ܕܡܪܝܐ. ܐܝܟ ܕܒܝܘܡܐ ⁵ܕܥܐܕܐ ⁘
⁶ܘܦܣܩ ܡܪܝܐ ܠܡܚܒܠܘ ܫܘܪܐ ܕܒܪܬ

¹ ܣ. ܠܡܛܥܝܢܘ
ܥܒܕ ⁘
² ܣ. ܡܚܣܕܐ
ܥܒܕ ⁘
³ ܐ. ܠܛܗ ⁘

ܣ. ܠܡܛܥܝܢܘܬܐ ܝܗܒ ⁘
⁴ ܐ. ܚܒܫ ⁘
ܣ. ܐܚܪܡ ⁘
⁵ ⁘ ܡܪܡܕܘܬܐ ܕܠܡܠ̈ܟܐ ⁘
⁶ ⁘ ܐܫܬܥܝ ⁘

tradidit: ad literam etymologice Aq., optime Sym., ad sensum LXX.

Ibid. βαρεων — liceat hic correctionem ad Montfaucon *Hexapl.* apponere ceu loco suo: ad hanc vocem nempe retrahenda lectio Symmachi βασιλειων, quam versui VIII adscribit sine teste, sed probabiliter ex Cod. Colbertino, qui consonat semper, vel fere cum Cat. Ghislerii (cf. notam ad I, 16). Jam Doederlein in *Repertorium*, VI, 197, corrigebat recte, aperte Origenes in cat. Ghislerii ad v. 7: παρεδωχε δε χαι το συνεχον τειχος τας οιχιας της πολεως, ηγουν τα βασιλεια χαθαπερ εξεδωχε Συμμαχος.

Ibid. ἑορτης — marg. char. m. addit: ψαλμον Λευιτων, quod praemittunt vocibus εν ἡμερᾳ ἑορτης, Codd. 36, 48, 51, 96, 231, a; quibus accensendi cognati 22, 62, in quos amanuensium negligentia aliquam differentiam induxit. Additio est, quam Heb., P., Vulg. non habent, et contra morem est illorum Codd. Hebraeum pressius, quam ceteri, sequentium: essetne scholion margini olim adscriptum, ac dein in textum invectum? In Theodoreto locus est: (φωνην πολεμου εδωχαν εν οιχω χυριου.) ὡς ψαλμον Λευιτων. (εν ἡμερᾳ ἑορτης). Quamquam ab editore additae sint parentheses, tamen ex Codicis sui scriptione nullus dubitarem eum induxisse: hic locus forte lectioni nostrae originem dedit, et antiquissime quidem, cum etiam in Cod. Syrum invecta fuerit.

ܘ 8. χαι initiale deest Syro cum Hebr., 96, 231, a; et sic legunt omisso χαι etiam cognati 62, Theodoret.; huic lectioni favet Arm. Hebraeus est cum lectione marginis.

Ibid. επελαθετο — *Sym.: ut oblivioni traderetur fecit*, cui lectioni concinunt (22?), 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N, Theodoret., CM, legentes επιλαθεσθαι εποιησε χυριος: Symmacho verisimiliter tribuebat hanc lectionem Doederlein, *Repert.*, *VI*, 197, ut notat etiam Schleusner sub επιλανθανω; sed eadem versio in Symmacho et in illis testibus derivanda videtur ex eo, quod tum Symmachus, tum Recensor illius familiae ambo verbum Hebr. sumserint in forma Pielica, ut praebent etiam Masorethae, dum contra LXX in Kal legerunt. Mirum est, quod cum 36, etc. consentiat CM contra morem; quod dic et de lect. in nota seq., quae cum hac connexa est.

Ibid. ἁ - ὁ cum FA, III, XII, 23, 33, 49, 86, 87, 90, 144, 147, 228, 233, 239, Compl., Alex., Arm.: Hebr. non habet ἁ εποιησε cum (22?), 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, N, Theodoret., CM. Cf. tamen notam praeced.

Ibid. παρωξυνεν — *Sym.: et probris affectum fecit*, Hebraeo propius.

Ibid. χαι αρχοντα — deest cum Hebr., 22, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, Compl.; etiam III omiserat, sed prima manus supplevit.

ﬂ 7. απετιναξεν — *Aq.: exsecratus est.: Sym.: in exsecrationem fecit;* Hebraeo ambo propiores quam LXX.

Ibid. συνετριψεν — *Aq.: conclusit: Sym.:*

ܩܪܝܐ ܕܐܬܚܪܒܬ. ܐܘܦ ܠܡܕܝܢ̈ܬܐ
ܚܣܝܢܐ ܕܢܦܠܘ: ܡܢ ܫܬܐܣ̈ ܫܘܪ̈ܝܗܘܢ
ܕܪ̈ܫܝܥܐ. ܘܬܘܠܐ ܒܡܫܡܫܐ ܐܝܟ
ܡܫܡܘܕܬܐ ܕܢܘܪܐ. ܘܐܟܠ ܠܚܘܠܡ .ܦ
ܕܢܦܪܘܗܝ. ❖ ❖ ❖ ❖
ܕ. ܡܛܠ ܗܕܐ ܕܢܛܥܘ ܐܝܟ ܒܒܠܒܪ̈ܒܐ.
[5]ܥܡܐ ܢܨܝܚܐ ܕܢܛܥܘ ܐܝܟ [6]ܦܩܘܕܟܢܐ.
ܘܦܠܛܘ ܠܡܠܟܘܢ ܗܠܝܢ ܕܢܓܕܘ .ܗ

5. ܗ. ܐܘܡܢ ⁘
6. ܐ. ܠܟܘܪ̈ܐ ⁘
7. ⁘ ܒܠܘܗܝ ⁘
8. ܐ. ܐܘܟܠܬܐ

ܕܢ̈ܟܪܝܐ ÷ ܕܠܥܠܡ.
ܒܡܫܡܫܐ ܕܚܪܒܐ ܕܨܗܝܘ. ܐܝܟ
ܐܝܟ ܢܘܪܐ ܡܫܬܐ ܕܢܦܠܘ. ❖ ❖ ❖
ܦ. ܗܘܐ ܡܪܝܐ ܐܝܟ ܒܒܠܒܪ̈ܒܐ. ܢܟܪܝܘ
ܠܐܦܝܠܐ. ܢܟܪܝ ܠܒܠܒܘܢ ܚܣܝܢܐ
ܕܢܦܠܘ. ܢܒܠܐ [7]ܣܟܠܐ ܕܢܦܠܘ. ܘܐܬܒܣܡ
ܠܒܪܢܐ ܕܨܗܝܐ [8]ܕܟܬܒܐ ܘܕܡܫܡܫܢܐ ⁘
ܗ. [9]ܘܦܪܩܗ ܐܝܟ ܛܠܠܐ ܡܫܡܫܢܐ ܕܢܦܠܘ.
ܘܟܠܗ̈ܝܢ

ܗ. ܘܟܠܗܝܢ
⁘ ܕܡܟܝܟ
9. ⁘ ܘܡܟܠܠ ⁘

Ibid. — Super ܡ vocis ܠܡܠܟܘܢ punctum forte scriptum fuerat in rasura, quae nunc est.

ܠܗܒ 3. πυρ φλογα - πυρος φλογα cum 88, 106.

Ibid. τα κυκλῳ — additur αυτου cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Theodoret., CM, Ar., Arm.; sed tam in Syro quam in his versionibus ex idiotismo, vel ex quadam libertate esse potest, praesertim in CM et Ar., quae cum Codd. allatis consentire non solent: deest pronomen Hebraeo.

ܕ 4. ὑπεναντιος — in primo loco deest cum Hebr., XII, 22, 23, 26, 33, 36, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 144, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Theodoret., CM, Arm.

Ibid. εστερεωσε — *Sym.: statuit*, quod forte est εστηλωσε marginis Codicis XII: Hebraeae radici omnes innituntur.

Ibid. ὑπεναντιος — *Aq.: vexator*, radici Hebr. propius.

Ibid. μου — Syrus habet sub ÷; deest Hebraeo.

ܦ 5. τας βαρεις — praemittitur πασας cum Hebr., III, XII, 22, 23, 26, 33, 36, 49, 51, 62, 86, 87, 90, 96, 144, 147, 228, 231, 233, a, Compl., Ald., Alex., Ar. Origenis textus quem affert Holmes pro hac lectione ex ejus Opp. III, 336, nullus est, cum ab Editore sit, collata Cat. Ghisl., ex

qua ista Origenis sumsit Editor, juxta Monitum praemissum.

Ibid. αυτης et αυτου — in Syro incertum ex mixtis interpunctioni punctis diacriticis, num utroque in loco legerit αυτου vel αυτης, quibus lectionibus testes digni favent.

Ibid. τα οχυρωματα — marg. ch. m. ind. add. praemittit παντα cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 147, 231, 233, a, Arm. ed., Arm.

Ibid. ταπεινουμενην — ταπεινουμενον cum FA, III, XII, 23, 26, 33, 49, 87, 90, 144, 147, 233, 239, Compl., Alex., CM, Ar., Vulg., quae hic LXX sequitur; sed in FA τα punctis impositis notatur ceu delendum, ut videtur, inepta satis correctione; τεταπεινωμενον 62, a, Theodoret. Ad h. l. vero: *Aq.: lamenta et ululatus: Sym.: et dolorem conquerentis.* Hebraeum liberius, nec tamen male, reddunt LXX; more suo Aquila, licet numerum immutaverit; libere, sed minus quam LXX, Symmachus. Ceterum hae lectt. Aquilae et Symmachi in Codicis margine ante praecedentem ch. med. lectionem scribuntur ex spatii oeconomia, sed sine dubio dirigunt indices.

ܗ 6. και διεπετασεν — marg. ch. m.: *et vastavit:* nullus pene dubito ex indole Codicum, quorum lectiones solet afferre noster in margine, quin reddatur hac lectione και εξεσπασεν Codd. 22, (36?), 48, 51,

❖ ❖ ܫܠܡܬ ❖ ❖

+ܐ. ܐܝܟܢܐ ¹ܐܚܫܟ ܒܪܘܓܙܐ ܕܝܠܗ ܡܪܝܐ.
ܠܒܪܬܗ ܕܨܗܝܘܢ. ܫܕܐ ܡܢ ܫܡܝܐ
ܠܐܪܥܐ. ܫܘܒܚܗ ² ܡܫܘܚܐ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܘܠܐ
ܐܬܕܟܪ ܟܘܒܫܐ ܕܪ̈ܓܠܐ ܕܝܠܗ. ܒܝܘܡܐ
ܕܪܘܓܙܐ ܕܝܠܗ. ❖ ❖ ❖ ❖

+ܒ. ܒܠܥ ܡܪܝܐ ܟܕ ܠܐ ܚܣ ܠܟܘܠܗܘܢ
ܫܘ̈ܦܪܘܗܝ ܕܝܥܩܘܒ. ܣܚܦ ³ܒܚܡܬܐ
ܕܝܠܗ ܚ̈ܣܢܐ ܕܒܪܬܐ ܕܝܗܘܕܐ.
ܐܪܡܝ ⁴ܠܐܪܥܐ. ܛܢܦ ܠܡܠܟܘܬܐ ܕܝܠܗ
ܘܠܫ̈ܠܝܛܢܘܗܝ ❖

+ܓ. ܩܛܥ ܒܚܡܬܐ ܕܪܘܓܙܐ ܕܝܠܗ. ܟܠܗ

¹ ܐ. ܐܚܫܟ ❖
ܗ. ܐܥܒܝ ❖
² ❖ ܠܡܫܘܚܬܐ ❖

³ ܐ. ܒܠܐ ܬܘܠܝܐ
ܗ. ܒܪܘܓܙܐ ❖
⁴ ∴ ܐܪܥܐ ❖

בא 2. *εν θυμω* — *Aq.: sine dilatione: Sym.: in ira;* LXX et Symmachus bene reddunt Hebr.: quoad lectionem Aquilae, huic etymologiae sectatori solemne est reddere התעבר per *ανυπερθετεω* Ps. LXXVII, 21, 59, et עברה per *ανυπερθεσια* Ps. VII, 7; Os. V, 10; Am. I, 11: Cf. Montfaucon, *Lexx. ad Hex.*, sub vocibus. Ex his locis Aquilae in Cod. nostro habetur unus Ps. VII, 7, in quo *εν ανυπερθεσιαις* בעברות redditur ܒܠܐ ܡܬܘܠܝܢܘܬܐ *sine cunctationibus, in celeritatibus*, ubi vides vocem ejusdem radicis usurpari et in eadem ac hic significatione. Etiam Prov., XIV, 16, מתעבר Theodotio vertit in nostro Syro ܡܬܘܠܝܢܐ.

Ibid. *καθειλεν εν θυμω αυτου* — Syrus sequentibus jungit cum Compl., quantum ex hujus interpunctione arguere licet, cum Theodoreto, quocum Codices de more illi concordantes puto jungendos, et cum Hebr. masorethico, Vulg., P. in Lee et apertius in Cod. Ambros. estranghelo B. 21. Inf.; in CM certe omnino verbo *κατεποντισε* junguntur *τα ώραια Ιακωβ*, quod interpunctionem nostro propiorem supponit.

Ibid. *εκολλησεν εις την γην* — Syrus inter duo puncta scribit, ut Compl., Ald., Theodoretus, Hebr. masorethicus; hanc interpunctionem supponunt ex lectione, quam exhibent, Codices not. seq. afferendi.

Ibid. *εκολλησεν* — marg. ch. m. ind. add.: *αυτα* cum 36, 48, 51, 62, 96, 231, Theodoret., Ar., in quo tamen a libertate quadam id repeterem, cum non soleat cum Codd. allatis consentire.

III, 613, Theodoret., Arm.; *επεφυλλισας χαμοι* 62; *επεφυλλισας επ' εμε* 48: *επεφυλλισαν μοι* XII, 23, 26, 33, 49, 86. 87, 90, 91, 147, 233, 239, Compl.

Ibid. *λυπειται* — *Aq.: afflictum* (cor).

II. In medio *Secunda* (*Lamentatio* nempe. ut ex titulo Libri arguitur; a P. puto derivatam hanc inscriptionem et eas quae praeponuntur capp. III et IV; eaedem enim occurrunt in antiquo Cod. Amb. Bibliothecae Versionis P. B. 21. Inf., et in Cod. recentiori A. 144-5. Inf. plene ܐܘܠܝܬܐ ܕܬܪ̈ܬܝܢ ܐܘܠܝܬܐ ܕܬܠܬ, (*sic*) ܐܘܠܝܬܐ ܕܐܪܒܥ *Lamentatio secunda, — tertia, — quarta.*

II. אב 1. *εγνοφωσεν* — *Aq.: incrassavit.* vel *condensavit: Sym.: obtenebravit:* Sym. et LXX reddunt Hebraeum bene; Aquila vel affine habuit, vel commutavit verbum semel occurrens cum העבה, quod, licet non habeatur in hac forma, prostat aliquoties in Kal et in nomm. deriv.

Ibid. *δοξασμα* — Syr. ex analogia cum *άγιασμα* vertit *locus gloriae*. Ad hanc vocem autem marg. ch. m.: *δοξαν* cum Theodoret., et *alio* in N., nisi velis in voce marg. aliam vocis *δοξασμα* versionem, cum lectio Theodoret. et *alius* in N., glossam sapiat.

2. *εν ήμερα οργης αυτου* — Syrus versui 1 jungit cum III, Compl., Alex., Theodoret., Hebr. masorethico, P., Vulg.; quibus puto addendos plures Codices Graecos, quos vel Collatores, vel Holmes non indicaverint, hujusmodi negligentes (cf. not. prim. ad I. 16). Hebraeus tamen ratione alphabeti per se et cum Editione Rom. potuit initium sumsisse literae *Beth* ab his vocibus.

d

ܝܚ. ܫܡܥܘ ܟܝܬ ܟܠܟܘܢ ܥܡܡܐ ܘܚܙܘ ܟܐܒܐ
ܕܝܠܝ. ܒܬܘܠܬܐ ܕܝܠܝ ܘܥܠܝܡܐ ܕܝܠܝ
ܒܫܒܝܬܐ
ܐܙܠܘ. ܩܪܝܬ ܠܡܚܒܢܝ ܘܗܢܘܢ ܛܥܘ ܠܝ:
ܟܗܢܝ ܘܩܫܝܫܝ ܒܡܕܝܢܬܐ ܫܠܡܘ: ܟܕ ܒܥܘ ܡܐܟܘܠܬܐ ܠܗܘܢ:
ܐܝܟܢܐ[2] ܕܢܦܢܘܢ ܢܦܫܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ÷ ܘܠܐ
÷ ܐܫܟܚܘ. ܀ ܀ ܀ ܀
ܟ. ܚܙܝ ܡܪܝܐ ܕܐܠܨܐ ܐܢܐ. [3]ܡܥܝ
ܕܝܠܝ ܐܬܕܠܚܘ: ܘܐܬܗܦܟ ܠܒܝ
ܕܝܠܝ ܒܝ. ܡܛܠ ܕܡܡܪܡܪܘ ܡܪܡܪܬ.
ܡܢ ܠܒܪ ܐܚܣܪ ܣܝܦܐ. ܐܝܟ
ܕܒܒܝܬܐ ܡܘܬܐ. ܀ ܀ ܀
ܟܐ. [4]ܫܡܥܘ ܗܟܝܠ ܕܡܬܬܢܚܐ ܐܢܐ ܐܢܐ.
ܘܠܝܬ ܕܡܒܝܐ ܠܝ. ܘܟܠܗܘܢ ܒܥܠܕܒܒܝ
ܕܝܠܝ ܫܡܥܘ ܒܝܫܬܐ ܕܝܠܝ ܘܚܕܝܘ.
ܡܛܠ ܕܐܢܬ ܥܒܕܬ. ܐܝܬܝܬ ܝܘܡܐ
÷ ܘܩܪܝܬ[5] ܙܒܢܐ ܘܢܗܘܘܢ ܐܝܟ ܕܝܠܝ. ܀
ܟܒ. ܬܐܬܐ ܟܠܗ ܒܝܫܘܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܩܕܡ
ܦܪܨܘܦܟ ܘܒܨܪ[6] ܐܢܘܢ. ܐܝܟ ܕܥܒܕܬ
ܐܝܟ ܕܥܒܕܬ ܠܝ. ܡܛܠ ܟܠܗܘܢ ܣܟܠܘܬܐ
ܕܝܠܝ. ܡܛܠ ܕܣܓܝܐܢ ܬܢܚܬܐ ܕܝܠܝ.
ܘܠܒܐ ܕܝܠܝ [7]ܟܐܒ. ܀ ܀

2. ܗ. ܕܢܦܫܬܗܘܢ ܀
3. ܗ. ܟܪܣܐ ܕܝܠܝ ܀ ܐܬܗܦܟܬ ܀
4. ܫܡܥܘ ܀
5. ܐ. ܗ. ܘܢܗܘܘܢ ܀
6. ܀ ܒܨܪ ܐܝܟ ܕܒܨܪܬܐ ܀
7. ܐ. ܕܝ ܀

f. 140 r. b.

graecus testis exhibet? Middeldorpf: *omissio vocis δη indicare voluit;* sed non crederem, cum index lectionis marginis in textu initio verbi apponatur, nec ullatenus protrahatur etiam ad vocem ܗܟܝܠ.

Ibid. Sub ܐ vocis ܐܠܐܠ punctum primo scriptum decidit, nescio, utrum casu an arte.

Ibid. εχαλεσας — praemittitur ÷ και, quod habent 22, 26, 36, 51, 62, 96, 231, Theodoret., 10 Codd. Sergii, Arm.: omittitur vero post hoc verbum χαιρον, quam vocem una cum copula non habet etiam Hebraeus.

Ibid. εγενοντο — praemittitur καί cum Hebr., FA, III, XII, 26, 33, 36, 49, 51, 62, 87, 88, 90, 96, 144, 147, 228, 231, 233, 239, Theodoret., CM, Ar., Arm. Ad eandem vocem: *Aq., Sym.: et erunt,* cui lectioni favet Hebr. masorethicus, cum sine punctis constet etiam lectio LXX.

ܟܒ 22. επιφυλλισον αυτοις — marg. ch. m. i. s.: *racema, sicut racemos.* Cf. not. ad v. 12.

Ibid. εποιησαν επιφυλλιδα - επεφυλλισας εμοι cum Hebr., 51, 88; επεφυλλισας εμε 22, 36, 96, 231, S. Cyril. Alex.,

Ibid. το αλγος — *Sym.: cruciatum meum.*

ܝܛ 19. επιστρεψωσι — *Sym.: ut refocillarentur.* Cf. v. 16.

Ibid. και ουχ ευρον — Syr. sub ÷ : desunt Hebr. et Compl.

ܟ 20. ἡ κοιλια — *Sym.: viscera mea subversa.*

Ibid. ἡ καρδια μου εστραφη - εστραφη ἡ καρδια μου cum Hebr., 22, 36, 48, 62, 88, 231, CM, S. Ambros.

Ibid. παρεπικρανθην — παρεπικρανα cum FA, XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 147, 228, 231, 233, 239, Compl., Ald., Theodoret., CM; P. iisdem vocibus ac noster vertit; Hebr. cum nostro est, quamquam, data voci Hebr. significatione a rad. מרר, ut in versu 18 a LXX factum est, possit et cum edit. Rom. conciliari.

Ibid. ὡσπερ θανατος εν οικω - ὡσπερ εν οικω θανατος cum 88 et S. Ambr.; concinit Hebr. in transponendis nominibus.

ܟܐ 21. ακουσατε — marg. ch. m.: ܫܡܥܘ, ut in textu; indicaturne textum vel marginem habuisse ηκουσαν, quam et Hebraeus masorethicus et Vulg. offerunt, sed nullus

ܥܠܝܗ ܗܘ ܕܐܢܐ ܒܟܝܐ ÷ ܥܝܢܝ. ܗܘ [5]ܕܐܚܬ ܡܝܐ
ܢܦܫܐ ܕܝܠܝ. ܗܘܘ ܒܢܝ̈ܐ ܕܝܠܝ [6]ܡܚܪ̈ܒܐ.
ܡܛܠ ܕܐܬܥܫܢ ܒܥܠܕܒܒܐ ܀
ܝܙ. ܦܪܫܬ ܨܗܝܘܢ ܐܝܕܐ ܕܝܠܗ. ܠܐ
ܐܝܬ ܕܡܒܝܐ ܠܗ. ܦܩܕ ܡܪܝܐ [7]ܠܝܥܩܘܒ.
ܠܣܚܪܢܐ ܕܝܠܗ ܗܠܝܢ ܕܐܠܨܝܢ ܠܗ.

[5] ܣ. ܕܡܬܢܫܠܐ ܀
[6] ܣ. ܕܡܥ̈ܐ ܀
[7] ܣ. ܡܛܠ ܡܒܝܐܢ ܀
[8] ܣ. ܐܒ̈ܠܐ ܀
[9] ܐ. ܠܝܥܩܘܒ ܕܝܠܗ

ܗܘܬ ܐܘܪܫܠܡ [8]ܠܡܦܪܫܬܐ ܕܛܡܐܬܐ ܒܡܨܥܬܐ
ܕܝܠܗܘܢ ܀ ܀ ܀ ܀ ܀
ܝܚ. ܙܕܝܩ ܐܝܬܘܗܝ ܡܪܝܐ. ܡܛܠ [9]ܕܠܦܘܡܗ
ܕܝܠܗ ܐܡܪܪܬ. ܫܡܥܘ ܗܫܐ ܟܠܟܘܢ
ܥܡܡ̈ܐ ܘܚܙܘ [1]ܟܐܒܐ ܕܝܠܝ. ܒܬܘ̈ܠܬܐ
ܕܝܠܝ ܘܥܠܝ̈ܡܐ ܕܝܠܝ ܐܙܠܘ ܒܫܒܝܐ ܀

ܓܫܫܬ ܀
ܣ. ܠܡܠܬܐ ܕܝܠܗ ܀
[1] ܣ. ܠܦܘܩܕܢܐ
ܕܝܠܗ ܀

Drusius, et Colbert. apud Montf. afferunt: κατα δε Συμμαχον, και καθ' ἑτεραν εκδοσιν των ὁ· ενετειλατο κυριος Ιακωβ (haec vox deest in Cat. Ghisl. et edit. Rom.) κυκλῳ αυτου γενεσθαι τους θλιβοντας αυτον, quibus Hebraeus non male redditur, sed Ιακωβ non conciliatur cum lectione, quam e Symmacho affert noster, nisi malueris alteri ejusdem Versioni dare. Cf. Montf., *Hex. Prael.*, 53.

Ibid. αποκαθημενην — *Sym.: facies*, nimis concisa, mutila imo lectio; putarem tamen voci αποκαθημενην praeponendam, et reddendam per *forma*, *species esterna*, italice *l'apparenza*, *la forma*, interdum, ut Syre, *la faccia;* ita ut contextus sit: *Facta est Jerosolymis species menstruatae*, in qua phrasi Symmachus comparationem implicitam resolverit, ut fecit etiam v. 12, עולל לי vertens: *Ut racemi vindemiatus fui;* si tamen ejusdem est.

ܝܚ 18. ὅτι στομα αυτου παρεπικρανα — *Aq.: os ejus tetigi*, vel *contrectavi: Sym.: verbum ejus*. Aquila nimis arcte videtur reddidisse more suo, sed dubito, num legerit in Hebraeo מריתי: Symmachi lectio non est plena, et supplentes verbi interpretationem ejus lectioni consonam haberemus: *mandato*, vel *sermoni ejus rebellis fui*, quae est vera loci interpretatio.

duplicato עיני עיני, nec male: cf. Gesenius, *Lehrgeb.*, § 173; Ewald, *Ausf. Lehrbuch*, VI A., § 313. Huic lectioni Symmachi respondet forte αει Codicis 88 post κλαιω insertam, quod e margine irrepserit in textum.

Ibid. ὑδωρ — *Sym.: lacrymas*, quod in textu habent 26, Ar., et Arm.; liberior versio vocis Hebr.

Ibid. με — Syrus habet sub ÷; deest Hebraeo.

Ibid. ὁ επιστρεφων — *Sym.: αναχτωμενος*, quod exhibent Orig. in Cat. Ghisl., edit. Rom., Drusius, Montf.

Ibid. ηφανισμενοι — *Sym.: moesti;* Orig. in Cat. Ghisl. Symmacho dat ερεμη (corrige ερημοι), et Montf. affert pariter, ut Symmachi, ερημοι ex Drusio et Cod. Colbertino, qui ex locis apud Montf., et Cat. Ghislerii ad I, 17, III, 46, 49, IV, 6, 7, et alibi videtur Catenam ceu eam Ghislerii habere, vel fere: essetne ergo Syrus liberior versio vocis graecae, quae male sonasset Syro Interpreti de hominibus dicta?

ܝܙ 17. χειρα-χειρας cum Hebr., Vat., FA, III, XII, 23, 26, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 90, 91, 147, 229, 231, 233, Compl., Alex., Theodoret, CM, Ar., Arm., S. Ambr.; hanc lectionem supponunt Scholia ex Apollinari, Olympiodoro et Orig. in Cat. Ghisl.

Ibid. τῳ Ιακωβ — *Sym.: de Jacob;* rectius quam LXX ex contextu Hebr. reddit. Ad h. l. Origenes in Cat. Ghisl., ed. Rom.,

ܕܝܠܗ. ܐܬܦܫܛܬ ܚܝܠ ܕܝܠܗ. ܝܗܒܢܝ
ܡܚܒܠܐ ܒܟܠܗ ܝܘܡܐ. ܕܠܐ ܡܬܒܝܐ +
ܣ. ܐܝܟ ܠܡܬܚܫܚܘ. ÷ ÷ ÷
[1]ܐܬܢܓܪ ܥܠ ܗܘ[2]ܡܫܬܠܡܘܬܐ ܕܝܠܗ ܡܢܝ
ܡܢ ܡܫܚܬܐ ܕܝܠܗ. ܥܠ ܨܘܪܝ ܐܬܒܪ.

ܠܡܫܡܫܘ ܠܚܝܠܐ ܕܝܠܗ. ܡܛܪܐ ܕܝܗܒ
ܡܪܝܐ ܒܐܝܕܘܬܐ ܕܠܐ ܐܫܟܚ ܕܐܩܘܡ ÷
ܒ. ܡܚܠܗ ܠܟܠܗܘܢ ܚܝ̈ܠܬܢܐ ܕܝܠܝ: ܡܛܠ ܕܩܪܐ
※[3]ܡܛܠ ܗܠܝܢ ܐܢܐ ܒܟܝܐ ܥܝܢܝ. ܥܝܢܝ [4]
ܕܐܬܐ ܕܡܥܬܐ

[1] ܐ. ܦܛܠ ÷
[2] ܐ. ܐܬܦܥܠ ܢܝܪܐ
ܕܝܠܗ ÷

[3] ܗ. ܕܠܐ ܢܝܚܐ ÷
[4] ܗ. ܕܡ̈ܥܐ ÷

Ibid. ηφανισμενην — marg. ch. m.: *incertam consilii*, quod Hebr. similiter patitur.

Ibid. ωδυνωμενην — marg.ch. m.: *afflictam:* eodem cum Hebraeo recidunt hae lectt.

ܒܐܝܕܗ 14. (εν χερσι) μου - αυτου cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 96, 229, 231, N., Theodoret., Arm.; Origenes in Cat. Ghisl. hanc lectionem supponit.

Ibid. συνεπλακησαν — *Sym.: confricatum est jugum ejus collo meo,* quae supponunt Symmachum legisse ישתרג עלו על צוארי; nisi forte breviata afferatur lectio Symmachi, ita ut *confricatum est* reddat נשקד על, vel etiam ab על ad עלו transilierit ipse Symmachus; in utroque casu liberiuscule verbum vertisset, sed neutiquam male. Lectionem Sym. apud Montf. e XII: δια της χειρος αυτου κατετριβην referrem seqq. vocibus הכשיל כחי, quas liberius, sed non male reddidisset. Nostrae Symmachi lectioni affinis est illa Codd. 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, N., Theodoret., Arm.: εβαρυνεν τον ζυγον αυτου επι τον τραχηλον μου; Codd. nempe isti, novam exhibentes saepe versionem ex Hebraeo (cf. Proleg., v. f., ubi de Codd. familiis), ex eodem fonte eadem fere dederunt. Origenes in Cat. Ghisl.: ὁ ζυγος αυτου κατα του τραχηλου μου, multusque est in Scholio in notione *jugi*. Demum ενεβαλεν Arm. ed. in Holmes vel errori collatoris, vel lectioni ex Vulgata forte interpolatae tribuo; nam Arm. habet ut dedi, nec varietas ulla prostat in notis.

Ibid. ὅτι εδωκε κυριος εν χερσι μου οδυνας, ου δυνησομαι στηναι - εδωκε με κυριος εν χερσι *ejus quem* ου δυνησομαι ὑποστηναι cum 88, exceptis latine datis, quas forte Syrus supplevit ex duro graeco, et recte quidem idiotismum Hebraicum hujus loci resolvens sive suo marte, sive P. usus; nisi potius in Graeco suo habuerit οὗ ου, quorum alterum incuria amanuensis, vel collatoris 88 non apparet. Hebraeum referunt Syrus et 88. Legunt ὡς ου δυνησομαι ὑποστηναι, vel fere, 22, 36, 48, 51, 62, 96, 228, 231, Theodoret.; Sym. in Montf. ὑποστηναι.

ܡܚܠ 15. εξηρε — *Aq.: interfecit;* ad sensum vertit, et Hebraeo propius LXX sunt: anne Symmacho danda haec lectio?

Ibid. παντας τους ισχυρους μου — *Aq.: principaliores meos:* Hebr. omnes referunt.

ܥܠ 16. In Syro incipit ab επι τουτοις cum Hebr., P., Vulg., Compl., Theodoret., CM., quamquam Hebr. non masorethicus et ordinem LXX patiatur per se. Cum nostro putarem esse etiam 88, cujus αει referrem versui seq. secundum Ed. Rom. (cf. not. seq.); Holmes de more, ut ope Codicis Ambrosiani a deprehendi in hoc libro, ubi non hiat, nihil de varietatibus hujusmodi notat. Arm. ex asterisco initium versus indicante cum nostro est.

Ibid. ὁ οφθαλμος μου - ὁ οφθαλμος μου ※ ὁ οφθαλμος μου ↙; repetit etiam 88 cum Hebr.

Ibid. Ad secundum ὁ οφθαλμος μου — *Sym.: sine requie;* quod ego putarem resolutionem idiotismi, qui continetur in

ܡܟܐ̈ܒܝ ÷ ܟܥܘܠܠܐ ܕܥܒܕ܂ ܐܬܥܘܠܠ ܠܟܪܡܐ܂
ܕܡܠܠ ÷ ܒܝܘܡ܂ ܡܢܗ ܕܪܘܓܙܐ ܕܚܡܬܗ܂ ܡܢ ܪܘܡܐ ܫܕܪ[7] ܢܘܪܐ܂ ܒܓܪ̈ܡܝ ܐܚܬܗ
ܕܐܪܥܐ ܕܝܠܗ܂ ⁘ ⁘ ⁘ ܡܨܝܕܬܐ[8] ⁘
ܦܪܣ ÷ ܡܨܝܕܬܐ ÷ ܕܝܠܗ ⁘ ܠܪ̈ܓܠܝ܂ ܗܦܟܢܝ ܠܒܣܬܪ܂ ܝܗܒܢܝ ܕܝܠܗ܂ ܟܕ ܡܬܢܚܬ
ܒܚܘܒܐ ܕܝܠܝ[5] ܐܝܬܝܗ܂[6] ܦܪܫ ܡܢ ܟܠ ܝܘܡܐ ܕܝܠܗ[9] ܐܝܬܝܗ܂ ܡܛܠ ܗܢܐ ܠܐ ܐܝܬ

[5] ܐ. ܕܐܪ ܐܢܬܝ ⁘
[6] ⁘ ܟܠܗ ⁘
[7] ⁘ ܡܫܡܫܢܐ ⁘
[8] ⁘ ܕܘܟܬܐ ⁘

[9] ܗ. ܐܬܬܚܡܝ ܢܦܫܝ
ܕܝܠܗ ܠܐ ܐܝܬ
ܕܝܠܝ ⁘

quod substitueretur, verbum, sensu non abludente, muto in rarius et a nostro tam aperte lectum ἐπεφυλλισθην; quamquam a ratione vertendi liberius quae Symmacho propria, lectio XII valde probetur, et Lexicon Hebr. Montfaucon ad *Hexapla* sub עלל tam in verbo quam in vocibus derivatis doceat Symmachum in significatione simili radicem Hebraicam sumere: in Syro Symmachus vim radicis referret: Aquilaene danda?

Ibid. Idem. Marg. ch. m. i. s.: *racematus est, sicut qui racematur vitem.* Cf. infr., v. 22, II, 20, III, 51, et Origenem et Olympiodorum in Cat. Ghislerii ad I, 22.

מך 13. αυτου — Syr. sub ÷ : deest Hebr., et, quod mirum, CM.

Ibid. κατηγαγεν — praem. και, ideoque etiam priora praecedentibus jungit cum Hebr., XII, 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, Compl., Theodoret. Ibidem: *Aq.: dispersit ea (ossa):* legitne ידרנה forma literarum et Aramaico דרא, ܕܪܐ deceptus? Quid si legisset יזרנה, quod item forma literarum vix discrepat a voce Hebr.? Quoad *ea* ܐܢܝܢ, relatum ad ܓܪ̈ܡܐ mas. generis, inde ortum puto, quod legens Interpres αυτα solitarie positum, cum οστα concordans, nescius cui referret, vel verbi tenax, neutrum graec. per fem. reddiderit, e linguarum Semiticarum indole: sed cur Aquila vertit *ea* suffixum נה?

Ibid. διεπετασε — marg. ch. dubio praemittit επ' εμε, quod incertum ex loco indicis, utrum praecedenti verbo referendum cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, Theodoret., an sequenti cum 26.

jectura propositam a Cappello non reprobet Schleusner in *Repert.*, XII, 5.

Ibid. επιστρεψατε - επιβλεψατε cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231; Arm. duplicem lectionem conjungit.

Ibid. εστιν — deest Syro uni: omissioni Interpretis vel Amanuensis do, cum, etsi per linguam liceat omittere, non soleat Syrus linguae suae indolem referre, sed Graecam literam reddere.

Ibid. ὁ εγενηθη · φθεγξαμενος εν εμοι εταπεινωσε με κυριος — ὁ επεφυλλισεν μοι · εταπεινωσεν ÷ με ✓ φθεγξαμενος ÷ εν εμοι ✓, ὁτι κυριος cum 88, qui tamen με habet sub ※, non sub ÷ : nota Hexapl. prima male apponitur in Syro, cum etiam εταπεινωσεν, vel φθεγξαμενος pro varia vocis Hebr. הוגה interpretatione (cf. not. v. 5), sub ÷ concludendum esset, pejus tamen in 88 sub asterisco ponitur με: εν εμοι recte in utroque sub ÷ , cum desit Hebraeo: paullulum tamen adhuc recedunt noster et 88 ab Hebr. — ὁ επεφυλλισεν μοι pro ὁ εγενηθη habent 22, 36, 48, 51, 96, 231, Theodoret.; ὁτι επεφυλησε (sic) μοι 62. Demum in Codice male ÷ in ܡܟܐ̈ܒܝ retrahitur ante secundum ܡܢ.

Ibid. φθεγξαμενος, in Syro ὁ επεφυλλισεν — *Sym.: Ut racemi vindemiatus fui.* Montfaucon affert ut Symmachi ex XII ὡς εφαυλισθη κ. τ. λ., Holmes vero ex eodem codice XII correctius ὡς εφαυλισθην κ. τ. λ., sed tantum ut lectionem marginalem. In hac lectione, si vere Symmacho tribuitur, εφαυλισθην frequentius et facile

ܝܬܝܪܬܐ[7]. ܠܐ ܐܝܬ ܕܡܒܝܐ ܠܗ̇. ܚܙܝ
ܡܪܝܐ [8]ܠܡܘܟܟܐ ܕܝܠܝ. ܡܛܠ ܕܐܬܪܘܪܒ
ܒܥܠܕܒܒܐ. ܀ ܀ ܀ ܀
ܐܝܕܐ ܕܝܠܗ̇ ܦܪܣ ܠܥܕܪܐ. ܠܐ ܡܠܡܘܢ
ܘܟܠܗ ܪܓܝܓܬܗ̇ ܕܝܠܗ̇. ܚܙܬ ܕܥܡܡܐ ܥܠܘ ܠܡܩܕܫܗ̇
ܕܥܠܝܗܘܢ ܦܩܕܬ ܕܝܠܗ̇. ܗܢܘܢ
ܕܦܩܕܬ ܕܠܐ ܢܥܠܘܢ ܠܟܢܘܫܬܐ ܕܝܠܟ ܀
ܟܠܗ̇ ܥܡܐ ܕܝܠܗ̇ ܡܬܬܢܚܝܢ ܗܘܘ

ܡܬܒܥܝܢ ܠܠܚܡܐ. ܝܗܒܘ ܪܓܝܓܬܗܘܢ ܕܢܦܫܗܘܢ
ܕܝܠܗ̇
[9]ܠܡܬܦܢܝܘ. [1]ܠܡܣܒܪܘ ܢܦܫܐ. ܚܙܝ
ܡܪܝܐ ܘܚܘܪ ܡܛܠ ܕܗܘܝܬ ܡܣܟܢܬܐ. ܀
ܗܘܐ ܀ ܠܘܬܟܘܢ [2] ܕܟܠܟܘܢ ܥܒܪܝ
ܐܘܪܚܐ.
ܚܘܪܘ ܘܚܙܘ. ܐܢ ܐܝܬ ܟܐܒܐ ܐܝܟ
ܟܐܒܐ ܕܝܠܝ. ܗܘ [3]ܕܐܬܥܘܠ[4] ܠܝ.

[7] ܀ ܠܡܘܬܪܐ ܀
[8] ܐ. ܠܡܘܟܟܐ ܕܝܠܝ ܀
[9] ܗ. ܠܡܬܦܢܝܘ ܕܠܡܣܒܪܘ
ܢܦܫܐ ܀
[1] ܀ ܠܡܣܒܪܘ ܀
[2] ܗ. ܐܘ ܐܢܬܘܢ ܟܠܟܘܢ

ܘܟܠܟܘܢ ܕܥܒܪܝܢ ܐܘܪܚܐ ܀
[3] ܗ. ܐܝܟ ܕܐܬܥܠܬ
ܐܬܥܠܬ ܀
[4] ܀ ܕܐܬܥܘܠ. ܐܝܟ ܕܐܬܥܘܠ
ܐܢܫ ܗܘܐ ܀

deest etiam in Hebr., sed constructio paulo diversa est.

ܝܐ 11. εν βρωσει — *Sym.*: ὑπερ του φαγειν (Montf. ex XII), *et ut reficerent sibi vires:* liberior, sed recta et elegans versio Hebr. juxta Symmachi morem.

Ibid. του επιστρεψαι — marg. ch. m.: *ut refocillarent; S.* Ambrosius: *ut reficiant.* Cf. n. praec.

Ibid. εγενηθη - εγενηθην cum Hebr., FA*, III, 86, 88, Alex., Ar., Arm.; Theodoret. εγενομην: Origenes quoque lectioni huic favet sic contrahens locum in Cat. Ghisl.: ιδε κυριε την εμην ατιμιαν.

ܝܒ 12. οἱ ϖρος ὑμας - οἱ προς ἡμας cum FA*., 36, 106, 147, Ar.: facilis ex itacismo mutatio, unde et in nostrum invecta fuit contra Hebr.

Ibid. Idem. *Sym.: o vos omnes qui transitis, considerate*, cum Hebr.: Sym. in Montf. ex XII: ου προς ὑμας, quod supponeret legisse Sym. לֹא pro לוֹא, vel, quod probabilius ex א seq., לוֹ אֲלֵיכֶם: sed noster Cod. correctissimus huic lectioni Cod. XII praejudicium creat, licet hanc lectionem con-

Ibid. εμνησθη — *Sym.: non recordabatur.*

Ibid. και κατεβιβασεν — marg. ch. m.: *et dejecta est valde nimis, cum non sit ei consolator.* Et iterum ch. m.: πεπτωκεν cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, N., qui cum altera lectione conjungit (ut etiam 36), Theodoret., S. Ambrosio: lectiones marg. Hebraeo consonant.

Ibid. ὑπερογκα — marg. ch. m.: *mirabilia;* sed si adjectivum pro adverbio sumatur, ut Hebr. h. loco, tunc esset lectio θαυμαστως cum testibus in nota praec. allatis, excepto S. Ambrosio. Lectionem totam πεπτωκε θαυμαστως Symmacho daret Doederlein in *Repert.*, VI, 196; nihil dubitans eidem tribuit Schleusner, ibid., XII, 4; sed confer de Codd. eam exhibentibus Prolegomena v. f., ubi de Codd. familiis. Veruntamen ne ratione proposita sumatur vox syriaca, obstaret mos interpretis nostri, qui formam ipsam vocum reddere solet.

Ibid. την ταπεινωσιν μου — *Aq.: afflictionem meam.*

ܝ 10. αυτα — deest Syro cum III, 22, 51, 62, 96, 231, Alex., Theodoret., CM., Ar., Arm., S. Ambros.; nisi dicas ex constructione deesse nostro et aliis Versionibus;

+ ܚܛܝܬܐ ܚܛܬ̇ ܐܘܪܫܠܡ. ⁹ܡܛܠ ܗܕܐ ¹ܠܢܘܕܐ ܗܘܬ̇. ܟܠܗܘܢ ܗܢܘܢ ܕܡܝܩܪܝܢ ܠܗ̇ ²ܡܟܟܘܗ̇³. ܚܙܘ ܓܝܪ ܠܨܥܪܗ̇ ܕܒܢܬܗ̇. ܐܦ ܗܝ ܕܝܢ ܡܬܬܢܚܐ ܗܘܬ̇ ܘܗܦܟܬ̇ ܠܒܣܬܪܐ ܀

f. 140 v. a +. ܛܢܦܘܬܐ ܕܝܠܗ̇ ܩܕܡ ³ܪܓܠܐ ܕܝܠܗ̇. ܘܠܐ ⁴ܐܬܕܟܪܬ̇ ܚܪܬܐ ܕܝܠܗ̇. ⁵ܘܐܚܬܬ̇⁶

⁹ ܐ. ܡܛܠ ܗܕܐ ܠܦܪܝܫܬܐ ܀
ܣ. ܡܛܠ ܗܕܐ ܀
¹ ܀ ܫܕܝܬܐ ܛܥܝܬܐ ܀
² ܐ. ܐܫܝܛܘܗ̇ ܀
ܣ. ܫܛܘܗ̇ ܀
³ ܀ ܪܓܠܘܗ̇ ܀
⁴ ܣ. ܠܐ ܡܬܕܟܪܐ ܗܘܬ ܀
⁵ ܀ ܘܐܬܚܬܬ̇ ܠܥܠ ܡܢ ܫܘܒܚܐ ܕܝܠܗ̇ ܡܢ ܠܐ ܐܝܬ ܠܗ̇ ܡܒܝܐܢܐ ܀
⁶ ܀ ܢܚܬܬ̇ ܀

ܣܛ 8. *διατουτο* — *Aq.: ideo in separatam: Sym.: propterea.* Lectio Sym. manca videtur, cum tam minuta nec sensum ullatenus afficientia referri in margine non soleant. Hebraeus et LXX et caeteros fert. Ex his vides jam sublestae fidei esse quae Montf. refert, quae apud eum confer.

Ibid. *εις σαλον* — marg.: *rejecta, errans:* anne per errorem tribuitur hoc omne vocibus *εις σαλον,* et lectio Symmachi praecedenti connexa in his vocibus agnoscenda, praesertim cum scribantur char. estranghelo. dum contra scholia et lectiones variantes in hoc libro et Baruch semper vel fere ch. medio exarantur? cf. Baruch, I, 14, not. Symmachus apud Montf. in notis ad locum, et in *Monito* ex XII: C οἱ Γ χο̄ς (l. χῶς, χωρις) *αναςατον,* quae Montf. interpretatur: *Symmachus, tres interpretes separatim αναςατον habent.* Obscura sane ista sunt. Quidni, ut *αναςατον* reddere potest *errans* ex more Symmachi, collato Montfaucon, *Lex. Graec. in Hex.*, ad voces *αναςατος. αναστατοω*; sic cetera referant *rejecta,* non quae Montfaucon dedit, praesertim cum Codicem hunc tanta cum festinatione is excerpserit, ut dubia de lectione non improbabiliter admitti possint? cf. Montf., *Hexapl.*, T. II, p. 86. Hac ratione si locus explicetur, totus dandus esset Symmacho in Montfaucon et in Syro. Si haec non placent, scholion in Syro agnoscerem; quod quidem indoles ipsa loci suadere videtur, praesertim cum difficile sit credere, Symmachum du-plici ratione synonymis fere vocibus unam vocem Hebraicam reddidisse, quamquam ambae eam reddant bene.

Ibid. *εταπεινωσαν αυτην* — *Aq.: vilipenderunt eam: Sym.: contemserunt eam:* et marg. ch. m.: *ητιμασαν αυτην* cum XII marg., 22, 48, 51, 62, 96, 231, Clem. Alex., 144. Eodem recidunt omnes et cum Hebr. consentiunt. Caeterum lectio ultima in margine Cod. praeponitur lectt. Aq. et Sym. ex spatii oeconomia, sed index remittens post illas retrahit; diverso enim indice regitur.

Ibid. ܠܒܣܬܪܐ: ܐ et ܀ in rasura scripta, prima tamen manu, ut puto. Pro *οπισω* vero Syrum ex sua cum seqq. testibus majori vel minori cognatione legisse credo *εις τα οπισω*; sunt autem III, XII, 22, 23, 26, 36, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 147, 228, 231, 239, Compl., Ald., Alex.: huic lectioni innuit Origenes in Cat. Ghislerii, quae denuo edita in Opp. Origenis, ex quibus III, 328, ceu apertam lectionem, nescio tamen quo titulo, excitat Holmes; nam textus praepositus scholio ab editore forte est, cum desint voces nostrae in Cat. Ghisl., ex qua edidit Delarue, et textus ille in Catenis nequeat dari ex earum indole scholiorum auctoribus.

ܛ 9. *ουχ εμνησθη* — *et non εμνησθη* cum Arm., Vulg., P.; mera libertas vertendi sine sensus detrimento: ex P. puto in nostram invectam copulam, cum contra ejus morem sit vel in his minimis a testibus Graecis omnibus recedere.

ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܐ ܕܐܠܘܨܐ. ⁘ ⁘ ⁘
ܘ. ܘܢܦܩܬ ܡܢ ܒܪܬܐ ܕܨܗܝܘܢ ܟܠܗ
ܫܘܦܪܐ[4] ܦܐܝܘܬܐ ܕܝܠܗ̇. ܗܘܘ ܪ̈ܫܢܝܗ̇
ܕܝܠܗ̇ ܐܝܟ ܕܟܪ̈ܐ ܕܠܐ ܡܫܟܚܝܢ ܪ̈ܥܝܐ.
ܘܐܙܠܝܢ ܗܘܘ ܒܠܐ ܚܝܠܬܢܘܬܐ
ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܐ ܕܪܕܘܦܐ. ⁘ ⁘
ܙ. ܐܬܕܟܪܬ[5] ܐܘܪܫܠܡ ܝܘ̈ܡܬܐ ܕܡܘܟܟܗ̇

[4] ܣ. ܡܫܟܚܢܘܬܐ ⁘
[5] ܣ. ܬܬܕܟܪ ⁘
[6] ܐ. ܘܡܣܪ̈ܗܒܘܬܐ ⁘

ܕܝܠܗ̇ [6]ܘܕ̈ܚܝܩܘܬܐ ܕܝܠܗ̇. ܟܠܗܝܢ
ܘܟܠܗܝܢ
ܪ̈ܓܝܓܬܗ̇ ܕܝܠܗ̇. ܐܝܠܝܢ ܕܐܝܬ ܗ̈ܘܝ ܠܗ̇ ܡܢ
ܝܘ̈ܡܬܐ ܩܕ̈ܡܝܐ. ܟܕ ܢܦܠ ܥܡܗ
ܕܝܠܗ̇ ܒܐܝ̈ܕܝܐ ܕܐܠܘܨܐ. ܘܠܐ ܐܝܬ
ܗܘܐ ܕܡܥܕܪ ܠܗ̇. ܚܙܘܗ̇ ܒ̈ܥܠܕܒܒܝܗ̇
ܕܝܠܗ̇ [7]ܓܚܟܘ ܥܠ [8]ܫܒܝܬܐ ܕܝܠܗ̇. ⁘

[7] ܣ. ܓܚܟܘ ܥܠ
ܣܘܚܦܐ ܕܝܠܗ̇ ⁘
[8] ܐ. ܡܬܘܬܒܐ ⁘

Kal et in Pohel *locutus est*, uti et S. Hieronymus interpretatus est. Secundam interpretationem a radice יגה alii interpreti dederim cum Middeldorpf, nisi Aquilae duplex versio afferatur. Cf. Montf., *Hex.*, *Prael.*, 47.

Ibid. εταπεινωσεν αυτην - αυτην sub ÷; deest autem in Vat., et 106: Masorethicus textus הוֹגָה, sed sine punctis ה pro radicali sumpto, quod Origenis tempore facillimum, poterat ab hoc reprobari αυτην. In textu post ܗ rasura, videtur fuisse ܗ̇.

Ibid. Post ܥܡܗ ras., ubi forte punctum.

Ibid. ܩܕܡ pene totum in rasura scriptum, nescio qua manu, sed ultimi ductus sunt primae; in spatio ampliore quam pro ܩܕܡ forte scriptum fuerat ܠܩܕܡ.

ܘ 6. Literae marginis ܘ. ܙ, ܡܠ in litura scriptae, prima manu, ut omnino videtur.

Ibid. εξηρθη - εξηλθεν cum Hebr., FA*, III, 22 (36 correctum ut in edit. Rom. ab alia manu), 48, 62, 88, 96, 231, 239, Compl., Alex., Orig. in Catena Ghisl., qui etiam de vocis hujus vi disserit, CM, Ar.; Arm. in lect. *aliorum* favet Syro.

Ibd. ευπρεπεια — *Sym.: potestas*, liberius, sed ad sensum non male.

ܙ 7. εμνησθη — *Sym.: recordabitur*, invito Hebr.

Ibid. ܘܕ̈ܚܝܩܘܬܐ: tres priores literae in rasura scriptae, et ex earum coarctatione videtur omissum antea fuisse alterum ܕ: correctio videtur primae manus.

Ibid. και απωσμων — *Aq.: et rebellionum:* LXX non multum abludunt ab Hebr. voce relata ad rad. דוד; Aquila a communiori, atque in Aramaeo quoque extante radice מרד vocem Hebr. derivasse videtur: και αποστασεων exhibet etiam 26.

Ibid. In tertio ܕܝܠܗ̇ punctum secundum manu forte recentiori superpositum fuit.

Ibid. εγελασαν — *Sym.: riserunt de dirutione ejus*, bene ex Hebr.; licet lectio quoque LXX κατοικεσια ex radice Hebr. possit defendi per se, ut etiam lectio aliorum Codd., ut in v. seq. Sub ܚ vocis ܓܚܟܘ marg. punctum primo scriptum forte fuerat in rasura, quae nunc est.

Ibid. κατοικεσια - μετοικεσια cum XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 147, 228, 231, 233, 239, Compl., Ald., CM, Arm.; Alex. etiam in III μετοικεσιας: Ar. سبتها *(deriserunt) sabbatum ejus*, sed recte Rosenmueller in hunc locum conjicit legendum سبيها *captivitatem ejus:* probabiliter enim ex Cod. sine punctis literarum (his enim tantum differunt lectiones et saepe iis carent Codices) sic legit Sionita ex Vulgata in Polygl. Par., unde et in Londin. traducta lectio; presse autem sequi solet Ar. Cod. III, ut pluribus quoque in locis harum notarum videre licet. De Hebr. cf. n. praec.

Ibid. Idem. *Aq.: habitatione*, quam lectionem in κατοικεσια exhibent edit. Romana, Vat., et 144, et etiam 106, 229, ex Holmesii silentio. Cf. notas praeced.

ܕܡܒܝܐ ܠܗ̇. ܒܟܠܗܘܢ ܗܠܝܢ
ܕܪ̈ܚܡܝܢ[7]
ܠܗ̇ ܢܛܠܡܘ ܒܗ̇. ܗܘܘ ܠܗ̇
ܠܒܥܠܕܒܒ̈ܐ. ✣
ܓ. ܐܬܓܠܝܬ ܝܗܘܕܐ ܡܢ[8]ܡܘܟܟܐ ÷ ܕܝܠܗ̇ ↙
ܘܡܢ ܣܘܓܐ ܕܦܘܠܚܢܐ ÷ ܕܝܠܗ̇. ↙ .ܬ.
ܝܬܒܬ ܒܥܡ̈ܡܐ. ܠܐ ܐܫܟܚܬ ܢܝܚܐ.
ܟܠܗܘܢ ܪ̈ܕܘܦܝܗ̇ ܐܕܪܟܘܗ̇.
ܒܡܨܥܬ ܐܠܘܨܝ̈ܐ. ✣ ✣
ܕ. ܐܘܪ̈ܚܬܗ̇ ܕܨܗܝܘܢ ܐܒܝ̈ܠܢ ܡܢ ܕܠܐ

7. ܐ. ܗ. ܚܒܪ̈ܐ ✣
8. ܐ. ܡܘܟܟܐ ✣
9. ܗ. ܪ̈ܚܡܝ ✣
1. ܐ. ܡܠܟ̈ܢܝܗ̇ ✣

ܕܠܐ ܐܝܬ ܠܗ̇ ܕܢܐܬܐ ܠܥܐܕܐ. ܟܠܗܘܢ
ܬܪ̈ܥܝܗ̇ ܕܝܠܗ̇[9] ܡܚܪ̈ܒܝܢ. ܟܗ̈ܢܝܗ̇ ܕܝܠܗ̇
ܡܬܬܢܚܝܢ. ܒܬܘ̈ܠܬܐ ܕܝܠܗ̇
ܡܬܕܒܪ̈ܢ[1].
ܘܗܝ ܡܬܡܪܪܐ ܒܗ̇. ✣ ✣
ܗܘܘ .ܬ. ↙ ܐܠܘܨܝ̈ܗ̇ ܠܪܫܐ. ܘܒܥܠܕܒܒ̈ܝܗ̇ [2]ܫܝܢܝܢ.
ܘܡܬܒܛܠܝܢ
ܕܡܪܝܐ ܡܟܟܗ̇ ܗܘܐ. ܡܛܠ ܣܘܓܐ
[3]ܕܥܘܠ̈ܝܗ̇ ↙ ÷ ܠܘܬ ܫܒܝܬܐ ܐܙܠܘ
ܕܝܠܗ̇. ܩܕܡ ܐܦܘ̈ܗܝ ܕܐܠܘܨܐ

. ܗ. ܡܫܝ̈ܚܐ ✣
2. ܗ. ܠܪܫܢ̈ܘܬܐ ✣
3. ܐ. ܡܠܠ. ܡܟܟ ✣

ܗ 5. *εις κεφαλην* — *Sym.: εις αρχοντας*: Origenes in Cat. Ghisl. notat Symmachum pro *κεφαλην* habere *αρχοντας*, quod Montf. affert ex Colb. et Drusio; Symm. vertit paullo liberius, sed non male.

Ibid. *ευθηνουσαν* — incertum est, utrum Syrus legerit *ευθυνησαν* cum 88, 106 (106 habet hic et postea *ηυ* in *augmento* verbi), vel, quod idem est, rectius, puto, scriptum, *ευθηνησαν* cum 26, 106 ex correctione, CM, cui favet et Arm.; an lectionem edit. Romanae, quam LXXviris do ex forma dialecti Alexandrinae, seu potius dialecti in Orientem illatae a dominatione Macedonica, et ex auctoritate Codd. Vat., III cum pluribus ex Holmesii silentii. Syrus enim hanc lectionem redderet, si ܫܝܢܝܢ vim et usum participii activi sumat, quod non ausim definire; alioquin lectionem supponit Codd. 26, 88, 106, CM, quod probabile etiam ex summa, quae intercedit cognatio inter Syrum et 88. Hebr. pressius reddit lectio ista; quod quoque aliquid momenti habet, ut eam Origenis recensioni, non posteriori referas, si tamen is differentias istas curavit.

Ibid. *εταπεινωσεν* — *Aq.: locutus est. humiliavit.* Primam interpretationem exhibet Hebraeus, si radix sumatur הגה, quae in Hebraeus utrumque fert; Sym. apud Montf. ex XII: *και ουχ υπηρχεν αυτη παρηγορων*.

Ibid. *οι φιλουντες* — *Aq., Sym.: socii*, Hebraeo propius.

ܓ 3. *ταπεινωσεως* — *Aq.: afflictionis.*

Ibid. *αυτης* primum et secundum sub ÷: desunt Hebraeo, et Arm., quae tamen liberius vertit.

ܕ 4. *εν ἑορτη - εις ἑορτην* cum Hebr., 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231; sed fatendum Syrum reddere posse etiam lectionem edit. Rom., licet ejus cognatio cum 88 secundam habuisse pene extra dubium ponat.

Ibid. *ηφανισμεναι* — *Sym.: vastatae.*

Ibid. *αγομεναι* — *Aq.: persecutionem patientes* (*χαταδιωχομεναι*): *Sym.: captivae abductae: αιχμαλωτοι* inserunt ante *αγομεναι* Compl., et Arm. edit.; sed Arm. per se non supponit *αιχμαλωτοι*, cum potuerit lectione, quam exhibet, reddidisse et simplex *αγομεναι*. Hebraeum נוגות LXX et ceteri videntur deduxisse a יגה=הגה, vel confudisse cum נהג, quod probabilius pro illius verbi rarissimo usu, et plenius respondet versioni omnium Interpretum. Sed cf. etiam III, 32.

.·:. ܐܘܠܝܬܐ ܕܐܪܡܝܐ .·:.¹
+ ܘܗܘܐ ܡܢ ܒܬܪ ܕܐܫܬܒܝ ܐܝܣܪܝܠ:
ܘܐܘܪܫܠܡ ܚܪܒܬ. ܝܬܒ ܐܪܡܝܐ ܟܕ f. 140 r. b
ܒܟܐ. ܘܐܠܝ ܐܘܠܝܬܐ ܗܕܐ ܥܠ l. 14
ܐܘܪܫܠܡ ܘܐܡܪ ·:·ª ·:· ·:·
ܐ. + ܐܝܟܢܐ ²ܝܬܒܬ ³ܒܠܚܘܕܝܗ̇. ܡܕܝܢܬܐ
ܗܝ ܣܓܝܐܬ ⁴ܒܥܡܐ. ܗܘܬ ܐܝܟ
ܐܪܡܠܬܐ ܣܓܝܐܬܐ ܒܥܡ̈ܡܐ. ܪܫܝܬܐ
⁵ܒܐܬܪ̈ܘܬܐ. ܗܘܬ ܠܡܥܒܕܐ. ·:·
ܒ. + ܡܒܟܐ ⁶ܒܟܬ ܒܠܠܝܐ. ܘܕܡ̈ܥܝܗ̇ ܕܠܗ̇
ܥܠ ܦܟ̈ܝܗ̇. ܘܠܐ ܐܝܬ ܠܗ̇ ܗܘܐ
ܕܡܒܝܐ ܠܗ̇. ܡܢ ܟܠܗܘܢ ܪ̈ܚܡܝܗ̇

¹ ·:· ܐܝܟ ܫܒ̈ܥܝܢ ܡܩܕܡ.
ܦܪܘܐܡܝܘܢ ܐܝܬܘܗܝ
ܗܢܐ ܕܐܘܠܝܬܐ.
ܕܠܐ ܣܝܡ ܠܘܬ
ܗܢܘܢ ܕܫܪܟܐ ·:·

² ܣ. ܝܬܒܬ ·:·
³ ܐ. ܡܒܠܚܘܕܝܬܐ ·:·
⁴ ·:· ܒܥܡ̈ܡܐ ·:·
⁵ ·:· ܪܫܝܬܐ ܕܐܬܪ̈ܘܬܐ ·:·
⁶ ·:· ܒܟܝܐ ܒܟܠ ܠܠܝܐ ·:·

Συμμαχου και των ό. Ex voce enim φαινεται vel φερεται licet tantum arguere non fuisse Origeni ad manus Aquilae versionem, cum hoc scholion scriberet. Nam praeter ea quae noster Codex exhibet, Aquila affertur ab ipso Origene in Cat. Ghis. ad IV, 20. Hinc quoque ex parte solvuntur conjecturae Doederlein in *Repertorium fuer Biblische und Morg. Lit.*, *VI*, 206-7, atque falsa arguitur interpretatio, quam de hoc Scholio dedit Hodius, *de Bibl. Text.*, *p.* 584.

Ibid. λαων — Syrus in textu legit in singulari cum Hebr.: marg. ch. m.: *in populis*, quae est lectio edit. Rom. cum ceteris testibus LXX, excepto CM, qui utitur voce *MÊSc multitudo*. Lectio marginalis dubium tollit, ne a P. repetamus lectionem textus, cum lectio marg. illam textus supponat.

Ibid. αρχουσα εν χωραις — marg. ch. m.: *principatus locorum:* liberior, sed non mala Hebr. versio, vel ipsius graeci textus explicatio. Haec nota in Cod. praecedenti anteponitur, sed indices remittentes ad marg. nulla dubia relinquunt, cuinam voci referenda sit.

ܒ 2. Κλαιουσα εκλαυσεν — marg. ch. m.: *plorat omni nocte,* de cujus lectionis indole idem dicendum quod de praecedenti.

Ibid. ύπαρχει - ύπηρχεν cum XII, 23, 26, 33, 36, 49, 86, 88, 90, 91, 144, 147, 228, 239, Compl., Ald., Cat. Ghisl., Arm., (et 5 Codd. Sergii saltem supponunt), Ar.:

Tit. marg. ch. m.: *Secundum LXX prooemium est hoc Threnorum, quod non positum apud reliquos* (Interpretes nempe, ut Aquila, Symmachus): deest in Hebr., Chald., P.; habent ex LXX Vulg., CM, CS apud Tuki, *Rudim. Ling. Copt.*, *p.* 249, Arm., Ar. Hoc Scholion regitur indice magnae crucis ornatae rubris ductibus ad quatuor extremitates.

a) Hic et post singulos versus quatuor priorum Capitum ad interpungendum et ad lineas implendas varia, et ex arbitrio punctorum dispositione utitur Amanuensis, minio et atramento ea exarans: ut plurimum sunt quatuor puncta rubra, raro quatuor punctis rubris nigrum inseritur, interdum inter hujusmodi duo puncta nigra se excipiunt, rarissime alia signa usurpantur: ego utar uno signo ·:· pro spatii ratione repetito.

ܐ 1. εκαθισε — *Sym.: mansit:* Literae ܝ et ܬ notae seq. in rasura scriptae, nescio qua manu.

Ibid. μονη — *Aq.: solitaria.* Ex Aquilaë lectionibus, quae saepissime occurrunt in toto libro, et ex vocibus *apud reliquos* in nota ad Titulum, unde duo saltem Interpretes admittendi, recta patet interpretatio Scholii Origenis in Cat. Ghislerii, t. III, p. 7, quod et in Edit. Rom. init. Thr., et in Montfaucon, *Hex.*, *in Thr. Monitum* habetur. Est autem hujusmodi: Εκδοσις δε Ακυλα και Θεοδοτιωνος εν τοις Θρηνοις ου φαινεται (Ed. Rom., et Montf. φερεται), μονου δε

9 [illegible] ✣

[illegible] ✣ [illegible]

[illegible] ✣

leg. l. cit.). Anne ex defectu locorum in Theodotione illa posuit Origenes, non extitisse in Hebraeo censens, quae Theodotioni deessent, et contra; cui quidem hypothesi ansam aliquam praebent verba ipsa Origenis, l. c.? Videant doctiores: hinc tamen ego posui in nota prima, nullum factum evidens opponi sententiae, quae statuit Archetypum nostri libri extantem tempore Theodotionis, cum revera haec nota ea ratione, quam interrogando proposui, componi possit cum iis, quae in nota ad I, 1 scripsi; et plura supersint, quae aliter ac exposui ibidem, explicari non posse videntur.

v. 9. Marg.: *Finis.*

Subscriptio: *Explicit Baruch*; (Βαρουχ ὅλος ὠβελισται κατα Ἰους ό· graeca exhibet codex Chisianus (Holm. 88) apud Magistris *Daniel LXX*, *Praef.*, *p. XXI.* Haec prima fronte adversari videntur iis, quae dixi in not. ad I, 1 de textu Hebr. Baruch probabiliter extante tempore Theodotionis: sed reapse nihil ex his arguitur, nisi non fuisse Archetypum ad manus Origenis; obelis enim notabat, quae in Hebraeo illi non prostabant. Confer Prolegomena, n. 7. Non nego tamen dubium suffundi notae: *Non positum in Hebraeo*, quae occurrit I, 17; II, 3 bis; nec non asterisco, II, 2 (Cf. Pro-

ܘܐܥܒܪ ܡܢܗ̇ ܗܘ̇ ܕܒܣܓܝܐܘܬ ܥܡܘܬܐ
ܠܐܒܠܐ.
ܘܬܬܥܡܪ ܡܢ ܫܐܕܐ ܥܕܢܐ ܣܓܝܐܐ. ܡܢ.
+ ܚܘܪܝ ܠܘܬ ܡܕܢܚܐ ܐܘܪܫܠܡ. ܘܚܙܝ
ܩܪ. ܠܚܕܘܬܐ ܗܕܐ ܕܡܢ ܐܠܗܐ ܐܬܝܐ ܠܟܝ
37 ܗܐ ܓܝܪ ܐܬܝܢ ܒܢ̈ܝܟܝ ܗܠܝܢ
ܕܫܕܪܬܝ. ܐܬܝܢ ܟܕ ܟܢܝܫܝܢ ܡܢ ܡܕܢܚܐ
ܘܥܕܡܐ ܠܡܥܪ̈ܒܐ ܒܡܠܬܗ ܕܩܕܝܫܐ.
ܟܕ ܚܕܝܢ ܒܬܫܒܘܚܬܗ ܕܐܠܗܐ. ܫܠܡ.
+ ܫܠܚܝ ܐܘܪܫܠܡ ܠܐܣܛܠܐ ܕܐܒܠܐ
ܕܝܠܟܝ ܘܕܒܘܫܝ ܕܝܠܟܝ. ܘܠܒܫܝ
ܠܫܘܦܪܐ
ܦܐܝܐ ܕܬܫܒܘܚܬܐ ܕܡܢ ܐܠܗܐ
V, 2 ܠܥܠܡ. ܐܬܥܛܦܝ ܒܥܛܦܐ ܕܙܕܝܩܘܬܐ
ܕܡܢ ܐܠܗܐ. ܣܝܡܝ ܡܨܢܦܬܐ ܥܠ
ܪܫܟܝ ܕܬܫܒܘܚܬܐ ܕܗܘ̇
ܕܠܥܠܡ.
3 ܐܠܗܐ ܓܝܪ ܢܚܘܐ ܠܟܠܗ̇ ܗܝ̇ ܕܬܚܝܬ
4 ܫܡܝܐ. ܠܢܨܝܚܘܬܟܝ. ܢܬܩܪܐ
ܓܝܪ ܫܡܟܝ ܕܝܠܟܝ ܡܢ ܐܠܗܐ ܠܥܠܡ.

ܫܠܡܐ ܕܙܕܝܩܘܬܐ ܘܬܫܒܘܚܬܐ ܕܕܚܠܬ
5 + ܐܠܗܐ. ܡܢ. ܩܘܡܝ ܐܘܪܫܠܡ ܘܩܘܡܝ
ܥܠ ܪܡܬܐ. ܘܚܘܪܝ ܠܘܬ ܡܕܢܚܐ.
ܘܚܙܝ ܒ̈ܢܝܟܝ ܕܟܢܝܫܝܢ ܡܢ
ܡܕܢܚܝ̈ܗܘܢ
ܕܫܡܫܐ ܥܕܡܐ ܠܡܥܪ̈ܒܘܗܝ
ܒܡܠܬܗ
ܕܩܕܝܫܐ. ܟܕ ܚܕܝܢ ܒܥܘܗܕܢܗ ܕܐܠܗܐ.
6 ܢܦܩܘ ܓܝܪ ܡܢܟܝ ܪ̈ܓܠܐ ܟܕ ܡܬܕܒܪܝܢ
ܡܢ ܒܥܠܕܒ̈ܒܐ. ܡܥܠܠ ܠܗܘܢ ܕܝܢ
ܐܠܗܐ
ܠܘܬܟܝ: ܟܕ ܡܫܬܩܠܝܢ ܥܡ ܫܘܒܚܐ.
ܐܝܟ ܟܘܪܣܝܐ ܕܡܠܟܘܬܐ. ܦܩܕ ܓܝܪ
ܐܠܗܐ ܕܢܬܡܟܟ ܟܠ ܛܘܪ ܪܡܐ:
ܘܪ̈ܡܬܐ ܕܐܝܬܝܗܝܢ ܡܢ ܥܠܡ: ܘܚܠ̈ܬܐ
ܢܬܡܠܝܢ ܠܫܘܘܝܘܬܐ ܕܐܪܥܐ.
ܐܝܟܢܐ ܕܢܗܠܟ ܐܝܣܪܝܠ ܒܢܝܚܘܬܐ
8 ܒܬܫܒܘܚܬܐ ܕܐܠܗܐ. ܐܛܠܘ ܕܝܢ
ܐܦ ܚ̈ܘܪܫܐ. ܘܟܠ ܩܝܣ ܕܒܣܡܐ
ܠܐܝܣܪܝܠ. ܒܦܘܩܕܢܗ ܕܐܠܗܐ.

Ibid. *απο ἡλιου δυσμων ἑως ανατολων* — *απο ανατολων ἡλιου μεχρι δυσμων* cum 88, Vulg., S. Irenaeo, et aliis fere cum iisdem concordantibus apud Sab., P. et Arm.

v. 6. *αιρομενους* - *αφομενους* cum 88; nam licet per se vox syriaca utrumque reddat, tamen ita legisse nostrum arguunt indoles codicis 88, et mos nostri vertendi primum verbum per ܫܩܠ, ubi in significatione hujus loci usurpatur, ut Epist. Jerem., 4; Esai., LX, 4; Thren., III. 28.

v. 8. *ευωδιας* — vel *ευωδες* ut nomen abstractum sumptum cum 33, 49, 70, 87, 90, 91, 228, Ald., vel *ευωδια* cum Theodoret.

v. 34. *περιελω* - *περιελει* cum 88; hanc lectionem videtur legisse etiam Vulgata.

v. 36. Marg.: *Lectio*.

v. 37. Marg.: *Explicit*.

V, v. 1. *πενθους* — addit *σου* cum P., in qua tamen ex libertate quadam et indole linguae esse potest.

v. 1-2. A voce ܠܫܘܦܪܐ ad ܠܐ in rasura scriptum est fere totum, prima tamen manu.

v. 5. *ανατολας* — ܡܕܢܚܐ sine Ribui, ideoque in singulari, quod ex usu linguae repeterem, non ex vera lectionis varietate. licet in singulari pariter legant Vulg., Vet. Lat. et S. Irenaeus apud Sab., quia similiter usui linguae id tribuendum; convenit et P.

ܐܒܠܐ ܘܒܟܝܬܐ. ܢܦܢܐ ܕܝܢ ܐܠܗܐ
ܠܟܘܢ. ܥܡ ܚܕܘܬܐ ܘܒܣܝܡܘܬܐ
ܠܥܠܡ.܀.
+ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ ܕܗܫܐ ܚܙܝܝܢ ܫܒܒܘܬܗ
ܕܨܗܝܘܢ ܠܫܒܝܐ ܕܠܟܘܢ. ܗܟܢܐ ܢܚܙܝܢ
ܒܥܓܠ. ܠܦܘܪܩܢܐ ܕܠܟܘܢ ܕܡܢ
ܐܠܗܐ.
ܗܘ ܕܐܬܐ ܠܟܘܢ ܥܡ ܫܘܒܚܐ
ܪܒܐ. ܘܥܡ ܢܨܝܚܘܬܐ ܕܠܥܠܡ.܀.
+ܒܢܝܐ ܐܓܪܘ ܪܘܚܐ ܒܪܘܓܙܐ ܗܘ
ܕܡܢ ܐܠܗܐ ܐܬܐ ܠܟܘܢ. ܪܕܦܟ
ܒܥܠܕܒܒܐ ܕܝܠܟ. ܘܬܚܙܐ ܠܐܒܕܢܐ
ܕܝܠܗ ܒܥܓܠ. ܘܥܠ ܨܘܪܐ ܕܝܠܗܘܢ
ܬܕܪܟܝܢ.܀.
+ܦܢܝܩܐ ܕܝܠܝ ܐܙܠܘ ܐܘܪܚܬܐ ܥܣܩܬܐ.
ܐܬܕܒܪܘ ܐܝܟ ܥܢܐ ܕܚܛܝܦܐ
+ܡܢ ܒܥܠܕܒܒܐ.܀. ܐܬܠܒܒܘ ܒܢܝܐ
ܘܩܥܘ
ܠܘܬ ܐܠܗܐ. ܢܗܘܐ ܓܝܪ ܕܘܟܪܢܘ

28 ܕܠܟܘܢ ܡܢ ܗܘ ܕܐܝܬܝ. ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ
ܕܗܘܬ ܬܪܥܝܬܐ ܕܠܟܘܢ ܠܡܛܥܝܘ
ܡܢ ܐܠܗܐ. ܚܕ ܒܥܣܪܐ ܬܘܒܘ
ܠܡܒܥܝܗ
29 ܟܕ ܦܢܝܬܘܢ ܐܠܘܗܝ. ܗܘ ܓܝܪ ܕܐܝܬܝ
ܥܠܝܟܘܢ ܒܝܫܬܐ. ܢܝܬܐ ܠܟܘܢ ܒܣܝܡܐ
ܕܠܥܠܡ ܥܡ ܦܘܪܩܢܐ ܕܠܟܘܢ.܀.܀
30 +ܐܬܠܒܒܝ ܐܘܪܫܠܡ.. ܡܒܝܐ ܠܟܝ ܗܘ
31 ܕܫܡܗܟܝ. ܕܘܝܐ ܐܢܘܢ ܗܢܘܢ ܕܠܟܝ
ܐܒܐܫܘ. ܘܚܕܝܘ ܒܡܦܘܠܬܐ ܕܝܠܟܝ.
32 ܕܘܝܬܐ ܡܕܝܢܬܐ. ܠܗܠܝܢ ܕܦܠܚܘ
ܒܢܝܐ ܕܝܠܟܝ. ܕܘܝܬܐ ܗܝ
33 ܗܝ ܕܩܒܠܬ ܠܒܢܝܐ ܕܝܠܟܝ. ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ
ܕܚܕܝܬ ܥܠ ܡܦܘܠܬܐ ܕܝܠܟܝ:
ܘܐܬܒܣܡܬ
ܥܠ ܡܦܠܐ ܕܝܠܗ. ܗܟܢܐ ܬܬܥܝܩ
34 ܥܠ ܚܘܪܒܐ ܕܝܠܗ̈. ܘܐܥܒܪ ܡܢܗ ܠܚܕܘܬܐ
ܕܣܓܝܐܘܬ ܥܡܐ. ܘܠܫܘܒܗܪܬܐ
35 ܕܝܠܗ ܠܐܒܠܐ. ܢܘܪܐ ܓܝܪ ܬܐܬܐ

dein deleta: lectionem εχθρῳ Theodoreti errori tribuerim in lectione scripturae; nisi repetas in illo et in nostro a ratione scripturae Codicum Uncialium, in quibus N finale non raro indicatur linea superducta, quae in codice, unde noster vertebat, omissa, vel evanida fuerit, aut etiam lapsu oculorum a nostro non lecta.

v. 27. Marg.: *Lectio.*

Ibid. επαγοντος - επαγαγοντος cum XII, 26, 37, 48, 62, 86, 96, 231, a, Vulg., P.

v. 29. ܕ in ܕܠܥܠܡ extra lineae ordinem suppletur, non apparet qua manu.

v. 30. παρακαλεσει - παρακαλει cum III, 23, 26, 33, 49, 70, 86, 88, 90, 228, Alex., S. Athan. II, 9, tres codd. Sergii, Arm. in lectt. varr., Vulg., Vet. Lat. apud Sab.

Ibid. μοι deest Syro cum 49, 90; in 22 deest quidem cum aliis vocibus, sed est ex simili terminatione.

v. 25. εχθρος — addit σου cum III, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 87, 90, 91, 96, 106, 228, 229, 231, 233, 239, a, c, Compl., Ald., Alex., Theodoret., Vulg., P., Arm., Ar.; sed in 26, quem affert Holmes. error subest, cum jam ex eo attulerit aliam lectionem.

Ibid. τραχηλους - τραχηλου cum 22, 26, 36, 37, 48, 51, 62, 96, 229, 231, a, c, Theodoret., P., Arm., Ar.; b τραχηλῳ.

Ibid. αυτων - αυτου cum 22, 36, 37, 48, 51, 62, 96, 231, a, c, Theodoret., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., Arm., Ar.

v. 26. εχθρων — ܒܥܠܕܒܒܐ sine Ribui. puncta tamen primitus posita fuisse videntur in parva rasura, quae habetur super ܒܥ.

ܕܐܬܐ ܠܟܠܗܘܢ ܡܢ ܐܠܗܐ ܘܐܡܪܬ.
ܫܡܥܝܢ ܫܒ̈ܒܘܬܗ ܕܨܗܝܘܢ. ܐܝܬܝ
10 ܥܠܝ ܐܠܗܐ ܐܒܠܐ ܪܒܐ. ܚܙܝܬ ܓܝܪ
ܠܫܒܝܐ ܕܒܢ̈ܝ ܕܝܠܝ ܘܕܒܢ̈ܬܝ. ܐܝܟ
11 ܕܐܝܬܝ ܥܠܝܗܘܢ ܗܘ ܕܠܥܠܡ. ܪܒܝܬ
ܐܢܘܢ ܓܝܪ ܒܗܘ ܚܕܘܬܐ. ܫܕܪܬ ܕܝܢ
+ ܒܗܘ ܒܟܝܬܐ ܘܐܒܠܐ. ܡܛܠ ܠܐ ܐܢܫ ܢܚܕܐ
ܒܝ ܠܐܪܡܠܬܐ ܘܠܕܐܫܬܒܩܬ ܡܢ
ܣܓܝ̈ܐܐ. ܚܪܒܬ ܡܛܠ ܚܛܗ̈ܐ ܕܒܢ̈ܝ
ܕܝܠܝ.
ܡܛܠ ܕܐܣܛܝܘ ܡܢ ܢܡܘܣܐ ܕܐܠܗܐ.
13 ܙ̈ܕܩܐ ܕܝܢ ܕܝܠܗ ܠܐ ܝܕܥܘ. ܘܠܐ ܐܙܠܘ
ܒܐܘܪܚܐ ܕܦܘ̈ܩܕܢܐ ܕܐܠܗܐ. ܐܦܠܐ +
ܠܐ ܣܠ̈ܩܘ [1]ܕܡܪܕܘܬܐ. ܒܙܕܝܩܘܬܐ
14 ܢܐܬܘܢ ܕܝܢ. ܫܒ̈ܒܘܬܗ ܕܨܗܝܘܢ.
ܘܐܬܕܟܪܝܢ ܠܫܒܝܐ ܕܒܢ̈ܝ ܕܝܠܝ
ܘܕܒܢ̈ܬܝ. ܐܝܟ ܕܐܝܬܝ ܥܠܝܗܘܢ ܗܘ
15 ܕܠܥܠܡ. ܐܝܬܝ ܓܝܪ ܥܠܝܗܘܢ
ܥܡܐ ܡܢ
ܪܘܚܩܐ. ܥܡܐ ܚܨܝܦܐ ܘܐܚܪܢܐ ܠܫܢܐ.
ܡܛܠ ܕܠܐ ܒܗܬܘ ܡܢ ܣܒܐ. ܘܠܐ ܥܠ

[1] ܠ. ܕܪ̈ܕܘܬܐ ܀

ܛܠܝܐ ܪܚܡܘ. ܘܐܘܒܠܘ ܠܚ̈ܒܝܒܝܗ 16
ܕܐܪܡܠܬܐ. ܘܡܢ ܒܢ̈ܬܐ ܠܒܠܚܘܕܝܬܐ
ܚܪܒܘ. ܐܢܐ ܕܝܢ ܡܢܐ ܡܨܝܐ ܐܢܐ 17
ܠܡܥܕܪܘ ܠܟܘܢ. ܗܘ ܓܝܪ ܕܐܝܬܝ[2] 18
ܒܝ̈ܫܬܐ.
ܢܦܨܐ ܠܟܘܢ ܡܢ ܐܝܕܐ ܕܒܥܠܕܒܒ̈ܐ
ܕܝܠܟܘܢ ܀
+ܗܠܟܘ ܒܢ̈ܝܐ ܗܠܟܘ. ܐܢܐ ܓܝܪ 19
ܐܫܬܒܩܬ ܚܪܒܬܐ. ܫܠܚܬ ܠܐܣܛܠܐ 20
ܕܫܠܡܐ. ܠܒܫܬ ܕܝܢ ܣܩܐ ܕܒܥܘܬܐ ܕܝܠܝ.
ܐܩܥܐ ܠܘܬ ܗܘ ܕܠܥܠܡ ܒܝܘ̈ܡܬܐ
ܕܝܠܝ ܀
+ܐܬܠܒܒܘ ܒܢ̈ܝܐ. ܩܥܘ ܠܘܬ ܐܠܗܐ. 21
ܘܢܦܨܐ ܠܟܘܢ ܡܢ ܫܘܠܛܢܐ ܡܢ
ܐܝܕܐ ܕܒܥܠܕܒܒ̈ܐ. ܐܢܐ ܓܝܪ ܣܒܪܬ 22
ܠܘ ܗܘ ܕܠܥܠܡ ܠܦܘܪܩܢܐ ܕܝܠܟܘܢ.
ܘܐܬܬ
ܠܝ ܚܕܘܬܐ ܡܢ ܩܕܝܫܐ. ܥܠ ܡܪܚܡܢܘܬܐ
ܗܝ ܕܐܬܐ ܠܟܘܢ ܒܥܓܠ. ܡܢ ܗܘ
ܕܠܥܠܡ
ܦܪܘܩܐ ܕܝܠܟܘܢ. ܫܕܪܬܟܘܢ ܓܝܪ ܥܡ 140 r. a.

[2] ܀ ܠܟܠܟܘܢ ܀

v. 18. επαγαγων — marg. ch. m. addit ὑμιν cum XII, 23, 49, 62, 87, 90, 91, 228, 233, 239, a, Compl., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., quibus accensendi, ut puto, 26, 33, 70, qui, cognati nonnullis ex praecedentibus, non habent ἡμιν nisi ex itacismo; habent vero ὑμιν post κακα III, 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, Alex.

v. 23. μετα κλαυθμου και πενθους - μετα πενθους και κλαυθμου cum Vat., III, XII, 26, 62, 70, 86, 88, 90, 91, 106, 229, 233, a, b, c, Compl., Alex., Theodoret., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm. in textu, sed in notis habetur et altera lectio. 49, 51, 62, 90, 228, a, Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Arm., Ar.

v. 13. και διχαιωματα-διχαιωματα δε cum III, XII, 22, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 88, 90, 91, 96, 106, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg.; δε exhibent etiam 23, 86.

Ibid. ὁδοις - ὁδον cum 88, P., Ar.

Ibid. παιδειας — marg.: *Theod.: veritatis*, quam lectionem (αληθειας) in textu habent 33, 49, 90, 91, 106, 228, 239, Vulg., Vet. Lat. apud Sab.; P. utramque conjungens legit *disciplinae veritatis*.

v. 14. υἱων μου - υἱων *tui*.

34 ܠܗ ܒܙܘܥܐ. ܘܟܘܟ̈ܒܐ ܕܝܢ ܐܢܗܪܘ
ܒܡܛܪ̈ܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܘܚܕܝܘ. ܩܪܐ
ܠܗܘܢ. ܘܐܡܪܘ ܗܐ ܚܢܢ. ܐܢܗܪܘ
ܥܡ ܚܕܘܬܐ ܠܗܘ ܕܥܒܕ ܐܢܘܢ. ܀ . . +
+ܗܢܐ ܗܘ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ. ܠܐ ܢܬܚܫܒ
36 ܐܚܪܢܐ ܠܘܬܗ. ܐܫܟܚ ܟܠܗ̇ ܐܘܪܚ+
f. 139 r. b ܕܝܕܥܬܐ. ܘܝܗܒܗ̇ ܠܝܥܩܘܒ ܥܒܕܗ
ܕܝܠܗ. ܘܠܐܝܣܪܝܠ ܗܘ ܕܪܚܝܡ ܡܢܗ.
37 ܒܬܪ ܗܕܐ ܥܠ ܐܪܥܐ ܐܬܚܙܝܬ.
IV. 1 ܘܒܝܢܬ ܒܢ̈ܝܢܫܐ ܐܬܗܦܟܬ ⁘ ܗܕܐ ܫܠ
ܗܝ ܟܬܒܐ ܗܘ ܕܦܘ̈ܩܕܢܘܗܝ ¹ܕܐܠܗܐ.
ܘܢܡܘܣܐ ܗܘ ܕܐܝܬܘܗܝ ܠܥܠܡ.
ܟܠܗܘܢ ܗܠܝܢ ܕܐܚܝܕܝܢ ܠܗ̇ ܠܚ̈ܝܐ
ܗܢܘܢ ܕܝܢ ܕܫܒܩܝܢ ܠܗ̇ ܢܡܘܬܘܢ ܀.
2 ܐܬܦܢܝ ܝܥܩܘܒ ܘܐܚܘܕܝܗ̇. ܐܬܗܠܟ

3 ܠܘܬ ܙܠܝܩܐ ܠܘܩܒܠ ܢܘܗܪܗ̇ ܕܝܠܗ̇. ܠܐ
ܬܬܠ ܠܐܚܪܢܐ ܐܝܩܪܟܝ ܕܝܠܟܝ.
ܘܐܝܠܝܢ ܕܦܩ̈ܚܢ ܠܟܝ ܠܥܡܐ ܢܘܟܪܝܐ ܀.
4 +ܛܘܒܬܢ ܐܝܬܝܢ ܐܝܣܪܝܠ. ܡܛܠ
ܕܗܠܝܢ ܕܫܦܪ̈ܢ ܠܐܠܗܐ. ܠܢ ܝܕ̈ܝܥܢ ܫܠ
5 ܐܢܘܢ ܀. ܐܬܠܒܒܘ ܥܡܐ ¹ܕܝܠܝ.+
6 ܕܥܘܗܕܢܗ ܕܐܝܣܪܝܠ. ܐܙܕܒܢܬܘܢ ܠܥܡ̈ܡܐ
ܠܐ ܗܘܐ ܠܐܒܕܢܐ. ܡܛܠ ܕܝܢ
ܕܐܪܓܙܬܘܢ ܠܐܠܗܐ. ܐܫܬܠܡܬܘܢ
7 ²ܠܗܠܝܢ ܕܠܩܘܒܠܐ. ܐܪܓܙܬܘܢ ܓܝܪ ܫܠ
ܠܗܘ ܕܥܒܕܟܘܢ. ܕܕܒܚܬܘܢ ܠܫܐܕ̈ܐ
8 ܘܠܐ ܗܘܐ ܠܐܠܗܐ. ܛܥܝܬܘܢ ܕܝܢ
ܠܗܘ ³ܕܡܪܒܝܢܟܘܢ ܐܠܗܐ ܕܠܥܠܡ.
ܐܥܝܩܬܘܢ ܕܝܢ ܘܠܗ̇ ܕܪܒܝܬܟܘܢ
9 ܐܘܪܫܠܡ. ܚܙܬ ܓܝܪ ܠܪܘܓܙܐ ܗܘ

¹ ⁘ ܕܐܠܗܐ ⁘
² ⁘ ܠܥܡ̈ܡܐ ⁘
³ ⁘ ܕܡܬܪ̈ܣܝܢܟܘܢ ⁘

22, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 88, 90, 91, 96, 106, 228, 231, 233, a, Compl., Ald., Alex.; Vulg., ms. Flor. apud Sab., Spec. S. August. apud Mai l. c. *sed.;* convenit etiam P.

Ibid. τοις ὑπεναντιοις — marg. ch. m. τοις εθνεσιν cum 22. 36, 48, 51, 62. 96. 231. a.

v. 8. επελαθεσθε — addit δε cum III, XII, 22, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 87, 90, 91, 96, 228, 231. 233, a, Compl.. Ald., Alex., ms. S. Theod. apud Sab., P., Ar.; γαρ 106, Vulg., Vet. Lat. apud Sab.

Ibid. τον τροφευσαντα ὑμας — Syr. vertit in textu ܠܗܘ ܕܡܪܒܝܢܟܘܢ *qui nutrivit vos*, cui in marg. ch. m. respondet ܕܡܬܪܣܝܢܟܘܢ, quod idem significat: voluitne Syrus indicare hac voce lectionem του τροφευσαντος codd. 22. 36. 51. 62, 231. a, vel του τροφευοντος codd. 48, 96, cum quibus fere semper consentit in lectt. marg.? Sed casum hac ratione per se non reddit Syrus.

v. 8. ἡμας ʿΙηρ. - ὑμας ʿΙηρ. cum Vat.,

v. 34. In secundo ܐܢܗܪܘ punctum diacriticum super ܗ positum reprobatur levi lineae tractu prima, ut apparet, manu; quod recte factum, cum non soleant hac ratione puncta diacritica apponi in forma *Afel* in nostro codice.

v. 36. ܕܝܕܥܬܐ: eadem omnino huc transfer, quae notavi ad eandem vocem v. 27.

v. 37. Marg.: *Explicit.*

IV. v. 1. Marg.: *Lectio.* Voces autem ܕܦܘ̈ܩܕܢܘܗܝ ܕܐܠܗܐ fere totae scriptae in litura, sed prima manu, ut videtur.

v. 4. του θεου — τω θεω cum III, XII. 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 88. 90, 91, 96, 106, 228, 231, a, Compl., Alex.. Const. Apost. VI, 23, Clem. Alex. 152. S. Ambr. apud Sab.; et cum alia lectione eundem casum exhibent etiam 233. 239. S. Cyril. Alex., I, P. I, 468, P.

Ibid. Marg.: *Explicit.*

v. 5. μου — marg. ch. m. θεου cum 22. 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Vulg., P.

v. 6. δια — addit δε cum Vat.. III, XII.

[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
21 [illegible]
[illegible]
[illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
25 [illegible]

[illegible]
26 [illegible]
[illegible]
27 [illegible]
[illegible]
28 [illegible]
[illegible]
29 [illegible]
[illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]
[illegible]
32 [illegible]
[illegible]
[illegible]
33 [illegible]
[illegible]

[1] ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

[2] ∴ [illegible] ∴

v. 19-20. αντ' αυτων. Νεωτεροι — Syr. jungit praecedentibus ultimam vocem.

v. 20. [illegible] fere totum in rasura, nescio qua manu pro secundo scriptis.

v. 22. ουδε ηχ. — ουχ ηχ. cum S. Joh. Chrys. IV, 685, Vulg., P., Ar., Arm.

v. 23. οἱ τε — ουτε cum III, XII, 33, 36, 49, 70, 90, 106, 228, 233, 239, Compl., Ald., Alex., P., Ar., Arm.; S. Johan. Chrysost. l. c. ουδε.

Ibid. [illegible] in [illegible] in rasura coarctate scriptum prima, ut apparet, manu: spatium non poterat habere nisi unam ex literis [illegible].

v. 24. marg.: *Lectio.*

v. 26. εϑεννηϑησαν — εϑενηϑησαν cum III, 70, 88, a, Cat. Ghis., Vulg., Vet. Lat., S. Ambr., S. August., alio apud Sab., Ar., Arm.; et sic legerunt sine dubio et plures alii codices, nonnullis praecedentium cognati, quos Collatorum oscitantia praeteriit.

Ibid. marg. ch. m. i. s.: *gigantes:* vox graeca syriaca civitate donata: index ad marg. remittens est parva crux, quae solet usurpari in indicatione vocum graecarum et notarum philologicarum.

Ibid. επισταμενοι — και ε. cum 62 et P.

v. 27. In [illegible] ante [illegible] initiale est litura pro spatio unius literae deletae, quae omnino videtur fuisse [illegible] ([illegible]).

Ibid. Ad [illegible] επιστημης apponitur index notae margini adscribendae, quae tamen deest: cum vero idem sit index, qui v. 21 occurrit, et solet adhiberi pro vocibus graecis et scholiis (Cf. notam sec. v. 26), puto haberi defectum unius vocis graecae.

v. 30. περαν Syrus, ut etiam Ar., sumsit ut nomen, sensu non abludente, etsi per Grammaticam non liceat; sed, ut puto, solum libertas vertendi intercessit; fere eadem ratio in P.

ܕܐܒܗܝܢ. ܐܠܐ ܐܬܕܟܪ ܐܝܕܐ ܕܝܠܟ
ܘܫܡܐ ܕܝܠܟ ܒܙܒܢܐ ܗܢܐ. ܡܛܠ 6
ܕܐܢܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ. ܘܢܫܒܚܟ
ܡܪܝܐ.. ܡܛܠ ܗܢܐ ܓܝܪ ܝܗܒܬ 7
ܕܚܠܬܐ ܕܝܠܟ ܥܠ ܠܒܐ ܕܝܠܢ.
ܘܠܡܩܪܐ
ܠܫܡܐ ܕܝܠܟ. ܘܢܫܒܚܟ ܒܫܒܝܬܐ
ܕܝܠܢ.
ܡܛܠ ܕܗܦܟܢ ܥܠ ܠܒܐ ܕܝܠܢ ܟܠܗ
ܥܘܠܐ ܕܐܒܗ̈ܬܐ ܕܝܠܢ. ܗܐ
ܐܝܬܝܢ ܐܢܚܢܢ. ܗܘ ܝܘܡܢܐ
ܒܫܒܝܬܐ ܕܝܠܢ ܐܝܟܐ ܕܒܕܪܬ ܠܢ ܬܡܢ. 8
ܠܚܣܕܐ ܘܠܠܘܛܬܐ ܘܠܡܫܟܢܘܬܐ. ܐܝܟ
ܟܠܗܝܢ ܥܘ̈ܠܘܬܐ ܕܐܒܗ̈ܬܐ ܕܝܠܢ.
ܗܢܘܢ ܕܐܬܪܚܩܘ ܡܢܟ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ
+ܕܝܠܢ ܀܀ ܫܡܥ ܐܝܣܪܐܝܠ ܦܘܩܕ̈ܢܐ
ܕܚܝܐ. ܨܘܬܘ ܠܡܕܥ ܣܘܟܠܐ.
ܡܢܘ ܐܝܣܪܐܝܠ. ܠܡܢܐ 10
ܕܒܐܪܥܐ ܕܒܥܠܕܒܒ̈ܐ ܐܝܬܝܟ. ܐܬܥܬܩܬ
ܒܐܪܥܐ ܢܘܟܪܝܬܐ. ܐܬܛܡܐܬ ܥܡ

f. 139 v. a. ܡܝ̈ܬܐ. ܐܬܚܫܒܬ ܥܡ ܗܢܘܢ
ܕܢܚܬܝܢ ܠܫܝܘܠ. ܫܒܩܬ ܠܡܒܘܥܐ ܕܚܟܡܬܐ.
13 ܒܐܘܪܚܐ ܕܐܠܗܐ ܐܠܘ ܗܠܟܬ.
ܒܫܝܢܐ ܗܘܝܬ ܥܡܪ ܒܫܝܢܐ ܠܥܠܡ
14 +ܕܠܥܠܡ ܀܀ ܝܠܦ ܐܝܟܐ ܐܝܬܘܗ̇
ܣܘܟܠܐ. ܐܝܟܐ ܐܝܬܝܗ̇ ܚܝܠܐ.
ܐܝܟܐ ܐܝܬܝܗ̇ ܣܘܟܠܐ. ܠܡܕܥ
ܐܟܚܕܐ. ܐܝܟܐ ܐܝܬܘܗܝ ܐܘܪܟܐ
ܕܥܠܡܐ ܘܚܝܐ. ܐܝܟܐ ܐܝܬܘܗܝ
15 ܢܘܗܪܐ ܕܥ̈ܝܢܐ ܘܫܠܡܐ. ܡܢܘ ܐܫܟܚ
ܕܘܟܬܐ ܕܝܠܗ̇. ܘܡܢܘ ܥܠ ܠܓܙ̈ܝܗ̇
16 +ܕܝܠܗ̇ ܀܀ ܐܝܟܐ ܐܝܬܝܗܘܢ ܪ̈ܫܐ
ܕܥ̈ܡܡܐ. ܘܗܠܝܢ ܕܡܫܠܛܝܢ ܒܚ̈ܝܘܬܐ
17 ܚܝܐ ܗܠܝܢ ܕܥܠ ܐܪܥܐ. ܗܢܘܢ
ܕܒܦܪ̈ܚܬܐ ܕܫܡܝܐ ܡܨܛܚܩܝܢ. ܘܒܣܐܡܐ
ܣܐܡܝܢ ܕܣܝܡܬܐ. ܘܡܬܚܡܐ ܠܐ
ܗ̇ܘ ܕܡܬܬܟܠܝܢ ܗܘܘ ܒܢ̈ܝܢܫܐ. ܘܠܐ
18 ܐܝܬ ܡܫܠܡܢܐ ܠܩܢܝܢܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܗܢܘܢ
ܕܣܐܡܐ ܣܥܪܝܢ ܘܝܨܦܝܢ. ܘܠܐ ܐܝܬ
19 ܡܫܟܚܬܐ ܠܥܒ̈ܕܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܐܬܚܒܠܘ

23, 26, 33, 36, 48, 51, 70, 86, 91, 96, 106, 228, 231, 233, 239, Compl., Ald., S. Athan. I, 533, Didym. de Trin., 78, S. Cyrill. Al. VI, P. I, 267, Procop. in Cat. Nic. II, 154, Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm. in variantibus; Flam. Nobili notat abesse a multis.

v. 13, τον αιωνα — addit χρονον cum III, XII, 22, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 87, 88, 90, 91, 96, 106, 231, 233, 239, a, Ald., Alex., Didym. l. c., Ar.; hanc lectionem supponunt P., Arm.

v. 18. ὅτι οἱ — deest ὅτι cum 22, 26, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 106, 231, Clement. Al. 189, Theodoret., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Arm.

v. 7. απο καρδιας — επι καρδιαν cum Vat.**, III, XII, 23, 26, 36, 49, 70, 86, 88, 90, 91, 106, 228, 233, Compl., Ald., Theodoret., P.: επι καρδιας 33, Arm.: Vet. Lat. apud Sab. *in corde:* Flam. Nobili: *Alii* επι καρδιαν.

v. 8. απο κυριου θεου ἡμων - απο σου κυριε ὁ θεος ἡμων cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, a, Vulg.; vel potius απο σου κυριου θεου ἡμων cum 88, Vet. Lat. apud Sab., cum noster Codicem 88 fere semper sequatur, et probabiliter vel interpunxisset, vel puncta vocativi indicia apposuisset, si priorem lectionem habuisset: P. utramque harum lectionum fert.

v. 10. τι ὅτι — deest τι cum III, XII.

«ܠܐ ܠܟܠ ܕܝܠܗܘܢ. ܒܐܘܪܚܐ ܕܚܛܝܬܐ
«ܕܝܠܗܘܢ. ܘܒܝܕܗܘܢ ܕܐܝܟ ܗܘ ܡܕܡ
«ܐܠܗܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܘܐܬܠ ܠܗܘܢ ܠܟܠ¹
«ܘܐܪܐ ܕܢܦܩܬܐ. ܘܠܡܦܘܩܢܐ ܒܐܘܪܚܐ
«ܕܚܛܝܬܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܘܠܬܚܘܡܗܘܢ ܠܡܫܘ
«ܕܠܒܐ. ܘܠܦܘܩܕܢܐ ܡܢ ܚܕܐ ܕܝܠܗܘܢ
ܡܫܚܐ.
«ܘܡܢ ܣܘܓܐܐ ܚܝܠܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܡܛܠ
«ܕܠܬܚܘܡܗܘܢ ܠܐܢܫܐ ܕܐܚܪܢܐ ܕܝܠܗܘܢ
«ܗܠܝܢ ܕܝܗܒ ܦܓܥ ܡܪܝܐ. ܘܐܬܦܢܝ
«ܐܝܟ ܠܐܢܫܐ ܗܘ ܕܢܬܟܣܐ ܠܐܠܗܐ +
«ܕܝܠܗܘܢ. ܠܐܬܪܗܘܢ ܘܠܐܣܝܘܬ
ܘܠܥܡܡܐ.
«ܘܢܬܟܠܘܢ ܒܗ. ܘܐܫܬܠܛ ܐܢܘܢ ܘܠܐ
«ܢܒܕܩܘܢ. ܘܐܦܣ ܠܗܘܢ ܕܢܬܩܘ
«ܕܒܥܠܕܒܒܐ. ܕܗܘܐ ܠܗܘܢ ܠܐܠܗܐ.

¹ ܀ ܣܘܓܐܬܐ ܀

«ܘܥܒܕܝܢ ܗܘܘ ܠܗ ܒܥܡܐ. ܘܠܐ ܐܬܒܝܐ
«ܐܦܠܐ ܒܥܡܐ ܕܒܗ ܐܣܬܪܚܘ. ܡܢ
«ܐܢܐ ܗܘ ܕܢܦܩܬ ܠܗܘܢ. ܀. ܡܙܡܘܪܐ III,1
+ ܐܣܝ ܥܠ ܐܠܗܐ ܕܐܣܬܪܚܘ. ܢܦܫܗ
ܕܒܥܠܕܒܒܐ ܘܩܪܒܐ ܕܡܬܡܛܝܐ ܒܒܗ
ܠܟܠܗ. ܥܒܕ ܡܪܝܐ ܘܐܣܓܝ. ܡܛܠ 2
ܕܐܠܗܐ ܡܪܚܡܢܐ ܐܢܫܝ. ܘܐܬܪܚܡ
ܡܛܠ ܕܝܗܒ ܦܓܥܘ. ܡܛܠ ܕܐܢܬ 3
ܢܦܫ ܐܢܬ ܠܥܠܡ. ܘܣܠܩ ܐܘܪܚܐ
ܠܥܠܡܝܢ. ܀
+ ܡܪܝܐ ܐܣܝ ܥܠ ܐܠܗܐ ܕܐܣܬܪܚܘ. 4
ܥܒܕ ܗܘܐ ܠܒܥܠܕܒܒܐ ܕܗܢܘܢ ܕܡܣܬܟܠ
ܕܐܣܬܪܚܘ. ܘܩܪܒܐ ܕܗܢܘܢ ܕܝܗܒ
ܦܓܥܘ. ܗܢܘܢ ܕܠܐ ܥܒܕܘ ܒܟܠ
²ܕܒܢܝ ܐܠܗܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܘܩܪܝܢ ܠܗ
ܩܢܘܡܐ. ܠܐ ܡܬܕܪܟ ܒܟܠܐ ܕܐܦܠܐ 5

² ܀ ܕܡܪܝܐ ܀

praeponendum *multitudo*, vel simile quid: consonat ad sensum lectio ed. Rom. cum plurimis codd., P., et Arm., in quibus est μιχραν pro μαχραν. Cf. not. seq.

Ibid. μιχραν — μαχραν cum III, 26, 33, 36, 49, 88, 90, 106, 233, a, Ar.

v. 31. χαρδιαν — marg. ch. m. addit συνετην cum 22, 36, 48, 51, 96, 231, a, P.; συνετον 62; του γνωναι με 26, cui suffragantur Vulg., Vet. Lat., Auct. libri *de Voc. Gent.* et S. August. apud Sab.

v. 33. προσταγματων — πραγματων cum Vat., III, XII, 22, 26, 33, 36, 48, 62, 86, 87, 88, 90, 96, 106, 231, a, Compl., Ald., Alex., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm.; Vulg. *a malignitatibus suis:* Flaminius Nobili ait corrigendum ut in nostro.

III. v. 2. ελεησον — ελεησον ότι θεος ελεημον ει· και ελεησον cum III, 22, 36, 48, 62, 88, 96, 106, 231, 239, a, Compl., Alex., Theodoret., Ar., Arm.; et cum levi varietate similiter legunt 51, Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P.; etiam XII, si fides Holmesio habenda, addit in margine οτι θεος ελεημων ει post αχουσον χυριε. Quod vero Holmesii ἡμων sit sphalma typorum pro ελεημων, arguitur ex codicibus III, 88 apud Blanchinum, Compl. et Alex., quos testes ipse consului, et inveni mihi, non Holmesio concordantes.

v. 4. ἁμαρτανοντων — Syr. legit vel ἁμαρτοντων cum XII (ex correctione), 26, 88, 106, 233, quod probabilius ex indole codicum; vel ἡμαρτηχοτων cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231, Theodoret.; Syro consonant Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Arm.

Ibid. σου (ante θεου) — marg. char. m. pro σου habet χυριου cum XII, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 87, 90, 91, 96, 228, 231, 233, 239, a, Compl., Vulg., P., Arm.: 88 σου χυριου θεου, cui concinit Vet. Lat. apud Sab., lectione marginali forte in textum invecta: Flaminius Nobili ait nonnullos legere pro *tuam* χυριου.

»ܗܘ̇ ܕܢܘܒܠܗ ܠܐܚ̈ܘܬܐ ܕܒܥܒܕܘܢ. ܘܠܐ
»ܠܐ ܐܫܟܚܘ ܠܡܣܒܠܗ ܕܡܪܝܐ ܠܡܣܝܒܪܘ
»ܠܒܝ̈ܫܬܐ ܕܥܒܕܐ. ܠܡܣܝܒܪܘ ܐܦ̈ܝ ܡܢ
»ܡܣܪ̈ܩܬܐ ܕܗܘܝ ܘܥܡ ܠܥܒ ܕܐܘܪܥܬܟܘܢ.
»ܡܠܐ ܕܒܫܘܫܡܐ ܘܡܠܐ ܕܚܙܝܬܐ.
»ܡܠܐ ܕܚܬܐ ܘܡܠܐ ܕܥܠܬܐ. ܘܗܘܬ
»ܥܠܝܗ̇ ܐܪܥܐ ܥܠܠ ܡܬܚܪܒܘܬܐ ܡܢ
»ܥܠܝ ܕܥܡܪܝܢ. ܘܠܐ ܡܬܥܒܕܝܢ ܥܠܠ
ܕܥܡܪ.
ܠܡܦܠܚܝ ܠܥܒ̈ܕܐ ܕܥܒܕܐ.
ܘܐܦܬܟ ܥܡ̈ܠܐ
ܕܠܝ ܗܠܝܢ ܕܒܝܘܡܐ. ܚܙ̈ܝܐ ܕܒܟ̈ܝܐ
ܕܠܝ
ܢܒܝ̈ܐ. ܠܡܬܦܩܕܘ ܚܙܘܐ ܘܩ̈ܕܡܝܐ
ܕܠܟܢ.
ܘܚܙܝܐ ܕܐܒ̈ܗܬܐ ܕܠܟܘܢ ܡܢ ܕܥܒܕܬܐ
ܕܠܟܘܢ. ܘܗܘܐ ܐܬܠܗܘܢ ܕܢܚܪܒ 25
ܒܫܘܡܐ ܕܐܝܟܢܐ ܘܥܘܬܪܐ ܕܟܠܗ.

¹ ܀ ܫܘܕܪܐ. ܗܢܘ
ܕܝܢ ܫܒܝܐ ܀

¹ ΑΠΟΣΤΟΛΗ

² ܀ ܚܙܘܐ ܀

ܘܡܒܥܬܐ ܒܚܘܪ̈ܒܐ ܒܒܝ̈ܬܐ. ܒܒܣܝܡ
26 ܘܒܫܘܒܐ ¹ܘܒܫܘܕܪܐ. ܘܫܒܩܬܝܗ̇
ܠܒܝܬܐ ܗܘ̇ ܕܐܬܥܒܕ ܫܡܝ ܕܠܟ
f. 139 r. b. ܠܥܠܡܝܢ. ² ܐܝܟ ܢܦܠ ܗܘ̇ܐ. ܡܛܠ
ܒܝܫܘܬܐ ܕܥܒܕܬ ܕܐܬܚܪܒܬ ܘܕܥܒܕܬ
27 ܕܗܘܝܐ. ܘܥܒܕܬ ܡܢ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܠܟ:
ܐܝܟ ܕܠܟܘ ܢܒܝܫܐ ܕܠܟ. ܘܐܝܟ ܒܟܠܗ
28 ܚܝܠܐ ܕܠܟ ܗܘ̇ ܢܦܠ. ܐܝܟ ܐܝܠܝܢ
ܕܡܬܠܬ ܕܐܒܪܐ ܕܒܒܐ ܕܠܟ ܡܘܬܐ.
ܒܣܘܡܐ ܕܥܒܪܐ ܠܗ ܠܡܒܥܬܐ
ܠܢܡܘܣܘ
ܕܠܟ ܡܢ ܩܕ̈ܡܝܐ ܕܐܫܬܘܕܝ ܡܢ ܐܒ̈ܗܝ ܐܠܗܐ.܀
29 »ܐܠ ܠܐ ܐܬܥܒܕܘ ܠܡܠܐ ܕܠܟ. ܐܠ ܠܐ
»ܢܦܠ ³ ܪܒܐ ܫܓܝܐܐ ܗܘ̇ܐ. ܠܗܦܘܟ
»ܠܡܚܣܪ ܒܥܡ̈ܡܐ. ܐܝܟ ܕܐܡܪ ܐܠܗܐ
30 »ܠܗܡܘܢ. ܡܛܠ ܕܥܒܕܬ ܕܠܐ ܡܫܡܥܝܢ
ܠܟܝ. ܡܛܠ
»ܕܒܝܬ ܦܠܓ ܡܠܐ ܐܠܗܘܗ. ܘܢܬܦܩܘܢ

³ ܬ. ܪܒܬܐ ܡܛܪܬܐ
ܗܕܐ ܬܬܗܦܟ
ܠܡܚܣܪ ܒܥܡ̈ܡܐ ܀

v. 23. *απο ενοιχουντων* — *ex defectu habitantium* cum P. fere, quae habet: ܡܢ ܚܣܝܪ ܕܥܡܘܪ ܒܗ̇. *ex defectu habitantis eam:* sensum bene reddit; habita tamen ratione indolis versionis nostrae a vocibus graecis serviliter pendentis, putarem ex P. in nostram derivatam fuisse lectionem Pauli Telensis, vel Amanuensis opera.

v. 25. Super ܐ vocis ܫܘܕܪܐ punctum primitus superpositum; nunc deletum.

Ibid. marg. ch. m. i. s.: ܫܘܕܪܐ *idest autem captivitas:* eadem interpretatio est in Theodoret.: *αποςολην γαρ την αιχμαλωσιαν καλει.* P. et Arm. vertunt *captivitas.*

v. 26. *επ᾽ αυτω* — marg. ch. m. addit *ερημον* cum 22, 36, 48, 51, 62 (88 sub asterisco), 96, 228, 231, a; P. ad sensum ܠܚܘܪܒܐ *in desolationem:* hanc vocem supponit etiam Theodoret.

v. 29. *ει μην* — *Si non:* legit sine dubio *ει μη* ex liter. N et H sequentis confusione et proinde omissione, ita ut ex MHNH effectum sit MHH tantum; quod fieri potuit facillime tum ex lectione planiori hac ratione, licet non vera, tum ex forma literarum in codd. uncialibus vetustissimis, in quibus, praesertim in nonnullis, illae literae vix distinguuntur: cum nostro legerunt P., Arm.

Ibid. Index inter ܢܦܠ et ܪܒܐ ponitur, qui remittit ad marginem: *Theod.: magna nimis haec convertetur ut deficiat in populis;* quibus

12 [illegible]

13 [illegible]

+ [illegible]

15 [illegible]

+ [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible]

19 [illegible]

20 [illegible]

21 [illegible]

[1] [illegible]

[2] [illegible]

v. 13. ὀλιγοι — marg. ch. m. addit απο πολλων cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 198, 231, a, Theodoret., P.

v. 14. κατα προσωπον - εναντιον cum 88.

v. 15. συ κυριος — marg. char. m. inserit ει cum XII, 22, 26, 33, 36, 48, 51, 62, 70, 86, 87, 91, 96, 198, 228, 231, a, Compl., Theodoret., Vulg., Lat. Vet., et Ms. Rem. apud Sab., Vers. Lat. in Missali Ambrosiano Ms. Biblioth. Ambrosianae, P., Arm.: sed de Cod. 26 error subest, cum statim addatur: ὁτι συ - ἡμων *omittit cum intermed.* 26.

v. 16. και κλινον — omittit και cum III, XII, 22, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 88, 90, 96, 106, 198, 228, 229, 231, 233, 239, a, Compl., Alex., Theodoret., Lat. Vet. apud Sab., Vers. Vet. *Speculi S. Augustini* apud *Mai, Spicileg. Rom.* T. IX ad calcem, Ar., Arm.

v. 17. δικαιωμα — δικαιωματα cum 26, 33, 88, Lat. Vet. apud Sab.

v. 18. κυπτον — πνευμα κυπτον cum 22, 36, 48, 51, 62, 88, 96, 231, a, Theodoret.: Flaminius Nobili ait subintelligendum videri, quod exprimitur apud Theodoret., πνευμα. Cod. 88 apud Blanchinum l. c. πνευμα habet sub asterisco, male tamen μνευμα scribitur, Codicisne vitio an Editoris culpa nescio.

v. 19. τον ελεον — addit ἡμων cum III, XII, 22, 23, 26, 33, 36, 48, 49, 51, 70, 86, 90, 91, 96, 106, 198, 228, 231, 233, a, Compl., Alex., P., Ar.: 88 addit σου, ex levi crisi pro ἡμων.

v. 21. εργασασθαι — και εργασασθε cum 51, 62, 86, 87, 88, 228, 231, a, Alex.; και εργαζεσθε habent III, 49, 90; εργασασθε Ald.: cum Syro faciunt etiam Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm. Flaminius Nobili ait corrigendam lectionem Romanae Edit. in εργασασθε, quod in Polygl. Lond. invectum.

※ ܪ̈ܘܪܒܬܐ. ↙ ܗܠܝܢ ܕܠܐ ܐܬܥܒ̈ܕܝ
ܬܚܝܬ ܟܠܗ ܫܡܝܐ. ܐܝܟ ܐܝܠܝܢ ܕܐܬܥܒܕ
ܒܐܘܪܫܠܡ. ܐܝܟ ܐܝܠܝܢ ܕܟ̈ܬܝܒܢ
3 ܒܢܡܘܣܐ ܕܡܘܫܐ. ܕܢܐܟܘܠ ܚܢܢ
÷ [1]ܒܪܢܫܐ ↙ ܒܣܪܐ ܕܒ̈ܢܝܐ ܕܝܠܗ.
÷ [2]ܘܒܪܢܫܐ ↙
4 ܒܣܪܐ ܕܒܪ̈ܬܐ ܕܝܠܗ. ܘܝܗܒ ܐܢܘܢ
ܡܫܥ̈ܒܕܝܢ ܬܚܝܬ ܐܝܕܐ ܠܟܠܗܝܢ
ܡܠܟܘ̈ܬܐ ܕܚܕܪ̈ܝܢ ܠܢ. ܠܚܣܕܐ
ܘܠܐ ܡܬܗܠܟܢܘܬܐ ܒܟܠܗܘܢ ܥܡ̈ܡܐ
ܕܚܕܪ̈ܝܢ. ܐܝܟܐ ܕܒܕܪ ܐܢܘܢ ܡܪܝܐ
5 ܬܡܢ. ܘܗܘܘ ܡܢ ܠܬܚܬ ܘܠܐ ܗܘܘ
ܡܢ ܠܥܠ. ܡܛܠ ܕܚܛܝܢ ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܐ
ܕܝܠܢ. ܠܗܘ ܗܘ ܕܠܐ ܢܫܡܥ ܠܩܠܐ
ܕܝܠܗ.
6 ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ ܙܕܝܩܘܬܐ. ܠܢ ܕܝܢ
ܘܠܐܒܗ̈ܝܢ ܕܝܠܢ ܒܗܬܬܐ ܕܦܪ̈ܨܘܦܐ

7 ܐܝܟ ܝܘܡܐ ܗܢܐ. ܗܠܝܢ ܕܡܠܠ ܡܪܝܐ
ܥܠܝܢ. ܟܠܗܝܢ ܒܝ̈ܫܬܐ ܗܠܝܢ. ܐܬܝ
ܕܐܬ̈ܝܢ
ܥܠܝܢ. ܘܠܐ ܒܥܝܢ ܡܢ ܦܪ̈ܨܘܦܗ ܕܡܪܝܐ. f. 139 r. a
ܠܡܗܦܟܘ ܟܠ ܚܕ ܡܢ ܡܚܫ̈ܒܬܐ ܕܠܒܐ
9 ܕܝܠܗܘܢ ܒܝܫܐ. ܘܐܬܬܥܝܪ ܡܪܝܐ
ܥܠ ܒܝ̈ܫܬܐ ܗܠܝܢ ܘܐܝܬܝ ܡܪܝܐ ܥܠܝܢ.
ܡܛܠ ܕܙܕܝܩܐ ܗܘ ܡܪܝܐ ܥܠ ܟܠܗܘܢ ܥܒ̈ܕܘܗܝ
10 ܕܝܠܗ ܐܝܠܝܢ ܕܦܩܕ ܠܢ. ܘܠܐ ܫܡܥܢ
ܠܩܠܐ ܕܝܠܗ. ܠܡܗܠܟܘ
ܒܦܘ̈ܩܕܢܘܗܝ
ܕܡܪܝܐ ܗܠܝܢ ܕܝܗܒ ܩܕܡ ܦܪ̈ܨܘܦܢ
11 + ܕܝܠܢ. ܘܗܫܐ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܐܝܣܪܝܠ:
ܗܘ ܕܐܦܩܬ ܠܥܡܐ ܕܝܠܟ ܡܢ ܐܪܥܐ
ܕܡܨܪܝܢ: ܒܐܝܕܐ ܐܚܝܕܬܐ ܘܒܐܬܘ̈ܬܐ
ܘܒܬܕܡܪ̈ܬܐ: ܘܒܚܝܠܐ ܪܒܐ ܘܒܕܪܥܐ
ܪܡܐ: ܘܥܒܕܬ ܠܟ ܫܡܐ ܐܝܟ

[1] ÷ ܠܐ ܣܝܡ ܒܥܒ- ܪ̈ܝܐ ÷

[2] ÷ ܠܐ ܣܝܡ ܒܥܒ- ܪ̈ܝܐ ÷

simili terminatione repeterem, quamquam non interpreti Paulo Telensi dederim omissionem, sed Codici ipsi, ex quo ille vertebat, cum etiam in 88 occurrat; 62 vero Codici a, et Theodoreto et sociis horum cognatus ipse probabiliter omisit.

v. 3. Duplex ανθρωπον est sub ÷ cum Chis. (88 Holm.) apud Blanchinum, l. c. In marg. char. m. nota in utrumque: *Non positum in Hebraeo.*

Ibid. υιου — υιων cum III, 106, a, 8 Codd. Sergii, Arm. (in textu, sed *alii* in notis legunt in sing.), Ar.

v. 9. και επηγαγε — οις επηγαγε cum XII, 22, 33, 36, 48, 51, 62, 87, 88, 96, 198, 228, 229, 231, a, Theodoret., Arm.

Ibid. ܡܛܠ ܕܙܕܝܩܐ: tota linea videtur scripta in membrana paulo abrasa, sed prima, ut apparet, manu.

μεγαλα — Syr. habet sub asterisco, ut etiam Cod. Chis. (88 Holm.) in Blanchino, *V. Con. Scr.*, *CCCXVIII:* omittunt 86 et Vat., qui omittit praeterea et α quod proxime sequitur.

Ibid. εποιησεν — εποιηθη cum Vat., III, XII, 33, 49, 51, 62, 86, 87, 88, 90, 91, 106, 228, 231, 233, a, Compl., Ald., Alex., Theodoret., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm.: Flaminius Nobili ita legendum censet.

Ibid. καθα εποιηθη εν Ἱερουσαλημ — καθα εποιησεν Ἱερουσαλημ cum 62, 88: καθα εποιησεν εν Ἱερουσαλημ Vat., 51, 231, a, Theodoret.: *quae fecit* et Vet. Lat. apud Sab.: *in* ibid. omittunt duo Codd., sed nihil indicatur de lectione *facta sunt*, vel *fecit:* Flaminius Nobili censet legendum εποιησε. Omissio voculae εν in Syro, et illi consentientibus 62 et 88 ex praecedentis verbi

15 ܕܥܐܕܐ ܘܒܝܘܡܬܐ ܕܙܒܢܐ. ܘܬܐܡܪܘܢ.
ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ ܙܕܝܩܘܬܐ. ܠܢ
ܕܝܢ ܒܗܬܬܐ ܕܦܪܨܘܦܐ ܐܝܟ
ܝܘܡܐ ܗܢܐ. ܠܒܪܢܫܐ ܕܝܗܘܕܐ ܘܠܥܡܘܪܝ
16 ܕܒܐܘܪܫܠܡ. ܘܠܡ̈ܠܟܐ ܕܝܠܢ
ܘܠܪ̈ܫܢܐ ܕܝܠܢ ܘܠܟܗ̈ܢܐ ܕܝܠܢ.
ܘܠܢܒ̈ܝܐ
17 ܕܝܠܢ ܘܠܐܒܗ̈ܬܐ ܕܝܠܢ. ÷[1]ܗܠܝܢ ܕܣܟܠܢ
18 ܩܕܡ ܡܪܝܐ. ܘܠܐ ܐܬܛܦܝܣܢ ܠܗ.
ܘܠܐ ܫܡܥܢ ܠܩܠܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܐ
ܕܝܠܢ. ܠܡܗܠܟܘ ܒܦܘ̈ܩܕܢܘܗܝ ܕܡܪܝܐ.
ܗܠܝܢ ܕܝܗܒ ܩܕܡ ܦܪܨܘܦܢ ܕܝܠܢ.
19 ܡܢ ܝܘܡܐ ܗܘ ܕܐܦܩ ܡܪܝܐ ܠܐܒ̈ܗܬܐ
ܕܝܠܢ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ ܘܥܕܡܐ
ܠܝܘܡܐ ܗܢܐ. ܐܝܟܢ ܗܘܝܢ ܕܠܐ
ܡܬܛܦܝܣܝܢ ܠܘܬ ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ.
ܘܦܢܝܢ ܗܘܝܢ ܠܘܬ ܗܘ ܕܠܐ ܠܡܫܡܥ

[1] ÷ ܠܐ ܣܝܡܐ ܗܕܐ
ܒܥܒܪܝܐ ÷

20 ܠܩܠܐ ܕܝܠܗ. ܘܕܒܩ̈ܝ ܒܢ [2] ܒ̈ܝܫܬܐ.
ܘܠܘܛܬܐ ܗܝ ܕܦܩܕ ܡܪܝܐ ܠܡܘܫܐ
ܥܒܕܐ ܕܝܠܗ. ܒܝܘܡܐ ܗܘ ܕܐܦܩ
ܠܐܒ̈ܗܬܐ ܕܝܠܢ ܡܢ ܐܪܥܐ ܕܡܨܪܝܢ.
ܠܡܬܠ ܠܢ ܐܪܥܐ ܕܪܕܝܐ ܚܠܒܐ
21 ܘܕܒܫܐ ܐܝܟ ܝܘܡܐ ܗܢܐ. ܘܠܐ
ܫܡܥܢ ܠܩܠܗ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ.
ܐܝܟ ܒܟܠܗܘܢ ܡ̈ܠܐ ܕܢܒ̈ܝܐ ܗܠܝܢ
22 ܕܫܕܪ ܠܘܬܢ. ܘܐܙܠܢ ܗܘܝܢ ܟܠ ܚܕ
ܒܡܚܫܒܬܐ ܕܠܒܐ ܕܝܠܗ ܒܝܫܐ.
ܠܡܦܠܚ ܠܐܠܗ̈ܐ ܐܚܪ̈ܢܐ. ܠܡܥܒܕ
ܒ̈ܝܫܬܐ ܩܕܡ ܥܝ̈ܢܐ ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܐ
II, 1 ܕܝܠܢ. ܘܐܩܝܡ ܡܪܝܐ ܠܡܠܬܐ ܕܝܠܗ
ܗܝ ܕܡܠܠ ܥܠܝܢ ܘܥܠ ܕ̈ܝܢܐ ܕܝܠܢ. ܗܠܝܢ
ܕܕܢܘ ܠܐܝܣܪܝܠ. ܘܥܠ ܡ̈ܠܟܐ ܕܝܠܢ
ܘܥܠ ܫ̈ܠܝܛܐ ܕܝܠܢ. ܘܥܠ ܒܪܢܫܐ ܕܐܝܣܪܝܠ
2 ܘܕܝܗܘܕܐ. ※ܠܡܝܬܝܘ ܥܠܝܢ ܒ̈ܝܫܬܐ

[2] ÷ ܒܟܠܗܝܢ ÷

in hoc libro? Sed eadem phrasis occurrit in loco fere parallelo Dan. IX, 20 Cod. nostri: ܟܕ ܡܨܠܐ ܐܢܐ ܘܡܘܕܐ ܐܢܐ ܒܚ̈ܛܗܐ ܕܝܠܝ: ܘܒܚ̈ܛܗܐ ܕܥܡܐ ܕܝܠܝ ܐܝܣܪܝܠ: προσευχομενος και εξομολογουμενος (Theodot.: προσευχομενου και εξαγορευοντος) τας ἁμαρτιας μου και τας ἁμαρτιας του λαου μου Ισραηλ: unde forte huc traducta fuit lectio marg.

v. 17. ὧν ἡμαρτομεν — Syr. sub ÷; desunt in 22, 51, 62, 231, 234, a, Arm.: totus versus deest 96. Ad haec vero adnotatur marg. char. m.: *Hoc non positum in Hebraeo.*

v. 20. ὑμας — ἡμας cum Vat., III, 49, 51 ex corr., 62, 90, 228, 231, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., Vet. Lat. apud Sab., P., Ar., Arm.

Ibid. τα κακα — marg. ch. m. praemittit *omnia* cum Vet. Lat. apud Sab.: Vulg. *multa*.

C. II. v. 2. του αγαγειν εφ' ἡμας κακα quacum haec arcte connexa est, et saepe sequatur, si non in textu, saltem in margine. Idem dicendum de seqq. verbis ζησομεθα, δουλευσομεν, εὑρησομεν, quae probabiliter legit in modo subjunctivo cum iisdem fere Codd., sed reddere exacte ex linguae indole vix potuisset.

v. 14. εξαγορευσαι εν οικῳ — Syr. inter has voces in marg. inserit *peccata nostra*, nullo teste consentiente; nec vero variantibus lectionibus accensenda haec puto, quas plures in marg. habet noster; cum saltem in hoc libro et in Thren. nulla harum certo scribatur char. estranghelo puro, ut hic fit; quo e contra semper, quantum memini, exarantur lectiones aliorum Interpretum, quorum sigla praefiguntur. Dandaene ideo hae voces Theodotioni, cujus nomen excidisset, cum ejus tantum lectiones excitentur

9 ܒܪܗ ܕܝܘܫܝܐ ܡܠܟܐ[1] ܕܝܗܘܕܐ. ܡܢ
ܒܬܪ ܕܐܓܠܝ ܢܒܘܟܕܢܨܪ ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ.
ܠܝܘܟܢܝܐ ܘܠܪ̈ܘܪܒܢܐ ܘܠܐܣܝܪ̈ܐ[2]
ܘܠܚܝܠܬܢ̈ܐ.
ܘܠܥܡܐ ܕܐܪܥܐ ܡܢ ܐܘܪܫܠܡ. ܘܐܝܬܝ
10 ܐܢܘܢ ܠܒܒܠ. ܘܐܡܪܘ. ܗܐ ܫܕܪܢ
ܠܘܬܟܘܢ ܟܣܦܐ. ܘܙܒܢܘ ܒܟܣܦܐ ܝܩ̈ܕܐ
ܢ̈ܟܣܬܐ ܘܕܥܠ ܚܛܗܐ ܘܠܒܘܢܬܐ.
ܘܥܒܕܘ [3]ܡܐܢܐ. ܘܐܣܩܘ ܥܠ ܡܕܒܚܐ
11 ܕܡܪܝܐ ܐܠܗܢ ܕܝܠܢ. ܘܨܠܘ ܡܛܠ
ܚ̈ܝܘܗܝ ܕܢܒܘܟܕܢܨܪ ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ:
ܘܡܛܠ ܚ̈ܝܐ ܕܒܠܛܫܨܪ ܒܪܗ ܕܝܠܗ. ܐܝܟܢܐ
ܕܢܗܘܘܢ ܝܘ̈ܡܬܐ ܕܝܠܗܘܢ. ܐܝܟ

[1] ܠ. ܕܡܠܟܐ ܀
[2] ܀ ܘܐܣܘܪ̈ܐ ܀
[3] MANNA

12 ܝܘ̈ܡܬܐ ܕܫܡܝܐ ܥܠ ܐܪܥܐ. ܘܢܬܠ
ܡܪܝܐ ܚܝܠܐ ܠܢ ܘܢܢܗܪ ܠܥܝ̈ܢܐ ܕܝܠܢ.
ܘܢܚܐ ܬܚܝܬ ܛܠܠܗ ܕܢܒܘܟܕܢܨܪ f. 138 v. b.
ܡܠܟܐ ܕܒܒܠ ܘܬܚܝܬ ܛܠܠܐ ܕܒܠܛܫܨܪ
ܒܪܐ ܕܝܠܗ. ܘܢܦܠܘܚ ܠܗܘܢ
ܝܘ̈ܡܬܐ ܣܓ̈ܝܐܐ ܘܢܫܟܚ ܛܝܒܘܬܐ
13 ܩܕܡܝܗܘܢ. ܘܨܠܘ ܡܛܠܬܢ ܠܘܬ
ܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ. ܡܛܠ ܕܚܛܝܢ
ܠܡܪܝܐ ܐܠܗܐ ܕܝܠܢ. ܘܠܐ ܗܦܟܬ
ܚܡܬܗ ܕܡܪܝܐ ܘܪܘܓܙܐ ܕܝܠܗ ܡܢܢ.
14 ܥܕܡܐ ܠܝܘܡܐ ܗܢܐ. ܘܬܩܪܘܢܝܗܝ
ܠܟܬܒܐ ܗܢܐ ܗܘ ܕܫܕܪܢ ܠܘܬܟܘܢ.
ܠܡܘܕܝܘ[4] ܒܒܝܬܗ ܕܡܪܝܐ ܒܝܘܡܐ

[3] ܀ ܡܐܢܐ ܗܘ ܕܝܢ
ܩܘܪܒܢܐ ܀
[4] ܀ ܫܘܒܚܐ ܕܝܠܗ ܀

v. 10. marg. ch. m. i. s.: ܡܐܢܐ ܐܘܪܐ *idest autem oblatio*. Est ipsa vox Hebr. מנחה quam saepe LXX retinuerunt scribentes μαννα, μαναα, ut etiam occurrit in Codicum versionis nostrae margine, retenta voce in Syro et scripta ܡܢܚܐ, ܡܢܚܐ. Cf. IV Reg. VIII, 8, 9. XVI, 15. XVII, 3, 4. XX, 12. Jer. XVII, 26. Ez. XLVI, 5-24 saepe.

v. 12. και δωσει κυριος — και του δουναι κυριον cum 22, 36, 48, 51, 62, 96, 231. 234, a, Vulg. et ms. Corbej. et Hypog. apud Sab.; Ar. cum his ex vocali: sed cum vocales apposuerint editores, et sine his aeque cum Rom. ed. consentiat, non puto Arab. interpretem habuisse in textu Graeco του δουναι, cum non soleat cum Codd., qui hoc habent, consentire.

Ibid. και φωτισει — Syr. ex indole linguae incertum per se utrum ita legerit, àn και φωτισαι cum 22, 36, 48, 51, 96, 231, 234, a, Vulg.; (de Ar. idem dicendum quod not. praced.): hanc probabilius lectionem habuisse hoc innueret, quod hos pariter Codd. secutus sit in praecedenti lectione,

Ibid. βασιλευς Ιουδα — *Theod.*: *regis*: hac ratione legisse arguitur pro textu LXX ex indice lectionis marginis, qui ad duas voces protrahitur: βασιλεως Ιουδα habent 22, 36, 48, 51, 96, 233, 234, 239. a. Vet. Lat., Arm.

v. 9. τους δεσμωτας — marg. char. m. addit και τους τεχνιτας cum 22, 36. 48. 51, 62, 96, 231, 234, a, P.

Ibid. ηγαγεν — εισηγαγεν cum III, XII, (22, 49, ut videtur), 33, 70, 87, 88, 90, 91, 198, 239, Compl.: εισηγαγον 26, 233: εισαγαγειν, constructione verbi αποιχισαι continuata, (36, 48, ut videtur), 51, 62, 96, 231, 234, a: Vet. Lat. *induxit*, Ar. *introduxit*.

Ibid. αυτον — αυτους cum III, XII, 33. 51, 62, 70, 87, 88, 90, 91, 96, 198, 231, 239, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., Vet. Lat., et ms. Corbej. apud Sab., P., Ar., Arm.; quibus addendos puto 22, 36, 48, 49, cum *videtur* Holm. censeam referendum uni verbo praecedenti, et sic legat a, quocum tantum non semper concordant.

. : . . ܒܪܘܟ . . . : . . . . : . .

ܘܗܠܝܢ ܡ̈ܠܐ ܕܟܬܒܐ. ܗܠܝܢ ܕܟܬܒ ܒܪܘܟ f. 138 v. a l. 23
ܒܪܗ ܕܢܪܝܐ. ܕܒܪܗ ܕܡܚܣܝܐ. ܕܒܪܗ
ܕܨܕܩܝܐ. ܕܒܪܗ ܕܐܣܕܝܐ.[1] ܕܒܪܗ
2 ܕܚܠܩܝܐ ܒܒܒܠ. ܒܫܢܬܐ ܕܚܡܫ
ܒܫܒܥܐ ܒܝܪܚܐ.[2] ܒܙܒܢܐ ܗܘ ܕܒܗ ܢܣܒܘ
ܟ̈ܠܕܝܐ ܠܐܘܪܫܠܡ ܘܐܘܩܕܘܗ̇ ܒܢܘܪܐ.
3 ܘܩܪܐ ܒܪܘܟ ܠܡ̈ܠܐ ܕܟܬܒܐ ܗܢܐ
ܒܐܕ̈ܢܐ ܕܝܘܟܢܝܐ ܒܪܗ ܕܝܘܩܝܡ
ܡܠܟܐ ܕܝܗܘܕܐ. ܘܒܐܕ̈ܢܐ ܕܟܠܗ ܥܡܐ
4 ܕܐܬܝܢ ܠܘܬ ܟܬܒܐ. ܘܒܐܕ̈ܢܝ
ܕܚ̈ܝܠܬܢܐ ܘܒ̈ܢܝ ܡ̈ܠܟܐ. ܘܒܐܕ̈ܢܝ
ܕܩܫ̈ܝܫܐ ܘܒܐܕ̈ܢܐ ܕܟܠܗ ܥܡܐ. ܡܢ
ܠܙܥܘܪܐ ܥܕܡܐ ܠܪܒܐ. ܕܟܠܗܘܢ ܗܠܝܢ
ܕܥܡܪܝܢ ܒܒܒܠ ܥܠ ܢܗܪܐ ܕܣܘܕ.
5 ܘܒܟܝܢ ܗܘܘ ܘܨܝܡܝܢ ܗܘܘ. ܘܡܨܠܝܢ
6 ܗܘܘ ܩܕܡ ܡܪܝܐ. ܘܟܢܫܘ ܟܣܦܐ
ܐܝܟܢܐ ܕܕܟܠܚܕ ܡܨܝܐ ܗܘܬ ܐܝܕܗ.
7 ܘܫܕܪܘ ܠܐܘܪܫܠܡ ܠܘܬ ܝܘܝܩܝܡ
ܟܗܢܐ ܒܪܗ ܕܚܠܩܝܐ ܒܪܗ ܕܫܠܘܡ.
ܘܠܘܬ ܟ̈ܗܢܐ ܘܠܘܬ ܟܠܗ ܥܡܐ ܗܠܝܢ
8 ܕܐܫܬܟܚܘ ܥܡܗ ܒܐܘܪܫܠܡ. ܟܕ
ܢܣܒ ܗܘܐ ܠܡ̈ܐܢܐ ܕܒܝܬܗ ܕܡܪܝܐ.
ܗܠܝܢ ܕܐܦܩܘ ܡܢ ܗܝܟܠܐ. ܠܡܗܦܟܘ
ܠܐܪܥܐ ܕܝܗܘܕܐ ܒܥܣܪܐ [3] ܒܣܝܘܢ.
ܡ̈ܐܢܐ ܕܣܐܡܐ ܗܠܝܢ ܕܥܒܕ ܨܕܩܝܐ
ܡܠܟܐ܀

[1] ܠ. ܕܐܣܕܝܐ܀

[2] ܠ. ܒܥܐܕܐ ܢܣܒܘ

[3] ΣΕΙΟΥΑΝ

v. 1. ܕܐܣܕܝܐ — Super ܕ scriptum minio △ cum lineis productis extra litterae corpus, ut in Codd. Graecis VI et sequentium seculorum offertur; indicat, ut puto, cavendum, ne ܝ legatur. Confer Prolegomena, n. 9. — Ad hanc vocem: *Theod.: Asciasiae.* Utrum Theod. novam ex Archetypo versionem instituerit, an LXX solum recognoverit in Baruch et in Deuterocanonicis Danielis (cf. *Danielem LXX*, *Graece ed. Magistris, Syr. ed. Bugati*, ad loca), inquirere a meo proposito alienum. Liceat tamen animadvertere in hoc et seq. cap. ter provocari ad textum Heb. in notis marg., et hexaplares notas pluries apponi in textu, tum in nostro Cod., tum in Chisiano (Holmes 88) apud Blanchinum, *Vind. Can. Scr.*, *CCCXVIII*, et easdem notas hexaplares offerri in Deuteroc. Dan., in quo imo ad init. Sus. Sym., et in Chis. etiam Aquila excitantur. Cf. edd. allatas ad loca. Quae omnia si recte se habent, nec est cur dubitem, cum in nullum factum evidens inciderim, quod infirmet allata, nil repugno, ut Archetypum tempore Theodotionis adhuc extitisse censeam, ad quem is suam vel versionem, vel recensionem LXX exegerit. Sed cf. et not. Subs. hujus lib.

v. 2. *Theod.: In festo ceperunt Chaldaei.* Vox ܒܥܐܕܐ *in festo* corrupta mihi videtur: fortasse tamen Archetypus, si Theodotioni prostabat, habebat בעד, vel בעוד, et is vocem affinem putavit Chald. עדא *festum;* quod Interpretibus Graecis ex Aramaismi influentia in eorum studia litterarum Hebraicarum facile contingere poterat. Sed Theodotioni LXX sub oculis habenti ista vocis acceptio nonne statim abnormis apparuisset? Alias conjecturas non utique meliores omitto.

v. 4. Super ܕ fin. vocis ܕܩܫ̈ܝܫܐ scriptum minio △ omnino ut v. 1, quem locum cf. in notis.

v. 5. marg.: *Explicit:* index initii lectionis, qui apponendus erat v. 1, omissus est.

v. 7. τον ἱερεα ponit ante υἱον Χελκιου: puto ex perspicuitate factum, ne τον ἱερεα ex casu clarum in Gr., anceps esset in Syro.

v. 8. ܕܡܣܒ ܗܘܐ fere totum in ras., sed pr. m.

Ibid. σειουαλ — marg. σειουαν cum Vat., 26, 88, 231: σειουαμ 106: σιουαν III (", 'ιουαν), XII, 22, 23, 33, 36, 48, 49, 51, 62, 70, 86, 87, 90, 96, 198, 228, 233, a, Compl., Ald., Alex., Vulg., Ar.: Arm. in textu *Sivan*, in aliquot Codd. *Nisan* cum P.: est autem vox ipsa Heb. סיון.

ܟ̈ܬܒܐ

ܕܒܪܘܢ ܘܕܐ̈ܘܟܠܝܬܐ ܕܐܪܡܝܐ

ܘܡܠܪܬܐ ܕܐܪܡܝܐ

ܐܝܟ ܕܡܫܠܡܢܘܬܐ

ܕܫܒܒܢ

MONUMENTA

SACRA ET PROFANA

OPERA

COLLEGII DOCTORUM BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

Tom. I. — Fasc. II.

MEDIOLANI MDCCCLXVI

TYPIS ET IMPENSIS BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

IN TYP. ET LIBRARIA POLIANAEA HERMENEGILDI BESOZZI

AUGUSTAE TAURINORUM ET FLORENTIAE
apud Hermannum Loescher

LONDINI
apud Williams et Norgate.

PRAEFATIO

Continuando tomo primo quatuor abhinc annis intermisso mss. libros Bibliothecae Ambrosianae adhibui; de quibus et de operibus editis pauca praefabor. Nam ut plene res pertractem, in plura inquirendum, et plura disserenda, quam nec tempus nec studia etiam mea nunc suppetant. Quae nunc vulgantur, sunt: Apocalypsis Baruch et liber Esdrae quartus Latine ex Syra antiquissima versione; Passio Sancti Vincentii levitae et martyris; lectio Sancti Stephani ex veteri Latina versione Actuum Apostolorum; liber tertius Historiae ecclesiasticae Gelasii Cyziceni fere totus cum collatione partis jamdiu et saepe editae ad codicem, unde nunc vulgatur quod deerat; sed hujus operis complementum erit in sequenti fasciculo. Exceptis Passione S. Vincentii et lectione Actuum, alios libros jam leviter attigi in praefatione prioris fasciculi p. XIII-XIV.

APOCALYPSIS BARUCH.

Apocalypsis Baruch continetur in codice Syro Ambrosianae Bibliothecae *B.* 21. *Inf.*, quem breviter descripsi loc. cit., addita tabula lithographica. Membranaceus est liber in tribus columnis charactere estranghelo exaratus, antiquus sane, qui ex tabula lithographica seculi sexti videbatur Doctori Guilelmo Cureton, perito quidem in his rebus viro, qui membranas alias exaratas eadem manu narrabat mihi se vidisse in thesauris Britannici Musei. Liber noster incipit in codice f. 257 *r.*° col. II, explicit f. 267 *r.*° col. II, l. 13.

Liber ineditus est, quantum novi, excepta extrema parte, quae epistolam continet, quae vulgata primo Syriace et Latine in Polyglottis Parisiensibus, repetita fuit in Londinensibus, et nuper Syriace a Lagarde, Latine tantum vero a Joh. Alberto Fabricio in codice Pseudepigrapho V. T. ed. II, t. II, p. 145, seqq., Anglice a Whiston, et dein a Jolowicz, Londini, 1855, Gallice in *Dictionnaire des Apocryphes*, ed. Migne, II, 161 seqq. Reperitur haec epistola in pluribus libris mss. Syris, ac separatim iterum habetur in ipso nostro codice cum levi varietate f. 176 v., col. II. Doctor Augustus Dillmann docere poterit quaenam huic libro intercedat ratio cum Aethiopicis *Reliquiae Baruch* et *Visio Baruch*, mihi notis titulo tenus ex ejus Lexico Aethiopico.

Libri nostri aetatem, indolem, relationem ad alios apocryphos, auctoris demum characterem tractabunt illi qui horum librorum literaturae incumbunt; antiquissimis quidem accenserem ex indole libri Judaeo-Christiana, ex ejus cum quarto Esdrae arcta affinitate in pluribus, ac demum ex loco illo Papiae insigni de Chiliasmo apud Irenaeum, Contra Haer. V, 33, collato cum nostro libro n.° 29. In Papia enim superadditur fabulosae jam nostri narrationi, quod in hujusmodi rebus serioris aetatis indicium videtur.

Syrum libri textum nunc non edo, quia reservo jungendum editioni versionis Pescito Veteris Testamenti una cum aliis ejusdem generis libris; versionem vero ad literam concinnavi, imitatus eam Latinae linguae speciem, quae in Bibliorum versionibus ve-

tustis obtinet, et, sicuti ex longo usu rebus sacris exponendis propria fere effecta est, nec injucunda sonat in suâ severa simplicitate, sic longe melius apta est interpretationi literali scriptorum Semitici habitus, formas eorum privas plerumque retinens. Quanam vero ratione id perfecerim, poterit quisque judicare conferens meam versionem cum Syra epistola ad finem libri edita in Polyglottis et a Lagarde, modo animadvertatur, ubi reperiatur rerum discrepantia, me secutum fuisse textum nostri codicis toti libro copulatum, non vero illum editum, vel alterum in nostro ipso codice praemissum, qui editi recensionem sectatur.

Codex noster in apocrypho isto libro, uti etiam in 4 Esdrae minus integre scriptus est quam in aliis libris; quod inde repeterem, quod usu publico destituti libri isti, et raro jamdudum obvii, naevis quos contraxerunt, corrigi difficilius poterant. Idem Latino textui accidit, et quidem multo magis, in 4 Esdrae, iisdem puto de causis. Exemplaris vero nostri codicis archetypi vitia fuisse, non amanuensis, qui scripturae errores raro eosque levissimos peccavit, arguo ex 4 Esdrae X, 32, XIII, 56, ubi ipse amanuensis locis corruptis apposuit notam. Errores leves scripturae tacite plures correxi, sphalmata illa, quibus notae indicem asteriscum apposui, jam recensebo una cum aliis locis, qui aliquam notam requirere mihi postea visi sunt ex aliquo titulo, et cum typorum erratis.

3. *mundus* ܩܘܣܡܘܣ, ex Graeco κόσμος, ut puto, in sensu communiori sumpto.

4. ܡܢ ܩܕܡ ܕܠܐ ܢܬܒܪܐ, quae eodem plane sensu occurrunt infra n. 77.

7. ܘܐܬܬܙܝܥܘ ܠܐܪ̈ܥܬܐ, aliquid mendi videtur contraxisse codex.

10. ܐܘܪܐ ܕܐܪܡܢܝܐ ܡܢ ܣܦܪܐ ܘܠܩܘܪܝܢ ܠܐܬܪܐ ܡܢ ܡܕܢܚܐ ܐܬܪ̈ܐ: ܣܝܢܝܐ ܘܫܘܪܐ ܡܢ ܒܬܪܘܢ. Nomina servavi, quia in his vix, ac ne vix quidem quae exacte referant, reperire licet. Pro *Sciade* autem legatur *Scide;* quae vox in hoc eodem sensu est etiam in *Cureton, Antient Syriac Recension of the four Gospels* etc. p. LXXXII. Confer Barhebraeus, *Sch. in Esai.* XIII, 21, 22, XXXIV, 14.

Ibid. *invenimus oeconomos mendaces* ܐܫܟܚܢ ܪ̈ܒܝ ܒ̈ܬܐ ܕܓ̈ܠܐ, corrigerem ܐܫܟܚܢ in ܐܫܬܟܚܢ, ut sit *inventi fuimus oeconomi mendaces*.

14. *abrepti fuerunt*, codex ܐܬܚܛܦܘ, muto in ܐܬܚܛܦܘ, ut etiam verti, tum ex contextu, tum ex loco n.º 15, qui ad nostrum refertur, ubi est ܐܬܚܛܦܘ.

15. *Et quod dixisti justos* etc., in ullis exemplaribus *Quod dixisti* etc. sine *et*, quod in codice exstat.

Ibid. *torquetur;* ex Syro lege *torquebitur*.

19. *orbes quoque caelestes* ܐܦ ܡܕܘ̈ܪܐ; sic ex contextu hic et n. 48 dedi vocem quae nonnisi forma differt a ܡܕܘܪܬܐ.

Ibid. Supple ex ipso codice comma post *temporis* et post *prosperitatis*.

Ibid. in fine: *esset omne*, sic ex codice; aliquid fortasse decidit post ista.

20. *horae*, sic hic et passim in hoc libro et in 4 Esdrae dedi ܙ̈ܒܢܐ, cum copulatur voci ܘܫ̈ܢܐ, ex linguae Latinae defectu; in Graeco erant, puto, χρόνοι .... καιροί.

21. *in plenitudine sua* ܒܡܠܘܬܗ.

Ibid. *flammae et ignis*, sic codex legit locum ܐܝܟ ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ ܕܡܢܗ ܢܦܩ ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ ܘܡܢ ܫܠܗܒܝܬܐ ܕܢܘܪܐ.

Ibid. *Aut nihil* etc. Aliquid ex vocibus iisdem repetitis omissum fuit, puto, in codice, qui sic legit: ܐܘ ܠܐ ܡܕܡ ܐܝܟ ܡܐ ܕܗܘܐ ܡܢ ܩܕܝܡ ܡܢ ܩܕܡ. ܗܫܐ ܠܐ ܐܝܬ ܐܝܟ ܕ.

Ibid. *complevi verba orationis hujus*, *debilitatus sum valde;* sic codex, copula ex usu Syro suppressa.

27. *Et in parte octava;* deest *Et in parte septima* ..... in codice.

Ibid. Lege *Scide*, et cf. ad n. 10.

Ibid. *casus ignis;* sic codex primo, ܢܦܠܐ ܕܢܘܪܐ, sed ipsa prima manus levi ductu reprobare videtur ܕ, tunc esset: *cadet ignis*, sed ratio totius loci primam scripturam firmat.

28. Codex ܠܐܘܪܚܐ ܕܡܫܟܢܐ ܡܫܟܢܐ ܡܬܩܢܝܢ ܡܫܬܡܥܝܢ.

32. *contristare*, codex ܠܐ ܬܗܘܐ ܡܬܬܥܝܩ ܒܡܕܡ ܗܘܐ ܕܢܬܥܝܩ ܠܟ.

36. *tranquillate*, corrige *tranquillitate*.

37. *et omne* etc. Syrus ܘܟܠ ܕܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ. ܡܫܟܚܐ ܕܡܫܟܚܐ, quae corrupta videntur.

39. *magis quam illa;* Syrus ܝܬܝܪ ܡܢ ܗܢܝܢ, legerem ܝܬܝܪ ܡܢ ܕܗܠܝܢ *magis quam illorum.*

Ibid. *principatus;* Syrus ܪܫܢܘܬܗ, ut etiam infra n. 40, ܪܫܢܘܬܗ, ubi item reddidi, contextu omnino flagitante.

40. *congregationum ejus*, ܕܟܢܘܫܬܗ̈, ubi suffixum pronomen ex usu codicis esset feminini generis contra contextum.

42. *alta cogito*, sic codex non praemissa copula.

Ibid. *horae* τῶν καιρῶν, ܙܒ̈ܢܐ ܕܙܒ̈ܢܐ, sed paulo ante *et horae horas* ܘܙܒ̈ܢܐ ܠܙܒ̈ܢܐ, cf. notam ad n. 20.

44. *et Gadelios*, Syrus ܘܠܓܕܝܪ̈ܝܐ.

48. *benignitatem tuam.... longanimitatem tuam;* corrigendum ex codice *b. meam... l. meam.*

Ibid. Sic in plurali *dimittamus... inquiramus*, licet sequatur *narrabo* etc.

51. *aspectus eorum*, codex ܚܙܘܗܘܢ, *elatio eorum*, sed corrigendum ܚܙܘܗܘܢ, ut patet ex iis quae statim sequuntur.

53. *Primum enim initium*, etc., aeque verti posset *In primo enim initio*, Syr. ܪܫܝܬܐ ܓܝܪ ܩܕܡܝܬܐ.

54. *cogitationem* etc. Syrus ܡܚܫܒܬܗ ܕܡܚܫܒܬܐ ܕܝܠܗ.

Ibid. *prior*, ܩܕܡܝܐ, quod aeque vertitur *prius*, ut alibi omnino vertendum in hoc libro infra n. 56 bis et alibi; cf. et Lagarde *Analect.* pag. IX, ter, Eccli. ed. Lagarde, IV, 19. Et mox *super omnes qui tempore ejus non erant*, in Syro ܥܠ ܟܠ ܕܠܐ ܒܙܒܢܗ, melius reddenda, puto, *super omnes immaturam.*

55. *Si enim* etc. ܐܢ ܓܝܪ ܡܫܟܚܐ ܗܘܐ ܡܫܟܚ, ܠܡܫܬܘܕܥܘ ܠܐ ܕܐܝܟ, in quibus ܡܢ excidit post ܓܝܪ, ut puto.

56. *et constituta est*, Syrus ܘܐܬܬܩܢܬ arcte scriptum, quod sive errore, sive varia orthographia, si recta, est pro ܘܐܬܬܩܢܬ, ut arbitror ex contextu, et sic verti.

Ibid. *quae non erat in tempore ejus* ܕܠܐ ܒܙܒܢܗ, ut not. II ad n. 54, quam confer.

Ibid. *quibus erat numerus*, ܕܡܢܝܢ ܠܗܘܢ, anne potius ܕܡܢܝܢ ܠܝܬ ܠܗܘܢ, *quibus non erat numerus?*

62. *Salbanasar*, ܫܠܒܢܣܪ pro *Salmanasar* ut etiam 4 Esdrae, XIII, 40.

63. *et bonitas ejus*, codex primo ܘܛܝܒܘܬܗ, *et gratia ejus*, nunc ex rasura ܘܛܝܒܘܬܗ.

Ibid. *quomodo periret; etiam* etc. ܕܐܝܟܢܐ ܢܐܒܕ ܐܦ ܗܘ ܐܝܟ ܕܢܐܒܕ ܐܦ ܗܘ ܕܠܐ ܗܘܐ ܡܬܝܕܥ ܡܢ ܟܠ ܗܘܐ ܥܠ ܐܝܟ, quae corrupta sunt.

Ibid. *Sennacheriph*, sic hic codex ܣܢܚܪܝܦ.

64. *neque enim dignus* etc., aliqua omissio intercedit in codice.

66. *et populum*, ܘܠܥܡܐ; nisi quid omissum, corrigendum ܘܥܡܐ *et populus.*

67. *in eo*, sic codex ܒܗ in relatione ad ܒܟܠ ܕܘܟ *in omni loco.*

69. *aliae* ܐܚܪ̈ܢܝܬܐ, sed si legatur ܐܚܪ̈ܝܬܐ, quod vix differt in forma literae *jud*, erit *postremae*, quod probabile ex contextu.

Ibid. *praevidet*, sed cum tota differentia sit ex loco puncti diacritici, corrigendum ex contextu istud, ut pro ܚܙܐ legetur ܚܙܐ, ut supra, et tunc ut ibi vertendum *praevidit.*

Ibid. *ut faciat*, sic Syrus ܕܢܥܒܕ.

70. *deficiet*, codex ܢܘܣܦ, *addet*, male ut patet pro ܢܣܘܦ.

73. *in jucunditate*, sic codex.

Ibid. *in rore*, codex ܒܛܠܠܐ, ܛܠܠܐ vero non *umbra* hic reddendum, nec erroris insimulandus codex, sed rara est forma scriptionis est pro ܛܠܐ, ܛܠ̈ܐ *ros*, quae occurrit etiam Job, XXIX, 19, ubi Barhebraeus quidem (Sch. in h. l.) amanuensis errorem suspicatur, sed illum veteris orthographiae vidi et alibi rationem nullam habere. Eadem ratione ܓܠ̈ܐ *fluctus* in singulari, in Epist. Baruch apocrypha ed. Lagarde p. 90, l. 14, itemque in exemplari altero nostri codicis, sed ܓܠܠܐ noster codex infra n. 82, et codex Ambrosianus A. 145. Inf. ܓܠܠܐ. Item ܓܠܠ̈ܐ Job Hexapl. XI, 16 text. et marg.

77. *et in densitate*, ܘܒܗܘܠܐ; ܗܘܠܐ in eodem sensu ac ܗܘܠܐ, quod utrumque est Graecum ὕλη, occurrit Euseb. Theoph. I, 4; ἦμην ὑλώδης sensu translato vertit ܐܝܬ ܗܘܐ ܐܝܟ ܗܘܠܐ Job Hexapl. XXIX, 5. Ex his puto definitum nostrae vocis sensum hic, quam minus literaliter dedi, nescius quomodo strictius redderem.

Ibid. *et pastor;* Syrus ܘܪܥܝܢܐ *et mens*, quod ex iis quae praecedunt et contextu mutandum in ܪܥܝܐ *pastor.*

78. *qui creavit nos*, codex ܕܒܪܢܝ, *qui creavit me* contra contextum, et cetera exemplaria hujus epistolae, quae legunt ܕܒܪܢ *qui creavit nos*.

79. *Quae enim* etc. Syrus: ܡܕܡ ܓܝܪ ܚܛܝܢ ܕܓܝܪ ܡܚܘܝܢ ܕܢܛܪܐ ܠܬܘܠܕܬܗܘܢ ܢܫܢ. ܐܦ ܠܐ ܓܝܪ ܡܚܝܢ. Quae non sine mendo mihi videntur. Aliter alii testes.

82. *stillicidio*, codex ܠܛܢܘܦܬܐ *pollutae;* ceteri testes ܠܢܘܛܦܬܐ *stillicidio*, a quo ex contextu patet corruptum esse nostrum.

Ibid. *hora*, codex ܫܢܐ, *anno*, sed reliqui testes ܫܥܐ *hora*.

83. *elationis*, codex ܕܫܒܪܘܬܐ, quae vox, si exstat, affinis esset voci ܫܒܪܘܬܐ *puerilitas, imperitia;* corrigo cum aliis testibus ܕܫܘܒܗܪܘܬܐ *elationis*.

Ibid. *mendacii*, deest in codice, sed contextu flagitante suppleo ex aliis testibus ܕܫܘܩܪܐ legentibus.

84. *praecepta Fortis;* ܦܘܩܕܢܝ ܚܝ̈ܠܬܢܐ, *praecepta mea fortia* legit codex; ex contextu et ex aliis testibus, qui tamen aliter legunt locum, legendum ܚܝܠܬܢܐ, ut verti.

Ibid. *mihi sit mihi*, sic codex; itemque infra *vobis tradiderunt vobis*.

Ibid. *peccatorum vestrorum*, codex ܕܚܛ̈ܝܟܘܢ, male, ut patet, pro ܕܚܛ̈ܗܝܟܘܢ, quod ceteri testes legunt.

85. *quaecumque amisimus nos multo plura*, sic codex omissis quae inserunt alii testes ܘܕܡܫܠ̈ܡܢ ܦܝܫܝܢ ܡܢ ܐܝܠܝܢ ܕܐܘܒܕܢ, nescio an ex omoeoteleuto propter praecedens ܕܐܘܒܕܢ, cum sensus per se stet.

Ibid. *potestatis* (sic enim corrigatur), ܕܫܘܠܛܢܐ; melius alii ܘܒܫܘܠܛܢܐ *et (in) potestate*.

LIBER ESDRAE QUARTUS.

Librum hunc innui item in Praefatione prioris fasciculi, p. XIII; nonnulla autem de eo tractavi in Dissertatione lecta coram Regio Scientiarum ac Literarum Instituto Langobardo die 12 Maji anni 1864, quae etiam edita fuit in *Memorie del Reale Istituto Lombardo di scienze e lettere, Classe di lettere e scienze morali e politiche*, vol. X, sub titulo: *Sul* Das Vierte Ezrabuch *del Dottore Enrico Ewald. Osservazioni* etc. In hujus Dissertationis fine innuebam spem aliquam posse foveri reperiendi aliquando Graecae versionis saltem aliquam partem, et optabam ut inspiceretur codex Graecus Parisiensis 929, qui inter alia continet Apocalypsin Esdrae, nisi tamen ab alio jam inspectus fuisset, quod ego ignorarem. De hac re nunc addere licet Apocalypsin Parisiensis codicis aliam omnino esse a quarto Esdrae libro. Cum enim ea de re scripsissem ad amicum D. Hermannum Zotenberg, Sectioni Mss. Bibliothecae Imperialis addictum, is rescripsit Hollandum Van der Vlis in *Disputatio critica de Esdrae libro apocrypho vulgo quarto dicto .... Amstelodami* 1839, quae mihi nomine tenus tantum innotuerat, jam dedisse aliquot lineas initii libri Parisiensis, librum vero totum differre omnino a quarto Esdrae; addidit autem longiora specimina initii et finis libri, quae rem omnino conficiunt.

Liber noster in codice Apocalypsin Baruch subsequitur in eadem columna, in qua ille finit, incipiens usque ad fol. 276 r.° col. III, quem pone sequuntur Esdrae liber canonicus et liber Nehemiae sine interruptione in unum librum conjuncti ex vetustissimo more Hebraeo et Graeco.

Interpretaturus librum in Latinum eam inii rationem, ut subjecta Latina veteri versione cum variantibus lectionibus, quas illi addidit Sabatier ex libro Sangermanensi et ex Patribus, omnia ex iis servarem, quae ad literam Syro responderent, cetera vero ipse verterem ea ratione quam jam in Apocalypsi Baruch eram secutus. Orthographiam vero et interpunctionem ab editione Romana a. 1592 retinui, nisi Syrus aliter postularet.

Reliquum est, ut notas quales libro praecedenti, huic quoque conficiam.

III, 21. *sed et omnes qui de eo nati sunt*, Syrus ܐܠܐ ܐܦ ܥܠ ܐܝܠܝܢ ܕܐܬܝܠܕܘ ܡܢܗ. quae verti deberent *sed et super omnes* etc.; apparet deesse aliquid in Syro.

23. *horae*, Syrus ܥܕ̈ܢܐ, cf. notam ad Apocalypsin Baruch n. 20.

IV, 9. *egisti*, ܥܒܕܬ, Lat. versio *transisti*, quod in Syro esset ܥܒܪܬ.

17. *Et factus est*, omisit *in vanum* ܠܣܪܝܩܘܬܐ, nisi per ellipsin ex praecedenti commate re-

petendum, vel potius ex Latino *similiter et* amanuensis male scripsit ܘܗܟܢܐ pro ܘܗܟܘܬ *et similiter*.

38. *sed ecce*, Syr. ܐܠܐ ܗܢܐ. *sed istud*, Lat. *sed et:* puto pro ܗܢܐ legendum ܗܐ, ut dedi.

39. *propter peccata*, in Syro deest *propter* ܡܛܠ, quod et Latinus habet, et contextus postulat.

V, 10. . . . . . *apud multos*, omisit codex quod refert Latinus *et quaeretur*, scribens sine interpunctione *sua apud multos*.

19. *appropries*, corrige *appropies*.

46. *per tempus non*, Syrus in rasura ܒܙܒܢ ܠܐ.

50. *num*, in Syro ܐܝܟ *ita, sic est, o, heus, age*, apud Michaelis; quorum sensuum nullus videtur loco nostro convenire. Latinus *nam*, quod facile potuit ex *num* corrumpi.

55. *minores*, codex ܙܥܘܪ *minor*, *minus;* ex locis praecedentibus corrigendum puto ܙܥܘܪܝܢ, quod etiam dedi.

VI, 1. *Initium*, Syrus ܡܫܪܝܬܐ, et v. 9. *Principium enim hominis* in Syro ܡܫܪܝܬܗ ܕܒܪܢܫܐ ܕܝܢ; utrobique autem opponitur voci ܫܘܠܡܐ; Latinus vero licet in alia abeat firmaret versionem Syri quam dedi, ut sit adjectivum pro nomine sumptum. Sed aeque commode et melius verteretur *Primo* (cf. notas ad Baruch Apoc. n. 54) v. 1, et *primum* v. 9, et v. 1 pro *finis* reddi posset *in fine*, ut ܡܫܠܡܢܐ sit pro ܒܫܘܠܡܐ. Contextui magis responderet versio ista.

Ibid. *antequam. spirarent pondus suum venti*, ܥܕܠܐ ܕܢܫܒܢ ܡܬܩܠܝܗܝܢ ܕܪܘܚܐ, *anteq. sp. pondus ventorum*, sed ex ipso contextu Syro puto delendum ܕ ante ܪܘܚܐ, et vertendum inde ut dedi.

25. *omne quod* etc., sic dedi quia in Syro est ܟܠ ܡܐ; sed ex contextu, et Latino corrigerem ܟܠ ܡܢ *omnis qui derelictus... ipse*.

27. ܠܡܬܛܥܝܢܘܬܐ *oblivioni.... dabitur*, sed ex Latino *delebitur* nullus dubito corrigere ܠܡܬܠܛܫܘ, ex quo illud corruptum, ut in aliis libris vidi; cf. et infra ad VII, 69.

41. *spiritum*, ܪܘܚܐ, et interpungeret amanuensis post hanc vocem, sed postea reprobavit interpunctionem.

50. *Quia enim* ܡܛܠ ܕܠܐ ܓܝܪ codex ipse.

52. *eos*, *ut essent* etc., genus mutat ipse codex ܐܢܝܢ ܕܢܗܘܘܢ.

VII, 19. *tu super*, ܐܢܬ ܠܥܠ ܡܢ, deest aliquid, Latinus *non est judex super*, sed alia vox esse debebat in nostro, fortasse ܚܟܝܡ *sapiens*, ex parallelismo cum sequatur ܘܠܐ ܡܣܬܟܠ ܠܥܠ ܡܢ ܡܕܪܫܐ (sic).

24. *abnegaverunt*, Syrus ܙܟܘ *vinxerunt*, ex Latino *abnegaverint* corrigo ܟܦܪܘ.

P. 108. B. l. 8. *fortassis*, codex ܢܟܦܪ, quid significet ignoro, nisi corruptum sit a ܟܒܪ, quod dedi. Ex radice tamen ܢܟܦܪ fortasse est quid simile adverbio *simul*.

Ibid. l. 9 a fine. *judicii ejus*, sic codex ܕܕܝܢܗ, ex contextu corrigerem ܕܕܝܢܝ *judicii mei*.

P. 109. A. l. 3 et 6. *intellectus*, Syrus ܡܕܥܐ, *aegritudo*, sed linea 7, 28 et 30 ܡܕܥܐ, in quod illud mutandum ex istis locis.

P. 110. A. l. 5. *Illarum vero quae custodierunt;* codex ܕܗܠܝܢ ܕܝܢ ܕܢܛܪܘ, sed postea in genere feminino, ut error sit amanuensis pro ܕܢܛܪ, passim enim scriptione defectiva utitur noster etiam sine ribui.

Ibid. l. 12. *posuit*, ܕܣܡ, primo erat ܕܣܝܡܐ *quae posita fuit*, sed ܕܣܡ ܗܘ. ܢܡܘܣܗ, ut est locus in codice, in mendo esse videntur.

Ibid. l. 11 a fin., *et gloriam*, sic codex sine verbo, quod durius ab initio commatis repeteretur.

VII, 38. *sanctuarium*, supplendum verbum, cum etiam Latinus habeat *venerunt*.

46. *commonuisse eum*, Syr. ܕ... ܐܘܕܥܬܗ.

49. *Quaenam*, Syrus ܡܢܟ *A te*, sed ex Latino *Quid* etc. et ex contextu corrigo ܡܢܐ, quod verti.

56. *recogitavimus*, codex ܐܬܚܫܒܢ, quod, ut patet, mutandum in ܐܬܚܫܒܢ.

64. *quia servi ejus*, ܡܛܠ ܕܥܒܕܘܗܝ, Latinus in alia forma *quasi suis operibus;* cum ex uno puncto subjecto sit tota differentia Syri, puto amanuensem errasse, et scribendum esse ܡܛܠ ܕܥܒܕܘܗܝ *quia opera ejus;* nisi potius ex Hebraeo archetypo male lecto pro vocalibus sic dedit Graecus, et ex eo Latinus.

68. *et si non*, sic codex.

69. *et oblitus fuerit*, ܘܢܛܥܐ, sed ex Latino *deleverit*, corrigerem ܢܠܛܫ *deleverit*.

VIII, 2. *similitudinem*, codex ܡܠܬܐ, *verbum*, quod muto ex Latino *similitudinem* in ܡܬܠܐ.

45. *Non*, sic codex ܠܐ, sed ante ܠܐ linea alterius manus praeponitur; voluitne ܐܠܐ *Sed?*

47. *creaturam meam*, codex ܠܒܪܝܬܟ *creaturam tuam*, ex Latino *meam* correxi.

53. *et radix*, sic codex non adjecto *mali* ut in Latino.

59. *sitit cruciatus*, codex ܨܗܐ ܠܫܘܢܩܐ, quae nescio an recte dederim.

IX, 9. *eas*, codex ܐܢܘܢ, quod ex ܐܘܪ̈ܚܬܝ *vias meas*, cui refertur, mutandum in ܐܢܝܢ.

12. *hos oportebat*, ܠܗܠܝܢ ܕܘܠܐ ܗܘܐ ܠܗܘܢ, sed ܕ delendum esse patet.

14. *et dixi:* 15. *Etiam nunc* ܘܐܡܪܬ. ܐܦ ܗܫܐ, Latinus *et dixi*, 15. *Olim locutus sum, et nunc:* media transiliit noster ex omoeoteleuto, fortasse etiam ex eadem voce.

26. *Arphad* ܐܪܦܕ.

29. *non*, omittit codex, sed supplendum, ex contextu, et ex Latino, licet paullo aliter hic dederit.

47. *epuli*, ܕܡܫܬܘܬܐ, verti ex contextu magis, quam ex usu vocis, quae potius innueret diem quo deducta est sponsa in domum sponsi, ut in ea habitaret.

X, 8. *mundus*, ܥܠܡܐ, sed libenter legerem ܥܡܐ *populus*.

12. *fructum*, codex ܦܐܖ̈ܘܗܝ *fructus*, sed mox *quem* ܕ ܗܘ.

14. *qui fecit eum*, sic codex ܕܥܒܕܗ, sed superscripto puncto diacritico *eam*, legeret cum Latino, et ex ipso contextu.

22. *passae sunt*, sic codex mutata syntaxi, et item sequitur.

Ibid. *speculatores nostri*, ܕܝܢ̈ܝ, ut ܕܝܢܐ DAJONO *judex*.

32. *et veni in campum*, codex solum ܐܦ ܠܦܩܥܬܐ, *et in campum*, Latinus *et exivi in campum;* sive *veni*, sive *exivi* supplendum, ut patet, et omissionem innuit nota ܚܙܝ *vide* in margine a prima manu.

47. *in labore, hoc*, codex ܒܥܠܡܐ ܗܢܐ. *in mundo hoc;* ex Latino *cum labore, hoc* corrigo ܒܥܡܠܐ ܗܢܐ, quod dedi.

49. *filios suos*, sic codex.

XI, 13. *interiit*, hic et passim in sequentibus sic verti verbum ܐܬܛܫܝܬ, quod pro Graeco ἀφανίζομαι est Baruch, III, 19 Pes., Latinus vero reddidisset verbum Graecum, si illud erat, stricte *non apparere, non comparere* v. 14 et in sequentibus.

17. *Nemo*, ut Latinus, sed Syrus ܠܐ ܐܢܫ etiam *alae* referri posse putarem.

29. Deest in codice fere totum v. 30.

37. *silva*, codex ܥܓܐ *latere*, sed ex Latino *silva* hic, et loco parallelo Syro XII, 31 corrigendum ܥܒܐ, quod dedi.

XII, 28. *socium suum*, codex ܠܚܪܒܗ, *gladium suum*, ex contextu et ex Latino *qui cum eo*, corrigo ܠܚܒܪܗ, ut dedi.

XIII, 4. *quando sentiat ignem*, Syrus ܡܐ ܕܡܪܓܫܐ ܒܗ ܢܘܪܐ, sensu eodem, sed diversa phrasi.

13. *et accedebant*, codex ܘܗܘܘ ܡܬܩܪܒܝܢ ܗܘܘ, alterutrum ܗܘܘ delendum, vel primum mutandum puto in ܘܗܘܐ, *et fuit, accedebant.*

26. *per quem*, Syrus ܗܘ ܕܒܐܝܕܗ, quae aeque ferunt Latinum *qui per semetipsum.*

38. *per legem illius quae igni assimilata est*, ܒܢܡܘܣܗ ܕܗܘ ܕܐܬܕܡܝ ܠܢܘܪܐ., quae commodius verterentur *p. l. illius, qui igni assimilatus est,* sed priori interpretationi favet Latinus.

40. *Josiae*, ܕܝܘܫܝܐ, ut Latinus codicis Sangermanensis, Latinus vulgatus *Osee* recte.

Ibid. *Salbanasar*, ܫܠܡܢܣܪ, ut in Apoc. Baruch, supra, n. 62.

41. *ubi a diebus suis* ܐܝܟܐ ܕܡܢ ܝܘ̈ܡܘܗܝ, relato suffixo ad ܠܐܬܪܐ *in regionem.*

45. *miseri*, codex ܒܝܫ̈ܐ, puncta *ribui* vero fere abrasa, vel evanida; ceterum sic hic locus in codice.

54. *nostra*, sic codex ܕܝܠܢ.

56. *Altissimum*, post ܡܪܝܡܐ rasura spatii quattuor fere literarum, et in margine prima manu ܚܙܝ *vide*, quae nota indicat mendum subesse.

XIV, 10. *senescere.* Desunt in cod. vv. 11, 12.

39. *Et vidi, fuit*, ܘܚܙܝܬ ܗܘܐ, ex Latino et contextu lacuna apparet, imo ܗܘܐ ex puncti diacritici defectu servit circumscribendo tempori imperfecti Latini, qui habet: *et ecce calix plenus porrigebatur mihi.*

47. *et ... lumen*, sic codex ܘܢܘܗܪܐ, sed ex Latino et contextu reponendum ܢܗܪܐ *flumen.*

PASSIO S. VINCENTII LEVITAE ET MARTYRIS
ET LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM.

Duo ista pusilla cimelia reperit Custos catalogi nostrae Bibliothecae Sac. Antonius Ceruti inter Diplomata aliaque similia documenta membranacea, in quorum catalogo

conficiendo occupatus erat. Primum continetur duobus fere foliis membranaceis modici moduli, et charactere majusculo non ineleganti illo quidem exaratum est; aliquot etiam toni notas serius superscriptas gerit; quandam vero stichometriam refert in sua interpunctione, quae puncto et superscripta lineola constat, nisi major occurrat distinctio, quae duobus punctis indicatur. Alterum statim subsequitur praecedens in eadem pagina nullo interstitio relicto, et folium fere complectitur ejusdem moduli ac praecedens; charactere minusculo scribitur, et interpunpunctione fere eadem ac illud utitur. Aetate utrumque infra saeculum X non descendit, sed prius altero antiquius paullo est. Seriores curas utrumque expertum est, quae in notis indicavi, nec longe recentiores sunt priori scriptura. Post haec alia manu charactere minusculo aetatis paullo recentioris sequitur initium Actorum SS. Martyrum Luceiae Virginis et Auceiae regis, etc., quae Bollandistae ediderunt integra in *Acta Sanctorum* Junii t. V, p. 13, sub die XXV.

Passio S. Vincentii in rebus, imo saepe in verbis ita conspirat cum Actis quae vulgaverunt Bollandistae ad diem XXII Januarii et Ruinart in *Acta Martyrum sincera*, ut mutuus nexus negari nequeat. Sed quodnam ex his documentis vetustius ac sincerius? Forma quidem brevior ac simplicior nostro faveret, sed potuit sane ista esse ex natura lectionis ecclesiasticae, in quam redactum est. Nihil ideo de majori alterutrius dignitate affirmo; sed nolui vetustissimam sane Passionem supprimere, quae et quodam linguae nitore se commendat.

Lectio Actuum Apostolorum confirmat quod jamdudum criticis cordatis constat, Patres in sacris libris afferendis mordicus magis literae adhaesisse quam appareat illi, qui cum testibus sacris editis solum contulerit; et nescio an concurrat ad infirmandam opinionem de una licet recensita saepius versione Latina veteri. Adeo enim distat a testibus in Sabatier prolatis, cum aliunde conveniat adeo cum lectionibus, quas plures ille affert, Luciferi Calaritani, ut textum, unde nostra lectio est, illum usurpasse certo appareat.

GELASII CYZICENI HISTORIAE ECCLESIASTICAE LIBER TERTIUS MUTILUS ET COLLATIO PARTIUM EDITARUM.

Haec suppeditavit ingens codex bombycinus in 4.° Bibliothecae Ambrosianae, *M.* 88. *Sup.*, quem scripsit Johannes quidam monachus, non tamen totum, nec hunc ipsum tertium librum a cap. I ad XVIII inclusive. Fuit peculium Manuelis Sophiani, et ex insula Chio comparatus pro Bibliotheca Ambrosiana an. 1606.

Quae ingens volumen complectitur recensere operosum sane esset; dicam ergo tantum de nostra Historia quae continetur f. 1-f. 72 v°., sed permistis partibus nec una manu conscripta. Fol. 1-19 r.° versus finem: Tabula libri III hujusque capitula I-XVIII. In ima pagina fol. 19 r.° adnotatur λοιπάζει. Fol. 19 r.°-22 v.° circa medium ut Capitulum ιθ′, Λόγος Κωνσταντίνου σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον, qui est in Gelasii Cyziceni Actis Concilii Nicaeni II, VII; ejusdemque sermonis initium repetitur f. 22 v. sed lineis ductis reprobatur; initio vero hujus sermonis f. 19 in margine est nota fere formam digiti referens minio exarata. Fol. 23: Initium prooemii libri I Gelasii cum titulo Σύνταγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας συνόδου κ. τ. λ., et in fronte manus posterior: Ἡ ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ἔνθα ἐστίν. Haec omnia manus posterior supplevit saeculi fere XV, et postremum folium 23 aliud sibi connexum physice non habet, sed unum cum sequentibus compingitur, quae omnia ad finem libri manu vetustiori exarantur saeculi fere XIV, foliis 33-36 et nonnullis marginalibus exceptis. Fol. 24-32, ubi folii lacuna occurrit, prosequitur prooemium cum libro I. Versus finem fol. 32 v.° incipit liber II. Fol. 38 r.° versus finem desinit libri II capitulum VI, et in margine nota minio: Ζήτει ἐν τῇ ἀρχῇ μετὰ β′ τετράδια εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τρίτου, κεφ. ιθ′, σημεῖον τόδε, addita nota eadem illa quae apponitur supra f. 19, in folio vero 18 v.° ascribitur nota quaternionis β′, minus exacte quidem cum 18 folia praecedant. Continenter f. 38 sequitur Gelasii l. II, VIII, et finit iste liber f. 67. v.° versus initium, ubi iterum manus secunda in margine mi-

nio: Ζήτει ... (charta exesa) τοῦ τρίτου λόγου ἐν τῇ ἀρχῇ· λείπεται γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ὧδε. σημεῖον τόδε, nempe semilunula miniata, quae reperitur et initio libri tertii fol. 1. r.º Fol. 67 v.º-72 v.º versus finem sequuntur tres epistolae Constantini, quae ut libri tertii Gelasii prostant in ejus editionibus, in Mansi, Coll. Conc. II, 929-946, quarum quidem prior tantum ut libri tertii indicatur in tabula f. 1, ceterae non memorantur. Desunt vero omnino ex capitulis indicatis in tabula tria ultima, quae quidem, saltem duo postrema, libro dignitatem conciliassent.

Nomen auctoris in titulis nostri codicis non comparet; sed omnia quae Gelasii prostant eadem hic habentur, nec de his dubium, cum aliunde constet; de auctore vero partis ineditae libri tertii nemo prudens dubitabit, puto, post notas codicis quas retuli. Equidem duae postremae epistolae, quae libro tertio assignantur, non recensentur in tabula ejusdem, sed quavis de causa id factum fuerit, non sufficit, ut illarum notarum auctoritatem infirment, potuit vero qui tabulam confecit illas non habuisse in suo exemplari, proindeque omisisse, aliaeque excogitari possent difficultatis solutiones. Sunt nonnulla in textu ipso occurrentia quae Gelasium indicare videntur, quae suis locis monui lectorem; resumptio vero praecedentium duorum librorum, quae libro tertio praescribitur, evidenter refert duos libros Gelasii, ut conferenti patet. Quae demum ex styli convenientia inter operis partes deduci possunt argumenta, ex earum editione nunc quisque potest per se praestare.

Primus nostrum codicem breviter indicavit Montfaucon, Bibliotheca Bibliothecarum, I, pag. 498, B. *Historiae Ecclesiasticae* etc. Dein nostrum opus ut anonymi auctoris indicavit Cardinalis Angelus Mai, Spicil. Rom. V, 247 partis I; qui in t. VI, p. 603-610 edidit tabulam et capitula I, II, VIII, cum Latina versione et notis, usus apographo, quem in ejus usum confecerat Comes Carolus Octavius Castiglioni; leviora menda aliquot ejus editionis ex codice in mea editione tacite correxi. Proposuerat demum edere librum totum Sac. Joseph Robiati, Doctor Collegii Ambrosianae Bibliothecae ab anno 1855, vir de me bene meritus, qui partem libri jam descripserat et ulla in adversaria conjecerat, sed adversa qua jampridem vexabatur valetudine increbescente defunctus est anno 1857.

Diutius delitescere librum aequum non erat, et jam profero, fideliter quantum potui codicem referens, nisi quod levissima sphalmata, ut iotacismi ac similia, tacite interdum ipse correxi, vel secundae manus correctiones recepi; saepius tamen indicavi. Etiam spiritus et accentus ex codice retinui, nec ipsos erroneos correxi, nisi statim occurrerent loci alii, in quibus ipse libri amanuensis recte dederat; sed et in his una alterave vice me incaute correxisse nunc video; demum in ullis rationem in codicibus saepe obviam, sed quam impressi libri non norunt, indicare non potui, nec etiam volui. Interpunctionem ipse apposui, illa codicis neglecta utpote nimis a nostra abhorrente nec ut libri junioris digna satis quae repraesentaretur fideliter. Versionem Latinam addam, necne, post totum librum impressum adeoque bene perspectum haereo incertus; si videro desiderari, in posterum perficiam. Ceterum manum medicam alicubi desiderat adhuc noster liber linguam quod attinet, et magis etiam in iis quae narrationis veritatem tangunt. Utrumque, ut res bene perficiantur, reliqui viris doctis qui in philologia Graeca christiana et in ecclesiastica historia versati parati ad rem accedere possunt.

APOCALYPSIS BARUCH,

OLIM DE GRAECO IN SYRIACUM,

ET NUNC DE SYRIACO IN LATINUM TRANSLATA.

LIBER APOCALYPSEOS BARUCH FILII NERIAE, TRANSLATUS DE GRAECO IN SYRIACUM.

1. Et factum est in anno XXV Jechoniae regis Judae, factum est verbum Domini super Baruch filium Neriae, et dixit ei: Vidistine quaecumque facit mihi populus iste, mala quae fecerunt duae tribus istae, quae remanserunt, magis quam decem tribus, quae captivae abductae fuerunt? Tribus enim priores a regibus suis adigebantur ad peccandum, istae duae vero ipsae adigebant et cogebant reges suos ad peccandum. Propter hoc ecce adduco malum super urbem istam et super habitatores ejus, et auferetur a conspectu meo ad tempus, et disperdam populum istum inter gentes, ut gentibus benefaciat. Et populus meus castigabatur, et veniet tempus, et requirent prosperitatem temporum suorum.

2. Haec autem dixi tibi, ut dicas Jeremiae et omnibus qui similes sunt vobis, ut recedatis ab urbe ista. Quia opera vestra sunt urbi huic tamquam columna firma, et preces vestrae tamquam murus validus.

3. Et dixi: O dominator Domine, ideone veni in mundum, ut viderem malum matris meae? Nequaquam, Domine. Si inveni gratiam in oculis tuis, recipe prius spiritum meum, ut abeam apud patres meos, et non spectem exitium matris meae. Quia duo urgent me vehementer. Resistere enim tibi non possum; sed neque spectare malum matris meae potest anima mea. Unum autem loquar in conspectu tuo, Domine. Quid ergo erit post ista? Si enim perdis urbem tuam, et tradis terram tuam odientibus nos, quomodo iterum memorabitur nomen Israel? Aut quomodo loquetur de laudibus tuis? Aut cuinam explicabitur quod est in lege tua? Anne mundus * revertetur ad naturam suam, et seculum redibit ad silentium pristinum? Et recipiet se multitudo animarum, et natura hominum iterum non nominabitur? Et ubinam est quodcumque dixisti Moysi de nobis?

4. Et dixit mihi Dominus: Urbs ista ad tempus tradetur, et populus castigabitur aliquandiu, et seculum oblivioni non dabitur. Anne putas, quod ista sit urbs, de qua dixi: Super volas manuum

mearum descripsi te? Non ista aedificatio nunc aedificata in medio vestrum, illa est quae revelabitur apud me, quae hic praeparata fuit ex quo cogitavi ut facerem paradisum, et ostendi eam Adam priusquam * peccaret, cum vero abjecit mandatum, sublata est ab eo ut etiam paradisus. Et postea ostendi eam servo meo Abraham noctu inter divisiones victimarum. Et iterum etiam Moysi ostendi eam in monte Sinai, quando ostendi ei imaginem tabernaculi et omnia vasa ejus. Et nunc ecce custodita est apud me sicut et paradisus. Ito ergo, et fac quemadmodum praecipio tibi.

5. Et respondi et dixi: Futurum est ergo ut succumbam in Sion, quia venient inimici tui ad istum locum, et polluent sanctuarium tuum, et in captivitatem abducent hereditatem tuam, et dominabuntur eorum quos dilexisti, et abibunt iterum in regionem idolorum suorum, et gloriabuntur ante eos. Et quidnam facies nomini tuo magno? Et dixit mihi Dominus: Nomen meum et gloria mea saeculum aeternum est eis; judicium autem meum tempore suo custodiet jus suum. Et tu videbis oculis tuis, non hostes subvertere Sion, neque comburere Jerusalem, sed judici ministrare ad tempus. Tu vero vade et fac quodcumque dixi tibi. Et abii, et assumsi Jeremiam et Adu, et Sariam, et Jabisc, et Godoliam et omnes honoratos populi, et duxi eos in vallem Cedron, et enarravi eis quidquid dictum fuerat mihi. Et levaverunt vocem suam et fleverunt omnes. Et consedimus ibi et jejunavimus usque ad vesperam.

6. Et factum est crastina die, et ecce exercitus Chaldaeorum circumdedit urbem, et tempore vesperae reliqui populum ego Baruch, et exivi et steti apud quercum; et contristabar super Sion, et ingemiscebam super captivitatem, quae supervenerat populo. Et ecce subito spiritus fortitudinis sustulit me et extulit me supra murum Jerusalem in altum. Et vidi, et ecce quatuor Angeli stantes super quatuor angulos urbis, tenentes unusquisque ex eis lampada ignis in manibus suis. Et Angelus alius descendebat de caelo, et dixit eis: Tenete lampades vestras, neque incendatis donec dicam vobis. Missus sum enim ut primum loquar terrae verbum, et deponam apud eam quod praecepit mihi Dominus altissimus. Et vidi eum descendisse in Sancta Sanctorum, et sumsisse inde velum, et Ephod sanctum, et propitiatorium, et duas tabulas, et vestem sanctam sacerdotum, et thuribulum, et quadraginta octo lapides pretiosos, quibus ornabatur sacerdos, et omnia vasa sancta tabernaculi. Et dixit terrae voce magna: Terra, terra, terra, audi verbum Dei fortis, et accipe quae ego commendo tibi, et custodi ea usque ad extrema tempora, ut quando jussa fueris, ea reddas; ut non potiantur eis alienigenae. Quia venit tempus, ut tradatur ad tempus et Jerusalem, usquedum dicatur, ut iterum restituatur in aeternum. Et aperuit terra os suum, et absorbuit ea.

7. Et post haec audivi Angelum dicentem Angelis qui tenebant lampades: Diruite ergo et subvertite muros ejus usque ad fundamenta, ne glorientur inimici et dicant: Nos subvertimus murum Sion, et incendimus locum Dei fortis; et occupastis * locum in quo stabam antea.

8. Angeli autem fecerunt sicut praecepit eis, et cum dissipassent angulos muri, vox audita est ab interiore parte templi, postquam decidit murus, dicens: Ingredimini hostes et venite adversarii; deseruit enim qui custodiebat domum. Et abii ego Baruch. Et factum est post haec, ingres-

sus est exercitus Chaldaeorum, et ceperunt domum et omnia in circuitu ejus, et populum captivum abduxerunt, et ex eis occiderunt, et Sedeciam regem vinxerunt et miserunt ad regem Babylonis.

9. Et veni ego Baruch et Jeremias, cujus inventum est purum cor a peccatis, qui captus non fuerat in occupatione urbis; et scidimus vestes nostras et flevimus et luximus et jejunavimus septem diebus.

10. Et fuit post septem dies, factum est super me verbum Dei, et dixit mihi: Dic Jeremiae, ut vadat et confirmet captivitatem populi usque ad Babylonem. Tu autem mane hic in vastitate Sion, et ego ostendam tibi post hos dies quod futurum est ut contingat in fine dierum. Et dixi Jeremiae sicut praecepit mihi Dominus. Et ipse quidem ivit cum populo, ego autem Baruch reversus sum, et sedi ante portas templi, et lamentatus sum lamentationem istam super Sion, et dixi: Beatus ille qui natus non est, aut qui natus est et mortuus est. Nobis vero qui vivimus vae nobis, quia vidimus tribulationes Sion, et quod accidit Jerusalem. Advocabo* Sirenes de mari, et vos, Leljoto, e deserto venite, et Sciade et Jorure e sylvis: evigilate et accingite femora vestra ad planctum, et sumite mecum lamentationes, et plangite mecum. Vos, agricolae, ne seminetis iterum, et tu, terra, cur das fructus frugum tuarum? Retine intra te dulcedinem alimentorum tuorum. Et tu, vitis, cur ultra das vinum tuum? Quia iterum non offeretur inde in Sion, neque iterum primitiae offerentur. Et vos, caeli, retinete rorem vestrum, neque aperiatis thesauros pluviae. Et tu, sol, retine lucem radiorum tuorum; et tu, luna, extingue multitudinem lucis tuae. Cur enim iterum orietur lux, ubi lux Sion obscurata est? Et vos, sponsi, ne ingrediamini, et virgines coronis ne ornentur; et vos, mulieres, ne oretis ut pariatis. Laetabuntur enim magis steriles, et gaudebunt illae quae filios non habent, et illae quae filios habent contristabuntur. Cur enim parient in doloribus, et sepelient in gemitibus? Aut cur iterum filios habebunt homines, aut semen naturae eorum cur iterum nominabitur, ubi ista mater desolata fuit, et filii ejus in captivitatem abducti fuerunt? Ex hoc nunc ne iterum loquamini de pulcritudine, neque disseratis de decore. Vos autem, sacerdotes, sumite claves Sanctuarii, et projicite in altitudinem caeli, et date eas Domino, et dicite: Custodi domum tuam tu; nos enim ecce* invenimus oeconomos mendaces. Et vos, virgines, qui netis byssum et sericum cum auro Ophir, festinate et sumite omnia et projicite in ignem, ut afferat ea ad illum qui fecit ea, et flamma remittat ea ad illum qui creavit ea, ne potiantur eis inimici.

11. Dico autem hoc ego Baruch contra te, Babylon: Si fuisses tu prosperata, et Sion habitaret in gloria sua, dolor fuisset nobis magnus, quod esses aequalis Sion. Nunc vero ecce dolor infinitus, et gemitus sine mensura, quia tu ecce prosperata es, et Sion desolata. Quisnam erit judex de istis? Aut cuinam conquaeremur de iis quae contigerunt nobis? O Domine, quomodo sustinuisti? Requieverunt patres nostri sine doloribus, et justi ecce dormiunt in terra in tranquillitate. Non enim noverunt angustiam istam, neque audierunt de iis quae contigerunt nobis. Sint tibi, terra, aures, et tibi, pulvis, cor; et ite et nunciate in inferno, et dicite mortuis: Beati vos magis quam nosmetipsi, qui vivi sumus.

12. Sed hoc dicam quomodo cogito, et loquar contra te, terra, quae prosperaris.

Non utique semper meridies urit, neque perpetui radii solis ardent. Ne praesumas et reputes te semper prosperatam fore et gaudentem, neque valde extollaris et opprimas. Certo enim in tempore suo evigilabit contra te furor, qui nunc in longanimitate tanquam in fraenis retinetur. Et cum haec dixissem jejunavi septem diebus.

13. Et factum est post haec, ego Baruch stabam super montem Sion; et ecce vox venit de excelsis, et dixit mihi: Sta super pedes tuos, Baruch, et audi verbum Dei fortis. Quia stupuisti de iis quae contigerunt Sion, propter hoc servatus servaberis in finem temporum, ut sis in testimonium, ut si dicant unquam urbes illae quae prosperantur: Cur adduxit super nos Deus fortis retributionem istam, dic eis tu et similes tui, vos qui vidistis: Calamitas ista est et retributiones, quae veniunt super vos et super populum vestrum in tempore suo, ut perfecte castigentur gentes. Et tunc expectabunt. Et si dixerint in illo tempore: Quando? Dices eis: Vos qui bibistis vinum colatum, bibite etiam de faece ejus. Judicium enim est Excelsi qui non respicit personas. Propter hoc filiis suis antea non pepercit, sed excruciavit eos sicut inimicos suos, quia peccaverunt. Tunc ergo castigati fuerunt ut veniam invenirent. Nunc autem vos, populi et gentes, debitores estis, quia toto hoc tempore conculcastis terram, et usi estis creatura contra fas. Semper enim benefaciebam vobis, et vos abnegastis beneficentiam semper.

14. Et respondi et dixi: Ecce indicasti mihi rationem temporum, et quid futurum sit post haec, et dixisti mihi, quia populis proderit retributio quae dicta est a te. Et nunc scio multos esse qui peccaverunt, et in prosperitate vixerunt, et abierunt ex mundo, exigui autem populi superstites erunt in illis temporibus, quibus dicentur verba quae dixisti. Et quaenam enim utilitas est in hoc, aut quidnam pejus istis, quae vidimus contigisse nobis, expectabimus ut videamus? Iterum autem loquar in conspectu tuo. Quid profecerunt illi qui scierunt ante te, et non ambulaverunt in vanitate sicut reliqui populi, et non dixerunt mortuis: Date nobis vitam, sed semper timebant te, et vias tuas non dereliquerunt? Et ecce abrepti fuerunt*, neque propter eos misertus es Sion. Et si alii inique egerunt, debitum erat Sioni, ut propter opera illorum, qui operati fuerant bona, dimitteretur ei, neque propter opera operantium injustitiam demergeretur. Sed quis, dominator Domine, assequetur judicium tuum? Aut quis investigabit profundum viae tuae? Aut quis supputabit gravitatem semitae tuae? Aut quis poterit cogitare consilium tuum incomprehensibile? Aut quis unquam ex natis invenit principium aut finem sapientiae tuae? Omnes nos enim similes facti sumus halitui. Quemadmodum enim halitus ascendit quin procedat de corde, et restinguitur, sic est natura hominum, qui non ex voluntate sua eunt, et quid erit eis in fine nesciunt. Justi enim bene sperant finem, et sine timore ab hoc domicilio proficiscuntur, quia habent apud te vim operum custoditam in thesauris. Propter hoc etiam ipsi sine timore relinquunt mundum istum, et fidentes in laetitia sperant se recepturos mundum quem promisisti eis. Nobis autem vae, qui et nunc probris afficimur, et in illo tempore expectamus mala. Tu autem recte nosti, quid feceris de servis tuis; quia nos non possumus intelligere aliquid boni, quomodo tu sis fictor noster. Iterum autem loquar in conspectu

tuo, dominator Domine. Quando non erat mundus olim cum habitatoribus suis, cogitasti et dixisti verbo, et statim opera creaturarum steterunt in conspectu tuo; et dixisti ut faceres mundo tuo hominem administratorem operum tuorum, ut cognosceretur nequaquam ipsum factum fuisse propter mundum, sed mundum propter eum. Et nunc video, quia mundus, qui factus est propter nos, ecce permanet, nos vero, propter quos fuit, abimus.

15. Et respondit Dominus, et dixit mihi: Recte stupuisti de discessione hominum, sed non bene judicasti de malis quae contingunt iis qui peccant; et quod dixisti justos abreptos fuisse, et impios prosperatos, et quod dixisti, quod homo non novit judicium tuum; propter hoc audi, et dicam tibi, et ausculta, et audire te faciam verba mea. Bene non novisset homo judicium meum, nisi accepisset legem, et nisi esset timor ejus in intelligentia. Nunc autem quia, cum novisset, fecit, et propter hoc etiam cum noscat, torquetur. Et de justis quod dixisti propter eos venisse hunc mundum, imo ille quoque iterum, qui futurus est, est propter eos. Mundus iste enim est eis agon et molestia in labore multo; et ille ergo qui futurus est, corona in gloria magna.

16. Et respondi et dixi: Dominator Domine, ecce anni huius temporis parvi et mali, et quisnam potest in hoc modico acquirere illud cui non est mensura?

17. Et respondit Dominus et dixit mihi: Apud Altissimum non computatur tempus multum, neque anni parvi. Quid enim profuit Adae, quod vixerit nongentos et triginta annos, et transgressus est quod jussus fuerat? Non ergo profuit ei multitudo temporis quod vixit, sed mortem attulit et abscidit annos eorum qui ab eo geniti fuerunt. Aut quidnam detrimenti passus est Moyses quod vixerit tantum centum et viginti annos, et quia subjectus fuit ei qui eum finxit, attulit legem semini Jacob, et lucernam illuminavit generi Israel?

18. Et respondi et dixi: Ille qui illuminavit, sumsit de luce, et pauci sunt qui imitati sunt illum. Illi multi vero, quos illuminavit, sumserunt de tenebris Adam, neque delectati sunt de luce lucernae.

19. Et respondit et dixit mihi: Propter hoc illo tempore statuit eis testamentum et dixit: Ecce posui ante te vitam et mortem, et contestatus est in eos caelum et terram. Sciebat enim tempus suum modicum esse, caelum vero et terram semper subsistere. Ipsi autem post mortem ejus peccaverunt et abjecerunt, cum scirent se habere legem objurgantem et lucem, in qua errare non poterat aliquid, orbes quoque caelestes, * qui testarentur et me, et de omni quod est judico ego. Tu autem ne recogites in anima tua de istis, neque affligaris de iis, quae fuerunt. Nunc enim finis temporis sive negotiorum, sive prosperitatis sive ignominiae requiritur, et non initium ejus. Quia si fuerit homo prosperatus in primordiis suis et in senectute sua probris afficiatur, obliviscitur omnem prosperitatem quam habuit; iterumque si fuerit homo probris affectus in primordiis suis, et in extremis suis fuerit prosperatus, non recordatur iterum ignominiam suam. Et iterum audi: omne tempus istud a die quo decreta fuit mors contra eos qui praetereunt in isto tempore, si unusquisque prosperatus esset, et in fine suo in vanitatem corrumperetur, esset omne.

20. Propter hoc ecce dies venient, et festinabunt tempora magis quam priora, et

current horae * magis quam illae quae praeterierunt, et praeteribunt anni celerius quam praesentes. Propter hoc nunc sustuli Sion, ut magis festinarem et visitarem mundum in tempore suo. Nunc ergo tene in corde tuo quodcumque praecipio tibi, et obsigna ea in penetralibus mentis tuae. Et tunc ostendam tibi judicium virtutis meae et vias meas investigabiles. Vade igitur et sanctificare septem diebus, neque edas panem, neque bibas aquam, neque loquaris alicui. Et postea veni ad locum istum, et revelabor tibi, et vera loquar tecum, et praecipiam tibi de ratione temporum. Venient enim et non tardabunt.

ORATIO BARUCH FILII NERIAE.

21. Et abii inde et sedi in valle Cedron in caverna terrae, et sanctificavi animam meam ibi, et panem non comedi, neque esurivi, et aquam non bibi, neque sitivi, et fui ibi usque ad diem septimum, ut praeceperat mihi. Et postea veni ad locum ubi locutus fuerat mecum. Et fuit ad occasum solis, cepit anima mea cogitationem multam, et incepi loqui coram Forti et dixi: O qui fecisti terram, audi me, qui statuisti firmamentum in plenitudine * sua, et altitudinem caeli firmasti in spiritu, qui vocasti ab initio mundi quod nondum erat, et obediunt tibi: tu qui aeri praecepisti nutu tuo, et quae futura sunt vidisti sicut ea quae facis, qui virtutes astantes coram te in cogitatione magna regis, et viventia sancta, quorum non est numerus, quae fecisti a saeculo, flammae et ignis *, quae stant in circuitu throni tui, in indignatione regis: tibi uni hoc est, ut facias statim omne quod volueris: qui in numero guttas pluviae super terram pluis; et finem temporum, antequam veniant, tu solus nosti, intende in deprecationem meam. Tu enim solus potes sustentare omnes qui sunt, et eos qui praetereunt et eos qui futuri sunt, eos qui peccant et eos qui justificantur, sicut vivens investigabilis; tu enim solus es vivens immortalis et investigabilis, et numerum hominum nosti. Et si in tempore multi peccaverunt, etiam alii non panci justificati sunt. Tu nosti ubi serves extremum eorum qui peccaverunt, aut finem eorum qui justificati sunt. Si enim haec tantum vita esset, quae hic est omni homini, nihil esset amarius hoc. Quid enim prodest virtus quae in infirmitatem convertitur, aut alimentum saturitatis, quae convertitur in famem, aut pulcritudo quae deinde fit odibilis? Semper enim natura hominum mutatur. Aut nihil, sicuti quod sumus, est enim ab initio, nunc non sumus *, et sicuti, quod sumus nunc, postea non permanebimus. Si enim paratum non fuisset, ut esset omnibus finis, in vanum esset eorum initium. Sed quodcumque venit a te, indica mihi, et de quacumque re rogavero te, illumina me. Usquequo quod corrumpitur permanebit, et usquequo tempus mortalium prosperabitur, et ad quodnam tempus qui praetereunt in mundo polluentur in improbitate multa? Praecipe ergo in misericordia, et perfice quidquid dixisti te adducturum esse, ut innotescat potentia tua illis qui putant longanimitatem tuam esse infirmitatem, et ostende illis qui nesciunt, et viderunt quod accidit nobis et urbi nostrae hucusque, juxta longanimitatem potentiae tuae. Quia tu vocasti nos propter nomen tuum populum dilectum. Omnis ergo ex hoc nunc natura mortalis. Et increpa jam nunc angelum mortis, et appareat gloria tua, et innotescat magnitudo decoris tui, et obsignetur infernus, ne ex hoc nunc

accipiat mortuos, et reddant promptuaria animarum eas quae in eis inclusae sunt. Multi enim sunt anni similes iis qui desolati fuerunt a diebus Abraham et Isaac et Jacob et eorum omnium qui similes sunt eis, qui in terra dormiunt, propter quos dixisti creasse mundum. Et nunc ostende cito gloriam tuam, neque differas quod a te promissum fuit. Et fuit; complevi verba orationis hujus, debilitatus sum valde*.

22. Et fuit post haec, et ecce aperti sunt caeli, et vidi, et virtus data est mihi; et vox de excelsis audita est, et dixit mihi: Baruch, Baruch, cur commoveris? Qui vadit in via nec complet eam, aut qui abit in mari, nisi perveniat in portum, potestne consolari? Aut qui promittit alicui se daturum ei donum, nisi tradiderit illud, nonne fraudatio est? Aut qui seminat terram, nisi in tempore suo metat fructus ejus, nonne omnia perdit? Aut qui plantat plantationem, nisi creverit usque ad tempus conveniens, numquid exspectat qui eam plantavit, ut accipiat ab ea fructus? Aut mulier quae conceperit, si pariat immature, nonne occidens occidit infantem suum? Aut qui aedificat domum, nisi tecto cooperiat et compleat eam, numquid potest vocari domus? Dic mihi primum ista.

23. Et respondi et dixi: Non, dominator Domine. Et respondit et dixit mihi: Cur igitur commoveris de eo quod non nosti, et cur turbaris de iis, in quibus non es eruditus? Quomodo enim non es oblitus homines qui nunc sunt, et eos qui transierunt, sic recordor ego eos quorum memoria facta est et eos qui venient. Quia quando peccavit Adam et decreta fuit mors contra eos qui gignerentur, tunc numerata est multitudo eorum qui gignerentur, et numero illi praeparatus fuit locus ubi habitarent viventes, et ubi custodirentur mortui. Nisi ergo compleatur numerus praedictus non vivet creatura, spiritus enim meus creator vitae est, et infernus excipiet mortuos. Et iterum est tibi, ut audias quod futurum est ut veniat post tempora ista. Vere enim prope est redemptio mea ut veniat, neque longe est sicut olim.

24. Ecce enim dies veniunt, et aperientur libri, in quibus scripta sunt peccata omnium qui peccaverunt, et iterum etiam thesauri, in quibus justitia eorum qui justificati sunt in creatura, collecta est. Erit autem in illo tempore, videbis tu et multi qui tecum sunt, longanimitatem Excelsi, quae fuit in omni generatione et generatione; qui longanimis erat in omnes natos qui peccabant et justificabantur. Et respondi et dixi: Sed ecce, Domine, nemo novit numerum rerum quae transierunt, neque earum quae futurae sunt. Ecce enim ego quoque quod accidit mihi scio, quod autem futurum est ut sit inimicis nostris, nescio, et quando visitabis opera tua.

25. Et respondit et dixit mihi: Tu quoque reservaberis usque ad illud tempus signo illi quod Altissimus facturus est habitatoribus terrae in extremo dierum. Hoc ergo erit signum. Quando apprehendet stupor habitatores terrae, et incident in tribulationes multas, et iterum incident in tormenta magna. Et erit cum dicent in cogitationibus suis prae tribulatione sua multa: Non recordatur ultra Fortis terrae; et erit, cum desperabunt, tunc evigilabit tempus.

26. Et respondi et dixi: Num tempus multum permanebit tribulatio illa quae erit, annosne multos comprehendet necessitas illa?

27. Et respondit et dixit mihi: In duodecim partes divisum est tempus illud, et

unaquaeque earum reservatur illi quod constitutum est ei.

In parte prima initium erit perturbationum.

Et in parte secunda occisiones procerum.

Et in parte tertia casus multorum in mortem.

Et in parte quarta emissio vastitatis.

Et in parte quinta fames et prohibitio pluviae.

Et in parte sexta terraemotus et terrores.

Et in parte octava * multitudo phantasiarum et occursus τῶν Sciade *.

Et in parte nona casus ignis *.

Et in parte decima rapina et oppressio multa.

Et in parte undecima iniquitas et incontinentia.

Et in parte duodecima confusio permistionis omnium simul quae ante dicta sunt.

Hae autem partes illius temporis reservantur, et erunt commistae una cum alia, et sibi invicem ministrabunt. Ex semetipsis enim proficient, et ab aliis accipient, et ex semetipsis et ex aliis perficientur; ut non intelligant illi qui erunt super terram in illis diebus finis illius temporum.

28. Veruntamen omnis qui attenderit tunc sapiens erit. Mensura autem et supputatio temporis illius erunt duae partes hebdomades τῶν septem hebdomadarum *. Et respondi et dixi: Bonum esset hominem pervenire et videre, melius autem isto non pervenire, ne cadat. Sed dicam etiam istud. Contemnetne qui non corrumpetur ea quae corrumpentur, et quod eveniet in iis ipsis quae corrumpentur, ut tantum in ea quae non corrumpentur respiciat? Si autem, Domine, vere futurum est ut veniant quae praedixisti mihi; si autem inveni gratiam in oculis tuis, indica mihi etiam istud: Utrum in uno loco, aut in una ex partibus terrae futura sunt ista, an tota terra sentiet?

29. Et respondit et dixit mihi: Totius erit terrae * quod eveniet tunc. Propterea omnes qui vivent sentient. In illo autem tempore protegam tantum eos qui reperientur in illis diebus in terra ista. Et erit postquam completum fuerit quod futurum est ut sit in illis partibus, tunc incipiet revelari Messias. Et revelabitur Behemoth ex loco suo, et Leviathan ascendet de mari, duo cete magna quae creavi in die quinto creationis et reservavi eos usque ad illud tempus; et tunc erunt in escam omnibus qui residui fuerint. Etiam terra dabit fructus suos unum in decem millia, et in vite una erunt mille palmites, et unus palmes faciet mille botros, et botrus unus faciet mille acinos, et unus acinus faciet corum vini. Et qui esurierunt jucundabuntur, iterum autem videbunt prodigia quotidie. Spiritus enim egredientur e conspectu meo ad afferendum unoquoque mane odorem fructuum aromatum, et in fine diei nubes stillantes rorem sanitatis. Et erit in illo tempore, descendet iterum desuper thesaurus manna, et comedent ex eo in istis annis; quoniam ipsi sunt qui pervenerunt ad finem temporis.

30. Et erit post haec, cum implebitur tempus adventus Messiae et redibit in gloria, tunc omnes qui dormierunt in spe ejus, resurgent. Et erit in illo tempore, aperientur promptuaria, in quibus custoditus erat numerus animarum justorum, et exibunt, et apparebit multitudo animarum simul in uno coetu unius animi, et gaudebunt priores, et ultimae non contristabun-

tur. Scit enim venisse tempus, de quo dictum fuit esse finem temporum. Animae autem impiorum, cum videbunt omnia ista, tunc magis tabescent. Sciunt enim venisse supplicium eorum et advenisse perditionem eorum.

31. Et fuit post haec, perrexi ego ad populum, et dixi eis: Congregate mihi omnes seniores vestros, et loquar vobis verba. Et congregati sunt omnes in vallem Cedron. Et respondi et dixi eis: Audi Israel, et loquar tibi, et tu, semen Jacob, ausculta, et erudiam te. Ne obliviscamini Sion, sed recordamini angustias Jerusalem. Ecce enim dies veniunt, et assumetur in corruptionem omne quod fuit, et erit tamquam non fuerit.

32. Vos autem si praeparaveritis corda vestra, ut seminetis in eis fructus legis, proteget vos in illo tempore, in quo futurum est, ut Fortis concutiat omnem creaturam. Quia post modicum tempus concutietur aedificatio Sion, ut aedificetur iterum. Verum non permanebit ipsa illa aedificatio, sed iterum post tempus eradicabitur, et permanebit desolata usque ad tempus. Et postea oportet renovari in gloria, et coronabitur in perpetuum. Non ergo debet nos contristare * hoc omne super malo quod supervenit nunc, sicuti super aliquo quod futurum erat. Prae duabus autem tribulationibus major erit agon, quando futurum est, ut Fortis innovet creaturam suam. Et nunc ne appropinquetis ad me usque ad paucos dies, neque visitetis me donec veniam ad vos. Et factum est, cum locutus fuissem ad eos omnia verba haec, abii ego Baruch in viam meam, cumque vidisset me populus proficiscentem, extulerunt vocem suam et ejulaverunt et dixerunt: Quo proficisceris a nobis, Baruch, et relinquis nos sicut pater qui relinquit filios suos orphanos, et discedit ab eis?

33. Haeccine sunt mandata quae mandavit tibi socius tuus Jeremia propheta et dixit tibi: Prospice populo isti dum eam et confirmem reliquos fratres in Babylone, contra quos exiit sententia ut in captivitatem ducantur? Et nunc si tu quoque reliqueris nos, melius est nobis ut moriamur cuncti in conspectu tuo, et tunc elongeris a nobis.

34. Et respondi et dixi populo: Absit a me, ut relinquam vos, aut elonger a vobis, sed tantum ibo usque ad Sancta Sanctorum ut petam a Forti pro vobis et pro Sion, si forte illuminer aliquid magis; et postea revertar ad vos.

35. Et ivi ego Baruch usque ad locum sanctum, et sedi super ruinas ejus et flevi et dixi: O oculi mei, estote scatebrae et palpebrae oculorum meorum fons lacrymarum. Quomodo enim ingemiscam super Sion, et quomodo lugebo super Jerusalem? Quia in loco isto ubi prostratus sum nunc, olim Summus Sacerdos offerebat oblationes sanctas, et ponebat in eo fumum thymiamatum odoramentorum suavium. Nunc autem facta est pulvis gloriatio nostra, et desiderium animae nostrae arena.'

36. Et cum haec dixissem obdormivi ibi, et vidi in nocte visionem; et ecce silva arborum plantata in campo, et circumdabant eam montes sublimes et praerupta rupium, et locum multum occupabat silva, et ecce ex adverso ipsius ascendit vitis una, et desub ea egrediebatur fons in tranquillate; pervenit autem ille fons usque ad silvam, et factus est in fluctus magnos, et inundaverunt fluctus silvam illam, et derepente eradicaverunt multitudinem silvae illius, et subverterunt omnes montes in circuitu ejus. Et altitudo silvae humiliabatur, et vertex montium humiliatus fuit, et valde praeva-

luit fons ille, ut non relinqueret aliquid ex silva illa multa praeter unam cedrum tantum. Etiam hanc cum dejecisset, et multitudinem silvae illius perdidisset et eradicasset, ut nihil relinqueretur ex ea, neque locus ejus cognosceretur, ipsa autem illa vitis veniebat cum fonte in quiete et tranquillitate multa, et venit usque ad locum unum, qui non longe erat a cedro, et cedrum dejectam admoverunt ad eam. Et vidi, et ecce aperuit os suum vitis illa, et locuta est et dixit cedro illi: Nonne tu es cedrus, quae relicta fuisti de silva malitiae, et in manu tua perseverans erat malitia, et exercebatur omnibus annis istis, et bonitas nunquam, et invalescebas super id quod tuum non erat, neque super id, quod tuum erat, unquam miserta es, et extendebas potestatem tuam super eos qui longe erant a te, et eos qui appropinquabant ad te in retibus impietatis tuae detinebas, et extollebas animam tuam semper, sicuti quae non posset eradicari? Nunc autem festinavit tempus tuum, et venit hora tua. Abi ergo etiam tu, cedre, post silvam quae abiit coram te, et fias cum ea pulvis, et terra vestra misceatur simul. Et recumbite nunc in angustia, et quiescite in tormento, donec veniat tempus tuum postremum, in quo iterum venies, et magis torqueberis.

37. Et post haec vidi illam cedrum ardentem, et vitem crescentem, ipsam et omne quod in circuitu ejus erat, campum plenum * floribus immarcescibilibus. Ego autem evigilavi et surrexi.

38. Et oravi et dixi: Dominator Domine, tu in omni tempore illuminas eos qui in intelligentia diriguntur. Lex tua est vita, et sapientia tua rectitudo est. Indica ergo mihi interpretationem hujus visionis. Tu enim scis, quia anima mea omni tempore in lege tua conversabatur, et a diebus meis a sapientia tua non sum elongatus.

39. Et respondit et dixit mihi: Baruch, haec est interpretatio visionis quam vidisti. Quemadmodum vidisti silvam multam, quam circumdabant montes excelsi et praerupti, hoc est verbum. Ecce dies veniunt, et corrumpetur regnum istud quod olim corrupit Sion, et subjicietur illi quod venturum est post ipsum. Iterum autem et illud post tempus corrumpetur, et surget aliud tertium, et dominabitur etiam illud in tempore suo et corrumpetur. Et post ista surget regnum quartum, cujus potestas erit dura et mala magis quam illa * quae fuerunt ante ipsum, et reget tempora multa sicuti silvae campi, et tenebit tempora, et extolletur magis quam cedri Libani. Et occultabitur in eo veritas, et confugient ad ipsum omnes qui inquinati sunt in iniquitate, sicut confugiunt bestiae malae et subrepunt in silvam. Et erit, cum appropinquaverit tempus finis ejus ut cadat, tunc revelabitur principatus * Messiae mei, qui similis est fonti et viti, et cum revelatus fuerit, eradicabit multitudinem congregationis ejus. Et illud quod vidisti, cedrum excelsam, quae relicta est de illa silva, et de hoc quod cum ea locuta est vitis verba quae audisti, hoc est verbum.

40. Dux ultimus, qui tunc reliquus erit vivus, cum vastabuntur multitudo congregationum ejus *, et vincietur, et adducent eum super montem Sion, et Messias meus arguet eum de omnibus impietatibus ejus, et colliget et statuet in conspectu ejus omnia opera catervarum ejus. Et postea interficiet eum, et proteget reliquum populum meum qui reperietur in loco quem elegi. Et erit principatus ejus stans in seculum, donec finiat mundus corruptionis, et donec

impleantur tempora praedicta. Haec est visio tua et haec est interpretatio ejus.

41. Et respondi et dixi: Cuinam et quot erunt ista? Aut quisnam dignus erit vivere in illo tempore? Loquar autem in conspectu tuo omne quod cogito, et petam a te de iis quae meditor. Quia ecce video multos ex populo tuo, qui recesserunt a sponsionibus tuis, et projecerunt a se jugum legis tuae. Alios autem iterum vidi qui reliquerunt vanitatem suam, et confugerunt sub alas tuas. Quid ergo erit istis? Aut quomodo recipiet eos ipsum tempus postremum? An forte appensum appendetur tempus istorum, et sicut inclinabit pondus, ita judicabuntur?

42. Et respondit et dixit mihi: Etiam ista ego ostendam tibi. Quod dixisti, cuinam et quot erunt ista, iis qui crediderunt, erit bonum praedictum, et iis qui contemnunt erit contrarium horum. Et quod dixisti de iis qui appropinquaverunt et de iis qui recesserunt, hoc est verbum. Illi qui antea subjecti fuerunt, et postea recesserunt et se commiscuerunt semini populorum permistorum, horum tempus prius est, et alta cogito; et eorum qui antea nescierunt, et postea noverunt vitam, et commisti sunt semini populorum, quod se segregavit, horum tempus prius, alta * cogito, et tempora hereditabunt tempora et horae horas, et unum ab altero accipient, et tunc fini adaequabitur omne, sicut mensura temporum, et sicut horae τῶν καιρῶν*. Assumet enim corruptio illos qui ejus sunt, et vita illos qui ejus sunt. Et advocabitur pulvis, et dicetur ei: Redde quod tuum non est, et siste omne quod custodisti ad tempus suum.

43. Tu autem, Baruch, confirma cor tuum ad illud quod dictum est tibi, et intellige illa quae ostensa sunt tibi, quia sunt tibi consolationes multae aeternae. Abibis enim de loco isto, et transibis de regionibus quae apparent tibi nunc, et oblivisceris quidquid corrumpitur, neque recordaberis iterum eorum quae inter mortales sunt. Vade igitur et praecipe populo tuo, et veni in locum istum, et postea jejuna septem diebus, et tunc veniam ad te, et loquar tecum.

44. Et abii inde ego Baruch, et veni ad populum meum, et vocavi filium meum primogenitum, et Gadelios amicos meos, et septem ex senioribus populi, et dixi eis: Ecce ego abibo ad patres meos juxta viam universae terrae. Vos autem ne recedatis a via legis, sed custodite et admonete populum, qui remansit, ne recedant a praeceptis Fortis. Videtis enim quia justus est ille cui servimus, neque accipit personas fictor noster. Et videte quod accidit Sion, et quid evenit Jerusalem. Quia innotescet judicium Fortis, et viae ejus investigabiles et rectae sunt. Si enim sustinueritis et permanseritis in timore ejus, neque obliti fueritis legem ejus, mutabuntur super vos tempora in bona, et spectabitis consolationem Sion. Quia quod est nunc, nihil est, quod autem futurum est, ipsum est magnum valde. Praeteribit enim quidquid corrumpitur, et abibit quidquid moritur, et oblivioni tradetur totum tempus praesens, neque memoria erit tempori praesenti, quod coinquinatum est in malis. Qui enim currit nunc, ad vanitatem currit, et qui prosperatur, cito decidet et humiliabitur. Quod enim futurum est, illud desideratur, et quod postea veniet, super illo speramus. Est enim tempus quod non praeteribit. Et veniet hora quae manebit in aeternum, et mundus novus, qui eos qui in initium ejus penetraverint, non convertet in corruptionem, et super eos

qui ibunt ad supplicium non miserebitur, et eos qui vivunt in eo, non adducet ad perditionem. Isti enim sunt qui hereditabunt hoc tempus quod dictum est; et eorum est hereditas temporis promissi. Isti sunt qui disposuerunt sibi promptuaria sapientiae, et thesauri intelligentiae apud eos reperti sunt, et a misericordia non recesserunt, et veritatem legis custodierunt. Istis enim dabitur mundus venturus: domicilium autem reliquorum multorum in igne erit.

45. Vos ergo quantum potestis cohortamini populum; quia nostri est enim hic labor. Si enim docueritis eos, vivificabitis eos.

46. Et responderunt filius meus et seniores populi, et dixerunt mihi: Usque ad istiusmodi humiliavit nos Fortis, ut recipiat te a nobis cito? Et vere erimus in tenebris, et lux non erit populo qui relictus est. Ubinam enim iterum requiremus legem? Aut quisnam discernet nobis inter mortem et vitam? Et dixi eis: Contra thronum Fortis non possum resistere; veruntamen non deficiet Israel sapiens, neque filius legis generi Jacob. Sed tantum vos praeparate corda vestra ut obediatis legi, et subjaceatis illis qui in timore sunt sapientes et intelligentes; et praeparate animam vestram, ne sitis recedentes ab eis. Si enim haec feceritis, advenient vobis annuntiationes, quas praedixi vobis, neque cadetis in supplicium quod jam testificatus sum vobis. De verbo autem quod assumendus eram, non indicavi eis neque filio meo.

47. Et cum exissem ac dimisissem eos, abii inde, et dixi eis: Ecce ego vado usque Hebron. Illuc enim misit me Fortis. Et veni ad eum locum, ubi sermo factus fuerat ad me, et sedi ibi, et jejunavi septem diebus.

ORATIO BARUCH.

48. Et factum est post diem septimum, oravi ante Fortem et dixi: O Domine, vocas adventum temporum, et astant ante te, transfers potestatem seculorum, neque resistunt tibi, disponis rationem temporum, et obediunt tibi; tu solus noscis spatium generationum, neque revelas mysteria tua multis; indicas multitudinem ignis, et levitatem spiritus ponderas; investigas finem excelsorum, et profunditates tenebrarum scrutaris; praecipis numero qui transit, et custoditur, et praeparas diversorium iis qui futuri sunt. Tu recordaris initii quod fecisti, et perditionem quae futura est non oblivisceris; praecipis in nutibus timoris et indignationis flammis et mutantur in auras, et in verbo excitas quod non erat, et tenes quod nondum venit in virtute magna; erudis creaturas in intelligentia tua, et sapientes facis orbes caelestes, ut ministrent in ordinibus suis. Exercitus innumerabiles astant coram te, et ministrant in ordinibus suis quiete ad nutum tuum. Audi servum tuum et intende deprecationem meam. Quia in modico tempore nati sumus, et in tempore modico mutamur. Apud te autem horae sicut tempus, et dies sicut generationes. Ne ergo irascaris contra hominem, quia nihil est, neque recogites opera nostra. Quid enim sumus nos? Ecce enim dono tuo venimus in mundum, et abimus sine voluntate nostra. Non enim diximus patribus nostris: Gignite nos, neque misimus ad infernum, et diximus: Recipe nos. Quaenam ergo virtus nostra, ut feramus iram tuam? Aut quid sumus, ut sustineamus judicium tuum? Tu protege nos in misericordia tua, et in miseratione tua adjuva nos. Respice in pusillos qui subjecti fue-

runt tibi, et salva omnes appropinquantes tibi, neque auferas spem populi nostri, neque succidas tempora adjutorii nostri. Hic est enim populus quem elegisti, et hi sunt populus, cui non invenis similem. Sed loquar ante te nunc, et dicam quomodo cogitat cor meum. In te confidimus, quia ecce lex tua apud nos, et scimus quia non cademus quantumcumque sanctiones tuas tenemus. Semper beati erimus saltem in hoc quod non commisti sumus cum gentibus. Omnes enim sumus unus populus nominatus, qui accepimus legem unam ab uno, et lex, quae est inter nos, adjuvabit nos, et sapientia excellens, quae est in nobis, auxiliabitur nobis. Et cum orassem et dixissem ista, debilitatus sum valde. Et respondit, et dixit mihi: Tu simpliciter orasti, o Baruch, et exaudita sunt omnia verba tua. Sed judicium meum requirit suum, et lex mea requirit jus suum. Ex verbis tuis enim respondebo tibi, et ex oratione tua loquar tibi. Ipsum enim est istud, quod nequaquam est aliquid ille qui corrumpetur, et impie egit sicut qui potest facere aliquid, et non est recordatus benignitatem tuam, et non suscepit longanimitatem tuam. Propter hoc assumptus assumeris, sicut praedixi tibi, et venit tempus quod dixi tibi. Et surget illud tempus tribulatum. Veniet enim et praeteribit in impetu vehementi, et conturbabitur veniens in furore indignationis. Et erit in illis diebus requiescent omnes habitatores terrae unus super alterum, quia nescient quia appropinquavit judicium meum. Non enim multi sapientes reperientur in illo tempore, et intelligentes singulares aliqui erunt. Sed etiam qui scient, maxime conticescent. Et erunt rumores multi et nuncii non pauci, et opera phantasiarum ostendentur, et enarrabuntur promissiones non paucae, quarum aliae vanae, et aliae confirmabuntur. Et convertetur honor in ignominiam, et humiliabitur robur in contemptum, et dissolvetur firmitas, et pulcritudo erit in despectum. Et dicent multi multis in illo tempore: Ubinam occultavit se multitudo intelligentiae, et quo transmigravit multitudo sapientiae? Et dum ipsi reputabunt ista, tunc exorietur zelus in illos, de quibus non putabant, et passio comprehendet eum qui tranquillus erat, et commovebuntur multi in ira, ut noceant multis, et excitabunt exercitus ut fundant sanguinem, et cum eis in fine simul peribunt. Et erit in illo tempore, apparebit manifeste omni homini mutatio temporum, pro eo quod in omnibus istis temporibus contaminabantur et opprimebant, et ambulabant unusquisque in operibus suis, et legem Fortis non recordabantur. Propter hoc ignis cogitationes eorum devorabit, et in flamma examinabuntur curae renum eorum. Veniet enim judex et non tardabit. Quia unusquisque ex habitatoribus terrae sciebat cum inique agebat, et legem meam non noverunt propter superbiam suam. Multi autem tunc flebunt vere, super viventes autem magis quam super mortuos. Et respondi et dixi: O quid fecisti Adam omnibus qui a te geniti sunt! Et quid dicetur Evae primae quae serpenti obaudivit? Quia haec tota multitudo ivit ad tormentum, neque est numerus eis quos ignis devorat. Sed iterum loquar coram te. Tu, dominator Domine, scis quidquid est in creatura tua. Tu enim olim praecepisti pulveri ut daret Adam, et tu scis numerum eorum qui ab eo geniti fuerunt, et quantum peccaverunt coram te illi qui fuerunt, et non confessi sunt te factorem suum. Et de his omnibus finis eorum redarguet eos, et lex tua quam transgressi sunt, retribuet illis in die tuo. Nunc autem

dimittamus impios, et de justis inquiramus *. Et narrabo beatitudinem eorum et non tacebo gloriam eorum celebrare, quae reservata est eis. Vere enim sicut in tempore modico in hoc mundo, qui praeterit, in quo vivitis, laborem multum pertulistis; ita in mundo illo, cui finis non est, accipietis lucem magnam.

49. Veruntamen iterum petam a te, Fortis, et petam misericordiam ab eo qui fecit omnia. In quanam forma vivent viventes in die tuo? Aut quomodo permanebit splendor qui post illud tempus? Hanccine figuram hujus temporis resument tunc, et ista membra vinculorum vestient, quae nunc in malis sunt, et in eis complentur mala, an forte immutabis ea quae fuerunt in mundo, sicut etiam mundum?

50. Et respondit et dixit mihi: Audi, Baruch, verbum istud, et scribe in memoria cordis tui omne quod disces. Restituens enim restituet terra tunc mortuos quos recipit nunc, ut custodiat eos, nihil immutans in figura eorum, sed sicut recepit, ita restituet eos, et sicut tradidi eos ei, ita etiam sistet eos. Tunc enim oportebit ostendere illis qui vivunt, quoniam vixerunt mortui, et venerunt illi qui recesserant. Et erit, cum cognoverint unus alterum eos quos nunc noscunt, tunc invalescet judicium, et venient quae praedicta sunt.

51. Et erit postquam praeterierit ille dies statutus, tunc postea immutabitur aspectus * eorum qui damnati fuerint, et gloria eorum qui justificati fuerint. Fiet enim aspectus eorum qui nunc impie agunt, pejor quam est, ut sustineant supplicium. Etiam gloria eorum qui nunc justificati sunt in lege mea, quibus erat intelligentia in vita eorum, et qui plantaverunt in corde suo radicem sapientiae, tunc glorificabitur splendor eorum in commutationibus, et convertetur figura faciei eorum in lucem decoris eorum, ut possint potiri et accipere mundum qui non moritur, tunc promissus illis. In hoc enim maxime ingemiscent illi qui venient tunc, quod spreverunt legem meam, et obturaverunt aures suas, ut non audirent sapientiam, neque acciperent intelligentiam. Cum ergo videbunt eos, super quos nunc se extulerunt, qui tunc extollentur et glorificabuntur magis quam ipsi; et commutabuntur isti et illi, isti in splendorem angelorum, et illi ad stuporem visionum et ad visum imaginum maxime tabescent. Prius enim videbunt, et postea ibunt ut crucientur. Qui autem salvati sunt in operibus suis, et quibus fuit nunc lex spes, et intelligentia expectatio, et sapientia fiducia, apparebunt eis mirabilia in tempore suo. Videbunt enim mundum qui invisibilis est eis nunc, et videbunt tempus quod nunc occultatum est ab eis. Et iterum non veterabit eos tempus. In excelsis enim illius mundi habitabunt, et assimilabuntur angelis, et aequabuntur stellis, et erunt transmutati in omnem formam, quam voluerint, ex pulcritudine in speciositatem, et ex luce in splendorem gloriae. Expandentur enim in conspectu eorum latitudines paradisi, et ostendetur eis pulcritudo majestatis viventium, quae sunt sub throno, et omnes militiae angelorum, qui nunc detinentur in verbo meo, ne videantur, et detinentur praecepto, ut consistant in locis suis donec veniat adventus eorum. Excellentia autem erit tunc in justis magis quam ea quae in Angelis. Excipient enim primi novissimos, illos quos expectabant, et novissimi eos quos audiebant praeteriisse. Liberati enim fuerunt ex mundo isto tribulationis, et deposuerunt pondus angustiarum. In quo ergo perdiderunt homines vitam suam, et quocum

commutaverunt animam suam illi, qui fuerunt in terra? Tunc enim elegerunt sibi tempus istud, quod expers angustiarum praeterire non potest, et elegerunt sibi tempus cujus exitus pleni sunt gemitibus et malis, et abnegaverunt mundum, qui non veterat eos qui perveniunt ad eum, et rejecerunt tempus et gloriam, ne pervenirent ad honorem quem praedixi tibi.

52. Et respondi et dixi: Quomodo obliviscuntur illi, quia tunc vae servatum est eis? Et cur ergo lugemus iterum eos, qui moriuntur? Aut cur flemus eos qui abeunt in infernum? Reserventur lamentationes initio illius tormenti futuri, et reponantur lacrymae ad adventum exitii temporis illius. Sed etiam econtra haec loquar. Et justi quid facient nunc? Delectamini in passionibus quas patimini nunc. Cur enim respicietis in declinationem inimicorum vestrorum? Disponite animam vestram iis quae vobis reservata sunt, et praeparate animas vestras mercedi, quae reposita est vobis. Et cum haec dixissem, obdormivi ibi.

53. Et vidi visionem; et ecce nubes una ascendebat de mari magno valde, et intuebar eam, et ecce plena erat aquis albis et nigris, et colores multi erant in aquis istis, et tamquam similitudo fulguris magni apparebat in extremitate ejus. Et vidi nubem illam quae transibat velociter in cursibus celeribus, et cooperuit totam terram. Et factum est post haec, inceperat nubes illa pluere super terram aquas quae erant in ipsa. Et vidi non unam esse similitudinem aquarum quae descendebant de ea. Primum enim initium nigrae erant valde usque ad tempus *, et postea vidi aquas fieri lucidas, sed non erant multae, et postea iterum vidi nigras, et postea iterum lucidas, et iterum nigras, et iterum lucidas. Hoc autem factum est usque ad duodecim vices, sed nigrae plures erant semper quam lucidae. Et fuit in fine nubis, et ecce pluit aquas nigras, et tenebrosae erant magis quam omnes aquae priores, et ignis mistus erat in eis, et ubi descendebant aquae illae, afferebant corruptionem et exitium. Et vidi post haec fulgur, quod videram in extremitate nubis, quod eam apprehendit et detraxit usque ad terram. Maxime autem illuxerat fulgur illud, ita ut illuminaret totam terram, et sanavit illas regiones, ubi descenderant aquae postremae, et perniciem attulerant. Et occupabat totam terram et dominatum est ejus. Et vidi post haec, et ecce duodecim fluvii ascendebant de mari, et circumdabant illud fulgur, et subjiciebantur ei. Et ego prae timore meo evigilavi.

ORATIO BARUCH.

54. Et postulavi a Forti et dixi: Tu, Domine, solus praenoscis excelsa aevi, et quod in temporibus contingit, adducis verbo tuo, et contra opera habitatorum terrae acceleras initia temporum, et finem horarum tu solus noscis; cui nihil difficile est, sed prompte nutu facis; ad quem profunda sicut excelsa conveniunt; et initia seculorum verbo tuo ministrant; qui revelat timentibus se quod paratum est eis, ut ab hinc consoletur eos; indicas fortitudines illis qui nesciunt, disrumpis sepem illis qui sunt ignari, et illuminas tenebrosa et revelas abscondita immaculatis, qui in fide subjecerunt se tibi et legi tuae: tu ostendisti servo tuo visionem hanc, aperi mihi etiam interpretationem ejus. Scio enim, quod de iis, quae postulavi a te, accepi responsum, et de eo, quod postulavi, revelasti mihi, et

indicasti mihi quanam voce laudarem te, aut ex quibus membris ascendere faciam ad te hymnum et laudationem. Si enim essent membra mea ora, et capilli capitis mei voces, neque ita possem reddere tibi laudem, aut celebrare te sicut decet, neque laudem tuam possem enarrare, aut dicere magnificentiam decoris tui. Quid enim ego sum inter homines, aut quid computor ego cum eis qui praestantiores me sunt, quia audivi mirabilia ista omnia ab Altissimo, et annuntiationes infinitas ab eo qui me creavit? Beata mater mea in genitricibus; et laudabitur in mulieribus genitrix mea. Ego autem non tacebo laudare Fortem, sed in voce laudis enarrabo mirabilia ejus. Ecquis enim assimilabitur in mirabilibus tuis, Deus, aut quis comprehendet cogitationem tuam profundam vitae*? Quia tu in consilio tuo gubernas omnes creaturas quas creavit dextera tua, et tu omnem fontem lucis apud te constituisti, et thesauri sapientiae subtus thronum tuum praeparasti. Et juste pereunt illi, qui non dilexerunt legem tuam, et tormentum judicii excipiet eos qui subjecti non fuerunt potestati tuae. Si enim Adam prior peccavit, et attulit mortem super omnes qui tempore ejus non erant; sed etiam illi qui ex eo nati sunt unusquisque ex eis praeparavit animae suae tormentum futurum; et iterum unusquisque ex eis elegit sibi gloriam futuram. Certo enim qui credit, recipiet mercedem. Nunc autem convertite vos ad corruptionem, impii qui nunc estis, quia velociter visitabimini, quod aliquando rejecistis vos intelligentiam Altissimi. Non enim docuerunt vos opera ejus, neque persuasit vobis artificium creaturae ejus quod est semper. Non est ergo Adam causa, nisi animae suae tantum; nos vero unusquisque fuit animae suae Adam. Tu autem, Domine, ea quae revelasti mihi, declara mihi, et de eo quod postulaverim a te, indica mihi. In fine enim seculi vindicta erit de iis, qui improbe egerunt, juxta improbitatem eorum, et glorificabis fideles juxta fidem eorum. Eos enim qui in tuis sunt, tu gubernas, et eos qui peccant deles a tuis.

55. Et factum est, cum consummassem loqui verba orationis hujus, sedi ibi subtus arborem, ut requiescerem in umbra ramorum ejus. Et admirabar et stupebam et recogitabam in cogitationibus meis de multitudine bonitatis, quam rejecerunt a se peccatores qui sunt super terram, et de tormento multo, quod contemserunt, cum scirent quod torquerentur eo quod peccant. Et cum ista et similia eis cogitarem, et ecce missus fuit ad me Ramiel qui praeest visionibus veritatis, et dixit mihi: Cur conturbat te cor tuum, Baruch, et cur commovet te cogitatio tua? Si enim cum auditionem audisti * tantum de judicio, ita commotus es, quid cum videbis eum oculis tuis manifeste? Et si ex expectatione qua expectas diem Fortis, ita dissolutus es, quid cum progredieris ad adventum ejus? Et si ad verbum nuntii tormenti eorum, qui insipientes fuerunt, hoc totum turbatus es, quanto magis quando ipsum factum revelabit mirabilia? Et si auditiones bonorum et malorum, quae venient tunc, audivisti et angustiatus es, quid cum videbis quod revelabit majestas, quod hos redarguet, et illos laetificabit?

56. Veruntamen quia postulasti ab Altissimo, ut revelaret tibi interpretationem visionis quam vidisti, missus sum ego ut dicam tibi. Quia indicans indicavit tibi Fortis rationes temporum quae praeterierunt, et quae futurum est ut praetereant in mundo ejus ab initio creaturarum ejus et usque ad consummationem ejus, eorum quae in fraude, et eorum quae in veritate.

Quemadmodum enim vidisti nubem magnam, quae ascendit de mari, et abiit et cooperuit terram, hoc est longitudo seculi quam fecit Fortis, cum cogitavit facere seculum. Et fuit, cum exisset verbum a conspectu ejus, steterat longitudo seculi aliquid parvi, et constituta est* juxta multitudinem intelligentiae ejus qui misit illam. Et quemadmodum vidisti prius in principio nubis aquas nigras quae prius descenderunt super terram, ipsa est praevaricatio qua praevaricatus est Adam homo primus. Quia enim cum transgressus fuisset, mors, quae non erat in tempore ejus*, fuit, et luctus nominatus est, et angustia parata est, et dolor creatus est, et labor perfectus est, et jactantia coepit stabiliri, et infernus postulare ut innovaretur in sanguine, et susceptio filiorum fuit, et fervor parentum factus est, et magnitudo humanitatis humiliata est, et benignitas elanguit. Quid ergo nigrius aut tenebrosius istis poterat esse? Hoc est initium aquarum nigrarum quas vidisti. Et ex istis nigris iterum nigrae gignebantur, et tenebrae tenebrarum factae sunt. Ipse enim animae suae fuit periculum; etiam angelis fuit periculum. Adhuc enim in illo tempore, quo creatus fuit, erat eis libertas; et descenderunt ex eis, et commisti sunt cum mulieribus. Et tunc illi qui sic operati sunt, in vinculis cruciati sunt. Reliqua autem multitudo angelorum, quibus erat numerus*, se continuerunt. Et illi qui habitabant in terra perierunt simul per aquas diluvii. Istae sunt aquae primae nigrae.

57. Et post has vidisti aquas lucidas; hic est ortus Abraham, generationes quoque ejus et adventus filii ejus, et filii filii ejus, et eorum qui similes sunt eis. Quia in illo tempore non scripta lex apud eos nominabatur, et opera praeceptorum tunc complebantur, et fides judicii futuri tunc gignebatur, et spes mundi qui innovabitur, tunc aedificabatur, et promissio vitae quae postea veniet, plantabatur. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

58. Et aquae tertiae nigrae quas vidisti, haec est permistio omnium peccatorum, quae postea patraverunt gentes post mortem illorum justorum, et improbitas terrae Aegypti, qua improbe agebant in subjectione, qua subjiciebant filios illorum. Veruntamen etiam ipsi perierunt demum.

59. Et aquae quartae lucidae quas vidisti, hic est adventus Moysi, et Aaron, et Mariae, et Jesu filii Nun, et Caleb et omnium illorum qui similes eis. In illo enim tempore lucerna legis aeternae illuxit omnibus qui sedebant in tenebris, quae credentibus annunciaret promissionem mercedis eorum, et incredulis tormentum ignis reservatum eis. Sed et caeli in illo tempore receperunt se a loco suo, et qui erant sub throno Fortis commoti sunt, quando receperat Moysen apud se. Indicavit enim ei illustrationes multas cum institutis legum et fine temporis, sicut etiam tibi, item autem similitudinem Sion et mensuras ejus, quae facienda erat in similitudinem sanctuarii hujus temporis. Sed etiam tunc ostendit ei mensuras ignis, profunditates quoque abyssi, et pondus ventorum, et numerum guttarum pluviae, et apprehensionem irae, et multitudinem longanimitatis, et firmitatem judicii, et radicem sapientiae, et divitias intelligentiae, et fontem scientiae, et altitudinem aeris, et magnitudinem paradisi, et finem seculorum, et initium diei judicii, et numerum oblationum, et terras quae nondum venerunt, et os gehennae, et statum vindictae, et regionem fidei, et locum spei, et similitudinem tormenti futuri, et multitu-

dinem angelorum, quibus non est numerus, et virtutes flammae, et splendorem fulgurum, et vocem tonitruum, et ordines principatus angelorum, et promptuaria lucis, et mutationes temporum, et investigationes legis. Hae sunt aquae quartae lucidae quas vidisti.

60. Et aquae quintae nigrae quas vidisti pluere, istae sunt opera quae operabantur Amorrhaei et incantationes magiarum, quas faciebant, et flagitia mysteriorum eorum, et permistio contaminationis eorum. Sed et Israel contaminavit se tunc in peccatis in diebus judicum, quando videbant signa multa quae erant ab eo qui fecit illos.

61. Et aquae sextae lucidae quas vidisti, istud est tempus in quo natus est David et Salomon. Et fuit in illo tempore aedificatio Sion, et dedicatio sanctuarii, et effusio sanguinis multi populorum qui peccaverunt tunc, et oblationes multae quae oblatae fuerunt tunc in dedicatione sanctuarii. Et tranquillitas et pax in illo tempore existebat, et sapientia in coetu audiebatur, et divitiae intelligentiae in congregationibus magnificabantur, et festa sanctitatis in bonitate et in laetitia multa complebantur, et judicium rectorum tunc sine fraude videbatur, et justitia praeceptorum Fortis in veritate perficiebatur, et terra quia dilecta fuit tunc in illo tempore, et quia non peccabant habitatores ejus, prae omnibus terris glorificabatur, et Sion civitas tunc dominabatur super omnes terras et regiones. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

62. Et aquae septimae nigrae quas vidisti, haec est perversio cogitationis Jeroboam, qui cogitavit facere duos vitulos aureos, et omnes iniquitates quas inique perpetrarunt reges qui fuerunt post eum, et execratio Jezabel, et idololatria quam exercuit Israel in illo tempore, et prohibitio pluviae, et fames quae fuerunt usque adeo ut ederent mulieres fructus ventrum suorum, et tempus captivitatis eorum, quod supervenit novem tribubus et dimidiae, quia erant in peccatis multis. Et venit Salbanasar * rex Assyriorum, et captivos abduxit eos. De gentibus autem nimis est dicere quantum impie et improbe agerent semper, et nunquam justificatae sunt. Hae sunt aquae septimae nigrae quas vidisti.

63. Et aquae octavae lucidae quas vidisti, haec est probitas et rectitudo Ezechiae regis Judae, et bonitas ejus * quae supervenit ei. Cum enim commotus est Sennacherib ut periret, et ira ejus conturbabat eum quomodó periret; etiam multitudo enim populorum quae erat cum eo *. Cum autem audisset Ezechias rex ea quae cogitabat Assyrius rex, ut veniret et caperet eum et perderet populum ejus, duas tribus et dimidiam quae remanserant; imo etiam Sion volebat destruere: tunc confisus est Ezechias in operibus suis, et speravit in justitia sua, et locutus est cum Forti et dixit: Vide, quia ecce paratus est Sennacheriph * perdere nos, et erit superbiens seque extollens, cum perdiderit Sion. Et exaudivit eum Fortis, sapiens enim erat Ezechias, et respexit in deprecationem ejus, quia justus erat. Et praecepit tunc Fortis Ramiel angelo suo, qui loquitur tecum; et exivi et perdidi multitudinem eorum, quorum erat solum numerus principum centum octoginta quinque millia, et unusquisque eorum habebat pariter in numero. Et in illo tempore comburebam corpora eorum interius, vestimenta autem et arma exterius servabam, ut magis mirabilia Fortis apparerent, et quomodo diceretur nomen ejus in universa terra. Salvata fuit autem Sion,

et Jerusalem erepta fuit; Israel quoque liberatus fuit a tribulationibus. Et gavisi sunt omnes qui erant in terra sancta, et glorificatum est nomen Fortis ut diceretur. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

64. Et aquae nonae nigrae quas vidisti, ista est universa impietas quae fuit in diebus Manasse filii Ezechiae. Quia impie egit valde, et justos occidit, et judicium declinavit, et sanguinem innocentem fudit, et mulieres nuptas violenter polluit, et evertit altaria, et oblationes eorum abolevit, et sacerdotes ejecit ne ministrarent in sanctuario. Et fecit simulacrum quinque facierum; quatuor ex eis respiciebant ad quatuor ventos, et quinta super summitatem simulacri quasi adversus zelum Fortis. Et tunc exiit ira e conspectu Fortis ut eradicaretur Sion, sicut etiam contigit in diebus vestris. Sed etiam contra duas tribus et dimidiam exiit sententia, ut etiam ipsae captivae abducerentur, sicut vidisti nunc. Et usque adeo multiplicata est impietas Manasse, ut laudem Altissimi removeret a sanctuario. Propter hoc Manasses in hoc tempore vocatus est impius, et in extremo in igne fuit habitatio ejus. Licet enim exaudita fuerit precatio ejus apud Altissimum, in extremo quando decidit in equum aeneum, et liquefactus est equus aeneus, et fuit ei signum ad horam, non enim perfecte vixit, neque enim dignus erat *, sed ut ex hoc tempore sciret a quonam in extremo esset torquendus. Qui enim potest benefacere, etiam torquere potest.

65. Sic autem impie agebat ipse Manasses, et cogitabat in tempore suo quasi ac futurum non esset, ut Fortis inquireret ista. Hae sunt aquae nigrae nonae quas vidisti.

66. Et aquae decimae lucidae quas vidisti, ipsa est puritas generationum Josiae regis Judae, qui in illo tempore solus subditus erat Forti ex toto corde suo et ex tota anima sua. Et ipse purgavit terram ab idolis, et sanctificavit omnia vasa quae polluta fuerant, et oblationes restituit altari, et exaltavit cornu sanctorum, et extulit justos, et glorificavit omnes sapientes in intelligentia, et reduxit sacerdotes ad ministerium eorum, et delevit et removit incantatores et magos et hariolos a terra. Neque solum impios qui vivi erant, occidit; et ossa quoque illorum qui mortui erant, extraxerunt de sepulchris et combusserunt ea in igne. Et festum et sabbata constituit in sanctitatibus suis, et pollutos combussit in igne, et prophetas mendaces, qui decipiebant populum, etiam istos combussit in igne, et populum *, qui auscultabat illis dum viverent, projecit eos in vallem Cedron, et congessit super eos lapides. Et zelavit zelum Fortis ex tota anima sua, et firmus fuit solus in lege in illo tempore, ut non relinqueret aliquem incircumcisum, aut qui impie ageret in tota terra, omnibus diebus vitae suae. Hic est autem qui recipiet mercedem aeternam, et ipse glorificabitur apud Fortem magis quam multi in tempore novissimo. Propter hunc enim et propter eos qui similes illi, creata et praeparata fuit gloria honoranda, quae dicta fuit tibi antea. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

67. Et aquae undecimae nigrae quas vidisti, haec est calamitas quae contingit nunc Sioni. Putasne non esse angustiam ipsis Angelis coram Forti, quod sic tradita fuit Sion, et quod ecce gentes gloriantur in cordibus suis, et turbae coram idolis suis, et dicunt: Conculcata est illa quae tempore multo conculcavit, et subjugata est illa quae subjugabat? Putasne quod in istis laetetur Altissimus, aut nomen ejus glorificetur? Sed quid erit ju-

dicio ejus justo? Veruntamen post haec comprehendentur in tribulatione illi qui dispersi fuerunt inter gentes, et in ignominia habitabunt in quovis loco. Quia quantum Sion tradita est, et Jerusalem vastata, et idola in civitatibus gentium prosperantur, et vapor fumi odoramentorum justitiae ex lege extinctus est a Sion, et in regione Sion in omni loco ecce fumus impietatis est in eo *. Sed surget rex Babylonis qui destruxit nunc Sion, et gloriabitur super populo, et loquetur magna in corde suo coram Altissimo. Etiam ipse autem in novissimo cadet. Hae sunt aquae nigrae.

68. Et aquae duodecimae lucidae quas vidisti, hoc est verbum. Veniet enim tempus post haec, et decidet populus tuus in calamitatem, ut periclitentur ut pereant omnes simul. Veruntamen salvabuntur, et inimici eorum coram eis cadent. Et erit eis aliquando laetitia multa. Et in illo tempore post modicum iterum aedificabitur Sion, et constituentur iterum oblationes ejus, et sacerdotes reverteniur ad ministerium suum, et iterum venient gentes ut glorificent eam. Veruntamen non plene sicut in initio. Sed erit post haec, erit ruina gentium multarum. Hae sunt aquae lucidae quas vidisti.

69. Aquae enim aliae * quas vidisti, quae nigrae erant prae omnibus quae ante eas, illae quae fuerunt post numerum duodecimum, quae collectae erant simul, totius sunt mundi. Divisit enim Altissimus ab initio, quia ipse solus scit quod futurum est ut contingat. Flagitia enim impietatum quae futurum erat ut essent in conspectu ejus, praevidit modos earum sex, et operum bonorum justorum, quae futurum erat ut perficerentur in conspectu ejus, praevidet * modos eorum sex, praeter ea, quae futurum est ut faciat * in fine seculi. Propter hoc non aquae nigrae cum nigris, neque lucidae cum lucidis. Finis est enim.

70. Audi ergo interpretationem aquarum nigrarum postremarum, quae futurum est ut veniant post nigras. Hoc est verbum. Ecce dies venient, et erit cum maturuerit tempus seculi, et venerit messis seminum ejus malorum et bonorum, adducet Fortis super terram et habitatores ejus, et super gubernatores ejus conturbationem spirituum et stuporem cordis, et odient invicem, et se provocabunt invicem ad pugnam, et dominabuntur ignominiosi honoratorum, et extollentur exigui super gloriosos, et tradentur multi paucis, et dominabuntur illi, qui nihil erant, super validos, et abundabunt pauperes super divites, et exaltabuntur impii super heroas, et silebunt sapientes, et stulti loquentur, neque confirmabitur tunc cogitatio hominum neque consilium fortis, neque confirmabitur spes sperantium. Erit autem, cum fuerint quae praedicta sunt, cadet permistio in omnes homines, et ex iis in praelio cadent, et ex iis in angustiis peribunt, et ex iis ab illis qui eorum sunt impedientur. Manifestabit autem Altissimus illis populis, quos antea paravit, et venient et praeliabunt cum ducibus qui reliqui fuerint tunc. Et erit, quicumque evaserit a bello, in terraemotu morietur, et qui evaserit a terraemotu in igne comburetur, et qui evaserit ab igne in fame deficiet *. Et erit, quicumque evaserit et effugerit ab omnibus istis praedictis ex eis qui vicerunt et victi fuerunt, tradentur in manus servi mei Messiae. Devorabit enim omnis terra habitatores suos.

71. Terra autem sancta miserebitur super suos, et proteget habitatores suos in illo tempore. Haec est visio quam vi-

disti, et haec est interpretatio ejus. Veni autem ego, ut dicerem tibi ista, quia exaudita est postulatio tua apud Altissimum.

72. Audi autem et de aquis lucidis, quae futurum est ut sint in fine post has nigras. Hoc est verbum. Postquam venerint signa quae dicta fuerunt tibi antea; quando conturbabuntur gentes, et veniet tempus Messiae mei, et advocabit omnes gentes, et ex eis vivificabit, et ex eis interficiet. Haec ergo supervenient gentibus illis quae futurum est ut vivant ab eo. Omnis populus qui non noscit Israel, neque conculcavit semen Jacob, ipse est qui vivet. Et hoc, quia subjicientur ex omnibus gentibus populo tuo. Omnes illi autem qui dominati sunt vobis, aut noverunt vos, isti omnes in gladium tradentur.

73. Et erit postquam humiliaverit quodcumque est in mundo, et sederit in pace in aeternum super throno regni sui, tunc revelabitur in jucunditate*, et tranquillitas apparebit; et tunc sanitas erit descendens in rore*, et infirmitas recedet, et sollicitudo et angustia et gemitus transibunt ab hominibus, et perambulabit gaudium in universa terra. Neque iterum morietur immaturus, neque subito continget adversitas ulla. Et judicia et accusationes et contentiones et vindictae et sanguis et cupiditates et invidia et odium et quaecumque his similia in damnationem abibunt, cum sublata fuerint. Ipsa enim sunt quae hunc mundum impleverunt malis, et propter ista valde conturbata erat vita hominum. Et venient ferae e sylva, et ministrabunt hominibus; et aspides et dracones exibunt e foveis suis ut se subjiciant parvulo. Et mulieres tunc iterum dolorem non habebunt cum parient, neque torquebuntur cum dabunt fructus uteri.

74. Et erit in illis diebus non fatigabuntur messores, neque laborabunt aedificantes; sponte enim erunt currentia opera cum illis qui faciunt ea in tranquillitate multa. Quia tempus illud finis est illius quod corrumpitur, et initium illius quod non corrumpitur. Ideo ea quae praedicta sunt, in illo erunt; ideo longe est a malis, et prope iis quae non moriuntur. Hae sunt aquae lucidae postremae quae venerunt post aquas nigras postremas.

75. Et respondi et dixi: Quis assimilabitur, Domine, bonitati tuae? Est enim incomprehensibilis. Aut quis scrutabitur miserationes tuas, quae sunt infinitae? Aut quis comprehendet intelligentiam tuam? Aut quis poterit enarrare cogitationes mentis tuae? Aut quis ex natis sperabit se venturum ad ista, nisi ille cui tu miserearis et benignus sis? Quia nisi miserans misertus fueris hominum, illi qui sub dextera tua sunt, non possunt pervenire ad ista, sed illi qui sunt in numeris nominatis possunt vocari. Nos autem qui subsistimus, si noverimus propter quod venimus, et subjecerimus nos ei qui eduxit nos de Aegypto, iterum veniemus et recordabimur eorum quae transierunt, et gaudebimus de eo quod fuit. Nisi autem noverimus nunc propter quid venimus, neque agnoverimus principatum illius, qui ascendere nos fecit de Aegypto, veniemus iterum, et requiremus ea quae fuerunt nunc, et contristabimur in doloribus super ea quae contigerunt.

76. Et respondit et dixit mihi: Quia declarata fuit tibi revelatio visionis hujus sicut orasti, audi verbum Altissimi, ut scias quod futurum est ut contingat tibi post ista. Quia discedens discedes ab hac terra, veruntamen non ad mortem, sed ad reservationem temporum. Ascende igitur verticem montis istius, et transibunt in conspectu tuo omnes regiones terrae

istius, et figura orbis, et vertex montium, et profundum vallium, et profunda maris, et numerus fluviorum; ut videas quid relinquis, et quo vadis. Hoc autem continget post quadraginta dies. Nunc ergo in diebus istis vade et doce populum quantum vales, ut discant, ne moriantur in tempore novissimo, sed discant, ut vivant in temporibus novissimis.

77. Et abii ego Baruch inde, et veni apud populum, et congregavi eos a maximo ad minimum, et dixi eis: Audite, filii Israel, videte quot remanseritis ex duodecim tribubus Israel. Vobis autem et patribus vestris Dominus dedit legem prae omnibus populis; et quia transgressi sunt fratres vestri praecepta Altissimi, adduxit super vos et super illos vindictam, neque pepercit prioribus, sed et posteriores dedit in captivitatem, neque reliquit ex eis residuum. Et ecce estis hic mecum. Si ergo direxeritis vias vestras, non abibitis etiam vos, sicut abierunt fratres vestri, sed ipsi venient ad vos. Quia misericors est ille quem colitis, et benignus est ille in quem speratis, et verax est ut benefaciat et non ut mala afferat. Nonne ecce vos videtis quod contigit Sion? Num forte putatis quod locus peccaverit, et ideo subversus est, aut terra aliquid deliquerit, et ideo tradita est? Neque cognoscitis quod propter vos qui peccastis, subversum fuerit illud quod non peccavit, et propter illos qui inique egerunt, traditum fuerit inimicis illud quod non deliquit? Et respondit universus populus, et dixerunt mihi: Quantumcumque possumus esse recordantes bona quae fecit nobiscum Fortis, recordamur; et illa quae non recordamur, ipse in misericordia sua novit. Veruntamen hoc fac nobis populo tuo: scribe etiam fratribus nostris ad Babylonem epistolam doctrinae et volumen annuntiationis, ut eos quoque confirmes, priusquam discedas a nobis. Defecerunt enim pastores Israel, et extinctae sunt lucernae quae illuminabant, et retinuerunt fontes fluxum suum, unde bibebamus. Nos autem relicti sumus in tenebris et in densitate * silvae et in siti deserti. Et respondi et dixi eis: Pastores et lucernae et fontes a lege erant; et si nos abeamus, attamen lex stat. Si ergo respexeritis in legem et fueritis prudentes in sapientia, non deficiet lucerna, et pastor * non recedet, et fons non arescet. Veruntamen sicut dixistis mihi, ego scribam etiam fratribus vestris qui sunt in Babylone, et mittam per homines; et novem tribubus et dimidiae similiter scribam, et mittam per avem. Et fuit in prima et vigesima in mense octavo veni ego Baruch, et sedi subtus quercum in umbra ramorum, et homo non erat mecum, sed ego solus. Et scripsi has duas epistolas; unam misi per aquilam ad novem tribus et dimidiam, et alteram misi ad eos qui erant in Babylone per tres homines. Et accersivi aquilam, et locutus sum ei verba ista: Te fecit Altissimus, ut sis excelsior prae omnibus avibus. Et nunc vade, neque commoreris in loco, neque ingrediaris nidum, neque consistas super quamvis arborem, donec transieris latitudinem aquarum multarum fluminis Euphratis, et ieris ad populum illum qui habitat ibi. Et projice ad eos epistolam hanc. Recordare autem, quod tempore diluvii a columba accepit Noe fructum olivae, cum eam emisisset de arca. Sed et corvi ministrarunt Eliae, deferentes ei cibum, sicut praeceptum erat eis. Etiam Salomon tempore regni sui quocumque volebat mittere, aut quaerere aliquid, avi praecipiebat; et obediebat ei, sicut praecipiebat ei. Et nunc ne taedeat te, neque declines ad dexte-

ram aut ad sinistram, sed vola et vade via recta, ut custodias mandatum Fortis sicut dixi tibi.

EPISTOLA BARUCH FILII NERIAE
QUAM SCRIPSIT NOVEM TRIBUBUS ET DIMIDIAE.

78. Haec sunt verba epistolae illius, quam misit Baruch filius Neriae novem tribubus et dimidiae, quae erant trans flumen, in qua scripta erant haec. Sic dicit Baruch filius Neriae fratribus in captivitatem abductis: Misericordia et pax sit vobis. Recordor, fratres mei, dilectionem ejus qui creavit nos*, quia dilexit nos a tempore antiquo, et nunquam odivit nos, sed maxime erudiebat nos. Et vere scio, quod non vincti fuerimus nos omnes duodecim tribus in uno vinculo, sicuti qui ab uno patre geniti sumus. Propterea major cura fuit mihi, ut relinquam vobis verba hujus epistolae antequam moriar, ut sitis consolati super calamitatibus quae contigerunt vobis, et contristemini quoque de calamitatibus quae acciderunt fratribus vestris; iterum autem, ut justificetis judicium ejus, qui decrevit contra vos ut captivi abduceremini. Minus est enim quod passi estis prae eo quod fecistis, ut in temporibus novissimis inveniamini digni patribus vestris. Propterea si recogitaveritis ista quae ad bona vestra passi estis nunc, ne in extremo judicemini et cruciemini, tunc recipietis spem aeternam, si maxime abstuleritis a corde vestro errorem varium, propter quem abiistis hinc. Si enim feceritis ista, pariter constanter recordabitur vestri is qui in omni tempore pollicitus est pro nobis illis, qui excellentiores erant prae nobis, quod non in perpetuum oblivisceretur, aut derelinqueret semen nostrum, sed in misericordia multa congregaret iterum omnes qui dispersi fuerunt.

79. Nunc vero, fratres mei, noveritis prius quid contigit Sion. Quia ascendit contra nos Nabuchodonosor rex Babylonis; peccavimus enim ei qui fecit nos, neque servavimus praecepta quae praecepit nobis; sed neque castigavit nos sicut digni eramus. Quae enim contigerunt vobis, ut magis iterum patiamur, etiam nobis enim contigerunt *.

80. Et nunc, fratres mei, cum circumdedissent inimici urbem, missi fuerunt Angeli Altissimi, et everterunt munitionem muri validi, et demoliti sunt angulos ejus firmos ferreos, qui non poterant eradicari. Veruntamen vasa sancta absconderunt, ne polluerentur ab inimicis. Et cum fecissent haec, tunc tradiderunt inimicis murum eversum, et domum expoliatam, et templum succensum, et populum victum, quia traditus fuerat, ne essent gloriantes inimici et dicentes: Sic valuimus, ut etiam domum Altissimi vastaremus in bello. Etiam fratres vestros vinxerunt et traduxerunt in Babylonem, et collocaverunt eos ibi. Et relicti fuimus nos hic valde pauci. Haec est angustia, de qua scripsi vobis. Vere enim scio, quod consolabatur vos habitatio Sion, quantum sciebatis quod prosperata erat prae angustia, qua angustiabamini, quod discessistis ab ea.

81. Sed etiam de consolatione audite verbum. Ego enim lugebam super Sion, et postulavi misericordiam ab Altissimo, et dixi: Haeccine usque ad novissimum permanebunt nobis? Et in omni tempore venient super nos calamitates istae? Et fecit Fortis secundum multitudinem misericordiae suae, et Altissimus secundum magnitudinem miserationis suae; et revelavit mihi verbum, ut consolarer, et ostendit mihi visiones, ne iterum angustiarer, et demonstravit mihi

mysteria temporum, et adventum horarum ostendit mihi.

82. Ideo, fratres mei, scripsi vobis, quomodo consolemini a multitudine angustiarum. Sitis autem scientes, quod requirens requiret factor noster ab omnibus inimicis nostris juxta omne quod fecerunt nobis et in nobis, et quod quamproxima est consummatio, quam faciet Altissimus, et misericordia ejus ut veniat, et nequaquam longe est consummatio judicii ejus. Nunc enim videmus multitudinem prosperitatis gentium, cum ipsae impie agant, sed vapori erunt similes; et intuemur multitudinem potestatis earum, cum ipsae inique operentur, sed stillicidio * assimilabuntur; et videmus firmitatem fortitudinis earum, cum ipsae Forti resistant omni hora *, sed ut sputum reputabuntur; et cogitamus gloriam magnitudinis earum, cum ipsae non custodiant pactiones Altissimi, sed sicut fumus praeteribunt; et meditamur pulchritudinem decoris earum, cum ipsae in pollutionibus conversentur, sed sicut herba marcescens arescent; et cogitamus vehementiam crudelitatis earum, cum ipsae exitus non recordentur, sed sicut fluctus qui praeterit confringentur; et consideramus elationem fortitudinis earum, cum ipsae abnegent benignitatem Dei, qui dedit eis, sed sicut nubes quae praeterit praeteribunt.

83. Altissimus enim accelerans accelerabit tempora sua, et adducens adducet horas suas, et judicans judicabit eos qui in mundo ejus sunt, et visitabit in veritate unumquodque per universa opera eorum quae peccata fuerunt, et scrutans scrutabitur cogitationes occultas, et quodcumque est in penetralibus omnium membrorum, quod in improbitate positum est, et in palam coram omnibus in increpatione educet. Ne ergo ascendat in cor vestrum una ex istis rebus praesentibus, sed maxime expectemus, quia adveniet quod promissum est; neque respiciamus ad delicias gentium hujus temporis, sed recordemur quod in novissimo promissum est nobis. Quia praetereuntes praeteribunt fines temporum et horarum, et quodcumque est in eis simul; consummatio vero seculi tunc ostendet virtutem magnam gubernatoris ejus, quando omnia venient ad judicium. Vos ergo parate corda vestra ad illud, quod antea credidistis, ne ab utroque seculo comprehendamini, quod captivi abducti sitis hic, et illic cruciemini. Quod enim est nunc, aut quod praeteriit, aut quod veniet, in omnibus istis neque malum malum plene, neque iterum bonum plene bonum est. Omnes enim sanitates hujus temporis convertuntur in infirmitates, et omnis virtus hujus temporis convertitur in imbecillitatem, et omnis vis hujus temporis convertitur in miserias, et omnis vigor juventutis convertitur in senectutem et consummationem, et omnis pulchritudo decoris hujus temporis convertitur flaccescens et odibilis fit, et omnis tumor elationis * hujus temporis convertitur in humiliationem et in confusionem, et omnis laus excellentiae hujus temporis convertitur in confusionem silentii, et omnis magnificentia et insolentia hujus temporis convertitur in ruinam cessationis, et omnis delectatio et jucunditas hujus temporis convertitur in abjectionem et in corruptionem, et omnis clamor superborum convertitur in pulverem quietum, et omnis possessio divitiarum hujus temporis convertitur ad infernum sola, et omnes direptiones cupiditatis hujus temporis convertuntur ad mortem non voluntariam, et omnis cupiditas passionum convertitur in judicium supplicii, et omne artificium calliditatis hujus tem-

poris convertitur in redargutionem veritatis, et omnis dulcedo unguentorum hujus temporis convertitur in judicium et condemnationem, et omnis amor mendacii * convertitur in opprobria in silentio. Cum ergo haec omnia fuerint nunc, putasne requirenda non fore? Consummatio autem omnium ad veritatem veniet.

84. Ego igitur indicavi vobis dum vivus sum; dixi enim fore ut maxime disceretis praecepta Fortis*, quae vos monebo; et proponam vobis modicum ex praeceptis judicii ejus antequam moriar. Recordamini, quia olim contestans contestatus est in vos Moyses caelum et terram, et dixit, quia si abjeceritis legem, dispergemini, et si custodieritis eam, plantabimini. Et alia quoque dicebat vobis, cum eratis simul duodecim tribus in deserto. Et post mortem ejus projecistis ea a vobis; et propter hoc supervenerunt vobis quae praedicta fuerant. Et nunc Moyses dicebat vobis antequam contingeret vobis, et ecce contigit vobis. Reliquistis enim legem. Etiam ego ecce dico vobis postquam passi estis, ut, si obtemperaveritis iis quae dicta sunt vobis, recipiatis a Forti quodcumque est repositum et reservatum vobis. Sit autem haec epistola inter me et vos in testimonium, ut sitis recordantes praecepta Fortis, et ut etiam mihi sit mihi defensio coram eo qui misit me. Et recordantes sitis Sion et legem, terram quoque sanctam et fratres vestros et testamentum et patres vestros, et festa et sabbata ne obliviscamini. Et tradite hanc epistolam et traditiones legis filiis vestris post vos, ut etiam vobis tradiderunt vobis patres vestri. Et in omni tempore sitis postulantes et orantes diligenter ex tota anima vestra, ut reconcilietur vobis Fortis, neque supputet multitudinem peccatorum vestrorum*, sed recordetur rectitudinem patrum vestrorum. Si enim secundum multitudinem misericordiae suae non judicaverit nos, vae nobis omnibus natis!

85. Iterum autem noveritis, quod in temporibus pristinis et in generationibus antiquis habebant patres nostri adjutores, justos et prophetas et sanctos; imo autem fuimus in ipsa terra nostra, et ipsi adjuvabant nos quando peccabamus, et precabantur pro nobis eum qui fecit nos, quia confidentes erant in operibus suis, et Fortis exaudiebat eos, et propitius fiebat nobis. Nunc autem justi collecti fuerunt, et prophetae dormierunt, nos quoque a terra nostra exivimus, et Sion ablata est a nobis, neque quidquam habemus nunc praeter Fortem et legem ejus. Si ergo direxerimus et disposuerimus corda nostra, recipiemus quaecumque amisimus nos * multo plura. Quae enim amisimus, corruptionis fuerunt, et quae recipiemus, non corrumpentur. Etiam fratribus nostris autem sic scripsi ad Babylonem, ut etiam eis haec ipsa contestarer. Sint autem in omni tempore coram oculis vestris ista omnia praedicta; quia adhuc in spiritu sumus potestastis * libertatis nostrae. Iterum autem etiam Altissimus longanimis est nobiscum hic, et indicavit nobis quod futurum est, neque celavit a nobis quod in extremo continget. Antequam ergo requirat judicium suum et veritatem cujuspiam quod ei debetur, praeparemus animam nostram, ut assumamus et non ut assumamur, et ut speremus et non ut confundamur, et ut requiescamus cum patribus nostris, et non ut cruciemur cum adversariis nostris. Juventus enim seculi praeteriit, et vigor creaturae jam consumptus est, et adventus temporum exigue modicum, et praeterierunt; et prope est hydria cisternae, et navis portui, et cursus itineris urbi, et vita consummationi. Iterum

autem praeparate animas vestras, ut quando navigaveritis et ascenderitis de navi, requiescatis, et non ut quando abieritis, condemnemini. Ecce enim adducet Altissimus haec omnia; ibi non erit iterum locus poenitentiae, neque terminus temporibus, neque longitudo horis, neque mutatio viae, neque locus petitioni, neque missio postulationum, neque accipere scientiam, neque datio charitatis, neque locus resipiscentiae animae, neque deprecationes pro delictis, neque obsecrationes patrum, neque oratio prophetarum, neque adjutorium justorum. Est ibi autem sententia ad corruptionem viae ignis, et semita quae admovet ad carbones. Propter hoc una per unum lex, unum seculum, et illis qui sunt in eo, finis omnibus. Tunc vivificabit illos quos invenerit, et propitius erit illis, et simul perdet illos qui inquinati fuerint in peccatis.

86. Cum ergo acceperitis epistolam, legite eam in congregationibus vestris cum cura, et sitis meditantes in ea, maxime autem in diebus jejuniorum vestrorum, et sitis memores mei per epistolam hanc, quemadmodum et ego recordor vestri in ea et in omni tempore.

87. Et fuit, cum consummassem omnia verba epistolae hujus, et scripsissem eam cum cura usque ad finem ejus, et plicuissem eam, et obsignassem eam diligenter, et ligassem eam ad collum aquilae, et dimisi et misi eam.

EXPLICIT LIBER BARUCH FILII NERIAE.

LIBER ESDRAE QUARTUS,

DE SYRIACO TRANSLATUS,

SERVATA QUATENUS LICUIT VETERI LATINA VERSIONE.

LIBER EZRAE SCRIBAE,
QUI APPELLATUR SALATHIEL.

III, 1 Anno tricesimo ruinae civitatis
nostrae ego Salathiel, qui sum Ezras,
eram in Babylone, et recumbens eram
super cubili meo, et obstupefactus eram,
et cogitationes ascendebant super cor
meum: 2 quoniam vidi desertionem Sion,
et abundantiam eorum qui habitabant in
Babylone. 3 Et admiratus est spiritus meus
valde, et coepi loqui ad Altissimum verba
timorata, 4 et dixi: O dominator Domine,
nonne tu dixisti ab initio, quando finxisti
terram, et hoc solus, et imperasti pulveri,
5 et dedit tibi Adám corpus mortuum? Et
ipse figmentum fuit manuum tuarum, et
insufflasti in eum spiritum vitae, et factus
est vivens coram te: 6 et induxisti eum
in paradisum, quem plantaverat dextera
tua, antequam terra adventaret. 7 Et huic
mandasti mandatum, et praeterivit illud,
et statim statuisti in eum mortem, et in
generationes ejus. Et ex eo natae sunt
gentes, et tribus, et linguae, et nationes,
et cognationes, quarum non est numerus.
8 Et ambulavit unaquaeque gens in operi-
bus suis, et impie agebant et injuste coram
te, et tu non prohibuisti eos. 9 Iterum au-
tem in tempore induxisti diluvium super
terram et super inhabitantes saeculum, et
perdidisti eos. 10 Et facta est simul perdi-
tio eorum; et sicut Adae mors, sic et his
mors diluvii. 11 Dereliquisti autem unum
ex iis cum domo sua, et ex eo justi omnes
processerunt. 12 Et factum est, cum coe-
pissent multiplicari, qui habitabant super
terram, et multiplicaverunt filios et popu-
los et congregationes multas, et coepe-
runt iterato impietatem facere plus quam
priores. 13 Et factum est, cum iniquitatem
facerent coram te, elegisti tibi unum ex
iis cui nomen erat Abraham. 14 Et dile-
xisti eum, et demonstrasti finem tempo-
rum ei soli secrete noctu; 15 et dispo-
suisti ei testamenta aeterna, et dixisti
ei ut non umquam derelinqueres semen
ejus. Et dedisti ei Isaac, et Isaac dedisti
Jacob et Esau. 16 Et segregasti tibi in he-
reditatem Jacob, et Esau odisti. Et factus
est Jacob in populum magnum. 17 Et cum
educeres semen ejus ex Aegypto, et pepi-
gisti cum eo testamenta aeterna, et addu-
xisti eos ad montem Sina. 18 Et inclinasti

caelos, et commovisti terram, et tenuisti
orbem, et tremere fecisti abyssos, et con-
turbasti saecula, 19 et transiit gloria tua
portas quattuor ignis et terrae motuum, et
spiritus, et gelu, ut dares semini Jacob le-
gem, et generationi Israel praecepta. 20 Et
non abstulisti ab eis cor malignum, ut fa-
ceret in eis lex tua fructus. 21 Cor enim
malignum vestivit primus Adam, et trans-
gressus et victus est, sed et omnes qui
de eo nati sunt *. 22 Et permansit in eis
infirmitas, et lex in corde populi cum ra-
dice maligna: tunc discessit bonum, et
venit malignum. 23 Et transierunt tempo-
ra, et finitae sunt horae *.

Et suscitasti tibi servum nomine David,
24 et dixisti ei aedificare civitatem nomini
tuo, et domum, ut offerrentur tibi in ea
oblationes de tuis. 25 Et factum est hoc
annis multis, et deliquerunt tibi qui ha-
bitabant civitatem, 26 et nihil novum fece-
runt super quod fecit Adam et omnes ge-
nerationes ejus: vestiebantur enim et ipsi
corde maligno. 27 Et tradidisti civitatem
tuam in manum inimicorum tuorum. 28 Et
ego dixi tunc in corde meo: Numquid
bene operantur, qui habitant Babylonem?
Et propter hoc dereliquisti Sion? 29 Et
factum est cum venissem huc, vidi im-
pietates multas, quarum non est nume-
rus: et delicta multa vidit anima mea hoc
tricesimo anno, et commotum est cor
meum: 30 quoniam vidi quomodo su-
stines peccantes, et parcis impie agen-
tibus, et perdidisti populum tuum, et
conservasti inimicos tuos, et non signi-
ficasti 31 alicui quomodo comprehenda-
tur via tua. Numquid meliora fecit Ba-
bylon quam Sion? 32 aut aliam gentem
cognoscis magis quam Israel? aut quae
tribus credidit testamento tuo, sicut Jacob?
33 Quarum merces non comparuit, neque
labor fructificavit. Pertransiens enim per-
transivi per gentes, et vidi eas nunc pro-
sperantes, et non memorantes mandato-
rum tuorum.

34 Nunc autem pondera in statera no-
stram iniquitatem, et eorum qui habitant
in saeculo: et apparebit momentum scapi
non declinans. 35 Aut quando non pec-
caverunt in conspectu tuo, qui habitant
saeculum? aut quae gens sic observavit
mandata tua? 36 Homines vero per nomina
invenies servasse mandata tua, gentem
autem non invenies.

IV, 1 Et respondit angelus, qui missus
est ad me, cui nomen Uriel, 2 et dixit
mihi, Commovens commovit se cor tuum
in saeculo hoc, et comprehendere voluisti
viam Altissimi.

3 Et respondi, et dixi: Ita Domine
meus.

Et iterum respondit, et dixit mihi:
Tres vias missus sum ostendere tibi, et
tres similitudines proponere coram te.
4 De quibus mihi si renuntiaveris unam
ex iis, et ego tibi demonstrabo viam,
quam desideras videre, et docebo te,
propter quid sit cor malignum. 5 Et re-
spondi, et dixi: Loquere Domine meus.

Et respondit, et dixit ad me: Vade
pondera mihi ignis pondus, aut mensura
mihi satum venti, aut revoca mihi diem,
quae praeteriit. 6 Et dixi ei: Quis nato-
rum poterit facere haec quae dixisti? Me
ipsum, Domine meus, interrogabis ista
omnia?

7 Et dixit ad me: Si interrogassem te,
et dixissem tibi: Quanta promptuaria sunt
in corde maris, aut quantae venae sunt
in principio abyssi, aut quantae viae sunt
desuper firmamentum, aut qui sunt exi-
tus inferni, aut quae sunt viae paradisi:
8 diceres mihi, in abyssum non descendi,
neque in infernum adhuc descendi, ne-
que in caelum a diebus meis ascendi.

9 Nunc autem non interrogavi te de his,
nisi de igne, et vento, et die, in quibus
egisti *, et a quibus separari non potes:
et non dixisti mihi de iis.

10 Et dixit mihi: Tu quae sunt tecum
coadolescentia, non potes cognoscere:
11 et quomodo poterit vas tuum capere
Altissimi viam? Quia in aliquo quod non
comprehenditur, creata est via Altissimi;
neque potest corruptibilis in saeculo cor-
ruptibili cognoscere viam incorruptibilis.

Et cum audissem haec, cecidi super
faciem meam, 12 et dixi illi: Melius erat
nobis, si non venissemus, quam cum ve-
nerimus, vivere in impietate, et pati, et
non intelligere quam ob rem patimur.

13 Et respondit, et dixit ad me: Profi-
ciscentes profectae sunt silvae lignorum
campi, et cogitaverunt cogitationem, 14 et
dixerunt: Venite, eamus, faciamus bel-
lum cum mari, ut recedat coram nobis,
et faciamus nobis silvam aliam. 15 Etiam
fluctus maris similiter cogitaverunt cogita-
tionem, et dixerunt: Venite, ascendamus,
faciamus bellum cum silva campi, ut et
ibi faciamus nobis regionem aliam. 16 Et
factus est cogitatus silvae in vanum, venit
enim ignis, et consumpsit eam. 17 Et fac-
tus est * et cogitatus fluctuum maris: stetit
enim arena, et prohibuit eos. 18 Si ergo
esses judex horum, quem ex iis justifica-
res, et quem condemnares? 19 Et respon-
di, et dixi: Utrique vanam cogitationem
cogitaverunt: terra enim data est silvae,
et locus maris portare fluctus suos.

20 Et respondit, et dixit ad me: Bene
judicasti, et quare non judicasti temetip-
sum? 21 Quemadmodum enim terra silvae
data est, et locus maris portare fluctus
suos: sic et illi qui super terram inha-
bitant, quae sunt super terram intelligere
solummodo possunt: et ille qui super
caelos, quae super caelos. 22 Et respon-
di, et dixi: Deprecor te Domine; cur,
Domine, datus est mihi sensus cogitandi?
23 Non enim volui interrogare de superio-
ribus viis, sed de iis quae pertranseunt
per nos quotidie: quoniam Israel datus
est gentibus, et quem dilexisti popu-
lum, datus est tribubus impiis, et lex
sancta patrum nostrorum in interitum
deducta est, et dispositiones scriptae non
sunt: 24 et pertransimus de saeculo, ut
locustae, et vivimus ut vapor, et nec di-
gni sumus misericordiam consequi. 25 Sed
quid faciet nomini suo magno quod in-
vocatum est super nos? de his inter-
rogavi. 26 Et respondit, et dixit ad me:
Si fueris, videbis; et si multum vixe-
ris, miraberis: quoniam festinat saecu-
lum pertransire, 27 quia non capit portare
quae justis repromissa sunt: quoniam
plenum gemitibus est saeculum hoc et
infirmitatibus multis. 28 Seminatum est
enim malum, de quo me interrogasti, et
necdum venit area ejus. 29 Nisi ergo mes-
sum fuerit quod seminatum est, et disces-
serit locus ubi seminatum est malum,
non veniet terra ubi seminatum est bo-
num. 30 Quoniam granum unum seminis
mali seminatum est in corde Adam ab
initio: et quantos fructus impietatis ge-
neravit usque nunc, et generabit usque-
dum veniat area? 31 Confer ergo tu in
anima tua, et vide, granum unum seminis
mali quod seminatum est, quantos fructus
impietatis fecit: 32 quando ergo semina-
buntur spicae bonorum, quarum non est
numerus, quamnam aream futurum est
ut faciant? 33 Et respondi, et dixi: Usque-
quo, et quando haec? Quia modici sunt
et mali anni nostri.

34 Et respondit, et dixit mihi: Non fe-
stines tu super Altissimum. Tu enim fe-
stinas propter temetipsum: Excelsus au-
tem propter multos. 35 Nonne enim de

his interrogaverant animae justorum in
promptuariis suis, et dixerunt, Usque-
quo sumus hic? et quando area merce-
dis nostrae?
[36] Et respondit Ramiel angelus, et dixit
eis: Donec impletus fuerit numerus si-
milium vobis, quoniam ponderans ponde-
ravit Sanctus saeculum, [37] et mensurans
mensuravit tempora, et numerans nume-
ravit horas, et non educet, nec excita-
bit usquedum impleatur numerus dictus.
[38] Et respondi, et dixi: O dominator
Domine, sed ecce * nos omnes pleni su-
mus impietate. [39] Et ne forte propter nos-
metipsos prohibeatur retributio justorum,
propter * peccata inhabitantium super ter-
ram. [40] Et respondit, et dixit ad me: Vade,
et interroga praegnantem, quando imple-
verit novem menses suos, si poterit ad-
huc matrix retinere infantem in semetip-
sa? [41] Et dixi, Non potest, Domine.
Et respondit, et dixit ad me, Infernus et
promptuaria animarum matrici assimilata
sunt. [42] Quemadmodum enim festinat illa
quae parit effugere necessitatem partus
sui: sic et haec festinant reddere id quod
repositum est in eis ab initio. [43] Et tunc
demonstrabitur tibi de iis quae concupi-
scis videre. [44] Et respondi, et dixi: Si in-
veni gratiam in oculis tuis, et si possibile
est, et idoneus sum, [45] demonstra mihi
saltem hoc, si tempus quod pertransiit su-
per nos plus quam illud quod venturum
est. [46] Quoniam tempus quod pertransi-
vit, scio: et quid futurum sit, ignoro.
[47] Et respondit, et dixit ad me: Sta su-
per dexteram partem, et demonstrabo tibi
interpretationem similitudinis. [48] Et steti,
et vidi: et ecce transiit coram me fornax
ignis ardens; et factum est, cum transiis-
set flamma, vidi: et ecce abundantior fu-
mus. [49] Et post haec transiit coram me
nubes plena aquae, et demisit pluviam
vehementem valde: et cum transiisset im-
petus pluviae, superaverunt in ea guttae.
[50] Et respondit, et dixit ad me: Cogita
in anima tua, et vide: sicut crescit plu-
via amplius quam guttae, et ignis quam
fumus: sic superabundavit mensura quae
transivit. Superaverunt autem guttae, et
fumus. [51] Et postulavi ab eo, et dixi,
Putasne vivam usque ad dies illos? vel
quis erit in diebus illis?
[52] Et respondit, et dixit ad me, De si-
gnis, de quibus me interrogasti, ex parte
possum tibi dicere: de vita autem tua non
sum missus dicere tibi: neque enim scio.
V, [1] De signis autem: ecce dies venient,
et apprehendentur qui inhabitant saecu-
lum in stupore multo: et abscondetur
pars veritatis: et sterilis erit terra fidei:
[2] et multiplicabitur injustitia, et inconti-
nentia super hanc quam vidisti nunc, et
super quam audisti olim: [3] et erit insta-
bilis et non calcata terra ista, quam vidisti
regnare nunc, et videbunt terram istam
desertam. [4] Si autem tibi dederit Al-
tissimus visum, videbis eam quae post
tertiam, turbari, et apparebit subito sol
noctu, et luna interdiu; [5] et lignum stil-
labit sanguinem, et lapis dabit vocem
suam, et populi commovebuntur, et aer
commutabitur: [6] et regnabit, quem non
putant multi, et volatilia commigrationem
facient: [7] et mare Sodomiticum producet
pisces multos, et dabit vocem noctu,
quam non noscunt multi; et omnes au-
dient eam, [8] et hiatus fient per loca
multa, et ignis frequenter remittetur, et
bestiae agrestes transmigrabunt a loco
suo, et signa a mulieribus apparebunt;
parientur enim foetus nondum perfecti,
[9] et in dulcibus aquis salsae invenientur,
et amici contra amicos suos subito pu-
gnabunt: et abscondetur tunc sapientia,
et intellectus separabitur in promptuaria

sua. [10] . . . . apud multos,
et non invenietur: et multiplicabitur in-
justitia, et incontinentia super terram.
[11] Et interrogabit regio proximam suam,
et dicet ei, Nunquid per te pertransiit
justitia, aut homo justitiam faciens? Ipsa
autem regio negabit. [12] Et erit in illo
tempore, sperabunt homines, et non im-
petrabunt: et laborabunt, et non inve-
nient: et fatigabuntur, et non firmabi-
tur via eorum. [13] Haec signa dicere tibi
praeceptum est mihi: si autem oraveris
iterum, et imploraveris sicut nunc, et je-
junaveris septem diebus, audies majora
prae his. [14] Et evigilavi, et corpus meum
horrescebat valde: et anima mea labora-
bat, ut egrederetur: [15] et tenuit me an-
gelus, qui loquebatur in me, et conforta-
vit me, et statuit me super pedes meos.

[16] Et factum est in nocte secunda, et
venit ad me Psaltiel dux populi, et dixit
mihi, Ubi fuisti? et quare vultus tuus tri-
stis? [17] An nescis, quoniam tibi creditus
est Israel in regione captivitatis eorum?
[18] Exurge ergo, et comede paululum pa-
nis, ut non derelinquas eos, sicut pa-
stor gregem suum in manu luporum va-
statorum. [19] Et ego dixi ei: Vade a me,
et non appropries ad me usque ad sep-
tem dies, et tunc venies ad me, et an-
nunciabo tibi verba. Et cum dixissem ei,
recessit a me.

ORATIO EZRAE.

[20] Et ego jejunavi diebus septem inge-
miscens et plorans, sicut mihi mandavit
Ramiel angelus. [21] Et factum est post dies
septem, et ecce iterum cogitationes cor-
dis mei molestae erant mihi valde, [22] et
resumpsit anima mea spiritum intellectus:
et iterum coepi loqui coram Altissimo
sermones istos postulationis et obsecra-
tionis, [23] et respondi, et dixi, O domina-
tor Domine ex omnibus silvis terrae, et
arboribus ejus, elegisti tibi vitem unam:
[24] et ex omnibus terris orbis, elegisti tibi
regionem unam: [25] Et ex omnibus abys-
sis maris, magnificasti tibi rivum unum:
et ex omnibus floribus orbis, elegisti tibi
florem unum: et ex omnibus aedificatis
civitatibus, sanctificasti tibi Sion: [26] et ex
omni creato volatili, nominasti tibi colum-
bam unam: et ex omni creato pecore,
complacuisti tibi in ove una: [27] et ex
multitudine populorum, appropinquare fe-
cisti tibi populum unum: et ab omnibus
probatam legem donasti illi, quem dilexisti
populo. [28] Et nunc Domine, utquid tradi-
disti unum pluribus? Et repudiasti unam
radicem super multas, et dispersisti et
ventilasti unicum tuum inter multos: [29] et
conculcaverunt qui contradicunt jussioni-
bus tuis eos, qui crediderunt testamento
tuo. [30] Si autem odiens odisti populum
tuum, tuis manibus debebat castigari.

[31] Et postquam locutus sum sermones
istos, missus est ad me angelus, qui
missus fuerat ad me praeterita nocte,
[32] et dixit mihi, Audi me, Ezra, et in-
struam te: et intende mihi, et adjiciam
coram te sermones.

[33] Et respondi, et dixi ei, Loquere
Domine meus. Et dixit ad me, Valde
commotus es super Israel: an plus dile-
xisti eum quam factorem ejus? [34] Et dixi,
Non Domine, sed dolens dolui et locutus
sum. Torquent enim me renes mei per
omnem horam, quaerentem apprehendere
sententiam Altissimi, et investigare par-
tem judicii ejus. [35] Et dixit ad me, Non
potes. Et dixi ei, Quare, Domine, non
deprecabor? Aut ad quid natus sum, et
quare non facta est matrix matris meae
mihi sepulchrum, ut non viderem laborem
Jacob, et defatigationem seminis Israel?

36 Et respondit, et dixit ad me, Nu-
mera mihi ea quae necdum venerunt, et
collige mihi dispersas guttas, et revirida
mihi aridos flores, 37 et aperi mihi clausa
promptuaria, et produc mihi inclusos in
eis flatus; et demonstra mihi imaginem
facierum, quas nondum vidisti, aut de-
monstra mihi vocis imaginem: et tunc
ostendam tibi laborem et tempus quae
rogasti videre.

38 Et dixi, Dominator Domine, quis est
qui potest haec scire, nisi qui cum ho-
minibus habitationem non habet? 39 Ego
autem insipiens et miser: quomodo po-
tero dicere de his, de quibus me inter-
rogasti? 40 Et dixit ad me, Quomodo
non potes facere unum de his quae dicta
sunt: sic non poteris invenire judicium
meum, aut finem charitatis, quam po-
pulo meo promisi. 41 Et dixi, Sed ecce
Domine, promisisti his qui in fine sunt:
et quid facient qui ante nos erant, aut
nos, aut ii qui post nos? 42 Et respondit,
et dixit ad me, Coronae assimilavi judi-
cium meum. Sicut non est novissimis tar-
ditas, sic nec prioribus praeventus. 43 Et
respondi, et dixi, Numquid enim non po-
teras facere eos qui fuerunt, et qui sunt,
et qui futuri sunt, in unum, ut celeriter
judicium tuum ostendas?

44 Et respondit, et dixit ad me, Non fe-
stinat creatura super creatorem suum, sed
neque sustinebat saeculum ea quae futura
erant in eo, in unum. 45 Et iterum re-
spondi, et dixi: Et quo modo dixisti servo
tuo, quoniam vivificans vivificabis a te
creatam creaturam in unum? Si ergo vi-
ventes vivent in unum, et sustinebit crea-
tura: poterat et nunc portare praesentes
in unum. 46 Et respondit, et dixit ad me,
Interroga matricem mulieris, et dic ad
eam, Si decem paris, quare per tempus
non* paris eos? Roga ergo eam, ut det illos
decem. 47 Et dixi, Non potest, Domine,
nisi secundum tempus. 48 Et dixit ad me,
Et ego dedi terram matricem iis qui ve-
niunt super eam per tempus. 49 Quemad-
modum enim infans non parit, nec ea
quae senuit adhuc: sic et ego disposui
saeculum quod creavi. 50 Et interrogavi
eum, et dixi, Cum jam dederis mihi
viam, loquar coram te: ipsa mater nostra
Sion, de qua dixisti mihi, num*, Domine,
juvenis est adhuc, an jam senectuti ap-
propinquat? 51 Et respondit, et dixit ad
me, Interroga eam quae parit, et dicet
tibi. 52 Dic ei, Quare quos paris nunc, si-
miles sunt prioribus, sed minores sunt
statura? 53 Et dicet tibi et ipsa, Alii sunt
qui in virtute juventutis nati sunt: et alii
sunt qui in senectute nascuntur deficiente
matrice. 54 Considera et tu, et vide, quo-
niam minores estis statura prae iis qui
ante vos: 55 et qui post vos venient,
erunt minores * quam vos, quia jam se-
nuit creatura, et robur juventutis ejus
praeteriit. Et respondi, et dixi, Rogo
te, Domine, si inveni gratiam coram te,
demonstra servo tuo, per quem visitabis
creaturam tuam.

VI. 1 Et respondit, et dixit ad me,
Initium * per hominem, finis autem per
memetipsum. Sicut enim antequam esset
terra orbis, et antequam starent exitus
saeculi, et antequam spirarent pondus
suum venti * 2 et antequam audiretur vox
tonitruum, et antequam splenderent nito-
res coruscationum, et antequam firmare-
tur terra paradisi, 3 et antequam videretur
decor florum, et antequam confirmaretur
vis motuum, et antequam colligerentur
innumerabiles militiae angelorum, 4 et
antequam extolleretur altitudo aeris, et
antequam nominarentur mensurae firma-
mentorum, et antequam firmaretur sca-
bellum Sion, 5 et antequam investigaren-

tur praesentes anni, et antequam effinge-
rentur stultitiae eorum qui nunc peccant,
et antequam consignarentur, qui fidem
sibi thesaurizaverunt: 6 tunc cogitavi, et
facta sunt haec omnia per me solum, et
non per alium.

7 Et respondi, et dixi, Quae erit sepa-
ratio temporum? aut quando finis sae-
culi prioris, aut quodnam initium se-
cundi? 8 Et respondit, et dixit ad me, Ab
Abraham usque ad Abraham. Ab Abraham
natus est Isaac, et ab Isaac natus est Ja-
cob et Esau, et manus Jacob tenebat cal-
caneum Esau; calcaneus prioris Esau, et
manus secundi Jacob. 9 Principium enim
hominis manus ejus, et finis hominis cal-
caneus ejus. 10 Inter calcaneum ergo et
manum aliquid aliud noli quaerere, o
Ezra.

11 Et respondi, et dixi, O dominator
Domine, si inveni gratiam in oculis tuis,
12 demonstra mihi servo tuo finem signo-
rum, quorum ex te demonstrasti mihi
modicum nocte praeterita.

13 Et respondit, et dixit ad me, Surge su-
per pedes tuos, et audies vocem magnam.
14 Et erit, si commotione commovebitur
locus, super quem stas super eum, 15 dum
sermo fiet tecum, non expaveas, quoniam
sermo est de nuncio finis, et fundamenta
terrae intelligent, 16 quoniam de ipsis est
sermo, et expavebunt et commovebuntur,
sentient enim quoniam finis eorum com-
mutabitur. 17 Et factum est, cum audissem,
surrexi super pedes meos, et audivi: et
ecce vox loquens, et sonus ejus sicut so-
nus aquarum multarum, 18 et dixit, Ecce
dies veniunt, et erit quando appropin-
quabo, ut visitem habitantes in terra:
19 et quando inquirere incipiam in ma-
nibus injustorum, et quando completa
fuerit humilitas Sion, 20 et quando incipiet
supersignari saeculum istud quod inci-
piet pertransire, haec signa faciam, Libri
aperientur ante faciem firmamenti, et om-
nes videbunt judicium meum simul, 21 et
anniculi infantes loquentur, et dabunt vo-
cem suam, et praegnantes immature pa-
rient infantes tertio mense et quarto, et
vivent et salient. 22 Et subito loca non
seminata seminata invenientur, et plena
promptuaria subito invenientur vacua:
23 et cornu canet in sono alto; quod om-
nes audient subito, et expavescent. 24 Et
erit in illo tempore, bellabunt amici cum
amicis ut inimici, ut obstupescat terra
cum iis qui habitant eam: et exitus fon-
tium stabunt, ut non decurrant tribus ho-
ris: 25 et erit, omne quod derelictum fuerit
ex omnibus istis quae praedixi tibi, ipsum
salvabitur, et videbit salutare meum, et fi-
nem saeculi. 26 Et tunc videbit homines qui
assumpti fuerunt, qui mortem non gusta-
verunt a generationibus suis, et converte-
tur cor inhabitantium terram, et mutabitur
in sensum alium. 27 Oblivioni enim dabi-
tur * malum, et extinguetur dolus. 28 Et
florebit fides, et vincetur corruptela, et
apparebit veritas, quae sine fructibus
mansit annis tantis.

29 Et factum est, cum loqueretur mihi,
et ecce paulatim commovebatur locus su-
per quem stabam super eum, 30 et dixit ad
me, Haec veni tibi ostendere ista nocte.
31 Si ergo iterum rogaveris, et jejunaveris
septem diebus, iterum revelabo tibi ma-
jora prae his. 32 Quia auditione audita est
vox tua apud Altissimum. Vidit enim For-
tis puritatem tuam, sanctitatem quoque,
quam ab adolescentia tua habes: 33 et
propter hoc misit me revelare tibi haec
omnia.

Et dixit mihi: Confide, et noli timere,
34 et noli festinare cogitare de prioribus
temporibus mala, ne sit super te inve-
stigatio in novissimis temporibus.

35 Et factum est post haec, flevi: et
jejunavi septem diebus, ut supplerem
tres hebdomadas, quae dictae sunt mihi.

36 Et factum est in octava nocte, et
ecce cor meum turbabatur iterato in me,
et coepi loqui coram Altissimo. 37 Quia
inflammabatur spiritus meus valde, et
anima mea exardescebat.

38 Et dixi, O dominator Domine, lo-
quens locutus es ab initio creaturae tuae
in primo die, et dixisti, Fiat caelum et
terra: et verbum tuum, Domine, opus
perfecit. 39 Et erat tunc spiritus se cir-
cumferens, et tenebrae operientes, et
silentium soni, et vox hominis nondum
erat. 40 Tunc dixisti de thesauris tuis
proferri splendorem luminis, ut appare-
rent opera tua.

41 Et die iterum secundo creasti spi-
ritum *firmamenti, et imperasti ei ut di-
visionem faceret inter aquas et aquas, ut
pars ex eis ascenderet sursum, et alia
pars maneret deorsum.

42 Et tertia die imperasti aquis congre-
gari in unam ex septem partibus terrae;
sex vero partes siccasti et conservasti, ut
ex his sint coram te ministrantes, et cul-
tae, et seminatae. 43 Verbum autem tuum
processit, et opus statim factum est.
44 Germinaverunt enim tunc subito fruc-
tus multi innumerabiles et dulces in gu-
stibus suis in omni genere et genere, et
flores, qui in formis unus alteri non assi-
milantur, et arbores quae in specie sua
non conveniunt, et odores qui in odori-
bus suis non investigantur, haec facta
sunt die tertia.

45 Et die quarta imperasti, et factus
est sol luminosus, et splendor lunae, et
dispositio stellarum: 46 et imperasti eis,
ut deservirent homini qui futurum erat
ut plasmaretur a te.

47 Et quinto die dixisti septimae parti,
ubi erat aqua, ut produceret animalia, et
volatilia, et pisces: et facta sunt. 48 Aqua
muta, et sine anima illud in quo erat
anima, faciebat, ut ex his mirabilia tua
generationes enarrent. 49 Et tunc conser-
vasti duo animalia, quae creasti: et vo-
casti nomen unius Behemoth, et nomen
alterius vocasti Leviathan, 50 et separasti
ea ab alterutro. Quia enim * non poterat
septima pars humida capere ea. 51 Et de-
disti Behemoth unam ex partibus, quae
siccata est die tertio, ut habitet ibi ubi
sunt montes mille. 52 Leviathan autem
dedisti unam ex septem partibus humi-
ditatis. Et servasti eos, ut essent cibus
quibus vis, et quando vis.

53 Et sexto die imperasti terrae, ut pro-
duceret coram te jumenta, et bestias, et
reptilia: 54 super his autem constituisti
Adam, ducem super omnibus operibus
quae creasti antea, et ex eo sumus nos,
populus quem elegisti. 55 Haec autem om-
nia dixi coram te, dominator Domine, quo-
niam dixisti quia propter nos ipsos creasti
saeculum istud. 56 Residuas autem gentes
ab Adam natas dixisti eas nil esse, et si-
milasti eas sputo, et quasi stillicidium de
lebete similasti abundantiam earum. 57 Et
nunc Domine, ecce, illae gentes quae in
nihilum deputatae sunt, ecce dominantur
nostri, et conculcant nos: 58 nos autem
populus tuus quem honorasti et vocasti
primogenitum et unigenitum, proximum
et dilectum, ecce traditi sumus in mani-
bus eorum: 59 et si propter nos creatum
est saeculum, quare hereditate non possi-
demus ipsum saeculum nostrum? Usque-
quo haec?

VII, 1 Et factum est, postquam finissem
loqui verba haec, ecce missus est ad me
angelus qui missus fuerat ad me primis
noctibus, 2 et dixit ad me, Surge Ezra,
et audi sermones quos veni dicere ad te.

3 Et dixi ei, Loquere Domine meus. Et re-
spondit, et dixit ad me, Mare si positum
esset in spatioso loco, ut esset latum et
immensum, 4 introitus autem ejus positus
in loco angusto, ut esset similis flumini.
5 Si quis autem voluerit ingredi mare, et
videre illud, et fieri dominus ejus: si ergo
non transierit illud in angustia, in latitu-
dinem quomodo venire poterit?

6 Audi item aliud, Civitas est, aedificata
et posita in loco magno campestri: est
autem illa civitas plena bonorum multo-
rum, 7 et introitus ejus angustus et posi-
tus in excelso, ut sit a dextris ignis, et a
sinistris aqua profunda: 8 et semita una
sola, posita inter haec duo, inter ignem et
aquam, ut non capiat semita illa, nisi so-
lummodo vestigium hominis. 9 Si autem
datione dabitur illa civitas in hereditatem,
si heres positum periculum non pertran-
sierit, quomodo poterit accipere heredita-
tem suam? 10 Et ego dixi ei, Certe sic
est Domine.

Et respondit, et dixit ad me, Sic est et
pars Israel. 11 Propter eos enim feci sae-
culum, et quando projecit Adam prae-
cepta mea, condemnatum est quod factum
est. 12 Et propter hoc facti sunt eis in-
troitus hujus saeculi praesentis angusti,
et pleni gemituum et defatigationis et pe-
riculi multi, et laboris magni cum infir-
mitatibus et passionibus.

13 Introitus autem saeculi futuri spatiosi
et securi sunt, et faciunt fructus immorta-
les. 14 Si ergo non praeterierint vitam in
angustiis et malis istis: non invenient
quae sunt reposita eis. 15 Nunc autem
quare commoveris, quod sis corruptibilis?
et quid conturbaris, cum sis mortalis?
16 Et quare non accepisti in corde tuo
quod est futurum; sed quod praesens est?

17 Et respondi et dixi, Dominator Do-
mine, sed ecce disposuisti in lege tua,
quoniam justi hereditabunt haec, impii
autem peribunt. 18 Justi ergo recte ferunt
angustias, quia sperant se perventuros ad
spatiosum: impii autem angustias patiun-
tur, et spatiosum non videbunt.

19 Et respondit, et dixit ad me, Ne sis
tu* super Deum, neque intelligens super
Altissimum. 20 Peribunt ergo multi qui
venerunt, quia neglecta est in eis lex,
quae posita est a me. 21 Mandatum enim
mandavit Deus illis qui venerunt, quando
venerunt tunc, quid facerent et viverent,
et quid observarent et non punirentur.
22 Ipsi autem restiterunt, et non obedie-
runt ei, et constituerunt sibi cogitamina
vana, 23 et adjecerunt sibi circumventiones
lapsuum, et super haec omnia dixerunt
Altissimum non esse, et vias ejus non co-
gnoverunt, 24 et legem ejus spreverunt,
et pactiones ejus abnegaverunt*. et prae-
cepta ejus non crediderunt, et opera ejus
neglexerunt. 25 Propter hoc ecce, Ezra,
vacua vacuis, et plena plenis. 62 Ecce
enim dies venient, et erit quando ve-
nerint signa quae praedixi tibi, et re-
velabitur sponsa apparescens ut civitas,
et apparebit quae subducitur nunc: 27 et
omnis qui liberatus fuerit de praedictis
malis, ipse videbit mirabilia mea. 28 Re-
velabitur enim filius meus Messias cum
iis qui cum eo sunt, et jucundabit qui
relicti sunt triginta annis. 29 Et erit post
annos hos, morietur filius meus Messias,
et omnes in quibus est spiramentum
hominis: 30 et convertetur saeculum in
pristinum silentium diebus septem, sicut
fuit ab initio, ita ut nemo derelinquatur.

31 Et erit post dies septem, excitabi-
tur quod nunc non vigilat saeculum, et
morietur corruptio: 32 et terra reddet qui
jacent in ea, et pulvis reddet qui in eo
dormiunt, et promptuaria reddent quae
in eis repositae sunt animae. 33 Et re-

velabitur Altissimus super sedem judicii, et veniet consummatio, et pertransibunt miserationes, et misericordia elongabitur, et longanimitas congregabitur. [34] Judicium autem meum solum remanebit, et veritas stabit, et fides exultabit, [35] et opus subsequetur, et merces ostendetur, et justitiae vigilabunt, et impietates non dormient. Et apparebit sinus tormentorum, ex adverso autem hujus locus quietis: revelabitur furnus gehennae, et ex adverso ejus iterum paradisus jucunditatum. Et dicet tunc Altissimus contra illos populos resuscitatos: Respicite et videte quem abnegastis, aut quem non coluistis, aut cujus praecepta rejecistis. Videte igitur ex adverso vestrum: ecce hic deliciae et oblectamenta, et illic ignis et tormentum. Haec loquetur eis in illo die judicii. Ille enim dies judicii sic est. Non sol est in eo, neque luna, neque stellae, neque nubes, neque fulgura, neque tonitrua, neque venti, neque aqua, neque aer, neque tenebrae, neque vesper, neque mane, neque aestas, neque hiems, neque initium anni, neque calor, neque glacies, neque frigus, neque grando, neque ros, neque pluvia, neque meridies, neque nox, neque dies, neque lux, neque lumen, neque fulgor, neque splendor, nisi tantum radius gloriae Altissimi, ex quo erit ut sint videntes quod constitutum est. Longitudo autem erit ei sicut hebdomada annorum. Hoc est autem et lex ejus, et tibi soli demonstravi ea. Et respondi, et dixi: Dominator Domine, etiam tunc dixi, et nunc iterum dicam: Beati omnes illi, qui venerunt et custodierunt praecepta posita a te. Sed de iis, de quibus rogatio mea est, quis enim ex iis qui venerunt qui non peccaverint; aut quis ex natis qui non transgressus sit praeceptum tuum? Et nunc apparet, quia paucis futurum est ut saeculum venturum ferat jucunditatem, multis vero tormentum. Est enim in nobis cor malum, quod abduxit nos ab his, et adduxit nos ad corruptionem, et vias mortis demonstravit nobis, et semitas perditionis indicavit nobis, et removit nos a vita. Et hoc nequaquam paucis, sed fortassis * omnibus qui fuerunt.

Et respondit, et dixit ad me: Audi me, Ezra, et dicam tibi, et denuo erudiam te. Propter hoc non fecit Altissimus unum saeculum, sed duo. Tu autem, qui dixisti non multos esse justos, sed paucos, audi contra haec. Lapides pretiosi si fuerint tibi et pauci, contra numerum horum constitue tibi plumbum et argillam. Et dixi: Quomodo, Domine, possibile est?

Et respondit, et dixit ad me: Minime hoc tantum, sed interroga terram, et dicet tibi, et dic illi, et enarrabit tibi. Dic illi: Aurum generasti et argentum et aes et ferrum et plumbum et argillam. Plus autem est argentum quam aurum, et aes quam argentum, et ferrum quam aes, et plumbum quam ferrum, et argilla quam plumbum. Confer ergo tu, et vide, utrum pretiosa et chara sint multa, an pauca. Et respondi, et dixi: Dominator Domine, multa sunt contemptibilia et pauca pretiosa. Et respondit, et dixit ad me: Confer ergo in temetipso quod cogitasti; quia omnis qui habet modicum, quod est paucum, gaudet de eo magis quam ille qui habet multa. Sic est consilium judicii ejus *. Gaudeo enim et laetor de paucis qui salvantur, quoniam ipsi sunt qui nunc gloriam meam confirmant, et propter quos nomen meum glorificatum est nunc; neque angustior de multitudine illorum qui pereunt, ipsi sunt enim illi, qui nunc assimilati sunt vapori, et sicut fumus ipsi reputati sunt, et pares flammae facti sunt, quia arserunt et extincti sunt.

Et respondi, et dixi: O quid fecisti terra, a qua isti nati sunt, et eunt in perditionem. Si autem intellectus de pulvere est, sicut reliquae creaturae, expediebat ut utinam etiam ipse esset pulvis; non autem fuit, quia intellectus non erit exinde. Nunc autem intellectus nobiscum crescit, et propter hoc cruciamur, quia cum sciamus perimus. Lugeant cognationes hominum, ferae autem gaudeant, lamententur omnes nati, jumenta autem et pecus exultent, quia illis expedit multum valde quam nobis, quia non expectant judicium, neque noscunt supplicium, neque vita post mortem promissa est eis. Nos enim quid proficimus quod viventes vivimus, sed cruciatu cruciabimur? Omnes enim nati coinquinati sunt in peccatis, et pleni sunt iniquitate, et graves super eos ruinae eorum. Et si post mortem non veniremus ad judicium, multum expediret nobis.

Et respondit, et dixit ad me: Et quando Altissimus faciens faciebat saeculum, et Adam, et omnes qui fuerunt ab eo, antea paravit judicium, et quae judicii sunt. Et nunc ex verbis tuis intellige, quia dixisti, quod intellectus nobiscum crescit. Habitatores ergo terrae propter hoc cruciantur, quod cum sit in eis intellectus, inique egerunt, et acceperunt mandata et non custodierunt ea, etiam legem, quae posita fuit eis, rejecerunt. Et quid haberent quod dicant in judicio, aut quomodo aperient os suum, et loquentur in tempore novissimo? Quandiu enim longanimis fuit Altissimus in habitatores saeculi, et minime propter eos ipsos, sed propter tempora reposita!

Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam in conspectu tuo, dominator Domine, indica servo tuo etiam istud. Eja post mortem nunc, cum reddimus singuli quisque animam nostram, num custoditi custodimur in quiete, donec veniant illa tempora, in quibus futurum est ut renoves creaturam tuam, an ex hoc nunc cruciamur? Et respondit, et dixit ad me: Indicabo tibi etiam de isto. Tu vero non conjunges animam tuam cum inobedientibus, neque connumerabis temetipsum cum iis qui cruciantur. Habes enim thesaurum operum repositum apud Altissimum, neque apparebit tibi usque ad tempora novissima. De morte autem hoc est verbum. Quando exierit decisio sententiae ab Altissimo super hominem ut moriatur, quando separatur spiritus a corpore, ut remittatur ad illum qui dedit eum, primo adorat gloriam Dei; si autem est ex contemptoribus, aut ex illis qui non custodierunt vias Altissimi, aut ex illis qui oderunt timentes Deum, animae istae promptuaria non ingrediuntur, sed ex hoc nunc sunt in supplicio, et gemunt et contristantur septem viis.

Via prima, quod restiterunt legi Altissimi.

Via secunda, quod non possunt converti et facere bona, in quibus salventur.

Via tertia, quod vident mercedem repositam illis qui crediderunt.

Via quarta, quod noverunt et intellexerunt supplicium, quod paratum est eis in novissimo, in quo corripientur animae impiorum; quia cum haberent tempus operationis, non subjecerunt se praeceptis Altissimi.

Via quinta, quod vident promptuaria animarum aliarum, quae custodiuntur ab angelis in quiete multa.

Via sexta, quod vident supplicium, quod ex hoc nunc paratum est eis.

Via septima, quae major est ceteris viis praedictis, quod tabescunt in confusione, et consumuntur in pudore, et marcescunt

in timore, quia vident gloriam Altissimi, in cujus conspectu nunc peccant dum vivunt, et coram quo futurum est ut in novissimo judicentur.

Illarum vero quae custodierunt* viam Altissimi, haec est via, quando venerit dies, ut liberentur de vase isto corruptibili. In illo enim tempore, quo habitaverunt in eo, subjecerunt se Altissimo in labore, et in omnibus horis pertulerunt periculum, ut perfecte custodirent legem ejus, eam quam posuit eis legem*. Propter hoc istud est verbum de eis. Primo vident in gaudio multo gloriam Altissimi, qui assumit eas, et requiescunt, et eunt in septem viis.

Via prima, quod in labore multo pugnaverunt ut vincerent sensum malum qui fictus fuit in eis, ne aberrarent a vita ad mortem.

Via secunda, quod vident conversionem, in qua convertuntur et vexantur animae impiorum, et supplicium reservatum illis.

Via tertia, quod vident testimonium, quod testificatus est de eis fictor earum, quia in vita sua custodierunt legem creditam.

Via quarta, quod vident et intelligunt quietem, quia nunc, quando collectae fuerint in promptuariis suis, requiescunt in quiete multa, et ab angelis custodiuntur, et gloriam* reservatam eis in novissimo.

Via quinta, quod gaudent quomodo effugerint nunc ab eo quod corrumpitur, et quomodo hereditabunt quod futurum est; et iterum vident tribulationem et multitudinem laboris, a quo liberatae fuerunt, et recreationes quas futurum est ut accipiant, et oblectamenta quae recipient, et sunt immortales.

Via sexta, quando ostendetur eis, quomodo futurum est, ut facies eorum luceant sicut sol, et quomodo futurum est, ut assimilentur luci stellarum, neque iterum corrumpentur.

Via septima, quae major est ceteris praedictis, quod gloriantur cum fiducia, et confidunt, neque confunduntur, et accelerant ut videant faciem illius, cui subjecerunt se in vita sua, et illius, a quo futurum est ut glorificentur, et ut accipiant mercedem. Hae sunt viae animarum justorum, quae ex hoc nunc annunciantur.

Et vias tormentorum praedictas recipient ex hoc nunc rebelles. Animae istae in promptuaria non ingrediuntur, sed ex hoc nunc sunt cruciatae in supplicio, et gemunt, et lugent in septem viis.

Et respondi, et dixi: Nunc vero daturne eis locus, aut tempus animabus, postquam separabantur a corporibus, ut viderent quod dixisti mihi?

Et respondit, et dixit ad me: Septem sunt dies libertatis earum, in quibus septem diebus vident verba illa, quae dicta antea fuerunt, et postea colligentur in promptuaria sua.

Et respondi, et dixi: Si inveni gratiam in oculis tuis, indica mihi servo tuo iterum etiam hoc. Num in die judicii poterunt justi interrogare impios, aut deprecari pro eis Altissimum, aut patres pro filiis suis, aut filii pro patribus suis, aut fratres pro fratribus suis, aut cognati pro cognatis suis, aut amici pro amicis suis?

Et respondit, et dixit ad me: Quoniam invenisti gratiam in oculis meis, etiam de hoc indicabo tibi. Dies judicii dies est decretorius, et omnibus ostendet signaculum veritatis. Sicut enim nunc non mittit pater ad filium suum, aut filius ad patrem suum, aut dominus ad servum suum, aut amicus ad dilectum suum, ut pro eo infirmetur, aut ut dormiat, aut ut manducet, aut ut sanetur; sic etiam tunc

non poterit quis ut deprecetur pro aliquo
in illa die, neque ut gravet aliquis ali-
quem. Omnes enim tunc portabunt sin-
guli justitiam suam, aut iniquitatem suam.

36 Et respondi, et dixi, Et quomo-
do, Domine, invenimus quod oravit olim
Abraham pro Sodomitis, et Moyses in de-
serto pro patribus, quando peccaverunt,
37 et Hiesus filius Nun post eum pro
Israel in diebus Achar, et Samuel in
diebus Saul, 38 et David pro confractio-
ne populi, et Salomon pro eis qui san-
ctuarium*, 39 et Elias pro iis qui pluviam
acceperunt, et pro mortuo ut viveret, 40 et
Ezechias pro populo in diebus Sennache-
rib, et multi pro multis? 41 Si ergo modo
quando corruptio increscebat, et injustitia
multiplicabatur, oraverunt justi pro impiis;
et quare, Domine, etiam tunc sic non erit?

42 Et respondit, et dixit ad me, Istud
saeculum habet finem, et gloria Dei non
constanter manet in eo: propter hoc ora-
verunt validi pro invalidis. 43 Dies autem
judicii finis est hujus saeculi, et initium
saeculi futuri immortalis, in quo transibit
corruptela, 44 et solvetur incontinentia, et
abolebitur incredulitas, et crescet justi-
tia, et orietur veritas. 45 Tunc ergo non
poterit homo misereri super eum qui vic-
tus fuit in judicio, neque malefacere ei
qui vicit in judicio. Et respondi, 46 et
dixi, Hic est sermo meus primus et no-
vissimus, quoniam melius erat terrae non
dare Adam, vel cum jam dedisset, com-
monuisse* eum ut non peccaret. 47 Quod-
nam enim delectamentum est illis omnibus
qui venerunt, quia ecce vivunt in angu-
stiis, et mortui sperant supplicium? 48 O
quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti,
sed non fuit malum tui solius, sed et no-
strum qui ex te sumus. 49 Quaenam* enim
utilitas est, quoniam ecce promissum est
nobis tempus immortale; nos autem opera
mortalia egimus? 50 Et quoniam indicata
est nobis spes non deficiens, nos vero
male vani facti sumus. 51 Et quoniam
ecce reposita sunt promptuaria sine cura
et sine infirmitate; nos vero male con-
versati sumus nos. 52 Et quoniam parata
est gloria Altissimi protegere eos qui in
castitate vixerunt: nos autem in viis ma-
lis ambulavimus. 53 Et quoniam ostende-
tur paradisus, cujus non marcescunt fruc-
tus, in quo sunt deliciae et sanitas: 54 nos
vero non ingrediemur, quia ingrata loca
coluimus. 55 Et quoniam futurum est, ut
facies justorum luceant super stellas: et
facies nostrae nigrescent super tenebras?
56 Quia enim non recogitavimus* nos in
vita nostra quando iniquitatem facieba-
mus, futurum est ut patiamur post mor-
tem nostram. 57 Et respondit, et dixit
ad me, Hoc est cogitamentum certaminis
quod certabit super terram qui natus est
homo. 58 Si victus fuerit, patietur quod
dixi: si autem vicerit, recipiet quod dixi:
59 quoniam haec est via quam dixit Moyses
cum viveret, ad populum, et dixit ad eos,
Ecce dedi coram vobis hodie vitam et
mortem, bona et mala: eligite vobis ergo
vitam, ut vivatis vos et semen vestrum.
60 Et restiterunt, et non obtemperaverunt
ei, neque prophetis qui post eum, et
mihi qui locutus sum cum eis. 61 Propter
hoc non erit tristitia de perditione eorum:
sicut futurum est gaudium de salute eo-
rum qui obtemperaverunt.

62 Et respondi, et dixi ad eum, Scio
Domine, quoniam nunc vocatus est Al-
tissimus misericors, quod misereatur iis
qui nondum advenerunt in saeculum,
63 et indulgens, quod indulgeat illis qui
convertuntur ad legem ejus: 64 et longa-
nimis, quoniam longanimitatem praestat
nobis, illis qui peccant, quia servi* ejus
sumus: 65 et munificus, quoniam vult do-

nare magis quam exigere : 66 et multae
misericordiae, quoniam valde multiplicat
misericordias iis qui sunt nunc, et iis
qui praeterierunt, et iis qui futuri sunt.
67 Si enim non multiplicaverit misericor-
dias suas : non poterit saeculum vivifi-
cari cum iis qui inhabitant in eo. 68 Et
donator : quoniam si non donaverit in
bonitate sua, ut alleventur iniqui de ini-
quitate sua, et si non *, non posset vi-
vificari unus ex decem millibus ex ho-
minibus. 69 Et judex : quoniam si non
agnoverit ex anima eorum qui creati sunt
verbo ejus, et oblitus fuerit * multitudi-
nem iniquitatis eorum : et si non, non
derelinqueretur ex innumerabili multitu-
dine, nisi valde pauci.

VIII, 1 Et respondit, et dixit ad me :
Hoc saeculum fecit Altissimus propter
multos, futurum autem propter paucos.
2 Exponam autem similitudinem * coram
te, o Ezra. Quomodo interrogabis ter-
ram, et dicet tibi, quemnam pulverem
det abundantiorem, illumne, ex quo est
argilla, an illum, ex quo est aurum : sic
est actus hujus saeculi. 3 Multi creati sunt,
sed pauci fuerunt salvati.

4 Et respondi, et dixi : Absorbe anima
mea sensum, et bibe cor meum intelli-
gentiam. 5 Venis enim sine voluntate tua,
et abis cum non vis. Non enim data est
tibi potestas, nisi solummodo in vita tem-
poris exigui.

6 O dominator Domine, si jubes servo
tuo, orabo coram te, et dabis nobis se-
men et culturam cordis novi, unde fiant
fructus, ut vivere possit omne corruptum,
quod vestivit formam hominis. 7 Unus
enim es, et plasmatio una sumus nos,
opus manuum tuarum, sicut dixisti : 8 et
vivificans vivificas nobis nunc in matrice
corpus, quod plasmasti, et componis
membra, et conservatur creatio tua in
igne et aqua : et novem mensibus pati-
tur tua plasmatio creaturam quam creasti
intra eam : 9 ipsum autem quod servat,
et quod servatur, utraque conservatione
tui ipsius conservantur : et quando ite-
rum reddit matrix, quod factum est in ea,
10 imperasti ut ex ipsis membris esset lac,
fructus mamillarum plenitudinis, 11 ut quod
plasmatum est nutriatur usque in tem-
pus modicum, et postea disponis illud in
tua misericordia. 12 Et enutris illud in tua
justitia, et erudis illud in lege tua, et in-
struis illud in tuo intellectu : 13 et mor-
tificas illud, ut tuam creaturam : et vi-
vificas illud, ut opus tuum. 14 Si ergo
confestim et celeriter perdis hoc, quod
hoc toto labore multo plasmatum est in
jussu tuo : et propter quid ergo fuit ?

15 Et nunc dicens dixi de omni ho-
mine : maxime autem tu scis quod de
populo tuo doleo : 16 et de hereditate
tua, propter quam lugeo : et de Israel,
propter quem tristis sum : et de se-
mine Jacob, propter quod conturbor :
17 ideo ecce incipiam orare, et depreca-
bor coram te pro me, et pro eis : quo-
niam ecce video lapsus nostrum qui in-
habitamus in saeculo. 18 Sed et nunc au-
divi decretum judicii futuri. 19 Ideo audi
vocem meam et ausculta verba orationis
meae, et loquar coram te, Domine Deus
meus.

INITIUM VERBORUM ORATIONIS EZRAE
QUAM ORAVIT PRIUSQUAM ASSUMERETUR.

20 Domine qui habitas in aeternum,
cujus superiora elevata, et mansiones in
aere : 21 cujus thronus immensus, et glo-
ria incomprehensibilis : cui astant exer-
citus cum timore, 22 cujus verbo in ignem
et ventum convertuntur : cujus verbum
verum, et sermo perseverans : 23 cujus

jussio firma, et verba terribilia: cujus
aspectus arefacit abyssum, et objurgatio
montes tabescere facit, cujus veritas testi-
ficatur: 24 exaudi vocem servi tui, et au-
ribus percipe precationem figmenti tui, et
intende in verba mea. 25 Dum enim vivo,
loquar: et dum sapio, respondebo: 26 ne
respicias delicta populi tui, sed eos qui
tibi subjecti fuerunt in veritate. 27 Neque
attendas stultitias studiorum iniquorum,
sed illos qui in ignominia custodierunt
pactiones tuas. 28 Neque cogites de iis qui
male conversati sunt in conspectu tuo,
sed memorare qui in voluntate bona co-
gnoverunt timorem tuum. 29 Neque velis
perdere eos, qui assimilati sunt jumentis:
sed respice eos qui acceperunt splendo-
rem legis tuae. 30 Neque indigneris eis
qui prave egerunt magis quam bestiae:
sed dilige eos qui perseveranter in glo-
ria tua confiderunt. 31 Quoniam nos et illi
qui ante nos, opera corruptionis egimus
et insanivimus.

Tu autem propter nos ipsos peccato-
res, misericors vocatus es. 32 Nobis enim
non habentibus opera si desideraveris ut
miserearis, indulgens vocaberis. 33 Justi
enim, quibus sunt opera reposita apud
te, ex propriis operibus habent quod re-
cipiant. 34 Aut quid est enim homo, ut
ei indigneris: aut genus corruptibile, ut
exacerberis de ipso? 35 Vere enim nemo
de genitis est qui non inique gessit, ne-
que ex iis qui fuerunt, qui non deliquit.
36 In hoc enim cognoscetur bonitas tua
dominator Domine, cum misertus fueris
eis qui non habent vim operum.

37 Et respondit, et dixit ad me: Ex
parte recte locutus es: et juxta sermo-
nes tuos, sic fiet: 38 quoniam vere non
cogitabo super plasma iniquorum, aut
super mortem eorum, aut super judicium
eorum, aut super perditionem eorum:
39 Sed jucundabor super adventum figmenti
justorum, et super salvationem eorum,
et super retributionem mercedis eorum.
40 Quomodo enim locutus sum, sic erit.
41 Sicut enim agricola, qui serit semina
multa, et plantas multas plantat, sed
non in tempore omnia semina salvantur,
neque omnes plantae mittunt radicem:
sic et qui venerunt in saeculum, non
omnes salvabuntur.

42 Et respondi, et dixi: Si inveni gra-
tiam in oculis tuis, loquar coram te.
43 Semen enim agricolae si accipiens non
acceperit pluviam tuam in tempore suo,
nunquid salvabitur? Etiam vero pluvia
multa corrumpitur: 44 hominem autem,
qui manibus tuis plasmatus est, et ima-
gini tuae similatus est, propter quem
creasti omnia, similasti semini agricolae.
45 Non*, precor a te, dominator Domine:
parce populo tuo, et miserere hereditati
tuae: creaturis enim tuis misereris.

46 Et respondit, et dixit ad me: Quae
sunt praesentia praesentibus, et quae fu-
tura futuris. 47 Multum enim tibi deest,
ut possis diligere creaturam meam* super
me: tu autem multum assimilasti te ipsum
impiis; non erit sic. 48 Sed etiam in isto
glorificaberis coram Altissimo, 49 quoniam
humiliasti te sicut decet te, et non judi-
casti te ipsum parem justis: propter hoc
plurimum glorificaberis. 50 Propterea quod
afflictione multa affligentur qui habitant
saeculum in novissimo, propter super-
biam multam qua superbierunt. 51 Tu
autem quod de temetipso, intellige, et
de gloria eorum, qui sunt similes tui.
inquire. 52 Vobis enim apertus est para-
disus, et plantata est arbor vitae, et prae-
paratum est saeculum futurum, et paratae
sunt deliciae, et aedificata est civitas, et
constituta est requies, et perfecta est bo-
nitas, et completa est sapientia. 53 Et ra-

dix * signata est a vobis: et infirmitas ex-
tincta est a vobis: et mors absconsa est:
et infernus fugit: et corruptio in oblivio-
nem abiit. [54] Et dolores recesserunt a
vobis, et in fine ostensi sunt thesauri
vitae. [55] Ne ergo adjicias iterum ut in-
quiras de multis illis qui pereunt. [56] Nam
ipsi acceperunt libertatem, et spreve-
runt Altissimum, et legem ejus multipli-
caverunt contemnere, et vias ejus ces-
sare fecerunt. [57] Etiam sanctos ejus con-
culcaverunt, [58] et dixerunt in corde suo
non esse Deum: cum scientes scirent
quoniam morientes morientur. [59] Propter
hoc sicut expectant vos quae praedicta
sunt: sic etiam eos sitit * cruciatus, qui
praeparatus est: non enim vult Altissimus
perire homines. [60] Sed illi qui creati sunt,
inhonoraverunt nomen factoris sui: et
benignitatem abnegaverunt, neque con-
fessi sunt me, qui praeparavi eis vitam.
[61] Quapropter judicium meum appropin-
quavit. [62] Quod non demonstravi multis,
nisi tibi, et tibi similibus paucis.

Et respondi, et dixi: [63] Ecce nunc Do-
mine demonstrasti mihi multitudinem si-
gnorum, quae futurum est ut facias in
diebus novissimis: sed non demonstrasti
mihi quo tempore.

IX, [1] Et respondit, et dixit ad me,
Metiens metire in temetipso: quia cum
videris, quoniam transierit pars una si-
gnorum quae praedicta sunt, [2] tunc in-
tellige quoniam ipsum est tempus in quo
futurum est ut Altissimus visitet saeculum
quod ab eo factum est. [3] Et quando vide-
buntur in saeculo motiones locorum, et
tumultus turbarum, et fraus populorum,
et turbatio rectorum, et commotio prin-
cipum, [4] tunc intellige quoniam de his
erat Altissimus locutus ab initio. [5] Sicut
enim omne quod factum est in saeculo,
notum est initium ejus, et consummatio
ejus manifesta: [6] sic et Altissimi tempora,
initia eorum nota in signis et in prodigiis
et in virtutibus, et consummatio eorum
in vindicta et in signis. [7] Et erit, omnis
qui salvus factus fuerit, et omnis qui po-
tuerit effugere per opera sua aut per fidem
suam in qua credidit, [8] ipse relinquetur
de praedicto periculo, et videbit salutare
meum in terra mea, et in finibus meis,
quae sanctificavi mihi a saeculo. [9] Et tunc
mirabuntur qui nunc neglexerunt vias
meas: et in tormentis erunt qui contem-
pserunt et projecerunt eas *. [10] Quotquot
enim non cognoverunt me in vita sua,
quando benefaciebam eis: [11] et quotquot
superbierunt contra legem meam, haben-
tes libertatem, [12] et cum apertus esset
eis locus longanimitatis, et non intellexe-
runt, sed neglexerunt; hos * oportebat post
mortem cognoscere. [13] Tu ergo noli inve-
stigare ex hoc nunc, quomodo impii cru-
ciabuntur: sed inquire quomodo justi sal-
vabuntur, quorum est saeculum, et prop-
ter quos etiam factum est saeculum.

[14] Et respondi, et dixi: [15] Etiam * nunc
iterum dico, et postea iterum dicam:
quoniam plures sunt qui pereunt, quam
qui salvantur: [16] sicut multiplicati sunt
fluctus super guttam parvam.

Et respondit, et dixit ad me, [17] Qualis
locus, talia et semina ejus: et quales flo-
res, tales et tincturae; et qualis opera-
tio, tales et odores; et qualis agricola,
talis et area: quoniam in tempore fuit
saeculi, [18] quando paraveram eis qui nunc
sunt, antequam fierent saecula, in quo
habitarent: et nemo mihi contradixit.
[19] Non enim erat homo. Et nunc quod
creati fuerunt super mundo parato, et
super mensa indeficienti, et super lege
investigabili, corrupti sunt in operibus
suis. [20] Et consideravi saeculum meum,
et ecce perditum, et orbem terrarum

meum, et ecce fuit in periculo propter
perversiones habitatorum ejus. [21] Et vidi,
et peperci exigue modico: et salvavi mihi
racemum de botro, et plantam de silva
multa.

[22] Pereat ergo multitudo, quia facta est
in vanitatem, et servetur racemus meus,
et planta mea, quae in multo labore facta
sunt.

[23] Tu autem si separaveris septem dies
alios, sed non iterum jejunabis in eis:
[24] et ito in campum florum, ubi domus
non est aedificata: et manduca solummo-
do de floribus campi, et carnem non gu-
stabis, et vinum non bibes, sed solum-
modo flores: [25] et deprecare Altissimum
ardenter, et veniam ad te, et loquar tecum.

[26] Et profectus sum, sicut praecepit
mihi, in campum, qui vocatur Arphad *.
et sedi ibi super floribus terrae. Et de
herbis agri manducavi, et facta est esca
earum mihi in saturitatem.

[27] Et factum est post dies septem, et
ego discumbebam supra foenum, et coe-
perat cor meum iterum turbari super me
sicut ante. [28] Et apertum est os meum, et
inchoavi loqui coram Altissimo, et dixi,
[29] O dominator Domine, te ostendens
ostensus es patribus nostris in deserto
Sinai, quando exierant de Aegypto, et
quando pertransibant in deserto, in terra
in qua non erant fructus, et cum non *
pertransiret in ea homo: et dixisti eis,
[30] Tu Israel audi me, et semen Jacob in-
tende sermonibus meis. [31] Ecce enim ego
semino in vobis legem meam, et faciet
in vobis fructus justitiae, et glorificabimini
in ea in saeculum. [32] Patres nostri autem
acceperunt legem, et non servaverunt eam,
et praecepta, et non perfecerunt ea, et facti
sunt fructus legis tuae non pereuntes: nec
enim poterant perire, quoniam tua erat.
[33] Illi vero qui acceperunt eam, perierunt,
quia non custodierunt quod in eis semi-
natum fuerat. [34] Et haec lex est, ut, cum
acceperit terra semen, vel mare navem, vel
vas aliud quae reponitur in eo, escam:
[35] vel quod repositum est, vel quod custodi-
tum est, ista corrumpantur: illa vero quae
susceperunt ea, maneant: apud nos autem
nequaquam sic factum est. [36] Sed nos qui le-
gem accepimus et peccamus, perimus cum
corde nostro quod suscepit eam: [37] lex
tua autem non periit, sed permanet in glo-
ria sua.

[38] Et cum loquerer haec in corde meo,
respexi oculis meis, et vidi mulierem a
dextera parte, lugentem et plorantem cum
voce magna, et in anima sua ingemiscebat
et angustiabatur valde, et vestimenta ejus
discissa erant, et pulvis projectus erat su-
per caput ejus. [39] Et ego dimisi cogitatus,
quos eram cogitans, et conversus sum ad
eam, et dixi ei, [40] Ut quid fles, et angu-
stiaris in anima tua? Et respondit, et dixit
ad me, [41] Dimitte me Domine meus, ut
defleam super animam meam, et adjiciam
iterum ingemiscere: quoniam valde amaro
sum animo, et vehementer humiliata sum.
[42] Et ego dixi ei, Narra mihi, quid contigit
tibi? Et respondit, et dixit ad me, [43] Ste-
rilis fui ego famula tua, et non peperi,
cum fuissem cum marito meo annis tri-
ginta. [44] Ego autem quotidie et singulis
horis his triginta annis rogabam et depre-
cabar Altissimum die ac nocte. [45] Et fac-
tum est, post hos triginta annos exaudi-
vit Deus vocem ancillae tuae, et vidit hu-
militatem ejus, et attendit tribulationibus
meis, et dedit mihi filium: et gavisa et ju-
cundata sum in eo valde ego, et vir meus,
et omnes cives mei, et honorificavimus
Fortem. [46] Et nutrivi eum in labore multo.
[47] Et cum crevisset, veni accipere ei uxo-
rem, et feci diem epuli *, et jucunditatem
magnam.

X, 1 Et factum est, cum introisset filius
meus in thalamum suum, cecidit, et mor-
tuus est: 2 ego autem everti lucernas, et
surrexerunt omnes cives mei ad conso-
landum me, et ego quievi usque in diem
posteriorem et usque in noctem. 3 Et
postquam obdormissent omnes, et pu-
tarent, quod etiam ego obdormirem: et
surrexi nocte, et fugi: et veni sicut ecce
vides in hunc campum: 4 et cogito iterum
non ingredi in civitatem, sed hic consi-
stere; et non manducare, neque bibere,
sed sine intermissione esse lugentem, et
jejunantem usque dum moriar.

5 Ego autem dereliqui cogitationes meas
quas cogitabam, et respondi in iracundia,
et dixi ad eam, 6 Valde stulta es mulier
super omnes mulieres, nonne vides luc-
tum nostrum, et quae nobis contigerunt?
7 Quoniam ecce Sion mater nostrum om-
nium in tristitia multa est, et in humili-
tate magna humiliata est. 8 Nunc autem
lugere oportet, omnes nos lugemus: tu
enim contristaris super filio uno, nos au-
tem totus mundus * super matre nostra.
9 Interroga autem terram, et dicet tibi:
quoniam ipsa debet lugere, quia multi
sunt qui fuerunt super eam. 10 Et ab ini-
tio omnes qui fuerunt super eam, et alii
qui venient, ecce omnes in perditionem
eunt, et in exterminium fit multitudo
eorum. 11 Quis ergo debet lugere magis?
Illa quae hanc totam multitudinem amisit,
an tu quae super uno luges? Si autem dixe-
ris mihi, 12 Quoniam non est luctus meus
similis illi terrae: quoniam ego fructum *
ventris mei amisi, quem in doloribus pe-
peri, et in afflictionibus nutrivi: 13 terra
enim secundum naturam terrae abiit mul-
titudo, quae venit ad eam quomodo venit:
ego autem iterum dico tibi, 14 sicut tu in
labore peperisti, sic et terra dedit fructus
suos, ab initio hominem ei qui fecit eum*.
15 Nunc ergo retine intra te dolorem tuum,
et fortiter fer calamitatem quae tibi conti-
git: 16 Quia si justificaveris sententiam Al-
tissimi, et filium tuum recipies in tempore,
et in mulieribus collaudaberis; 17 ingre-
dere ergo in civitatem ad virum tuum.
Et respondit, et dicit ad me, 18 Non fa-
ciam ita, neque ingrediar civitatem, ne-
que apud virum meum, sed hic moriar.

19 Et apposui adhuc loqui cum ea, et
dixi ei, 20 Nequaquam mulier, nequaquam
mulier, noli facere hunc sermonem, sed
consenti persuaderi ob calamitatem Sion,
et consolare propter dolorem Jerusalem.
21 Ecce enim vides sanctificationes nostras
desertas, et altaria nostra demolita, et tem-
plum nostrum destructum, 22 et ministe-
rium nostrum abolitum, et hymnum no-
strum sublatum, et gloriationem nostram
lapsam, et lumen candelabri nostri extin-
ctum, et arcam testamenti direptam, et
sancta nostra contaminata, et nomen quod
invocatum est super nos, prophanatum:
et liberos nostros contumeliam passos, et
sacerdotes nostros succensos in igne, et
Levitas nostros in captivitatem abductos,
et virgines nostras contaminatas; et mu-
lieres nostrae contumeliam passae sunt *
per vim, et videntes nostri rapti sunt,
et speculatores * nostri dispersi sunt, et
subjecti fuerunt juvenes nostri, et fortes
nostri miseri facti sunt: 23 quod autem om-
nibus majus de signaculo Sion, quoniam
sublatum fuit signaculum gloriae ejus nunc,
et tradita est in manum odientium nos.
24 Tu ergo excute abs te multitudinem do-
lorum tuorum, ut tibi repropitietur Fortis,
et quiescere faciat a te Altissimus dolo-
res laboris tui. 25 Et factum est, cum lo-
quebar cum ea, et ecce facies ejus relu-
cescebat valde, et sicut similitudo fulguris
facta est species vultus ejus, et timui valde
appropinquare ad eam, et cor meum ve-

hementer obstupefactum erat. Et cum co-
gitarem quid esset ista visio, 26 subito cla-
mavit voce magna et timore plena, ut
commoveretur tota terra a voce ejus: et
vidi: 27 et ecce, amplius mulier non com-
parebat mihi, sed civitas quae aedificaba-
tur, et locus apparebat tanquam de funda-
mentis magnis: et timui, et clamavi voce
magna, et dixi, 28 Ubi est Uriel angelus,
qui a die primo venerat ad me? quoniam
ipse me fecit venire ad multitudinem ter-
roris hujus, et factus est finis meus in cor-
ruptionem, et oratio mea in improperium.

29 Et dum essem loquens haec, cum
projectus essem ut mortuus super terra,
venit ad me angelus qui veniebat ad me
antea, et vidit me 30 projectum super
terra ut mortuum, et sensus meus alie-
natus erat, et tenuit dexteram meam, et
confortavit me, et statuit me super pedes
meos, et dixit mihi, 31 Quid tibi? et de
quo commoveris? et quare alienatus est
intellectus tuus, et sensus cordis tui? Et
dixi ei, 32 Quoniam dereliquisti me, ego
enim feci ut dixisti mihi, et veni* in cam-
pum: et ecce vidi, et video quod non pos-
sum explicare. Et respondit, et dixit ad
me, 33 Sta super pedes tuos, et demon-
strabo tibi. Et dixi ei, 34 Loquere Domine
meus, et tantum ne derelinquas me, ut
non moriar in tempore non meo: 35 quo-
niam vidi quae non sciebam, et audio quae
non cognosco. 36 Aut nunquid sensus meus
fallit me, et anima mea somnium videt?
37 Nunc autem deprecor te, Domine meus,
demonstra servo tuo de visione hac ter-
ribili.

Et respondit, et dixit ad me, 38 Audi
me et docebo te, et revelabo tibi de qui-
bus times: quoniam Altissimus revelavit
tibi mysteria multa. 39 Vidit enim rectitu-
dinem tuam, quoniam valde contristaris
de populo tuo, et valde luges super po-
pulum tuum, et valde luges super Sion.
40 Hoc est igitur verbum. Mulier quae ap-
paruit tibi ante paululum, 41 quae lugebat,
et inchoasti consolari eam; 42 et nunc non
sicut mulier apparet tibi, sed apparuit
tibi sicut civitas quae aedificatur: 43 et
quod enarrabat tibi de calamitate filii sui;
haec solutio est. 44 Mulier quam vidisti,
haec est Sion; quam nunc conspicis ut
civitatem aedificari. 45 Et quod dixit tibi
de semetipsa, quia sterilis fuit triginta
annis: quoniam fuit in saeculo tria millia
annorum, quando non offerebatur in ea
oblatio. 46 Et factum est post tria millia an-
norum, aedificavit Salomon civitatem, et
obtulit in ea oblationem: tunc ipsum fuit
quod peperit sterilis filium. 47 Et quod dixit
tibi, quoniam nutrivit eum in labore*, hoc
fuit habitatio Jerusalem. 48 Et quod dixit
tibi, quod filius meus ingressus est intra
thalamum suum, et mortuus est, haec est
ruina et calamitas Jerusalem. 49 Et quod
vidisti similitudinem ejus, quomodo luge-
bat filios suos*, et tu inchoasti consolari
eam de his quae contigerunt ei.

50 Et nunc vidit Altissimus, quoniam ex
tota anima tua contristatus es, et ex toto
corde tuo doles super ea, et ostendit tibi
claritatem gloriae, et pulchritudinem de-
coris ejus. 51 Propterea dixi tibi ut ex-
pectares me in campo ubi domus non est
aedificata. 52 Sciebam enim, quoniam fu-
turum erat ut Altissimus tibi ostenderet
haec omnia: 53 propterea dixi tibi ut ve-
nires in locum ubi non est fundamentum
aedificii. 54 Nec enim poterat opus homi-
nis manere in loco, ubi futurum erat ut
Altissimi civitas ostenderetur.

55 Tu autem ne timeas, neque commovea-
tur cor tuum: sed ingredere, et vide cla-
ritatem gloriae ejus et magnitudinem aedifi-
cii ejus, quantum capax est visus oculorum
tuorum videre: 56 et post haec audies quan-

tum capit auditus aurium tuarum audire.
[57] Tu enim fuisti beatus prae multis, et no-
minatus es apud Altissimum sicut pauci.
[58] Nocte autem crastina manebis hic: [59] et
ostendet tibi Altissimus visionem revelatio-
num, quas faciet Altissimus habitatoribus
terrae in novissimis diebus. [60] Et dormivi
illic noctem aliam, sicut praecepit mihi.

XI, [1] Et fuit in nocte secunda, vidi vi-
sionem, et ecce ascendebat de mari aquila,
magna in magnitudine sua valde, et erant
ei duodecim alae et capita tria. [2] Et vidi, et
ecce expandebat alas suas in omnem ter-
ram, et omnes venti caeli ad eam insuffla-
bant, et nubes ad eam colligebantur. [3] Et
vidi de alis ejus quod nascebantur alae
minutae et exiles et modicae. [4] Capita au-
tem ejus quiescebant, caput autem me-
dium majus erat aliis, veruntamen etiam
ipsum quiescebat cum eis. [5] Et vidi, et
ecce aquila praecepit alis suis, ut do-
minarentur universae terrae et habita-
torum ejus. [6] Et vidi, quomodo subjicie-
bantur ei omnia quae sub caelo, et nihil
resistebat ei de creaturis quae super ter-
ram. [7] Et vidi, et ecce surrexit aquila
super ungues suos, et emisit vocem alis
suis, et dixit eis, Ite, dominamini uni-
versae terrae; nunc autem quiescite; [8] et
nolite vigilare omnes simul, sed dormite
unaquaeque vestrum in loco suo, et per
tempus vigilabitis. [9] Capita autem ad no-
vissimum serventur.

[10] Et vidi, quod vox ejus non exibat
de capitibus ejus, sed de medio corporis
ejus. [11] Et numeravi modicas alas ejus, et
ipsae quoque erant octo.

[12] Et vidi, et ecce a dextero latere sur-
rexit una ala, et dominata est super om-
nem terram. [13] Et vidi quia venit finis
ejus, et interiit *, ut non appareret neque
locus ejus.

Et vidi, et ecce exurrexit ala secunda,
et dominata est et ipsa universae terrae
multum tempus. [14] Et factum est cum
dominata esset, venit finis ejus, ut in-
teriret sicut prior.

[15] Et ecce, vox audita est illi, dicens:
[16] Audi, tu es quae toto tempore isto te-
nuisti terram: haec annunciatio annun-
ciata est antequam intereas. [17] Nemo * ex
iis qui post te tenebit sicut istud totum
tempus, neque sicut dimidium ejus. [18] Et
vidi, et ecce surrexit ala tertia, et domi-
nata est etiam ipsa sicut sociae suae prio-
res super universam terram: et interiit et
ipsa sicut priores. [19] Et sic contingebat
omnibus alis singulatim dominari, et item
interire.

[20] Et vidi, et ecce in tempore alae mo-
dicae etiam ipsae surrexerunt a dextero
latere, ut tenerent terram: et ex iis te-
nebant, sed tamen statim interibant. [21] Et
ex eis surgebant, sed non tenebant do-
minatum. [22] Et vidi post haec, et duo-
decim alae ejus interierant, et duae ex
alis modicis: [23] et nihil superfuit de
corpore aquilae, nisi solum tria capita
quae quiescebant et sex alae modicae.
[24] Et vidi, et ecce de ipsis alis modicis
divisae sunt duae alae, et ierunt et ste-
terunt sub capite quod in dextero latere;
quattuor autem manserunt in loco suo.
[25] Et vidi, et ecce illae quattuor alae mo-
dicae cogitabant surgere, et tenere domi-
natum. [26] Et vidi, et ecce surrexit una,
sed statim interiit. [27] Et item secunda,
sed et ipsa interiit velocius, quam prior.
[28] Et vidi, et ecce illae duae quae ex
iis superfuerunt cogitabant a se et ipsae
tenere principatum. [29] Et dum ipsae co-
gitarent dominari super terram, vidi,
et ecce unum capitum quae quiesce-
bant, medium evigilavit, ipsum autem
majus erat duobus capitibus aliis. *.....
duo secum. [31] Et cum duobus quae cum eo

conversum est, et comedit duas alas mo-
dicas quae cogitabant dominari. 32 Ipsum
autem caput tenuit omnem terram, et hu-
miliavit habitatores ejus in labore multo,
et invaluit super orbem prae omnibus alis
quae fuerunt. 33 Et vidi post haec, et ecce
subito caput medium interiit, et ipsum
sicut et alae. 34 Superfuerunt autem duo
capita, et ipsa dominata sunt super uni-
versam terram, et super habitatores ejus.
35 Et vidi, et ecce devoravit caput quod
in dextero latere illud quod in laevo.

36 Et audivi vocem dicentem mihi, Con-
spice contra te, Ezra, et vide quem vides
finem. 37 Et vidi, et ecce sicut leo qui ex-
citatus est de silva * clamans et rugiens:
et audivi quomodo emisit vocem hominis
ad aquilam. Et locutus est, et dixit ei,
38 Audi tu, aquila, et dicam tibi. Dicit
tibi Altissimus, 39 Nonne tu es quae su-
perfuisti de quattuor animalibus, quae
feceram dominari super saeculum meum,
et ut per ea veniret finis temporum?
40 Tu autem quarta venisti, et devicisti
omnia animalia quae transierunt, et in-
valuisti super saeculum in laboribus mul-
tis, et super omnem orbem in violentia
amara, et cum dolo inhabitasti in orbe
tempore multo. 41 Et judicasti terram non
in veritate. 42 Spoliasti enim et diripui-
sti pios et veraces, et male tractasti hu-
miles, et odisti rectos, et dilexisti men-
daces, et destruxisti munitiones eorum
qui abundabant, et humiliasti muros eo-
rum qui te non nocuerunt. 43 Et ascendit
contumelia tua apud Altissimum et apud
Fortem. 44 Et respexit Altissimus in tem-
pora sua, et ecce finita sunt, et saecula
ejus completa sunt. 45 Propterea interiens
interibis tu aquila, et alae tuae excelsae,
et alae tuae modicae et malae, et capita
tua amara, et ungues tui mali, et totum
corpus tuum exosum et malum, 46 uti
refrigeretur et allevetur omnis terra, cum
scilicet liberata fuerit de vi, quae sperat
judicium et misericordiam factoris sui.

XII, 1 Et factum est, dum loqueretur
leo verba haec ad aquilam: vidi, 2 et ecce
quod superfuit caput, interiit subito, et
tunc illae duae alae quae ad ipsum tran-
sierunt, surrexerunt ut dominarentur:
et principatui earum erit finis, et tu-
multu erit plenus. 3 Et vidi, quia et ipsae
interierunt, et totum corpus aquilae in-
cendebatur, terra autem stupebat valde,
ego autem a multitudine terroris, et a
magno timore vigilavi, et dixi spiritui
meo, 4 Tu praestitisti mihi haec omnia,
quia scrutaris vias Altissimi. 5 Et ecce
dissolutus sum in anima mea, et spiri-
tus meus defecit valde, et nec modica
superfuit in me virtus a multo timore,
quem timui nocte hac.

6 Et nunc orabo Altissimum, et con-
fortabit me usque in finem. 7 Et dixi, O
dominator Domine, si inveni gratiam in
oculis tuis, et si vere beatus sum apud
te prae multis, et si in veritate ascen-
dit deprecatio mea ante majestatem faciei
tuae, 8 conforta me, et ostende mihi servo
tuo interpretationem et distinctionem vi-
sus hujus quem vidi, ut plene consoleris
animam meam. 9 Non enim quia dignus
sum, reputasti me ut revelares mihi finem
temporum, et novissimum horarum.

Et respondit, et dixit ad me, 10 Haec
est interpretatio visionis quam vidisti.
11 Aquilam quam vidisti quae ascendit de
mari, hoc est regnum quartum quod
visum est in visione fratri tuo Danieli.
12 Sed non est illi interpretatum, quo-
modo nunc tibi interpretor, aut quomodo
interpretatus sum tibi.

13 Ecce dies veniunt, et exurget regnum
super terram, et erit terribile prae omni-
bus regnis quae fuerunt ante ipsum. 14 Et

regnabunt in eo duodecim reges, unus post unum. [15] Secundus autem cum regnabit, ipse tenebit amplius tempus prae duodecim. [16] Haec est interpretatio duodecim alarum quas vidisti. [17] Et quoniam vidisti vocem quae loquebatur, et non exibat de capite aquilae, sed de medio corporis ejus, [18] hoc est verbum, quoniam inter tempus regni illius erunt divisiones multae, et periclitabitur ut cadat: et non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum principatum pristinum. [19] Et quoniam vidisti alas modicas octo quae prodierunt sub alis ejus, [20] hoc est verbum; exurgent enim in ipso octo reges, quorum erunt tempora levia, et horae citatae, et duo ex ipsis perient, [21] cum adveniet tempus quod medium erit, et quattuor servabuntur ad tempus, cum adveniet tempus ejus ut finiatur: duo vero in finem servabuntur. [22] Et quoniam vidisti in ea tria capita quiescentia, [23] hoc est verbum: in novissimo temporum suscitabit Altissimus tres reges, et renovabunt in eo multa; et conterent terram, [24] et habitatores ejus, in labore multo super omnes qui fuerunt ante eos: propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilae. [25] Ipsi enim sunt qui renovabunt impietatem ejus, et ipsi perficient ei novissimum ejus. [26] Et quoniam vidisti illud unum caput majus quod interiit: quoniam unus ex eis tantum super lectum suum morietur, etiam ipse autem cum tormentis. [27] Illi autem duo qui superfuerint, gladius eos comedet. [28] Quoniam gladius unius comedet socium* suum: at vero etiam ipse in novissimo in gladio cadet. [29] Et quoniam vidisti alas duas quae trajecerunt ad caput quod in dextero latere, [30] hoc est verbum: hi sunt quos separavit Altissimus in finem suum, et regno eorum erit finis, et turbationis erit plenum, sicut vidisti.

[31] Et quod vidisti leonem, qui de silva evigilavit clamans, et rugiens, et loquens ad aquilam, et arguebat eam de iniquitate ejus, et omnes sermones sicut audisti: [32] hic est Unctus quem servat Altissimus in finem dierum, qui orietur ex semine David: et veniet, et loquetur cum eis, et arguet illos de impietate eorum, et super maleficio eorum exprobrabit illos, et ordinabit coram eis iniquitatem eorum. [33] Statuet enim eos coram me in judicio eorum vivos: et erit, cum arguerit eos, tunc perdet eos. [34] Residuum autem populum meum liberabit in misericordia eos, qui permanserunt in finibus meis, et jucundabit eos quoadusque veniet finis diei judicii, de quo locutus sum tecum ab initio. [35] Haec est visio quam vidisti, et haec est interpretatio ejus. [36] Et tu solus dignus fuisti scire secretum Altissimi. [37] Scribe ergo in libro ista omnia quae vidisti, et pone ea in loco abscondito: [38] et doce ea sapientes populi tui, quorum corda nosti posse capere ad servandum secreta haec. [39] Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, ut tibi ostendatur quod vult Altissimus ostendere tibi. [40] Et profectus est a me.

Et factum est, cum vidisset populus quoniam pertransierunt septem dies, et ego non fuissem reversus in civitatem, congregavit se universus populus a minimo usque ad maximum: et surrexerunt, et venerunt ad me, et responderunt, et dicunt mihi: [41] Quid peccavimus tibi, aut quid mali egimus in te, quoniam dereliquisti nos, et sedisti in loco hoc? [42] Tu enim nobis superfuisti ex omnibus prophetis, sicut botrus de vindemia, et sicut lucerna in loco obscuro, et sicut portus salvationis navi quando constituta est in tempestate. [43] Aut non sufficiunt nobis mala quae contigerunt nobis, nisi

et tu nos derelinquas? 44 Si autem nos
dereliqueris, nobis erat melius, si fuisse-
mus succensi et nos in incendio Sion.
45 Nec enim sumus meliores iis qui ibi
mortui sunt. Et ploravi voce magna, et
respondi, et dixi ad eos: 46 Confide Israel,
et noli tristari tu domus Jacob. 47 Est enim
memoria vestri coram Altissimo, et For-
tis non obliviscetur vestri in aeternum.
48 Ego autem non dereliqui vos, neque
derelinquam vos; sed veni in hunc locum
ut deprecarer pro desolatione Sion, et ut
quaererem misericordiam pro humilitate
sanctuarii nostri. 49 Et nunc ite unusquis-
que in domum suam, et ego veniam ad
vos post dies istos. 50 Et profectus est
populus in civitatem, sicut dixi eis:
51 ego autem sedi in campo septem die-
bus, sicut mihi mandavit: et manduca-
bam de floribus agri solummodo, et de
herbis facta est esca mea in diebus illis.

XIII, 1 Et factum est post dies septem,
et vidi visionem nocte. 2 Et ecce ventus
magnus exurrexit in mari, ut conturbaret
omnes fluctus ejus. 3 Et vidi, et ecce ipse
ventus ascendere faciebat de corde maris
tanquam similitudinem hominis. Et vidi et
ecce volabat ipse ille homo cum nubibus
caeli: et ubi vultum suum vertebat ut
consideraret et videret, tremebant omnia
a conspectu visus ejus: 4 et ubi exibat
vox oris ejus, liquescebant omnes qui
audiebant vocem ejus, sicut liquescit cera
quando sentiat ignem *. 5 Et vidi post
haec, et ecce congregabatur multitudo ho-
minum, quorum non erat numerus, de
quattuor ventis caeli, ut pugnarent cum
homine qui ascenderat de mari. 6 Vidi
autem, quod excidit sibi montem excel-
sum, et volavit, et stetit super eum. 7 Ego
autem quaesivi videre regionem vel locum
unde excisus esset mons ille, et non po-
tui. 8 Et post haec vidi, et ecce omnes
qui congregati sunt, ut pugnarent cum
eo, timebant valde, attamen audebant pu-
gnare. 9 Et ut vidit impetum adventus mul-
titudinis quae venerat, non levavit manum
suam, neque frameam tenebat, neque ali-
quod ex omnibus vasis bellicosis, sed vidi,
10 quomodo emittebat de ore suo solum-
modo sicut fluctus ignis, et de labiis ejus
spiritum flammae, et de lingua ejus ejicie-
bat carbones procellae, et haec commista
sunt omnia simul fluctus ignis, et spiri-
tus flammae, et multitudo procellae: 11 et
conciderunt super impetum adventus il-
lius populi multi, qui praeparatus erat
pugnare, et succendit omnes, ut subito
nihil videretur de multitudine turbae in-
numerabilis, nisi solummodo pulvis cine-
ris, et fumi odor: et vidi, et obstupui.

12 Et post haec vidi illum hominem de-
scendisse de monte illo, et vocabat ad se
multitudinem turbae alius pacificae, 13 et
accedebant* ad eum vultus hominum mul-
torum, ex eis autem gaudebant, et ex eis
tristes, et ex eis alligati, et ex eis addu-
centes quae offeruntur: ego autem a mul-
titudine terroris expergefactus sum.

Et deprecatus sum Altissimum, et dixi.
14 Tu es qui ab initio demonstrasti servo
tuo mirabilia haec, et cum non essem
dignus, reputasti me ut susciperes de-
precationem meam: 15 et nunc revela
mihi etiam interpretationem visionis hu-
jus. 16 Sicut enim existimo in sensu meo,
vae iis qui derelicti fuerint in diebus illis;
et multo etiam plus vae illis qui non sint
derelicti. 17 Quia enim non sunt derelicti,
tristes erunt 18 in eis quae sunt reservata
illis qui derelinquentur in novissimis die-
bus, ipsi autem non pervenient ad ea.
Et iis qui derelicti sunt, 19 propter hoc
vae! Videbunt enim pericula magna cum
necessitatibus multis, sicut ostendunt vi-
siones istae. 20 Attamen melius est resur-

gere hominem in periculo, et venire ad
ista, quam pertransire sicut nubem a
saeculo, et non videre quae contingent
in fine temporum.

Et respondit, et dixit ad me: 21 Et
visionis tuae interpretationem dicam tibi:
et de quibus locutus es revelabo tibi.
22 Quoniam dixisti de iis qui derelinquen-
tur, et de iis qui non derelinquentur: hoc
est verbum. 23 Qui sufferet periculum illo
tempore, hic custodiet eos qui in periculo
jacent, eos qui habent opera et fidem
apud Altissimum et Fortem. 24 Vide ergo
quoniam magis beatificati sunt qui dere-
licti, super eos qui mortui sunt. 25 In-
terpretatio autem visionis tuae haec est.

Quoniam vidisti virum ascendentem de
corde maris, 26 ipse est quem conservat
Altissimus ad multa tempora, per quem*
salvabit creaturam suam, et ipse trajiciet,
qui derelicti sunt. 27 Et quoniam vidisti
de ore ejus exire spiritum ignis et pro-
cellae: 28 quoniam autem non tenebat
in manu sua frameam, neque vas belli-
cosum: et corrupit multitudinem adven-
tus illius turbae venientis pugnare cum
eo: hoc est verbum. 29 Ecce dies veniunt,
quando instituet Altissimus ut liberet eos
qui super terram: 30 veniet stupor multus
super habitatores terrae. 31 Et cogitabunt
bellare unus cum altero: civitas cum ci-
vitate, et locus cum loco, et gens cum
gente, et regnum cum regno. 32 Et erit,
cum fient haec signa quae praedixi tibi:
tunc revelabitur filius meus, quem vidisti,
ut virum ascendentem. 33 Et quando au-
dierint omnes gentes vocem ejus: dere-
linquet unusquisque ex eis locum suum
et bellum, quod inter eos: 34 et collige-
tur in unum multitudo innumerabilis,
sicut vidisti, volentes venire, et bellare
cum viro illo. 35 Ipse autem stabit super
cacumen montis Sion. 36 Sion autem ve-
niet, et ostendetur omnibus parata et ae-
dificata, sicut vidisti montem excisum
sine manibus. 37 Ipse autem filius meus
arguet quae advenerunt gentes, de impie-
tate earum, illas quae assimilatae sunt
procellae, et ordinabit coram eis opera
eorum mala et cruciamentum quo futu-
rum est ut crucientur. 38 Postea autem
ille qui assimilatus est flammae, perdet
eos sine labore per legem illius quae igni
assimilata est*.

39 Et quoniam vidisti eum advocantem
et colligentem ad se multitudinem turbae
alius pacificae, 40 hae sunt novem tribus
et dimidia, quae captivae factae sunt de
terra sua in diebus Josiae* regis, quas
captivas duxit Salbanasar* rex Assyrio-
rum: et transtulit eos trans flumen Eu-
phraten, et captivi ducti sunt in terram
aliam. 41 Cogitaverant enim ipsi inter sese,
et sibi dederunt consilium hoc ut derelin-
querent multitudinem gentium, et profici-
scerentur in regionem interiorem, ubi a
diebus suis* non inhabitavit progenies ho-
minum: 42 ut saltem ibi observarent legem
suam, quam non servaverant in terra sua.

43 Introierant autem per introitus an-
gustos Euphratis. 44 Fecit enim eis tunc
Altissimus portenta, prohibebat enim exi-
tus fluminis usquequo transierunt omnes.
45 Ut irent autem miseri*, via fuit multa
ad eundum, iter anni unius et dimidii:
ipsa autem regio illa vocatur Arzaph, finis
mundi. 46 Et inhabitaverunt ibi usque ad
novissimum tempus: et tunc iterum cum
futurum est ut veniant, 47 iterum Altissi-
mus prohibebit exitus fluminis Euphratis,
ut possint transire; propter hoc vidisti
multitudinem turbae collectam in pace.
48 Sed et qui derelicti sunt de populo tuo,
salvabuntur, illi qui invenientur in ter-
minis meis sanctis. 49 Erit autem, quando
perdet multitudinem gentium, quae col-

lectae sunt, proteget populum qui su-
perfuit: [50] et tunc ostendet eis multo
plura portenta.

[51] Et ego iterum dixi ei, O dominator
Domine, hoc mihi ostende, propter quod
vidi virum ascendentem de corde maris.

Et respondit, et dixit mihi: [52] Sicut
non potest scrutari, et invenire, vel scire
quis quae in profundis maris: sic non
poterit quis ex illis qui super terram vi-
dere filium meum, vel eos qui cum eo,
nisi in eo tempore in die ejus. [53] Haec
est interpretatio visionis quam vidisti,
propter hoc revelata fuerunt tibi ista,
tibi soli. [54] Quoniam dereliquisti quae tua
sunt, et vacasti iis quae nostra* sunt, et
ea quae legis sunt quaesisti. [55] Vitam enim
tuam disposuisti in sapientia, et intelli-
gentiae acclamasti: Mater mea. [56] Propter
hoc ostendi tibi ista, merces enim apud
Altissimum*: erit autem post tres dies,
loquar tecum alia, et exponam tibi mira-
bilia novissima.

[57] Et profectus sum, et ambulavi in
campo multum, et glorificabam et lauda-
bam Altissimum de mirabilibus quae per
tempus fecit: [58] et gubernat tempora, et
quae in temporibus veniunt, et sedi ibi
tribus diebus.

XIV, [1] Et factum est post haec, et ego
sedebam sub quercu. [2] Et ecce, vox exivit
de rubo qui contra me, et respondit, et
dixit mihi: Ezra Ezra. Et dixi: Ecce ego.
Et surrexi super pedes meos. Et dixit ad
me: [3] Revelans revelatus sum de rubo,
et locutus sum cum Moyse, quando po-
pulus meus serviebat in Aegypto, [4] et
misi eum, et eduxit populum meum de
Aegypto, et adduxit eum in desertum, et
ascendere fecit eum ad montem Sina, et
detinui eum apud me diebus multis: [5] et
enarravi ei mirabilia multa, et ostendi ei
temporum secreta, et indicavi ei finem
horarum: et praecepi ei, et dixi ei: [6] Haec
verba ex iis abscondes, et ex iis reve-
labis.

[7] Et nunc tibi dico, Ezra: [8] Signa quae
antea demonstravi tibi, et visiones quas
vidisti, et interpretationem earum quam
audisti, in corde tuo repone ea, et ab-
sconde ea.

[9] Tu enim recipieris ab hominibus, et
eris exinde cum filio meo et cum simi-
libus tuis, usquequo finiantur tempora.
[10] Saeculum enim amisit juventutem suam,
et tempora appropinquaverunt senescere.*
[13] Nunc ergo dispone domum tuam, et ad-
mone populum tuum, et consolare pios eo-
rum, et doce sapientes, et renuntia jam
vitae isti corruptelae, [14] et dissolve abs te
pondus hominum, et projice cogitationes
mortis, et exue jam naturam infirmitatis,
et repone in unam partem cogitamenta
quae te angustiant, et festina transmigrare
a temporibus his: [15] quae enim vidisti
nunc fuisse mala, iterum postea his de-
teriora erunt: [16] quantum enim deficiet
saeculum a senectute sua, sic multipli-
cabuntur mala super habitatores terrae.
[17] Elongat enim se magis veritas, et ap-
propinquat mendacium. Jam enim festinat
venire aquila, quam vidisti in visione.

[18] Et respondi, et dixi: Loquar coram
te Domine. [19] Ecce ego abibo, sicut prae-
cepisti mihi, et commonebo populum
istum praesentem. Qui autem iterum na-
scentur, quis commonebit eos? [20] Positum
est enim saeculum in tenebris, et habi-
tatores ejus sine lumine. [21] Quoniam lex
tua incensa est, et nemo scit opera quae
fecisti, vel quae futurum est ut facias.
[22] Si ergo inveni gratiam coram te, im-
mitte in me, Domine, Spiritum sanctum,
et scribam omne quod factum est in sae-
culo ab initio, omne quod erat in lege
tua scriptum ut possint homines invenire

semitam: et qui voluerint vivere, in no-
vissimo inveniant viam.

23 Et respondit, et dixit ad me: Vade
et congrega populum tuum, et dic ad eos,
ut non quaerant te diebus quadraginta.
24 Tu autem praepara tibi tabulas multas,
et accipe tecum Sariam, et Dariam, et
Salemiam cum Helcana, et Sciel, hos
quinque viros, quia parati sunt ad scri-
bendum velociter. 25 Et venies huc, et
ego accendam in corde tuo lucernam in-
tellectus, quae non extinguetur quoadus-
que finias quae futurum est ut scribas.
26 Et quando perfeceris, quaedam palam
facies, et quaedam absconde, et trades
ea sapientibus: in crastino enim hac hora
incipies scribere.

27 Et profectus sum, sicut mihi prae-
cepit, et congregavi omnem populum, et
dixi eis: 28 Audite Israel verba haec:
29 Peregrini fuerunt patres nostri ab initio
in terra Aegypti, et liberati sunt inde:
30 et acceperunt legem vitae, et non cu-
stodierunt eam, quam et vos post eos
abjecistis: 31 et data est vobis terra in
hereditatem in terra Sion, vos autem,
et patres vestri iniquitatem fecistis, et
non servastis vias quas praecepit vobis
Moyses servus Domini. 32 Altissimus au-
tem, qui est judex veritatis, abstulit a
vobis quod ad tempus datum fuerat vo-
bis. 33 Et nunc vos estis hic in tribula-
tione, et fratres vestri introrsum vestrum
in terra alia. 34 Si ergo commonueritis
animam vestram, et erudieritis cor ve-
strum in vita vestra conservati eritis, et
post mortem erit super vos misericordia.
35 Judicium enim post mortem veniet,
quando reviviscemus: et tunc nomen ju-
storum parebit, et impiorum facta osten-
dentur. 36 Ad me autem nemo accedat,
neque requiratis me usque ad dies qua-
draginta.

37 Ego autem accepi hos quinque viros,
sicut mandavit mihi, et profectus sum in
campum, et mansimus ibi, sicut dixit mihi.
38 Et factum est in diem crastinum, et
ecce vox vocans me, et dixit: Ezra Ezra,
aperi os tuum, et bibe quo te potavero.
39 Et aperui os meum, et vidi, fuit mihi
calix plenus. Plenus autem erat sicut aqua:
et similitudo ejus similis erat igni. 40 Et
accepi, et bibi: et factum est cum bibe-
rem eum, ecce cor meum emanabat in-
tellectum, et pectus meum eructabat sa-
pientiam, et spiritus meus conservabat
memoriam. 41 Et apertum est os meum, et
non est clausum. 42 Altissimus autem dedit
intellectum illis quinque viris, et scribe-
bant quae dicebantur in serie in characte-
ribus litterarum quas non sciebant. 43 Et
sedi ibi quadraginta dies. Ipsi autem per
diem scribebant, et nocte manducabant
panem tantum, ego autem per diem lo-
quebar, et per noctem non tacebam.

44 Scripti sunt autem in illis quadra-
ginta diebus libri nonaginta quattuor.

45 Et factum est cum completi essent
quadraginta dies, locutus est mecum Al-
tissimus, et dixit mihi: Hos viginti quat-
tuor libros, quos scripsistis prius, in pa-
lam pone, et legant eos digni et indigni
de populo: 46 hos autem septuaginta con-
servabis, et trades eos sapientibus populi
tui. 47 In iis enim sunt venae intellectus,
et sapientiae fontes, et scientiae lumen *.

Et feci sic, in anno septimo in hebdo-
mada sexta post quinque millia annos
creationis, et menses tres, et dies duode-
cim. Et in eis raptus est Ezras et assum-
ptus est in locum similium ejus, postquam
scripsit ista omnia. Ipse autem vocatus est
scriba scientiae Altissimi usque in saecula
saeculorum.

EXPLICIT LIBER PRIMUS EZRAE.

PASSIO SANCTI VINCENTII
LEVITAE ET MARTYRIS.

IN CHRISTI NOMINE INCIPIT PASSIO BEATI LEVITÆ ET MARTYRIS VINCENTI.

In illis diebus. cum grauissima in christianos persecutio ebullissit [1]. dioclitiano et maximiano imperatoribus in avgustanam prouinciam [2]. ciuitate ualentina. datianus iniquissimus præses officium crudelitatis aduersus dei sanctos suscepit: Qui mox ut ingressus est orbem [3]. suos direxit milites. ut episcopum ualerium. et uincentium leuitam. una cum ceteris ecclesiae ordinibus. catenarum nexibus alligatos. et penuria famis affectos. ad ualentinam ciuitatem perducerent: Qui cum perducti fuissent. et in costodia [4] carceris reclusi. cum eos iam deficisse [5] per supplicia existimarit [6]. iussit datianus suo eos conspectui praesentari: Et cum cernerit [7] illos elari [8] uultu. adque sincerissimos. in hac uoce iratus prorupit: Quid dicis tu ualeri. qui sub nomine religionis contra decreta principum facis. Ad hæc beatus ualerius episcopus. cepit leni uoce responsa carnifici dare: Cui leuita uincentius ait: Noli pater uenerabilis quasi mente timida submormorare [9]. sed libera uoce exclama. ut conteras rabiem tyrranni. qui contra dei minysterium latrat: Ad hæc datianus ira repletus ait: Amouete hunc episcopum. et uincentium reuellem [10]. in eculeo suspendite et torquite [1]. ut discat per tormenta. principum iussis obtemperare: Qui suspensus. cum diu torqueretur. ait datianus: Dic mihi uincenti. ubi tuum miserum conspicis corpus: At ille subridens ait: Hoc est quod semper obtaui: Paratus est dei seruus. omnia pro saluatoris nomine sustinere:

Tunc iratus datianus. clamare tortoribus cepit: Miserrimi. cur deficiunt manus uestrae. ut non praeualeates [2] torquentes superare uincentium: Adulteros et magos. atque parricidas uincere potuistes [3]. ut nihil penitus inter inlata supplicia celare potuissent. dum illos durius torquebates [4]. et nunc solus uincentius uestra poterit superare tormenta. et non illum ita potestes [5] discerpere ut christum suum negare cogatur: Tunc beatus uincentius. denuo subridens ait: Christum fateor dei filium. patris altissimi unicum. cum patre et cum spiritu sancto protestor esse deum. et negare me cogis. qui ea quae uera sunt confiteor:

Plane debes torquere. si mentiar: Iratus autem praeses. iussit eum flagellari. et ardentes ferri laminas supra pectus martyris poni. atque liquefacto plumbo [6] feruentes guttas adiungi. et super recentes uulnerum plagas. adusti salis fragmina spargi praecepit: Post haec interrogabat datianus milites. quid beatus christi agerit [7] leuita:

Renuntiatur illi a militibus quod elari [8] uultu. spiritu fortiori. pertinaci magis professione quam ceperat. christum dominum confitetur:

Tunc iussit eum praeses recludi in carcere tenebrosum [9]. et fragmina testæ per totum iactari. ut cum uir sanctus membra dare uoluissit [10] quieti. acutissima testae fragmenta. uulneribus infigerentur: Sed dum costodes [1] a somno euegelassent [2] subito lux refulsit in carcere. et mollia stramenta illic apparuerunt. in qua leuita

domini superiacens. psalmum domino canit. et hymnum letus exultat: Exterriti custodes [3] timebant. ne christi minister uincentius de carcere effugissit [4]: Quibus beatus uincentius. exclamans dixit: Nolite timere. sed potius si ualetes [5] adpropinquate. et celestem lucem oculis aurite. et datiano iniquissimo renuntiate. qua fruar luce: Quo datianus audito. ingemuit et ait: Quid amplius faciemus. iam uicti sumus: Reportetur ad lectulum. et stramentis mollioribus reponatur: Si inter tormenta deficerit [6]. plus eum facimus gloriosum: Et cum ad lectulum fuissit [7] reportatus. continuo deo reddidit spiritum: Quod cum renuntiatum fuissit [8] datiano. iussit corpus ipsius in apertum proici campum. ut eius cadauer canes aut bestiae consumerint [9]: Tum coruus iusta cadauer sedit. qui uenientes abigebat aues. simul et lupo uenienti audacter inruit. eumque pulsum longius fugauit. Et hoc datianus audiens. non ferens tanti nominis gloriam. iussit nautis [10]. ut eum longius a litore. in mare proicerent: Qui iussa sui principis adimplentes. in alta pelagi uada. lapide corpori alligato merserunt: Sed domini manu gouernatum [1]. continuo defertur ad litus: Quod dum reppertum fuissit [2]. anus quædam ionice nomine. eum cum omni honoficentia [3] tradedit [4] sepulturae: Dum turba fidelium hoc audissit [5]. ex sepulchro sanctum eius corpus rapuerunt. et ad ecclesiam cum gaudio reportantes. summa cum ueneratione. sepulturae tradederunt [6]: Passus est [7] beatus uincentius leuita [8]. in ciuitate ualentina. die undecimo kal: febru: [9] sub datiano praeside:

Regnante domino. nostro. iesu. christo. cui est honor et gloria in sæcula saeculorum: Amen.

[1] *ebullisset* manus posterior.

[2] primo fuit *agust.*, sed ipsa prima manus correxit *avgust.*; dein rasura factum *avgustana prouincia.*

[3] *urbem* m. post.

[4] *custodia* m. post.

[5] *defecisse* m. post.

[6] *existimaret* m. post.

[7] *cerneret* m. post.

[8] *ilari* m. post.

[9] *submurmurare* m. post.

[10] *rebellem* m. post.

[1] *torquete* m. post.

[2] *praeualeatis* m. post.

[3] *potuistis* m. post.

[4] *torquebatis* m. post.

[5] *potestis* m. post.

[6] *plumbo* suppletum nescio qua manu.

[7] *ageret* m. post.

[8] *ilari* m. post.

[9] *tenebroso* manus prima fortasse correxit, certe sic refictum.

[10] *uoluisset* m. post.

[1] *custodes* m. post.

[2] *euigilassent* m. post.

[3] *custodes* m. post.

[4] *effugisset* m. post.

[5] *ualetis* m. post.

[6] manus prima videtur correxisse *deficeret*, m. posterior effecit *defecerit*.

[7] [8] *fuisset* m. post.

[9] *consumerent* m. post.

[10] *nautis*, litera *i* posterioris manus est in rasura, quae tamen ex spatio aegre ferebat *a* vel *e*.

[1] *guuernatum* (sic) m. post.

[2] *fuisset* m. post.

[3] *honorificentia* m. post.

[4] *tradidit* m. post.

[5] *audisset* m. post.

[6] *tradiderunt* m. post.

[7] post *Passus est* addit *autem* m. post.

[8] post *leuita* addit *et martyr* m. post.

[9] *kalendarum februariarum* m. post.

FRAGMENTUM ACTUUM APOSTOLORUM

VETUSTAE VERSIONIS LATINAE

IN CHRISTI NOMINE INCIPIT: LECTIO ACTUUM APOSTOLORUM.

IN NATALE SANCTI STEFANI.

VI, 8 Stefanus plenus gratia et uirtute
faciebat signa et prodigia magna in populo.
in nomine domini iesu christi: 9 Exurre-
xerunt autem quidam de sinagoga eorum.
qui dicuntur libertini. et de cirinensium. et
de alexandrinorum. et eorum qui a cilicia
erant. et ab asia conquerentes cum ste-
fano. 10 nec poterant resistere sapientia. et
spiritu sancto quo loquebatur: 11 Tunc in-
miserunt uiros dicentes. quia audiuimus
eum loquentem uerba blasfemiae. in moy-
sen et deum: 12 Et concitauerunt populum
ac senioris. et scribas. et circumstantes. ra-
puerunt eum. et adduxerunt in concilium:
13 Et statuerunt falsos testes dicentes: Homo
iste. non cessat uerba loqui contra locum
sanctum. et legem: 14 Audiuimus enim il-
lum dicentem. quia iesus nazoreus. hic de-
struit locum hunc. et mutauit instar quod
tradedit nobis moyses: 15 Et intendentes in
illum omnes qui sedebant in concilio. ui-
derunt uultum eius tamquam uultum an-
geli: VII, 1 Ait autem princeps sacerdotum
stefano: Si haec ita se habent: 2 Ad ille dixit:
51 Dura ceruice et non circumcisi corde et
auribus. uos semper spiritui sancto resti-
tistis. sicut patris uestri et uos: 52 Quem
enim profetarum non sunt persecuti patres
uestri. et occiderunt eos. qui adnuntiabant
de aduentu iusti. cuius nunc uos prodito-
res et interfectores fuestes. 53 qui accepistis
legem in ordinatione angelorum et non co-
stodistis: 54 Cum autem haec audirent. fre-
mebant in cordibus suis. et stridebant den-
tibus in eum: 55 Ille autem cum esset ple-
nus spiritus sancto. intendens in caelum
uidit maiestatem dei et iesum stantem ad
dextris dei. et ait: Ecce uideo caelos aper-
tos: et filium hominis statem ad dextris
dei: 56 Clamantes autem uoce magna, con-
presserunt aures suas. et impitum fece-
runt uno animo in eum: 57 Eiectumque
extra ciuitate. lapidabant: Et falsi testes
exposuerunt uestimenta sua. secus pedes
aduliscentes nomine sauli. 58 ac lapidabant
stefanum. et inuocantem et dicentem. do-
mine iesu accipe spiritum meum: 59 Positis-
que genibus. clamauit uoce magna dicens:

Domine ne statuas illis hoc peccatum: Et hoc dicto dormiuit: Saulus autem erat consentiens interfectioni eius: VIII, [1] Facta est itaque in illa die persecutio magna in ecclesia. quae erat hyerussolimis. Et dispersi sunt omnes per regionis et samariae. præter apostolus qui remanserunt hyerusalem: [2] Conportauerunt ergo stefanum uiri timorati. et fecerunt planctum magnum supra eum: [3] Saulus uero deuastabat ecclesiam intrans in domus. et trahens uiros ac mulieres. tradebat in costodiam: [4] Hii ergo qui dispersi erant ibant per ciuitates et castella euangelizantes uerbum dei.

VI. [10] *sapientiae... spiritui* manus posterior.

[12] *seniores* m. post.

VII, [2] Pro *Ad* dedit *At* m. post.

[51] *patres* m. post.

[53] *custodistis* m. post.

[55] *spiritus*, *s* finale abrasum ex parte, nec correctum aliter, est autem in codice per compendium *sp.*

Ibid. *statem* sic, et compendii literae *n* aegre vestigium posset haberi evanidum quid extans super *a*.

[56] *uno animo*, primo erat *unanimo*, sed ipsa prima manus correxit.

Ibid. primo erat *i eum*, sed ipsa prima manus correxit.

[57] *Eiectumque*, *que* abrasum, nec praemissum *et*.

Ibid. *aduliscentis* (sic) m. post.

[58] *et inuocantem*, *et* ex parte abrasum.

[59] *obdormiuit* m. post.

VIII, [1] *regiones* m. post.

Ibid. *apostolos* correctum manu posteriori, imo fortasse prima.

[2] *dei*, minio effictum *domini*.

ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΖΙΚΗΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Titulum libri ipse apposui; de auctore cf. praefationem supra, cetera e titulo ad capitulorum tabulam, et ad capitulum primum sunt. Edidit hanc tabulam cum Latina versione et notis Cardinalis Angelus Mai, Spicilegium Romanum, T. VI, p. 603.

[1] Codex a περὶ incipit novum capitulum, male ex contextu et ex ipso capitulo repetito in textu infra.

[2] Codex αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, sed infra in textu ipse codex offert quae dedi, quod et rei veritas ex narratione in textu postulat. In codice ipso hic primo erat αὐτῷ, sed emutatum ex eo fuit αὐτῇ in actu scriptionis, cum sequatur ex prima scriptura αὐτοῦ.

[3] Codex hic γραφεῖσα, et in capitulo infra textui praeposito συγγραφεῖσα; ex contextu correxi cum Angelo Mai l. cit.

[4] Codex Ἰταλίας, correxi ex capitulo textui praeposito, uti etiam narratio postulat.

ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΣΥΝΟΔΟΝ ΤΗΝ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑι ΣΠΟΥΔΑΣΘΕΝΤΑ ΤΩι ΕΥΣΕΒΕΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩι.

Α.

Τὸν μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον λόγον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καθεξῆς ὁ λόγος ἡμῖν ἐποιήσατο, ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ χριστοφόρου καὶ νικηφόρου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου· διοδεύσας δὲ τὰ πάντα [1] τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἕως τοῦ παντὸς συμπεράσματος τῆς πραγματείας τῆς κατὰ τὴν Νικαέων ἁγίας συνόδου, ὡς εἰκόνα τῶν γεγενημένων παρέστησε, τῶν τε ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τὴν [illegible] τῶν θεομισῶν τυράννων κινηθεῖσαν κατ' α[illegible] πολιορκίαν, τήν τε τῶν αὐτῶν ἀσεβῶν τυράννων αἰσχίστην καταστροφήν. Καὶ ὅπως ὁ τῆς ἐκκλησίας νυμφίος Χριστὸς τὸν αὐτοῦ ἄξιον θεράποντα Κωνσταντῖνον τοῖς τοῦ τιμίου [2] αὐτοῦ ὅπλοις γενναιότατα φράξας κατ' αὐτῶν τῶν ἀσεβῶν ἐξεγήγερκε· καὶ ὡς τὰ τρόπαια τῆς νίκης αὐτῷ κατ' αὐτῶν τῶν τυράννων ἐχαρίσατο, πάντας αὐτοὺς παγγενῆ [illegible] ὑπὸ τοῖς Κωνσταντίνου τοῦ θεοφιλεστάτου ποσί, βαθεῖαν εἰρήνην ἄνωθεν δι' αὐτῶν [3] ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῶν ἐκκλησίαις πρυτανεύσας· καὶ τὴν μετὰ ταῦτα πάλιν κατ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ μισαγάθου ἐχθροῦ δαίμονος διὰ τοῦ παμμιάρου Ἀρείου κινηθεῖσαν μηχανήν· καὶ ὡς αὐτοῦ ἕνεκα καὶ τῶν ἀσεβῶν [illegible] βλασφημιῶν, ὧν κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ [illegible]λασφήμησεν, ἡ ἐν Νικαίᾳ ἁγία [illegible] μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐκ κελεύσεως [illegible]οῦ Θεοῦ διὰ τοῦ αὐτοῦ θεράποντος τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου γεγένηται· τά τε ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διὰ τῶν ἐκεῖσε ἁγίων ἀρχιερέων, τριακοσίων [4] τῶν ἀρ[illegible] ὀρθοδόξων ὑπὲρ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδό[illegible] πίστεως πραγματευθέντα ὁ λόγος ἡμῖν κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριτι τρανῶς παρέδωκε. Βαδιῶ δὲ ἐντεῦθεν ἑξῆς ἐπὶ τὴν τῆς βασιλικῆς εὐσεβείας διήγησιν, καὶ ὅπως ἄληκτον εἶχε τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ μέριμναν.

Β.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΕΝΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΑ ΘΕΙΑ ΣΠΟΥΔΗΣ.

Πολὺς καὶ ἄφατος ἐνῆν αὐτῷ ὁ περὶ τὸν χριστιανισμὸν πυρσὸς πάντας ἄγειν καὶ τοὺς ἔξω ἐπὶ τὴν ἀληθῆ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἐπίγνωσιν. Πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων τελοῦσιν ἡγεμονίαν ἐπέστελλε δήμοις, τῆς μὲν προτέρας αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι ἀπάτης παρεγγυῶν, ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ διδασκαλίαν ἑαυτοὺς μεταθεῖναι προτρέπων. Καὶ ἐπὶ ταύτην ἅπαντας τὴν ἀλήθειαν ἀπιέναι παρεκάλει, ἀποστολικῷ μᾶλλον ἢ βασιλικῷ χρώμενος σκοπῷ. Τοὺς δὲ κατὰ πόλιν ἐπισκόπους ἐπὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς διήγειρε, καὶ οὐ γράμμασι μόνοις ἐπὶ τοῦτο προτρέπων, ἀλλὰ καὶ χρήματα φιλοτίμως δωρούμενος, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς δαπανήματα ἅπαντα χορηγῶν. Δηλοῖ δὲ καὶ τὰ γραφέντα παρ' αὐτοῦ, τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον·

Cap. I. Edidit cum Latina versione Angelus Mai, op. all. VI, p. 606.

[1] τὰ πάντα τὰ, prius τὰ reprobatur a prima, ut videtur, manu.

[2] Inserendum cum Angelo Mai σταυροῦ, perperam in co[illegible]ce omissum, ut patet ex contextu.

[3] Sic codex αὐτῶν per compendium scriptum.

[4] Angelus Mai loc. all. adnotat: « Etiam Gelasius hist. conc. nicaen. apud Labb. I. II, p. [illegible] (Mansi II, col. 884), scribit τριακοσίων pro τιη, 300 pro 318 ». Quod quidem ab uno eodemque auctore erat expectandum.

Cap. II. Edidit Angelus Mai cum Latina versione, op. all. VI, 609. Eadem iisdem fere verbis dat Theodoritus, Hist. eccles. I, xiv, fin.; item fere et Nicephorus Callistus Eccles. hist. VIII, xxvi, fin.; fusius vero haec persequitur Eusebius, Vita Constantini, II, xlv, xlvii-lx.

Γ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΕΥΣΕΒΙΟΝ ΤΟΝ ΠΑΜΦΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος σεβαστὸς Εὐσεβίῳ.

Ἕως τοῦ παρόντος χρόνου τῆς ἀνοσίου βουλίδος καὶ τυραννίδος ἐπικρατούσης τοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ὑπηρέτας, πεπίστευκα καὶ ἀκριβῶς ἐμαυτὸν πέπεικα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς θείους οἴκους ἢ ὑπὸ ἀμελείας διεφθάρθαι, ἢ φόβῳ τῆς ἐπικειμένης ἀδικίας ἐλάττονας τῆς ἀξίας γεγενῆσθαι, ἀδελφὲ προσφιλέστατε· νυνὶ δὲ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης, καὶ τοῦ δράκοντος ἐκείνου ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως τῇ τοῦ παντουργοῦ[1] Θεοῦ προνοίᾳ, ἡμετέρᾳ δὲ ὑπηρεσίᾳ διωχθέντος, ἡγοῦμαι πᾶσι φανερὰν γεγενῆσθαι τὴν θείαν δύναμιν, καὶ τοὺς ἢ φόβῳ ἢ ἀπιστίᾳ ἢ ἁμαρτήμασί τισι περιπεσόντας, ἐπιγνόντας τε τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν ἥξειν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν πίστιν καὶ κατάστασιν τοῦ βίου. Ὅσων τοίνυν ἢ αὐτὸς προΐστασαι ἐκκλησιῶν, ἢ ἄλλους τοὺς κατὰ τόπον προϊσταμένους ἐπισκόπους, πρεσβυτέρων τε ἢ διακόνων οἶσθα[2], ὑπόμνησον σπουδάζειν περὶ τὰ ἔργα τῆς οἰκοδομίας τῶν ἐκκλησιῶν· ἢ ἐπανορθοῦσθαι τὰ ὄντα, ἢ καὶ εἰς μείζονα αὔξειν, ἢ ἔνθα ἂν ἡ χρεία ἀπαιτῇ·[3] καινὰ ποιεῖν. Αἰτήσεις δὲ καὶ αὐτὸς, καὶ διὰ σοῦ οἱ λοιποὶ, τὰ ἀναγκαῖα παρά τε τῶν ἡγεμονευόντων, καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. Τούτοις γὰρ ἐπεστάλη πάσῃ σπουδῇ ἐξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομένοις. Ὁ Θεός σε διαφυλάξαι[4] ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας πρός τε τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παμφίλου, καὶ τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν προστατεύοντας ἐπισκόπους ἐπέστελλεν. Ὁποῖα δὲ καὶ περὶ τῆς τῶν ἱερῶν βιβλίων κατασκευῆς πρὸς τὸν αὐτὸν Εὐσέβιον τὸν Παλαιστινὸν ἔγραψεν, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων[5] καταμαθεῖν εὐχερές.

Δ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος σεβαστὸς Εὐσεβίῳ ἐπισκόπῳ.

Κατὰ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν πόλιν, Θεοῦ συναιρομένης προνοίας, μέγιστον πλῆθος ἀνθρώπων τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ἑαυτοῦ ὁ Χριστὸς[1] ἀνατέθεικεν· ὡς πάντων ἐκεῖσε πολλὴν λαμβανόντων τὴν αὔξησιν, σφόδρα ἄξιον ἡμῖν καταφαίνεται καὶ ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ κατασκευασθῆναι πλείους. Τοιγάρτοι δέδεξο προθυμότατα τὸ δόξαν τῇ ἡμετέρᾳ προαιρέσει. Πρέπον τοῦτο κατεφάνη ἡμῖν δηλῶσαι τῇ σῇ συνέσει, ὅπως ἂν πεντήκοντα σωμάτια[2] ἐν διφθέραις ἐγκατασκεύ-

Cap. III. Exhibent hanc epistolam cum levissima varietate Eusebius, Vita Constantini, II, XLVI, Socrates, Hist. eccles. I, IX, Theodoritus, Hist. eccles. I, 15, Nicephorus Callistus, Eccles. hist. VIII, XXVII. In codice hic et in ullis aliis capitulis omittitur nota eorum numeralis, quam ipse suppleo. Apud eosdem praeter Eusebium, qui vix ulla exhibet, reperiuntur quae sequuntur post epistolam iisdem verbis fere, vel sensu.

[1] παντουργοῦ, ipsa prima manus superscribit παντοκράτορος.

[2] Sic codex; Eusebius, Socrates et Nicephorus πρεσβυτέρους τε ἢ διακόνους οἶσθα, Theodoritus autem πρεσβυτέρους τε καὶ διακόνους οἶσθα.

[3] Sic codex, nescio qua manu, prior scriptura ἀπαιτεῖ.

[4] Sic codex, nescio qua manu, primo erat διαφυλάξει, quantum liquet.

[5] Sic codex, non γραμμάτων, ut scribunt Socrates, Theodoritus et Nicephorus in locis allatis.

Cap. IV. Afferunt hanc epistolam Eusebius, Vit. Constantini, IV, XXXVI, Socrates, I, IX, Theodoritus, I, XVI, Nicephorus Callistus, VIII, XXVII. Quae post epistolam sequuntur, reperiuntur ad sensum in Nicephoro Callisto, VIII, XXVIII, ad literam fere in Theodorito, l. all., fusius vero persequitur Eusebius, Vit. Const. III, XXV et seq.

[1] ὁ Χριστὸς secunda manus, sed ipsa prima manus dederat ἑαυτοῦ, sed recte alii solum ἑαυτό habent in fine.

[2] σωμάτια ex correctione ipsius primae manus, quae antea dederat σωμάτεια hic et infra.

οις, εὐανάγνωστά τε καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν εὐπαρακόμιστα. Ὑπὸ τεχνικῶν καλλιγράφων καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην ἐπισταμένων γραφῆναι κελεύσειας, τῶν θείων μάλιστα, ὧν τήν τε ἐπισκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῷ τῆς ἐκκλησίας λόγῳ ἀναγκαίαν εἶναι γινώσκεις. Ἀπέσταλται δὲ γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως καθολικόν, ὅπως ἅπαντα τὰ πρὸς τὴν ἐπισκευὴν αὐτῶν ἐπιτήδεια παρασχεῖν φροντίσῃ. Ἵνα γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα σωμάτια κατασκευασθείη, τῆς σῆς ἐπιμελείας ἔργον τοῦτο γενήσεται. Καὶ γὰρ δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει. Οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα καλῶς γραφέντα καὶ μέχρι τῶν ἡμετέρων ὄψεων ῥᾷστα διακομισθείη· ἑνὸς δηλαδὴ τοῦτο πληροῦντος τῶν ἐκ τῆς σῆς ἐκκλησίας διακόνων· ὃς ἐπειδὰν ἀφίκοιτο πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας πειραθήσεται φιλανθρωπίας. Ὁ Θεός διαφυλάξει σε [3] ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

Ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεκμηριῶσαι, μᾶλλον δὲ διδάξαι σαφῶς, ὅπως ὁ πανεύφημος βασιλεύς, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μετατέθεικε τὴν σπουδήν. Προσθήσω δὲ ὅμως τοῖς εἰρημένοις τὰ περὶ τὸν σωτήριον αὐτῷ [4] τάφον κατωρθωμένα. Μαθὼν γὰρ ὡς οἱ κορυβαντιῶντες, καὶ περὶ τὴν τῶν εἰδώλων θεραπείαν βεβακχευμένοι, τὸν μὲν δεσποτικὸν τοῦ Κυρίου κατέχωσαν τάφον, λήθῃ παραδοῦναι φιλονεικοῦντες τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας τὴν μνήμην· ἐπὶ τούτῳ δὲ τῆς ἀκολάστου δαίμονος Ἀφροδίτης ἐδομήσαντο οἶκον· καταλυθῆναι μὲν δὴ ὡς τάχιστα τὸ μυσαρὸν ἐκεῖνο προσέταξεν οἰκοδόμημα ὁ πιστότατος βασιλεύς, τὸν δὲ χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγέσι μολυνθέντα θυσίαις ἐκφορηθῆναι καὶ πόρρω που ῥιφῆναι τοῦ ἄστεος· εἶτα ναὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ οἰκοδομηθῆναι μέγιστον καὶ κάλλιστον προστάττει. Δηλοῖ δὲ ταῦτα σαφέστερον ἡ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἐπιστολή, ἣν πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις λέγω, ἐπέστειλε· Μακάριος δὲ ἦν τότε, οὗ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν[5], ὃς καὶ τῇ μεγάλῃ τῇ κατὰ Νίκαιαν κεκοινωνήκει συνόδῳ, καὶ τὴν τῆς Ἀρείου σὺν τοῖς ἄλλοις βλασφημίας κατέλυσε φλόγα.

E.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩι ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΤΑΦΟΥ.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος σεβαστός, Μακαρίῳ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων.

Τοσαύτη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἡ χάρις, ὡς μηδεμίαν λόγων χορηγίαν ἀξίαν τοῦ παρόντος οἶμαι θαύματος δοκεῖν. Τὸ γὰρ γνώρισμα τοῦ ἁγιωτάτου ἐκείνου τάφου, ὑπὸ γῆν πάλαι κρυπτόμενον τοσαύταις ἐτῶν περιόδοις, οὐ λαθεῖν δεδύνηται, ἄχρις οὗ διὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ χάριτος ἡ τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν ἐχθροῦ [illegible]ις ἀνῃρέθη· ἥστινος τυραννίδος τοῖς ἑαυτοῦ θεράπουσιν ὁ παμβασιλεὺς Χριστὸς τὴν ἐλευθερίαν παρασχὼν τὴν τοῦ ἁγιωτάτου τόπου γνῶσιν κατέλαμψεν, ὡς ἀληθῶς πᾶσαν ἔκπληξιν ὑπερβαίνειν. Εἰ γὰρ πάντες οἱ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης εἶναι δοκοῦντες σοφοὶ εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συνελθόντες ἄξιόν τι τοῦ πράγματος τούτου ἐθέλουσιν εἰπεῖν, οὐδὲ κἂν πρὸς τὸ βραχύτατον ἁμιλληθῆναι δυνήσονται. Ἐπείπερ τοσοῦτον πᾶσαν ἀνθρωπίνην λογισμοῦ χωρητικὴν φύσιν ἡ τοῦ θαύματος τούτου πίστις ὑπερβαίνει, ὅσον τῶν ἀνθρωπίνων τὰ οὐράνια δυνατώτερα εἶναι συνέστηκε. Διὰ τοῦτο γοῦν οὗτος ἀεὶ καὶ πρῶτος καὶ μόνος ἔστι μοι σκοπός, ἵν' ὥσπερ ἑαυτὴν ὁσημέραι καινοτέροις θαύμασιν ἡ τῆς ἀληθείας πίστις ἐπιδείκνυσιν, οὕτως καὶ αἱ ψυχαὶ πάντων ἡμῶν περὶ τὸν ἅγιον νόμον σωφροσύνῃ καὶ ὁμογνώμονι προθυμίᾳ σπουδαιότεραι γένωνται. Ὅθεν ἐπειδὴ πᾶσι φανερὸν εἶναι νομίζω, ἐκεῖνο μάλιστα πεπεῖσθαί σε βούλομαι, ὡς ἄρα μοι πάντων μᾶλ-

[3] Codex ex prima manu διαφυλάξειεν, secunda manus, ἐν reprobato, superscribit σε.

[4] Codex ex prima manu αὐτοῦ, ex secunda αὐτῷ.

[5] Confer Gelasii Cyziceni Com. Act. Concilii Nicaeni, lib. II, xxiii, xxvii, xxxvi. Auctorem eundem esse nostri operis etiam hinc argueretur, nisi a suis fontibus eum serviliter describere indicaret locus infra p. 136 fin.

Cap. V. Prostat epistola in Eusebio, Vita Const. III, xxx, in Socrate, I, ix, in Theodorito, I, xvii, et in Nicephoro, VIII, xxviii. Titulus est in codice ut dedi, sed τῷ in rasura scribitur et atramento, non minio, ut cetera; quid prius fuerat, non liquet, vix tamen unam alteramve literam spatium patiebatur. Modo τῷ rectum sit, addendum est saltem ἐπισκόπῳ.

λον μέλει, τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον τόπον, ὃν Θεοῦ προστάγματι αἰσχίστης εἰδώλου πλάνης, ὥσπέρ τινος ἐπικειμένου βάρους κουφισθῆναι προσέταξα, ἅγιον μὲν ἐξ ἀρχῆς Θεοῦ κρίσει γεγενημένον, ἁγιώτερον δὲ ἀποφανθέντα, ἀφ' οὗ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους πίστιν εἰς φῶς προήγαγε, τοῦτον κάλλει οἰκοδομημάτων κοσμῆσαι. Προσήκει τοίνυν τὴν σὴν ἀγχίνοιαν οὕτως διατάξαι τὲ καὶ ἑκάστου τῶν ἀναγκαίων ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὡς οὐ μόνον τὴν βασιλικὴν τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου τόπου τῶν ἀπανταχοῦ βελτίονα γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἀναδειχθῆναι, ὡς πάντα τὰ ἐφ' ἑκάστης πόλεως καλλιστεύοντα ὑπὸ τῆς τοῦ κτίσματος τούτου νικᾶσθαι λαμπρότητος. Καὶ περὶ τῆς τῶν τοίχων ἐγέρσεώς τε καὶ καλλιεργίας Δρακιλιανῷ τῷ ἡμετέρῳ φίλῳ τῷ διέποντι μέρη τῶν λαμπροτάτων[1] ἐπαρχιῶν, καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐγκεχειρίσθαι παρ' ἡμῶν τὴν φροντίδα γίνωσκε. Κεκέλευσται γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας τεχνίτας τὲ καὶ ἐργάτας καὶ πάντα ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαῖα τυγχάνει, ἃ παρὰ τῆς σῆς καταμάθοιεν ἀγχινοίας, παραχρῆμα διὰ τῆς ἐκείνων προνοίας ἀποσταλῆναι. Περὶ δὲ τῶν κιόνων ἢ τῶν μαρμάρων, ἃ δ' ἂν νομίσειας εἶναι χρησιμώτερά τε καὶ τιμιώτερα, συνοψίσεως[2] γενομένης, πρὸς ἡμᾶς γράψαι σπούδασον· ἵνα ὅσων δ' ἂν καὶ ὁποίων χρείαν διὰ τοῦ σοῦ γράμματος ἐπιγνῶμεν, ταῦτα πανταχόθεν μετενεχθῆναι πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ οἴκου λαμπρότητα δυνηθῇ. Τὸν γὰρ τοῦ κόσμου θαυμασιώτερον τόπον κατ' ἀξίαν φαιδρύνεσθαι δίκαιον· τὴν δὲ τῆς βασιλικῆς τοῦ αὐτοῦ οἴκου καμάραν, πότερον λακωναρίαν, ἢ διά τινος ἑτέρας φαιδρότητος ἐργασίας δοκεῖ γενέσθαι, παρὰ σοῦ γνῶναι βούλομαι. Εἰ γὰρ λακωναρία μέλλοι εἶναι, δυνήσεται καὶ χρυσῷ καλλωπισθῆναι τὸ λειπόμενον. Καὶ περὶ τούτων ἡ σὴ ὁσιότης τοῖς προειρημένοις δικασταῖς τὸ τάχος γνωρισθῆναι ποιήσει, ὅσων τὲ καὶ ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ ἀναλωμάτων χρεία· ἅτινα καὶ πρὸς ἐμὲ εὐθέως ἀνενεγκεῖν σπούδασον, οὐ μόνον περὶ τῶν μαρμάρων καὶ κιόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναρίων, εἴ γε τοῦτο κάλλιον ἐπικρίνειας. Ὁ Θεός σε διαφυλάξαι[3] ἀδελφὲ ἀγαπητέ.

ϛ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ ΟΔΟΙΠΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΑΡΙΑΣ ΕΛΕΝΗΣ.

Τούτοις τοῖς γράμμασιν οὐκ ἄλλός τις διηκόνησεν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἡ μήτηρ, ἡ καλλίπαις ἐκείνη καὶ παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν ᾀδομένη, ἡ τὸν μέγαν τοῦτον φωστῆρα τῇ οἰκουμένῃ τεκοῦσα καὶ τὴν τῆς εὐσεβείας αὐτῷ ἐκ παιδόθεν προσενεγκοῦσα τροφήν· οὐχ' ἧττον γὰρ καὶ αὐτὴ τοῦ τοῦ παιδὸς πατρὸς, ἑαυτῆς δὲ ἀνδρὸς Κωνσταντίνου, τοῖς θείοις αὐτὸν τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἀνεθρέψατο νόμοις· αὕτη τῶν τῆς ὁδοιπορίας ἀνασχομένη πόνων, καὶ τοῦ γήρως οὐ λογισαμένη τὰ πάθη· πρὸ γὰρ ὀλίγου τῆς τελευτῆς ἑαυτῆς[1] τὴν ἀποδημίαν ταύτην ἐστείλατο· ὀγδοηκοντοῦτις γὰρ τοῦδε τοῦ βίου τὸ τέρμα κατείληφεν.

Ζ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Ἐπιθυμητῶς γοῦν ἔχουσα καὶ πυρὸς δίκην ἐκκαιομένη τῇ καρδίᾳ τῆς τῶν ἁγίων τόπων καταλήψεως ἕνεκα, καὶ τῆς τε τοῦ σωτηρίου πάθους, καὶ τῆς τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ τοῦ Χριστοῦ σταυροῦ ἀναζητήσεως φθάνει τὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον εἶδεν ἐκεῖνο, τὸ τῆς κοινῆς σωτηρίας τὰ πάθη δεξάμενον, εὐθὺς μὲν τὸν μυσαρὸν ἐκεῖνον ναὸν καταλυθῆναι εἰς ἔδαφος, καὶ τὸν χοῦν ἐκεῖνον τὸν ἐναγῆ πόρρω που ἐκριφῆναι προσέταξε. Δήλου δὲ τοῦ κεκρυμμένου τόπου γεγενημένου, ὤφθησαν παρὰ τὸ δεσποτικὸν μνῆμα τρεῖς κατακεχωσμένοι σταυροί. Καὶ ὅτι μὲν εἷς ἐκ τούτων ὁ τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐτύγχανεν ὤν, οἱ δὲ ἕτεροι τῶν

[1] Codex λαματάτων, quod ortum videtur ex aliquo praecedenti scripturae compendio; correxi ex Socrate, Theodorito et Nicephoro.

[2] Sic codex συνοψίσεως pro recto συνόψεως ceterorum auctorum, quos supra attuli.

[3] διαφυλάξαι ex correctione primae manus; antea fuisse videtur διαφυλάξοι.

Cap. VI. Eusebius, Vit. Const. III, XLI, seq., Socrates I, 17, Sozomenus, II, I, Theodoritus I, 18, qui omnia fere ad verbum exhibet, Nicephorus, VIII, XXIX.

[1] Primo αὐτῆς, quod mutavit ut dedi ipsa prima manus, ut videtur.

Cap. VII. Socrates, Sozomenus, Theodoretus et Nicephorus loc. all.; cf. et Eusebius op. all. III, XXV et seqq.

σὺν αὐτῷ προσηλωθέντων λῃστῶν, ἀναμφισβητήτως ἐπίστευον ἅπαντες. ἠγνόουν δὲ ὅμως τὸν τῷ δεσποτικῷ ἐκείνῳ καὶ ἁγίῳ πελάσαντα σώματι, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τὴν λιβάδα δεξάμενον. Ἀλλ' ὁ σοφώτατος ἐκεῖνος καὶ θεῖος ὄντως Μακάριος ὁ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης πρόεδρος τοιῷδε πόρῳ τὴν ἀπορίαν διέλυσε. Γυναικὶ [1] περιφανεστάτῃ τῆς ἐκεῖσε πόλεως, νόσῳ κατεχομένῃ μακρᾷ, καὶ ὁρώσῃ πρὸς θάνατον τὰ ξύλα προσενεχθῆναι σκοπήσας, ἔγνω τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τὴν δύναμιν, τοιᾷδε προσευχῇ πρὸς τὸν Θεὸν χρησάμενος· κλίνας τὰ γόνατα πρὸς τὸ τοῦ γυναίου σκιμπόδιον, φωνῇ μεγάλῃ ἐβόησε, συνούσης αὐτῷ καὶ τῆς θεοφιλεστάτης Ἑλένης καὶ πλήθους ἀνθρώπων πολλῶν· Σύ, δέσποτα Θεὲ παντοκράτορ, ὁ διὰ τοῦ μονογενοῦς σου παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει τὴν σωτηρίαν ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ἐργασάμενος· ὁ καὶ νῦν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τῇ σῇ θεραπαινίδι [2] ἐμπνεύσας σὺν τῷ ταύτης παιδὶ, σῷ δὲ θεράποντι, ἐπιζητῆσαι τὸ μακάριον ξύλον, ἐν ᾧ ὁ σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν, Χριστὸς καθηλώθη σαρκὶ, ἀνάδειξον ἡμῖν, Κύριε, ποῖον ἐκ τούτων τῶν τριῶν ξύλων ἐστὶν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ τῆς προσψαύσεως αὐτοῦ τῆς δι' ἡμῶν γινομένης ἐπὶ ταύτην τὴν ἀσθενῆ καὶ ἡμιθανῆ πρὸς ὑγείαν αὐτῆς καὶ ἐξανάστασιν χειραγωγὸς γένηται. Ὡς δὲ ἐπαύσατο προσευξάμενος, προσφέρει τὸ πρῶτον ξύλον, καὶ ἐπιτίθησιν ἐπὶ τὴν ἀσθενῆ· ἀλλ' οὐδὲν αὐτὴν ὤνησεν. Εἶτα προσάγει καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἄπρακτον ἐδείχθη. Ὅτε δὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ τρίτον, αὖθις τῇ σκιάσει τὸ ξύλον τῇ ἀσθενεῖ προσήγγισε, καὶ θαῦμα μέγιστον γέγονεν. Ἄφνω γὰρ ἡ ἡμιθανὴς τοὺς ὀφθαλμοὺς διήνοιξεν· εἶτα ἐπιταθέντος αὐτῇ τοῦ τιμίου καὶ δεσποτικοῦ σταυροῦ, εὐθέως ἀνεπήδησε, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοὺς πόδας, τῷ Θεῷ δόξαν ἀνέπεμπε, τοσούτῳ κρείσσων ἑαυτῆς γενομένη, καὶ πάντα τὸν οἶκον περιπορευομένη, χαίρουσά τε πανοικὶ μεγαλοφώνως εὐηγγελίζετο τοῦ θείου σταυροῦ τὴν δύναμιν. Οὕτως ἡ εὐσεβεστάτη βασίλισσα, ἡ τοῦ πανευφήμου καὶ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου μήτηρ, εἰλικρινῶς ἐπιστήσασα τὸν νοῦν καὶ πιστωθεῖσα περί τε τοῦ σωτηρίου τάφου, καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, εὐκτήριον οἶκον εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐγείρει κατὰ τὰς τοῦ εὐσεβεστάτου παιδὸς Κωνσταντίνου προστάξεις, καὶ μαρτύριον αὐτὸν προσαγορεύσασα, εἰσέτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῇ πίστει προέκοπτε. Διόπερ τοῦ ποθουμένου τυχοῦσα, λοιπὸν καὶ περὶ τὴν τῶν ἥλων ἀναζήτησιν ἀδιστάκτως ἑαυτὴν ἐπιδίδωσιν, ἐν οἷς τὸ κυριακὸν σῶμα ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ καθήλωτο. Καὶ εὑροῦσα τὰ μὲν εἰς τὸ βασιλικὸν ἐνέβαλε κράνος, τῆς τοῦ παιδὸς προμηθουμένη κεφαλῆς, ἵνα τὰ τῶν πολεμίων ἀποκρούηται βέλη· ὅπερ κράνος, ἅτε θεῖον δῶρον, πρὸς τὸν υἱὸν μετεκόμισε. Τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἥλων τῷ τοῦ βασιλικοῦ ἵππου χαλκεύσασα ἀνέμιξε χαλινῷ, ἀσφάλειαν μὲν μηχανωμένη τῷ βασιλεῖ, καὶ πάλαι [3] δὲ προφητείᾳ πέρας ἐπιθήσασα. Πόῤῥωθεν γὰρ Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἐβόα· Καὶ ἔσται τὸ ἐπὶ τοῦ χαλινοῦ ἅγιον τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι [4]. Τοῦ δὲ σωτηρίου σταυροῦ μοῖραν μέν τινα τοῖς βασιλείοις ἀπένειμε· τῷ δὲ λοιπῷ θήκην ἐξ ὕλης ἀργυρᾶς ποιησαμένη, τῷ τῆς πόλεως ἐκείνης δέδωκεν ἐπισκόπῳ, τῷ θείῳ ἐκείνῳ Μακαρίῳ, οὗπερ καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, φυλάττειν παρεγγυήσασα ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὰ τῆς σωτηρίας μνημόσυνα. Πάντοθεν δὲ παντοδαπῆς ὕλης τεχνίτας ἀγείρασα ἅμα Μακαρίῳ τῷ τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας προέδρῳ κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου προσταχθέντα τοὺς μεγίστους ἐκείνους καὶ λαμπροτάτους ναοὺς θαυμασίως ᾠκοδόμησεν, ὧν τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος περιττὸν ἄγαν ὑπείληφα ἐντάξαι τῷδε τῷ γράμματι, πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν φιλοχρίστων τῶν ἐκ πάσης τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν [illegible]σε συῤῥεόντων θεωμένων τῶν ἔργων τὴν πολυτέλειαν. Ἐποίησε δὲ καὶ ἕτερον μνήμης ἄξιον ἡ πανεύφημος ἐκείνη καὶ ἀξιάγαστος βασίλισσα, ἡ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως μήτηρ. Τὰς γὰρ διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας συναγείρασα πάσας, καὶ ἐπὶ στιβάδων πολλῶν κατακλίνασα, αὐτὴ δι' ἑαυτῆς θεραπαινίδος ἔργον ἐπλήρου, διακονοῦσα αὐταῖς, καὶ ὄψα παρατιθεῖσα, καὶ κύλικας ὀρέγουσα καὶ οἰνοχοοῦσα, καὶ πρόχοον ἐπὶ λέβητος φέρουσα καὶ ὕδωρ ταῖς ἐκείνων χερσὶν ἐπιχέουσα. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια δράσασα ἐπανῆλθε μὲν πρὸς τὸν παῖδα χαίρουσα. Μετ' οὐ πολὺ δὲ μετ' εὐθυμίας ἁπάσης εἰς τὸν

[1] Manus posterior superscripsit γὰρ, ut videtur legenda confusa scriptura, quod et Theodoritus habet.

[2] Sic primo, secundo θεραπαίνῃ.

[3] πάλαι sic, Theodoritus παλαιᾷ.

[4] Zachar. XIV, 20.

ἀνώλεθρον μετέστη βίον, πλεῖστα τῷ παιδὶ περὶ τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας ἐντειλαμένη, καὶ ταῖς ἐξιτηρίοις αὐτὸν στεφανώσασα εὐλογίαις. Ἐκείνη μὲν οὖν καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τιμῆς τετύχηκεν ὁποίας τυχεῖν ἐχρῆν τὴν οὕτως ἐπιμελῶς καὶ θερμῶς τὸν τῶν ὅλων θεραπεύσασαν Θεόν. Θυγατέρα δὲ καταλέλοιπεν, ὀνόματι Κωνσταντίαν, τὴν τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου[5] γενομένην γυναῖκα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μακαριωτάτης καὶ εὐσεβεστάτης καὶ θεοφιλεστάτης Ἑλένης, σμικρὰ ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς καὶ μεγάλων ἀρετῶν κατὰ Θεὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, τῷδε τῷ ἱστορικῷ παρατέθεικα γράμματι.

Η.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

Ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ τὸν θεῖον τοῦ χριστοφόρου βασιλέως τοῦ ταύτης υἱοῦ Κωνσταντίνου ζῆλον τρέψω τὸν λόγον· ὅστις τοσοῦτον ὑπερανέβη τὸν πατρῷον καὶ μητρῷον περὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ σωτήριον ζῆλον, ὥστε τὸ παρὰ τῆς μητρὸς ἐνεχθὲν αὐτῷ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ κατὰ σάρκα πάθους σωτηρίου σταυροῦ σύμβολον, πιστεύσας ὡς ἀεὶ σωθήσεται ἡ πόλις ἡ ἐπώνυμος αὐτῷ, ἐὰν ἐκεῖνο ἐν αὐτῇ φυλάττηται, κατέκρυψεν αὐτό, ἐνθεὶς τῷ ἑαυτοῦ ἀνδριάντι τῷ ἐν τῇ ἐπιλεγομένῃ ἀγορᾷ ἤτοι φόρῳ Κωνσταντίνου, καὶ ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ [illegible]λου κίονος ἱδρυμένῳ.[1]

Θ.

ΠΕΡΙ ΦΡΟΥΜΕΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΔΕΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗΙ ΕΝΔΟΤΑΤΗΙ ΙΝΔΙΑΙ.

Ὁ μὲν οὖν θεοφιλέστατος βασιλεὺς εὐσεβείᾳ τε καὶ πίστει τοιαύτῃ πρὸς τὸν Θεὸν συνεσφιγμένος, πάμπολλα καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη εἰς εἰρήνην τὴν πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν παρεσκεύασε, τοῦ Θεοῦ αὐτῷ ταῦτα καθυποτάξαντος, πολλὰ πάλαι Ῥωμαίοις διαστασιάσα[illegible]ον γὰρ ἑαυτῷ δι' εὐλαβείας τῷ Θεῷ ἐταπείνουτο, τοσοῦτον μᾶλλον δὲ πολλῷ πλεῖον αὐτῷ ὁ Θεὸς πάντα κατηύθυνε.

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πόλλαι προσθῆκαι τοῖς ἀποστολικοῖς ἐγίνοντο κηρύγμασιν. Εἰ γὰρ καὶ Ματθαῖος Πάρθοις ἐκήρυξε, καὶ Βαρθολομαῖος Αἰθιόψι, καὶ Θωμᾶς τοῖς τῆς μεγάλης Ἰνδίας Ἰνδοῖς, ἀλλὰ τοῖς πόρρω Ἰνδοῖς Πάρθων, καί τισιν ἔθνεσι πλησιοχώροις αὐτῶν οὔπω ἦν ὁ περὶ Χριστοῦ λόγος γνώριμος. Γίνεται οὖν πρὸς ἀπομίμησιν Μητροδώρου φιλοσόφου τινός, ἐκπερινοστήσαντος πάντα σχεδὸν τὰ ἔθνη ἱστορίας ἕνεκα, Μερόπιον τοὔνομα τινὰ ἄνδρα Τύριον, ἐν φιλοσόφοις ἐπίσημον, τὴν αὐτὴν τοῦ Μητροδώρου ἱστορίας χάριν ὑπεισελθεῖν πραγματείαν, ὃς ἐπήγετο [illegible] συμφυεῖς δύο, μεμυημένους μὲν εἰς ἄγαν πᾶσαν τὴν τῶν πραγμάτων παιδείαν, σπουδὴν δὲ ἔχοντας ἱστορίας ἁπάσης φιλομάθειαν, παρακαλέσαντας αὐτὸν τὸν φιλόσοφον Μερόπιον μεθ' ἑαυτοῦ αὐτοὺς παραλαβεῖν· ὧν ὁ μὲν εἷς Φρουμέντιος τοὔνομα, ὁ δὲ ἕτερος Αἰδέσιος. Ἐπειδὴ δὲ ἔθος καὶ νόμος ἦν τοῖς ἐκεῖσε βαρβάροις τοὺς σπονδαῖς τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς αὐτοὺς μὴ στοιχοῦντας Ῥωμαίους τοὺς ἀφ' ἡμῶν παρ' αὐτοῖς εὑρισκομένους ἀναιρεῖν· συνέβη καὶ τότε κατὰ κράτος λελύσθαι τὰς σπόνδας ἑκατέρων ἐν ᾧ καιρῷ ὁ Μερόπιος τὴν ἐνδοτάτην Ἰνδίαν ἱστόρησεν ἅμα Φρουμεντίῳ καὶ Αἰδεσίῳ. Στενωθέντες γοῦν τῇ τῶν ἀναγκαίων λήψει, μάλιστα ὕδατος, ἀπάραντες ἐκ τῆς χώρας, καὶ τῇ θαλάσσῃ προσπλέοντες, προσορμίζονται τοῖς κατὰ τοὺς Ἰνδοὺς ἐκείνους τοὺς ἐνδοτάτους διαφέρουσι τόποις, μὴ δυνηθέντες προβῆναι ἀνέμων ἐναντιότητι κωλυθέντες. Καὶ δὴ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς λανθάνοντες ἦσαν ἐκεῖσε, ἐκ τῆς αὐτόθι γῆς πορίζόμενοι τὰς χρείας τοῦ σώματος. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν παίδων ὑπό τι δένδρον ἐπαδολεσχούντων ἀναγνώσμασιν, ἐπιστάντες οἱ βάρβαροι κατέσφαξαν σὺν τῷ Μεροπίῳ ἅπαντας πλὴν τῶν προῤῥηθέντων παίδων Φρουμεντίου καὶ Αἰδεσίου, οὓς ἰδόντες καὶ εἰς οἶκτον ἐλθόντες ὡς ἅτε[1] παίδων, ἐφείσαντο, καὶ δῶρον αὐτοὺς τῷ οἰκείῳ βασιλεῖ προσήγαγον· ὧν εὐθὺς τὸν Φρουμέντιον, αἰσθόμενος αὐτοῦ τῆς εὐφυΐας ὁ βασιλεύς, ἐπίτροπον αὐτοῦ καθίστα ἐπὶ τοῖς οἴκοι γινομένοις ἀναλώμασι, τὸν δὲ Αἰδέσιον οἰνοχοεῖν αὐτῷ διετύπω-

[5] Secunda manus Λικιννίου.

Cap. VIII. Edidit cum Latina versione Angelus Mai, Spic. Rom. VI, 610. Cf. Socrates, I, xvii, Nicephorus VIII, xxxii.

[1] Primo ἱδρυμένου, ut dedit etiam Mai, sed ipsa prima manus correxit quod dedi.

Cap. IX. Socrates I, xix, Sozomenus II, xxiv, Theodoritus I, xxiii, Nicephorus VIII, xxxv, Ruffinus, Hist. Eccles. I, ix.

[1] Sic codex ὡς ἅτε, sed τ ex π videtur effictum, et spiritus ʽ ex ʼ mutatus fuit; anne primo erat ἔτι?

σεν. Ἐν τούτοις ὄντων αὐτῶν [2] καὶ προκοπτόντων αὐτῶν ὁσημέραι, γίνεται τὸν βασιλέα τὸν ἀνθρώπινον ὑπεξελθεῖν βίον, ἀφέντα υἱὸν κομιδῇ νήπιον, τῆς οἰκείας [3] βασιλείας διάδοχον νεύματι τοῦ μεγάλου τῶν Ἰνδῶν βασιλέως. Γίνονται τοίνυν οἱ περὶ Φρουμέντιον ἐφεξῆς πάσης τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἐπίτροποι, τῆς μητρὸς αὐτοῦ πάντων αὐτοὺς προθεμένης τὴν ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τρόπων γνησιότητα καὶ πεῖραν πραγμάτων βιωτικῶν. Εἶχον γὰρ σὺν τῇ φύσει καὶ γνῶσιν, προτριβέντες μάλιστα παιδείᾳ τὲ καὶ ξενιτείᾳ, δι' ὧν μάλιστα καὶ τοῖς νέοις κατάστασις πρεσβυτέρων προσγίνεται. Ἐπειδὴ το[illegible] ἦ[illegible]ν καὶ εὐσεβεῖς, πίστει τὲ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν διαπρέποντες, ἁπάσῃ τὲ φιλανθρωπίᾳ τοὺς πολλοὺς ὑπερακοντίζοντες, γῆν τε καὶ θάλασσαν ἐπῄεσαν, τὰ τῆς βασιλείας τοῦ παιδὸς ἰθύνοντες πράγματα,. τοῖς τε πλησιοχώροις προσέταττον, ἵνα τοὺς ἐπιξενουμένους Ῥωμαίων πρὸς αὐτοὺς φέρωσιν, ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῶν τοῖς Ἰνδοῖς ἐγκατασπεῖραι προμηθούμενοι. Εἶχον γὰρ καὶ τὸν καιρὸν προσυπακούοντα· τότε δῆτα ἀνευρόντες τινὰς προτρέπονται τοῖς ἔθεσι Ῥωμαίων χρησαμένους εὐκτήρια ποιεῖν καὶ οἴκους ἐκκλησιῶν δείμασθαι πρὸς συναθροισμὸν τῶν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπίγνωσιν ὑποδεχομένων, εἰ καὶ μὴ δύναιντο θυσιαστήρια πηγνύναι τῷ μὴ παρεῖναι αὐτοῖς αὐθεντίαν ἱερωσύνης. Γίνεται γοῦν ἐκ τούτου πρόφασις τοῖς ἐπέκεινα Ἰνδοῖς θεογνωσίας λίαν, τοῦ Φρουμεντίου εὐεργεσίαις καὶ θωπείᾳ καὶ παραινέσεσι φιλοτίμως αὐτοῖς προσιόντος. Ὡς δὲ ἠνδρύνθη [4] τὸ βασιλικὸν παιδίον, οὗπερ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς βασιλείας ἐποιοῦντο, εἰς αὔξησιν μεγίστην ἐπιδόντος αὐτοῦ, αἰτοῦσιν αὐτοὶ χάριν αὐτὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἐπάνοδον αὐτοῖς χαρίσασθαι. Τοῦ δὲ βασιλέως σὺν τῇ μητρὶ πολλαῖς παρακλήσεσι λιπαροῦντος καὶ κρατοῦντος καὶ μὴ ἀπολύοντος, ὁ Φρουμέντιος ἔφασκε σφόδρα λυπεῖσθαι αὐτοὺς περὶ τούτου· διὸ κατηνάγκασαν τόν τε βασιλέα καὶ τὴν τούτου μητέρα ἐπιδοῦναι τὸ ἀπολυθῆναι αὐτούς· οἱ δὲ μετὰ πλείστης ὅσης θλίψεως ἐπένευσαν· ὡς δεσπότῃ γὰρ τῷ Φρουμεντίῳ ἀντειπεῖν οὐκ ἐβούλοντο. Οἱ δὲ, παραδεδωκότες ἅπαντα τῷ παιδὶ καὶ τῇ τούτου μητρὶ τὰ ἐγχειρισθέντα αὐτοῖς τῆς βασιλείας πράγματα, ἐξῄεσαν τῆς Ἰνδίας σὺν τιμῇ πολλῇ τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πορείαν ποιούμενοι. Τότε οὖν [5] ὁ μὲν Αἰδέσιος τὴν Τύρον κατείληφεν· ὁ δὲ Φρουμέντιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν παραγίνεται, λογισάμενος ὡς ἀκόλουθον εἶναι τὸ γινόμενον παρὰ τοῖς βαρβάροις ἔργον Θεὸν μὴ περιϊδεῖν· καὶ προσελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας Ἀθανασίῳ· αὐτὸς γὰρ ἦν τότε τῆς ἐκεῖσε ἀρχιερωσύνης κατέχων τοὺς οἴακας· ἕκαστα αὐτῷ ὁ Φρουμέντιος τῶν γεγενημένων ὑφηγησάμενος ὑπομιμνήσκει ἐπισκόπους αὐτοῖς ἀποσταλῆναι. Τότε δῆτα ὁ μέγας Ἀθανάσιος σφόδρα σοφῶς καὶ συνετῶς τοῖς εἰρημένοις προσέχων, λέγει τῷ Φρουμεντίῳ· Καὶ τίνα εὑρήσομεν ἄλλον τοιοῦτον ἄνδρα, ἐν ᾧ πνεῦμα Θεοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ σὲ, ἀδελφὲ, τὸν δυνάμενον ταῦτα ὀρθῶς διακελεύσασθαι, καὶ τὰς ἐκκλησίας ὡς ἔνι μάλιστα τὰς ἐκεῖσε ἰθύνειν; Καὶ χειροτονήσας αὐτὸν ἐπίσκοπον κελεύει πάλιν εἰς Ἰνδοὺς ἀποδημῆσαι, καὶ τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας καθιερῶσαι, καὶ τοῦ αὐτόθι λαοῦ προμηθεῖσθαι. Πλείστη δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις προσετέθη μετὰ τὴν χειροτονίαν τῷ ἀνδρί, τὰς ἀποστολικὰς ἀφιε[illegible]ακτῖνας. Φθάσας γὰρ τὴν προῤῥηθεῖσαν ἐ[illegible]την Ἰνδίαν, ἐπισημείοις καὶ δυνάμεσι τὸ τοῦ Χριστοῦ βεβαιῶν εὐαγγέλιον, πολλὰ πλήθη τῶν Ἰνδῶν ἐπὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀληθῆ πίστιν ἐφείλκυσε, γνησιώτατα αὐτῶν τὸν θεῖον δι' αὐτοῦ παραδεξαμένων λόγον. Διὸ καὶ ἐκκλησίαι καὶ χειροτονίαι εἰς πλῆθος ηὔξησαν ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσι. Ταῦτα ἡμῖν ὁ Αἰδέσιος ἐν τῇ Τύρῳ παραμείνας διηγήσατο· πρεσβύτερος γὰρ τῆς αὐτόθι ἐκκλησίας γενόμενος ἐν αὐτῇ παρέμεινεν ἕως τῆς τοῦ βίου τελευτῆς. [6]

[2] αὐτῶν reprobatur, nescio qua manu.

[3] Codex οἰκίας, nec corrigitur, ut fere solent rarissimi in eo hujusmodi errores.

[4] Codex primo ἱδρύνθη, sed correctum fuit, fortasse a prima manu.

[5] Codex addit τότε, licet jam praemiserit.

[6] Si vere Gelasius scripsit nostram historiam, quod nullus dubito, serviliter sumpsisse a Ruffino dicendus, qui se audisse rei historiam ab Aedesio ipse narrat in sua Hist. Eccl. I, IX, et affirmant Socrates et Nicephorus in locis allatis, et nostrum compilasse ab ipso scimus, Gelasii Comm. Act. Conc. Nic. Lib. I, Praef. et Cap. I in Mansi, Coll. Conc. II, 763-6 et alibi.

I.

ΠΕΡΙ ΙΒΗΡΩΝ ΚΑΙ ΛΑΖΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΥΤΟΙΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ ΑΓΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.[1]

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ οἱ πρὸς τῇ κατὰ Πόντον γῇ Ἴβηρές τε καὶ Λαζοὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ἐδέξαντο λόγον, μήπω πρὸ τούτου εἰς αὐτὸν πεπιστευκότες. Τοῦ δὲ μεγίστου ἀγαθοῦ τούτου αἰτία κατέστη γυνή τις παρ' αὐτοῖς αἰχμάλωτος οὖσα, ἄκρον δὲ βίον μετερχομένη δι' ἐγκρατείας τὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἔργων πάντας αὐτοὺς εἰς ἔκστασιν ἦγεν. Ὡς δὲ τὴν αἰτίαν διεπυνθάνοντο τῆς τοσαύτης αὐτῆς ἀσκήσεως, ἁπλότητι μὲν ἡ ἁγία ἐκείνη γυνὴ λέγει, διὰ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Οὐδένα μέντοι ἐκ τούτου εἰς πίστιν ἔφερεν τῆς εὐσεβείας, ἐθαύμαζον δὲ μόνον τὴν γυναῖκα, καὶ τῷ ξένῳ βίῳ αὐτῆς προσέχοντες πολλὰ ἐλογίζοντο. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔθος ἦν αὐτοῖς, εἴπερ νήπιον εἶχον ἀσθενείᾳ περιπεσόν, περιτρέχοντας αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἐγχωρίους ἅπαντας ἑκάστοθεν πορίζεσθαι βοήθημα, γέγονε διὰ τούτου ἐκπεριελθοῦσαν τινὰ πάντας ἐλθεῖν καὶ πρὸς τὴν αἰχμάλωτον. Ἡ δὲ πρὸς τῇ θύρᾳ ἑστώσῃ σὺν τῷ παιδαρίῳ τῇ γυναικὶ ἔφη· Οὐδὲν ἐγὼ τῷ παιδαρίῳ δυνήσομαι βοηθῆσαι, τὸν δὲ Χριστόν, ὃν ὑμῖν εἶπον πολλάκις, οἶδα δυνατὸν εἶναι καὶ νεκροὺς ἀνιστᾶν, καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις χαρίζεσθαι ἴασιν. Ἡ δὲ τοῦ παιδὸς μήτηρ καθικέτευε τὴν αἰχμάλωτον. Τότε οἴκτῳ τῆς δεομένης κινηθεῖσα τὸ νήπιόν τε τῷ σάκκῳ τῷ ἑαυτῆς περιβαλοῦσα, προσευξαμένη τῷ Θεῷ, ἀπέδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ ὑγιές. Διέδραμε δὲ εἰς πολλοὺς τὸ γενόμενον, καί γε ἄχρι τῆς βασιλίδος ἔφθασεν, ἥτις κατέκειτο βαρυτάτῃ νόσῳ κατεχομένη· καὶ γὰρ χρόνον ἱκανὸν ἀσθενήσασα, ἀνιάτως εἶχε λοιπὸν τὰ περὶ τῆς φθασάσης αὐτὴν χαλεπωτάτης νόσου. Ἀξιοῖ μὲν οὖν τὴν αἰχμάλωτον ἀποστείλασα διὰ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὴν παραγενέσθαι. Ἡ δὲ δέει καὶ εὐλαβείᾳ ἀνανεύει τοῦ πρὸς τὴν βασιλίδα διαβῆναι, εἰδυῖα τὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης παρεισδύνοντα ὄλισθον. Διά τοι τοῦτο ἀπρὶξ ἔχουσαν αὐτὴν τοῦ μὴ ἐλθεῖν ἐπιγνοῦσα ἡ βασίλισσα κελεύει σὺν τῷ σκιμποδίῳ πρὸς αὐτὴν ἀπαχθῆναι. Ἡστινος δυσωπηθεῖσα τὴν ταπείνωσιν ἡ μακαρία αἰχμάλωτος, τὸν αὐτὸν τρόπον περιβαλοῦσα τὴν βασιλίδα τῷ σάκκῳ, ἐφ' ᾧ γόνυ κλίνασα τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ προσέφερε τῇ συνήθει πρὸς τὸν Χριστὸν εὐχῇ, ὑγιῆ οἴκαδε ἀποπέμπει χαίρουσαν καὶ πορευομένην τοῖς οἰκείοις ποσί, νέον καὶ ξένον θαῦμα τοῖς ἐντοπίοις παρεχομένην, τοῦ Χριστοῦ τὴν χάριν ὁμολογοῦσαν, καθὼς παρὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς ἐδιδάχθη, τρανῶς τὲ ἀπεφθέγγετο πορευομένη· Δόξα σοι, Χριστέ, φησί, δέσποτα τῆς αἰχμαλώτου· σοὶ χάρις, καὶ σοὶ πᾶσα τιμή, Σωτὴρ ἡμῶν τῶν εἰς σὲ πιστεύειν ἠξιωμένων· Ἀλλὰ καὶ τῷ συμβίῳ ἑαυτῆς ἡ βασίλισσα διηγήσατο ἕκαστα, παρώρμησε δὲ αὐτὸν εἰς ἀμοιβὴν ἀξιόπιστον χρήμασι βουληθῆναι ἀμείψασθαι τὴν αἰχμάλωτον τῆς εὐργεσίας τῆς εἰς τὴν σύμβιον αὐτοῦ ἕνεκα. Ἡ δὲ βασίλισσα πρὸς αὐτόν ἔφη· Ἡ αἰχμάλωτος αὕτη, ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρέγεται ἀργυρίου, οὔτε χρυσίον περιποιεῖται· δῶρον δὲ ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ἀξιόχρεων, τὸ μόνον ἡμᾶς πιστεῦσαι ὅτι ὁ Χριστὸς υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου· Ἧι γὰρ ὁ πᾶς βίος νηστεία καὶ ἐγκράτεια, περιττοὶ θησαυροὶ χρυσίου καὶ ἀργυρίου· καὶ γὰρ ἀπεπειράθην τῆς εὐσεβοῦς. Τἀληθῆ διηγοῦμαί σοι, ὦ βασιλεῦ. Ἀλλ' εἴ μου παρὰ σοὶ φροντίς ἐστι σωτηρίας, ἀμειψώμεθα καινότερον τὴν γυναῖκα, τὸν Χριστὸν αὐτῆς παραδεχόμενοι εἰς προσκύνησιν. Ὁ δὲ τέως ὀκνηρότερον διετέθη, καί τοι πολλάκις ὑπομιμνησκόμενος πρὸς τῆς γαμετῆς ὑπερετίθετο, ἐκλύων ταῖς εὐαγγελίαις τὴν αἴτησιν, καὶ καιρὸν πρόσφορον ἐλπίζων αὐτῷ περὶ τούτου λυσιτελεῖν ἔλεγεν. Ὃ καὶ γέγονε κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ τοῦ θέλοντος πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Συνέβη γὰρ αὐτὸν ἐν θήρᾳ περισπώμενον περὶ ὕλην κάταλσον καὶ βαθυτάτην ἐν ἡμέρᾳ σταθηρᾷ ὑποστῆναι νύκτα ἀπροσδόκητον. Ἄφνω γὰρ ἐν μεσημβρίᾳ κατὰ πάσης τῆς ὕλης περιεχύθη σκότος βαθύτατον ἔνθα ἦν ὁ βασιλεύς. Ὡς δὲ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ τῇδε κἀκεῖσε πρὸς τὴν θήραν διασπώμενοι εὕρηνται, φόβος συνέσχε τὸν βασιλέα μέγιστος ἥκιστα λογιζόμενον, ὅπως διαφύγῃ, τὴν ἔφοδον. Ἐπεὶ δὲ καὶ πάντες οἱ συνόντες αὐτῷ, τὴν αὐτὴν ὑπέμενον ἀνάγκην· ἕκαστον γὰρ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐληλυθέναι σπευδόντων, ἐν

Cap. X. Socrates, I, xx, Sozomenus, II, vii, Theodoritus I, xxiv, Nicephorus, VIII, xxxiv, Ruffinus, I, x.

[1] Sequitur in codice .... τοῦ θεοδωρίτου; duae voces, quae ista praecedunt, et eaedem recurrunt margine infra Cap. XVI, per compendium scriptae sunt, quod mihi ignotum est.

ᾧ κατείληφε τόπῳ, τὸ σκότος ἐστήλωσε, προβῆναι μὴ συγχωρῆσαν εἰς ἀλλήλων παράκλησιν. Τότε ὑπομνησθεὶς ὁ βασιλεὺς τῆς γαμετῆς καὶ τῆς ταύτην ἀνιάτως ἔχουσαν ἰασαμένης αἰχμαλώτου, ἐβόησε λέγων· Χριστέ, ὁ τῆς αἰχμαλώτου κύριος, παράστηθί μοι τανῦν, ἵνα φύγω τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην· ἔχω γὰρ σαφεστάτην πεῖραν τῆς θείας σου δυνάμεως τὴν ἐμὴν σύμβιον. Καὶ ἅμα τῷ τελέσαι τὴν εὐχὴν εὐθὺς περιαιρεθέντος τοῦ σκότους, τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐπεχύθη μᾶλλον ἢ τὸ πρότερον κατὰ πάσης τῆς ὕλης ἔνθα ἦσαν ἐστηλωμένοι. Καὶ παραγενόμενοι οἴκοι ὑγιεῖς παραχρῆμα εὗρον τὸν βασιλέα κελεύοντα τὴν αἰχμάλωτον ἕως πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, μηκέτι Θεὸν ἕτερον προσκυνεῖν ἐπαγγελλόμενον [2], ἢ Ἰησοῦν Χριστόν, ὃν ἡ γυνὴ σέβεται. Ἔρχεται οὖν ἡ γυνὴ ἡ αἰχμάλωτος, καὶ γίνεται τοῦ βασιλέως διδάσκαλος πάντα τὸν τύπον τῆς πίστεως αὐτῷ ἐπιστήσασα. Ὁ δὲ χαίρων οὐκ ᾐδεῖτο πρὸς εὐτελοῦς γυναικὸς θεοσέβειαν ἐκμανθάνων· τοὐναντίον δὲ ἐπ' αὐτῇ σεμνυνόμενος εἰς μέσον αὐτὴν ἄγεσθαι ἐπὶ τοῦ πλήθους ἐκέλευσε, παῤῥησιαζόμενος ἐπ' αὐτῇ λέγων· Ὅτι μου ἡ γαμετὴ θάνατον διὰ τῆς προσευχῆς ταύτης διέδρα Χριστοῦ τοῦ παμβασιλέως τῇ χάριτι. Ἔπειθέ τε τοὺς ὑπηκόους, εἰ θέλειεν σώζεσθαι, καὶ τὰ αὐτὰ φρονεῖν, καὶ τὴν εἰς Χριστὸν αἱρεῖσθαι προσκύνησιν τῶν εἰδώλων καταφρονοῦντας. Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθε πρὸς τῆς ἁγίας γυναικὸς ὅτι ἐκκλησίας χρὴ ἱδρύσασθαι εἰς προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, ὁμοῦ προῄει ἐπὶ τὴν χρείαν σπουδαίως.[3] Ὡς δὲ τοῦ οἴκου τὸν περίβολον ἤγειραν οἰκοδομήσαντες, ἔδει δὲ λοιπὸν τοὺς κίονας στῆσαι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου πρὸς διαίρεσιν τῶν συνερχομένων ἀνδρῶν τὲ καὶ γυναικῶν, θέλων ὁ Θεὸς πάγιον γνώμην ἐνθεῖναι τῷ τε βασιλεῖ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ὑπηκόοις περὶ τοῦ διὰ τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς κηρυχθέντος εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ποιεῖ τὸν τρίτον κίονα εἰς μέσον ὀρθωθέντα, ἔτι τὲ πλάγιον ὄντα, μὴ γενέσθαι εἰς τέλος ὄρθιον, καθάπερ καὶ οἱ δύο ἕτεροι· καὶ πολλὰ καμόντες οἱ τεχνῖται τά τε ἱστία σὺν ταῖς μηχαναῖς ἁπάσαις διαῤῥήξαντες καὶ συντρίψαντες ὑπεξαναχωροῦσι φεύγοντες, δεδιότες μὴ ἐναπολειφθέντες χαμαὶ ὑπὸ τὸν κίονα ἀποθάνωσιν· ἵστατο γὰρ ὁ κίων ἐν τῷ ἀέρι κρεμάμενος πλάγιος, μηδενός, ὡς ἔθος τοῖς τεχνίταις, ἐπινοουμένου παρ' αὐτῶν τινὸς βοηθήματος. Ἀκούει ταῦτα ἡ αἰχμάλωτος, καὶ δέει πολλῷ συσχεθεῖσα, μὴ ἀνάπαλιν τὸ πλῆθος ἐπιδῷ ἑαυτὸ πρὸς τὰ εἴδωλα, ἔρχεται δύνοντος τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν τόπον, καὶ κλίνασα γόνυ πρὸς τὸν Θεὸν ἕως πρωῒ ἤγειρε διὰ τῆς εὐχῆς τὸν κίονα, οὐκ ἐπὶ τὴν βάσιν ἑστῶτα, ἀλλ' ὀρθὸν μὲν ἠρτημένον ἐπάνω τῆς βάσεως ὅσον ἀπὸ πήχεως ἑνός, οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ μὴ ἀπιέναι τὴν αἰχμάλωτον οἴκοι ἕως τῆς τοῦ πλήθους ἀφίξεως, ἵνα γνῶσιν αὐτῆς τὴν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῆς κηρυττομένῳ ἀληθινῷ Θεῷ πίστιν. Ἦλθον οὖν ἕωθεν σὺν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἰδόντες ὄρθιον ἠρτημένον τὸν τηλικοῦτον κίονα ἐξίσταντο. Τότε τῆς αἰχμαλώτου πᾶσι γενομένης καταφανοῦς διὰ τὸ γεγονός, ἀναστάσης αὐτῆς ἐκ τῆς εὐχῆς, εὐθέως ὁ κίων, οἷα τινῶν τεχνιτῶν τῇ οἰκείᾳ [4] βάσει αὐτὸν προσαρμοζόντων ὡς ἔνι μάλιστα, ἀπετέθη, πλείστην ὅσην παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν κίονας ἔχων εὐπρεπῆ τὴν ἀσφάλειαν. Ἐκ τούτου γέγονε καὶ τοὺς λοιποὺς τοῦ πλήθους συνελθεῖν καὶ συνομολογῆσαι τὴν τοῦ βασιλέως πίστιν θαυμάζοντας Χριστόν· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἡ αἰχμάλωτος ἐκείνη ἁγία γυνὴ διεμαρτύρατο· ἐδεδοίκει γὰρ τοῦ πλήθους τὴν ἁπλότητα, μήποτε ἄρα ὑπὸ τῆς πατρῴας δεισιδαιμονίας νυττόμενοι εἰς αὐτὴν τὸ εἰς Χριστὸν σέβας ἀπενέγκοιντο, ἤγουν δόξαν περὶ αὐτῆς σχῶσι μὴ συντείνουσαν πρὸς εὐσέβειαν. Διὰ τοῦτο καὶ κοινωνῆσαι αὐτοὺς τῆς εὐχῆς προετρέψατο, ἡνίκα τὸν κίονα ἠρτημένον τῷ οἰκείῳ[5] τόπῳ προσαρμοσθῆναι πεποίηκε, συσκιάζουσα διὰ τούτου τὴν οἰκείαν ὑπόληψιν, τὴν δὲ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐνέργειαν λέγουσα εἰς πάντας ἀνθρώπους τοὺς εἰς αὐτὸν εὐσεβοῦντας διαβαίνειν ἐν ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον πράξεσι. Μετὰ δὲ τὸ τελειωθῆναι τὴν ἐκκλησίαν ὑποτίθεται τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίδι ἡ αἰχμάλωτος πέμψαι αὐτοὺς πρὸς τὸν τῆς εὐσεβείας σύντροφον τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα Κωνσταντῖνον πεμφθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ αἰτουμένους τὸν τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην καθιερώσοντα. Τότε ὑπό τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰβήρων οἱ σταλέντες πρεσβευταὶ καταλαμβάνουσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀναγγέλλοντες τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ

[2] ἐπαγγελλόμενον, sic elicio ex correctione posteriori et ex vestigiis; primo videtur fuisse ἐπαγγελούμενον.

[3] Marg. compendium ση, quod σημειοῦ, vel σημείωσαι, vel σημειωτέον indicant, quae eodem recidunt, *nota*, vel *notandum*.

[4] οἰκία codex.

[5] οἰκίῳ codex.

τὴν ἐκεῖσε κρατυνθεῖσαν τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἐπίσκοπον αἰτοῦντες δοθῆναι αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν τῶν παρ' αὐτοῖς ἐκκλησιῶν καθιέρωσιν ὁμοῦ καὶ διατύπωσιν. Οὓς προσηνῶς δεξάμενος ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χαίρων ἐν τῷ κυρίῳ, παρέσχε τὴν αἴτησιν, τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον παρορμήσας χειροτονῆσαι τῶν Ἰβήρων ἐπίσκοπον, ὁμοῦ συνορῶν Θεοῦ νεῦμα εἶναι τοῦ τοὺς ἀλλοφύλους αὐτῷ καθυποτάσσοντος. Τούτων ἡμῖν ὁ πιστότατος Βακκούριος ὑφηγητὴς γέγονεν, ἀνὴρ εὐλαβέστατος καὶ τοῦ βασιλικοῦ γένους τῶν παρ' αὐτοῖς Ἰβήρων περιφανέστατος, σατράπης Ῥωμαίων καταστάς, καὶ ταῖς ἀκρωρείαις τῆς Παλαιστίνης κατὰ τῶν Σαρακηνῶν βαρβάρων ἐπιστρατεύσας πόλεμον, ἄκρως ὅτι μάλιστα τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἤρατο.[6]

Ἀλλ' ἐπανιτέον[7] εἰς τὸ ἐγχειρισθὲν τῆς βασιλείας τῆς ἱστορίας· Ὁ γάρ τοι βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐπιμελέστερος ὢν περὶ τὸν χριστιανισμὸν καὶ ἀποστολικῷ εἰς τὸν Χριστὸν ἐκκαιόμενος πόθῳ, ἑτέρας καὶ αὖθις ἐκκλησίας κατὰ πόλεις ἐποίει, καὶ μίαν μὲν ἐν τῇ καλουμένῃ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ, ὑφ' ἣν τοὺς ἀγγέλους ξενισθῆναι πρὸς τοῦ Ἀβραὰμ οἱ ἱεροὶ λόγοι μηνύουσι,[8] κατεσκεύασε. Μαθὼν γὰρ ὁ τὰ πάντα ἄριστος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὑπὸ τῇ δρυῒ ἐκείνῃ βωμὸν ἱδρῦσθαι καὶ θυσίας Ἑλληνικὰς ἐπ' αὐτῷ τελεῖσθαι, μέμφεται μὲν δι' ἐπιστολῆς Εὐσεβίῳ τῷ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπῳ παριδόντι τὸ τοιοῦτον μυσαρὸν τόλμημα, κελεύει δὲ τὸν μὲν βωμὸν ἀνατραπῆναι, πρὸς δὲ τῇ δρυῒ ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος κατασκευασθῆναι. Ἔτι καὶ ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Φοινίκης μαθὼν αὐτοὺς ἀσεβῶς βιοῦντας καὶ αἰσχρὰν ἀγωγὴν μετιόντας, νόμῳ σεμνῷ τὸν αἰσχρὸν αὐτῶν ἀνεῖλε βίον, ἐκκλησίαν δὲ κτίσας ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι παρασκευάσας, κλῆρον τε ἱερὸν σὺν αὐτῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ καθιερωθῆναι προστάξας, οὕτως τὰ Ἡλιουπολιτῶν κακὰ μετριώτερα ἀπειργάσατο, οὐ μὴν ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄρχοντας πολιτικοὺς χριστιανοὺς καὶ ἐπὶ βίῳ σεμνῷ μαρτυρουμένους ἐπιλεξάμενος προσκατέστησε τῇ πόλει καὶ τῇ περιχώρῳ πάσῃ, θάνατον αὐτοῖς ἀπειλήσας, εἰ μὴ τῆς πρότερον προσούσης αὐτοῖς αἰσχρουργίας καὶ τῆς περὶ τὰ μυσαρὰ εἴδωλα δεισιδαιμονίας αὐτῶν ὡς τάχιστα ἑαυτοὺς μεταβάλωσιν. Ἔτι τε τὸν ἐν ἀφάτοις τῆς Ἀφροδίτης ἀῤῥητοποιΐας ἀνέτρεψε, καὶ τὸν ἐν τῇ Κιλικίᾳ πυθωνικὸν ἀπήλασε δαίμονα, τὸν ναὸν, ἐν ᾧ ἐφώλευεν, ἐκ θεμελίων ἀνατραπῆναι κελεύσας. Τοιαῦτα ὁ πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πανταχοῦ γῆς εἰργάζετο χρηστά.

Παραθήσω[9] δὲ καὶ ἕτερον τεκμήριον τῇδε τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ τῆς τοῦ αὐτοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν πίστεως. Τοσοῦτος γὰρ αὐτῷ ἦν ὁ περὶ τὸν Χριστὸν πόθος καὶ ζῆλος, ὡς καὶ εἰς Πέρσας σκεπτόμενος ὑπὲρ τῶν ἐκεῖσε Χριστιανῶν διαβῆναι, κελεῦσαι τε κατασκευασθῆναι σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ πεποίηκε,[1] καὶ ταύτην φέρεσθαι ἐν τῇ ὁδῷ, ἵνα ἔχει[2] κατὰ τοὺς ἐρήμους τόπους εὐκτήριον εὐπρεπές, ἐν ᾧ τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀναπέμπει. Ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τὴν Περσίδα πορείαν διανύσαι αὐτὸν τότε κατὰ γνώμην αὐτῷ οὐχ ὑπήντησε, τῆς τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ προμηθουμένῳ εἰρήνης· ὁ δ' ἐκεῖσε, τῶν Περσῶν λέγω, βασιλεὺς ὑπὲρ τῶν ὑπ' αὐτὸν τῆς εὐσεβείας τροφίμων τὴν πρόνοιαν ποιούμενος, μαθὼν αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀσεβῶν ἐλαυνομένους, καὶ αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ἐκεῖ βασιλέα τῇ πλάνῃ δεδουλωμένον παντοδαποὺς αὐτοῖς καττύειν ἐπιβουλὰς, Σαβώριος δὲ ἦν, ἐπέστειλεν αὐτῷ, καὶ εὐσεβεῖν παραινῶν, καὶ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ χριστιανοὺς τιμῆς ἀπολαύειν[3] αἰτῶν. Σαφῆ δὲ τὴν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως σπουδὴν αὐτὰ δείξει τὰ γράμματα.

[6] Ista quoque a Ruffino (cf. ad Cap. IX, not. 6) videntur descripta; cf. Ruffinum loco allato, fine.

[7] Eusebius, Vit. Const. III, LI et seq. Socrates, I, XVIII, Sozomenus, II, IV seq., Nicephorus, VIII, XXXIII.

[8] Gen. XVIII, 1 seqq.

[9] Eusebius, Vit. Const. IV, VIII, Sozomenus, II, XV, Theodoritus, I, XXIV, Nicephorus, VIII, XXXVIII.

[1] Exod. XXXVI.

[2] Sic codex, ut infra ἀναπέμπει.

[3] Primo fuit ἀπολάβειν, sed ipsa prima manus superscripto υ fecit ἀπολαύειν.

ΙΑ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΣΑΒΩΡΙΟΝ ΤΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΡΟΝΟΙΑΣ.

Τὴν θείαν πίστιν φυλάττων τοῦ τῆς ἀληθείας φωτὸς μεταλαγχάνω· τῷ τῆς ἀληθείας φωτὶ ὁδηγούμενος τὴν θείαν πίστιν ἐπιγινώσκω. Τοιγάρτοι ὡς τὰ πράγματα βεβαιοῖ, τὴν ἁγιωτάτην θρησκείαν γνωρίζω διδάσκαλον οὖσαν τῆς γνώσεως τοῦ ἁγιωτάτου Θεοῦ, ταύτην τὴν λατρείαν ἔχειν ὁμολογῶ, τούτου τοῦ Θεοῦ μου τὴν δύναμιν ἔχων σύμμαχον, ἐκ τῶν περάτων τοῦ ὠκεανοῦ ἀρξάμενος, πᾶσαν ἐφεξῆς τὴν οἰκουμένην βεβαία σωτηρίας ἐλπίσι[1] διήγειρα, ὡς ἅπαντα ὅσα ὑπὸ τοσούτοις τυράννοις[2] ἔθνη δεδουλωμένα, ταῖς καθημεριναῖς συμφοραῖς[3] τρυχόμενα ἐξίτηλα γέγονε, ταῦτα νῦν προσλαμβάνοντα τὴν τῶν κοινῶν ἐκδικίαν, ὥσπερ ὑπὸ πολλῆς τινὸς θεραπείας ἀναζωπυρηθέντα, αὐχοῦσι τε καὶ ἀγάλλονται, καὶ πανηγυρικὰς[4] τῷ Θεῷ ἐπιτελοῦσιν ἑορτάς. Τοῦτον τὸν Θεὸν ἐγὼ πρεσβεύω, οὗπερ τὸ σημεῖον ὁ[5] αὐτῷ ἀνακείμενός μοι[6] στρατὸς ὑπὲρ τῶν ὤμων φέρει, καὶ ἐφ' ἅπερ ἂν ὁ τοῦ δικαίου λόγος παρακαλεῖ, κατευθύνεται. Ἐξ αὐτῶν δ' ἐκείνων περιφανέσι τροπαίοις αὐτίκα τὴν χάριν λαμβάνω. Τοῦτον τὸν Θεὸν ἀκραιφνεῖ καὶ καθαρᾷ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἀνωτάτω τυγχάνειν ὑπεραυγάζομαι. Τοῦτον δὲ τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι γόνυ κλίνας, φεύγων μὲν[7] πᾶν αἷμα βδελυκτὸν καὶ ὀσμὰς ἀηδεῖς καὶ ἀποτροπαίους, πᾶσαν δὲ λαμπηδόνα ἐκκλίνων, αἷς ἡ παμμίαρος καὶ ἀθέμιτος πλάνη χαίρουσα πολλοὺς τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλα γένη χράνασα κατέρριψε, τοῖς κατωτάτω παραδοῦσα μέρεσιν. Ἃ γὰρ ὁ Θεὸς τῶν ἀνθρώπων πρόνοιαν διὰ φιλανθρωπίαν οἰκείαν[8] ποιούμενος χρείας ἡμῶν ἕνεκα εἰς τοὐμφανὲς παρήγαγε, ταῦτα πρὸς τὴν ἑκάστου ἐπιθυμίαν κακῶς ἀνέρχεται· καθαρὰν δὲ μόνην διάνοιαν καὶ ψυχὴν ἀκηλίδωτον παρὰ ἀνθρώπων ἀπαιτεῖ, τὰς τῆς ἀρετῆς καὶ εὐσεβείας πράξεις ἐν τούτοις σταθμώμενος. Ἐπιεικείας γὰρ καὶ ἡμερότητος ἔργοις ἀρέσκεται πρᾴους φιλῶν, μισῶν τοὺς ταραχώδεις, ἀγαπῶν τὴν πίστιν, ἀπιστίαν κολάζων, πᾶσαν μετὰ ἀλαζονείας[9] δυναστείαν καταγνοὺς καταβάλλει, ὕβριν ὑπερηφάνων τιμωρεῖται, τοὺς ὑπὸ τύφου ἐπαιρομένους ἐκ βάθρων ἀναιρεῖ. Οὗτος καὶ βασιλείαν δικαίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενος ταῖς παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίαις κρατύνει, σύνεσίν τε βασιλικὴν τῷ γαληναίῳ τῆς εἰρήνης διαφυλάττει. Διὸ χαίρων ἄγαν ὑπεραγάλλομαι, ἀδελφέ, τοῦτον Θεὸν εἶναι ὁμολογῶ πάντων ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα, ὃν πολλοὶ τῶν τῇδε βασιλευσάντων, μανιώδεσι πλάναις ὑπαχθέντες, ἐπεχείρησαν ἀρνήσασθαι. Ἀλλ' ἐκείνους ἅπαντας τοιοῦτον τιμωρὸν τέλος κατανάλωσεν, ὡς πᾶν τὸ μετ' ἐκείνους ἀνθρώπων γένος τὰς ἐκείνων συμφορὰς οὐκ ἀντ' ἄλλου[1] παραδείγματος ἢ ταύτας παρὰ τοῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι τίθεσθαι. Τούτων ἐκείνων[2] ἕνα ἡγοῦμαι γεγονέναι, ὃν καθάπερ τις σκηπτὸς ἡ θεία δίκη τῶν τῇδε ἀπελάσασα τοῖς ὑμετέροις[3] μέρεσι παραδέδωκε, τῆς ἐπ' αὐτῷ αἰσχύνης πολυθρύλλητον τὸ παρ' ὑμῖν τρόπαιον ἀποφήναντα. Ἀλλὰ γὰρ ἔοικεν εἰς καλὸν προκεχωρηκέναι τὸ καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι τὴν τῶν τοιούτων τιμωρίαν περιφανῆ δειχθῆναι. Ἐπεῖδον γὰρ καὶ αὐτὸς ...[4] ἐκείνων τὰ τέλη, τῶν ἔναγχος ἀθεμίτοις προστάγμασι τὸν τῷ Θεῷ ἀνακείμενον ἐκταραξάντων λαόν. Διὸ δὴ καὶ πολλὴ χάρις τῷ Θεῷ, ὅτι τελείᾳ προνοίᾳ πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸ φυλάττον τὸν θεῖον

Cap. XI. Eusebius, Vit. Const. IV, IX et seq. Theodoritus, I, XXV; cf. etiam Sozomenus et Nicephorus loc. all.

[1] Sic codex βεβαία σωτηρίας ἐλπίσι, quae corrigas vel cum Theodorito codicis Allatii βεβαίαις σωτηρίας ἐλπίσι, vel βεβαίᾳ σωτηρίας ἐλπίδι cum codice Regio J. Pini; cf. notas ad Theodoritum, ed. Reading.

[2] Primo erat τυράννης.

[3] Codex συμφοοραῖς.

[4] In margine manu, ut videtur, seriori ὑπερ.... αλλ.. | .....; quae per puncta dedi, ex parte vel omnino perierunt.

[5] ὁ αὐτῷ ex correctione primae manus; primo erat αὐτοῦ tantum.

[6] Sic codex ex praecedenti prima lectione, cum Theodorito lego μου.

[7] μὲν superaddit serior manus.

[8] Codex οἰκίαν.

[9] Codex ἀλοζονείας.

[1] Primo erat ἀντάλου.

[2] Correctum postea ἐκείνον (ἐκεῖνον).

[3] Primo ὑμετέρες.

[4] Codex male habitus, in spatio trium fere literarum videntur vestigia esse vocis ἐπ', prima litera certo est ε.

αὐτοῦ νόμον, ἀποδοθείσης αὐτῷ τῆς εἰρήνης, ἀγάλλεται καὶ γαυριᾷ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡμῖν αὐτοῖς πεπεισμένον, ὅτι κάλλιστα καὶ ἀσφαλέστατα ἔχειν ἡμᾶς ἅπαντα συνέστηκεν, ὁπότε διὰ τῆς τούτων, τῶν τοῦ Θεοῦ λέγω λαῶν, καθαρᾶς καὶ δοκίμου θρησκείας ἐκ τῆς περὶ τὸ θεῖον συμφωνίας πάντα εἰς αὐτὸν ἀγείρειν ἄξιον. Τούτου τοῦ καταλόγου τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμῶν συνθεραπόντων, λέγω δὴ τῶν Χριστιανῶν· ὑπὲρ γὰρ τούτων ὁ πᾶς μοι λόγος· πῶς οἴει με ἥδεσθαι ἀκούοντα, ὅταν καὶ τῆς Περσίδος τὰ κράτιστα ἐπιπλεῖστον, ὥσπερ ἔστι μοι βουλομένῳ, κοσμῆται; Σοί τε οὖν, ὡς ἅτε[5] πρεπῶδες τὰ κάλλιστα νέμειν ἐκείνοις[6] ἐπινεύσειας, ὑπάρξοι ὡσαύτως τὰ κάλλιστα, ὅ, τι σὺ κἀκεῖνοι.[7] Οὕτως γὰρ ἕξεις τὸν τῶν ὅλων δεσπότην καὶ Θεὸν πρᾷον, ἵλεων καὶ εὐμενῆ. Τούτους τοιγαροῦν, ἐπειδὴ τοσοῦτος εἶ, σοὶ παρατίθημι, ὅτι καὶ εὐσεβείᾳ ἐπίσημος εἶ, ἐγχειρίζων τὴν τούτων διακυβέρνησιν, τῶν Χριστιανῶν λέγω, τοῖς τῆς εἰς τὸν Θεὸν θρησκείας εὐσεβοῦς ἐν αὐτοῖς προστατεύουσι· τούτους ἀγάπα ἁρμοδίως τῆς σαυτοῦ φιλανθρωπίας. Σαυτῷ τε γὰρ καὶ ἡμῖν ἀπερίγραπτον δώσει διὰ τῆς πίστεως τὴν χάριν.

Τοσαύτην ὁ τὰ πάντα ἄριστος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῶν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν εὐσεβείᾳ κοσμουμένων ἐποιεῖτο φροντίδα, οὐ μόνον τῶν ὑπηκόων ἐπιμελούμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑφ' ἕτερα σκῆπτρα τελούντων εἰς δύναμιν προμηθούμενος. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς τῆς ἄνωθεν θείας κηδεμονίας ἀπήλαυσε, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ Ῥωμαίων κόσμῳ οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων τὰς ἡνίας κατέχων, εὔνους εἶχε τοὺς ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, καὶ τῷ χαλινῷ τοῦ αὐτοῦ νεύματος μεθ' ἡδονῆς πειθομένους. Καὶ γὰρ καὶ οἱ βάρβαροι ἑκόντες, λοιπὸν φόβῳ πολέμου κρατούμενοι ἐδούλευον, δεδιότες τὸν Κωνσταντίνῳ συμπαρόντα Θεόν. Πανταχοῦ γὰρ τρόπαια ἵσταντο, καὶ νικηφόρος ὁ βασιλεὺς κατὰ πάντων ἐδείκνυτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ὅσοι ἀκριβέστερον εἰς δόξαν τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ εὐφημοῦντες συνέγραψαν, ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς προκειμένης ἱστορίας πάλιν τὸν λόγον ἀγάγωμεν.

ΙΒ.

ΠΕΡΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΥΦΗΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΕΘΕΝΤΟΣ ΑΥΤΩι ΠΑΡ' ΑΥΤΗΣ ΑΡΕΙΑΝΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.

Ὁ μὲν οὖν πιστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης προμηθούμενος τὰς τούτων φροντίδας κατὰ τὸν ἀπόστολον, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, ἐν τῇ ψυχῇ περιέφερεν. Οἱ δὲ τοῦ δοκεῖν ἱερεῖς λεγόμενοι, ὅσοι τὴν Ἀρείου λώβην εἰσεδέξαντο, ἠρεμεῖν οὐκ ἠνείχοντο, ἄσπονδον τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι πόλεμον, ποικίλας μηχανὰς κατὰ τῆς ὀρθῆς ἐπιτεχνώμενοι[1] πίστεως. Κωνσταντίᾳ γὰρ τῇ ἀδελφῇ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου, γαμετῇ γεγονυίᾳ τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου,[2] ἧς καὶ ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν[3] συνέβη ἐν συντυχίᾳ γενέσθαι πρεσβύτερόν τινα ὁμόφρονα τῶν τῆς Ἀρείου βλασφημίας κοινωνῶν, θῶπα, ἀκροθίνιον, τοὔνομα Εὐτόκιον. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα προσεφθάρη τισὶ τῶν τῆς Κωνσταντίας θεραπευτῶν· αὐτίκα δὲ καὶ αὐτῇ τῇ Κωνσταντίᾳ εἰς ὄψιν ἔρχεται. Καὶ δὴ πλείστης ὅσης πρὸς αὐτῆς ἀπολαύων[4] παῤῥησίας ὁμοῦ καὶ κηδεμονίας διὰ τῶν συχνοτέρων συντυχιῶν προὐχώρει αὐτῷ καὶ ἡ περὶ Ἀρείου πρὸς αὐτὴν ὁμιλία. Θαῤῥήσας δὲ λοιπὸν συνήρπαζεν αὐτὴν διὰ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων, ὡς φθόνος, φησί, μόνος τὰ κατὰ Ἄρειον εἰργάσατο. Ἐπειθέ τε αὐτὴν διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων,[5] ὡς τὰ αὐτά, φησι, φρονεῖ καὶ διδάσκει Ἄρειος ὁμοίως Ἀλεξάνδρῳ καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόποις. Ἡ δὲ Κωνσταντία ἐπίστευσε τοῖς λεγομένοις αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, μάλιστα ἀκούσασα παρ' αὐτοῦ ὁμόφρονα εἶναι τὸν

[5] ὡς ἅτε, sic, ut supra Cap. IX, p. 135, b, versus finem.

[6] Superscribitur aliquid, quod εἰ posset legi, sed dubium est.

[7] Sic codex, et in auctoribus allatis aeque ac in Nicephoro idem locus varie affertur, quod aliis me doctioribus discutiendum relinquo.

Cap. XII. Socrates, I, xxv, Sozomenus II, xxvii, Theodoritus II, iii, Nicephorus, VIII, xlvii, Ruffinus I, xi.

[1] Codex aliquid passus est in voce, sed satis certa est.

[2] Λικιννίου serius, ut supra cap. VII, fine.

[3] Supra cap. VII, fine; et in Gelasii Com. Act. Concilii Nicaeni I, vii, x.

[4] Sic cum υ in rasura, forte erat ἀπολαβών.

[5] Codex λόγον.

Ἄρειον Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ζήλῳ δὲ τῆς παρὰ τῶν πολλῶν εὐκληρίας μάτην αὐτῷ ἐναντιοῦσθαι τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον. Γίνεται οὖν εἰσδεξαμένην τὴν Κωνσταντίαν τὰ τῆς τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου[6] ἀπάτης ῥήματα ἡσθῆναι μὲν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, καὶ πλείονος τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον ἀξιῶσαι τιμῆς, καὶ ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις ἔχειν αὐτόν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀσθενείᾳ χαλεπωτάτῃ περιέπεσεν, ἐν ᾗ καὶ ἐτελεύτησε. Γνοὺς τοίνυν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος παρεγένετο σπουδαίως πρὸς αὐτὴν ἐπισκεψόμενος αὐτήν. Καὶ γὰρ μετὰ τὴν τοῦ ἀσεβοῦς ἀνδρὸς αὐτῆς τελευτὴν καὶ τὴν τῆς θεοφιλεστάτης καὶ ἀοιδίμου Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτῶν εἰς τὸν ἄλυπον βίον μετάστασιν πάσης αὐτὴν κηδεμονίας ἠξίου ὁ πανεύφημος οὗτος καὶ πιστότατος βασιλεύς, καὶ τῶν τῆς χηρείας ἢ ὀρφανίας ὀδυνηρῶν πεῖραν αὐτὴν λαβεῖν οὐκ ἀφῆκεν.. Οὗ καὶ χάριν καὶ παρ' αὐτὴν τὴν τελευτὴν τὴν ἁρμόττουσαν αὐτῇ καὶ ἀπὼν καὶ παρὼν παρεῖχε θεραπείαν. Μετὰ γοῦν πολλὴν συνομιλίαν τοῦ τε βασιλέως καὶ τῆς Κωνσταντίας λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ Κωνσταντία ἅτε πρὸς γνήσιον ἀδελφὸν θαῤῥοῦσα· Μίαν μοι χάριν δὸς, ὦ πανεύφημε βασιλεῦ, ἀπερχομένη πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτήν· Ποίαν, φησί, ταυτήν; Ἡ δὲ Κωνσταντία πρὸς αὐτὸν ἔφη· Δέομαί σου, φησί, βασιλεῦ, ἵνα τὸν Ἄρειον ἀνεθῆναι τῆς ἐξορίας κελεύσῃς, καὶ τὴν ἀπὸ συσκευῆς[7] ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ συμφορὰν καταστείλῃς, μὴ δὲ ἐν βραχεῖ ἀθώοις αἵμασι κηλῖδα τῇ εὐσεβεῖ σου βασιλείᾳ προσάψῃς. Ἠνέσχετο οὖν τῆς ἀδελφῆς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, νομίσας αὐτὴν ἀδελφικῇ διαθέσει ταῦτα λέγειν πρὸς αὐτὸν, καὶ μὴ παραπεισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου, σύμβουλον ἀσφαλῆ νομίσας αὐτῷ εἶναι τὴν ἀδελφήν. Καὶ τέως μὲν ἐπιβῆναι τὸν Ἄρειον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ ἐκώλυσεν, ἀνεθῆναι δὲ αὐτὸν εὐθέως τῆς ἐξορίας ἐκέλευσε διὰ τὴν τῆς Κωνσταντίας τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς παράκλησιν. Παρέθετο δὲ αὐτῷ ἡ Κωνσταντία καὶ τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον τὸν κατὰ Ἄρειον, πείθεσθαι αὐτῷ τὸν βασιλέα παρακαλέσασα, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις ἥδεσθαι· ὡς ἔχουσα πεῖραν αὐτοῦ τῆς ὀρθότητος, σοὶ τοῦτον, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, παρακατατίθημι. Καὶ δὴ ἡ μὲν Κωνσταντία τὸν ἀνθρώπειον ὑπεξέρχεται βίον· ὅ γε μὴν πρεσβύτερος ἐκεῖνος ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσέδυ· ὁ γὰρ δὴ ἡμερώτατος καὶ θεοφιλέστατος βασιλεὺς τῇ Κωνσταντίᾳ αἰτησαμένῃ τοῦτο ποιεῖν ὑποσχόμενος, μετὰ ταῦτα πεπλήρωκε τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ θαμὰ φοιτᾶν παρ' αὐτὸν ἐκελεύετο, παῤῥησίας τὲ ὅτι μάλιστα πλείστης αὐτῷ ὁ βασιλεὺς μετέδωκε, καὶ λίαν ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις τοῦ χριστοφόρου βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπῆρχε.

Ταῦτα[8] ἀκούσαντες Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας, ἔτι ἐν τῇ ἐξορίᾳ διάγοντες, θαῤῥήσαντες γράφουσι βιβλίον μετανοίας δῆθεν, καὶ πέμπουσι τοῖς κορυφαιοτάτοις τῶν ἐπισκόπων, ἀνακληθῆναι τῆς ἐξορίας αἰτοῦντες, διαβεβαιούμενοι λόγῳ, οὐ τρόπῳ, ὡς καὶ τὸ πρότερον, δέχεσθαι καὶ κρατεῖν τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν. Καὶ δὴ χρηστευσαμένων εἰς αὐτοὺς τῶν ἐπισκόπων τῶν τὸ βιβλίον τῆς ἐπιπλάστου μετανοίας αὐτῶν δεξαμένων, καὶ τῆς ἐξορίας κατὰ παράκλησιν ἀνεκλήθησαν ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐξ ὧν ἐξηλάθησαν, ἀπειλήφασι, τοὺς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον χειροτονηθέντας ἐπισκόπους ἐξωθήσαντες, Ἀμφίονα μὲν Εὐσέβιος, Χρηστὸν[9] δὲ Θεόγνιος. Καλὸν δ' ἂν εἴη καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῆς νόθου αὐτῶν μετανοίας τὸ ἀντίγραφον ἐντάξαι τῇδε τῇ συγγραφῇ· ἔστι δὲ οὕτως·

ΙΓ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΠΙΠΛΑΣΤΟΥ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΟΓΝΙΟΥ ΝΙΚΑΙΑΣ.

Ἤδη μὲν καθαψηφισθέντες παρὰ τῆς ὁσιότητος ὑμῶν ἐν ἡσυχίᾳ φέρειν τὰ κεκριμένα παρὰ τῆς ἁγίας ὑμῶν ἐπικρίσεως ὀφείλομεν.[1] Ἀλλ' ἐπειδὴ τόπον δίδομεν καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, τούτου ἕνεκεν ἀναφέρομεν ἐπὶ τὴν ἁγιότητα

[6] Codex πρεσβύτερον.

[7] Primo erat σκευῆς.

[8] Socrates I, xiv, Sozomenus II, xvi, Nicephorus VIII, xlii.

[9] Codex Χριστόν.

Cap. XIII. Cf. Auctores allatos supra in nota [8].

[1] Codex Ἔδει μ. καταψηφισθέντες (sic)... ἐπικρίσεως ὀφείλομεν, sed deinde effictum καταψηφισθέντας, et reprobatum ὀφείλομεν: levior correctio, et ex contextu ipsius amanuensis probabilior est mutatio primae vocis, ut dedi, quod et auctores supra allati confirmant.

ὑμῶν, ὅτι ἡμεῖς καὶ τῇ ἁγίᾳ ὑμῶν συνόδῳ συνεδράμομεν καὶ τὴν ἔννοιαν ἐξετάσαντες ἐπὶ τῷ ὁμοουσίῳ ὅλοι ἐγενόμεθα τῆς εἰρήνης, μηδαμοῦ τῇ αἱρέσει ἐξακολουθήσαντες· ὑπομνήσαντες δὲ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῶν ἐκκλησιῶν ὅσα τὸν λογισμὸν ἡμῶν ὑπέτρεχε, καὶ πληροφορήσαντες καὶ πληροφορηθέντες τοὺς δι' ἡμῶν πεισθῆναι ὀφείλοντας ὑπεσημηνάμεθα τῇ πίστει· τῷ δὲ ἀναθεματισμῷ οὐχ ὑπεγράψαμεν, οὐχ ὡς τῆς πίστεως κατηγοροῦντες, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὡς ἀπιστοῦντες τοιοῦτον εἶναι τὸν κατηγορηθέντα ἐκ τῶν ἤδη παρ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς διά τε ἐπιστολῶν αὐτοῦ καὶ τῶν εἰς πρόσωπον διαλέξεων πεπληροφορημένοι μὴ τοιοῦτον εἶναι αὐτόν. Εἰ δὲ ἐπείσθη ἡ ἁγία ὑμῶν σύνοδος, οὐκ ἀντιτείνομεν, ἀλλὰ συγκατατιθέμενοι τοῖς παρ' ὑμῶν κεκριμένοις πληροφοροῦμεν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος τὴν συγκατάθεσιν διδόντες, οὐ τὴν ἐξορίαν βαρέως φέροντες, ἀλλὰ τὴν ὑπόνοιαν τῆς αἱρέσεως ἀποδυρόμενοι. Εἰ γὰρ καταξιώσητε νῦν γοῦν εἰς πρόσωπον ὑμῶν ἐπαναλαβεῖν ἡμᾶς, ἕξετε ἐν ἅπασι συμψύχους, ἀκολουθοῦντας τοῖς παρ' ὑμῶν κεκριμένοις. Εἰ γὰρ αὐτὸν τὸν ἐπὶ τοῖς τῆς αἱρέσεως ἐναγόμενον ἔδοξε τῇ ὑμῶν ἁγιωσύνῃ χρηστευθῆναι παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, καὶ φιλανθρωπίας [2] ἀξιωθῆναι, καὶ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἐλευθερωθῆναι ἐπρεσβεύσασθε, πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς ἀνευθύνους [3] δίκαιον ἀξιωθῆναι καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας ἐλευθερίας, καὶ τῆς πρὸς τὴν ἡμετέραν [4] ὁσιότητα ἀναζεύξεως. Ἄτοπον γὰρ ἂν εἴη τοῦ δοκοῦντος ὑπευθύνου ἀνεθέντος ἡμᾶς ἐπισιωπᾶν, διδόντας καθ' ἑαυτῶν διὰ τῆς σιωπῆς, ὡς προειρήκαμεν, ἐναργεῖς τοὺς ἐλέγχους. Καταξιώσατε οὖν, παρακαλοῦμεν, ὡς ἁρμόζει τῇ φιλοχρίστῳ ὑμῶν ὁσιότητι, ὑπομνῆσαι περὶ τούτου τὸν θεοφιλέστατον ἡμῶν βασιλέα, καὶ τὰς δεήσεις ἡμῶν ἐγχειρίσαι, καὶ θᾶττον βουλεύσασθαι περὶ ἡμῶν τὰ ὑμῖν ἁρμόζοντα ἐφ' ἡμῖν, ἁγιώτατοι.

Τοῦτο μὲν τῆς παλινῳδίας τοῦ βιβλίου Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου τῶν προῤῥηθέντων ἐστίν. Ἀπὸ μὲν τῶν ῥημάτων αὐτῶν φαίνονται, ὅτι τῇ μὲν ὑπαγορευθείσῃ ἐν τῇ Νικαέων ὑπὸ τῆς ἐκεῖσε ἁγίας συνόδου πίστει ὑπεσημήναντο χειρὶ μόνῃ οὐ προθέσει, καθὼς καὶ προαποδέδεικται· τῇ δὲ κατὰ Ἀρείου καθαιρέσει, καὶ τῷ κατ' αὐτοὺς ἀναθεματισμῷ σύμψηφοι γενέσθαι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ οὐκ ἠθέλησαν. Τῆς μέντοι ἐξορίας ἐκ σπουδῆς τῶν τὰς δεήσεις αὐτῶν δεξαμένων ἐπισκόπων ἀπελύθησαν, καὶ τὰς πρότερον παροικίας αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνωτέρω μοι εἴρηται, καταλαβόντες, καὶ μόνον ὡς εἰπεῖν ταύτας θεασάμενοι, σπουδῇ ὅτι μάλιστα πλείστῃ χρησάμενοι, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὥρμησαν, καὶ φθάσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσπηδᾶν εἰς τὰ βασίλεια κατεθάῤῥουν, πεποιθότες ταῖς τοῦ πρεσβυτέρου ἐκείνου προστασίαις, οὗπερ ἡ Κωνσταντία τῷ θεοφιλεστάτῳ Κωνσταντίνῳ ὡς γνησία αὐτοῦ ἀδελφὴ παρέθετο, πλείστης ὅσης θεραπείας καὶ τιμῆς ἀξιουμένου παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτος οὐκ ἐθάῤῥει, ὡς ἤδη προέφην, ἀποκαλύπτειν τὴν ἔνδοθεν ἐγκειμένην αὐτῷ ἀρειανὴν αἵρεσιν, θεωρῶν θερμοτάτην περὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν τῆς ἀληθοῦς πίστεως ἀκρίβειαν τὴν τοῦ βασιλέως ψυχήν. Τὸν μέντοι Εὐσέβιον σὺν Θεογνίῳ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσήγαγε, κρύψαι αὐτοῖς παρεγγυήσας ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν τῆς ἀσεβοῦς Ἀρείου αἱρέσεως νόσον, πολλά τε ὑπὲρ αὐτῶν τὸν βασιλέα ἐδυσώπησε μεταδιδόναι αὐτοῖς παῤῥησίας, μάλιστα Εὐσεβίῳ, τὰ ἐν τῇ συνόδῳ λεχθέντα φρονεῖν αὐτοὺς μαρτυρόμενος.[5] Καὶ δὴ τὴν ἀλήθειαν ὁ τῆς ἀληθείας ἀληθῶς ἐχθρὸς [6] ἔλεγεν. Ἃ γὰρ ἐκεῖ δυσφημοῦντες ὑπεγόγγυζον, ταῦτα ὁ θῶπαξ φρονεῖν αὐτοὺς ἔλεγεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμφυτον ἔχων τὸ καλοκἀγαθὲς, καὶ πολλὴν πρὸς τοὺς ἱερωμένους αἰδῶ, καὶ τὴν ἀμνησίκακον καρδίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁμοῦ καὶ προφήτου Δαυὶδ [7] κεκτημένος, καὶ μήτε ἐν νῷ λαβεῖν ἀνασχόμενος τὰς κατ' αὐτοῦ τετολμημένας ὑπὸ Εὐσεβίου ἐπιβουλὰς ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου,[8] προσεδέξατο αὐτοὺς εὐμενῶς καὶ εὐλαβῶς ὡς ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ τιμῆς πλείστης ὅσης αὐτοὺς καὶ ἀσπασμοῦ ἠξίωσε, καὶ συχνότερον ἥκειν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε. Τῶν δὲ ὁσημέραι προκο-

[2] Codex φλανθρωπίας.

[3] Primo erat εὐθύνους, deinde prima manu ἀνευθύνους, quod et in margine repetitur alia, ut videtur, manu.

[4] Sic codex, legerem ὑμετέραν.

[5] Primo videtur fuisse μαρτυράμενος, cum primum ο sit in rasura scriptum.

[6] ἐχθρὸς additur in margine seriori manu.

[7] Δαυὶδ per compendium scriptum δαδ lineola superscripta, ut quamnam scripturam hujus nominis referat noster non liqueat.

[8] Serius Λικιννίου, ut supra in capitulo superiori.

πτόντων εἰς τὴν[9] τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον παῤῥησίαν, δυσωποῦσι τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖνον τὸν κατὰ Ἄρειον, ἄρξασθαι αὐτὸν εἰς τὰς ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσεις, καὶ ἀξιῶσαι αὐτὸν τῶν αὐτοῦ ὄψεων, συστῆναι αὐτῷ δυνάμενον καὶ δεῖξαι τὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων πατέρων φρονοῦντα.[1] Ὁ δὲ πρεσβύτερος, εἴξας ταῖς Εὐσεβίου καὶ Θεογνίου παρακλήσεσιν, ἄρχεται τῶν ὑπὲρ Ἀρείου πρὸς τὸν βασιλέα λόγων, ὡς ἐκ προσώπου τῶν προῤῥηθέντων τὰ πλεῖστα λέγων· ὅτι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ συντίθεσθαι αὐτὸν φάσκουσι, καὶ τῇ ἐκεῖσε ἐκφωνηθείσῃ πίστει ἀρέσκεσθαι. Τῷ δὲ βασιλεῖ ξένα κατεφαίνετο τὰ περὶ τοῦ Ἀρείου παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου λεγόμενα. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πλείστας ἡμέρας, τοῦτο μὲν κατ' ἰδίαν, τοῦτο δὲ καὶ παρόντος τὰ πλεῖστα Εὐσεβίου τοῦ Νικομήδείας· συχνότερον γὰρ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μετεπέμπετο· οὐ γὰρ ἐμέμνητο τῶν πάλαι κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου τούτου δραματουργηθέντων ὁ πιστότατος βασιλεύς. Τῇ τοίνυν εὐτεχνίᾳ τῶν ἀπατηλῶν αὐτοῦ λόγων ὁ Εὐσέβιος πείθει διά τε τοῦ πρεσβυτέρου καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν φιλανθρωπότατον καὶ ἐπιεικέστατον βασιλέα κληθῆναι κελεῦσαι παρ' αὐτὸν τὸν Ἄρειον, διαβεβαιούμενος ἐλθόντα αὐτὸν εἰς πρόσωπον τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου συντίθεσθαι καὶ αὐτὸν πᾶσι τούτοις, οἷς καὶ ἡ σύνοδος καὶ ἡμεῖς, φησί, συνεθέμεθα. Ἄπιστα καταφαίνεται ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς προσούσης αὐτῷ θεοφιλοῦς ἐπιεικείας καὶ τῆς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁμονοίας σπουδῆς ἡττημένος, ὡς ἱερεὺς εἴη πιστεύσας, τάδε ἔφη πρὸς αὐτούς· Εἰ Ἄρειος συντίθεται τῇ συνόδῳ, καὶ ἀληθῶς τὰ ἐκείνης φρονεῖν ἕλοιτο, δέξομαί τε αὐτὸν εἰς πρόσωπον, καὶ σὺν τιμῇ ἐκπέμψω εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ταῦτα τὲ ἔλεγε, καὶ διὰ γραμμάτων μετάπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὸ κομιτάτον γενέσθαι ἐκέλευσεν. Ὁ δὲ Ἄρειος, τῶν τοῦ βασιλέως ἀξιωθεὶς γραμμάτων, αὖθις φθάσαι τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔσπευσε. Συμπαρῆν δὲ αὐτῷ καὶ Εὐζώϊος, ὃν σὺν αὐτῷ καθεῖλεν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. Ἀναφέρεται δῆτα ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βασιλέα διὰ τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ σπουδῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα παρεῖναι τὸν Ἄρειον. Δέχεται οὖν αὐτὸν σὺν Εὐζωΐῳ εἰς πρόσωπον, καὶ διεπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, εἰ τῇ ἐν τῇ Νικαέων παρὰ τῶν τριακοσίων ἁγίων πατέρων ἐκτεθείσῃ πίστει συντίθενται. Ὁ δὲ Ἄρειος ἐνωμότως ἔλεγεν οὕτως ἀεὶ πεπιστευκέναι καὶ πιστεύειν, καθὼς καὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ ἅγιοι ἡμῶν[2] πατέρες, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν ἡμῖν οὕτως πιστεύουσιν. Ἔλεγε δὲ τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα καὶ Θεόγνιον τὸν αὐτῆς Νικαίας, ὥσπερ εὐορκῶν, πρὸς ἀπάτην καὶ πειθὼ τῆς τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως ἁπλότητος. Ταῦτα ἐνωμότως τοῦ Ἀρείου εἰπόντος, εἰς ἔκστασιν τὸν θεοφιλέστατον καὶ ἐπιεικέστατον βασιλέα ἤγαγεν, ὥστε αὐτὸν εὐθὺς καὶ παραχρῆμα εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τιμῆς ἐκπέμψαι τὸν Ἄρειον. Καταλαβόντα οὖν αὐτὸν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἐπίσκοπος οὐκ ἐδέχετο αὐτόν, παρορμῶντος αὐτὸν Ἀθανασίου· ὡς μῦσος γὰρ αὐτὸν ἐξετρέπετο. Τότε δὴ οἱ περὶ Εὐσέβιον αὐτοί τὲ ἔγραφον ὑπὲρ Ἀρείου, καὶ τὸν βασιλέα γράφειν ἐπιπληκτικώτερον Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀθανασίῳ παρεσκεύαζον. Ἀθανάσιος μὲν οὖν πάντῃ τὸ δέξασθαι Ἄρειον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπηγόρευε, καὶ τὸν βασιλέα γράφων σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐδίδασκεν, ἀδύνατον εἶναι λέγων, τοὺς ἅπαξ τὴν πίστιν ἀθετήσαντας καὶ ὑπὸ τοσαύτης ἁγίας συνόδου καὶ τῆς σῆς θεοφιλοῦς εὐσεβείας ἀναθεματισθέντας καὶ κατακριθέντας αὖθις ἐξ ἐπιστροφῆς προσλαμβάνεσθαι. Τότε ὁ βασιλεὺς βαρέως ἐνεγκὼν, καὶ εἰς ὀργὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα κινηθεὶς τάδε Ἀθανασίῳ γράφειν ἠπείλησεν.

ΙΔ.

ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

Ἔχων τοίνυν τῆς ἐμῆς βουλῆς τὸ γνώρισμα, πᾶσι τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν ἀκώλυτον πάρασχε τὴν εἴσοδον. Ἐὰν γὰρ γνῶ, ὡς κεκώλυκας τινὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεταποιουμένους πίστεως, ἢ ἀπεῖρξας τοὺς τοιούτους τῆς εἰσόδου, ἀποστελῶ παραχρῆμα τὸν

[9] Supplendum πρὸς ex contextu.

[1] Socrates, I, XXV, seqq., Sozomenus, II, XXII, Nicephorus, VIII, XLIV, XLVII, XLVIII, Ruffinus, I, XI. Ceterum in fine falsa veris miscet poster quae excutere non est hujus loci.

[2] ἡμων additum fuit in margine seriori manu.

Cap. XIV. S. Athanasii Opera edit. Maur. tom. I, pag. 178, Socrates, I, XXVII, Sozomenus II, XXII.

καθαιρήσοντά σε ἐξ ἐμῆς κελεύσεως, καὶ τῶν τόπων μεταστήσοντα.

Ὁμοίως δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ ὑπὲρ Ἀρείου τὰ ἴσα ἔγραφεν·

ΙΕ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος σεβαστὸς πατρὶ Ἀλεξάνδρῳ ἐπισκόπῳ. Καὶ νῦν ἄρα ὁ παμμίαρος φθόνος ἀνοσίοις ὑπερθέσεως σοφίσμασιν ἀνθυλακτήσει· τί οὖν πρὸς τὸ παρόν; Ἕτερα παρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος δι' ὑμῶν κεκριμένα δογματίζομεν, ἀδελφὲ τιμιώτατε; Ἄρειον Ἄρειον ἐκεῖνον λέγω πρὸς ἐμὲ τὸν σεβαστὸν ἐλθεῖν ἐκ παρακλήσεως πλείστων ὅσων, ἐκεῖνα φρονεῖν περὶ τῆς καθολικῆς πίστεως ἡμῶν ἐπαγγελλόμενον, ἅπερ ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ δι' ὑμῶν ὡρίσθη καὶ ἐκρατύνθη, παρόντος καὶ συνορίζοντος κἀμοῦ τοῦ ὑμετέρου συνθεράποντος. Παραχρῆμα οὖν οὗτος ἅμα σὺν Εὐζωΐῳ, γνόντες δηλονότι τὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος βούλησιν, ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς. Διελέχθην οὖν αὐτοῖς παρόντων πλειόνων περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὃς τὸν νοῦν τὸν ἐμαυτοῦ μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς ἀνέθηκα τῷ Θεῷ· ἐγώ εἰμι ὁ ὑμέτερος συνθεράπων ὃς πᾶσαν τὴν περὶ τῆς ἡ.........[1] καὶ ὁμονοίας ἐπανήρημαι φροντίδα. Καὶ μεθ' ἕτερα· Ἀπέστειλα τοιγαροῦν οὐ μόνον ἀναμιμνήσκων, ἀλλὰ καὶ ἀξιῶν ὑποδέξασθαι τοὺς ἀνθρώπους ἱκετεύοντας. Εἴπερ οὖν τῆς ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσης ὀρθῆς καὶ εἰσαεὶ ζώσης ἀποστολικῆς πίστεως ἀντιποιουμένους αὐτοὺς εὕρητε·[2] τοῦτο γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν φρονεῖν διεβεβαιώσαντο· προνοήσατε πάντων, παρακαλῶ. Ἐὰν γὰρ τούτων ποιήσητε πρόνοιαν τὰ μίση τῆς ὁμονοίας νικήσητε ἄν. Ἐπικουρήσατε οὖν, παρακαλῶ, τῇ ὁμονοίᾳ, συνεισενέγκατε τὰ τῆς φιλίας καλὰ πρὸς τοὺς τὰ τῆς πίστεως μὴ διακρινομένους, ποιήσατέ με ἀκοῦσαι ταῦτα, ἅπερ βούλομαι καὶ ἐπιθυμῶ, τὴν τῶν πάντων ὑμῶν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν. Ὁ Θεός σε διαφυλάξαι, πάτερ τιμιώτατε.

Ταῦτα[3] ἔγραφεν ὁ βασιλεύς, τοῦ λυσιτελοῦς γινόμενος, καὶ μὴ βουλόμενος τὴν ἐκκλησίαν διασπᾶσθαι· τοὺς γὰρ πάντας ἐπὶ τὴν ὁμονοίαν ἄγειν ἐσπούδαζε. Δεξάμενος δὲ ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα, καὶ ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μακαρίῳ τέλει μεταλλάττει τὸν βίον, ἐπισκοπήσας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν τὰ ὅλα ἔτη ις'· πρὸ μὲν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἔτη θ', μῆνα ἕνα, καὶ τὰ ἐν τῇ συνόδῳ ἔτη τρία, μῆνας ς'· καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἔτη γ' μῆνας ε'·[4] ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη ις'. Ἀθανάσιος δὲ

Cap. XV. Nullam offendi hujus Epistolae notitiam, quae ex praecedentis Epistolae parte et ex ratione temporum, quatenus Alexandro episcopo Alexandriae scripta, spuria evincitur. Cf. infra not. 4.

[1] Charta male habita; ex vestigiis lego ἡμῶν.... εἰρήνης, collato etiam fine Epistolae.

[2] Sic codex.

[3] Socrates, I, xxvii, Sozomenus, II, xxii, Theodoritus, I, xxvi, Nicephorus Callistus, VIII, xliv.

[4] Quae hic de annis episcopatus Alexandri narrantur, nulla ratione conciliari possunt cum iis, quae de ejus morte tradit Athanasius in Apologia contra Arianos p. 178, ed. Montf., nempe ante transactos quinque menses a Nicaena synodo eum obiisse; et post quinque menses a Nicaena synodo obiisse tradit et Theodoritus I, xxvi. Cf. et notas ad Socratem ed. Reading I, xv. Sed conferendus est etiam Cureton, *The Festal Letters of Athanasius*, p. xxxvii, seq., Syr. p. (1), et in editione Angeli Mai, N. PP. Bibl. t. VI, p. vii, et 1 primae partis. Et satis notabile est, quod ex anno mortis Alexandri juxta ista documenta, nempe 328, exstaret summa 16 annorum episcopatus Alexandri quam noster illi assignat, tot enim confici possunt ab anno 313, quo episcopus creatus est, ad 328, quo obiisset. Facilius quidem quae hic narrantur convenirent in Alexandrum episcopum Constantinopolitanum, quem urgebat Constantinus ut Arium reciperet, cf. Socratem I, xxxvii, xxxviii, et locos Athanasii in notis variorum allatos, Sozomenum II, xxix, xxx. Sed anni ejus episcopatus non conveniunt cum numero, quem habet noster auctor, cum 23 annos sedisse tradant Socrates II, vi, aliique plures ibidem allati in notis variorum. Sed ista discutient docti.

τῆς ἱερωσύνης τὴν λειτουργίαν ὑπεδέξατο· οἷος δὲ ἦν νουνεχείᾳ, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ, καὶ τῇ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διατυπώσει, τὰ ἑξῆς ἡμῖν δηλώσει. Γνόντες τοίνυν οἱ αἱρετικοί, ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἐξάρχει ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, τὰ μὲν πρῶτα συνέπεσον, αὖθις δὲ οὕτως αὐτῷ μιᾷ γνώμῃ συμβάλλουσιν, ὥστε, εἰ χρὴ λέγειν, τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς περιελεῖν, καθὼς οἱ Ἰουδαῖοι οἱ κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐλογίσαντο. Παραχρῆμα γὰρ βασιλικαῖς κατ' αὐτοῦ διατάξεσι χρήσασθαι τὸν θεοφιλέστατον βασιλέα πείθειν ἐσπούδαζον.

Χρὴ δὲ ἡμᾶς πρῶτον περὶ τῆς ἐκ παιδὸς διαγωγῆς τοῦ ἀνδρὸς μικρὰ διηγήσασθαι.[5] Τοῦ γοῦν μακαρίου Ἀλεξάνδρου μετὰ τὸν μακάριον Ἀχιλλᾶν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης ἐγχειρισθέντος, καὶ τὸν κλῆρον μετὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος σύναξιν τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ εἰς ἑστίαν προτρεψαμένου καὶ περιμένοντος ἕως ἂν συναθροισθῶσιν, ἑστὼς ἐξ ἀπόπτου ὁρᾷ παῖδας ἐκκλησιαστικῷ κανόνι παίγνιον ὑπεισελθόντας. Ἦν δὲ ὁ οἶκος πρὸς θάλασσαν τετραμμένος, ἧς παρὰ τὰς ὄχθας ἔπαιζον οἱ ἱεροὶ παῖδες, ἐν οἷς ἦν ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος καὶ συνήλυδες ἄλλοι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, οἱ καὶ προσῆγον αὐτῷ παῖδας κατηχουμένους ἐπὶ τῷ βαπτισθῆναι αὐτοὺς ὑπ' αὐτοῦ· οὓς πάντας τύπῳ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσας ὡς ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος ἠβούλετο λόγον αὐτοῖς διδασκαλικὸν προσενεγκεῖν. Ἐκστὰς οὖν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, ἄγεσθαι πρὸς αὐτὸν κελεύει τοὺς παῖδας· καὶ ἐπιγνοὺς ἅπαντα ὡς ἐγένοντο, γνώμῃ τῶν σὺν αὐτῷ κληρικῶν, τοὺς μὲν βαπτισθέντας παῖδας σφραγίσας τῇ ἐν Χριστῷ σφραγῖδι καὶ ἐπιχρίσας τοῖς ἁγίου τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος συμβόλοις ἐτελείωσε· τὸν δὲ Ἀθανάσιον τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ Ἀθανασίου συγκαλέσας παρέθετο, παιδεῦσαι γράμματα κελεύσας, καὶ ἐν Κυρίῳ προβιβάζειν ὅτι μάλιστα, προβάντα δὲ αὐτὸν ἀποδοῦναι αὐτῷ, μᾶλλον δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν, ὡς ἡ Ἄννα, φησί, τὸν Σαμουὴλ προσήγαγεν.[6] Προβάντος οὖν τοῦ καίρου προσφέρουσιν οἱ γονεῖς τῷ ἐπισκόπῳ Ἀλεξάνδρῳ τὸν Ἀθανάσιον, ᾧπερ εὐθέως ὁ ἐπίσκοπος τὸ ἱερατικὸν ἐφοὺδ περιτίθησι, νέον αὐτὸν Σαμουὴλ τῇ ἐκκλησίᾳ προβιβάζων εἰς ἄμυναν τῶν ἀληθῶς ἀλλοφύλων. Καὶ γὰρ πολλοὺς ἀγῶνας ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῶν αἱρετικῶν, οἵτινες καὶ συνωμοσίαν ποιήσαντες, οὐ τεσσαράκοντα ἄνδρες μόνον κατὰ τὸν ἱερὸν ἀπόστολον Παῦλον,[7] ἀλλὰ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν αἱρετικῶν, μάλιστα τῶν Ἀρειομανιτῶν, τὸ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, τοῦ Ἀθανασίου μετὰ τοῦ Δαυὶδ[8] ψάλλοντος καὶ λέγοντος·[9] Ἐὰν παρατάξηται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω στέφανον νικῆς περιθέσθαι, δηλαδὴ ποθήσας λαβεῖν παρὰ Κυρίου τοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος· Θάρσει, καὶ μὴ φοβοῦ· ὅτι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐ προσθήσει τις τοῦ κακῶσαί σε. Ἐπειδὴ οὖν τὰ πολλὰ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ ὑφηγήσασθαι φεύγομεν, μήπως κόπον ἐμποιήσωμεν τοῖς ἐντευξομένοις τῷδε τῷ γράμματι τὸν λόγον μηκύνοντες, ἄπειρα γάρ εἰσιν ἅπερ ὑπέστη διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἀσεβεστάτων αἱρετικῶν, ταῖς ἐπισημοτέραις αὐτοῦ πράξεσιν ἀρκεσθησόμεθα, αἳ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς γνωρίμοις τοῦ ἀνδρὸς ᾄδονται. Παραυτὰ[1] γὰρ εὐθὺς προστάντος αὐτοῦ, ὥσπερ ἔφημεν, τῆς ἐκκλησίας, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, ἀπεχθῶς λίαν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἀθανάσιον ἔχοντες, τότε δὴ καιρὸν εὔκαιρον τοῦ ἰδίου σκοποῦ τὴν τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου λύπην λαβόντες, ὡς ἐνόμιζον, πάντα κατ' αὐτοῦ τολμῶντες ἐκύκων ἀποκινῆσαι αὐτὸν τῆς ἐπισκόπης σπουδάζοντες, καταψηφιζόμενοι τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἀναξίως ὑπεισελθόντος τὴν ἱερωσύνην. Οὕτω γὰρ μόνως ἤλπιζον τὴν Ἀρειανὴν δόξαν κρατήσειν, εἰ Ἀθανάσιον ἐκποδὼν ποιήσουσι. Συμφράττονται οὖν κατ' αὐτοῦ οἱ προῤῥηθέντες τῆς Ἀρειανικῆς ἀσεβοῦς αἱρέσεως Ὁσίωνα,[2] Εὐδαίμονα, Καλλίνικον, καὶ διαφόρους κατηγορίας κατὰ τοῦ θείου Ἀθανασίου δι' αὐτῶν ἐκίνησαν. Καὶ πρῶτον μὲν ὅτι Ἀθανάσιος, φησί, ὑπεισελθὼν τὴν ἐπισκόπην λινῆν ἐσθῆτα τελεῖν τοὺς Αἰγυπτίους τῇ Ἀλε-

[5] Ruffinus, I, xiv, Socrates I, xv, Sozomenus, II, xvii, Nicephorus Callistus, VIII, xliv.

[6] 1 Reg. I, 24.

[7] Act. Apos. xxiii, 12.

[8] Codex δαδ, lineola superscripta, ut supra, p. 143, not. 7; infra Cap. XVI δαυιτικήν.

[9] Psalm. XXVI, 3, 2 Reg. VII, 10. Ad locum Psalmi in margine adscribuntur notae allegationis.

[1] Socrates, I, xxvii, Sozomenus, II, xxii, Theodoritus, I, xxvi, Nicephorus Callistus, VIII, xliv, xlviii.

[2] Socrates, l. c. in alia verborum forma Ἰσίωνος, cf. et notam ibidem, Nicephorus vero Ἐσσίωνος.

ξανδρέων ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσε· δευτέραν ἐπισυῤῥάπτουσιν διαβολὴν τῆς προτέρας χείρονα, ὅτι Ἀθανάσιος, ἐπιβουλεύων τοῖς τοῦ βασιλέως προστάγμασι, Φιλουμένῳ τινὶ, φησὶ, γλωσσόκομον ἔπεμψε πλῆρες χρυσίου πρὸς ἀντίστασιν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου· τρίτον, Ἰσχύρας τις οὕτω καλούμενος πρᾶγμα ὑπέδυ πολλῶν θανάτων ἄξιον· οὐδέπω γάρ ποτε ἱερωσύνης τυχὼν, τὸ τοῦ πρεσβυτέρου ὄνομα ἑαυτῷ περιθεὶς, τὰ ἱερέων πράττειν ἐτόλμησεν ἐν ταῖς κώμαις τοῦ λεγομένου Μαρεώτου· ἐν τούτῳ δὴ καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος, καταλαβὼν τὸν Μαρεώτην, τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας ἐπεσκέπτετο, καὶ μαθὼν τὰ περὶ Ἰσχύραν ἀποστέλλει Μακάριον τὸν ἐπίσκοπον ἐποπτεῦσαι, εἰ ἀληθῆ εἰσὶ τὰ λεγόμενα, ὅθεν φωραθεὶς ὁ Ἰσχύρας, ἀποδρὰς ἐκεῖθεν, φυγῇ τε εὐτόνῳ χρησάμενος, καταλαμβάνει τὴν Νικομηδείαν, καὶ προσφεύγει τοῖς περὶ Εὐσέβιον. Οἱ δὲ μίσει τῷ πρὸς Ἀθανάσιον δέχονται μὲν αὐτὸν ὡς πρεσβύτερον, ἐπαγγέλλονται δὲ καὶ τῇ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίᾳ τιμῆσαι, εἴγε κατηγορίαν ἐνστήσασθαι κατὰ Ἀθανασίου ἀνέξεται. Ὁ δὲ καττύει ταῦτα, ὅτι Μακάριος ὡς πρεσβύτερος Ἀθανασίου ἀποσταλεὶς, φησὶ, παρὰ Ἀθανασίου, ἔφοδον ποιήσας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ Μαρεώτῃ, καὶ εἰσπηδήσας εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀνέτρεψε μὲν τὴν τράπεζαν τὴν ἁγίαν, ποτήριόν τε κατέαξε μυστικὸν, καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία κατέκαυσε. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τὸν βασιλέα διδάσκουσιν οἱ προῤῥηθέντες κατήγοροι διὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, εἰς ὀργὴν κινοῦντες αὐτὸν κατὰ Ἀθανασίου, καὶ ὅτι τὸ θεῖον γράμμα δεξάμενος οὐ προσήκατο, καὶ Ἄρειον οὐκ ἐδέξατο ὁμολογήσαντα ἐπὶ τῆς σῆς εὐσεβείας τὴν πίστιν, ὡς ἀκούσαντα τὸν βασιλέα τὰ κατὰ Ἀθανασίου λεγόμενα ἐκπλαγῆναι αὐτὸν, ὥστε παρευθὺς κελεῦσαι αὐτὸν ἥκειν τάχιστα πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιον τὸν ἐπίσκοπον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ ἀφικόμενος καὶ τὸν βασιλέα θεασάμενος, διήλεγξε τῶν συκοφαντῶν τὸ ψεῦδος καὶ τὸν βασιλέα ἐπληροφόρησε. Καὶ γράμμασι βασιλικοῖς ὀχυρωθεὶς μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης ὑπὸ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πέμπεται, καὶ τὴν θεόθεν αὐτῷ ἐγχειρισθεῖσαν ἐκκλησίαν κατέλαβε. Δηλοῖ δὲ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως γράμματα, ἃ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν ἐπέστειλεν, ὧν τὰ τελευταῖα ἐνθήσω τῇδε τῇ συγγραφῇ. Ἀλλ' ἐμοὶ μηδεὶς τῶν ἐντυγχανόντων τῷδε τῷ συγγράμματι διαμέμψηται, ὡς τὴν ὅλην ἐπιστολὴν τῷ τῆσδε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λόγῳ μὴ συνάψαντι. Τοὺς γὰρ περὶ τούτων πάντας συγγραφεῖς διερευνησάμενος, οὐχ εὗρον ὅλην ὑπ' αὐτῶν συγγραφεῖσαν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄλλας πλείστας ὅσας ἐπιστολὰς ὡς ἐν ἐπιτόμῳ φανεράν τινα μοῖραν αὐτῶν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν σπουδασθείσαις ἱστορίαις ἐγράψαντο. Ὅθεν πλεῖον πάντων ὑμῶν ὑπεραλγῶ περὶ τούτου. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τὸ τέλος τῆς προῤῥηθείσης ἐπιστολῆς τῇδε τῇ ἱστορίᾳ ἐγχαράττοντες, ὡς ὁ λόγος ἐπήγγελται. Ἐγράφη δὲ οὕτως.

Ις.

ΤΕΛΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΥΠΕΡ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΗΣ ΤΗι ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑι.

Οὐδὲν ἴσχυσαν οἱ πονηροὶ κατὰ τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν· ἐμοὶ πιστεύσατε, ἀδελφοί· οὐδὲν ἕτερον ἐσπουδάκασιν, ἢ ἵνα κατατρίψαντες τοὺς ἡμετέρους χρόνους, μηδεμίαν χώραν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μεταμελείας σχεῖν δυνηθῶσιν. Ἐπικουρήσατε τοίνυν ὑμῖν αὐτοῖς, παρακαλῶ, τὸ ἅγιον φίλτρον τὸ ὑμέτερον, ἀγαπήσατε ἑαυτοὺς παντὶ σθένει, καὶ τὸν ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀπλήστῳ εὐφροσύνῃ ὑποδέξασθε, ἀγαπητοί. Εἰ καὶ τὰ μάλιστα εὖ οἶδα, ὡς οὐ τοσαύτην ὑμῖν λύπην ἐνεποίησεν ὁ αὐτοῦ χωρισμὸς, ὅσην ἔχετε χαρᾶς ὑπερβολὴν ἐπὶ τῇ τούτου πρὸς ὑμᾶς ἐπαναζεύξει. Διώξατε τοὺς τὴν τῆς ἡμετέρας ὁμονοίας χάριν ἀφανίζειν ἐπιθυμοῦντας, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀπιδόντες, ὑμᾶς αὐτοὺς ἀγαπήσατε, παρακαλῶ. Ἐγὼ γὰρ τὸν ὑμέτερον ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον ἀσμένως προσηκάμην, οὕτως τε προσεφθεγξάμην, ὡς ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι τοῦ Θεοῦ πεπεισμένος. Ὁ Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξαι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Ταῦτα [1] τὰ γράμματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ μέγας Ἀθανάσιος καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξάνδρειαν· ὃν ἅπας ὅ τε κλῆρος καὶ ὁ λαὸς

Cap. XVI. S. Athanasius, t. I, p. 179-80, ed. Maur. habet totam Epistolam; conferantur etiam Sozomenus, II, xxii, Theodoritus, I, xxvii. In codice συγγραφεῖσα; confer etiam tabulam praemissam ad eundem numerum.

[1] Cf. Athanasius l. cit. ante Epistolam, Sozomenus, l. cit., Theodoritus, I, xxvi.

ἀσμένως ἀποδεξάμενοι ἔχαιρον, ἰδόντες τὸν ἑαυτῶν νομέα τὰ θρέμματα ἐπανελθόντα μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης. Καὶ τὸν Θεὸν ἐδόξασαν ἅπαντες, καὶ τὸν τὰ πάντα ἄριστον βασιλέα Κωνσταντῖνον εὐφήμοις φωναῖς ἐγέραιρον. Ἀλλὰ ταῦτα τοῖς μὲν ἡμετέροις εὐφροσύνην παρεῖχεν ἄφατον, τοῖς δὲ δυσμενέσι καὶ τοῖς τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ πολεμεῖν ἠσκημένοις, ὀδύνην καὶ αἰσχύνην ἀπέραντον. Ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως τὴν αἰδῶ πᾶσαν τοῦ οἰκείου προσώπου ἀποδυσάμενοι, μορφιζόμενοι τὴν εὐσέβειαν, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας μάλιστα, καὶ δέον αὐτοὺς εἰς γῆν καταδύναι, πολλὴν ἄγαν τὴν ἀναισχυντίαν ἠμφιεσμένοι, ἐφ' ἕτερον πύργον ἀσεβείας τὴν παγχάλεπον καὶ κάκιστον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πονηροῖς δράμασιν εὐτεχνίαν ἐτρέψαντο.[2] Ἦν δὲ τούτων ἁπάντων τῶν πονηρῶν βουλευμάτων γεννήτωρ καὶ ἔξαρχος ἐξοχώτατος ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, σόφος ἄγαν ὢν εἰς τὸ κακοποιῆσαι, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. Αὐτὸς γὰρ τὰς ἡνίας οὐ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Ἀρειανῶν ἐργαστηρίου ἐκράτει.[3] Ἐγχρονίζων δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ συχνότερον τὸν βασιλέα διὰ τοῦ κατὰ Ἄρειον πρεσβυτέρου θεώμενος, καὶ πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὸν παρρησίαν αὐξήσας, ἐφόδιον τῆς οἰκείας κακοτεχνίας εὑράμενος τὴν τοῦ βασιλέως ἁπλότητα, ῥαδίως τὰς κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας προμάχων κατεσχεύαζε μηχανάς. Τῆς οὖν κακίστης αὐτοῦ σπουδῆς τῆς κατὰ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἐλπίδος ψευσθείς, ὁδὸν εὐπρόσωπον τῆς κατὰ τοῦ θείου Εὐσταθίου τοῦ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας προέδρου ἐσοφίσατο ἔφοδον, καὶ πρόσεισι τῷ φιλαγάθῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, ὡς δῆθεν εὐνούστατος καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ πραττομένοις χαίρων, τὴν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίαν ἐξαιτῶν, καὶ τῆς τῶν ἐκεῖσε παρ' αὐτοῦ δομηθέντων ἱερῶν τοῦ Θεοῦ οἴκων θέας ἱμειρόμενος, τούτοις τοῖς ἀπατηλοῖς λόγοις τὴν τοῦ βασιλέως δαυιτικὴν βουκολήσας ψυχήν, μετὰ πλείστης ὅσης ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆρε τιμῆς, τοῦ βασιλέως αὐτῷ καὶ ὀχήματα ἀπονείμαντος καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν θεραπείαν. Συναπῆρε δὲ αὐτῷ καὶ Θεόγνιος ὁ Νικαίας, κοινωνὸς αὐτοῦ ὤν, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἔφαμεν,[4] τῶν πονηρῶν καὶ ἀσεβῶν αὐτοῦ βουλευμάτων. Ἀφικόμενοι δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ τὸ τῆς φιλίας περιθέμενοι πρόσωπον, καθά φησιν ὁ Θεοδώριτος,[5] εἰ καὶ τὰ πάμπολλα τῶν γεγενημένων παρείς, δι' ὀλίγων λίαν τὴν τῆς ἱστορίας ποιησάμενος πρόνοιαν, συνέγραψεν. Ἀλλὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συγγραφεῖσιν ἡμεῖς ἐντυχόντες, ἀκριβῶς ἅπαντα τάξει τε καὶ εἱρμῷ ἱστορήσασι τὴν ἀκολουθίαν συντάττω. Τὰ γὰρ ἐκείνων πονήματα, ὥς μοι προείρηται, ἐξ ἑκατέρων ἀναλεξάμενοι ἐνταῦθα συντάττομεν.

Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Καταλαβόντων τοίνυν τῶν ἀλιτηρίων τὴν Ἀντιόχου πόλιν, μετὰ πλείστης ὅσης χαρᾶς ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε προέδρου τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου πνευματικῶς ὑπεδέχθησαν· ἦν γὰρ ἀκηκοὼς περὶ τῆς ἐπιπλάστου αὐτῶν μετανοίας ὡς ἀληθοῦς, φησί, καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτοῖς, φιλοφρόνως δὲ αὐτοὺς ὑποδεξάμενος τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας ἕνεκα ὁ μέγας Εὐστάθιος, πλείστης ὅσης θεραπείας ἠξίωσε. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀπάραντες, τοὺς ἱεροὺς τόπους τῶν Ἱεροσολύμων κατέλαβον, εὗρον τε ἐκεῖ τινὰς τῶν ὁμοφρόνων, ἐφ' οἷς παρεκλήθησαν οὐ μετρίως διὰ τὸ καττυθὲν παρ' αὐτῶν δρᾶμα κατὰ τοῦ τῆς ἀληθείας προμάχου, οὐκ Εὐσέβιον τὸν Καισαρέα τῆς Παλαιστίνης, καθὰ Θεοδώριτος[6] δοκεῖ συκοφαντεῖν τὸν ἄνδρα, ψευδῆ περὶ αὐτοῦ γραψάμενος, οὗτινος πάντες οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες, ἐπὶ τῇ ὀρθοδόξῳ διαπρέψαντος πίστει, μέμνηνται, καὶ τῶν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ ὑπὲρ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος πόνων καὶ ἀγώνων τοῦ ἀνδρὸς ᾄδουσι τοὺς ἄθλους, καθὰ καὶ τοῦ θείου Μακαρίου τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπου, καὶ Εὐσταθίου τοῦ μεγάλου, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Λεοντίου Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ Εὐψυχίου Τυάνων, καὶ Ἑρμογένους Σαρδικῆς, καὶ πρό γε πάντων Ὁσίου τοῦ Κουρδούβης, Ἀθανασίου τε Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀλεξάνδρου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν λοιπῶν ἁπάντων τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἱερᾷ καὶ ἁγίᾳ συνόδῳ ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν ἀγωνισαμένων δογ-

[2] Socrates, I, XXIV, Sozomenus, II, XIX, Theodoritus, I, XXI, Nicephorus Callistus, VIII, XLV.

[3] In margine... κατα Θεοδωρίτου, ante quae compendium idem ac supra Cap. X, post titulum.

[4] Supra XII, seqq.

[5] Theodoritus, l. c.

[6] Idem, ibidem. Ceterum de Patribus, qui Eusebium Caesariensem laudaverint, cf. auctores plures qui ab Arianismi macula eum purgare studuerunt.

μάτων, οὕτως ἐπιμέμνηνται καὶ τοῦ θαυμασίου Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπου. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὐχ εὗρον οἱ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, ἀλλὰ τοὺς ὁμόφρονας εὑρόντες, Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην, καὶ τὸν Λύδδης Ἀέτιον, καὶ τὸν Λαοδικείας Θεόδοτον, καὶ τοὺς ἄλλους ὅσους [7] τῆς ἀσεβείας Ἀρείου εὗρον κοινωνούς, οἷς συμμίξαντες καὶ τὸ παρ' αὐτῶν τυρευθὲν κατὰ τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου κατάδηλον αὐτοῖς ποιήσαντες, σὺν αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἐξῄεσαν, καὶ τὴν Ἀντιόχου [8] ἅμα αὐτοῖς κατέλαβον. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρόσχημα τῆς τῶν ἄλλων ἐπιδημίας προπόμπιος ἦν δῆθεν τιμή, τὸ δὲ παρ' αὐτῶν σπουδαζόμενον ὁ κατὰ τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν πόλεμος ἦν. Γύναιον γὰρ ἑταιρικὸν χρυσίου μισθωσάμενοι, καὶ τὴν γλῶτταν αὐτῆς μίαν ὥραν δοῦναι αὐτοῖς πείσαντες, συνέδριόν τε σὺν τῷ μεγάλῳ Εὐσταθίῳ ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ ἁγίοις ἐπισκόποις συστήσαντες, εἶτα τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἔξω γενέσθαι κελεύσαντες, οἱ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως δρᾶμα συντεθεικότες ἄγεσθαι ὡς τάχιστα τὸ τρισάθλιον γύναιον εἰς τὸ συνέδριον παρακελεύονται. Οἱ δὲ τῆς παρανομίας αὐτῶν ὑπουργοὶ ἄγουσιν αὐτῶν μέσον τὸ γύναιον. Ἡ δὲ ἔστη παιδίον ὑπομάζιον ἐπιδεικνύουσα, καὶ λέγουσα, ἐκ τῆς Εὐσταθίου συνουσίας τοῦτο συνειληφέναι καὶ τετοκέναι. Καὶ ἀνέδην ταῦτα ἐπέμενε βοῶσα. Τὸ δὲ τῆς συκοφαντίας προφανὲς ἐγνωκὼς ὁ μέγας Εὐστάθιος, εἴ τινα ἔχοι τούτου συνίστορα, ἄγειν εἰς τὸ μέσον ἐκέλευεν. Ἐκείνης δὲ μηδένα ἔχειν λεγούσης, ὅρκον αὐτῇ προέτειναν τῇ ἑταιρίδι οἱ τὴν συκοφαντίαν ὑφήναντες [9], καί τοι τοῦ ἀποστολικοῦ θείου κανόνος διαγορεύοντος, μὴ δεῖν κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν παραδέχεσθαι παρεκτικτὸν [1] δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. Ἀλλὰ τῶν θείων οὕτως νόμων καταφρονήσαντες, καὶ τὴν κατὰ τῶν συκοφαντῶν κεκριμένην ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ εἰς οὐθὲν λογισάμενοι, ἀμάρτυρον κατὰ ἀνδρὸς τοσούτου κατηγορίαν διὰ τοῦ ἑταιρικοῦ γυναίου ἐξύφηναν καὶ ἐδέξαντο, ὡς δικασταὶ κατάδικοι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὅρκον, ὃν αὐτοὶ ἐπέθεντο, τὸ τρισάθλιον προστέθεικε γύναιον, βοῶσα Εὐσταθίου εἶναι τὸ γύναιον, ὡς κατὰ μοιχοῦ λοιπὸν οἱ πάσης αἰσχρότητος ἔμπλεοι τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. Τῶν δὲ ἄλλων ἀρχιερέων· πολλοὶ γὰρ ἦσαν τῶν ἀποστολικῶν σὺν Εὐσταθίῳ τῷ μεγάλῳ ὑπερμαχοῦντες δογμάτων, ἀγνοοῦντες ἅπαντα τὰ τυρευθέντα, προφανῶς ἀντέλεγον τοῖς παρανόμοις, καὶ τὴν ἄδικον ψῆφον ἐκείνην δέξασθαι τὸν ἐπίσκοπον Εὐστάθιον διεκώλυον. Οἱ δὲ τὸ δρᾶμα συντεθεικότες, τάχιστα πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέδραμον, πείσαντες αὐτόν, ὡς ἀληθῆ τὰ λεχθέντα διερευνηθέντα εὕρηνται, καὶ δικαία ἡ τῆς καθαιρέσεως ψῆφος, ὡς μοιχὸν ὁμοῦ καὶ τύραννον ἐξελαθῆναι τῶν ἱερῶν περιβόλων, καὶ εἰς Ἰλλυρικὴν πόλιν διὰ τῆς Θρᾴκης πορρωτέρω ἐξορίᾳ ἀπαχθῆναι παρασκευάζουσι τὸν τῆς εὐσεβείας καὶ σωφροσύνης ἀγωνιστήν. Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων πολέμιος, καὶ τὰς κατὰ τῶν τῆς ἀληθοῦς πίστεως κηρύκων συκοφαντίας δραματουργεῖν ἐπιστάμενος, ὁ τῆς Νικομηδείας Εὐσέβιος ἅμα Θεογνίῳ τῇ Κωνσταντινουπόλι ἐπεχωρίαζον, εἶχον δὲ, ἐάσαντες ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς τῆς οἰκείας μοχθηρίας κοινωνοὺς, ὃν ἀντὶ τοῦ θείου Εὐσταθίου χειροτονοῦσιν, Εὐλάλιον. Τούτου δὲ ὀλίγου λίαν ἐπιβιώσαντος χρόνον, Εὐφρόνιον τινὰ προεβάλοντο. Καὶ τούτου δὲ τάχιστα τελευτήσαντος, ἐνιαυτὸν γὰρ ἕνα καὶ μῆνας ὀλίγους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐβίωσε, Φλακίτῳ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης τὴν προεδρίαν δοθῆναι παρασκευάζουσι. Πάντες δὲ οὗτοι ὁμοίως τὴν Ἀρείου ἀσέβειαν εἶχον ἐγκεκρυμμένην· ὅθεν ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθῆς καὶ εὐσεβοῦς [2] ἀντιποιούμενοι πίστεως, οἵ τε τῶν ἱερωμένων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ, τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς καταλιπόντες συλλόγους, καθ' ἑαυτοὺς συνηθροίζοντο. Εὐσταθιανοὺς δὲ τούτους ὠνόμαζον πάντες. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἐκείνου συνέστησαν ἔξοδον [3], τὸ μέντοι τρισάθλιον ἐκεῖνο γύναιον νόσῳ χαλεπωτάτῃ καὶ μακροτάτῃ μετ' οὐ πολὺ περιπεσὸν; ἐξέφηνε τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐγύμνωσεν, οὐ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς τῶν ἱερέων προσκαλεσαμένη, καὶ τὰ τυρευθέντα παρὰ τῆς θαυμαστῆς τῶν ἀσεβῶν συμμορίας διδάξασα. Ἔφη γὰρ ἐπὶ χρήμασι

[7] Codex 1 m. ὅσον, 2 m. ὅσοι, male, ut patet, utrobique.

[8] Sic codex, ut etiam Theodoritus.

[9] Sic codex cum *Jota* subscripto, quod ceteroquin omittere solet.

[1] Sic codex, vel παρεκτικτός, compendium enim utrumque fert, pro παρεκτός. Locus, quem innuit, est 1 Tim. V, 19.

[2] καὶ εὐσεβοῦς in margine suppletur prima manu.

[3] Theodoritus, I, xxii. Nicephorus Callistus, VIII, xlv.

τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην τετολμηκέναι, τὸν μέντοι ὅρκον μὴ πολὺ εἶναι ψευδῆ ἔλεγεν· Εὐσταθίου γάρ τινος χαλκέως τὸ βρέφος εἶναι ἐβόα.

Ταῦτα[4] μὲν οὖν ἐν Ἀντιοχείᾳ παρὰ τοῦ ἀσεβοῦς Εὐσεβίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τετόλμηται τότε. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς ἐνετράπησαν τότε, οὐδὲ κόρον ἐλάμβανον τῶν κατὰ τῆς ἀληθείας προμάχων συκοφαντιῶν, ἀλλ' ἑωρακότες ὡς κατὰ γνώμην αὐτοῖς τὰ κατὰ τοῦ μεγάλου Εὐσταθίου ὑπήντησεν, ἕτερον πάλιν δρᾶμα κατὰ τοῦ θείου Ἀθανασίου συῤῥάπτουσιν, ᾧ προσόμοιον οὐδεὶς τῶν κακίστων ἀνδρῶν πώποτε κατετόλμησε. Κατηγόρους γὰρ πάλιν τινὰς ἐκ τῆς αὐτῆς Μελετίου[5] συμμορίας μισθωσάμενοι, προσάγουσι τῷ βασιλεῖ κατὰ Ἀθανασίου βοῶντας ἀνοσιουργίας αἰσχρὰς τετολμηκέναι πολλὰς τὸν τῆς ἀρετῆς ἀθλητήν. Ἡγεῖτο δὲ τούτων Εὐσέβιός τε καὶ Θεόγνιος, καὶ Θεόδωρος ὁ Ἡρακλεώτης τῆς Θρᾴκης, οὐκ ἀνεκτὰ ταῦτ' εἶναι λέγοντες, οὐδὲ ἀκοαῖς φορητά. Πειθοῦσι δὴ οὖν τὸν βασιλέα σύνοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας συναθροισθῆναι κελεῦσαι, ἔνθα πλείους ἦσαν οἱ δυσμενεῖς, κἀκεῖ τὸν Ἀθανάσιον κριθῆναι. Πεισθεὶς δὲ ὡς ἱερεῦσιν ὁ βασιλεὺς· ἠγνόει γὰρ παντελῶς τὰ παρ' αὐτῶν τυρευόμενα· γενέσθαι τοῦτο προσέταξεν. Ἀλλ' ὁ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος, ὁ μέγας Ἀθανάσιος, τὴν τῶν προῤῥηθέντων ἀσεβῶν δυσμένειαν ἐπιστάμενος, οὐχ ἧκεν εἰς τὸ συνέδριον. Ἐντεῦθεν τοίνυν μείζονα πρόφασιν εἰς συκοφαντίαν λαβόντες, ἅπαξ τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἀναδεξάμενοι πόλεμον, τυραννίδος αὐτὸν καὶ θρασύτητος ἐπὶ τοῦ βασιλέως διὰ γραμμάτων ψηφίζεται. Ἐκ δὲ τούτου εἰς ὀργὴν κατὰ Ἀθανασίου ἐξαφθεὶς ὁ πρᾳότατος βασιλεὺς ἐπέστειλεν αὐτῷ, τὴν ὀργὴν ὑποφαίνων, καὶ τὴν Τύρον καταλαβεῖν παρεγγυῶν· ἐκεῖσε γὰρ μετατεθεῖσαν ἀθροισθῆναι τὴν σύνοδον προσέταξεν, ὑποπτεύσας ὑφορᾶσθαι τὴν Ἀντιοχέων τὸν Ἀθανάσιον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοὺς τὴν Ἀρείου λώβην εἰσδεδεγμένους. Ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συνόδῳ ἅπερ ἐχρῆν ἐπιστεῖλαι τὸν εὐσεβείᾳ κοσμούμενον. Ἔστι δὲ ταῦτα.

[4] Socrates, I, XXVIII, Sozomenus, II, XXV, Theodoritus I, XXVIII, Nicephorus Callistus, VIII, XLVIII-IX.

[5] Sic codex, in capitulo sequenti autem item scriptum prima manus corrigit Μελιτίου.

ΙΖ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝ ΤΥΡΩι ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΘΕΙΣΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ.

Κωνσταντῖνος νικητὴς μέγιστος σεβαστὸς τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Τύρῳ συναθροισθείσῃ.

Ἦν μὲν ἴσως ἀκόλουθον καὶ τῇ τῶν καιρῶν εὐπραγίᾳ μάλιστα πρέπον, ἀστασίαστον εἶναι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ πάσης λοιδορίας τοὺς τοῦ Χριστοῦ νῦν ἀπηλλάχθαι θεράποντας. Ἐπειδὴ δὲ τοίνυν[1] οὐχ ὑγιῶς[2] φιλονεικίας οἴστρῳ τινὲς ἐλαυνόμενοι, οὐ γὰρ ἂν ἄλλό τι εἴποιμι, βιοῦντες ἑαυτῶν ἀναξίως τὰ πάντα συγχέειν ἐπιχειροῦσιν, ὅπερ πάσης συμφορᾶς κεχωρηκέναι μοι δοκεῖ ἐπέκεινα, τούτου χάριν θέοντας ὑμᾶς, τὸ τοῦ λόγου, προτρέπομαι χωρίς τινος ὑπερθέσεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδραμεῖν, καὶ πληρῶσαι τὴν σύνοδον, πνευματικῆς πανηγύρεως ἐπαμῦναι τε τοῖς χρῄζουσιν ἐπικουρίας, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς ἰατρεῦσαι κινδυνεύοντας, εἰς ὁμόνοιαν ἐπαναγαγεῖν τὰ τῶν μελῶν διεστῶτα, διορθώσασθαί τε τὰ πλημμελούμενα, ὡς καιρὸς ἐπιτρέπει· ἵνα ταῖς τοσαύταις ἐπαρχίαις τὴν πρέπουσαν ἀποδῶτε συμφωνίαν, ἥν, φεῦ τῆς ἀτοπίας, ἐλαχίστων ἀνθρώπων ἀπώλεσαν ὑπεροψίαι. Ὅτι δὲ τοῦτο καὶ τῷ δεσπότῃ Θεῷ ἐστὶν ἀρεστόν, καὶ ἡμῖν πᾶσιν εὐχῆς ὑπέρτερον, καὶ ὑμῖν γε αὐτοῖς, ἐάν γε τὴν εἰρήνην ἀνακαλέσησθε, οὐ τῆς τυχούσης ἄξιον εὐδοξίας, πάντας ἀνθρώπους συνομολογεῖν ἡγοῦμαι. Μὴ τοίνυν μέλλετε λοιπόν, ἀλλ' ἐπιτείναντες ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς προθυμίας, ὅρον τοῖς προκειμένοις ἐπιθεῖναι σπουδάσατε τὸν προσήκοντα, μετὰ πάσης εἰλικρινείας δηλαδὴ καὶ πίστεως συνελθόντες, εἰρήνην ἐκείνην ἐν ἅπασι πρυτανευθῆναι ὑμῖν τε καὶ πᾶσι προνοήσατε. Ἀπέστειλα πρὸς οὓς ἠβουλήθητε τῶν ἐπισκόπων, ἵνα παραγενόμενοι κοινωνήσωσιν ὑμῖν τῶν φροντισμάτων. Ἀπέστειλα Διονύσιον τὸν ἀπὸ ὑπατικῶν, ὃς καὶ τοὺς ὀφείλοντας ἀφικέσθαι εἰς τὴν σύνοδον μεθ' ὑμῶν ὑπομνήσει, καὶ τῶν πραττομένων, ἐξαιρέτως δὲ καὶ τῆς εὐταξίας κατά-

Cap. XVII. Eusebius, Vit. Const. IV, XLII, Theodoritus, I, XXIX.

[1] τοίνυν reprobatum, 1 manu ex atramento lineae superductae.

[2] ὑγιῶς prima scriptura, secunda, nescio qua manu, ὑγιοῦς cum auctoribus allatis.

σκοπος παρέσται. Ἐὰν γάρ τις, ὡς ἔγωγε οὐκ οἶμαι, τὴν ἡμετέραν κέλευσιν καὶ νῦν διακρούσασθαι πειρώμενος, μὴ βουληθῇ παραγενέσθαι ἐν τῇ συνόδῳ, ἐντεῦθεν παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσεται, ὃς ἐκ βασιλικοῦ προστάγματος ἐκβαλὼν....... ει [3], ὡς οὐ προσῆκεν ὅροις αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐξενεχθεῖσιν ἀντιτείνειν ποτέ. Λοιπὸν ἔσται τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος ἔργον, ὁμογνώμονι κρίσει, μήτε πρὸς ἀπέχθειαν, μήτε πρὸς χάριν, ἀκολύθως δὲ μᾶλλον τῷ τε ἐκκλησιαστικῷ καὶ ἀποστολικῷ κανόνι τοῖς πλημμεληθεῖσιν, ἤγουν κατὰ σφάλμα συμβεβηκόσι, τὴν ἁρμόττουσαν θεραπείαν ἐπινοήσατε [4], ἵνα καὶ πάσης βλασφημίας ἐλευθερώσητε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰς ἐμὰς ἐπικουφίσητε φροντίδας, καὶ τὴν τῆς εἰρήνης χάριν ἐν τοῖς νῦν στασιαζομένοις ἀποδόντες, μεγίστην εὐκληρίαν ὑμῖν αὐτοῖς προξενήσητε. Ὁ Θεὸς ὑμᾶς διαφυλάττοι, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί.

Τὴν [5] μὲν οὖν σύνοδον ἐν Τύρῳ γενέσθαι προστάξας ταῦτα γεγράφηκεν. Ὡς γὰρ ἱερεῦσι τοῖς συκοφάνταις ἐπείθετο, εἰ καὶ τὸν τῆς εὐσεβείας τόνον εἶχεν ἀχαύνωτον, ἀλλὰ διὰ τὸ νομίζειν αὐτὸν ἠδικῆσθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς κριτὴς δίκαιος, ἠνέσχετο καὶ ταύτης τῆς κελεύσεως, προστάξας μέντοι μετὰ τὴν τῆς συνόδου ἐκπλήρωσιν διευκρινησάσης ἕκαστα, καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν σύνοδον τὰ Ἱεροσόλυμα τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐκεῖσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθείσης ἐκκλησίας ἕνεκα. Γράφει δὲ καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν τῇ συνόδῳ, παρεγγυῶν ὥστε μὴ μόνον τὸν Ἀθανάσιον ἀπαντῆσαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ Ἄρειον, καὶ γυμνασθῆναι εἰλικρινῶς τὰ παρ' ἑκάστου γινόμενα, ἵνα εἰ καθὼς λέγει Ἄρειος, φθόνῳ τὴν διαίρεσιν ὑπέστη τῆς ὀρθῆς ἐντὸς ὢν πίστεως, πρότερον ἑαυτοῦ καταγνοὺς ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ τετολμημένοις κατὰ τῆς ἀληθείας, σιωπήσῃ. Εἰ μὴ ἄρα ἄμυναν κατὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου Ἀθανασίου σοφιζόμενος, ἐπανείλετο τὴν διόρθωσιν, πλέκων κατ' αὐτοῦ ὑπονοίας παρεκβράσματα. Καὶ εἰ μὲν φθόνος αἴτιος εὑρεθῇ, σπουδὴ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις γένηται τοῦ εἰς εἰρήνην ἀμφοτέρους συνάψαι. Εἰ δὲ πλαστῇ τινι μεταμελείᾳ κέχρηται Ἄρειος, καταλάβοι πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κἀκεῖ περὶ τούτου κρίνοιτο.

Ταῦτ' ἔγραφε βασιλεὺς ὁ πανεύφημος, τῆς τῶν ἁπάντων ὁμονοίας προμηθούμενος, ὅπως ἂν ἐκεῖσε πάσης ἐρεσχελίας ἐκποδὼν γενομένης, εἰρηνικώτερον τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας ἐκτελέσωσι, καθιεροῦντες αὐτὴν τῷ Θεῷ. Ἀλλ' ὁ μὲν ἀνόσιος Ἄρειος ἀπαντῆσαι ἐν τῇ συνόδῳ ἐν τῇ Τύρῳ οὐκ ἠνείχετο, Ἀθανάσιος δὲ ὁ μέγας ταύτην σὺν Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς αὐτοῦ πρεσβυτέροις καὶ πλείστοις ἄλλοις συνεπομένοις αὐτῷ κληρικοῖς καὶ αἰδεσίμοις ἀνδράσι, τὴν Τυρίων κατέλαβε σὺν προθυμίᾳ πολλῇ. Οὕτω δῆτα συνελθόντων ἐπισκόπων εἰς τὴν Τύρον, καὶ ἅμα πάντων σὺν τῷ ὑπατικῶν [6] Διονυσίῳ, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐξοχωτάτοις ἀνδράσιν ἀξιώμασι τετιμημένοις, καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι ἐπιτοαυτὸ γενομένῳ, ἀπεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἀπὸ ὑπατικῶν Διονυσίου τῇ τῶν ἐπισκόπων συνόδῳ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα. Ἀφίκοντο δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπίσκοποι δογμάτων διαφθορὰν ἐγκαλούμενοι, ὧν εἷς ἦν Ἀσκληπᾶς ὁ Γαζεύς. Βούλομαι δὲ πρῶτον τὰς τῆς κατὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κατηγορίας τραγῳδίας ἐνθεῖναι τῇδε τῇ συγγραφῇ, εἶθ' οὕτως τὰ κατὰ τὸ πολυθρύλλητον δικαστήριον διηγήσασθαι. Ἀρσένιός τις πρῶτον μὲν γενόμενος Ἀθανασίου ἀναγνώστης, ἐπὶ ἐγκλήμασί τισι ἐναγόμενος, καὶ μέλλων ὑπὸ τοῦ πλήθους διαφθ—σθαι, [7] ἐπειδὴ ἔγνω τοῦτο ὁ μέγας Ἀθανάσιος· διερευνησάμενος γὰρ ἦν τὴν ὑπόθεσιν· τοῦτον τὸν τρόπον διεσώθη. Μαθὼν γὰρ συκοφαντεῖσθαι τὸν Ἀρσένιον, ἐπιστὰς νυκτὸς διασώζει τὸν ἄνδρα, φυγῇ τὸν φόνον ἀποδράναι τοῦτον παρασκευάσας. Ὅντινα μετὰ ταῦτα οἱ Μελιτίου κοινωνοὶ εὑρόντες κατὰ τὴν Αἴγυπτον, τὸ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῷ παρασκευάζουσι δοθῆναι ὄνομα. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ καθ' ὑπόθεσιν Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας· αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ πανταχοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν πολυπλόκους συκοφαντίας ἐπιτεχνώμενος· αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀρσένιον καταχρύψαντες οἱ τῆς Μελιτίου συμμορίας, λαθεῖν αὐτὸν ἐπὶ πλεῖον ἠξίωσαν. Ἔπειτα χεῖρα δεξιὰν ἀπό τινος σώματος ἐκτεμόντες νεκροῦ, καὶ ταύτην ἐν λάρνακι ξυλίνῃ τεταριχευμένην ἀποθέμενοι, πανταχοῦ περιέφερον, πεφονεῦσθαι καὶ κατατετμῆσθαι λέγοντες ὑπὸ Ἀθανασίου τὸν Ἀρσένιον, μιαιφόνον τε ἀπε-

[3] ἐκβαλὼν......ει, male habita charta; Eusebius et Theodoritus in fine commatis διδάξει, quod forte et noster hic habebat.

[4] Sic codex pro ἐπινοῆσαι, quod recte habent auctores allati.

[5] Socrates I, xxvii-xxx, Sozomenus, II, xxv, Theodoritus, I, xxx, Nicephorus Callistus, VIII, xlix, Ruffinus, I, xvi, xvii.

[6] Sic, inde videtur effictum ὑπατικῷ.

[7] Forulum in codice.

κάλουν τὸν Ἀθανάσιον. Ἀλλ' ὁ πάντα ἐφορῶν ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ οὐκ εἴασεν ἐπιπλεῖστον λανθάνειν τὸν Ἀρσένιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Θηϐαΐδι δῆλος γέγονεν ὅτι ζῇ· ἔπειτα ἐνέβαλεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ὡς αὐτὸς ἐσύστερον διηγήσατο, τὴν παρὰ τοῦ Ἀθανασίου παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα πρυτανευθεῖσαν αὐτῷ σωτηρίαν διαλογίσασθαι, ἔτι τὲ καὶ ἀδικεῖν αὐτὸν καὶ παρανομίαν μεγίστην ἐργάζεσθαι, εἰ τὸν εὐεργέτην παρίδοι θανάτῳ ἕνεκεν αὐτοῦ ὑποϐληθῆναι, καὶ μὴ μᾶλλον αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνου τεθνάναι. Ἄγει οὖν αὐτὸν ὁ τῶν ὅλων πρύτανις ἐν τῇ Τύρῳ, ἔνθα ἡ τραγῳδουμένη χεὶρ ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν ἐπὶ τῶν κριτῶν προεφέρετο. Τοῦτον οἱ Ἀθανασίου θεασάμενοι σύνοικοι ἤγαγον ἐν τῇ αὐτῶν καταγωγῇ, καὶ μαθόντες παρ' αὐτοῦ τά τε τῆς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ προθυμίας, λανθάνειν αὐτὸν ἐν τῷ τέως παρεκάλεσαν. Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ὑπὸ τὴν ἕωθεν[8] κατέλαβε τὸ συνέδριον ἅμα Τιμοθέῳ καὶ Μακαρίῳ τοῖς ἑαυτοῦ πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκεῖσε παραγενομένοις. Καὶ πρῶτον μὲν γύναιον εἰσήγαγον ἀκολασίᾳ συνεζηκός. Ἡ δὲ ἀνέδην ἐβόα, παρθενίας μὲν ἐπαγγέλεσθαι[9] λέγουσα, τὸν δὲ Ἀθανάσιον, ἐπιξενωθέντα εἰς τὴν αὐτῆς καταγωγὴν, ϐιάσασθαι αὐτήν, καὶ ἄκουσαν διαφθεῖραι. Τούτων ὑπ' ἐκείνης λεγομένων, εἰσῆλθεν ὁ κατηγορούμενος, συνῆν δὲ αὐτῷ ἅμα τοῖς ἄλλοις Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος, ἀνὴρ ἀξιάγαστος· τῶν δὲ δικαστῶν ἀπολογήσασθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν τὸν Ἀθανάσιον προστατττόντων; ὁ μὲν Ἀθανάσιος ἐσίγησεν, ὡς οὐκ ὢν αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος, ὁ δὲ Τιμόθεος ἔφη πρὸς τὴν γυναῖκα· Ἐγώ σοι, ὦ γύναι, συνέτυχον πώποτε; εἰς δὲ τὴν σὴν οἰκίαν εἰσελήλυθα ποτέ; Ἡ δὲ ἀναιδέστερον ἐβόα, διαμαχομένη τῷ Τιμοθέῳ, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα ἐξάγουσα, καὶ κατεπέχουσα, καὶ λέγουσα αὐτῷ τῷ Τιμοθέῳ· Σύ μου τὴν παρθενίαν ἀφείλου· σύ με τῆς σωφροσύνης ἐγύμνωσας· σύ μου τὸ σεμνὸν τῆς ψυχῆς ἠχρείωσας· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα λέγειν εἰώθασιν αἱ δι' ἀκολασίας ὑπερβολὴν οὐκ ἔχουσαι τὴν αἰδῶ. Καὶ ἦν ὄντως ἔκπληξις τ... ρώμια[1] καὶ παντὸς θαύματος μεῖζον, ὅτι Ἀθανάσιος μὲν κατηγορεῖτο, Τιμόθεος δὲ ἐνεκαλεῖτο. Οὕτω δὴ τῶν τὸ δρᾶμα συντεθεικότων καταισχυνθέντων, ἐρυθριασάντων δὲ καὶ τῶν δικαστῶν, ὅσοι συνίστορες ἦσαν, ἐκβληθῆναι τὸ γύναιον προσέταξαν. Τότε δὴ ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ἔλεγε, μὴ χρῆναι ἀφεθῆναι τὸ γύναιον, ἀλλ' ἐξετάσαι καὶ μαθεῖν. Οἱ δὲ συκοφάνται ἐβόων, ἕτερα εἶναι κατηγορήματα χαλεπώτερα, οὐδαμῶς τέχνῃ τινὶ καὶ δεινότητι διαλυθῆναι δυνάμενα· ὄψις γὰρ καὶ οὐκ ἀκοὴ δικάσει τοῖς δεικνυμένοις. Ταῦτα εἰπόντες τὴν πολυθρύλλητον ἐκείνην ὑπέδειξαν λάρνακα, καὶ τὴν τεταριχευμένην ἐγύμνωσαν χεῖρα. Τῶν δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ θεασάμενος ἕκαστος ἐβόησεν, οἱ μὲν τῶν συκοφαντῶν συνίστορες, ἀληθὲς εἶναι τὸ μύσος[2] λέγοντες, οἱ δὲ τὸ μὲν ψεῦδος εἰδότες, κεκρύφθαι δὲ τὸν Ἀρσένιον ἔτι ζῶντα λέγοντες, κατεγέλων. Μεγίστης δὲ ταραχῆς πεπληρωμένου τοῦ συνεδρίου καὶ μόλις βραχείας ἡσυχίας[3] γεγενημένης, ἤρετο τοὺς δικαστὰς ὁ κατηγορούμενος Ἀθανάσιος, εἴ τις ἐν αὐτοῖς εἴη ἐπιστάμενος τὸν Ἀρσένιον. Πολλῶν δὲ εἰρηκότων ἀκριβῶς εἰδέναι τὸν ἄνδρα, ἐκέλευσεν ὁ Ἀθανάσιος τοῦτον ἀχθῆναι. Τοῦ δὲ εἰσελθόντος καὶ στάντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ συνεδρίου, ἤρετο πάλιν ὁ Ἀθανάσιος, εἰ οὗτός ἐστιν Ἀρσένιος ὁ παρ' ἐμοῦ μὲν ἀνῃρημένος, παρὰ δὲ τούτων μετὰ σφαγὴν ὑβρισμένος καὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐστερημένος. Συνομολογησάντων δὲ πλείστων ὅσων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ αὐτὸν εἶναι τὸν Ἀρσένιον, τῆς ἐφεστρίδος αὐτὸν γυμνώσας ὁ θεῖος Ἀθανάσιος, ὑπέδειξεν ἄμφω τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρσενίου, δεξιάν τε καὶ εὐώνυμον· ἄλλην δὲ, ἔφη, ζητείτω μηδείς· δύο γὰρ ἀνθρώπων ἕκαστος παρὰ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων ἐδεξάμεθα χεῖρας. Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως δειχθέντων κρίσει τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος Θεοῦ, δέον καταδύεσθαι τοὺς κατηγόρους, καὶ τῶν δικαστῶν τοὺς συνειδότας, καὶ εὔχεσθαι χῆναι[4] καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἄρδην λαβεῖν αὐτοὺς, τοὐναντίον ἐποίησαν. Θορύβου γὰρ καὶ στάσεως ἐνέπλησαν τὸ συνέδριον, γόητα ἀποκαλοῦντες τὸν Ἀθανάσιον, καί τισι μαγγανείαις ἀπατᾶν αὐτὸν λέγοντες τῶν ἀνθρώπων τὰς ὄψεις. Καὶ ἐπαναστάντες ἐπ' αὐτὸν διασπᾶν ἐπεχείρουν, καὶ κατασφάττειν τὸν τῆς εὐσεβείας ὑπέρ-

[8] Sic 1 m., sed serius corrigitur ἕω.

[9] Sic 1 m., 2 m. ἐπαγγέλλεσθαι.

[1] Sic quae supersunt plena ex 1 manu, charta exesa, 2 manu fecit, ut videtur, τ.... ρώμενα: spatium unam, ad summum duas literas capit, litera vero super τ posita, α vel ω esse potest.

[2] Codex μίσος.

[3] ἡσυχίας est in marg., 1 fortasse manu.

[4] χῆναι, sic cum *Jota* subscripto codex.

μαχον, κινοῦντες, ὡς εἰπεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν, καὶ κονιορτὸν βάλλοντες εἰς τὸν ἀέρα, κατ' ἐκείνους τοὺς κατὰ τοῦ θείου ἀποστόλου Παύλου ποτὲ κράζοντας καὶ λέγοντας· Αἶρετε αὐτὸν ἐν τάχει· οὐ γὰρ καθήκει αὐτὸν ζῆν[5]. Ἀλλ' οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν τῆς εὐταξίας πρόνοιαν πιστευθέντες, τὸν φόνον ἐκώλυσαν. Ἐξαρπάσαντες γὰρ τὸν νικηφόρον, καὶ σκάφους ἐπιβῆναι παρασκευάσαντες, τὴν σωτηρίαν προὐξένησαν. Ὁ δὲ θεῖος Ἀθανάσιος ἐπιβὰς τοῦ σκάφους, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ὥρμησεν ἐκφυγὼν τῶν μιαιφόνων τὰς χεῖρας. Αὐτοὶ δὲ ὡς εἶχον, ἐπὶ τὸν Μαρεώτην τινὰς τῶν ὁμοφρόνων ἐπισκόπους ἀπέστειλαν, Θεόγνιον τὸν Νικαίας, Μάριν Χαλκηδόνος, Θεόδωρον τὸν Ἡρακλεώτην, τῆς Θρᾴκης Νάρκισσον, τὸν Κίλικα Οὐρσάκιον, καὶ ἄλλους τινὰς τοὺς αὐτῶν ὁμόφρονας[6], ἐπὶ τῷ κατὰ μονομέρειαν πρᾶξιν αὐτοὺς ὑπομνημάτων ἐκεῖσε κατὰ Ἀθανασίου συστήσασθαι· ὁ δὲ Μαρεώτης ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐστίν, ὁμώνυμος τῆς λίμνης Μαρίας, πλησίον αὐτῆς ὤν· ἐντειλάμενοι αὐτοῖς, ὡς τάχιστα καὶ τὸν τῶν κακῶν αὐθέντην Ἄρειον στεῖλαι πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Αἰλίαν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἐκεῖσε ἀπὸ τῆς Τύρου ἐξορμάσασι σὺν τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ ἐπισκόποις· τὴν γὰρ σύνοδον ἅπασαν ἀπὸ τῆς Τύρου ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα συνελθεῖν μετὰ τῶν ἁπάντων ὁ βασιλεὺς ἁπανταχόθεν[7] ἐπισκόπων καὶ αὖθις παρηγγύησεν, ὥς μοι καὶ πρότερον εἴρηται[8], ἐπὶ τῷ τοὺς ἐκεῖσε ὑπ' αὐτοῦ δομηθέντας καθιερῶσαι ναούς.[9] Συναπέστειλε δὲ καὶ τῶν εὐνουστέρων ἀρχόντων τινάς, εὐσεβείᾳ καὶ πίστει λαμπρυνομένους, φιλοτίμως ἅπασι πάντα δι' αὐτῶν χορηγηθῆναι κελεύσας, οὐ μόνον ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι καὶ τοῖς τούτοις συνεπομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις ἅπασι τοῖς πανταχόθεν συντρέχουσιν, ἀφάτου πλήθους συῤῥέοντος ἐκ πάσης, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῆς κατὰ τὴν ἀνατολὴν γῆς ἐκεῖσε εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας Ἱερουσαλήμ. Διεκοσμεῖτο δὲ καὶ τὸ θεῖον θυσιαστήριον βασιλικοῖς παραπετάσμασι καὶ κειμηλίοις λιθοκολλήτοις χρυσοῖς. Τοῦ δὲ ἀσεβοῦς Ἀρείου φθάσαντος εἰς τὴν Αἰλίαν τῇ τῶν ἐγκαινίων ἡμέρᾳ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ, ἀκούσαντος μάλιστα ἀπολείπεσθαι τὸν Ἀθανάσιον τῆς ἑορτῆς ἐκείνης, ἀσμένως ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων, λέγω δὴ τὸν περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Πατρόφιλον τὸν Σκυθοπολίτην, ὑπεδέχθη. Οἱ δὲ τῆς ὀρθῆς ἀντιποιούμενοι πίστεως, ἰδόντες τὸν Ἄρειον, ὡς μῦσος αὐτὸν ἀπεστράφησαν, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξήλασαν, καὶ τῆς συνόδου διωχθῆναι προσέταξαν, ἐπὶ τῇ κατὰ Ἀλεξάνδρειαν αὐτοῦ ἀκουσθήσεσθαι συνόδῳ, ἐν ᾗ καὶ ἑάλω, ὁρισάμενοι, καθά, φασί, καὶ ὁ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκέλευσεν. Οὕτω δὴ τοῦ λυμεῶνος ἐκποδὼν γενομένου, καὶ τῆς ἑόρτης εἰρηνικωτάτης καὶ λαμπροτάτης γενομένης, ὁ πανεύφημος βασιλεὺς καὶ λίαν πιστότατος τὴν τῆς πανηγύρεως λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν μεμαθηκώς, θυμηδείας[1] ὅτι μάλιστα πλείστης ἔμπλεως γέγονε, καὶ τὸν τῶν ἀγαθῶν πρύτανιν ὑπερύμνησεν, ὅτι καὶ ταύτην αὐτῷ τὴν αἴτησιν δέδωκε. Τῆς μὲν οὖν τῶν ἐγκαινίων ἑόρτης οὕτως ἐνδόξως τελεσθείσης, οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὰς οἰκείας ἐπανῆλθον πατρίδας, ὅσοι μάλιστα τῇ ἐν Τύρῳ συνόδῳ γεγενημένῃ οὐ συνήδρευσαν. Οἱ δὲ τῆς φατρίας Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας, ὅσοι σὺν αὐτῷ τὴν λώβην Ἀρείου εἰσεδέξαντο, σὺν αὐτῷ Εὐσεβίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισκόποις τὴν Τύρον κατειλήφασι, περιμένοντες ἐκεῖσε τοὺς ὁμόφρονας ἀπὸ τοῦ Μαρεώτου.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ[2] φθάσας τὸ κομιτάτον ὁ μέγας Ἀθανάσιος πρόσεισι τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, καὶ πᾶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ τολμηθεῖσαν ἐδίδαξε τραγῳδίαν. Ὁ δὲ συμπαθέστατος καὶ χρηστότατος βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, ὑπεραλγήσας τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς κατὰ Ἀθανασίου τετολμημένοις, καὶ κινηθεὶς ἐπὶ τῇ κατ' αὐτοῦ ἀδίκῳ γεγενημένῃ κρίσει, μετὰ δακρύων μάλιστα ἐξαιτοῦντος τοῦ Ἀθανασίου κληθῆναι τούς τε κατηγόρους καὶ τοὺς δικαστάς, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἀνανεώσασθαι τὴν κρίσιν, πέμπει τοῖς ἐν Τύρῳ ἀπὸ τῆς Αἰλίας ἀναζεύξασι γράμματα ὁ βασιλεύς, σημαίνοντα πρὸς αὐτῷ μὲν εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, αὐτοὺς δὲ ὡς τάχιστα φθάσαι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταῦτα.

[5] Cf. Act. Apost. XXII, 22.

[6] Margo 1 m. ὁμογνώμονας.

[7] ἁπανταχοθεν in marg. suppletum, serius, ut videtur.

[8] Supra in hoc ipso capitulo.

[9] Eusebius, Vita Const. IV, XLIII seqq., Socrates, I, XXXIII, Sozomenus, II, XXVI, Theodoritus, I, XXXI, Nicephorus Callistus, VIII, L.

[1] Sic codex.

[2] Athanasius, Apologia contra Arianos, p. 201, Socrates, I, XXXIII, Sozomenus, II, XXVIII, Nicephorus Callistus, VIII, L.

ΙΗ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΥΡΩι ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΙΛΙΑΣ ΑΝΑΖΕΥΞΑΝΤΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ.

Νικητὴς Κωνσταντῖνος μέγιστος σεβαστὸς τοῖς ἐν Τύρῳ πάλιν συνελθοῦσιν ἐπισκόποις.

Ἐγὼ μὲν ἀγνοῶ, τίνα ἐστὶ τὰ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας συνόδου μετὰ τοσούτου θορύβου καὶ χειμῶνος κριθέντα· δοκεῖ δέ πως ὑπό τινος ταραχώδους ἀταξίας ἡ ἀλήθεια διεστράφθαι, ὑμῶν δηλαδὴ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πλησίον ἐρεσχελίαν, ἣν ἀήττητον εἶναι βούλεσθε, τὰ τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα μὴ συνορῶντες. Ἀλλ᾽ ἔστω τῆς θείας προνοίας ἔργον, τὸ τὰ τῆς φιλονεικίας, ἤγουν μᾶλλον κακομαχίας ὑμῶν δεινὰ φανερῶς ἁλόντα διασκεδάσαι, καὶ ἡμῖν διαῤῥήδην δεῖξαι, εἴ τινα τῆς ἀληθείας συνελθόντες αὐτόθι ἐποιήσασθε φροντίδα, καὶ εἰ τὰ κεκριμένα χωρίς τινος χάριτος καὶ ἀπεχθείας ἐκρίνατε. Τοιγαροῦν ἠπειγμένως πάντας ὑμᾶς πρὸς τὴν ἐμὴν ἐλθεῖν εὐλάβειαν βούλομαι, ἵνα τὴν τῶν πεπραγμένων ὑμῖν ἀκρίβειαν δι᾽ ἑαυτῶν ἐπ᾽ ἐμοῦ παραστήσητε. Τίνος δὲ ἕνεκα ταῦτα γράψαι πρὸς ὑμᾶς ἐδικαίωσα; καὶ ὑμᾶς διὰ τοῦ γράμματος πρὸς ἐμαυτὸν ἐκάλεσα; ἐκ τῶν ἑπομένων γνώσεσθε. Ὡς Ἀθανάσιος ὁ ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας, ὁ τοῦ θείου νόμου φοιτητὴς, πρός με ἐστίν, ὃς εἰσιόντι μοι ἀπὸ προκέσσου ἐπὶ τὴν ἐπώνυμον ἡμῶν καὶ πανευδαίμονα Κωνσταντινούπολιν, πρόσεισιν ἐν μέσῳ τῆς λεωφόρου μετὰ ἑτέρων τινῶν ὧν περὶ ἑαυτὸν εἶχε, πενθῶν δὲ[1] καὶ ὀλοφυρόμενος, αἰφνίδιόν τε τὴν προέλευσιν ἐποιήσατο οὕτως, ὥστε καὶ ἐκπλήξεως ἀφορμὴν ἡμῖν παρασχεῖν. Μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ πάντων ἔφορος Θεὸς, ὅτι οὔτε ἐπιγνῶναι αὐτὸν, ὅστις ἦν, κατὰ τὴν πρώτην ὄψιν ἠδυνήθην, εἰ μὴ τῶν ἡμετέρων τινές, ὅστις καὶ τὴν ἀδικίαν, ἣν πέπονθε παρ᾽ ὑμῶν, διηγήσατο πυνθανομένοις. Οὕτως τεταπεινωμένον καὶ κατηφῆ τεθεάμεθα τὸν ἄνδρα, ὥστε ἡμᾶς εἰς ἄφατον οἶκτον ἐπ᾽ αὐτῷ περιπεσεῖν, γνόντας ἐκεῖνον εἶναι τὸν Ἀθανάσιον, οὗ ἡ ἱερὰ θέα, ἱκανὴ πρὸς τὸ εἰς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν σέβας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐφελκύσαι, ὅντινα πάλαι πονηροί τινες ἄνδρες, καὶ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἀλλότριοι συκοφαντίαις οὐ ταῖς τυχούσαις περιέβαλλον, ὥστε καὶ εἰς[2] ἐμὲ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐκείνων πολυτέχνου ἀπάτης συναρπαγέντα, μέλλειν με ἁμαρτεῖν εἰς τὸν ἄνδρα, εἰ μὴ θείᾳ κρίσει κινηθεὶς ἐκέλευσα αὐτὸν τότε ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπὶ τὸ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος στρατόπεδον φθάσαι τὸ τάχος. Καὶ οὕτως ἀνακριθεὶς παρὰ τῆς ἐμῆς εὐλαβείας περὶ τῶν κατ᾽ αὐτοῦ ψευδῶς δραματουργηθέντων, συστὰς ἐφ᾽ ἡμῶν ὁ ἀνὴρ ἑαυτῷ, ἤλεγξε μὲν τῶν κατηγορημάτων τὸ ψεῦδος, ἀθῶος δὲ περὶ πάντων ἐκείνων ἀποφανθείς, μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης παρ᾽ ἡμῶν ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀπεστάλη πατρίδα, ἀποδοθεὶς ἐν εἰρήνῃ τῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἰθυνομένῳ ὀρθοδόξῳ λαῷ. Νῦν δὲ πάλιν χείρονα τῶν πρώτων τὰ δεύτερα κατ᾽ αὐτοῦ τετολμῆσθαι βοᾷ μετὰ πλείονος παῤῥησίας, οὐδὲν ἕτερον παρ᾽ ἡμῶν αἰτῶν ἢ τὴν ὑμετέραν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν, ἣν ἠξίωσεν αὐτῷ ὑπάρξαι, ἵν᾽ ὑμῶν παρόντων, ἃ πέπονθεν ἀναγκαίως, ἀποδύρασθαι δυνηθῇ. Ὅπερ ἐπειδὴ εὔλογον εἶναι καὶ τοῖς καιροῖς πρέπον ἡμῖν κατεφάνη, ταῦτα γραφῆναι πρὸς ὑμᾶς προσέταξα, ἵνα πάντες ὅσοι τὴν ἐν Τύρῳ σύνοδον γενομένην ἀνεπληρώσατε, ἀνυπερθέτως εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ἡμέτερον φθάσαι ἐπειχθῆτε, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντες τὸ τῆς ὑμετέρας κρίσεως καθαρόν τε καὶ ἀδιάστροφον, ἐπ᾽ ἐμοῦ δηλαδὴ ὄντος τοῦ Θεοῦ εἶναί με γνήσιον θεράποντα· οὐδ᾽ ἂν ὑμεῖς ἀρνήσησθε τὰ κεκριμένα παρ᾽ ὑμῶν.[3] Τοιγαροῦν διὰ τῆς ἐμῆς πρὸς τὸν Θεὸν λατρείας τὰ πανταχοῦ εἰρηνεύεται, καὶ τῶν βαρβάρων αὐτῶν τὰ πλεῖστα ἔθνη τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα γνησίως εὐλαβουμένων, ἃ μέχρι νῦν τὴν ἀλήθειαν ἠγνόουν. Δῆλον δὲ ὅτι ὁ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοῶν, οὐδὲ τὸν Θεὸν ἐπιγινώσκει. Πλὴν ὅμως, καθὰ προείρηται, καὶ οἱ βάρβαροι αὐτοὶ νῦν δι᾽ ἐμὲ, τὸν τοῦ Θεοῦ θεράποντα γνήσιον, ἐπέγνωσαν τὸν Θεὸν, καὶ εὐλαβεῖσθαι μεμαθήκασιν, ὃν ὑπερασπίζειν μου καὶ προνοεῖσθαι πανταχοῦ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ᾔσθοντο· ὅθεν μάλιστα καὶ ἴσασι τὸν Θεόν, ὃν ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φόβον εὐλαβοῦνται. Ἡμεῖς[4] δὲ οἱ τὰ ἅγια μυστήρια τῆς εὐμενείας αὐτοῦ δοκοῦντες προβάλλεσθαι· οὐ γὰρ εἴποιμι φυλάττειν· οὐδὲν

Cap. XVIII. Athanasius loc. cit., Socrates, I, xxxiv, Sozomenus, et Nicephorus l. c. Cf. et Theodoritus, I, xxxi.

[1] δὲ, serius reprobatum.

[2] εἰς, serius reprobatum.

[3] Sic codex legit.

[4] 2 m. ὑμεῖς, sed non mutat sequentia.

ἕτερον πράττομεν ἢ τὰ πρὸς διχόνοιαν καὶ μῖσος συντείνοντα, καὶ, ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ πρὸς ὄλεθρον τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἔχοντα τὴν ἀναφοράν. Ἀλλ' ἐπείχθητε, καθὰ προείρηται, πρὸς ἡμᾶς τὸ τάχος, πεπεισμένοι, ὡς παντὶ σθένει κατορθῶσαι πειράσομαι, ὅπως ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ ταῦτα ἐξαιρέτως ἀδιάπτωτα φυλάττηται· οἷς οὔτε ψόγος, οὔτε κακοδοξία τις προσπλακῆναι δυνήσεται, διασκεδασθέντων δηλαδὴ καὶ συντριβέντων ἄρδην, καὶ παντελῶς ἀφανισθέντων τῶν ἐχθρῶν τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ἐπὶ προσχήματι τοῦ ἁγίου ὀνόματος ποικίλας καὶ διαφόρους βλασφημίας πρὸς ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων προφέρουσιν, ἐπιποθοῦντες ὡς οἷόν τε τὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καθαρὸν, ἥντινα ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ ἄσπιλον διαφυλάττει καὶ ἁγίαν καὶ ἄμωμον, τῷ σωτηριώδει καὶ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι ἀγοράσας αὐτὴν, καθὼς οἱ θεῖοι αὐτοῦ καὶ ἀῤῥαγεῖς διαγορεύουσι νόμοι.[5]

Ταῦτα[6] τὰ γράμματα εἰς ἀγωνίαν τοὺς ἐν τῇ συνόδῳ κατέστησαν, μάλιστα τοὺς περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας. Οἱ μέντοι ἐν τῷ Μαρεώτῃ ὑπ' αὐτῶν σταλέντες, καὶ τὰ ψευδῆ ὡς ἀληθῆ ἐγγράψαντες, πρᾶξιν ὑπομνημάτων κατὰ Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου συστησάμενοι κατὰ μονομέρειαν πρὸ τῶν βασιλικῶν τούτων γραμμάτων, φθάζουσιν[7] ἐν τῇ Τύρῳ τῶν θαυμαστῶν ἐπισκόπων τὴν σύνοδον. Ἀλλ' οὐ πάντες τὴν πλαστὴν ἐκείνην καὶ τῶν μυσαρῶν ἐκείνων συκοφαντῶν γέμουσαν κατὰ Ἀθανασίου πρᾶξιν προσεδέξαντο. Ὅθεν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν τὰ τοῖς βασιλικοῖς γράμμασι περιεχόμενα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μεμαθηκότες, ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν δείσαντες ἀνεχώρησαν. Οἱ δὲ περὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ Θεόγνιον καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς τέως ἐν τῇ Τύρῳ ἐχρόνιζον, παρέλκοντες ἑκοντὶ τὸν καιρόν. Ἔγραφον δὲ τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ, ἄκοντας ἐπέχεσθαι ἐκεῖσε, ἐπειγομένους ἐξορμᾶν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν πλαστῶν ὑπομνημάτων πρᾶξιν,[8] ἣν ὡς μῦσος ἀπέῤῥιψε, καὶ οὐθ' ὅλως προσδέξασθαι ἠνέσχετο βασιλεὺς ὁ πιστότατος, ἥκειν ἅπαξ πρὸς αὐτὸν τοὺς ἀλιτηρίους κελεύσας. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ βραδυνάντων αὐτῶν, τῶν περὶ Εὐσέβιον λέγω, μετὰ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης τὸν Ἀθανάσιον ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν πάλιν ἀπέπεμψε, γράψας καὶ αὖθις τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ, ὅτι ὁ αὐτῶν ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος ψευδῶς διεβέβλητο, καὶ ὡς ἡ καθαρότης αὐτοῦ ἐν πᾶσι τηλαυγῶς ἐξέλαμψεν. Ἐν δὲ τῷ παρεῖναι τὸν Ἀθανάσιον κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ συγκροτεῖσθαι κατὰ τὰς βασιλικὰς κελεύσεις καὶ τὰς τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν εἰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγκαίνια συναχθέντων προστάξεις, ἁπαντᾷ τὰ κατὰ τὸν Ἄρειον, καὶ πολλή τις ἦν τοῦ πλήθους συνέλευσις, καὶ ἐλπὶς ἐπὶ ταλαντευούσῃ ἐκβάσει περιαγομένη, μάλιστα πάντων ὁρώντων τὰ τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἐπισκόποις συμφώνως δόξαντα καὶ κριθέντα, πάλιν διασκυλλόμενα. Ὁρῶν τοίνυν ὁ θεῖος Ἀθανάσιος ταραττομένην τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον, οὐ παρεσιώπησεν, ἀλλὰ φανερὰ διὰ γραμμάτων ταῖς εὐσεβέσιν ἀκοαῖς τοῦ πάντα ἀρίστου καὶ θεοφιλοῦς βασιλέως κατέστησεν. Ὡς δὲ ἔγνω ὁ βασιλεὺς διεστράφθαι τὸν Ἄρειον, πάλιν μετάπεμπτον αὐτὸν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀχθῆναι προσέταξε, δώσοντα λόγον, ὧν ἀνακαινιεῖν πάλιν ἐτόλμησε, γράψας αὐτῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἐπιστολὴν τῆς κατ' αὐτῶν ἀγανακτήσεως γέμουσαν. Τὰ δὲ γραφέντα ἐστὶ ταῦτα.

Hic, ut in Praefatione indicavi, codex abrumpit tertium librum. Ex quatuor capitulis, quae hic desunt ex praemissa tabula, pars saltem XIX, Epistola nempe Constantini ad Arium et Arianos, occurrit demum f. 67 v. et seqq., cum duabus aliis Epistolis ejusdem ad Ecclesiam Nicomediensium et ad Theodotum, quae quidem duae Epistolae non afferuntur in tabula libri tertii, nec fortasse illa ad Nicomedienses erat, cum jam in primo libro, cap. X, Gelasius magnam ejus partem dederit. Tria vero capitula postrema, quae tabula adjicit omnino desiderantur. Cum totum Gelasii opus editum ex editione Conciliorum curata a Mansi Florentiae, 1759, t. II, 759-946, collaturus sim cum codice nostro, ista quoque postrema libri tertii suo demum loco conferam.

[5] Cf. ad Ephes. V, 25, seqq.

[6] Cf. Athanasius op. c. pag. 202, Socrates, I, xxxv, Sozomenus, Theodoritus et Nicephorus l. c.

[7] φθάζουσιν, sic codex forma recentiori.

[8] Sic codex, vox aliqua excidisse videtur, forte ἀπέστειλεν.

Jam ergo libri primi Gelasii collationem incipiam. De qua haec monendus lector. Iterato contuli codicem cum editione Mansi; omnes scripturae varietates enotavi, quae literas respiciebant, vix omissis ullis jotacismi, ut ajunt, et scripturae erroribus manifestis, quamquam et ista interdum indicare volui, itemque omisi primam scripturam erroneam manifeste, si serius correcta jam fuerat; quamquam rara sunt peccata amanuensis antiqui, et seriores curae vix unam, alteramve literam attingunt. Item frequentibus typorum erratis editionis correctam codicis scripturam apposui; aliquot tamen intacta relinquam sine dubio, quae utpote ex unius fere literae mutatione orta facile subterfugient oculum conferentis. Spirituum vero, accentuum, *jota* subscripti vel etiam adscripti, et etiam ν in fine additi vel omissi nullam rationem habui, quia quae ex oscitantia tum typothetae, tum amanuensium hujusmodi varietates erroneae, ut plurimum, alternatim occurrunt, longam nimis postularent operam; atque etsi meliorem in his quam Mansi editionem sumpsissem, supervacaneam item operam praestitissem codicis sphalmata, vel etiam varietates veras describendo; cum quae harum rerum scientiam juvare possunt, a libris et vetustioribus et majori quam noster diligentia scriptis sint petenda. Demum textum editionis, non marginem confero, et hunc nisi e re erat, in mea collatione non attingo.

Mansi, 759. Titulus in codice: Σύνταγμα τῆς ἐν Νικαίᾳ ἁγίας συνόδου, περὶ ὧν διημφισβήτησαν πρὸς τοὺς ἁγίους πατέρας οἱ αἱρετικοί, καὶ ἐκφώνησις τοῦ κρατήσαντος ὀρθοδόξου δόγματος. Προοίμιον περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἁγίαν σύνοδον πραχθέντων.

Ῥωμαίου — ῥωμαίων
ἐναρέτῳ — ἀρίστῃ
καὶ διατυπωθέντα — omittit
B οἰκίᾳ διάγων = διάγων οἰκιᾳ
μεμβράναις = βεμβράναις, sic dedit Amanuensis ex antiquiori minuscula scriptura Graeca confundens ϐ et μ
γενομένης — γενομέναις
περιελθούσης — περιελθούσαις
βίλφ — ϐίϐλφ
γὰρ ἄν — γάρ
δυνηθείη — δυνήσεται
C τάτε — τά τε
ἀλλά καὶ — ἀλλὰ γὰρ καὶ
D ἠκκλησίας — ἐκκλησίας
γεγενημένην — γενομένην
761 τοῦ ἐν — τοῦ καὶ
ἀληθῶς — ἀληθεῖς
ἐκείνῃ — ἐκεῖσε
ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀναγεγραμμενοις ad πιστεως — τὰ ἐκεῖσε περὶ πίστεως ἀναγεγραμμένα
τῃ τῶν — ἐν τῇ τῶν
B ἐκκλησίας — omittit
ἀποστολικῆς — εἰλικρινοῦς
τῶν τῆς ad συμμορίας — τῆς συμμορίας τῶν τοῦ αἱρετικοῦ εὐτυχοῦς ὁμοφρόνων
ἐκείνοις — ἐκείνης
ἁγίῳ ˙τὰ τοῦ — ἁγίῳ παρὰ τοῦ
τοῦ Ἀρείου — ἀρείου
προσφέροντες — προφέροντες, ut conjectura marginis editionis
C φρονούτων — φρονούντων
ὑπὲρ τοῦ τῆς — ab his incipit 1 m.
ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ — ἀλλ' ἢ ἀπ' αὐτοῦ
D τοῦ ζῶντος — ζῶντος
θεατὸς — ἦν θεατὸς, ἦν suppleto 1 m.
E ἐϐρότησε — ἐϐρόντησε
εἰ γὰρ διὰ — εἰ γὰρ καὶ διὰ
προσείληφεν — προσείληφα
764 καὶ υἱοῦ — καὶ ἐμοῦ
B τῆς ἐκκλησίας — τὰς ἐκκλησίας, sed τὰς ex 2 m. in fine lineae suppletur in chartula superposita
δι' Ἀρείου — διὰ ἀρείου
ξένα — κένα, sed sub κ forte fuit primo ξ
πολυάνθρωπων (sic, et accentus sphalma indicat) — πολυάνθρωπον
C ἀνδρὶ παλαιῷ, ἄγαν — ἀνδρὶ, παλαιῷ ἄγαν
συγγραφέων = addit διαφόρων
D ὀφέλειαν — ὠφέλειαν
αὐτοῦ Κωνσταντίνου = αὐτοῦ κωνσταντίου, ut vult margo male impressus
E Κεφαλαιον ά — omittit, ut etiam in sequentibus, sed praeponit Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ϐασιλείας κωνσταντίνου
Εὐσέϐιος — ὁ εὐσέβιος
Κωνστάντινος (sic, et accentus innuit sphalma) — κωνστάντιος
765 πρᾳότατος ... εὐνοϊκώτατος — πρᾳότατα ... εὐνοϊκώτατα

σοφρωνεστάτῳ (sic) τε — σώφρονι
B ἔτι πολὺ — ἐπὶ πολὺ
ζηλωτὴν — ζηλωτὸν
τετιμημένου — τετιμημένον
ἀνεγηγερμένου — addit πολέμῳ τε ἐννόμῳ παραταξαμένου
παραδοξότατα — jungit praecedentibus
C ἐσχίστῳ — αἰσχίστῳ
Λικινίου — λικιννίου, confer notas supra p. 135, 141, 143
πεμθησομένου — πεμφθησομένου
ὁ καὶ τιμῇ — ὁ τῇ τιμῇ
τόντε — τόν τε
πανστρατιᾷ — πανστρατὶ
ὁ δὲ Ῥουφῖνος — Resumit noster ab his praemisso: Περὶ τῶν ὁμοχρόνων βασιλέως κωνσταντίνου μαξεντίου καὶ μαξιμίνου
D τοῦ Διοχ. — τὴν τοῦ Διοχ.
Κωνσταντίνου — κωνσταντίου
οἵδε — οὗτοι
εὐρώπη — εὐρώπης
768 Κεφαλ. ϐ'. — omissa nota ista praemittit: Περὶ τῆς τυραννίδος μαξεντίου
τραννίδος — τυραννίδος
προτιμήσεις — προστιμήσεις
B ἀνασφαλὲς — οὐκ ἀσφαλὲς, sed οὐκ in rasura, in qua ex loco spiritus videtur fuisse ἀνασφαλὲς, correctio videtur 1 m.
εὐρεπῆ — εὐπρεπῆ
τοῦς φ., sed accentus ipse sphalma arguit — τοῖς
C εἶπεν — εἰπεῖν
τάς τε νεωτ. — τάς γε νεωτ.
μῆλλον — μᾶλλον
Φράγκων — φράγγων
D Βρετανοὺς — ϐρεττανούς
τοὺς φίλους — τοὺς δὲ φίλους
E λογισμὸν — λόγον
Φράγκων — φράγγων
τῆς Ἰταλίας — τοῖς ἰταλίας
769 ἐκεχειρίας — ἐκκεχειρίας (sic) καὶ
ἀξιώμαχοι — ἀξιόμαχοι
B φρόνημα — φρόνημά τε
ἤδη δὲ — ἤδη
C δ' ἀληθῆ — δὲ τἀληθῆ
τοῦ συμϐόλου — τούτου τοῦ συμϐόλου
D Κωνσταντίῳ — κωνσταντίνῳ
φλόγξ — φλὸξ

E συμπαρατατττόμενοι — παρατατττόμενοι
772 δαιμόνιον διὰ φωνῆς — διὰ φωνῆς δαιμόνιον
καὶ πῶς — καὶ ὅπως
μή τις — μή τίς με
τοῦ Θεοῦ — τοῦ χριστοῦ, ut margo
B ἀλεξιφάρμακόν — ἀνεξιφάρμακόν
πειρασθέντες — πειραθέντες
ἐν οὐρανῷ — omittit
C χρησοκολλήτοις — χρυσοκολλήτοις
φέρειν — φέρεσθαι
τὴν νίκην — νίκην
D ἀπὸ τῶν τ. — ὑπὸ τῶν τ.
παγίς ἧ — παγίς ἦν
E Μουλαίαν — μουλϐίαν
καθά φησιν Εὐσέϐιος ὁ Παμφίλου — omittit hic
773 φησίν — omittit, et hic addit καθὰ φησὶν εὐσέϐιος ὁ παμφίλου
δόξαις — δόξῃ
ἐμφερῆ Κωνσταντῖνος — ἐμφερῆ· κωνσταντῖνος δὲ
αὐτὸν — post hoc inserit ἅμα κομιδῇ νηπίοις καὶ γυναιξὶ, et omittit postea
B ὑποδεχομων — ὑποδεχομένων
παρασαλευόμενος — ὑποσαλευόμενος, μηδὲ ἐπαιρόμενος τοῖς ἐπαίνοις
ἐκεῖνος — εἰκόνος
στήσαντες — στήσαντας, sed ας superscribitur in rasura serius
C ἀνδρίας — ἀνδρείας
τῶν τυράννων — τοῦ τυράννου
ἐλευθερώσας — ἐλευθέρῳ
Λικινίου et Λικίνιον — λικιννίου et λικίννιον, ut supra, 765, C
λέγει ὧδε — ὧδε λέγει
θεοφιλοῦς — θεοφιλεστάτου
D τοὺς ἐν δεσμ. — καὶ τοὺς ἐν δεσμ.
ἐκκλησίας αὐτῶν — ἐκκλησίας
E καθαιρεῖσθαι, καὶ — καθαιρεῖσθάντως (sic per compendium in fine), sed 'ντως 2 m. in fine lineae in charta male habita, accentus vero ˜ supponit lectionem editionis, sequente ex spatio καὶ
τῆς τοῦ μετὰ — τῆς κατὰ
776 δὴ ἀπειρίαν — δι' ἀπειρίαν
μάλιστα Κωνσταντίνου, τοῦ πάντα αὐτοῦ διαφέροντος — πάντα αὐτοῦ μάλιστα Κωνσταντίνου διαφέροντος, et margine 2 m. ὑπερ (ὑπερφέροντος)

B Λικίνιον bis — λικίννιον bis
αἱρεῖται — αἱρεῖ
πᾶσάντε — καὶ πᾶσαν
συναγωγὼν — συναγαγὼν
πρῶτα — πρῶτον 2 m. in fine lineae in charta superposita
τῶν τε — τῶν δὲ
C ὡς τάχιστα, — jungit sequentibus
καὶ ἔπειτα — sic 1 m., sed nunc καὶ abrasum
αὐτῷ — sic prima scriptura, secunda nescio qua manu ἑαυτῷ
D τὰ τῆς καταστροφῆς — ἡ καταστροφὴ
συνέβη — omittit
ἅτε τις == ἅπαξ ὢν
ἔτ' αὐτῷ == ἐν ταυτῷ (ταὐτῷ)
δειναῖς — δεινῶς
ἐλαυνόμενος — ἐλαυνόμενον
πρὶν ἢ — πρηνῆ
E διαῤῥεῦσαν — διαῤῥεύσαντα
ξηρὸν ad ὑπολειφθῆναι — ξηρῶν δ' αὖ τῶν ὀστέων τοῦ σαρκίου ὑπολελειμμένων, εἴδωλον οἷά τι ὑπολειφθῆναι
ᾔδει — εἴδει
κατωρυγμένης — sic 1 m., 2 m. κατορωρυγμένης
προπηδῶσιν δὲ — προπηδῶσι τὲ
λήξεως — ἕδρας
777 καὶ τὸ πανύστατον ἐνδίκως ταῦτα — καὶ ταῦτα ἐνδίκως
ΟΥΤΩ ad ἀναπέφηνε capitulo praecedenti jungit codex, et post haec praeponit titulum.
ὃς ἐπιλοίπων — ὃς μόνος ἐπιλείπων
ἀναπέφηνε, — ἐναπέφηνεν.
ἀνανεώσεως in titulo — ἀνέσεως
ἀνανεώσεως — ἀνέσεως
θεμελίων — addit αὐτῶν
Θεοῦ — τοῦ Θεοῦ
B ἐννάτῳ — ἐνάτῳ
ἐγχαράττῳ τὴν σύνταξιν — τὴν σύνταξιν ἐγχαράττω
D σαφέστερος — σαφέστερον
ἀποδείξει ὁ λόγος — ὁ λόγος ἀποδείξει
E αὐτὸν — αὐτοῦ, ut margo
καιροὺς καὶ χρόνους, μεθιστῶν βασιλεῖς τε καὶ — καιρούς, καὶ χρόνους μεθιστῶν, βασιλεῖς τὲ
καθεῖλε — ὃς καθεῖλε
780 ἀναπέμπωμεν — ἀναπέμπομεν

B μονώτατος ὑπάρχων πανάγαθος παῖς, ἐν βουλῇ — υἱὸς βουλῇ, et υἱὸς quidem solum 2 m.
προθύμως — omittit
C μετὰ τὴν — κατὰ τὴν
Λικινίου — λικιννίου
D Λικινίῳ — λικιννίῳ
ἐτύγχανεν — ὥσπερ ἐτύγχανεν
εὖ φερομένης — εὐφραινομένης
μεγάλου — τοῦ μεγάλου
ἐπιγαμβρίας — ἐπιγαμβρείας
συγγενεία — συγγενείας
ὀθαλμοῖς — ὀφθαλμοῖς
E ἐμμένειν — omittit
781 Λικίνιος — λικίννιος
πάντας τε — πάντας
ἦν ἄρα — ἄρα ἦν
λέγων — sic 1 scriptura apparet fuisse, sed nunc λέγω ex rasura
σκότει μηχανωμένας — σκοτεινῷ μηχανευομένας
ἐπιβουλὰς — συμβουλίας
ἀρετῆς — ἀρετὴ, ut marg.
ᾧ δὴ — ὧν δὲ
B χωροῦσαν — αὐτῷ χωροῦσαν
βασιλεῖ — omittit
προφανῆ — addit λοιπὸν
δῆτα Κωνσταντίνῳ — δὴ κατὰ κωνσταντίνου
κἄπειτα — καὶ ἔπειτα
κατ' αὐτῶν — κατ' αὐτὸν, et etiam κατ' αὐτοῦ, ut videtur, sed τὸν et τοῦ seriori scriptura in fine lineae in charta superposita
φόνου — φθόνου
C λατρείας καὶ εὐχὰς — εὐχὰς καὶ λάτρείας
ἀποδίδωσι — ἀποδιδῶσι
μισόθεον — θεομισῆ
λογιζόμενος — sic 1 scriptura, sed 1 ipsa manu, ut videtur, λογιζόμενον, superscripto ν
D οἰκείων — omittit
ὑπέρμαχος — ὑπεράγαθος
784 ἔτ' ἀνεκτὸν — ἀνεκτὸν
φιλανθρωπίᾳ χρωμένου — αὐτῷ χρωμένου φιλανθρωπίᾳ τῷ δυσσεβεῖ
δυσσεβεῖ αὐτῷ — omittit
B διελόντες — διελθόντες
C ὑπὸ τοῦ — τοῦ
Λικινίου — λικιννίου

λεξίδια — λεξείδια
Λικίνιος — 1 scriptura λιχίνιος, 2 forte primae ipsius manus λικίννιος
βασιλεῖ — θεοφιλεῖ
ἐσκευωρῆτο — ἐσκευωρεῖτο
ἀνατολῆς — τῆς ἀνατολῆς
D φασὶν — sic per compendium 1 m., 2 m. κατὰ
στρατιὰν — σρατείαν
σὺν τῇ αὐτοῦ — τῇ σὺν αὐτῷ
πορίαν — πορείαν
E ἔμπλεος — ἔμπλεως
ἐγνωκὼς καὶ — ἐγνωκὼς τε καὶ
τὸν τῆς Νικομηδέων ἐπίσκοπον Εὐσέβιον — τῶν τῆς νικομηδέων ἐπισκόπων, εὐσέβιον
785 θαυμαστὸς — θαυμάσιος
Λικινίου. ὅτι — λικινίου (sic hic codex) καὶ ὅτι
δηλαδὴ ὁ τῆς — δηλαδὴ τῆς
B ὅτι μάλιστα — ὅτε (sic) μάλιστα
οὗτος — et ista lectio in codice, et οὕτως, quae primae videtur manus ex atramento; alterutra vero esset correctio
ὑπουργίας — addit αὐτῷ χάριν
μηδ' ἐμέ — μὴ δὲ μέ
τοὺς Εὐσεβίῳ παραπεμπομένους φανερῶς ὑπ' ἐμοῦ συνειλῆφθαι, συνέστηκεν — τοὺς εὐσεβίου, παραπεμπομένους φανερῶς ὑπ' ἐμοῦ συνειλῆφθαι συνέστηκεν
ἐκεῖνο — addit δὲ
τῆς Εὐσεβίου — τῆς τοῦ εὐσεβίου
C τῶν τότε — τῶν τε, sed sunt 2 m. in chartula superposita
D Εὐσέβιος, προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτατοι — εὐσέβιος, προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτατοι
συνίστατο — συνίσταται
788 τούτου — αὐτοῦ
πραιρέσεως — προαιρέσεως
ἐκεκελεύκειν — κεκελεύκειν, sed ε videtur dein abrasum, ut sit κεκελεύκεν, accentu non mutato
ἐτετηρήκει — τετηρήκει
διὰ τοῦτο — διὸ τοῦτο
B ἡμέτερόν — ὑμέτερόν
ἡμᾶς — ὑμᾶς
διαφυλάξοι — διαφυλάξει
Λικινίου — λικιννίου

C Λικινίου in titulo — sic 1 m., 2 λικιννίου; item statim infra
δ' ἑκατέρων — δὲ θατέρων
D ἐχουσῶν — ἐχόντων
στρατιωτῶν — στρατῶν
Βιθυνῶ — βιθυνῶν
789 Titulus libri II: λόγος β' τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.
Tit. cap. Λικινίου — sic 1 m., 2 λικιννίου
B πιστοτάτην — cum τάτην incipit supplementum manus ejusdem ac libri tertii, usque ad pag. 804, B, δικαιότερον ὑμᾶς inclusive
ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησία — τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκκλησιῶν
εἰρήνη — Post haec inserit ἐκ τοῦ δεκάτου τόμου εὐσεβίου τοῦ παμφίλου
κατὰ πάντων — κατὰ πάντα
C μεσυμβρίαν — μεσημβρίαν
διομένης — δυομένης
αὐτῶν — αὐτὴν
πρὶν — omittit
(παρῆν δὲ αὐτοῖς.) — παρῆσαν δὲ αὐτοῖς
D τοσαῦτα — addit οὖν
E ἀκριβῶ — ἀκριβῶς
πληρώσας ad ἀπόνως — omittit
792 βλασφημίας — sic 1 m., 2 βλασφήμου, addit vero ipsa 1 m. μοχθηρίας
τιν' ἂν — τινὰ ἢ
μικρόντι — μικρόν τι
ἀπολογιτικῷ — ἀπολογητικῷ αὐτοῦ λόγῳ, ut margo
B αὐτοῦ τοῦ ἁγίου — τοῦ ἑαυτοῦ ἁγίου, sed ε reprobatur seriori manu
C ἱερωσύνης ἀρχὴν — ἀρχιερωσύνης ἀρχὴν
μεγαλοπρεπὴς — μικρομέγεθος (sic)
ἐπὶ τούτου — ἐπὶ τοῦτο
D ὑφίσταται — sic in textu, in margine, nescio qua manu, ὑφίστησιν
Περὶ τῆς — marg. minio ιδ'
E ἠξιοῦσθαι — ἠξιῶσθαι
πολλῆς — καὶ πολλῆς
793 τέως — praecedentibus jungit
τὸ κακὸν ἀπὸ ad τὸ χεῖρον — omittit
B πρὸς αὐτοὺς τοιάδε — τοιάδε πρὸς αὐτούς
'Αλεξανδρείας — omittit
Post titulum minio ιε'
C εἴτε χ. — ἢ χ.
τὸ τοιοῦτο, ρ. — τὸ τοιοῦτον, ρ.

ἀκεραίων — omittit
D ῥήματα — ῥημάτια
προσέχητε — μὴ προσέχητε
αὐτοῦ — ἑαυτοῦ
διὰ τούτων — τοῦτον
E Ἀχιλλεὺς — 1 m. ἀχιλεύς, 2 m. ἀχιλλεύς
796 δόγμα Ἀρείου — omittit
λέγετα — λέγεται
γενόμενος καὶ ad Θεῷ σοφίᾳ inclusive — omittit
B πάντα — τὰ πάντα, sed τὰ serius reprobatur
ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, οὔτε — ὁ λόγος τὸν πατέρα, οὔτε τελείως
καὶ αὐτοῦ — καὶ ἑαυτοῦ
οἶδεν — sic 2 m., 1 m. εἶδεν erat
τραπῆναι — omittit
C ἰσχύουσι — ἰσχύσουσι
Χριστοῦ — sic 1 m., 2 m. χριστῷ
D ὁ μονογενὴς — μονογενὴς
E ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ὁ υἱὸς — ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ
797 μὴ τελείως = οὐ τελείως
B ἀσεβὴς ἔλθῃ — ἔλθῃ ἀσεβὴς
τολμήσασαι — τολμῆσαι
C ἐπεκηρύχθησαν — ἀπεκηρύχθησαν
τοῦτο δὲ — τοῦτο γὰρ
ὅτι ἐγώ — ἐγώ
καιρὸς — καιρός μου
D πορευθῆτε — addit οὖν
ἀποδείξαντες — ἀποδείξαντές τε
ἐκκλησίας τε — ἐκκλησίας
ἀγαπητοὶ — addit καὶ τιμιώτατοι
E μὴ προσδέξησθε — προσδέξησθε, sine μὴ, et 1 scriptura erat προσδέξασθε
φρονοῦντας, ὡς — omittit
800 σύμψυφός εἰμι — σύμφηφος εἰμί. Ceterum
B cf. Athanasii Opera, t. I, 400, seqq.
Διόσκορος πρεσβύτερος — διόσκορος, omisso πρεσβύτερος, in fine lineae, ut et infra eadem de causa saepe, non semper.
Ἀλέξ. πρεσβ. ὁμοίως — in fine lineae omittit ὁμοίως
C Ἀγαθὸς πρεσβύτερος — ἀγάθων
Προτέριος πρεσβύτερος — προτέριος
Ἀμμώνιος δ. ὁ. Μακάριος δ. ὁ. Πιστὸς δ. ὁ. Ἀθανάσιος δ. ὁ. — μακάριος δ. ὁ. ἀμμώνιος δ. ὁ. ἀθανάσιος δ. ὁ. πιστὸς δ. ὁ.
D Ὀλύμπιος δ. ὁ. Ἀφθόνιος δ. ὁ. — ἀφθόνιος δ. ὁ. ἀλύμπιος δ. ὁ.

Παῦλος δ. ὁ. Πέτρος δ. ὁ. Ἀμυντιανὸς δ. ὁ. Γαΐος δ. ὁ. — ἀθανάσιος δ. ὁ. πέτρος δ. ὁ. παῦλος δ. ὁ. γαΐος δ. ὁ. ἀμυντιανὸς δ. ὁ.
Μαριώτου — μαρεώτου
Ἀπολλως — Ἀπωλὸς 1 m., 2 Ἀπολὼς
Ἰγγένιος πρεσβύτερος — ἰνγένιος
E Σωστρᾶς πρεσβύτερος — σωστρᾶς
Ἀμμωνᾶς πρεσβύτερος — ἀμμωνᾶς
Σερῆνος — σερῖνος
Ἡρακλῆς πρεσβύτερος — ἡρακλῆς
Ἀγαθὸς — ἀγάθων
801 Σαραπίων — Σαῤῥαπίων
Κομὼν δ. ὁ. Μάρκος δ. ὁ. — μάρκος δ. ὁ. κομὼν δ. ὁ.
Ἀλεξανδρος διάκονος — ἀλέξανδρος
Τύρφων — Τράφων
Πτωλαρίων — Πτολαρίων
B ἐγένετο — ἐγίνετο
δι' ἀνδρὸς — διὰ ἀνδρὸς
Κορδούβης — κουρδούβης, et marg. 2 m. κουδρούβης; cf. supra p. 148, col. 2 versus finem, et infra ubi occurret nominis mentio, ut statim infra
C διαπεφθῆσα — διαπεμφθεῖσα
Κορδούβης — κουρδούβης, 2 m. superscripsit ρ post δ, voluit, ut supra, κουδρούβης
D πυνθάνοιο — πυνθάνοιτο
ἀρχῆς προσῆκος — ἀρχῆς προσῆκον
E προτίθησιν — προστίθησιν
ὥστε — ὡς
804 B εμπνέυουσιν — συμπνευούσιν
μεγίστου — μεγάλου
ἐπσκεψώμεθα — ἐπισκεψώμεθα
διχονοίᾳ — διανοίᾳ
C ὑφ' οὗ — ἐφ' οὗ
προσφωνήσει — προφωνήσει
περὶ μὲν τῆς — περὶ μὲν οὖν τῆς
ἃ δὲ ὑπὲρ — ἃ δὲ ὑπὸ
λογισμοῦ — λογισμῶν
D θρησκείαν — θρησκεία καὶ
ἐκκαθάραντες — εἰσκαθάραντες
ἠδεῖα — sic textus, in margine vero ratione satis dubia videtur innui lectio ἡδίων, quam habet margo editionis
ἀπόθεσιν — ὑπόθεσιν
καὶ συνθεραπόντων — τῶν συνθεραπόντων
E ἐνχωρεῖ — ἐγχωρεῖ
αἰσθήσησθε — αἰσθήσεσθε

805 χαίροντας — χαίροντα
ἐπ' εὐφήμοις — ὑπ' εὐφήμοις
κρείτονι — κρείττονι
B Titulus, codex marg. ιζ'
C ἐκκαιδέκατον (sic) — ἑξκαιδέκατον, et marg. in quo plura ab initio perierunt, vel ita evanuerunt ut legi nequeant, manu altera: .... τῷ ἑξκαιδε............. ὁ μέγας κωνσταντῖνος συνέλ(εξ)ε σύνοδον
εἰρήνης — ἱστορίας εἰρήνης, sed ἱστορίας reprobat 1 manus
βιβλίῳ τῶν — βιβλίῳ τῷ
D Ἄραβας — ἄρραβας
Παλαιστίνους — παλαιστηνούς
ὁρμωμένους — ὡρμημένους
ἐκκρίτους — ἐγκρίτους
Ὅσιος sine articulo
E ὑστέρει — ἠσθένει
μεθ' αὐτὸν — μετ' αὐτὸν
808 συνάψας εἰρήνης, — συνάψας, εἰρήνης
καὶ πολεμίων — πολεμίων, omisso καὶ
χορείας — pro hac voce χο.... et infra εὔρος, ex passa charta non liquet de ceteris
ὑστερεῖτο — ὑστερεῖται
ἀκολούθον — ἀκολούθων
B ἦσάν τε — ἦσαν δὲ
σητηρεσία — σιτηρέσια
C marg. ιη'
Λικινίου — ipsa 1 manus, ut videtur, superscripto ν voluit λικιννίου
ἐπίσκοποι — οἱ ἐπίσκοποι
ἠρῆτο, πρὶν ἂν — ἠρεῖτο, πλὴν ἂν
αἰδῶς — αἰδῶ
ὁ βασιλεὺς ὁ πανεύφημος — ὁ πανεύφημος βασιλεὺς
D post χαρισαμένου sequitur manu seriori in textu ὧδε πως, et marg. λέγων, et dein minio item in marg. ζήτει ἐν τῇ ἀρχῇ κ. τ. λ. cf. supra p. VII, b, in quinternione I. Totum vero cap. VII, quod in codice est fol. 19 r. et seqq. est manus ejusdem ac libri III, ut monui l. c.
Cap. VII, marg. ιθ' et in ima pagina minio ὧδέ πως λέγων, quae in textu edito praecedunt capitulo, cf. notam praecedentem, et locos ibi allatos
ἐπιστημοτέραν — τὴν ἐπιστημοτέραν

E κυριακὸν = τὸ κυριακὸν
τοῦτο δὲ — τούτου δὲ
ὁ μαλὴ — ὁμαλὴ
809 οὐ τέχνη τις προσλαμβάνουσι — ὁ τεχνίτης προσλαμβάνουσιν
B λέγω — λόγῳ
κυριακοῦ — addit οἴκου
C ἥτις = sic ex correctione in textu, et etiam marginali seriori; primo εἴ τις
ἡ — ἧ
D ἐμὲ τοῦ — ἐμὲ ὑπὸ τοῦ
οὖν λέγωμεν — γοῦν λέγομεν
μάλιστα — τὰ μάλιστα
τούτου πράγματος — τούτου τοῦ πράγματος
ὑψυλὴ — ὑψηλὴ
E οὕτω — οὕτως
τετάχθαι — τετέχθαι
812 ἥτις — ἡ τίς
ὑμετέρῳ — ἡμετέρῳ
πραγμάτων τε πάντων — πάντων τε πραγμάτων
προιμίοις — προοιμίοις
οἰκκτήριον — οἰκητήριον
B ἆρα; — ἄρα·
ἀλλ' ἀπὸ — ἀλλὰ ἀπὸ
δασκαλιῶν — διδασκαλιῶν
θεότητα — sic 1 manu, 2 vero, ut apparet, voluit θειότητα
C κατ' ἀξίαν — καταξίαν
οὔτις — οὐ τίς
ἐπαίνους — ἐπαίνου
σταθηρὸν — σταθερὸν
θάλασσαν — θάλατταν
D διὰ γῆς — ὥσπερ διὰ γῆς
αὐθάδειαν — αὐθάδιαν, sed correctum, serius fortasse, videtur ut editum
μολλούσης — μελλούσης
καθωσιωμένης — καθοσιωμένης
πολυδύναμος — παντοδύναμος
E ἐνοικοῦντος — ἐνοικοῦν τὲ
εἶναι — εἶμαι (sic)
οὕτως — οὕτω
ἐπολεθρίου — ἐπ' ὀλέθρου, sed ipsa 1 manus deinde ἐπ' ὀλεθρίου
813 καθωσίωσις — καθοσίωσις
εὐπορίαν — εὐπορίᾳ
αἱ... κακόνοιαι — sic primo, sed dein, secunda fortasse manu, ἡ... κακόνοια

παντοδυνάμενον — πάντα δυνάμενον
τῆς τοιαύτης — omittit τῆς, et in τοιαύτης nonnulla initio ex correctione sunt, 1 manus ut videtur
ἐπαιτούσης — ἀπαιτούσης
οὕτως — ὄντως
B ὥσπερ — ἅσπερ
πρῶτον ἐχθρὰς — ἐχθρὰς πρῶτον
πάθει — πάθη
μανίαν — μανίας
C καὶ ἡ ἀνθρωπεία — καὶ ἡ ἀνθρωπία, sed marg. serius καὶ ἡ ἀνθρωπεία
δεδύνηται — δύναται
μὲν — μετὰ, non μεστὰ ut margo editus
D ἀπολώλει — ἀπωλώλει
τὸ ἄδικον ad τῆς βασκανίας secundum — omiserat in textu, sed manu coaeva suppletum in margine, sed legit ὄντως pro οὕτως et εὑρέθη pro ηὑρέθη
E τοῦ ἁγιωτάτου αὐτοῦ λόγου — τοῦ αὐτοῦ λόγου τοῦ ἁγιωτάτου
παρέχει — παρέχειν
816 καὶ χαλκὸν, καὶ ἄργυρον — καὶ ἄργυρον, καὶ χαλκὸν
ἀπαγγελλόμενοι — ἐπαγγελόμενοι
ὁρῶσιν, ὅτι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις ὑπερηφάνως — ὁρῶσιν ὑπερρηφάνως (sic), ὅτι τοῖς ἑαυτῶν ἔργοις
B παντοδυνάστης — πάντα δυνάστης, sed 1 manu deinde πάντων δυνάστης
οἰκείας — οἰκίας
καὶ ἀκμάζειν δύναιτο — δύναιτο καὶ ἀκμάζειν
C ταύτης, πάσης τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας — omittit
τὰ δὴ — τὰ δὲ
καὶ οὐ δύναται — καὶ οὐ δυνήσεται
σκέπτεσθαι — ὁ πότε
D ἡμῶν — ἡμᾶς
πρόσταγμα ἐτύχθη, μετὰ — πρόσταγμα μετὰ
ἐφυλάχθη μετὰ — ἐφυλάχθη, ἐτέχθη μετὰ
αὐτὴ — αὕτη
E κατεψυφίσατο — κατεψηφήσατο
817 ἁγιωτάτη — ἁγνοτάτη
ὑμετέρας — ἡμετέρας
κοινῆς καὶ πάντων — κοινῆς τε πάντων
ἀνάσχησθε — ἀνάσχοισθε
οἰκείσας — οἰκίας, quod dein correctum οἰκείας
B ὑμεῖς — ἡμεῖς
ἡμετέρας — ὑμετέρας, quod dein correctum ἡμετέρας
ἄνοιαν καὶ εἰρήνην τῆς καθολικῆς εὔνοιαν πίστεως — εὔνοιαν καταξιώσητε εἰς μίαν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην τῆς καθολικῆς πίστεως
βάλλειν ἡμῶς — βάλλειν ἡμᾶς
δυσμενεῖν — δυσμενέσιν
C πατράσι προσέφερε — πατέρα φέρων, dein correctum serius πατράσι φέρων
καὶ πρὸς — καὶ πρός,
Θεόγνης — Θεόγνιος
Μάρης — μάρις, sed ι ex η videtur refictum
D ἀντέπραττον — ἀντεπράττοντο, sed serius correctum ut editio
τούτοις γενναίως — τούτοις δὲ γενναίως,
ἀρχιδιάκονος — ὁ ἀρχιδιάκονος
E εἰρείκαμεν — εἰρήκαμεν
Post συνήδρευεν, ut monui p. VII quaternionis I, repetitur initium sermonis Constantini, quod tamen lineis ductis reprobatur, his praemissis in margine: καὶ τοῦτο εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς ἐλλείψεως. ιθ'. et seriori manu δεδιδόευται. In textu vero praemittitur: ἔλλειμα ἐκ τῆς πρώτης (ipsa 1 manu corrigitur δευτέρας) πραγματείας τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς, εἴτε ἱστορίας χρὴ εἰπεῖν, εἴτε πρακτικῆς εἰδήσεως. κεφάλαιον ιθ'. λόγος κωνσταντίνου σεβαστοῦ προσφωνητικὸς πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον. Secundum istud exemplar procedit usque ad τῇ τῆς col. 809, l. 5, et concordat cum primo codicis exemplari
820 Tit. omittit notam numeri Capitulorum, ut etiam deinceps
Ὅπως — Ὅπου
γενομένων — γινομένων.
B μήτ' ἐγκύψαι — μήτε ἐγκύψαι
ὑμᾶς — sic primo, sed dein prima ipsa manu ἡμᾶς
ἁπάντων ὑπερέχοντας — ὑπερέχοντας ἁπάντων
C θαυμάσειαν — θαυμάσαιεν
τούτῳ ὑπ' αὐτοῦ — τούτῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ
D συμηνάμενος — σημηνάμενος

σύμβασιν — manus serior voluisse videtur συμβήβασιν (sic)
προσκομισθῆναι — κομισθῆναι
ἐπισκόπων, περὶ — τῶν ἐπισκόπων, πυρὶ
χρῆναι — prope hanc vocem in margine manu seriori Κε, cum σ appicto in alto: quid sibi velint nescio
ἐγεγόνει — ἐγεγόνειν
συγκαλύψαι ἐν τῇ — συγκαλύψαι ἂν τῇ, ut margo editionis
E δι' ἀλλὰ — δὲ ἡμέρας ἀλλὰ
ἀλθείας — ἀληθείας
821 πίστην — πίστιν
Post ἐκήρυττον abrumpit, et resumit 825 C cum τριάδος ὑποστάσεων
D δεῖξαι, ταῦτα οὕτως ἔχειν — ταῦτα οὕτως ἔχειν ἀποδεῖξαι, sed ἀποδεῖξαι 2 manu in margine prope ἔχειν additur
ἀντιποιούμενοι — addit ὑπεγόγγυζον λίαν τρυχόμενοι·
ὑπὲρ — οἱ περὶ
E ὁμοίως — ὅμως
ἑάλωνται — ἑαλῶντο·
καὶ μετὰ τοῦ τῆς — μετὰ τοῦ καὶ τῆς
αὐτῶν — sic erat prima manu, sed nunc abrasum fuit compendium ῶν, substituto ut apparet οῖς, ut in margine editionis
828 τοῦ κυρίου — κυρίου
ἀοράτων καὶ ὁρατῶν — ὁρατῶν καὶ ἀοράτων
Titul. Ὅπου τῶν φιλοσόφων Ἀρείου — Ὅπου εἷς τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ ἀρείου
B τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἡμετέρους — τοὺς ἡμετέρους ἐπισκόπους
ἐκ τῆς διὰ — διὰ τῆς ἐκ
ἤ ποτε — ἦν ποτὲ
ὄντων — sic prima manu, 2 ὄντος
ὁ ἀγὼν — ἀγὼν
C ὁ μοῦ — ὁμοῦ
οὗτος — οὕτως
D ἐγχέλυος — sic correctum, prima manu ἐγχήλυος
νοημάτων usque ad ἵνα δείξῃ — νοημάτων, ἐκ τῶν οἰκείων ῥημάτων ἁλισκόμενος συγκατέπιπτεν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως κορυβαντιῶν ἀλαζονικῶς κατὰ τῆς εἰρηνικωτάτης συνόδου ἐφέρετο ἐλπίζων νικᾶν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ ἐν αὐτοῖς ἀηττήτου πνεύματος χριστοῦ. Ἀλλ' ἵνα δείξῃ. In fine vero marg. ση, cf. supra pag. 138, not. 3
E δαίμονα ἰσχυρῶς κατεσίγησεν, οὐ μόνον, — sic primo, nisi quod legit κατεσίγασεν, sed ipsa prima manus deinde δαίμονα οὐ μόνον ἰσχυρῶς κατεσίγασεν (sic intactum ex prima scriptura)
ἐσταυρωμένων — ἐσταυρωμένον
συνομιλίας — ὁμιλίας
829 εἴποις — εἴπῃς
ὑπεστήσατό τε — οὗτος ὑπεστήσατο
B ἠλευθερωκέναι — ἐλευθερωκέναι
C μηδὲν ἕτερον — καὶ μηδὲν ἕτερον
λόγους — λόγοις λόγους
στόματος — τοῦ στόματος
D ἀντιτάξεσθαι — ἀντιτάξασθαι
ὡς ἐγὼ — ὡς ἐγώ γε
φωτισθεὶς — φωτισθείς τε
E Tit. ἐφευρεθείσης — εὑρεθείσης
Πρότασις — Ἡ πρότασις
ἀνθρωπόμορφον ἄν τις λέξοι — ἄν τις ἀνθρωπόμορφον λέξῃ
832 ἄρα — ἆρα
B εἶνε — εἶναι
Εὐσταθίου — εὐσταθίου εἰς αὐτό.
ἄνθρωπον· ἐπήγαγε — ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, ζήτημα ἐνέβαλε νοῆσαι ἡμᾶς, πρὸς τίνα ἔλεγε τὸ, ποιήσωμεν· εἰπὼν γάρ· καὶ εἶπεν ὁ θεὸς ποιήσωμεν ἄνθρωπον, ἐπήγαγε
C ἄρσεν — ἄῤῥεν
οὕτως ὁ Θεὸς — οὕτω θεός
πανάγαθον — πανάγιον
D ἄρα — ἆρα
ὁμοίωσιον — ὁμοίωσιν
E τούτων — τούτου
Κουρδούβης — sic 1 manu, 2 κουδρούβης
833 καθάφατε — καθὰ φατὲ
βλασφημιοῦντες — βλασφημοῦντες
προκεκτίσθαι — sic primo, nunc rasura effictum προεκτίσθαι
κτιστὸν υἱὸν — κτιστὸν θεὸν
γεγενημένος — γεγεννημένος
B εἰ γὰρ — εἰ γὰρ καὶ πάντα
ἀλλ' ἐπείπερ — ἐπείπερ
C ἐπισκόπου Ὁσίου — ὁσίου ἐπισκόπου
Κουρδούβης — sic 1 manu, 2 κουδρούβης

τὴν σωμάτων — τὴν τῶν σωμάτων
κατὰ νοερὸν — κατὰ τὸ νοερὸν
D ἵνα ἅπερ — ἵν' ἅπερ
τοῦτ' ἔστι — τουτέστιν
οὕτω — οὕτως
τῷ ἀνθρώπῳ — καὶ τῷ ἀνθρώπῳ
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
E ἀπαραλείπτου — ἀπαραλείπτως
θείων — δύο
ἀνέθηκεν — ἐνέθηκεν
836 τάτε bis — τά τε bis
B τοῦ ἀποστόλου — τῶν ἀποστόλων
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
C Καισαρίας — καισαρείας
Τυάννων — τυάνων
λόγον — λόγων
οὐδὲν ὃ γέγονε, κτίσμα δὲ καὶ ὁ — οὐδὲ ἕν, ὁ κόσμος δὲ κτίσμα, καὶ ὁ
ἔκτισεν ἄρα — ἄρα ἔκτισε
D ὅτι πάντα δι' ἐργαλείου — ὅτι ὡς δι' ἐργαλείου πάντα
αὐτὸν πάσης — αὐτὸν πρὸ πάσης, ut conjectura marginis
καὶ πρὸς — πρὸς
σοί τις — σοὶ τίς
E τί καὶ τὸ — ἢ τὸ
ἐργαλεῖον — ἐργαλεῖα
φιλότοφε — φιλόσοφε
ὡς ἀΐδιον — συναΐδιον
837 ἐργαλεῖα — ἐργαλεῖον
κατ' εἰκόνα — κατ' εἰκόνα θεοῦ
προσώπου — προσώπων
ἐποίνοιαν — ἐπίνοιαν
τρανωτέραν δέχου — τρανοτέραν δὲ ἔχω
μόνον τὸ — omittit
δειχνῦσαν — δεικνύουσαν
προφήτου — τοῦ προφήτου
B αυτὸς — αὐτὸ
εἶπαν — εἶπον
ὑπ' αὐτοῦ — αὐτοῦ
ἢ μὴ — εἰ μὴ
C θεῖναι — θεῖαι
D ὁσιοτάτων — ὁσιωτάτων
οὕτως, ὦ φιλόσοφε — οὕτως φιλόσοφε
ἔφης — φῂς
γένημα — γέννημα
ταῖς τοσαύτας — ταῖς τοσαύταις
τοῦτ' ἐστιν — τουτέστιν
E σαφεστέρως — σαφέστατα

σανάναρχον — συνάναρχον
γεννητῆς — sic ex correctione 1 manus, ut apparet; primo fuit γεννητῆς
δῆλον ὅτι — δηλονότι
840 τελειοτάτως — τελειώτατα
ἐγεννήθησαν — ἐγενήθησαν
τοῖς Ἰουδαίοις — τοὺς ἰουδαίους
προαναφωνῶν — sic nunc ex rasura, primo erat, ut apparet, προσαναφωνῶν
παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη — παιδίον ἐγεννήθη υἱός. καὶ ἐδόθη
ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος — omittit
B ἡμεῖς φατέ — ὑμεῖς φατέ· ἀλλὰ πάλιν ἐπαναληπτέον τὴν λέξιν· θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος
Παῦλος ὁ ἀπόστολος — ὁ ἀπόστολος παῦλος
πεσῶν τῶν κτιστῶν — τῶν κτιστῶν πασῶν
ἀπέδειξαν — sic nunc est ex rasura et accentu mutato seriori manu, primo fuit ἀπεδείξαμεν
C ὁδῶν — sic ex correctione seriori, primo ὁδὸν
εἴποιμεν — εἴπωμεν
ὁδῶν — ut supra in titulo, sed infra E, ut editio
D Παλεστίνης — παλαιστίνης
ὡς οἴει — ὡς οἴεσθαι
ὦ φιλόσοφε — φιλόσοφε
φήσομεν ὃ οἱ — φήσομεν· οἱ
E φιλόσοφε — ὦ φιλόσοφε
προτείνομεν — προτείνωμεν
καθ' ἡμέραν — καθημέραν
πρὸ τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι — omittit
841 πατρὸς — πρὸς, ut margo editi
οἱ ἐκζητοῦντες — ἐκζητοῦντες
τῆς Μερὰν καὶ Θαιμὰν, καὶ οἱ μυθολόγοι — omittit
ὀλίγον — ὀλίγα
B ηὐφράνθησαν — εὐφράνθησαν
εὐφροσήνης — εὐφροσύνης
C ὑπ' αὐτοῦ — αὐτοῦ
φύσεις — φράσεις
ποιήσαντος — τοῦ ποιήσαντος
ἔκτισέ με — κύριος ἔκτισέ με
ἐπήγαμεν — ἐπήγαγεν
ἐν γὰρ τῷ — ἐν τῷ γὰρ

D ὀδῶν — sic ex seriori correctione, 1 m. ὁδὸν, ut supra 840 C bis
καθ' ἡμέραν — καθημέραν
ὑμῖν — ἡμῖν
E ἐποίησεν Θεὸς — ἐποίησεν ὁ θεὸς
καὶ αἱ — ἃ αἱ
844 τοῦ πράγματος — secunda manus refingens locum evanidum male τοῦ πράγματι
ἐν βίβλῳ ἀναλήψεως — in margine ista serius et jam evanida apponuntur: ὅρα ὅτι ἔστι τῆς ἀναλήψεως μωσέως, οὐ δὲ ὁ νόμος. Locum vero hic allatum videre licet in Fragmento veteris versionis Latinae edito supra pag. 55
Ἰησοῦν — sic prima manus sed per compendium, sed serius plene scriptum
ἐν βίβλῳ λόγων — marg. ut in nota superiori: ὅρα ὅτι καὶ βίβλ.. μυστικῶν μωσ...
περὶ τοῦ Σολομῶντος — περὶ οὗ σολομῶντος
οὕτω — seriori cura οὕτως, 1 manu videtur οὗτος
B εἶπαν — εἶπον
ἐστι τοῦ κόσμου, προϋπάρχει — ἐστὶ τοῦ κόσμου, καὶ ἡ σοφία. Ὁ οὖν προγενέστερος ὢν τοῦ κόσμου, προϋπάρχει
τῆς γῆς — γῆς
C ἐνθυμήσει ἤδη — ἐνθυμήσει· δι' ὃν (2 manu ὃν, 1 manu ὧν) ὁ κόσμος προπρεσβύτερος (2 manu, 1 manu προπεσβυτέρως) οὖν τῶν τοῦ κόσμου φύσεων ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἡ σοφία ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐνθυμήσει ἤδη
ἀλλ' οὗτος — marg. seriori manu, ἤτοι ὁ ἀ... (ἄνθρωπος)
οὗτος μεταγενέστερος — οὗτος προγενέστερος
συνέσει — τῇ συνέσει
ἥ, δέδωκε — ἣν δέδωκε
ἑαυτοῦ — αὐτοῦ, sed 2 manus videtur voluisse αὐτοῦ, super αυ vero rasura est
D προϋπάρχων τοῦ — προϋπάρξαν τοῦ ex correctione 1 manus; in rasura sunt ά ξα, pro quibus quid fuerit non liquet, sed pro ξα videtur fuisse χω, pro τοῦ erat certo τῷ

κοσμοῦ, καὶ ἐν — κοσμοῦ ἐν
οὖν ἦν, κύριος — οὖν κύριος
E παιδοποιήσεις — παιδοποιΐας
ἐκδιδομένου — ἐκδιδόμενον
τῶν ἀνθρώπων — τῷ ἀνθρώπῳ
845 ὅπερ — οὗπερ
ἐν τῷ δὲ — ἐν τῷδε
B εἰς ἔργα αὐτοῦ — omittit
καὶ ὅτι δεῖ τοὺς προγενεστέρους παρεῖναι — omittit
τε τῶν — δὲ τῶν
ἱστορεῖν — ἱστορεῖ, sed primo erat, ut apparet, ν in rasura in fine vocis
παραγινομένας — παραγενομένας
ἐτέθησαν — ἐτάχθησαν, sed ταχ recentiori manu scripta; quid prius fuerit non liquet, sed ex vestigiis certo non erat ἐτέθησαν; initio videtur fuisse ει, et nulla vel una tantum litera ω interjecta erat ante θ
ἐν Σολομῶντι — ἐπὶ σολομῶντι.
C φησὶν αὐτός — φησὶν αὐτοῦ
καὶ ἄκρα — ἄκρα
ἡτοίμαζε — ἡτοίμασε
τῆς ὑπ' οὐρανόν — κατ' οὐρανόν, bis scriptum, sed semper seriori manu in charta male habita; de τῆς non liquet
ἤμην 1° — sic 1 manu, 2 ἦν
διὸ — δι' ὃν
D εὐτρέπισε — ηὐτρέπισε
συναστραφεὶς — συναναστραφεὶς
κεκλήρωται τῆς σοφίας — κεκλήρωνται | αἱ (primo erat οἱ) ἐνεργοὶ τῶν φύσεων πάροδοι. Ὅτι δὲ εἰς τὸ πρόσωπον εἴρηται | τῆς σοφίας: et in margine 2 manu σημείωσαι
λογικῆς — λογιστικῆς
E λογικῆς — λογιστικῆς
848 τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
ὡς σὺ φῄς — ὡς φῄς
B ἣν φῄς — ἣν φωνεῖ
ναὶ εἶπον — Ναί, εἶπεν
ἀδυνατεῖ — ἀδύνατον
εἶπεν οὐ γινώσκειν — εἶπε μὴ ἐπιγινώσκειν.
C Θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν — αὐτοῦ, τουτέστιν
κατὰ μόνας — καταμόνας
καθέδραν μου — καθέδραν
D κριτὴν — κριτικὴν

συνέσει — τῇ συνέσει
πλεῖον — πλείονα
τῇ ψήφῳ — τῷ ψόφῳ, ut margo editionis
E ὁ τῇ σοφίᾳ — ὅτι σοφία, vel etiam σοφίᾳ, cum vix raro iota adscribat codex
καὶ ὁ Παῦλος — ὁ παῦλος
849 ὃ φής — ὃ φὴς 1 scriptura, serior, 2 manus ut apparet, ὃ φησὶν
B βραχυτάταις — βραχυτάταις ταῖς
ῥήματα — τὰ ῥήματα
ὅ, τι βραχύτερον — ὅπερ βραχύτερον
C τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
ἐκ τῆς τοῦ λόγου — ἐκ τοῦ λόγου
ἱεροψάλτου — τοῦ ἱεροψάλτου
ὑπείληψαι — ὑπείληφας
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
D οὐρανοί — οὐρανοί, φησὶν,
καὶ ἄκουε — ἄκουε
ἀγένητος — ἀγέννητος
E οὖν οὐκ — οὐκ
συναγένητος — συναγέννητος
γνήσιος ὁ υἱός — γνήσιος καὶ ὁ υἱός, sed καὶ serius insertum
852 αὐτοῦ καὶ ὁ υἱός — καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
καὶ ἀσωμάτου — αὐτομάτου, sed correctum seriori manu ἀσωμάτου, καὶ vero semper omissum
ἡ εἰκὼν — sic 1 scriptura, nunc ἡ erasum
τοῦτω — τοῦτο
εἶπαν — εἶπον
B καὶ ζητεῖν πῶς καὶ — ζητεῖν, καὶ πῶς
καταλείπεις ζήτησιν — καταλείπει ζήτησιν ὁ ἀγέννητος· πῶς ἀγέννητος, οὕτως οὐδὲ ὁ γεγεννημένος καταλείπει ζήτησιν
ἐκέκτιστο — sic 1 scriptura, nunc ex rasura ἔκτιστο
ἡγρά — ὑγρά
C βούλεται — βούληται
εὐαγγέλιον αὐτοῦ — αὐτοῦ εὐαγγέλιον
θέλης — θέλεις
πενθοῦμέν — primo apparet fuisse πενθῶμεν, nunc ex imperfecta correctione videtur inductum πενθοῦμεν
E μετὰ τὴν — κατὰ τὴν
μυχαναῖς, οὐδὲ — μηχαναῖς, οὔτε
πατρὸς — τοῦ πατρὸς
853 ἀλλὰ ποιήσομεν — ἀλλὰ ποιήσωμεν
καὶ μὴ ὑπογόγυζε — μὴ ὑπογόγγυζε

γενόμενος — γινόμενος
οὖν — τοίνυν
B σαρκός — margine prima manu, sed plura abscissa in fine linearum: κατὰ τῶν εὐτυ . . . . στῶν καὶ μο . . . .
ἔστι — ἔσται
C γεγενημένος — γεγεννημένος
D τῆς γραφῆς — τὸ τῆς γραφῆς
E καὶ ἄκρα — ἄκρα
τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
ἐργάζεται — εἰργάζετο ex correctione 1 manus, primo videtur fuisse ut editio
856 ἐπισκόπου — omittit
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
ἔξω πῶς — ἔξω πρὸ
B οἶσθα — οἶδας
τίς ἐπὶ· — τίς ὁ ἐπὶ
ὡς — ᾧ
ὦ φιλόσοφος — ὦ φιλόσοφε
φιλόφος — φιλόσοφος
C αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δοθεῖσαν — αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ δοθεῖσαν τοῦ θεοῦ
σου — μοι
D ἀναμφίλεκτα — ἀμφίλεκτα
πνεύμαπος ἔχετέτι — πνεύματος ἔχετέ τι
περὶ αὐτοῦ λέγουσι — λέγουσι . . . . . . περὶ αὐτοῦ, ubi puncta dedi, rasura est
αὐτό τι — αὐτό· τί
E Πρωτογένους — πρωτογένου
ἐρήσομεν — φήσωμεν
καὶ ἐποίησε — καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς
αὐτούς· ὡς — αὐτόν· ὡς
857 ὁ δὲ δὲ — ὁ δὲ
Ἐλιοὺμ 1° — ἐλιοὺβ, sed in sequentibus ἐλιοὺμ
ἑτερούσιος — ἑτεροούσιος
B πνεῦμα ὄν· — πνεῦμα· ὢν·
τὸ, ὅτι ad Ἐλιούμ — omittit
ἐγένετο. ἀχώριστος — ἐγένετο. ἴσον ἐστὶ τοῦτο, τοῦ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· ἀχώριστος
C καὶ ὁ υἱός — ὁ υἱὸς
καὶ τὴν αἰσθητὴν — καὶ αἰσθητὴν
γὰρ ἐν — γὰρ καὶ ἐν
πάντα ταῦτα — ταῦτα πάντα
D λέγων — λέγει
εἴωθεν — εἴωθε γὰρ
ἡ χεῖρα — χεῖρα
εἶπαν — εἶπον

E διὰ τί; — διατί;
860 πεποίκεν — πεποίηκεν
πρόβολος — ὁ πρόβολος
B κρίματος — χρήματος, ut conjectura marginis editionis
καὶ συνυπάρχον — συνυπάρχον
ὑφ' ἡμῶν — ὑφ' ὑμῶν
πλὴν τὸ — sic primo, sed deinde ipsa prima, ut videtur, manu τὸ mutatum in τοῦ
C ἀκήκοά ποτε — ἀκηκόειν ποτὲ
σύστασιν. πρὸς ἐντελεστάτην γὰρ πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος οὐκ αὐτάρκη μοι τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα· λευκοτέρας γὰρ δεῖται — σύστασιν· οὐδὲ γάρ μοι αὐτάρκη τὰ ἤδη παρ' ὑμῶν λεχθέντα· πρὸς ἐντελεστάτην πληροφορίαν περὶ τοῦ πνεύματος. λευκοτέρας δεῖται
ἐναργεστάτων — sic 1 manu, 2 ἐνεργεστάτων
D ἀνθρωποίνοις — ἀνθρωπίνοις
ἐννοίας — ἐννοίαις
συμφέρεσθαι — συμφύεσθαι
E φισιν — φησὶν
καὶ διαιρέσεις διακονιῶν — καὶ διαιρέσεις δὲ διακονιῶν
διαρέσεις — διαιρέσεις
μετ' οὐ πολλά· πάντα δὲ ταῦτα — μετὰ πολλὰ· ταῦτα δὲ πάντα, sed infra 861, A, πάντα δὲ ταῦτα, ut editio
861 τρανωτέρα — sic primo, sed postea ex rasura τρανοτέρα
Σαμαρίτιδα — σαμαρείτιδα
πνεῦμα Θεὸς — πνεῦμα ὁ θεὸς
ἔνοιαν — ἔννοιαν
B ἁπλοῦς — ἁπλῆ
C ἐπανέλθομεν — ἐπανέλθωμεν
ὁρωμένης τε καὶ νοουμένης — νοουμένης τε καὶ ὁρωμένης
ἀεί ἐστι — ἐστὶν ἀεὶ
ἀτμήτως ἐκ — ἀτμήτως καὶ ἐκ
εἴποις — εἴπῃς
D οὐσίας ἐκείνης — ἐκείνης οὐσίας
ὄντων — ὄντα
αὐτοῦ τὸ ἅγιον — τὸ ἅγιον αὐτοῦ
τὰ βάθη — καὶ τὰ βάθη
E φ'σαντες — φήσαντες
πιστεύσθαι — πιστεύεσθαι
864 δὲ τῶν παρ' ὑμῖν — τῶν παρ' ὑμῶν

ἅγιον — τὸ ἅγιον
B καὶ ὁ ἀσεβὴς — ὁ ἀσεβὴς
εἰρήκαμεν, μίαν, οὐσίαν — εἰρήκαμεν......... μίαν οὐσίαν: rasura est in medio trium fere vocum
C μηκρόν — μικρόν
οὐ γὰρ — ἢ γὰρ
καταρχῆς — κατ' ἀρχὴν
ἐρευνῶ — διερευνῶ
D σαφεστέρα μοι — μοι σαφεστέρα
ἀσύνθετος — καὶ ἀσύνθετος
E πρώπῳ — προσώπῳ
πιστεύεται — πεπίστευται
865 πάντα τά — τὰ πάντα τά
οὐρανίων — ἐπουρανίων
λέξομεν — λέξωμεν
κατὰ ταυτὸ — κατἀυτὸ
καὶ τὸ φῶς — τὸ φῶς
ἢ τοῦ ἀπαυγάσματος τὸ πῦρ καθ' ἑαυτὸ προϋπάρχον — omittit
B ὧν πῦρ — ὂν πῦρ
καὶ κτιστὰ — καὶ τὰ κτιστὰ
ἄκτιστον — ἄστεκτον
C σοι ἡ — σε ἡ
D ἅπερ — ἃ
ῥημάτων ἐκείνων — ἐκείνων ῥημάτων
συμμορίᾳ αὐτοῦ τῇ ἀσεβεῖ — ἀσεβεῖ αὐτοῦ συμμορίᾳ
E πάντως — πάντοτε, ut margo editi
τὰ αὐτοῦ — τὰ αὐτὰ
ὁριζομένοις — διοριζομένοις
868 πιστεύων — πιστεύω
ἀποκεκριμμένον — ἀποκεκρυμμένον
B γεννήτειραν — γεννήτορα
ποταμὸς τοῦ — ποταμὸς ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ
οὐθεὶς — οὐδεὶς
λεκτέα — sic nunc, et quidem, ut videtur, 1 manu; primo erat λεκτέον
C δείκνυτα — δείκνυται
λέγειν — λέγει
κλίνω — κλινεῖ
ἐκ τῆς ἀληθοῦς κ. τ. λ. — marg. 2 manu, ut apparet, σημείωσαι
καθά φημι — καθὰ φησὶν: licet compendium codicis ferat etiam φημὶ, illud voluisse demonstrat contextus
βοᾷ — βοῶν
ἅπαντες — omittit
καὶ υἱὸς — καὶ ὁ υἱός

D αὐτὸς ὁ κύριος — e regione lineae, quae ab his incipit σημείωσαι
ῥεύσουσι — ῥεύσουσιν
τὸ ῥηθὲν — τἀλεθὲς
σοὶ πηγὴ — σοὶ ἡ πηγὴ
δὲ λέγων — λέγων
E ὑπαγορεύει — προσαγορεύει
φησὶν, ὀψόμεθα φῶς· πυγὴ — ὀψόμεθα, φησὶ, φῶς· πηγὴ
οὐκ ἔστιν ἄλλος — καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος
869, B ἀναγκαῖον οὖν, ὦ — ἀναγκαίως οὖν
οὐ Θεὸς ὁ πατὴρ ad πρὸς αὐτόν inclusive — omittit
καὶ ἐλέγχονται — sic primo, nunc καὶ erasum
C προσηυνκτῆς — προσκυνητῆς
Ὁ φιλόσοφος — Καὶ ὁ φιλόσοφος
D πρὸς τὸν φιλόσοφον — omittit
Λεοντίου ἐπισκόπου — ἐπισκόπου λεοντίου
ὑμῖν — ἡμῖν
E μάλιστα — sic 1 manus ex accentu legisse apparet, sed cum perierint literae λιστα, serior manus voluit μᾶλλον
νοητέων — νοητέον
872 ἐστερήθησαν — ἐγυμνώθησαν
B σώσωμεν — sic nunc ex correctione primae manus, videtur fuisse primo σώσομαι
ἐδημιούργησεν — ἐδημιούργησε
C ὃ ἐφανερώθη — ὃς ἐφανερώθη
τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
D τοῦτο — sic nunc in rasura, primo erat, ut videtur, τοῦτον
ἀποδικδὺς — ἀποδιδοὺς
οὐκ ἐγίνετο — in margine praemittit τε serior manus
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
E ὁμονογενὴς — ὁμογενὴς
τῆς δόξης ἑαυτοῦ τῆς — τῆς ἑαυτοῦ δόξης
γεννήσεως ἀνασώσῃ. σωθήσεται — γεννήσεως· ἀνασωθήσεται
ζωτικοῦ — ζωοποιοῦ
873, B τῷ μυστηρίῳ ἐκείνῳ — τὸ μυστήριον ἐκεῖνο
ὑμᾶς ἐν ἀνθρωπήσεως — ἡμᾶς ἐνανθρωπήσεως
παρέδωσαν — παρέδοσαν
καὶ τὸ ἐξ ἧς — καὶ τὰ ἑξῆς
τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν

C πάσης λογικῆς φύσεως ὑπερβαίνει διάνοιαν — ἀκατάληπτον, et haec vox in margine est, sed prima manu, ut videtur
θαυμάξοντος — θαυμάζοντος
προσθέντες ad εἶπαν — scribit ac si titulus novae sectionis esset
εἶπαν — εἶπον
ὅσον — ὅσων
ἦν — ὢν
D γεννηθὴς — γεννηθεὶς
απόπτωσιν — ἀπόστασιν
876 πιστεύωμεν — πιστεύσωμεν
B ἰσχύσαμεν — ἰσχύαμεν
μέχρι — ἕως
λυτρώσαθαι — λυτρώσαι, sed praeter λυτρώ cetera seriori manu restituta, quia perierant
ὑπεδέξατον — ὑπεδέξατο
C ἀνθρωπίου — per compendium scribens ἀνού lineola imposita non liquet utrum ἀνθρωπίνου, an ἀνθρωπείου legerit, imo ut est legeret ἀνθρώπου
συναυλιζόμενος — συναλιζόμενος
D κρῖναι — κρίναι
ἐκγόνους — ἐγγόνους
καὶ νῦν καὶ — καὶ ἄχρι καὶ νῦν καὶ
E τῶν πατέρων — τῶν πάντων
877 γὰρ μηδένα — μηδένα
τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
B ἀνδρῶν — ἁγίων ἀνδρῶν
αὐτῷ οὖσι — αὐτοῦ οὖσι
C ὑμῶν — ἡμῶν
D ἐν ὀλίγοις ῥήμασι — omittit hic, inserens post ἁπλότητα
E Παυλίνου — sic, ut apparet, 1 manus, sed 2 manus supplens evanida παυδίνου
Δεσίῳ — δεσίῳ ιθ´
Ἰουλίου — ἰουλίου ἰνδικτιῶνος ιγ´
Βιθυνίας — βιθινῶν
880 τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν
κρῖναι — κρίναι
καὶ εἰ — καὶ εἰς
B ἑτέρας — sic ex rasura, primo erat ἡμετέρας
ἢ τρεπτὸν — ἢ κτιστὸν, ἢ τρεπτὸν
Σαβελλίου — σαβελίου
C συναποσθῆναι — συναπωσθῆναι

D ὑπουλίας — ὑπουχίας, sed χί 2 manu est cum prior scriptura perierit
881 Σπανίαν — ἰσπανίαν
ταῖς κατ' Αἴγυπτον — τοῖς κατ' αἴγυπτον
B τῆς κατὰ Συρίαν — τοῖς κατὰ συρίαν, sed οῖς in τοῖς reficta 1 manu, quantum apparet, ex ῆς
ἑκατέραν — ἑκατέρας
τῆς ἐν — sic primo, sed ipsa prima manus correxit τοῖς ἐν
Καππαδοκίας — καππαδοκείας, sed statim infra per compendium scribit, ex quo non liquet de scripturae varietate
Πόντον Πολεμαϊκὸν — πόντου πολεβαϊκοῦ
Θεωνᾶς — Λεωνᾶς, sed in Λ minio scripto erravit amanuensis posterius apponens
ταῖς — τοῖς
Ἑλλήσποντον — ἑλλήσποντον
C τῆς — sic et codex sine correctione
Ἰλλυρικὸν — Ἰλυρικόν
D Σαρδικῆς, ταῖς — σαρδικοῖς· τοῖς
Καλαυρίᾳ — καλαβρίᾳ
Καρθαγένης — καθαργαίνης
ἀμφοτέρας — ἀμφοτέραις
Γάλλων — γάλων
ἐπισκοπικῆς — ἐπισκοπῆς
E τότε ἀναγνώστῃ ὄντι — ὄντι ἀναγνώστῃ τότε
πανταχοῦ — post hanc vocem per compendium aliam addit secunda manus, quam extricare nequivi
884 Κωνστατῖνος — Κωνσταντῖνος
πάντων τῶν συνδραμόντων — πάντων ἡσθείς, ἀνέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐπὶ παρουσίᾳ παντὸς τοῦ πλήθους, τῶν τε ἁγίων ἀρχιερέων καὶ πάντων τῶν συνδραμόντων
B τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν — τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν
δεῖτα — δῆτα
ἑκατέρου — sic nunc correctum prima manu, primo erat ἑκατέρων
C ὁμοφρόνως — ὁμοφώνως
D ἐγράφως — ἐγγράφως
E τῶν Ναυατιανῶν — primo τοῦ Ναυάτων, deinde ex correctione serioris manus minio Ναυάτου
ἐκεκλήκη — κεκλήκει
Κωνστατῖνος — Κωνσταντῖνος

885 μετανοοῦτας — μετανοοῦντας
τοῦ μυστηρίου — τῶν μυστηρίων
C πολιτευσώμεθα — πολιτευσόμεθα
ἁγιαζούσαις — ταῖς ἁγιαζούσαις
ἐν ταπεινοφροσύνῃ — μετὰ ταπεινοφροσύνης
κόπον — τόπον
D ἐγείρεται — sic prima manu, seriori ἐγείρηται
E ἱερουμένων — ἱερωμένων
ἱερουμένους — ἱερωμένους
ἐπέχειν τὸν τόπον — ἐπέχειν, et serius in margine τόπον additur ex indice inserendum ante ἐπέχειν
τοῦ κυρίου — αὐτοῦ τοῦ κυρίου
τούτων — τοιοῦτον
888 ἀνιέναι secundo — omittit
B βαπτίσει ὑμᾶς — βαπτίσει
C μὴ τῷ — ἐπὶ τῷ, sed ἐπὶ seriori manu superscriptum priori scripturae quae periit
D βοᾷ — καὶ βοᾷ
E ἀπαθανατίσας — sic prima manu, secunda ἀπαθανατίσασα
889 οὕτω — οὕτως
C καθαρὰ, ἁγία γῆ — καθαρὰ ἁγία· γῆ
D Περὶ εὐνούχων ἀποκοψάντων ἑαυτούς — post ista addit Περὶ τῶν ἀποκοπτόντων καὶ εὐνουχισάντων ἑαυτούς: omittit vero ἀ., ut etiam in sequentibus semper numeros omittit
891 πρωσίεται — προσίεται
II, tit. πραχθέντων — προαχθέντων
προσάγειν — προάγειν, ut conjectura marginis
νεόφητον — νεόφυτον
ψιχικόντι — ψυχικόν τι
III, Ἀπηγόρευσε — Περὶ τῶν συνεισάκτων ἀπηγόρευσε
μήτε ἐπισκόπῳ, μήτε πρεσβυτέρῳ — μὴ ἐπισκόπῳ, μὴ δὲ (sic passim more codicum pro μηδὲ) πρεσβυτέρῳ
893 μήθ' ὅλως — μήτε ὅλως
μητέρα ἢ ἀδελφὴν ἢ θεῖαν — μητήρ· ἢ ἀδελφή· ἢ θεία
IV συναγομένους — συναγομένων fuit, sed nota compendii ων ex parte abrasa fuit, quin nova lectio apponeretur: praecedit ut in editione τρεῖς
ποιεῖσθα — ποιεῖσθαι

V καλῶς ἔχει — καλῶς ἔχειν
895 μετοπώρου — μεθοπόρου, seriori manu μεθοπώρου
VI tit. αἱ πρὸς τοὺς — αἱ τοὺς
ὁμοίως δὲ καὶ — ὁμοίως δὲ
VIII tit. Περὶ — Περὶ τῶν
ἀποστολικῇ καὶ καθολικῇ — καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ
χειροτονουμένους — χειροθετουμένους
τουτ᾽ ἔστι — τουτέστι, καὶ
κοινωνῶν — κοινωνεῖν
897 δόγμασι τοῦτ᾽ ἔστι usque ad ἔνθα μὲν exclusive — omittit erroneam repetitionem
χειροτονηθέντες — χειροθετηθέντες
δοκοίη — δοκεῖ
αὐτὸν — αὐτοῦ
ἀρέσκοι — ἀρέσκει
χωρεπισκοπῆς — χωρεπισκόπου
X, tit. παυόντων — παιόντων
τῷ κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ — τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι
γνωθέντες — γνωσθέντες
XI, tit. τῶν παραβάντων — παραβάντων
Λικινίου — λικιννίου
μεταμελῶνται — μεταμέλονται
899 πτὰ — ἑπτὰ
εὐχῶν — sic 1 manus, serior voluit ἐθῶν
XII, tit. κόσμον — τὸν κόσμον
καὶ βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ στρατεύεσθαι — omittit
ἐπιστρέφειαν — ἐπιστροφὴν
τὸν χρόνον τὸν ὡρισμένον — τὸν ὡρισμένον χρόνον
διαφόρως — ἀδιαφόρως
XIII ἐξοδεύοι — ἐξοδεύει
ἐξετασθείη — ἐξετασθέη
901, XV τοιοῦτό τι — τοιοῦτόν τι
τοιούτῳ — omittit
ἀκυρωθήσεσεται — ἀκυρωθήσεται
XVI, tit. προὐβλήθησαν — προεβλήθησαν
κανόνα εἰδότες — εἰδότες κανόνα
ἑαυτοῦ — αὐτοῦ, ut ex spatio et spiritu liquet, cum ante α foramen sit in charta
903 αὐτοῦ — αὐτοῦ
τοῦ κανόνος ἔσται — ἔσται τοῦ κανόνος
XVIII τούτους — τούτοις
θέλοι — θέλει

XIX, tit. προσελθόντων — προελθόντων
ἐξητάσθησαν — ἐξετάσθησαν
χειροτονείσθωσαν — χειροτονήσθωσαν
905 φυλαχθήσεται — παράφυλαχθήσεται
μὴ χειροθεσίαν — μήτε χειροθεσίαν
XX, tit. τῇ κυριακῇ — κυριακῇ
τούτου — sic prima scriptura, sed seriori manu τοῦ, eraso του
A ἐγγράψαντο — ἐγράψαντο
ἐκθέσθαι τῶν — ἐκθέσθαι τινὲς τῶν, ut conjectura marginis, quae male scribitur πνές
ὁρισαι — ὡρίσθαι
B ἱερομένους — ἱερωμένους
C μὴ μὴν — οὐ μὴν
μέγας — omittit
ἀνατρέφεσθαι — ἀναστρέφεσθαι
908 καταλήψαντες — καταλείψαντες
ἀθροισθείσης — συναθροισθείσης
ψήφῳ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως — omittit
B Χρῆστος δὲ — sic prima manus, secunda autem χριστὸς (per compendium scribens) δὲ τὲ
τὴν τῆς — τὴν αὐτῆς
αὐτῷ. ἀλλὰ μὲν — αὐτῶν· ἀλλὰ
ἐξ ἀπάτης — ἐξαπάτης
ἐγὼ ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ — ἐντεῦθεν τῷ λόγῳ ἐγὼ ἐπὶ τὸ
ἀπέστειλε — ἐπέστειλε
C παροικίας — παροικίαις
πρωτοστατῶν — προστατῶν
τάτε — τά τε
Μελήτιον — μελίτιον
Μελητίου — μελιτίου
D Ἐπεὶ δὲ — Ἐπειδὴ δὲ
Μελήτιος bis — μελίτιος
ἔστερξε — ἔστεξε
δὲ — sic prima manus, secunda δὴ
909 ταῖς ... ἐκκλησίαις — τῆς...ἐκκλησίας
συνόδου τῶν ἐπισκόπων. Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος τῇ ἁγίᾳ — συνόδου· τῇ ἁγίᾳ
Νικαίᾳ σύνοδον — νικαίᾳ συναχθέντες, καὶ τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον
B Χριστοῦ — θεοῦ
παρανομίαν — τὴν παρανομίαν
ἐπὶ παρουσίᾳ — ὑπὸ παρουσίᾳ
ἡμῶν βασιλέως — βασιλέως ἡμῶν
παμψηφοὶ ἔδοξαν — παμψηφεὶ ἔδοξεν

C τὸν τοῦ υἱὸν Θεοῦ — τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ

καὶ κτίσμα — καὶ κτίσμα ὀνομάζοντος καὶ ποίημα

τέλους τετύχηκε — τετύχηκε τέλους, sed τέλους suppletur seriori manu

αὐτοῦ ἀσέβεια — αὐτοῦ ἡ ἀσέβεια

D καὶ βλασφημίας — καὶ τῆς βλασφημίας

προσόπων — προσώπων

Μελητίου — μελιτίου

Μελήτιον — μελίτιον

912 ἔχειν μὲν — ἔχειν

ὀνόματα — ὀνόματι

τῶν...... ἐπισκόπων τῶν — τοῦ..... ἐπισκόπου, τῶν

ὑμετέρας — ὑμετέραις

B ἀλλὰ ἀκηλιδώτους — ἀλλ' ἀκηλιδώτους

συμβαίνῃ — συμβαίῃ

προληφθέντας — sic prima manu, secunda προσληφθέντας

Μελητίου — μελιτίου

C ἁγίου — ἁγιωτάτου

D ὑμῖν, καὶ πᾶσιν ὑμῖν — ὑμῖν (quod prima manu refictum ex ἡμῖν), καὶ πᾶσιν ἡμῖν

φιλάσσουσι — φυλάσσουσι

ἀγνοτάτην — ἁγιωτάτην

E παρὰ — διὰ

τοῦ κυρίου ἡμων Ἰησοῦ Χριστοῦ — ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν

913 ἑτεροίως ὑμῖν — ἑτεροίως ἡμῖν

B ἐπιβαλόντες — ἐπιβάλλοντες

εὖτε — εὖ τὲ

C γεγενημένον — γεγεννημένον

D κρῖναι — κρίναι

πάντως — πάντοτε

ἔγνωμεν — ἴσμεν

E μαρτυρόμεθα — μαρτυρώμεθα

δι' ἀποδείξεων — ἐξ ἀποδείξεων

916 ἡρμήνευσε — ἑρμήνευσε

σωμάτων — sic nunc ex rasura, primo erat ἀσωμάτων

θείοις δὲ — θείοις τὲ

τὴν δε — τήνδε

πεκοιήκασι — πεποιήκασιν

B Πιστεύομεν — Πιστεύω

τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν

οὐρανῷ, τά τε ἐν τῇ — τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ

C καὶ ἐνανθρωπήσαντα — ἐνανθρωπήσαντα

κρῖναι — κρίναι

D καταλαμβάνομεν — κατελιμπάνομεν, margo editionis καταλιμπάνομεν

ἐπερωτήσεις — ἐπερωτήσασι, sed in sequentibus ut editio

καὶ ἐβασανίζετο ὁ — ἐβασανιζέ τε ὁ

τῆς οὐσίας αὐτοῦ — αὐτοῦ τῆς οὐσίας

E καταδεξάμεθα — κατεδεξάμεθα

τῶν λοιπῶν — manu altera haec in margine, quae ab initio ex parte perierunt: ... νίζειν ... ῶθ.. δο ... οι δαιμο..... αν' .... εἰπεῖν | » τῶν λοιπῶν κτι -| » σμάτων τῶν | » διὰ τοῦ υἱοῦ γε - | » νομένων· οὐ - | δὲν ἕτερον βούλεται, ἢ ὅτι καὶ ὁ υἱὸς κτίσμα δι' οὗ τὰ λοιπὰ κτίσματα γέγονεν αὐτοῦ πρῶτον παρὰ τοῦ θεοῦ γεγονότος. εἶτα ἔτι δηλότερον. ἐπάγει γάρ· διὸ δὴ | » μὴ εἶναι αὐτὸν | » ποίημα τοῖς | » δι' αὐτοῦ γενο -| » μένοις ἐμφε - | ρὲς· ἀλλὰ ποίημα δηλονότι, κρεῖττον δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων.

κρείττονος — κρεῖττον

917 πατρὸς — sic primo, sed nunc eraso ς finali vocis per compendium scriptae nihil substitutum, et τοῦ praecedens intactum est

διαιαίρεσιν — διαίρεσιν

πατρί, τὸ — primo item πατρί, τό, dein ipsa prima manus ex τὸ fecit τοῦ

ἀφομοιοῦσθαι — ἀφωμοιῶσθαι

αὐτῷ τοῦτον — αὐτὸ τοῦτον

B ἀναθεματισμὸν δὲ — huc referuntur, ut apparet, quae manus altera, eadem ac 916 E, apposuit in margine, quae initio ex conditione codicis legere non possum: .... καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς πονηρίας.

ἄλυτον — ἄλυπον, ut vult margo

τῷ, ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ τῷ — sic ex correctione ipsius primae manus; primo erat τὸ..... τὸ

C καὶ αὐτῷ — καὶ αὐτὸς, sed dein, 2 forte manu, καὶ αὐτοὶ

ἐπεὶ δὲ — ἐπεὶ μὴ δὲ (sic ex scriptura in codicibus obvia)

χρόνου — χρόνῳ

συγχρῆσθαι — συγχρησθῆναι

τῷ παρὰ — sic ex correctione primae manus; primo erat τὸ παρὰ

πᾶσιν — πάντων, sed vox in charta male habita refícta seriori manu

γεννήσεως — huc refero quae margini apposuit altera manus, eadem quae supra 916, E, et ex parte evanuerunt: ἐνταῦθα δὲ οὐ σαφῶς ἄγαν μαν... νεται (μανθάνεται) ὁ.....

D πάντα — sic primo videtur fuisse, sed erasa litera quae super τ erat, effictum ipsa prima manu πάντων. Et his fere in margine respondet nota serioris manus σημείωσαι

αὐτοῦ — αὐτὰ, ut conjectura marginis editi

Ταῦτα — in margine eadem manus serior, ut supra, haec apponit, quae hic illic vel evanuerunt, vel cum charta perierunt: ὧδε δὲ τιν... τεκμερι... εἰ μὴ τοῖς... ναντ... ρρο. ν.... υς... περαπολογεῖται καὶ τὸ κεκρυμμένον τῆς διανοίας καθίστησι φανερόν. Una alterave vox ante ὧδε, quarum vix certa vestigia ... ονη.... non huic notae, sed alteri pertinere videntur

ὑμῖν — ἡμῖν

κεκριμένον — prima manus κεκριμμένον (sic cum duobus μμ), secunda κεκρϋμμένον, ut margo codicis supra

τε καὶ — καὶ

E ὑφ' ὑμῶν — ὑφ' ἡμῶν

ὡμολογημένοις — sic ex correctione secundae manus, prima manu ὁμολογησ..μενος, ubi ex ratione literae μ videtur ὁ fuisse erasum, non ὰ

920 Κωνστατῖνος — κωνσταντῖνος

ἀφανισθῆναι — sic nunc ex rasura, sed duae fere literae abrasae ab initio a vocali incipientes cum spiritu leni: ex ratione rasurae non videntur fuisse ἐξ

B εἴτι — εἴ τι

εἴτις — εἴ τις

συνταγὲν — συντεταγμένον

C φυλάξῃ — διαφυλάξει, et 2 manus διαφυλάξοι

D μεθ' ἡμῶν — καθ' ἡμῶν, ut conjectura marginis editi

921 πλειόνων — πρός·

παρ' ἡμῖν — παρ' ὑμῖν

ἀδελφοὺς — ἀγαπητοὺς ἡμῶν ἀδελφοὺς

ἴωμεν — ἰάσωμεν, sed in margine prima manu γράφε καὶ ἰῶμεν, ubi accentus acutus primo, ἴωμεν, sed dein eadem manus ἰῶμεν

B τριακοσίοις — omittit

ἐστιν ἕτερον — ἕτερόν ἐστιν

γνώμη, μάλιστα — γνώμη μάλιστα·

ταῖς διανοίας — ταῖς διανοίαις

τὴν ἀληθεστάτην — cum pars horum evanuisset, secunda manus male refinxit τὴν (?) και ληθο, relictis sequentibus στάτην

ἐπανίητε — ἐπανί-τε, dein ipsa prima manus, ut apparet ex accentu, erasa litera, ἐπάνιτε

οὐδέπω — οὐδὲ πώποτε

ὅτι περὶ — ὅτι περ

C φυλάξῃ — διαφυλάξει

ἀπέστειλε — ἐπέστειλε

τῇ συνόδῳ — τῆς συνόδου

κινῶν — κοινῶν

D ὁμογνώμον — ὁμογνώμων

ἴασιν — τάξιν, ut margo editionis

ἀγνωτάτῃ — ἁγιωτάτῃ

ἕνεκα — ἕνεκεν

τυγχάνων, συμπαρών — sic primo, sed ipsa prima manus, ut videtur, τυγχάνω συμπαρὼν

ἀρνησαίμην — ἀρνήσοιμι

E τὶ, ὑπολείπεσθαι — τί ὑπολείπεσθαι

924 τέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσκειν ὑπεσχόμην, ἵν' ὅπερ δ' ἂν τί δὲ σεμνότερον — ἤ τί σεμνότερον: cf. infra ad E

ἔθνους — ἔθους

ταύτης — ταύτην

B κοινὸν — omittit

C ὑμετέραν — ἡμετέραν

πάντως — πάντοτε

ἔθεσι — αἰσθήσει

τοῦτ' ἔστι — τουτέστι

D τοῦτ' ἔστι — τουτέστι

ταῖς νηστείας — ταῖς νηστείαις

E ὑμετέρᾳ κατὰ — ὑμετέρᾳ ἀγχινοίᾳ ἀρέσκειν ὑπεσχόμην, ἵν' ὅπερ δ' ἂν κατὰ: ista errore typothetae in editione omissa hic translata fuerunt ad initium columnae 924

925 Σπανίαν — ἰσπανίαν

Γαλλίαν, Βρετανιαν — γαλίαν καὶ βρετανίας

ἔχειν — σχεῖν

κεφαλαιωδέστερον — κεφαλαιοδέστατον (sic)

B συντελείσθαι — συντελεῖσθαι
κάλλιον — κρεῖττον
τούτων — τούτων οὕτως
διατηπωθέντων — διατυπωθέντων
C διαπράττειν — διατάττειν
ἡμετέρας — ὑμετέρας
ἕνεκα — ἕνεκεν
ἐμετέρας — ἡμετέρας
φυλάξοι — διαφυλάξοι
ἀδελφοὶ — ἀδελφοί μου
D ἀπέστηλε — ἀπέστειλε
κατὰ ταὐτον — sic ex correctione primae manus, primo erat κατ' αὐτῶν
τὸ εἰς Χριστὸν ἑδραῖον τοῦ πάθους — τὴν εἰς χριστὸν τοῦ πάθους ἑδραῖον
ἑλκύσειεν — ἑλκύσειν
E χορηγῆσθαι — χορηγεῖσθαι
ἀειπαρθένοις — ἀεὶ· παρθένοις
928 λοιπὸν μία — μία λοιπὸν
συμφωνηθεῖσα, συναπτομένων — συμφωνηθείσας συναπτομένων, sed ipsa prima manus correxit ut editio
εἰς ἓν — ἓν
δῆτα — δὲ
ἀφθόνους διαδόσεις — διαδόσεις ἀφθόνους
ἐκκαιδεκάτῳ — ἑξκαιδεκάτῳ: in margine autem manu recentiori: σημείωσαι ὅτι τῷ ις' πρὸς τῷ ἡμίσει ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας κωνσταντῖνος τὴν ἐν νικαίᾳ συνηγάγετο σύνοδον· τῷ εἰκοστῷ δὲ ταύτην τὸ (τὰ videtur refictum) τῆς πίστεως καλῶς κυρώσασαν διελύσατο
B περὶ τῶν τῆς — περὶ τῆς
τε περὶ τῆς — τε τῆς
κριθέντα καὶ ὁρισθέντα — κριθέντων καὶ ὁρισθέντων (των uno τ superscripto redditur in ultima voce)
τῇ δε τῇ — τῇδε τῇ
σπουδάσματα — συγγράμματα
D τοῦ βασιλέως — βασιλέως
ἁρμόδιον — ἁρμόδιον
διεπέμψατο — διεπέμψαντο
τοῦ Θεοῦ καὶ — τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ
ἡ σὺν αὐτοῖς — σὺν αὐτοῖς ἡ
C κεκριμένα — κεκριμμένα
Κουρδούβης — sic 1 manus, secunda κουδρούβης

καὶ Ἰταλίαν, καὶ Σπανίαν πᾶσαν — καὶ σπανίαν, καὶ ἰταλίαν πᾶσαν
οὖσιν ἕως — οὖσι μέχρι
καὶ Λιβύην — λιβύην
E Καισαρείας, ταῖς — καισαρείας τῆς
Φοινίπην — φοινίκην
ταῖς κατὰ Συρίαν — τῆς κατὰ συρίαν
929 Πόντον Πολεμαϊκὸν — πόντου πολεμαϊκοῦ
Ἑλλήσποντον — prima manus ἐλήσποντον, secunda manus ἑλλήσποντον
τῇ Ἑλλάδι — ὅλῃ ἑλλάδι
B ταῖς ὁμόροις — τοῖς ὁμόροις
Καρθαγένης — καθαργαίνης
Νουμιδίας — νουμηδίας
Μαυριτανίας ἀμφοτέρας, οὔσαις — μαυριτανίας, ἀμφοτέραις οὔσαις
Γάλλων — γάλων
Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε — Ἀλέξανδρος κωνσταντινουπόλεως, ταῖς κατὰ τὴν μυσίαν, καὶ τὰ τῶν ἀθηνῶν καὶ γάλων ἔθνη, καὶ ταῖς πλησιοχώροις τούτων πόλεσιν. Ἀλέξανδρος κωνσταντινουπόλεως τότε: a voce κωνσταντινουπόλεως nempe resilivit amanuensis ad sequentia post praecedens μαρκιανουπόλεως
C τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας — τῆς ἐπισκοπῆς ἱερατείας, secunda manus τὴν ἐπισκοπικὴν ἱερατείαν
κεκριμένα — κεκριμμένα
ἀπέδειξεν — addit Ἐπληρώθη λόγος δεύτερος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Et marg. minio eadem manu quae scripsit a fol. 1 ad 23: ζήτει ... τοῦ τρίτου λόγου ἐν τῇ ἀρχῇ· λείπεται γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν ὧδε. σημεῖον τόδε, nempe semilunula miniata. Cf. supra in Quaternione I, p. VII-VIII.
ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ — omittit
D ὥπερ — ὥσπερ
τῇ φύσει — τὴν φύσιν
ἀπολλύοι — ἀπολλύῃ
οὗτος ἂν οἶμαι τρόπον — τρόπον οὕτως ἂν οἶμαι
προβάλλεσθαι — προβαλέσθαι
τοιγάρ τοι καικὴν — τοιγάρτοι καὶ νῦν
φανεῖσαν ἀπιστίας — sic primo, nunc ex rasura φανεῖσα ἀπιστία
σοφοὶ — πιστοὶ

ἐκεῖνο — sic primo videtur fuisse, nunc ex rasura, et compendio pro ον prima manus ἐκεῖνον

E ἐξεναντίας — ἐξ ἐναντίας

932 ὁ τῷ — οὕτω

τῆς σαυτοῦ πηγῆς — 1 manus, ut videtur, τῆς αυτοῦ πηγῆς, nunc ex rasuris et correctionibus 1 manus τῇ σαὐτοῦ πηγῇ (sic et alibi σαὐτοῦ)

λέγει; ἢ κατέχωμεν, φησίν, οὗ — λέγει· ἡ κατεχομένη φησίν· ἧς, sed ἧς refictum prima manu ex οὗ

ἢ γενέσθω — ἢ ante γενέσθω non apparet in charta male habita

πέπτωκε — πέπτωκε γάρ

φυσὶν — φησὶν

δεινότησι — δεινότητι

B σύ γε — σύγε

γοῦν σε ἡ τῆς — γοῦν σε, ἤγουν τῆς

οὕτω σοι — sic nunc et prima quidem, ut videtur, manu, primo οὕτως σοι

ἂ μὴ — ἂ

C τινα — τίνα

ἀξίας — ἀξίως

ἀποστάζοντι — ἀποστάζοντα

εἴτ' — εἰς

εἴπῃ τις — εἴποι τίς

εἴδειαν — ἄδειαν

D ἡμῖν — ἄδειαν ἡμῖν

ἀγρίας του διανοίας — ἀγνοίας σου, ... sed ἀγνοίας in rasura refictum ex parte prima, ut apparet, manu, et primo videtur fuisse ἀγρίας: post σου vero rasura unius vocis, vel duarum brevium, et marg. prima manu nota, quae mihi videtur legenda ζήτει

σοῦτο — τοῦτο

ἔρομαί — sic 1 manu, 2 ἐρήσομαί

E σεαυτοῦ — ἑαυτοῦ

ἑρπετῶν καὶ — ἑρπετῶν· τὰ

ἐνιδρυθέντα — ἐνιδρυνθέντα

δέ γε — δέγε

πλάττεσθαι — πλάττεται

σύ γε — σύγε

933 ὦ — sic primo, nunc ex correctione 1 manus ὦς, sed sequitur intactum κεκτημένε

λόγον — λόγον· λόγον

εἴτι bis — εἴ τι

τοῦτο οὔτε — τοῦτ' οὔτε

γεγεννῆσθαι — sic primo, nunc eraso altero ν factum γεγενῆσθαι

B τοίνυν μὲν — τοίνυν

ἀφαιρεῖς — ἀφαιρεῖς μὲν

οὐδεπώ ποτε — οὐδὲ πώποτε

προσθήκης δὲ χαρακτῆρας — sic primo apparet fuisse, sed ex correctione primae ut videtur manus προσθήκην δὲ χαρακτῆρος

καὶ ἐκκλησίας — sic primo, nunc ex correctione primae manus τῇ ἐκκλησίᾳ

οὖν δὴ — δὴ οὖν

C ἤδη — ἡδὺ

ἀπώλωλας — ἀπόλωλας

σεαυτὸν — ἑαυτον

ἀπελαύνουσιν — ἀπελαφρύνουσιν

δὴ — οὖν δὴ

σεαυτοῦ — incertum quid primo fuerit. cum prima scriptura perierit, nec quid secunda voluerit assequor

παροῦσαν — παρὰ σοῦ

D Cf. Sibyllina Oracula, lib. III, p. 396, ed. Gallaeo.

ὑμεῖς — sic primo, sed nunc ex correctione 1 manus ἡμεῖς, sed sequitur ut in editione τετολμήκατε

μὲν δὴ — μέντοι

E μαρτύρομαι — sic ex seriori correctione, primo fuit μαρτύρωμαι

ἢ μὴν — ἡμῖν

δι' ἑλληνικῆς συντεταγμένον γλώττης — ἑλληνικῇ συντεταγμένον γλώττῃ

περιεστοισχισμένος — περιεστοιχισμένος

936 περὶ οὗ — sic primo, sed ipsa prima manus correxit παρ' οὗ, ut conjectura marg. editi

καί τοι — Καί τοιγε

δεῖ — δὴ, sed 2 manus correxit ut editio

δὲ ἀληθὲς — δ'ἀληθὲς

συναναγίνεσθε — συναναμίγνυσθε

Ἰατρος — οἶστρος

B κατηνάγκασεν; — κατηνάγκασεν εἶεν·

ἄφρων — ἄφρον

C θερμότατε σύ, τίνα — θερμότατε· σὺ τίνα

τὸ κῦρος δέσποτε — δέσποτα τὸ κῦρος

δυνάμεως, ὦ πάτερ — δυνάμεως πάτερ

ἢ παῖδα τὸν Χριστὸν τὸν σὸν — τὸν χριστὸν τὸν σὸν παῖδα
τὸν τῆς — τῆς
τὸν τόπον — τόπον
D τὴν σὴν οὐ πάντες ἐνέργειαν — τῆς σῆς οὐ πάντες ἐνεργείας
πάντα σου — ἐπὶ πάντα σοι
ἐπ' ἄκρον — ἐπ' ἄκρων
οὐσίαν — οὐσίαν οὐσίαν
E ὀλέθριε — ὄλεθρε
τοῦτό ἐστι — τοῦτ' ἔστι
ὥσπερ — ὡσπερεὶ
συνϋπάρχειν — συνάρχειν
ἐφάρμοσον τῷ — ἐφάρμοσον, φημί, τῷ
καὶ τὸ φοβεῖσθαι — omittit
937 μήστωρ — μῆστορ
δεῖ — δὴ ex refictione 2 manus, cum prima scriptura perierit
γέσου — γέ σου τῇ
ἂν ἀναλίσκῃ — ὧν ἀναλήσκῃ, sed ν ἀναλή reficta 2 manu, cum prior scriptura perierit
ὁ κόσμος — δὴ ὁ κόσμος αὐτοῦ
εἴτουν — ἤγουν
B κατὰ τοῦτο — παρὰ τοῦτο
τῆς αὐτοῦ — αὐτοῦ τῆς
ὅλως — ὅλος
C ὁρᾶτε δή, ὁρᾶτε πάντες — ὁρᾶτε δὴ πάντες, ὁρᾶτε
ἐνεσχημένος — ἐνισχεμένας
Ἰῷ — ἰῷ
ἀναμιγνύουσιν — ἀνακινοῦσιν
πᾶν — πᾶν κατισχνωθὲν
καὶ θρήνων — καὶ ῥύπου καὶ θρήνων
μυρίων — μυρίων τὲ
ὅλος — ὅλως
D σε πεποιήκασιν. αὐτίκα — πεποιήκασιν αὐτίκα·
ἀπωλόμεθα — ἀπολώμεθα
ἀπόνηψαι δὴ σαυτὸν τῷ Νείλῳ — ἀπόνιψαι δῆτα (sic accentus) τῶν ὧν ἤλως σαυτὸν
ἄρα γε — ἄράγε
E τοσοῦτον — τοῦτον
ἀλλ' ἐκεῖσε — in margine seriori manu crux appicta
καὶ λέουσιν ἑαυτούς — ἑαυτοὺς καὶ λέουσι
940 μάλα — μᾶλλόν
οὐ γὰρ δὴ — οὐδὲ γὰρ δὴ

σχηματικῇ, ἐπιείκειάν τε καὶ πρᾳότητα — σχήματι, ἢ ἐπιεικείᾳ καὶ πραότητι
B καὶ τοὺς ἑταίρους — marg. seriori manu crux appicta
εἰ σαυτῷ πιστεύεις, καὶ ἔῤῥωσαι — εἰ ἔῤῥωσαι
C παραδήγματός — παραδείγματός
τὰ κατὰ — κατὰ
ἐπιγνούς, ἐν σοὶ — ἐπιγνοὺς ἐν σοί,
συνησθήσομαι — συνθήσομαι
διαφυλάξοι — sic videtur 2 manu, 1 manu est διαφυλάξει
D τοῦτ' ἔστι — τουτέστι
ὁ τοῦ Θεοῦ — τοῦ θεοῦ
τὴν πίστιν — πίστιν
ἢ — ἡ, et manu seriori ἣ, spiritu non mutato
E τί οὖν ἐστι; τί — τί οὖν· ἔστι τί
941 τούτοις — prope hanc vocem in margine index notae vel lectionis, quae tamen deest
ὁρμᾷ· — ὁρμᾷ;
σεμνότερον — σεμνότατον
ἐξελέξατο — ἐπελέξατο
πλάνην — sic correctione serioris manus, 1 manus πλάνῃ cum jota adscripto
B διδασκαλίαν τῷ — διδασκαλίαν· καὶ τῷ
ἀγνοίας — ἀγνείας
ἔπειτα δὲ τὴν μὲν — ἔπειτα μέν, τὴν μὲν
τὸ — sic ex correctione, quae videtur serioris manus, primo μὲ
ὑμετέρας — ἡμετέρας, ut apparet, sed erat, vel correctum confuse ὑ pro ἡ
ἔτι — ἐπὶ
τὸ τῆς — τὸ τὴν τῆς
C ὡς ἡμᾶς — ὡς ὑμᾶς
ἢ τὸν — ἢ τὸν
D συνέστηκεν εὐκοσμία, — εὐκοσμία συνέστηκε, in εὐ vero vocis εὐκοσμία serius superscriptum fuit δι, voluitne corrector διακοσμία?
ὦ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, — ἀγαπητοὶ ἀδελφοί;
ἐπαγγέλλεσθε — ἐπηγγέλεσθε
ὑμᾶς — τοῦθ' ὑμᾶς
πανώλους — πανώλου
ἐστι ὁ — ἐστιν ὁ
E χαλαλεπωτάτη — χαλεπωτάτη
περὶ τῶν — omittit

δι' ὧν — sic primo, sed ex correctione 1 manus effictum δι' ὃν

μὴ δ' ἐμέ τις — μὴ δέ με τίς

944 Ἀσεβίῳ — εὐσεβίῳ

καλεῖσθαι — καλουμένους

δεινῇ — δεινῶν

B αὐτῷ — αὐτῶν

συνετεταράχει — συνεπεπράχει

ὑμετέρα — ἡ ὑμετέρα

ὁ μόνριαν ἄσασιν — ὁμόνοιαν ἅπασιν

C κἀμὲ — καὶ ἐμὲ

D οὗτοι καλοί — οὗτοι οἱ καλοί

ἐξωρισθῆναι — ἐξορισθῆναι

ἡμέτερόν — ὑμέτερόν

καὶ συνεστηκέναι — συνέστηκε

E εἴτις δὴ — εἴ τις δὲ

τοῦτ' ἔστιν — τουτέστιν

φυλάξοι — διαφυλάξει

945 Ὅση — Ὅσα

ἡ ἰσχὺς — omittit

ἐμμένοντς — ἐμμένοντες

τ̃το — τοῦτο

B ὀλίγον — ὀλίγων

εἴτις — εἴ τις

ὁ Θεός σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ ἀγαπητέ — ὁ θεὸς τὲ διαφυλάξει, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί

Columna 866, A, loco incipienti a τὸ αἰσθητὸν τοῦτο πῦρ κτλ. in margine prima manus apposuit ὅρα

LIBER SECUNDUS MACHABAEORUM, ET LIBER TOBIAE

CUM ALIORUM FRAGMENTIS SECUNDUM VETEREM LATINAM VERSIONEM

EX CODICE AMBROSIANO ITERUM EDITI.

Consilium mihi dabat Sac. Amedeus Peyron anno 1861, ut denuo ederem veterem libri secundi Machabaeorum versionem Latinam, quam ille ex codice Ambrosiano *E*, 26, *olim* 76, *Inf.* vulgaverat Stuttgardiae et Tubingae anno 1824 in adnotationibus ad Inventarium librorum Monasterii S. Columbani de Bobio, quod inseruit operi *M. T. Ciceronis Orationum pro Scauro .... Fragmenta.* Editionem enim illam sibi displicere dicebat in literis ad me datis, nec vacat referre quibus de causis; spero autem neminem, qui cum illa hanc novam conferat, reprobaturum esse venerandi senis atque doctissimi in primis viri consilium.

Sed praeter consilium ejus ut etiam maturius ederem impulit ignorantia, quam de illa editione ac propterea de ipsa versione obtinere vidi; quamquam nolim acerbius ignorantes vituperare, cum et liber, in quo edita fuit, satis rarus videatur, nec aequum sit crimini dare viris doctis, quod eam versionem nescirent exstare in libro, in quo ex titulo nihil simile vel suspicari liceret. Ne ceteros commemorem rerum Biblicarum tractatores vel hujus libri commentatores, omnino silent de nostra versione Hermannus Roensch in libro *Itala und Vulgata*, edito anno 1869, et nuperus nostri libri editor cum critico apparatu Otto F. Fritzsche in opere *Libri apocryphi V. T. Graece*, 1871; cui quidem idem fere jam acciderat in critica editione libri Judicum secundum LXX Interpretes anni 1867. Cum enim Italae, quam dicunt, fragmenta paullo auctiora, quam essent in magno opere Petri Sabatier, suae editioni subnectenda curaret, non novit quot et quantas jam anno 1864 in Opere *Variae Lectiones V. Lat.* protulerat Carolus Vercellone additiones veteris Latinae versionis, vel versionum, et plerasque saltem verae, ut putarem, Italae, quae quidem, si simpliciter notissimis verbis S. Augustini instemus, versio erat a ceteris apprime distincta.

Et huic Italae versioni nostram libri secundi Machabaeorum inclino ut adjudicem, quia quas notas illius S. Augustinus indicabat, in nostra reperire mihi videor prae vetustissima alia versione, quae in Vulgatam editionem recepta est. Amorene nimio textus, quem edo, abripior? Omnino non, et spero mihi fidem non denegandam, quia Italam versionem omnino recentiorem illa ego judicarem,

atque seculo demum quarto ortam, vel saltem refictam ex codicibus Graecis, qui etsi, quia comparati ad archetypum Hebraeum in libris qui in illo exstant, fideliores quam purus textus LXX illum referebant, in huius tamen crisi minus prae textibus vetustioribus valent. Sed res meretur ut altius investigetur, et ad calcem editionis conabor et ipse aliquid in hoc Italae versionis argumento.

Libro secundo Machabaeorum utile putavi addere editionem aliarum partium, quas idem codex exhibet veteris versionis Latinae, et jam ex aliis codicibus edidit Petrus Sabatier. Sunt autem liber Tobiae, Oratio Salomonis, Esther I, 1-II, 23 et additamentum LXX ad finem Job. His accedet editio aliquot fragmentorum Exodi veteris versionis Latinae ex alio codice, quae olim dare statueram in Praefatione Exodi Syro-Hexaplaris; sed melius puto similibus hic conjungentur. Ut potius quam collationem cum textibus Sabatier, denuo ederem, eo motus fui, quod laboriosa nimis collatio fuisset et vix ipsa editione brevior.

Codex Ambrosianus notatus *E. 26. olim 76. Inf.* membranaceus, duplici columna exaratus, est formae maximae, fere 0,445 altus, 0,295 latus, sec. X. Erat olim Monasterii S. Columbani Bobii, in quo fuit certe jam ab undecimo seculo, ut arguitur ex apographo illius aetatis conventionis inter Abbatem Bobiensem Rapertum et Episcopum Albanensem Liutardum, quod paginae codicis vacuae post Ecclesiasticum inscriptum fuit. Sed scriptusne fuerit Bobii codex, non liquet ex adnotatione ad calcem manus serioris seculi XIV, quae est: *Hanc bibliothecam ab auderico abbate usque in finem libri regum iussa est scribi. Consumata uero et in uno uolumine consuta ab luniberto exiguo abbate. Felix* etc. Nam, ut ait Peyron, op. cit. p. 125, nullus Audericus aut Lunibertus occurrit in Catalogis Bobiensium Abbatum. Ceterum jam codex non est completus, ut ex subscriptione indicaretur, sed incipit omnino cum Paralipomenis, a quibus pars Luniberti exordiebatur, et primo quaternioni in fine apponitur manu coaeva nota illius XXXVIIII. Occurrit codex et in Inventario supra dicto p. 2. « In hoc volumine infrascripta continentur videlicet: 1. Biblie pars secunda videlicet Paralipomenon. Proverbia. Ecclesiastes. Cantica Canticorum. Liber Sapientie. Ecclesiasticus. Job. Tobias. Judicht. Ester. Ezere. Machabeorum. Hezechielis. Danielis. liber XII. prophetarum. Ysaias propheta. Epistole Pauli. magui voluminis. asser. » Et reapse, ut obtinere in codicibus Bobiensibus refert Peyron op. cit. p. xxxiii, et ipse in pluribus vidi, in fronte folii 1 est manu sec. X vel XI nota: *Liber sancti columbani de bobio;* et superius nota manu descriptoris Inventarii praeter n. 1: *Iste liber est Monachorum Congregationis sancte Justine de obseruantia ordinis sancti Benedicti residentium in Monasterio sancti Columbani de Bobio. Scriptus sub numero* 1. In secundo autem duorum foliorum membranaceorum, quae codici biblico praeeunt, eadem est nota Inventarii et alterius manus ac praecedentis, vix in ullis plenior ac concinnior; hujusmodi enim est: « In hoc uolumine infrascripta continentur. videlicet. Paralipomenon I et II. Proverbia Salomonis. Ecclesiastes. Cantica Canticorum. Liber Sapientie. Ecclesiasticus. Job. Tobias. Judith. Hester. Esre I et II. Machaborum (sic) I et II. Hezechiel. Daniel. Liber .XII. prophetarum. Ysaias. Epistole Pauli apostoli .XIIII. » Ex his patet codicem ad annum 1461

extitisse in Coenobio Bobiensi; ibique ad annum 1606 remansisse liquet ex nota apposita initio auctore Antonio Olgiati, primo Bibliothecae Ambrosianae Praefecto, qui, uti solebat, etiam codicibus qui curante Cardinali **Federico Borromeo ab illo** Coenobio illati fuerunt non sine remuneratione in Bibliothecam, notitiam praemittebat, unde importati in eam fuerant. Cum demum etiam codicum Bobiensium inspiciendorum causa Amedeus Peyron ad Bibliothecam nostram venisset, notitiam codicis dedit, et secundum librum Machabaeorum descripsit et edidit.

Ei qui meam libri Machabaeorum editionem conferet cum illa Amedei Peyron, magna varietas offeretur prima fronte, sed valde imminuetur, si ratio utriusque consideretur. Ceteroquin aliud est obiter codicem describere et edere, aliud semper prae manibus illum habere, et specimina ipsa typographica ad eum exigere.

Ratio meae editionis simplicissima est. Primam codicis scripturam ea qua possum fide exhibeo; si ipse scriptor se correxit, primam in textu scripturam dedi, alteram in notis, nisi interdum aliter facere melius videbatur, sed semper monui. Ubi prior scriptura abrasa fuit nec legere potui, punctis spatium, quod rasurae responderet, occupavi, et lectionem seriorem inscriptam infra exhibui. Ubi compendiis utitur codex, quod tamen raro fit et in obviis siglis continetur, ego typis iisdem repraesentandis destitutus, plene scripsi, et in his, ubi recta scriptio diphthongo utitur, eandem ipse reddidi, licet codex nunc simplicem vocalem, nunc diphthongum usurpet. Interpunctionem quod attinet eam primae manus retinui, seriorem saepe additam **non** curavi. Interpunctio primae manus interdum est punctum cum virgula, quod retinui, de more punctum, quod ut plurimum mediae fere literae apponitur, nunc altius, nunc inferius, sed omnino pro loco ex arbitrio; ne cum punctis adhibitis lacunis indicandis confusio oriretur, ego semper summae literae appinxi.

Ut jam innui seriores curae accesserunt, et hic illic quidem satis frequentes et notabiles, quae ex parte sunt manus, quam ut secundam indicavi, et est seculo uno vel altero priori recentior; si alia sit manus vel haereo utrum secunda sit, an ista serior, nota manus serioris distinxi. Etiam istae satis antiquae sunt, nec ulla est, puto, post XV seculum.

In notis illud tantum propositum mihi fuit, ut darem quae codicis conditionem plene indicarent. Errores scripturae, satis quidem frequentes, intactos dimisi, quia passim obvia correctio est, et in difficilioribus locis nonnisi conjectura id praestare potuissem, quam rationem corrigendi libenter aliis relinquo. Sed quidquid vel ridicule erratum occurrit in editione, erratum codicis esse sciat lector, non editionis, nisi quid humani fortasse passus sim, errare enim humanum est, et vix in uno alterove loco monui reapse sic codicem legere.

LIBER SECUNDUS MACHABAEORUM.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI MACHABEORUM SECUNDI

I· Iudeis fratribus qui sunt per egyptum· salutem;

II· Cum sancta illa ciuitas profunda pace habitaretur;

III· Defuncto autem seleuco cum suscepisset regnum antiochus

IIII· Circa hoc autem tempus secundam expeditionem in aegyptum;

V· Eleazar ergo quidam ex primariis scribarum uir iam profectus aetate·

VI· Igitur quae circa extorum contaminationes et summa eorum supplicia sunt· gesta;

VII· Nunc uero quae circa antiochum eupatorem filium autem illius

VIII· Congregatis octuaginta milibus hominum ueniebat aduersus iudeos;

VIIII· Post hanc ergo quae appellatur pentecoste diae

X· Nono autem et quadragesimo et centesimo anno cognouit iudas antiochum;

XI· Post triennii autem tempus cognouerunt qui erant cum iuda·

XII· Raxis autem quidam et senioribus hierusolimorum indicio demonstratus est; nicanori;

INCIPIT LIBER SECUNDUS

I, [1] IUDEIS FRATRIBUS QUI SUNT PER AE-
GYPTUM SALUTEM·
FRATRES QUI SUNT HIERUSOLIMIS IUDEI ET QUI
SUNT IN REGIONE IUDEAE PACEM BONAM SEMPER IN
BONUM [2] PRESTET uobis deus· et reminiscatur
testamenti sui quod disposuit ad abraham
et isaac et iacob seruos suos fideles· [3] Et det
uobis omnibus cor bonum ut colatis eum·
et· faciatis uoluntatem ipsius corde magno
et animo cupienti· [4] Adaperiat cor uestrum
in lege sua et in preceptis et faciat pa-
cem· [5] et exaudiuit preces uestras recon-
cilietur uobis· et non relinquat uos tempore
malo· [6] et nunc hi.. oramus pro uobis·
[7] Regnante demetrio anno centesimo sep-
tuagesimo septimo· nos iudei scripsimus
uobis in tribulatione prostrati quia uenit
nobis istis annis· ex quo desciuit iason et
qui erant cum ipso a terra sancta et a
regno· [8] et incenderunt portam et effude-
runt sanguinem innocentem· et deprecati
sumus dominum et exauditi sumus· et
obtulimus sacrificia et similiginem et ac-
cendimus lucernas et proposuimus panes·
[9] et nunc misimus ut frequentetis dies sce-
nophegiae· mensis casleu·
[10] Anno centesimo septuagesimo octauo
qui sunt hierusolymis et qui sunt in iudea·

VI, *quae*, pro *q* erat *u*, sed ipsa 1 manus in scribendo se correxit.

XII, *et*, sic omnino codex.

I, [1] *salutem*, manus serior addit *dicunt* cum Vulgata. Deest vero nota Capituli I in margine.

[4] *preceptis*, manus fortasse prima addit *eius:* Vulgata *suis*.

[5] *et* initio abrasum; *exaudiuit* mutatum in *exaudiat* manu seriori; voci *reconcilietur* manus serior praemittit *et:* omnia mutata cum Vulgata.

[6] *hi*, erasae duae literae; manus serior *hinc sumus orantes:* Vulgata *hic sumus orantes*.

[7] *desciuit*, erasum *c*.

[8] *similiginem*, correctio, fortasse primae manus, *similaginem*.

[10] *octauo*, 2 manus addit *populi:* Vulgata *populus*.

et senatus et iudas· aristobolo magistro· ut
ptholomei regis· qui est de genere.........
sacerdotum et is qui in aegypto sunt iu-
deis salutem et sanitatem 11 de magnis pe-
riculis a deo liberati maximas gratias.....
mus· tamquam aduersus regem dimican-
tes· 12 ille namque emergere eos qui di-
micauerunt in ciuitate sancta· 13 Cum enim
uenisset ipse princeps in persidem· et qui
uidebantur circa illum esse sine robore
exercitus· cesi sunt in templo ananiae·
14 tamquam ducturus enim eam uxorem
uenit in eundem locum antiochus· Et qui
erant cum illo amici accipiendarum mul-
tarum pecuniarum gratia titulo· 15 et ex-
postis his sacerdotes templi ananiae· Cum
ille accessisset cum paucis in conspectu
templi· Concluso templo mox ingressus
est antiochus· 16 aperto altaris occulto ho-
stio mittentes saxa obpresserunt principem
antiochum et qui cum erant· Et laniatis
membris et amputato capite· his qui foris
erant proiecerunt· 17 secundum omnia· Be-
nedictus deus noster qui dedit subditos
nobis eos qui impie gesserunt 18 incipien-
tes agere mundationem templi· Mense cas-
leu quinta et uicesima diae mensis· neces-
sarium estimabimus significare uobis· pro
communi utilitate ut et uos quoque aga-
tis tamquam scenophegiae· etiam ignis il-
lius quando neemias aedificato templo·..
et altari obtulit sacrificia· 19 Nam et cum
in persida ducerentur patres nostri qui
tunc colebant deum sacerdotes accepto ex
igni altaris· clam in concauo absconderunt
habente positionem putei sine aqua·cui
adhibuerunt munitionem ita ut omnibus
ignotus esset locus· 20 Decursis autem mul-
tis annis quando uisum est deo· missus
neemias a rege persidi ad filios sacerdo-
tum qui absconderant· misit ad illum i-
gnem· moxque nerrauerunt nobis se non
inuenisse· ignem sed aquam grassam· 21 et
iussit eos aurientes adferre· Et ut oblata
sunt quae erant sacrifici orum iussit sa-
cerdotibus· neemias· aspergere· aqua ligna·
et ea que erant supra constituta· 22 mox
hoc factum est et temporis aliquid inter-
cessit· sol· preterea refulsit cum antea fuis-
set sublustris· accensa est pyra magna· ita
ut omnes admirarentur· 23 Orauerunt ita-
que sacerdotes cum sacrificium consume-
retur· sacerdotes preterea· et uniuersi in-
choante ionatha· ceterisque adclamantibus
tamquam neemia· 24 erat autem oratio con-
tinens modum hunc· Dominus uniuersorum
creator· metuendus et fortis iustus· et mi-
sericors· qui solus es· rex bonus· 25 solus
largus· solus iustus· omnipotens aeternus·
qui conseruasti israhel de omni malo· qui
elegisti patres et sanctificasti eos· 26 accep-
to habes sacrificium pro uniuerso populo
tuo israhel· et custodi portionem tuam
sanctifica 27 et custodi· disseminationem no-
stram· libera eos qui seruiunt gentibus·
illos contemptibiles et exsecrabiles· Aspice·
et cognoscant gentes· quia tu es deus no-
ster· 28 Crucia illos qui nos opprimunt et
contumeliis adficiunt cum superbia· 29 con-
serue populum tuum· in loco sancto tuo
sicut dixit moyses· 30 Sacerdotes autem
psallebant hymnos 31 moxque consumpta
sunt quae erant sacrificii· et residuum at-
que neemias iussit lapides maiores per-
fundi· 32 et ut hoc factum est flamma ac-
censa est· illo autem qui esset ab altari
refulgente igni· consummatum est· 33 Et
ut manifesta est res haec et nuntiatum est

ut, fere totum abrasum.

genere, ubi puncta aequo spatio scripsit *christorum* manus 2, primo videtur fuisse spatium vacuum, non scriptum. Item Vulgata.

11 Post *gratias* manus 2 in rasura *ipsi agi*; spatium minus erat pro his literis; Vulgata *agimus ipsi*.

12 *eos*, manus 2 in margine *ebullire fecit de perside eos* cum Vulgata. Eadem manus 2 in textu superscripsit *fecit* voci *qui*.

13 *ananiae*, erasum *a* prius: Vulgata *Naneae*.

14 *cum*, 2 manus addidit *eo*.

18 ante *et* tertium rasura pro spatio duplicis literae.

21 *sacrifici.orum*, abrasa fuit litera *e*, ut apparet.

26 *accepto*, *t* omissum 1 manus supplevit.

28 *nos*, 1 manus *q* scripserat, sed ipsa se correxit.

regi persarum quia in eo loco ubi absconderant ignem qui translati erant sacerdotes ignis apparuit· Ex quo etiam qui erant circa neemiam purificauerunt ea quæ essent sacrificiis· [34] consepto loco rex templum fecit probata hac re· [35] et quibus multiplicabat rex multiphariae· plurima accipiebat· et retribuebat eis manibus suis· [36] Appellauerunt autem qui erant circa neemiam hanc rem nepthar· quod interpretatur purificatio· uocatur autem aput multos nepth..· II, [1] Inuenitur praeterea in seorsum scripsit hieremias propheta· quia iussit ex igni accipere captiuos posteros significatum est· [2] et qualiter preceperit posteris propheta data eis lege· ut non obliuiscantur praeceptorum domini· et ut non exerrent cordibus· uidentes simulacrorum· signa aurea argentea· et eum qui circa haec est ornatum· [3] et cetera alia dicens· adhortabatur non desistere legem· a corde ipsorum· [4] Erat autem in illa scriptura quemadmodum tabernaculum· et arcam testamenti iusserit propheta diuina monitione structus ut eum subsequerentur· Mox autem profectus est in monte moyses ascendens· uidit hereditatem dei· [5] et cum in locum uenisset hieremias conperit locum in modum spelunce in quo inuenit tabernaculum et arcam testamenti· et altare supplicationis· et intulit illo et ostium abstruxit· [6] Et accesserunt quidam ex illis qui simul sequebantur ut denotarent uiam· et non potuerunt inuenire· [7] ...

autem hieremias cognouit conquestus dixit eis· quia ignotus erit locus· donec colligat deus dispersionem populi congregationem· et propitius fiat· [8] et tunc dominus demonstrauit haec et uidebitur claritas domini· et nubes sicut etiam sub moyse ostenebatur quemadmodum et salomon postulauit ut locus magnifico sanctificaretur· [9] explanabatur nihilominus· qualiter praeterea· habens sapientiam· optulerit sacrificium dedicationis et consummationis templi· [10] sicut et moyses orauit dominum· Et dedit ignis de caelo· et ea que fuerunt sacrificii· et consumpsit ita· et salomon orauit descendens ignis consumpsit holocaustomata· [11] et dixit moyses eo quod non sit comestum illud quod est peccato consumptum· [12] et Similiter et salomon illos quo dies celebrauit·

[13] Enarrant denique et in descriptionibus et in commentariis· qui confecti sunt temporibus neemiae· haec eandem et qualiter constituens bibliothecam quoaceruauerit illos qui erant de regibus libros· item prophetarum et illos dauid et epistolas regum de donis consecratis· [14] Similiter autem et iudas ea que interciderant· propter bellum quod accidit nobis congregauit uniuersos· Et sunt aput nos [15] quecumque ergo desideraueritis quae adferant uobis mittite; [16] Incipientes itaque celebrare purificationem scripsimus uobis· bene ergo facietis frequentantes hos dies· [17] Uerum deus est qui saluificauit omnem populum et reddi-

[34] *aput*, manus 2 *apud*.

nepth.., *ar* abrasum videtur, et vestigia probabilia sunt; manús serior *nepthi*. Vulgata antea *Nephthar*, hic *Nephi*.

II, [7] Vox abrasa, quae ex vestigiis videtur *Mox;* manus 2 in rasura scripsit *Ut* cum Vulgata: *mox* pro ὡς Marc. VI, 26 Cant. et Vindob. apud Roensch, *Itala und Vulgata*, 400, et noster supra I, 22; II, 4.

[8] *quemadmodum et*, *et* abrasum et manu 2 praemissum voci *quemadmodum:* Vulgata *et sicut*.

[13] *que*, manus 2 *quæ*.

consumpsit ita, abrasae literae *it i*, et *s* literae *t* conjuncta fuit 2 manu per lineolam, male, cum prima scriptura Graecum referat, et solum praepostere interpungat: nunc remanet monstrum *consumpsta*.

[11] *peccato*, manus 2 praemittit *pro*, et deinde addit *et* ante *consumptum*.

[12] *et Similiter*, *et* semiabrasum, et 1, ut apparet, manu, cum *S* majusculum ipsa scripserit, et *et* sequatur.

quo, super *o* manus 2 per compendium scripsit *que* (*quoque*): Peyron in notis conjicit amanuensem sigla longobardica numerum *octo* referentia ex formarum cum *quo* similitudine sic legisse.

[10] *que*, manus 2 *quæ*.

aput, 1 manus correxit *apud*.

[14] *quecumque*, abrasa fuit vox, ita tamen ut vestigia appareant; manus 2 substituit *Si* cum Vulgata.

quae, manus serior *qui* abrasis *ae*.

dit hereditatem uniuersis et regnum et sacerdotium et sanctificationem· [18] sicut pollicitus est per legem speramus etenim in domino· quia cito nostri miserebitur· et colligit ex hac quæ est sub caelo in locum sanctum· eripuit enim nos de magnis malis et locum emundauit· [19] Quae autem circa iudam machabeum gesta sunt et fratres eius et de magni templi purificatione· et de ar.. dedicatione [20] adhuc etiam aduersus antiochum illum epiphanem et huius filium eupatorem prelia et de uindicta. impiorum qui templum disperdere temptabant· [21] et eas quae de celo contingerunt inlustrationes his qui pro iudeis........... fortiterque gesserunt· ita ut totam regionem· quamquam pauci essent populauerint· et barbarorum cateruas persecuti sunt; [22] et memorabile per tot.. orbem terræ templum receperint· et ciuitatem liberauerint· et eas quae incipiebant dissolui leges correxerint· deum eis propitio facto clementia..... [23] ab iasone cyreneo quinque libris conscripta et manifesta temptauimus uno libro breuiare· [24] considerantes enim numerorum copiam et difficultatem circa illos quae uellent se inmergere· narrationibus ipsius historiae propter multitudinem rerum gestarum [25] curauimus· Uolentibus quidem legere animae delectationem atquirere· his uero qui studerent memoriae mandare facultatem praestare; Omnibus autem qui hanc rem cognoscerent utilitatem exhibere· [26] et nobis quidem hoc non fuit factu facile· qui laborem hac fatigationem sustinuimus huius breuiationis· sudoris autem et uigiliae negotium exstitit· [27] quemadmodum ei qui parat conuiuium et quaerit aliorum desideriis commodum non est facile tamen propter multorum utilitatem· libenter laboremus [28]...........

....

....

exempla uero breuiationis non omittentes· [29] Quemadmodum enim architecto noue domus cure debet esse tota institutio· porro ei qui inurere ac pingere adgreditur quae apta sunt ad exornandum inspecienda sunt· ita et circa nos existimo [30] primum quidem circumire et deambulacrum faciens· ambages sermonum non introducere et curiosius omnia eloqui particulatim· Singula quaeque auctori· historiae congruit· [31] ueritatem uero ditionis sectari· et scrupulosam rerum gestarum rationem excusare ei· qui historiam transfert· concedendum est· Quia breuiarum actus conpendio percurrere laboriosam· dispositionem actus uitare debet· [32].................... excusationem dignam conpendii· Hinc ergo expositionem inchoauimus· his que primus diximus· tantulo adiuncto est enim uaffrum·

[19] *ar..,* manus 2 *arce,* scriptis *ce* in rasura; quantum videtur ex dubiis vestigiis, 1 manus dederat *arae.*

[20] *uindicta*, post vocem rasura unius fere literae.

[21] *iudeis,* post vocem rasura duodecim fere literarum, quae reddebant φιλοτίμως;. et post *fortiter* abrasum *que;* manus secunda linea utrumque locum notaverat. Hac autem correctione contra Graecum textum Vulgatae consona facta est versio nostra.

[22] *tot..,* in rasura manus fortasse prima scripsit *um* (*totum*).

terrae, ante vocem parva rasura.

facto, manus 2 addit *omni* in levi rasura, sed extra ordinem textus, cum sit in fine lineae, ita ut nihil videatur fuisse 1 manu: post *clementia* autem erasa fuit vox 1 manus, quae videtur fuisse *omni.*

[26] *hac*, abrasa litera *h*, quam primo omissam ipsa 1 manus praemiserat.

uigiliae, e initio lineae scriptum abrasum et scriptum in fine praecedentis lineae manu 2.

[28] In rasura duarum linearum et quinque aliarum fere literarum manus secunda latiori scriptura dedit *concedentes quidem ueritatem de singulis auctoribus,* quae praepostero ordine ex Vulgata sunt desumpta.

omittentes, super *om* rasura unius literae, ut videtur.

[30] *particulatim* initio vocis manus serior superscripsit *et.*

[31] *actus* secundum abrasum.

[32] Linea tota abrasa, et manus secunda rescripsit literis latioribus *Qui enim facit translationem habet; enim* est superscriptum.

inchoauimus, manus 2 *inchoabimus.*

uaffrum, prius *f* abrasum.

principia historiae producantur· ipsa autem historia breuietur;

II III, [1] Cum sancta illa ciuitas profunda pace habitaretur· et leges suo statu optimo custodiretur· propter oniae pontificis piaetatem ac seueritatem· [2] eueniebat· ut etiam ipsi reges locum honorificarent· Et maximis templum donis inlustrarent· [3] ita ut seleuchus rex prestaret de retitibus suis uniuersos sumptus· qui ad munificentiam conpeterent sacrificiorum·

[4] Uerum symon quidam balgeus e tribu beniamin praepositus est templi constitutus conflix.. cum pontifice de illa iniquitatem quae ab eo in ciuitatem uertebatur· [5] Et cum uincere oniam uirum iustum· et sine querella non posset· Uenit ad oppolonium thrasei filium· qui eo tempore erat praetor suriæ coeles· ac poenices· [6] et .etulit quod inenarrabili pecunia refertum es.set gazophilacium· quod erat hierusolymis· ita ut multitudo pensationem esset innumerabilis· et non pertinerent haec ad rationem sacrificiorum· esse autem factu facile cadere haecun. regis potestate· [7] Et cum presentiam sui fecisset appollonius aput regem· de his pecuniis quae indictæ illi fuerant notum fecit· At ille electo eliodoro qui erat negotiis praepositus misit eum datis mandatis pecunias quas detulerat symon esse in thesauris iudeae innumerabiles et uarias prolatas auferret in syriam· [8] Confestim ergo iter faciebat eliodorus· optentu quidem tamquam ciuitates circuiret quæ essent in syria· coele et phoenice· reuera autem· ut propositum regis perficeret· [9] Cumque uenisset hierusolyma· benigne a pontifice et ipsa ciuitate exceptus· retulit de interpellatione quae facta erat· et cuius rei causa uenisset enarrauit· Et interrogauit si reuera ita se haec habeant· [10] Pontifice autem demonstrante deposita esse uiduarum et pupillorum· [11] quedam uero etiam hircani tobiae fili uiri eminentissimi· non quemadmodum insimulabat impius symon· uniuersa autem esse argenti· talenta ·cccc· porro auri ·cc· [12] Iniuriam tamen pati eos· qui commendauerint loci sanctitati et honorati per totum mundum templi uenerationi· et tutela inuiolabili prorsus inpossibele esse· [13] a. uero heliodorus· qui propria habebat mandata regis· omnibus modis· dicebat ad reditus regios adsum haec habere· [14] constituto itaque die· ingrediebatur de his tollendis tractatum fixuris· [15] Erat ergo per totam ciuitatem non medioc... animi aestus· porro autem sacerdotes ante altare cum stolis sacerdotalibus prostrati· ad caelum tendentes manus inuocabant eum qui legem sancxit super depositum ut his qui deposuissent haec salua conseruaret· [16] Eratque .um qui conspiceret uultum po.ntificis quasi hominis trucidati· facies enim eius et inmutatio colo-

III, [1] *ac seueritatem*, manus 2 linea infra notavit.

[4] *conflix..*, manus serior *conflixit*, sed *i* fortasse 1 manus est.

iniquitatem, *m* abrasum.

[5] *querella*, prius *l* abrasum.

oppolonium, manus 2 *appolonium*.

suriæ, rasura effictum *siriæ*, ut videtur.

poenices, 1 manus ipsa, ut videtur, correxit *phoenices*.

[6] *.etulit*, manus nescio utrum 1, an 2, rescripsit *retulit*, primo videtur fuisse *detulit*.

refertum, manus 2 attigit *t*, sed quid voluerit non liquet.

es.set, inter duplex *ss* literula abrasa.

pensationem, manus prima superscripto *v* effecit *pensationum*.

haecun., nunc rasura effictum *haec in.*, postea una litera erat; prima manus ideo se correxisse videtur.

[7] *aput*, ipsa 1 manus correxit *apud*.

[11] *fili*, manus 2, ut videtur, *filii*.

cccc, manus 2 superscripsit *quadrigenti*.

cc, manus 2 superscripsit *ducenti*.

[13] *a.*, manus 1, ut apparet, *ad*, manus 2 *at*.

adsum, manus serior *ad sumtum*.

[14] *fixuris*, manus 1 superscripto *v* *fixurus*.

[15] *medioc....*, manus 2 in rasura complevit *mediocris*.

[16] *.um*, prima litera videtur fuisse *e* (*eum*); tota vero vox abrasa fuit.

po.ntificis, litera fere abrasa, et ipsum *o* praecedens refictum ex parte; manus 2 lineola curva conjunxit duas partes vocis.

ris ostendebat animi eius aestum et ardorem· [17] circumfusus e... erat eidem uero metus quidam et horror corporis· per que palam fiebat aspicientibus qui dolor inesset in altitudine cordis ejus· [18] Alii uero de domibus congregatim exiliebant ad publicam obsecrationem· eo quod inciperet ad contemptum peruenire locus·

[19] Porro mulieres sub mammis accincte ciliciis circa itinera plurimae aderant

Uirgines quoque tametsi inclusae aliæ quidem concurrebant ad ianuas· aliae autem in culmina· aliae uero per fenestras prospectabant [20] uerum uniuersae tendentes manus ad cælum flentes preces profundebant· rogantes deum· ut misereretur et auferret ab eis inminentem ruinam et futurum scelus· [21] Erat ergo miser.ri multitudinem publice prostratam· et ipsius pontificis aestuantis expectationem· [22] Et alii quidem inuocabant omni....potentem deum· ea que commissa essent fidei salua conseruari his qui credidissent cum tutela omni·

[23] Porro heliodorus quod fuerat decretum perficiebat ibidem· [24] itaque ipso cum satellitibus iam circa gazophylatium et omnis potestatis praepotens est magnalia fecit inlustria· ita ut uniuersi qui ausi fuissent conuenire expauescentes super dei uirtutem in formidinem et dissolutionem membrorum conuerterentur

[25] Apparuit enim illis aequus quidam metuendum habens sessorem et optimo strato exornatus qui ferebatur impetu effuso· et eliodoro priores ungulas inpegit· At ille qui insidebat ei · uidebatur aureis armis esse armatus [26] alii quoque duo iuuenes additi sunt ad hunc conspectu...m quidem habitudine decori· pulcherrimi autem gloria· amictu praeterea decentissimi· qui stantes ex utraque parte flagellabant eum sine intermissione multis ictibus cedentes eum· [27] cum ad terram repente cecidisset et multis tenebris circumfusus esset . . . . et in sellam . . . . [28] qui cum multo discusso· et omni satellitum agmine in gazophilacium praedictum ingressus fuerat· portabant nullum ope. sibimetipsi praestantem manifeste cognoscentes dei potentatum· [29] Et ille quidem diuina operatione mutus et omni priuatus spe ac salute prostratus iacebat· [30] illi autem benedicebant dominum qui praeter opinionem locum summa significatione· Et quod paulo ante metu. . et turbatione plenum erat templum omnipotentis inlustrante domino· gaudio et laetitia refertum erat· [31] Et cito igitur quidam qui eliodoro adsidui erant rogabant inuocare illum altissimum· et uitam donare ei qui prorsus in extremo halitu positus erat· [32] Suspectus itaque pontifex factus ne forte rex arbitraretur mali aliquid circa he-

[17] *e...,* manus nescio utrum prima ex correctione, an 2. *enim,* spatium regulare.

[21] *miser.ri,* manus 2, ut videtur, *miserari,* etiam primum *r* fere totum refictum post rasuram; sed demum *ra* ipsum abrasum fere omnino.

[22] *omni....,* abrasa fuit vox quatuor fere literarum, ex vestigiis videtur *enim.*

[24] *gazophylatium et,* manus 2 cum Vulgata inserit *presens,* et pro *et* vult *set.*

est, manus 2 lineam scripsit supra, non infra vocem, ut eam reprobet.

[26] *ad hunc conspectu...m* voces, quas dedi, abrasae cum alia quam legere non potui; ex Vulgata reprobata fuerunt omnia. Manus 2 lineis ullis superscriptis his et voci sequenti aliquid notaverat; sed abrasae fere omnes.

amictu praeterea, manus 2 *amictuque* abraso et linea reprobato *praeterea,* ex Vulgata, ut videtur.

[27] *esset,* manus 2 in rasura *rapuerunt* addit cum Vulgata.

sellam, manus 2 in margine et in rasura *gestatoriam eum impositum eiecerunt* fere cum Vulgata.

[28] *discusso,* manus 2 *discussu.*

omni, quantum apparet erat *omnis,* sed *s* abrasum fuisset.

portabant, manus, ut videtur, serior *portabatur* cum Vulgata.

nullum ope. sibimetipsi praestantem, manus 2 *nullo opem sibimetipsi praestante.*

[30] *opinionem,* manus 2 addit *magnificauit.*

Et, 2 manus addit hic *templum* cum Vulgata.

metu .., in rasura *et* scriptum fuisse videtur, et abrasum fuisset quia bis scriptum.

templum, abrasum.

omnipotentis, ipsa prima manus, ut videtur, correxit *omnipotente.*

lidorum a iudeis esset .ctum· obtulit sacrificium pro eiusdem uiri salute. [33] p..ficiente ergo litationem pontifice idem iuuenes rursus apparuerunt eliodoro isdem ue..bus a.micti· Et cum stetissent dixerunt magnas gratias oniae pontifici habe· propter illam enim donauit tibi uitam dominus· [34] Tu autem flagellatus ab eo adnuntia uniuersis summum imperium dei· Cumque dixissent· non conparuerunt· [35] porro eliodorus cum obtulisset sacrificium domino et uota maxima uouisset ei qui uitam illi concessisset· oniam quoque excepisset reuersus est cum exercitu ad regem [36] protestabatur praeterea uniuersis ea. que ante faciem uidisset opera maximi dei· [37] Rege autem interrogante eliodorum quis namque sit· qui semel adhuc mittatur hierusolyma· ait· [38] si quem habes hostem aut rerum tuarum insidiatorem mitte cum illo· et flagellatum recipies eum· si quidem et euaserit eo quod circa illum locum uere sit· quaedam dei uirtus· [39] ipse enim qui sedes in caelis habet uisitator loci illius· et eos qui ueniunt ad male tractandum percutiens perdit· [40] Et illa quidem quae circa heliodorum et gazophilacii conseruationem ita processerunt·

IV, [1] Ad uero symon qui est predictus qui pecuniarum ac patriae delator extitit male loquebatur de onia tamquam ipse esset qui eliodorum conturbasset· et omnium malorum auctor extitisset· [2] et benefactorem ciuitatis et consultorem gentis sue· et emulatorem legum insidiatorem rerum dicere audebat· [3] Porro hac inimicitia· in tantum procedente· ut etiam per quosdam eorum qui probati essent symoni cedes· et homicidia perpetrarentur· [4] Considerans pontifex contentionis huius perniciem appolonium quoque filium est· syrie coeles· et phoenices pretorem coalescere malitiam symonis elaborantem· [5] ad regem peruectus est· non utique accusator ciuium constitutus· uerum id quod utilis esset in commune et singulariter· uniuerse multitudini ante oculos habens· [6] Uidebat enim sine prouidentia regis· etiam nunc inpossibile esse rebus pacem contingere· neque symonem accepturum finem amentiae;

[7] Defuncto autem seleuco· cum suscepisset regnum antiochus qui cognominatus est ephyphanes subpetiuit iason frater oniae pontificatum [8] repromissis regi per interpellacionem talentis argenti· trescenti sexaginta· et alterius uectigalis cuiusdam reditus talentis octuginta· [9] .ac super haec pollicebatur· alia quoque conscribere centum quinquaginta· si concederetur per potestatem ipsius gymnasium· et ephebos sibi colligere et eos qui agerent hierusolymis antiochenses conscribere· [10] Cumque rex aduenisset· et obtinuisset iason pontificatum falsum· confestim ad grecum morem gentis suae homines transduxit· [11] depulsis regis beneficiis quae data erant iudeis per iohannem patrem eupolemi· qui legatione functus fuerat· super amicitia et societate ad romanos preterea· et legitimam destruens ciuitatis conseruationem iniqua sollemnia innouabat· [12] prumptae namque gimnasium sub arce ipsa constituit· et ipsos fortissimos subiens sup petasum ducebat· [13] sic

[32] *.ctum*, in rasura unius literae fortasse *a* (*actum*) 1 manus, ut videtur, rescripsit *factum*.

salute., rasura literae *m*, ut videtur.

[33] *p..ficiente*, manus 2 *perficiente*, spatium pro *er* suppleto regulare est.

ue..ibus, manus 2 *uestibus*.

a.micti, erasum *c* vel *e*.

illam, manus ipsa prima *v* superscripto *illum* correxit.

[36] *ea.*, erasa, ut videtur, litera *m*.

[37] *hierusolyma*, ipsa 1 manus fortasse voluit postea *hierusolymam*.

[39] *illius*, manus serior addit *est*.

IV, [1] *Ad*, manus 2 *At*.

[4] *est*, manus 2 reprobavit, et superscripsit, *nestei...*, et post *i* succedit parva rasura scripturae 2 manus.

phoenices, manus 2 *phoenicis*.

[7] Deest in margine nota *III* ex praemissis Capitulis apponenda, seu etiam abrasa fuit, margo enim erasus est.

[8] *trescenti*, erasa litera *s*.

octuginta, manus serior, *octoginta*.

[9] *.ac*, erasa litera, fortasse *h* (*hac*).

[12] *sup petasum*, manus serior superscribit *lupanaria domus*.

enim erat argumentum caloris et incensionis grece institutionis·

Erat autem tale quoddam grecissationis robur prefectos alienigenarum mores propter excellentem impii et non pontificis iasonis contaminationem· [14] ut iam non essent prumpti sacerdotes circa apparationes altaris· Sed templum quidem contempnentes· et sacrificia neglegentes properabant percipere illam que in palestra prestabatur sceleratam liberalitatem post disci prouocationem· [15] honores quidem patrios pro nihilo ducentes· Porro grecas . . . glorias optimas esse existimantes [16] quarum gratia · circumdedit eus molesta· rerum circumstantia et quorum emulabantur instituta et per omnia uolebant eis adsimulari· hos eosdem hostes et in semetipsos uindices sunt experti [17] impiae namque gerere cum legibus diuinis non est facile. sed haec demonstrauit sequens tempus· [18] Cumque ageretur quinquennale certamen in ciuitate tyro· et rex presens esset· [19] misit iason ille pollutus spectatores tamquam antiocenses· ab hierusolymis iudeos ferentes argenti dragmas trecentas ad herculis sacrificium· quas . . . .
. . . .
sacrificii eo quod non congrueret· ad alium uero conferri sumptum . . . . [20] itaque oblata haec propter illum . . . . . . qui misit ad herculis sacrificium. . . . .
. . . .
. . . . [21] Cumque in aegyptum missus fuisset apollonius nesthei· propter primos accubitos ptholomei regis illius philomethoris· cum antiochus cognouisset se alienum ab illo factum· res que ad ipsius tutelam pertinerent curabat· Unde cum ioppen uenisset peruenit hierusolyma· [22] et magnifice ab iasone· et ciuitate exceptus cum facibus et adclamationibus introductus est· deinde sic phenicen cum exercitu accessit· [23] Post trienni autem tempus· misit iason menelaum supra demonstrati symonis fratrem· ferentem pecunias regi.· et de necessariis rebus expediturum responsa· ut causarum decreta impetraret· [24] commendatus regi cum semetipsum clarificasset facie potestatis eius in se pontificatum deriuauit superposito iasone talentis argenti trecentis· [25] Acceptisque regiis praeceptis aduentabat hierusolyma· nihil omnino dignum pontificatu sentiens animos autem crudelis tyranni et feræ barbariae iram gestans; [26] Et iason quidem· qui suum fratrem fraude circumscripserat· priuatus honore per fraudem· ab alio profugus in regionem ammin..dem· expulsus est . . . .
[27] Porro menelaus magisterium quidam optinebat· repromissas autem regi pecunias nullo ordine pensitabat· Cumque exactionem agitaret sostratus prefectus arcis· [28] ad hunc enim uariorum tributorum exactio pertinebat· ob quam causam ambo a rege uocati sunt· [29] et menelaus quidem amotus est a pontificatu· accepto successore lisimacho fratre suo· porro sostratus accepit

13 *Erat*, in margine lata rasura.
15 *glorias*, ante vocem erasae tres fere literae.
16 *eus*, 1 manus, ut videtur, refinxit *eos*.
adsimulari, rasura factum fuit *adsimilari*.
17 *facile.*, litera abrasa *s*, ut apparet.
19 Manus secunda in rasura: *etiam postulauerunt hii qui adferebant ne essent in usu.*
uero, manus 2 addit *eas*.
sumptum, manus 2 in rasura addit *hortabantur*.
20 *oblata*, manus 2 *oblatae sunt* cum Vulgata.
illum, vox abrasa postea.
sacrificium, in rasura manus prima fortasse inscripsit: *Propter beneficium autem adferencium· date sunt in fabricas nauium triremium·*
21 *hierusolyma*, 1 fortasse manus *hierusolymam*.
22 *facibus*, manus serior *falibus*, et superius *alius facibus*; dedi *alius*, sed codex *al* cum linea compendii in litera *l*.
23 *trienni*, manus serior *triennii*.
ferentem, sic ex correctione 1 manus, fuerat *ferentes*.
regi., fuerat *regis*, ut videtur.
24 *hierusolyma*, 1 manus deinde *hierusolymam*.
animos, manus prima dein voluit *animum*.
gestans, linea interpunctioni superposita oblique.
26 *ammin..dem*, manus prima superscripto *a* literae *i*, et postea rasurae inscribens *iti* eadem manus, ut videtur, dedit *ammanitidem*.
expulsus est, postea rasura vacua relicta.
27 *quidam*, manus 1 mutavit *quidem*; scilicet nihil de *a* mutans *e* adscripsit.

successorem cratetan· qui erat super cyprios· [30] Talibus autem rebus constitutis contigit tarsenses et mallotas seditionem mouere eo quod antiochide concubine regis dono dati essent· [31] maturius ergo aduentabit rex ut cohiberet eos· relicto suffecto andronico ex his qui essent in maxima dignitate· [32] Cumque existimasset menelaus nanctum se esse oportunum tempus· aureis quibusdam uassis de templo interceptis donauit andronico· et alia pridem uenumdederat tyro· et in ciuitatibus quae erant in circuitu· [33] quae etiam cum pro liquido cognouisset onias arguebat quandoquidem .ecessisset in locum asylum ad dap.en · quae circa antiochiam posita est· [34] Unde menelaus seorsum adprehensum andronicum rogabat ut oniam interficerat· At uero ille cum ad oniam uenisset· et per dolum persuasum ei esset· et esset exceptus cum iureiurando data dextra quamquam esset suspectus persuasit de asylo procedere quem et confestim inclusit· non reueritus iu...... [35] ob quam causam· non solum iudæi· uerum etiam multi ceterarum quoque gentium fremebant· et egre portabant· super eiusdem uiri cede iniquissima· [36] Cumque regressus fuisset rex de locis quae sunt circa ciliciam· interpellabant qui in singulis ciuitatibus ..ebant iudei persequentibus· hoc etiam ex grecis grauissime aduersus malum factum commotis· quod onias sine ratione interfectus esset [37] ex animo· Itaque antiochus contristatus est· et misericordia flexus· profusis lacrimis· propter illius interempti sobriaetatem· et maximam disciplinam· [38] accensus animis· confestim ablata andronici purpura et tunicis ejus discissis· circumductum per totam ciuitatem eodem loco ubi oniam impiae tractauerat· illic conscelerate cedis hominem dehonestans trucidauit domino retribuente illi dignissimam poenam· [39] Cumque multa sacrilegia fuissent admissa a lisimacho cum consilio menelai· et peruulgata de his fama esset· Congregata est multitudo populi aduersus lisimachum uasis aureis iam multis dissipatis; [40] Insurgente autem turba· et in iracundia se adtollente· armauit lysimachus uirorum circiter tria milia· et mouit iniquas manus inchoante quodam tyranno prouectæ aetatis · nihil autem minus et amente· [41] Cumque animaduertissent adgressionem lysimachi· arceptis alii quidem saxis· alii autem fustibus uastis· quidem uero subiectam humum inuadentes passim· iacebant in eos qui erant circa lysimachum· [42] ex qua causa multos quidem ipsorum saucios reddiderunt· Quosdam autem et prostrauerunt· porro autem uniuersos in fugam truserunt ipsum etiam sacrilegum· iuxta gazophilacium interfecerunt· [43] denique his suscepta cognitio aduersus menelaum; [44] Cumque rex ptholomeus tyrum uenisset· apud illum causam egerunt qui fuerant a senatu iudeorum misi· tres uiri· [45] iamque uictus menelaus pollicitus est multas pecunias ptholomeo dorum̄ se daturum· ut persuaderet regi· [46] unde uocatum in quoddam columnatum

[31] *aduentabit*, manus serior correxit *aduentavit.*

[32] *nanctum*, ex rasura *nactum.*

uassis, rasura factum *uasis.*

[33] *.ecessisset*, nunc *secessisset*, sed *s* in rasura nescio qua manu, spatium tamen pro *r* videtur angustius.

dap.en, litera abrasa, *n* ut videtur (*dapnen*), sed manus ipsa prior correxit d*aphnen.*

[34] *interficerat*, manus ipsa prima mutavit *interficeræt.*

inclusit, manus 2, *alius eum peremit*; de *alius* idem est ac v. 22. Est Vulgata.

iu......, manus 2 *iustitia;* Vulgata *justitiam.*

[36] *..ebant*, duae fere literae erasae, et ex *b* partim eraso manus prima fecit *r* (*erant*).

persequentibus, erasum, et linea manus 2 subtus notatum.

ex grecis, manus serior *et greci* cum Vulgata.

commotis, manus 2 *s* erasa dedit *commoti conquerentes*, Vulgatae propius accedens.

[40] *amente*, prima fortasse manus *amentiæ.*

[41] *quidem* 2°, manus serior *quidam.*

iacebant, manus prima correxit *iaciebant.*

[43] *denique his*, manus 2 *de his ergo* cum Vulgata.

suscepta, manus 2 addit *est.*

[44] *rex*, super lineam supplevit manus 1.

misi, manus serior *missi.*

[45] *dorum̄*, sic codex cum linea super *m*; Graeco

atrium tamquam refrigeraturum regem transtulit· [47] et omnis quidem malitiae reum menelaum criminibus absoluit· porro miseri qui etiam si aput scithas causam agerent dimissi sine dubio fuissent inculpati absoluerentur· quae sine ulla reprehensione his mortem inrogauit· ptholomeus rex uelociter duci iubens· [48] Celerrime itaque inquam dampnationem perpesi sunt· qui pro patria et populo et sacris uasis aduocationes functi defensores extiterant· [49] propter quam causam et tyrii malo hoc facto commoti quaecque ad sepulturam necessaria essent· magno sumptu prestiterunt· [50] Menelaus uero propter auaritiam eorum qui res obtinerent· perseuerauit in magisterio conualescens· malitiae magnus conciuium insidiator constitutus;

IIII V, [1] Circa hoc AUTEM TEMPUS SECUNDAM expeditionem in egyptum antiochus parauit· [2] et contigit per totam ciuitatem fere per dies quadraginta uidere currentes per aerem aequites· auro uariegatos stolas habentes· et lanceas per quohortes armatos· [3] et alas equitum dispositas et commissiones fieri· Et decursus utrorumque et clipeorum multitudinem et gladiorum euaginationes et iactus sagittarum et aureorum ornamentorum fulgores omni genere loricatorum [4] propter quod cunti rogabant in bono huiusmodi factam uisionem· [5] Cumque opinio false manasset tamquam antiochus defunctus esset· adsumpsit iason· non minus mille hominibus repente adgressus est ciuitatem· . . . .
. . . . . Postremo iam cum in eo esset ut ciuitas caperetur· menelaus quidem in arcem confugit· [6] Iason autem cedens ciuium suorum perpetrabat nulli parcens neque considerans suum aduersus cognatos euentum maximam infelicitatem· et cum existimaret hostium et non suae gentis hominum trophea constituere· [7] magisterium quidem non obtinuit· fi.em uero sui conatus turpitudinem adeptus· rursum profugus in ammanitidem discessit; [8] Denique . . . .
. . . . inclusus apud aretan tyrannum arabum· de ciuitate in ciuitatem· Iterum ab omnibus flagitabundus abhorrens tamquam legum preuaricator exsecrabilis· tamquam patrie delator et ciuium carnifex· in aegyptum extrusus est· [9] et . . . .
. . . . expulsis peregre periit· ad lacædemonios peruectus· quasi propter cognationem conseculurus protectionem· [10] Et qui multitudinem insepultorum abiecit si.e planctu permansit· et sepultura nec qualicumque humatus· ne paternum quidem sepulchrum participauit· [11] Perlatis autem ad regem anthiochum quae acciderant co-

τῷ Δορυμένους, quod Vulgata omittit, et imperfecte reddit codex.

[47] *uelociter*, manus 2 addit *illos*.

[48] *inquam*, sic non *iniquam*, sed vox tota abrasa fuit.

[49] *essent*, *n* omissum supplevit manus prima.

[50] *malitiae*, 1 fortasse manus *in* praeposuit, *e* vero abrasum fuit (*in malitia*); sic Vulgata.

conciuium, *con* abrasum cum Vulg.

constitutus, sic 1 manu omnia, sed *s* finale in rasura est, in qua videtur primo fuisse *m*.

V, [2] *uariegatos*, abrasae literae *eg* et *a* refictum, manus autem 2 duas vocis partes per lineam suppositam conjunxit.

quohortes, manus 2 *cohortes*, linea ut in nota praecedenti supposita.

[5] *adsumpsit*, pro *p* inceperat 1 manus scribere sequens *s*, sed in ipso actu se correxit.

ciuitatem, in rasura manus 2 *Ciuibus ad murum conuolantibus* cum Vulgata.

[7] *fi.em*, nunc in rasura, et fortasse 1 manu, *finem*, primo videtur fuisse *fidem*.

adeptus, manus 2 addit *est*.

[8] *Denique ..... inclusus*, utrumque cum interpositis abrasa fuerunt, et manus 2 rescripsit *Ad ultimum in exitum sui conclusus est* fere cum Vulgata.

aretan, primo fortasse *aretam*.

arabum, manus 2 addit *fugiens* cum Vulgata.

[9] *et ..... expulsis*, post *et* cetera abrasa una cum *expulsis*, et manus 2 inscripsit *qui multos de patria expulerat* cum Vulgata praeter *sua* post *patria*, quod Vulgata habet: ex ollis vestigiis fortasse prima manus dederat ...... *de sua patria*.

lacædemonios, manus 2 *lacædemonas*, cum Vulgata.

[10] *si.e*, manus 2 *sine*, scripto *n* in rasura unius literae.

paternum quidem sepulchrum, manus 2 *paterno quidem sepulchro* cum Vulgata pro forma.

gitauit euertere iudeam· unde regressus ex egypto efferatus animo· cepit ciuitatem armis· [12] et iussit militibus non parcerent cedendo eos· qui in illos incidissent· et eos qui in domos ascenderent interficere· [13] Perpetrata est igitur iuuenum et seniorum trucidatio· uirorum quoque et mulierum interitus uirginum· praeterea et infantium iugulationes· [14] octuginta itaque milia totis diebus tribus interierunt· quadraginta quidem in populationibus manuum non minus autem quam iugulati fuerant uenundati sunt· [15] Nec contentus his ausus est sanctissimum templum cuius sanctitas uniuerso orbi diffamata est· ingredi ducem habens menelaum qui legum ac patriae proditor fuerat [16] et pollutus manibus sacra uasa sumens et quae ab aliis regibus et ciuitatibus dona data erant ad augmentum· et gloriam loci et honorem· profanis dabat coacervans· [17] Et extollebatur sensu antiochus· non considerans quia propter peccata eorum qui ciuitatem inhabitarent· iratus est mediocriter dominus· propter quod contigit circa ipsum locum despectio· [18] Quod si non accidisset ... et multo prius adtineri plurimis peccatis sicut eliodorus qui misus est ad seleucho rege ad despeculandum gazophilacium· Et ipse mox ut accessisset confestim flagellatus retusus fuisset· a sua temeritate [19] sed non propter locum.....

.... [20] ....
locus participatus gentis suae· clamitatibus cum prospere· secutae· res fuissent communionem habiit· et qui est adprehensus omnipotentis ira· rumsum reconciliatione magni domini cum omni gloria restitutus est· [21] Igitur antiochus ablatis de templo· DCCCC talentis maturius antiochiam peruenit· existimans pro superbia terram quidem nauigabilem facere· pelagus uero .... [22] .... haec praepositus ad male tractandum nationem· hierusolymis quidem philippum genere ph..gem· mores autem magis barbaros habentem ipso illo· qui eum constituit· [23] porro in argarizin andronicum ....
····· menelau· qui peius ceteris armatus erat animis aduersus ciues· infestamque mentem gerens contra iudeos· [24] Misit appollonium misarchem cum exercitu· uiginti et duobus milibus datis· adhuc qui essent solidiores aetatis uniuersos interficeret· mulieres autem et iuniores uenundaret· [25] Hi.c autem cum hierusolyma uenisset et tamquam pacificus esset ita simulasset· expectauit usque ad diem sanctum sabbati· et cum haberet feriatos iudeos· his qui sub ipso essent arma sumere precepit· [26] et eos qui precesserant ad specta-

[18] *et multo prius*, 1 manu, sed in rasura; antea rasura vacua trium fere literarum; codices Graeci Holmesiani 62, 64, 93, quorum recensionem noster passim refert, habent αὐτούς, sed non sequitur eos noster statim post, alioquin correctio est primae manus, et scripturae errorem corrigere, non aliam lectionem inducere voluisse amanuensem probabile est.

a sua temeritate sed non, praeter ultimum *n* in rasura, sed 1 manu, spatium regulare.

[19] *locum* ....., manus 2 in rasura inscripsit: *gentem· sed propter gentem locum dominus elegit·* [20] *Ideoque et ipse;* item Vulgata, sed haec *Deus*, non *dominus*.

[20] *participatus*, manus 2 *particeps* cum Vulgata.

clamitatibus, manus 2 *calamitatibus*.

rumsum, manus serior *rursum*.

[21] *uero* .... in rasura et in margine, et in alia postea mutans manus 2: *ad iter agendum deducturum Reliquit autem et praepositos ad male tractandam*. Vocula *haec* abrasa fuit.

[22] *ph..gem*, manus 2 *phrygem*, et *r* fortasse 1 manus est; *m* autem rasura mutatum in *n*.

mores, manus 2 *moribus*.

barbaros, manus 2 *barbarum*.

[23] *argarizin*, sic hic et infra VI, [2], ex mira lectione, cujus nullum in reliquis testibus vestigium, et Hebraeum *har garizim mons Garizim* reddit. Sed cum liber noster Graece scriptus fuerit, neque errori amanuensis tribui possit lectio repetita, eam ab aliquo vetere correctore repeterem.

menelau·, manus 2 *et menelaum*. Ultima vox rasurae praecedentis videtur *omnes*.

armatus erat, manus 2 *armati erant*.

gerens, manus 2 *gerentes*.

[24] *Misit*, manus 2 addit *etiam*.

[25] *Hi.c*, litera abrasa, *n* ut videtur (*Hinc*).

hierusolyma, 1 fortasse manus *hierusolymam*.

culum uniuersos trucidauit· et in ciuitatem cum armis cursu ingressus· magnam strauit multitudinem· [27] Iudas uero qui et machabeus cum hominibus centum in solitudinem secessit· ferarum more uitam degens in montibus· cum illis qui erant cum ipso· et herbarum cibo uescentes· in presenti transiebant ne participarent contaminationem·

VI, [1] Porro non post multum temporis misit rex antiochus senem atheniensem ad cogendos iudeos transgredi a legibus patriis· et legibus dei non conuersari· [2] praeterea contaminare quod hierusolymis est templum· et cognominare iouis olympii· et illud quod est in argarizin· uocari locum iouis hospitalis· sicut uocabatur ab his qui in eo loco habitare c..perunt; [3] Perniliosa itaque et uniuersis difficilis erat malitiae circumstantiam· [4] templum etenim de luxuria· et comisationibus gentilium. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . [6] Erat ergo neque sabbatizare· neque patrios obseruare festos dies· nec simpliciter confiteri iudeum esse· [7] ducebantur autem acerbissima necessitate iuxta menstruam regis natalem diem ad extorum inspectionem et supplicationem· Et cum ageretur liberalium dies festus· cogebantur iudei .edere habentes coronas pompam libero celeb.rare· [8] emisit· edictum preterea ad ciuitates proximas grecas suggerente· ptholomeo eandem formam aduersus iudeos agere et exta inspicere [9] eos qui nollent transire ad grecos ritus interficere; Erat ergo conspicere presentem calamitatem· [10] nam duae mulieres perductae sunt quae filios circumciderant· quarum mammis eosdem infantes suspenderunt· et publice circumductas eas per ciuitatem ae muris precipites dederunt· [11] Uerum alii cum in proximum confugissent in speluncas delati philippo clanculo celebrare sabbatum· ignis flamm. concremati sunt· eo quod metuerent opitulari sibi pro claritate castissimi diei· [12] Hortor autem eos qui legerint· uel audierunt librum hunc non contristari nec deficere animo· aut subtrahere se a fide· propter erumnas· et cogitare has uindictas non ad interitum· uerum ad emendationem nostri generis spectare· [13] Namque non multo tempore sinere eos qui gerunt impiae· sed confestim in poenas eos incidere magni beneficii ... signum· [14] non enim sicut circa alias gentes expectat patienter dominus donec perductos ad explectionem peccatorum puniat· Ita et circa nos iudicabit [15] ut non ad finem peruenientibus peccatis nostris postmodum a nobis exigat uindictam· [16] quapropter numquam abstinet misericordiam a nobis· emendans autem per erumnas non dereli.qui. populum suum· [17] Uerumtamen hæc ad communitionem dicta sint uobis porro paucis ad narrationem est perueniendum;

V [18] ELEAGAR ERGO QUIDAM EX PRIMARiis scribarum uir· iam prouectus aetate· et uultu faciei decorus· cogebatur aperto ore man-

VI, [2] *c..perunt*, serior manus *coeperant.*

[3] *malitiae circumstantiam*, rasuris factum *malitia circumstantia.*

[4] *comisationibus*, manus 2 *comessationibus.*

Manus 2 in rasura rescripsit: *refertum erat· et scortancium cum meretricibus sacratisque muneribus· mulieres se ultro ingerebant· introferentes ea quæ non licebant·* [5] *Altare etiam plenum erat illicitis· quæ legibus prohibebantur;* fere cum Vulgata.

[7] *.edere*, *h* abrasum, ut apparet.

celeb.rare, erasa litera; *e* ut videtur.

[9] *eos*, manus 2 addit *uero.*

ergo, in rasura, sed 1 manu; manus autem 2 addit *miseria.*

[11] *flamm.*, manus fortasse prima in rasura literae scripsit *a* (*flamma*).

[12] *audierunt, audierint* 1 fortasse m. correxit.

[13] *gerunt*, manus serior *egerunt.*

beneficii, in rasura sequenti manus 2 scripsit *est.*

[16] *dereli.qui.*, in prima rasura erat, ut videtur, litera *n*, in fine manus nescio quaenam *t* scripsit in rasura (*dereliquit*); erat primo fortasse *s.*

[17] *communitionem*, manus serior *commonitionem.*

ducare suillam carnem· [19] at ille magis cum inlustri fama mortem quam cum exsecratione uitam adpetens· sponte cedebat·

[20] Cum conspexisset quemadmodum oportebat accedere eos qui non t.lerant· illa quae non est fas gustare propter uitae aeternae desiderium·

[21] Ad uero illi qui adstabant ei cum piaetate impia extorum contumanationis sceleratae prepositi· propter notitiam uiri quae esset illis cum ipso temporibus· uetustissimu. arreptum eum seorsum hortabatur allatam carnem quae liceret ei· utique ab ipso esset parata simulare· tamquam manducande propter illa. que a rege fuerant praecepta de carne sacrificiorum [22] ut hoc gesto absolueretur a morte;

Et propter antiquam cum illis amicitiam consequeretur istud beneficium·

[23] At ille ratione inita que esset eligantissima et digna ipsius aetate et senectutis præcellentia· et adquesita inlustratione· et ipsorum canorum et obluma educatione a puero· magis autem illa sancta et a dea condita legislatione consequenter pronuntiauit dicens· dimitterent citius ad inferos· [24] Non est dignum nostram aetatem fingere ut plurimi iuuenum existimantes· eleazarum nonaginta annorum ad morem alienarum [25] etiam ipsi propter simulationem· propter modicum et pusillum uitae in errorem inducantur propter me· et piaculum ac maculam senectuti adquiram· [26] tametsi enim .... praesenti tempore euasero eam quæ hominibus est poenam· sed omnipotentis illius manus neque uiuus neque mortuus effugiam· [27] Quapropter uiriliter nunc defunctus senecta quidem dignus uidebor· [28] porro iuuenibus ualidissimum exemplum relinquam ut prumptae ac fortiter pro castis et sanctis legibus bonam mortem adpetant· Cum haec autem dixisset ad tormentorum locum· statim ducebatur [29] ipsis qui ducebant eum· quam paulo ante habuerant circa illum beniuolentiam reuocantibus propter sermones· quos illi arbitrabantur esse amentiam; [30] Cumque cepisset plagis mori ingemescens· ait· Domine qui sanctam habes scientiam· manifestum est· quia cum possim morte absolui· durissimos dolores corporis tollero· flagellis uapulans animo autem propter ipsius metum· et libenter haec patior· [31] Et iste quidem hoc modo defunctus est· non solum iuuenibus· uerum etiam plurimis eiusdem gentis mortem suam fortitudinis exemplum et memoriam uirtutis· relin .... s·

VII, [1] Contingit nihilo minus etiam septem fratres cum sua matre adpræhensos conpelli a reg. suillam carnem contingere· flagellis et .... castigationem sustinentes· [2] Unus autem ipsorum· princeps sermonis existens sic ait· Quid incipis interrogare a nobis? parati enim sumus mori

[20] *eos qui non t.lerant*, manus 2, addendo et radendo *.l*, dedit: *indigne ferens eos qui non timuerant:* post *t* videtur fuisse *u*.

[21] *Ad*, manus 2: *At*.

contumanationis, manus ipsa prima correxit *contaminationis*.

uetustissimu., abrasa litera *m*, ut apparet, 1 m. correxit *uetustissimis*· Punctum praecedens abrasum.

parata, manus serior, ut apparet, *paratam*.

manducande, manus serior *manducando*.

illa, rasura literae *m*, ut videtur (*illam*).

[23] *aetate*, manus 2 *aetatis*.

adquesita, manus 2 *adquisita*.

et ipsorum canorum et, manus serior radendo et mutando *ipsius caniciæ; et* vero ultimum refictum.

obluma, rasura factum *oblima*.

dea, manus nescio quaenam *deo*.

[24] *alienarum*, manus 1, ut videtur, superscribendo *g* fecit *aligenarum* (sic); manus autem serior *alienigearum* (sic).

[25] *ac*, sic prima manus, sed *a* ex *et* per compendium scripto effictum in ipso scriptionis actu, cum *c* regulariter succedat.

[26] *enim ......*, *enim* abrasum cum aliis literis fere sex, et pro tota rasura manus serior rescripsit *in*.

[28] *locum· statim*, m. 2 *locum statim*.

[30] *et*, abrasum.

[31] *relin....s*, manus nescio quaenam rasuram explevit *relinqens* (sic sine *u*).

VII, [1] *Contingit*, eraso *n* factum *Contigit*.

reg., in rasura manus nescio quaenam *rege*.

et, in rasura manus serior *taureis* cum Vulgata.

[2] *nobis?*, sic codex cum nota interrogandi fere ut nostra.

quam transgredi leges patrias· quas nobis deus tradidit· [3] Porro iracundia rex percitus praecepit· Graticulas et catinos igniri· [4] et confestim ignescentibus eis ei cui principe loco uerba fecit . . . . . . iussit linguam amputari· et cutes eius de . . . . summas manus et pedes . . . . precidi·

[5] Ceteris autem fratribus· et matre conspicientibus· sine adminicúlo uerborum eum redditum· iussit. . . . admoueri spirantem et assari uaporem plurimum· quantum catino reddente·

Illi ergo cum matre inuicem se hortabantur mori fortiter sic dicentes; [6] Dominus Deus intuetur· et testimonium exposuit moyses dicens· et super seruis suis exorabitur· [7] Mortuo itaque illo primo hoc modo sequentem ducebant ad inlusionem· et cute capitis cum capillis detracta interrogabant si manducaret priusquam puniretur corpore per membra singula· [8] At ille respondens uoce patria adfatus est· non ideo quia frater meus crudelem consecutus est poenam ego negabo deum [9] et cum iam in extremo esset spiritu dixit;

Tu quidem sceleste et impiae de hac praesenti uita nos perdis· rex autem mundi deus· qui regnat in aeternum· et regni eius finis non est· mortuos nos pro suis sanctis legibus in aeterne uitae conuersationem resuscitauit· et his dictis et hic spiritum tradidit· [10] Post hunc tertius inludebatur et postulatus linguam cito protulit· et manus audacter extendit [11] et fortiter dixit· de caelo hæc possidebo· et propter illius leges dispicio haec· et ab ipso rursum spero haec recipere [12] ita ut ipse rex et qui cum illo erant terrerentur eiusdem iuuenis animo quam pro nihilo dolores haberet· [13] Et hoc defuncto quartum similiter cruciantes torquebant· [14] et cum iam esset prope mortem sic ait· potius est interfecto ab hominibus expectare spem· a deo· et rursum resuscitari ab eo· tibi etenim resurrectio ad uitam non erit· et his dictis mortuus est· [15] Consequenter deinde adductum quintum excruciabant tormentis· [16] ille uero intuitus eum dixit· Potestatem habes in homines cum sis corruptibilis quod uis facis· noli autem putare genus nostrum a deo derelictum esse· [17] tu ergo specta maiestatis eius imperium· qualiter te et semen tuum torquebit· et his dictis mortuus est· [18] Post hunc itaque ducebant sextum· et incipiens mori dixit · noli frustra errare· nos enim propter nosmetipsos haec patimur peccantes in deum nostrum et facta sunt digna ammiratione et laude quae contigerunt· [19] Uerum tu noli arbitrari innocentem te fore· adgressus pugnare cum deo· [20] præcellenter autem admirabilis mater et optime memoriae digna que pereuntes septem filios conspiciens· sub unius diei tempus aequo animo ferebat propter spem uitae aeternae quam in domino habebat [21] singulos præterea ipsorum hortabatur patria uoce· fortissimo impleta sensu· et femineam cogitationem uirili circumdans animo dicebat illis· [22] Fili nescio qualiter in meum utero parueritis· neque ego spiritum ac uocem donaui uobis· et singulorum uestrorum conpagem non sum ego modulata· [23] Igitur mundi conditor qui finxit hominis natiuitatem et uniuersorum

[4] *cui*, sic primo ut videtur omnino, deinde manus prima ut videtur, certo etiam serior *qui*.

principe, manus serior *principis*.

fecit, in rasura suspicarer ex ullis vestigiis valde dubiis et ex Graeco *αὐτῶν* fuisse *ex eis*.

de......, manus serior *decaluari·*.

pedes, rasura sequens vacua relicta.

[5] *iussit*, in rasura sequenti vacua relicta videtur ex ullis vestigiis fuisse *piræ*.

[7] *singula*, primo videtur fuisse *singulo*, sed 1 manus mutavit.

[9] *aeterne*, 1 manus correxit *aeternae*.

[11] *possidebo*, litera *b* in rasura, sed 1 manu ut apparet, *o* finale omnino regulariter sequitur 1 manu.

dispicio, manus serior *despicio*.

[16] *uis*, sic ex correctione 1 manus, primo videtur fuisse *uos*.

[18] *peccantes*, sic, ut satis apparet, correctum 1 manu, quae scripserat *peccau*, sed statim se correxisset, cum cetera sequantur regulariter.

[22] *meum*, manus fortasse 1, certe serior, *meo*.

scrutatur natiuitatem· et spiritum et uitam rursum cum miseratione reddet uobis· sicut nunc uosmetipsos despicitis propter leges eius sanctas· [24] Porro antiochus existimans contemnisse et exprobrantem dedignans uocem adhuc iuniore superante· non solum uerbis exortationem explebat· uerum etiam iureiurando fidem simul faciebat· diuitem ac beatum effecturum transgressum a patribus legibus et habiturum se amicum et officia crediturum [25] uerum ipso iuuene nequaquam intendente· uocata matre ad se adhortabatur consilio esse puero ad ipsius salutem·

[26] Multis itaque adhortante illo suscepit negotium· quasi persuasuram se filio·

[27] Cumque inclinasset se ad illum et inrisisset tyrannum· cum contemptu sic ait· uoce patria· fili miserere mei que te in utero circumtulli mensibus decem· et lac per triennium dedi· et educaui· et perduxi ad aetatem hanc et nutricem me tibi exhibui· [28] Orate fili respicientem ad caelum et terra quae in ipsis sunt uidentem uniuersa cognoscere· quia non ex his quae erant fecit haec deus sicut hominem genus fecit· et ipse iudicabit orbem terrarum· [29] nec timere carnificem istum sed dignus fratribus te recipiam· [30] Adhuc loquente illa iuuenis ait· quem sustinetis· non oboedio precepto regis· sed obtempero quae data est patribus nostris per moysen legi· [31] tu uero malitiae omnis adinuentor reppertus circa hebreos non effugies manus dei·

[32] Nos enim haec patimur propter peccata nostra· [33] quod si castigationis et emendationis gratia ille uiuens dominus noster. mediocriter iratus est· rursum tamen reconciliabitur suis seruis· [34] tu autem nefariae et omnium hominum sceleratissime· noli in cassum extolli mente superbiens spe incerta ad seruos eius· sed manu leuata· [35] nondum enim omnipotentis atque intuitoris deiudicio effugies· [36] Nunc enim nostri fratres modico dolore tolerato· propter perpetuam uitam testamento dei deputati sunt· uerum tu iudicio dei iusto penas superbiae reportabis. [37] Ego autem sicut fratres mei et corpus et animam dedi pro legibus patris inuocans deum propitium genti nostrae· quo maturiu fieri· et te confiteri adhibitis tibi tormentis et flagellis· quod solus ipse sit deus· [38] Porro autem in me et fratribus meis statuitur omnipotentis iram· quae uniuerso generi nostro iuste inrogata est· [39] itaque rex iracundia percitus· peius adhuc prae aliis huic concurrit acerbe· portans abusionem ipsius· [40] et hic ergo mundus obiit omnifariam fretus domino [41] postremo autem filiorum mater defuncta est;

VI [42] Igitur quae circa extorum contaminationes et summa eorum supplici.a sunt gesta· hucusque narrata sint VIII, [1] uerum iudas· qui et machabeus et qui erant cum ipso inrepente clanculo in castella prouocabant cognatos et his qui perseuerassent in iudaismo· adsumptis collegerunt circiter sex milia uirorum· [2] et inuocabant dominum· ut iam respiceret eum

[24] *contemnisse*, ipsa prima manus, ut apparet, correxit *contemni·se*, puncto ad distinctionem indicandam apposito post rasuram literae *s*.

patribus, rasura et seriori nota conjunctionis correctum *patriis*.

[27] *circumtulli*, abraso primo *l* effectum *circumtuli*, manu seriori hoc probante.

[28] *Orate*, manus serior *Oro te*, quamquam manus serior vel eadem, vel altera antiquior *Orate* ex accentu probaverat, sed iste accentus abrasus fuit.

terra, sic, et vix probabile quod fuerit olim nota compendii pro *m*, quae nunc evanuerit.

hominem, manus serior *hominvm*.

[35] *deiudicio*, 1 manus mutavit *deiudicium*, *m* per compendium scripto, et ex hoc arguo primo fuisse *deiudicio*, quia non solet in media linea compendio hujusmodi uti amanuensis, sed nunc serius abrasa linea compendii, et litera reficta ex parte, ut videtur, esset *deiudicia*. *deiud.* intacta manserunt

[36] *fratres*, sic 1 m., sed super *e* 1 m. nota compendii pro *m*, ut apparet, ceteris relictis.

[37] *sicut*, vel prima vel seriori manu videtur fuisse *sicuti*, sed nunc *i* abrasum fuisset.

maturiu, ipsa 1 manus, ut videtur, vel certe serior, *maturius*.

[38] *iram*, sic, cum compendium pro *m* in fine lineae omnino 1 manus esse appareat.

[42] *supplici.a*, rasura pro unius literulae spatio.

qui conculcaretur ab his populum· misera-
retur etiam templum ab impiis hominibus
profanatum [3] propterea misceretur etiam ip-
sius intereuntis ciuitatis et incipientis solo
quoaequari· et eorum qui proclamarent ad
illum sanguinum uoces exaudiret [4] meminis-
set· Denique paruulorum· qui sine peccato
esset inique perditionis· et earum gratia
quae in nomen ipsius fierent· blasphemiae
seueritatem exerceret· [5] Cumque machabeus
in statu constitus esset et iam a gentibus non
adpraehendebatur ad miserationem · con-
uersa domini iracundia· [6] ciuitates ergo et
castella inopinato superueniens incendebat
oportunos locos recipiens non paucos ho-
stium in fugam conuertens· [7] Presertim au-
tem noctes ad huiusmodi insidias fauentes
sibi captiuat· et opinio fortitudinis animi
ubique diffundebatur [8] considerans· Itaque
philippus paulatim eundem uirum uenien-
tem ad profectum rerum frequentius quo-
que procedentem prosperitatibus ad ptholo-
meum praetorem syriae coeles· et phoeni-
ces litteras fecit ut sibi auxilio esset nomine
regis emissis litteris;

[9] At uero ill. maturus electum nichanorem
patrocli· ex primoribus amicis misit· traditis
nationibus pamphilorum non paucioribus ui-
ginti milibus· ut uniuersum genus iudeae au-
ferret demandauit· Preterea illi etiam gor-
gian uirum pretorem et in negotiis bellicis
experientem· [10] statuit aliam regi nichanor
tributum duo milium talentorum quod ro-
manis praestabat expleturum se ex captiuis
iudaeorum· [11] Confestim itaque ad mariti-
mas ciuitates misit inuitans ad conparatio-
nem· iudaicorum mancipiorum· repromit-
tens nonaginta mancipia· talento se conces-
surum non expectans eam poenam quae il-
lum ab omnipotentem sequeretur·

[12] Cumque iudae perlatum esset de ad-
uentu· nichanoris· et c.mmunicasset cum
his qui cum ipso essent de praesentia exer-
citus· [13] qui formidabant non ut uiri et non
credebant dei uindictae· diffugiebant et in
alios locos seipsos transferebant· [14] alii au-
tem residui omnia distrahebant simul ta-
men rogabant dominum liberaret eos· qui
ab impio nichanore· priusquam comminus
inuicem uiderent uenundati essent·

[15] Et si non propter ipsos· uerum prop-
ter testamenta quod ordinatum erat ad pa-
tres eorum et causa inuocationis quae es-
set super ipsos casti et magnifici nominis
sui; [16] Cumque congregasset macchabeus
eos qui erant circa ipsum numerorum sex
milia hominum· hortabatur non terreri ab
aduersariis· neque uereri earum que iniuste
ad illos uenirent gentes multitudinem· cer-
tare autem fortiter· [17] ante oculos haben-
tes perpetratam iniquorum iniuriam quam
facerent loco sancto· et incluse ciuitatis ue-
xationem; Adhuc etiam maiorum suorum
conseruationis dissolutionem· [18] illi enim
ait fidunt armis simul et audacia· Nos au-
tem in deum omnipotentem qui potest et
illos qui ueniunt aduersus nos· et totum
mundum uno spiritu prosternere confidi-
mus· [19] enumerauit eis praeterea et illas
quae sub maioribus parentibus eorum con-
tigissent opitulationes · Et illam quae sub
sanacherim centum octoginta quinque mi-
lia facta esset perditionem· [20] et illam quæ
in babyllonia aduersus galatas gesta esset
pugnam· qualiter ad hoc negotium conue-
nerint uniuersi numero octo milia· Cum
machedonibus quattuor milium · et mace-
donibus animo consternatis octo illa milia·
tamen centum uiginti milia hominum perdi-
derunt· auxilia quod eis de caelo aduenis-
sent commoda· consecutis poena plurima·
[21] Bono itaque animo eos effectos et para-
tos pro legibus et patria mori quadrifariam
dimisit exercitum [22] constitutis fratribus suis

VIII, [9] *At*, sic ex correctione 1 m., sed fuit primo *Ad*.

ill., nunc et fortasse 1 manu est *ille*, sed ex correctione.

[12] *Cumque, Cum* ex parte refictum manu seriori, ut plura usque ad v. 13 inclusive. Item alibi aliqua, sed nisi mutatio prioris scripturae intercedat, non indico.

c.mmunicasset, nunc *cummunicasset*, cum *u* refictо fortasse ex *o*, et serius ut videtur.

[20] *animo*, *o* in rasura, sed omnino 1 manus videtur, ut ideo non fuerit primo *animis*.

ducibus singularum· classium symonem et iosepho et ionatha· adscriptis unicuique eorum mille quingentis· [23] insuper et hesdran secto sacro libro et dato signo diae ad auxilium primae coortis ipse ductor commisit cum nichanore, [24] Cumque auxiliator fuisset illis omnipotens deus interfecerunt hostium supra nouem milia· saucios autem et membris debilitatos maiorem partem exercitus nichanoris reddiderunt· fugire etiam quoegerunt [25] pecunias quoque eorum· qui conuenerant ad conparationem illorum inuaserunt· Et cum persecuti eos fuissent satis longe reuersi sunt quod concluderentur· hore conditione· [26] Erat enim pridie sabbatum ob quam causam longius ire non perseuerauerunt· consectantes eos [27] armisque eorum lectis et spoliis hostium exutis· circa sabbatum erant satis superque sacerdotes benedicentes et confitentes domino qui conseruauit eos in hunc diem initium miserationis instillante illis de caelo· [28] Post sabbatum autem· qui uexati erant et uiduis et orfanis portione de spoliis data ipsi residua partiti sunt· [29] His igitur ita gestis et communi obsecratione habita misericordem dominum rogabant in finem usque reconciliari suis seruis· [30] Illi autem qui erant circa timotheum et bacchiden· confligentes plusquam uiginti milia ex ipsis interfecerunt· et spolia plura diuiserunt paribus portionibus factis cum his· qui uexati erant et populis et uiduis· adhuc autem et senioribus [31] conlectisque omnibus armis eorum uniuersa conposuerunt locis idoneis· residua autem spoliorum adtulerunt hierusalem [32] ipsum autem principem nationis eorum· qui erant circa timotheum interfecerunt uirum nefarium· et qui in multos iudeos contristasset [33] ob uictoriae gaudium· Celebrata lætitia in patria eos qui succenderant sacras ianuas· callistenen succenderunt· cum refugisset in domus superiora· et dignam impiaetatem et coedem Ab eo receperunt· [34] Porro autem trifurcifer nichanor qui negatiatiores mille ad uenditionem iudeorum· adduxerat [35] prostratus· ab his qui secundum ipsum existimabantur exigui esse domini auxilio deposita ueste clara per mediterraneam fugitiui more solitarius effectus antiochiam uenit· Super modum rebus prospere gestis mulcato exercitu· [36] et qui romanis tributum redigere sed de captiuis qui essent in hierusolymis sposponderat praedicabat propugnatorem iudeos habere· et hoc modo inuulnerabiles iudeos esse· eo quod sequantur eas· quae ab ipso imperate sunt leges· IX, [1] Per illud tempus regressus erat antiochus· inhoneste de locis que sunt circa persidem· [2] introierat enim eam que appellatur persopolis· et adgressus fuerat sacrilegium facere· et ciuitatem euadere· quapropter impetu facto multitudine ad auxilium armorum pulsi sunt· et contigit in fugam uersum antiochum ab indigenis turpiter regredi· [3] Cumque esset circa egbathana· nuntiata sunt ea quæ accidissent nichanor . . · ab his qui cum timotheo erant [4] sublatus igitur iracundia arbitrabatur etiam illorum qui eum fugassent· culpam iudeis se infligere Idcirco quae praecepit aurige sine intermissione iumenta agmin maturare iter comitante sibi celesti iudi-

[23] *coortis*, alterum *o* supplet 1 m. supra.

nichanore, super *e* nota compendii; fortasse *c* pro *e* erat primo, et *cum* voluerat amanuensis; vel si *e* totum primae scriptionis est, amanuensis dedit *nichanorem*. Sic postea interpunctio ex codice.

[29] *igitur*, primum *i* ex *r* effictum, et antea erasum *e*, ut apparet.

[31] *idoneis*, literae *idon* prima manu ex alia voce refictae, quae videtur fuisse *illius*.

[33] *domus*, sic ut apparet, sed *s* eraso ipsa prima manus, ut videtur, effecit *domum*, nihil mutans sequentis vocis.

Ab, in initio columnae est, ideoque *A* majusculum, quod deinde erasum fuit, alio non substituto.

[34] *negatiatiores*, super primo *a*, ipsa 1 manus, ut videtur, superscripsit *o* (*negotiatiores*).

[36] *sposponderat*, erasa fuit secunda litera *s* (*spoponderat*).

quae, *ae* refictum 1 manu, ut apparet, et super *e* nota est compendii, licet in media linea.

IX, [3] *egbathana*, ultimum *a* erasum.

nichanor.., vel duo *ii*, vel *u* erat in fine, nunc locus male habitus et semiabrasus.

cio· ita enim superbae· dixit poliandrium
iudeorum hierusolyma facere cum illo ue-
nisset· 5 Porro autem omnium intuit.r do-
minus deus israhel percussit eum insana-
bili et inuisibili plaga· ipsum ergo quod
consummauit sermonem arripuit eum atrox
uiscerum dolor et acerbintestinorum cru-
ciatus· 6 perquam iuste eum· qui multis et
nouis calamitatibus aliorum uiscera crucia-
uit· 7 At uero ille nequamquam superbia
ignem spirans animis aduersus iudeos· et iu-
uenes festinari iter contigit· praeterea etiam
haec cogitanti cadere eum de curru dum
fertur impetu et molestissimo prolapsu ac-
tum uniuersis membris debilitari· 8 Ille
ergo modo qui putabat se maris fluctibus
imperare· propter iactantiam quae super
hominem esset· et latitudines montium exi-
stimabat se maioribus altitudinibus· erigere
in terra constitutus portabatur in lectica
ostentante deo uniuersis suam manifestam
uirtutem· 9 Ita ut etiam de corpore ipsius
impii uermes efferuerunt· et uiuenti ei in
doloribus et meroribus carnes diffluerent·

10 Odore quoque eius· totus exercitus
grauaretur foetore· et eum qui paulo ante
celestia sidera contingere sibi uidebatur ge-
stare· nemo posset propter grauitudinem
pudoris intolerabilem·

11 Eodem itaque loco coepit multum de
superbia refractus ad intellectum perue-
nire diuino uerbere per momenta sentiens
doloris additamenta· 12 et nec ipsæ odorem
suum potens tolerare haec ait· Iustum et
subditum deo esse· et non sapere deo pa-
ria mortalem constitutum· 13 orabat autem
ille pollutus dominum qui iam non esset
misericordiam praestaturus illi sic dicens·
14 Sanctam quidem ciuitatem quam festinato
ueniebat aequam solo reddere· et polian-
drium struere liberam pronuntiare 15 iu-
deos autem quibus decreuerat ne sepultu-
ram quidem indulgere· porro laceratos aui-
bus cum paruulis abicere feris bestiis uni-
uersos aequales atheniensibus facere· 16 et
quod prius spoliauerat templum pulcher-
rimis donis exornare· et sancta uasa multi-
plicata cuncta reddere contemnentes quo-
que sacrificiis certas quantitates de suis
propriis redibus praestare· 17 super hæc se
etiam iudeum futurum esse· et omnem lo-
cum habitabilem circumiturum· annuntian-
tem dei secundum imperium· 18 Nequaquam
ergo cessantibus doloribus aduentauerat·
namque illi iustum dei iudicium et despe-
ratis circa se omnibus· Primum scripsit rex
ad iudeos epistolam quæ subiecta est pre-
cum uicem optinentem· Porro haec in se
habentem 19 iudeis bonis meis ciuibus plu-
rimam salutem· et gaudium et perpetuam
felicitatem· Rex et praetor antiochus 20 si
ualetis maximam de his gratiam habemus·
21 ego uero infirmor eram· uestri autem
memineram cum adfectione regrediens de
locis quae sunt circa persidem· et infir-
mitate adprehensus hi molestissima neces-
sarium esse existimaui curare communem
omnium tutelam 22 non desperans de me
sed habens maximam spem effugiendi in-
firmitatem· 23 Porro ante oculos habens·
quia et pater meus per illa tempora· hi
quibus in loca superna dux exercitum de-
signauit successorem suum· 24 ut si forte
aliquid fuisset nuntiatum aliquid pernitio-
sum scientes hi qui essent in unaquaque
regione· Cui res relictæ essent non per-
turbarentur· 25 ad haec autem considerans
proxima regna inhiantes temporibus et ex-
pectantes quo res quo res euadat· Desi-
gnaui filium meum antiochum regem quem
frequenter excurrens ad superiores satra-
phas· plurimis uestrum commendabam et
commendans· scripsit ad eum quae sub-
scripta sunt· 26 Oro ergo uos et peto me-
mores beneficiorum meorum communiter
et seorsum singulos· conseruare hanc be-

* 5 *intuit.r*, nunc ex refictione nescio cujusnam manus est *intuitur*; sed primo fortasse erat *intuitor*.

acerbintestinorum, sic ex concursu duorum *ii*.

14 *Sanctam*, per compendium scriptum, quo infra in versiculo 16 *sancta* exaratur, nec vox est in fine lineae.

23 *dux*, super *x* lineola 1 manus est; fortasse imperfecte *ducem* voluit corrigere.

25 *quo res* 1°, erasum.

neuolentiam· quam habetis circa me et filium meum· [27] confido enim eum modeste et humane hi meam sequentem uoluntatem adsentari uobis· [28] Ille ergo sicarius et blasphemus pessima perpessus· sicut alios tractauit loco peregre in montibus miserabile leto uitam finiuit· [29] Deferebant autem corpus eius philippus collactaneus eius qui etiam ueritus filium antiochi ad ptholomeum philometorem in aegyptum corpus adtulit·

X, [1] Macchabeus uero· et qui erant cum eo domino praeeunte illos· templum quidem receperunt· et ciuitatem· [2] aras autem circa forum ab alienigenis per uicos instructas insuper etiam templa demolierunt· [3] et emundato templo aliud altare fecerunt· Cumque ignissent lapides· et cum ex ipsis ignem sumissent· obtulerunt sacrificia et incensum et pannum propositionem fecerunt· [4] Quibus perfectis rogauerunt dominum prostrati in terram· iam non incidere in haec mala· sed etsi aliquando peccauerint ab ipso cum clementia emendari et non tradi blasphemis et barbaris gentibus· [5] Quo autem die templum ab alienigenis profanatum est· contigit per ipsum diem fieri emundationem templi quinta et uigesima diae eiusdem mensis· qui est casleu· [6] et cum laetitia domino agebant

Dies octo tabernaculorum more memores qualiter ante modicum temporis diem festum tabernaculorum in montibus speluncis ritus ferarum agebant· [7] quapropter tyros et ramos pulchros adhuc palmas habentes eum qui prosperabit emundari suum locum· [8] precantes destinauimus cum imperio communi et decreto cunctam iudeorum gentem quodannis agere dies hos· [9] Et illa quidem que ad mortem antiochi qui est appellatus inlustris· spectarent ita habuerunt·

VII [10] Nunc uero quae circa antiochum eupatorem filium autem illius impii gesta sunt· narrabimus ipsa illa breuiantes quae continent bellorum mala [11] hic etenim suscepto regno constituit prefectum negotiis lysian quendam· Porro autem siriae coeles itemque phoenices praetorem primarium· [12] ptholomeus namque qui dicebantur macron· quod iustum esset uolens conseruare propter iniuriam· quae iudeis facta erat· enitebatur quæ ad illos spectarent· pacifice explicare· [13] Quapropter dum accusatur ab amicis apud eupatorem et proditor· ad singula quaeque audit· eo quod cyprum creditamque sibi a philometore abreliquisset et ad antiochum inlustrem transitum fecisset· ueneno austo uitam consumpsit· [14] Gorgias autem prætor eorundem locorum peregrinum exercitum exhibebat· et ad singula momenta aduersus iudeos bellum instruebat· [15] atque una cum ipso etiam idumei obtinentes oportuna et munita castella· exercebant eos· Et adsumptis illis qui refugerant ab hierusolymis bellum parare temptabant· [16] ad uero hii qui circa machabeum erant obsecratione perfecta· et rogato deo ut esset illis auxiliator· ad castella idumeorum fecerunt impetum [17] atque cum aetiam accesissent fortissime eosdem locos optinuerunt et uniuersos qui pugnabant in muris morte adfecerunt trucidantes cunctos qui in manus incidissent· et interfecerunt non minus uiginti milibus· [18] Cumque confugissent non pauciores nouem milibus in duas turres satis munitas· et omnia habentes [19] ad locos urguentissimos· relictis symone et iosepho itemque zaccheo· et his qui erant cum illo sufficientibus ad horum expugnationem ipse discessit· [20] At uero illi qui circa symonem erant auaritia perculsi· a quibusdam qui erant in turri-

[26] *beneuolentiam*, manus serior voluit, ut apparet, *benivolentiam*.

[28] *perpessus*, sic ex correctione 1 manus; primo fuit *perpersus*.

miserabile, 1 manus, ut apparet, correxit *miserabili*.

X, 1. *Macchabeus*, super secundo *c* manus 1 punctum scripsit, ut reprobaret, puto.

[3] *pannum*, prius *n* abrasum.

[5] *emundationem*, manus serius videtur voluisse *et mundationem*.

[12] *dicebantur*, *n* erasum.

[20] *At*, ex *t* effictum *d* (*Ad*), ut ex forma ipsa videtur, omnino autem utraque scriptura primae manus est.

bus sollicitati sunt pecunia· et acceptis
dragmarum septuaginta milibus passi sunt
quosdam diffluere per fenestras turrium·
21 Cumque nuntiatum esset· macchabeo quod
gestum erat congregatis ductoribus populi
accusauit· qualiter accepta pecunia uendi-
derint fratres suos· hostibus dimissis· con-
tra eos· 22 hoc ergo qui fuissent proditores
interfecit· Et confestim illas duas turres coe-
pit 23 armisque per omnia quae in manibus
essent prospere currentibus· perdidit in ca-
stellis duobus plures uiginti milibus ho-
minum·

24 Timotheus uero qui antehac uictus
fuerat· iudeis collectis inimicus peregrinis
exercitibus plurimis· et his qui fuissent
asiae congregatis non paucis aequis ad-
uentabit tamquam armis captiuam pos-
sessurus terram iudeam;

25 Porro qui circa machabeum erant ad-
propinquante illos ad obsecrationem dei
aspersis terram capitibus suis· et ciliciis
lumbos accincti 26 prostrati super crepidi-
nem quae erant contra ipsum altare· Ro-
gabant propitium factum illis deum inimi-
citias exercere cum inimicis eorum· et ob-
sistere aduersariis eorum· sicut lex decla-
rat· 27 Digressi autem ab obsecratione sum-
ptis armis processerunt a ciuitate plurimum·

Et cum adpropinquassent hostibus circa
se ipsos erant· 28 mox autem lucis diffunde-
batur hortus· commiserunt pugnam utrum-
que hi quidem desponsionem habentes pro-
uentus et uictoriae cum uirtute eius quod
in dominum est refugii· ad uero illi ducto-
rem certaminum constituentes animum suum

29 Cumque ualidissimum gereretur prae-
lium apparuerunt aduersariis de celo super
aequos aureis frenis ornatos· uiri quinque
satis decori ductores iudeorum 30 qui etiam
macchabeum· in medium sui adsumptum·
et protegentes cum suis armis inuulnera-
bilem conseruabant Porro autem in aduer-
sariis sagittas et fulmina iacebant· qua-
propter confusi caligine cedebantur turba-
tione pleni· 31 et interfectas sunt animas
hominum ·uiginti milia· et quingenti ae-
quites autem sexcenti· 32 Ipse uero timo-
theus confugit· in id quod dicitur gazara
munitum praesidium prefecturam habente
illic cerea· 33 Porro autem qui cum duce
machabeo erant leti obtulerunt sederunt
hoc idem praesidium diebus quattuor· 34 Ue-
rum illi qui intus erant uniuersi munitio-
nis ipsius loci plusquam satis erat; 35 Lu-
ciscente autem quinto die iuuenes uiginti
ex eis qui cum macchabeo erant accensis
animis propter conuitia muros uiriliter ad-
gressi· et ferali animo eos qui incidissent
cedebant; 36 Alii uero similiter com conscin-
dissent muros· in illa destinatione quae es-
set contra eos qui essent intus incende-
bant turres· et conprehendentes piras ui-
uos cremebant illos blasphemos· Alii au-
tem porta.s concidebant recepto exercitu
residuo repserunt in ciuitatem· 37 et timo-
theum absconsum in quodam lacu iugulaue-
runt· item fratrem ipsius chaeream et apollo-
fanem 38 hisque perfectis cum hymnis et
confessionibus benedicebant deum qui ma-
gnifice adficeret beneficiis ipsum israhel et
uictoriam prestantem seruis suis· XI, 1 Et
post modicum perquam tempus lysias pro-
curator regis nihilominns et cognatus· et
qui praeesset negotiis egere nimis ferens ea
quae accidissent;

VIII 2 Congregatis octuaginta milibus hominum
ueniebat aduersus iudeos· cogitans ipsam
quidem ciuitatem habitaculum paganorum
constituere·

25 *aspersis*, ex rasura, ut apparet, casuali nunc videretur *aspersii*.

30 *confusi*, *con* erasum, ut vix certa vestigia literarum remanserint.

31 *interfectas*, *s* semiabrasum, sed videtur casu.

33 *leti*, supra lineam suppletur 1 manu.

35 *cedebant*; 36 *Alii vero si*, in rasura, sed 1 m. et in spatio regulari.

36 *com*, 1 manus, ut videtur, superscripta *v* correxit *cum*.

porta.s, erasa fuit inter *a* et *s* litera una, quae videtur fuisse *n*.

38 *perfectis*, super primo *e* nota, quae compendio indicando inservit, sed vox plena scripta regulariter.

XI, 1 *perquam*, abrasum.

[3] Porro autem uectigali obnoxium templum· sicuti cetera gentium templa uenele· praeterea per singulos annos sacerdotium dei facere [4] nequaquam recogitans dei imperium sed animatus my... ibus peditum et milibus aequitum et elephantis octoginta; [5] Cumque ingressus esset iudeam et adpropinquasset bethsura munito quidem loco distantem autem ab hierusolymis circiter stadiis quingentis hunc deprimens surgebat· [6] Et mox cognouerunt qui erant cum macchabeo· expugnare illum castella· cum lacrimis et fletibus deprecabantur dominum cum omni multitudine ut bonum angelum mitteret· ad salutem israhel· [7] Ipse autem primus macchabeus sumptis armis adhortatus est ceteros simul secum periculum subire et auxilium fratribus prestare· uno quoque ac potenti animo progressis [8] ibidem autem apud hierusolymam constitutus apparuit· antecedens eos aeques in ueste alba· arma aurea quatiens [9] simulque cuncti· cum benedixissent misericordem deum· uegitati sunt animis iter faciebant· nec solum homines parati trucidare· uerum etiam ferocissimas bestias· et ferreos muros parati pulsare· [10] Accedebant disposita aciæ eum qui de caelo est habentes propugnatorem misericordiam prestaturo eis deo· [11] Impetu denique· leonum inruentes hostibus strauerunt ex ipsis milia uirorum undecim· aequites etiam mille sexcentos uniuersos preterea fugire coegerunt· [12] et plures eorum saucii euaserunt nudi· Ipse quoque inimicus lysias turpiter fugiens euasit· [13] non tamen sine sensu· homo aput semetipsum reputans quod acciderat ei infortunium· et considerans inuictos esse hebreos auxiliante illis potentissimo deo· Cum ad eos misissset [14] persuasit eis conponere iuxta omnia quæ iuxta essent· et quia regi persuasurus esset· ut necessarius eius amicus fieret· [15] adnuitque machabeus omnibus que lisias rogabat sollicitus de eo quod ipsis expediret· quaecumque macchabeus scripto tradidit lysiae de iudeis concessit rex· [16] erant enim scriptae iudeis epistole a lysia quidem continentes formam hanc· Lisias plebi iudeorum salutem· [17] iohannes et abesselon· qui misi sunt adsignato qui subiectum est rescripto desiderauerunt· ea que hoc eodem significantur [18] quaecumque ergo oportebat etiam ad regem referri manifestaui· quae uero ipsa res patiebatur concessi

[19] Siquidem ergo exhibueritis beniuolentiam· rebus etiam de cetero cognitar uobis auctor bonorum existere [20] deque his et illis quae pertinent ad singulas species mandaui et istis et qui sunt missi a me tractare uobiscum· [21] Ualente· anno centesimo octauo dioscorindis uigesimo quarto die· [22] Porro autem regis epistola continebat haec· rex antiochus fratri lisiae salutem· [23] patre nostro adeos translato uolentes eos qui ex regno sunt intrepidos perseuerantes conuerti ad rerum propriarum curam· [24] Cum audissemus iudeos non consentire secundum patris mei praeceptum ad obseruationem ritus grecorum· sed portionem ducentes suam inductionem desiderare concedi sibi propria sollemnia [25] cupientes hanc quoque gentem extra tumultum decreuimus· Templum etiam restituere eis resque eos agere iuxta antiquorum suorum morem [26] optime itaque feceris· mit-

[3] *uenele*, ipsa 1 manus, ut videtur, superscripto *a* correxit *uenale*.

[4] *my....ibus*, nunc scriptis in rasura literis manu seriori *mynutibus*; spatium ferret *myriadibus*, sed apparet ex ratione rasurae nunquam extitisse literam *d*.

[7] *progressis*, *s* ultimum initio lineae scriptum erasum fuit.

[8] *hierusolymam*, puncto supra et infra *m* appicto prima manus correxit *hierusolyma*.

[9] *deum*, in extrema parte vocis per compendium scriptae rasura, ut suspicari liceret fuisse dominum; sed spatium et ratio compendii *deum* primo fuisse indicant.

[17] *abesselon*, ipsa 1 manus corrigit *abessalon*.

[18] *patiebatur concessi* [19] *Siquidem ergo exhibueritis*, magna ex parte in rasura, sed 1 m., spatium regulare.

[23] *adeos*, sic codex pro *ad deos*.

[24] *ducentes*, erat primo *ducentos*, sed ipsa 1 manus correxit *ducentes*.

tendo ad illos et dando eis dextras cognita
uoluntate nostra bona animo sint· et iu-
cundam uitam decant dum fruuntur suis
rebus· [27] Ad ipsam autem gentem talis fuit
regis epistola· Rex antiochus senatu iudeo-
rum· et ceteris iudeis salutem·

[28] Si ualetis proueniet ut uolumus ipsi
quoque ualemus· [29] Pertulit ad nos mene-
laus uelle uos degressos agere in suos
quemque [30] his igitur qui degredientur us-
que ad tricesimam diem mensis sandici erit
dextera inpunitatis [31] uti propriis sumptibus
ac legibus sicut antea· et nullus ipsorum
ullo modo inquietabitur de his que per
ignorantiam gesta sunt· [32] misi praeterea
etiam menelaum adhortaturum uos· [33] An-
no centesimo quadragesimo octauo xandici·
quintadecima die mensis· [34] nihilominus et
romani miserunt ad illos epistolam haben-
tem hunc modum· Quintus memmius· ty-
tus· mamius· legati ....norum plebi iudeo-
rum salutem; [35] his quaecumque ... lisias
cognatus regis concessit uobis· nos quoque
consentimus· [36] quae autem iudicauit referre
ad regem· conmune mittite aliquem confe-
stim tractu habito de his ut enarremus si-
cut oportet uobis·

Nos enim præcedimus antiochiam· [37] qua-
propter festinate et scribite et mittite ali-
quos ut nos quoque cognoscamus· cuius
sententiae sitis [38] ualete;

Anno centesimo quadragesimo octauo dio-
scoridis quintadecima die mensis· XII, [1] cum-
que perfecta esset pax· lysias quidem ibat
ad regem iudei autem ad culturas agro-
rum conuertebantur· [2] Porro loci cuiusque
praetores· timotheus et appollonius genni·
adhuc etiam hieronimus et demophon· et
super haec nichanor princeps syrorum non
sinebant eos conpositos et quietos esse
[3] ioppite· Praeterea tale scelus perpetaue-
runt adhorti eos qui habitabant penes illos
iudeos conscendere cum coniugibus ac li-
beris scaphas quas ipsi adplicauerunt· tam-
quam nullam aduersus eos malitiam exer-
cerent· [4] Uerum iuxta commune ciuitatis
decretum hoc facerent· et hi excoepissent
istam rem utpote· qui pacem obtinere cu-
perent· .. et nihil suspectum haberent·
prouectos in altum submerserunt· cum es-
sent non pauciores· ducentis· [5] Cognita au-
tem iudae quae in eiusdem gentis homines
admissa fuerat crudelitas· signo dato his
qui circa ipsum essent uiris· [6] et inuocato
iusto iudice deo uenit ad consceleratos fra-
trum sanguine· et portum quidem noctu in-
cendit· et scaphas· conflammauit· eos autem
qui illo confugerant confodiit [7] ipso quo-
que loco concluso regressus est· tamquam
iterum uenturus· et uniuersum ioppitarum
funditus euersurus municipatum· [8] Cum-
que cognouisset etiam illos qui aput iam-
niam agebant similia perpetrare uelle circa
incolas iudeos [9] iamnitas quoque nocte ad-
hortus ... succendit portum cum classe·
ita ut conspiceretur lumen ignis apud hie-
rusolyma· cum interiacebant· stadia ducen-
ta· quadraginta· [10] Cumque inde prorepsis-
sent stadia nouem facerentque iter ad ti-
motheum adgressi sunt eum arabes circiter
quinque milia· aequites autem quingenti·
[11] Et cum fuisset ualida pugna commissa
et hii qui circa iudam erant per auxilium
dei rem prospere gessissent· uiti nomades
rogabant iudam· ut dexteras eis daret pol-
licentes et pascua praestaturos se et in ce-
teris profuturos eis· [12] Iudas autem arbi-
tratus eos tamquam uere in multis utiles

[34] *....norum*, erasae literae fere quinque; sed ipsa 1 manus, ut videtur, *romanorum*, cum *n* supra lineam scripta 1 manu sit certo.

[35] *lisias*, ante hanc vocem rasura trium fere literarum, si tamen scriptura fuit.

[37] *mittite*, primum *t* supplet 1 manus, ut apparet.

XII, [4] *utpote*, sic 1 scriptura, ut apparet, sed ipsa 1 manus refinxit *utpute*.

cuperent, post vocem rasura voculae *et*, ut apparet, quae bis scripta fuerat.

[5] *eiusdem*, super *e* nota compendii, sed *m* primae scriptionis est.

[8] *iamniam*, *m* finale per compendium licet in media linea, sed 1 m.

agebant, super *e* nota, quae compendio inservit.

[9] *adhortus*, post vocem rasura fere trium literarum.

futuros· concessit pacem habere cum eis· Et acceptis dexteris· in tabernacula discesserunt.

[13] Adgressus est praeterea· etiam ciuitatem quandam munitam et muris conseptam et promiscarum gentium multitudinis celebrem· nomine autem caspen·

[14] Porro autem qui erant freti morurum tutamine· et utensilium annona abundante contumeliosus augebant· cum his qui erant circa iudam maledicentes insuper etiam blasphemantes quae nefas sit· [15] At uero hi qui erant circa iudam cum inuocassent illum magnum exercentem potentatum mundi qui sine arietibus et macchinis organicis praecipitem dedit hiericho temporibus iesu inuaserunt muros ferarum uice· [16] captaque ciuitate domini uoluntate inenarrabiles operati sunt caedes· ita ut adiacens palus latitudinis duorum stadiorum influente sanguine uideretur repletam· [17] In die autem cum prorupissent stadia quingenta quinquaginta· proruperunt in characcem ad eos qui dicuntur tubiaceni iudea· [18] et timotheum quidem in ipsis locis conprehenderunt plane sine ullo affectu de eisdem locis degressum relicto praesidio in quodam loco quod munitum perquam esset· [19] Dositheus uero ac sosipater qui erant ex ducibus macchabei expeditione agitata· perdiderunt eos· qui relicti a timotheo fuerant in eodem castello plures quam decem milia uirorum· [20] Porro macchabeus disposito exercitu suo per quohortes constituit eos in ordines et sic ad timotheum tetendit· habentem secum centum uiginti milia peditum· aequitum autem duo milia· et quingentos ; [21] Uerum cognito aud..uentu iudæ· timotheus praemisit coniuges ..ac liberos· et residuum apparatum ad id quod uocatur carnion· erat enim et expugnatione· et accessu difficili propter angustias quae ex omnibus locis essent, [22] Cumque apparuisset chorus iudæ primi et accidisset hostibus trepidatio timorque ex illius· qui cuncta persciuit inlustratione quae proueniebat eis fuge se dedederunt· alios alio tendentes· ita ut frequenter a suis lederentur· et gladiorum suorum mucronibus configerentur· [23] prorsus autem iudas consectabatur eos uehementius obtruncians facinerosus et disperdidit circiter trigiuti milia uirorum· [24] Ipse uero timotheus cum incidisset in eos qui erant cum dositheo et sosipatro· rogabat cum adolatione magna dimitterent se uiuum· Eo quod multorum quidem parentes quorundam autem fratres haberet· et contingeret horum curam non haberi· [25] Pluribus quoque offirmante illo fidei placitum redditurum hos inlesos dimiserunt eum· salutis fratrum causa [26] progressusque iudas ad illud carnion· et atargation· trucidauit corporum uiginti et quinque milia· [27] Post horum autem fugam et perditionem tulit arma et aduersus· æphron· ciuitatem munitam in qua habitabat lisias et omnis nationis nationis multitudo iuuentus quoque robusta pro muris constituta fortiter repugnabant· ibidem tormentorum et telorum magnum instrumentum erat· [28] Cumque inuocasset illum potentem qui cum ui obterit hostium uirtutes subegerunt ciuitatem· et strauerunt ex illis quibus fuerant circiter uiginti et quinque milia hominum· [29] digressique inde perrexerunt scitopolyn distantem ab hierusolymis stadiis sexcentis· [30] Cumque testimonium prohibuissent qui habitabant illic iudei· quam scitopolitani exercuerant circa illos beneuolentiam etiam felicitatis temporibus

[12] *dexteris*, sic 1 scriptura, sed ipsa 1 manus, ut apparet, mutavit *dexteras* (sio).

[14] *morurum*, 1 manus ipsa correxit *murorum*; *ru* item refictum fuit ex parte, sed 1 manu, ut apparet.

[17] *iudea*, manus, quae serior videtur, correxit imperfecte *iudei*.

[21] *aud..uentu*, abraso etiam *u* priori factum est *aduentu*; unane, an duae literae post *d* abrasae fuerint, non liquet.

coniuges, post vocem duae fere literae abrasae, fortasse *et*.

[26] *atargation*, 1 manus mutavit *adargation*, vel *ad argation*, si divisim legit vocem in codice continue scriptam.

[27] *nationis* 2°, abrasum.

tranquillam prouenturam [31] gratias egerunt·
et adhortati etiam in ceteris generi ipso-
rum benignus perseuerare·

Uenerunt hierusolyma die festo ebdoma-
dum paschae in proximo constituto;

VIIII [32] Post haec ergo quae appellatur pen-
tecoste die perrexerunt ad gorgiam prae-
torem idumeae· [33] et processerunt cum tri-
bus milibus peditum· aequibus autem qua-
dringentis· [34] directa acie et contigit cadere
paucos iudeorum· [35] Porro dositheus qui-
dam ex tubiacenis aeques uir magnus for-
tis imminebat gorgiae cumque adpraehen-
disset clamidem eius ducebat eum uali-
dissime uolens eundem maledictum capere
uiuum· uerum quidam ex tracibus aequi-
tibus inruente in eum· et amputato hu-
mero eius euasit gorgias et fugiit in la-
resam

[36] Illis uero qui erant circa hesdria.· diu-
tius pugnantibus ac fessis inuocato domino
iudas auxiliatorem et ducem proelii· eum
apparere· [37] hoccoepit patria uoce hymnos
cum clamore in eos qui erant cum gorgia
conuertit eos in fugam· [38] Iudas autem re-
cepto exercitu uenit in ciuitate modolam·

Nihilominus imminente hebdomade more
solito castificati ibidem· sabbatum transie-
bant· [39] Sequenti autem diae uenerunt ad
iudam quo tempore necessarium fuit· cor-
pora eorum qui ceciderant colligere· et
cum cognatis recondere paternis sepul-
chris· [40] et inuenerunt in unoquoque mor-
tuorum sub tunicis· dona simulacrorum
quae apud iamniam fuerant· A quibus lex
iudeos prohibet· omnibus itaque palam fa-
ctum est· propter hanc eandem causam
hos ruisse· [41] uniuersi ergo cum benedi-
xissent· illa iusti iudicis domini misericor-
dia eius· qui occulta in lucem producit
[42] ad obsecrationem conuersi sunt· Et ro-
gauerunt ut propter illu. quod acciderat
deleretur ex integra· peccatum· Porro au-
tem fortissimus iudas· multitudinem horta-
tus est seruare seipsos inculpatos· quando
coram uiderint quae acciderant propter il-
lorum qui strati sunt peccatum [43] Conla-
tamque uiritim pecuniam argenteam circi-
ter duo milium dragmarum· misit hieruso-
lyma offerre pro peccato sacrificium· ni-
mium bene et subtiliter agens de resur-
rectione secum reputans· [44] nisi enim eos
qui occubuerant resurgere arbitraretur· ex
habundanti esset pro mortuis orare· [45] Con-
siderans his· qui cum impiaetate dormis-
sent optimum recondi gratiae donum et
sanctam cogitationem; Unde pro mortuis
exorare ut absoluerentur peccato

X XIII, [1] Noxo autem . . quadragesimo· et
centesimo anno· cognouit iudas antiochum
eupatorem uenire cum multitudine in iu-
deam· [2] et cum ipso lysian procuratorem
et qui esset super negotia extrinsecus ha-
bentem exercitum peditum centum decem
milia et aequitum . . . . quinque milia tre-
centos· et lephantos uiginti duos· et cur-
ros falcatos trecentos [3] quibus miscuit se
etiam menelaus· et rogabat . . . . an-
tiochum cum magna ironia non ob salu-
tem patriæ sed existimans restituisse in
suum officium· [4] Porro autem rex regum
excitauit iracundia antiochi aduersus hunc
facinorosum· lysia quoque ostende hunc
reum esse· omnium malorum· precepit si-
cut mos est· ut certo loco perderet eum·
adductum beroæam· [5] Est autem in eo loco

[32] *haec*, 1 manus mutavit in *hanc*.
gorgiam, rasura mutatum in *gorgian*.

[36] *hesdria.*, erasa una litera, *n* ut videtur, et ipsa prima manus correxerat *hesdriam*.

[38] *ciuitate modolam*, sic legit codex ratione habita ejus scripturae.

Codex *hebdomade* | *ore* cum nota compendii super *e* pro *m*; ut ex aliis locis suspicari licet, etiam hic apparet ex codice continuae scriptionis errasse amanuensem.

[40] *fuerant*, sic 1 manus ipsa, quae primo scripserat *fuerat*.

[42] *illu.*, nec liquet utrum *illum*, an *illud* fuerit, rasura enim nunc effictum *id*.

XIII, [1] Post *autem* rasura, videtur fuisse *et*.

[2] *aequitum*, postea rasura quatuor fere literarum.
lephantos, manus 2 *elephantos*.

[3] *rogabat*, postea rasura septem fere literarum.

[4] *iracundia*, manus 1 fortasse nota compendii superscripta, quae nunc incerta est, voluit *iracundiam*.

turris quinquaginta ulnarum plena cinere· nihilominus haec machinamentum habebat introrsus deuexum praeceps ad cinerem [6] undique uersum hunc· sacrilegii reum· uel si quid aliud amplius mali operatum· inpellunt· cuncti ad interitum [7] huiusmodi leto istum sceleratum mori contigit· ne terram quidæm adeptum menclaum· perquam iuste· [8] quoniam quidem perpetrauit circa aram multi facinora· cuius ignis castus erat· et cinis in cinere mortem reputauit· [9] Sensibusque rex efferatus ueniebat peiora eorum· quae sub patre ipsius facta erant iudeis inrogaturus· [10] his autem cognitis iudas precepit multitudini per diem et noctem inuocare dominum sicut semper· Et nunc auxilium referre his qui lege et patriae et templo sancto priuari inciperent· [11] et eum populum qui nunc primum modicum refrigerasset et non pateretur blasphemis gentibus· subdos fieri. [12] Cumque hoc idem uniuersi fecissent et rogassent deum misericordem cum fletu et ieiuniorum prostrationibus per triduum sine intermissione adhortatus eos iudas praecepit adesse [13] seorsum autem progressi disponerent· et dei auxilio res committerent· [14] Cumque promisset gubernatione conditori mundi hortatus eos qui erant cum ipso fortiter dimigare usque ad mortem· Porro legibus templo ciuitati patria ciuili conuersatione circa emmodim nihilominus metatus est castra· [15] Cumque signum his qui cum ipso erant dedissent uictoriam dei eligens aristidem cum iuuenibus fortissimis lectissimisque misit per noctem ad agmen· et fossatum antiochi regis· interfecitque circiter quattuor milia uirorum et ipsum primarium elefantorum cum illo qui curam intra domum eius agebat· interfecerunt· [16] et postremo castra turbatione et metu conplenit· digressique sunt cum uictoria rebus prospere gestis· [17] porro luciscente iam diae hoc gestum erat auxilium ferente his .. protectione dei· [18] Rex autem antiochus accepto gustu audacie iudeorum adtemptauit· remediis eosdem locos· [19] et ad bethsura castellum iudeorum munitum accedebat· pellebatur pulsabat machinis minora faciebant· [20] His uero qui erant intus iudas misit que necessaria erant· [21] nihilominus detulit· hostibus secretiora consiliar· hodocus ex officio iudaico requisitus et adpræhensus inclusus est· · [22] secundo sermone usus est rex ad eos qui erant a betsuris dextera accepit· deditque pacem et digressus est· Committebat pugnas cum his qui erant cum iuda· et uictus referebat minora [23] Cognouit furiose philypphum agere apud antiochiam quae relictus fuerat praepositus negociis confusus est· iudeos rogauit· subiectos est· et iurauit quamplurimis conditionibus pactus est· et sacrificium obtulit· Honorauit templum et ipsum templum humaniter tractans donis ornauit [24] macchabeum excoepit· et reliquid praetorem ab tholomaide usque ad aggarenos et egemonida· · [25] et uenit ptholomaidem et egrem ferebant ptholomenses propter pacis sponsionem· Et fremebant cum ingenti angustia· et minabantur uolentes·· infringere pacta· [26] Ideo per seditiones processit lysias .. pro tribunali rationem reddidit· qualiter ipsa res capiebat persuasit mitigauit· placidos reddidit· regressus antiochiam ita denique res gestæ a rege aduentus et regressionis eius processerunt·

XI XIV, [1] Post triennii autem tempus cogno-

[6] *deuexum*, rasura factum *diuexum*.

[15] *aristidem*, sub *e* punctum est, 1 manus, ut videtur.

[17] *his*, postea rasura, sed non liquet an aliquid scriptum fuerat.

[19] *munitum*, pars literae *n*, et *i* in rasura nescio qua manu; pars literae *n* primae scripturae potest esse et pro litera *r*.

[23] *subiectos*, 1 manus correxit *subiectus*.

[24] *macchabeum*, *m* finale per compendium scribitur 1 manu in media linea, sed videtur fuisse erasa in fine litera *s*.

aggarenos, sic ex correctione 1 manus, sed ante vocem, et ante literam *n* alia litera erasa, et ullae aliae literae refictae fuerunt ex prima quae fuerat scriptione.

[26] *lysias*, post vocem rasura pro spatio fere duarum literarum, si tamen scriptae fuerant.

uerunt qui erant cum iuda demetrium seleuci· per illum portum qui erat aput tripolym nauibus degressum cum ualida multitudine· et classe [2] obtinere regionem sublato antiocho· et huius fratre lisia·
[3] Porro quidam alchimus qui fuisset antehac sacerdos sponte autem contaminatus illis permixtionis et persequtionis temporibus perspiciens quomodo non est ei salus· neque ad sanctum altare etiam nunc accessus [4] uenit· ad regem demetrium· primo et centesimo et quinquagesimo anno offerens ei sanæ· coronam auream et palmam superque haec eos qui uidentur esse rami legitimi de templo· et illo quidem die silentium habuit [5] nanctus autem oportunum suae tempus amentiae uocatus in concilium ad demetrio· et interrogatus quo consilio et in quo proposito constituti sunt iudei· ad haec ait; [6] Hi qui dicuntur iudeorum asidei quorum ductor est iudas· qui et macchabeus bellum parant et seditiones mouent· non sinentes regnum quietum esse·
[7] Unde deposito patrum meorum honore· dico autem pontificatu iterato· nunc ueni [8] primum quidem de his qui pertinent ad regem· mera fide sentiens sursum autem aetiam nostros cogitans ciues· horum enim de quibus locutus sum inconsiderantia uniuersum genus nostrum· Non mediocriter laborat [9] singulis quibusque ergo horum cognitis tu rex et regioni· et residuo generi nostro consule iuxta quam habes circa omnes obuiam humanitatem [10] quamdiu enim iudas est non rebus humanis inpossibile est res peruenire ad pacem; [11] His uero maturius ab hoc dictis ceteri amici qui maligne ferebantur in personam iudae· accenderunt demetrium [12] et confestim electo nichanore qui fuit praepositus elephantorum et constituit eo praetore iudeae misit illum [13] datis mandatis ipsum quidem iudam uti caperet eos qui cum illo essent dispergerent· et alchimum constitueret pontificem maximi templi· [14] Nihilominus quae de iudea refugerant iudam gentes admiscebantur· nichanori gregati iudeorum· erumnas et calamitates suas prosperitates futuras existimantes· [15] Cumque audissent de aduentu nichanoris· et de insectatione gentium terra capitibus aspersis obsecrauerunt deum qui usque saeculum statuit populum suum protegere· semperque cum lustratione opitulatur suae portioni· [16] Cumque precepisset ductor quo maturius inde digressi sunt obuii eius facti apud castellum dessau·
[17] Symon autem frater iudae cummiserat cum nichanore et cito propter inopinatum aduersariorum silentium uictus fuerat· [18] sed tamen audiens nichanor quia uirtutem perditi essent qui erant cum iuda· et in certaminibus quae pro patria sustinerent magnanimitate· uerebatur discrimen sanguine adire. [19] Quapropter euocauit possidonium et theodorum et mathathīan· ut darent dexteras iudae et acciperent· [20] Plurimo autem habito de his tractatu· et ipso doctore ad multitudinem referente cum apparuisset paribus suffragiis una sententia adnuerunt pactis et sponsionibus [21] et constituerunt qua sibi quisque ueniant in unum· Et prolata sunt a singulis sedilia et posuerunt cathedras [22] disposuitque iudas armatos locis oportunis paratos ne forte ab hostibus repente aliquid mali perpetraretur et sic congruens habuerit conloquium· [23] Demorabatur praeterea nichanor hierusolymis et nihil mali agebat· collectam quoque grecorum turbam dimisit· [24] Habebat iudam semper ante faciem ex animo inclinauerit in ipsum uirum [25] hortatus est eum sortiri matrimonium et filios suscipere· duxit iudas uxorem constabilitus est uitam communicauit·

XIV, [1] *degressum*, rasura factum *digressum*.
[3] *persequtionis*, sic prima scriptio, ut apparet, sed ipsa 1 manus correxisset *persecutionis*.
[4] *sanæ*, rasura factum *sane*.
[5] *ad* 1°, erasum *d*.
[13] *mandatis ipsum*, primo scriptum fuerat *mandatum*, sed ipsa manus correxit *mandatis*, et ex *m* fecit *ip* pro voce *ipsum*.
[17] *cummiserat*, pro *cum* in fine lineæ scripto ipsa 1 manus correxit *com*.
[20] *pactis*, *c* suppletum supra lineam 1, ut videtur, manu.

[26] Porro autem alchimus considerans mu-
tuam.,que inter ipsos esset beniuolentiam
et quae fuissent peccata· arrepta occasione
uenit ad demetrium· et dicebat nichanorem
aliena sapere a negotiis aduersus imperium
cogitare insidiatorem namque regni iudam
sibi socium destinasset·

[27] Itaque rex iracundia percitus et insi-
mulationibus ipsius pessimi iratus scripsit
nichanori dicens de pactis quidem egre
ferre.. se et iubebat macchabeum uinctum
mittere antiochiam· quo maturius [28] cum-
que haec perlata ad nicanorem fuissent
confundebatur et egre ferebatur insuper
habere quae disposita erant· nulla iniuria
ab eodem uiro admissa [29] uerum quia regi
reluctari non erat oportunum· quaerebat
arte illud perpetrare [30] Macchabeus autem
animaduertens nichanorem aceruius exse-
quentem ea que ad illum spectarent· et
solitum congressum uafriorem habuissem
eum intellegens. non ex bono animo se-
ueritatem· hanc esse paucis congregatis ex
illis qui erant circa ipsum celebat se a ni-
chanore· [31] Cumque ille alius cognouisset
quia pulcherrime ab eodem uiro arte su-
peratus est· uenit ad maximum et sanctum
templum sacerdotibus offerentibus rite sa-
crificia iussitque ipsis macchabeum trade-
re [32] Porro illis cum iureiurando dicenti-
bus ignorare ubi sit qui quereretur· [33] ex-
tensa dextera ad templum iurauit in hunc
modum nisi uinctum mihi macchabeum tra-
dideritis istud dei conspectum in planiciem
redicam et altarem demoliam et templum
istic lipbero patri inlustre adtollam· [34] talia
locutus discessit· ad uero sacerdotes exten-
sis manibus in caelum inuocabant dominum
qui semper propugnator fuit genti nostrae
dicentes haec· [35] Tu domine uniuersorum
quando nullo indigeas decreuisti templum
habitaculi tui aput nos fieri· [36] et nunc san-
ctae omnis sanctificationis domine conserua
intaminatam in sæculum istam recens emun-
tatam aedem;
XII [37] Rachis autem quidam ex senioribus hie-
rusolymorum indicio demonstratus est ni-
chanori uir ciuium amator ualde bene au-
diens et qui iuxta beniuolentiam pater iu-
deorum appellaretur· [38] fuerat enim pristi-
nis temporibus censurae auctor non per-
miscendi iudaismi et corpore et animo·
propter iudaismum deditus cum omni per-
seuerantia· [39] Uolens itaque nichanor ma-
nifestam facere quam haberet aduersus iu-
deos mentem infestam misit milites super
quingentos adpraehendere eum· [40] existima-
uit enim illo capto hos calimitate adficere·
[41] Cumque multitudo inciperet militum tur-
rem capere in qua confugerat rhaxis· et re-
giam ianuam uiolenter adgrederetur· iube-
rentque ignem admouere et fores incende-
re: cum iam adprehendi coepisset subposuit
sibi gladium· [42] uolens libere mori quam fa-
cinoris subditus fieri· et sua ingenuitate in-
dignus subici contumeliis· [43] Uerum non le-
tali plaga ictus· propter ipsius certaminis
trepidationem et multitudine intra ianuas
inruente conscendi fortiter currens in mu-
ros· ac semetipsum similiter praecipitem in
turbam iecitque [44] illisque cito retro gra-
dibus factis et constituto interuallo uenit
in ilia media· [45] Cumque adhuc spiraret et
accensis animis ferretur· surrexit perfluente
tamquam ex fistulis sanguine· et quam-
quam aceruissimis uulneribus cursum mul-
titudinem pergressus· Et stans in quadam
petra defectus prorsus cum iam fieret
exsanguis arripuit intestina sua utrisque
manibus proiecit super turbas inuocans do-
minatorem uitae ac si spiritus ut haec illi
iterum redire· haec eadem rursus ei red-
dere hoc modo uitam finiit· XV, [1] Porro
nichanor cum cognouisset eos qui cum
iuda erant· in his locis agere qui essent·
iuxta samariam consilium inhiit· requiei

[27] *ferre..* rasura, quae duas fere literas capiebat.

[31] *et sanctum templum*, in rasura 1 m.

[33] *hunc*, *n* suppletum supra lineam 1, ut videtur, manu.

[36] *recens emuntatam*, ipsa 1 manus correxit priora *recense muntanam.*

[43] *iecitque*, ipsa 1 manus reprobavit *que.*

[45] *uulneribus*, ex correctione 1 manus, incoeptum fuerat scribi *mu* pro *uul*, ut apparet.

die sabbati· adgredi eos silentio maximo·
3 atque illis iudeis qui per necessitatem se-
quebantur eum· dicentibus nequaquam ita
ferociter et barbare perficeris· honorem uero
tribue semper cum sanctificatione hono-
rato habe· qui uniuersa perspicit tradeto
3 Interrogauit ille tria facinorosus· an· sit·
in caelo praepotens qui preceperit cele-
brari diem sabbatorum· 4 respondentibus eis
esse dominum· uiuentem ipsum in caelo
præpotentem qui iussit colere ebdomadem·
5 At uero ille alius et ego ait sum prae-
potens in terram qui precipio ferre arma
et utilitates regias expedire· nec tamen op-
tinuit perpetrare pro tempore suam uolun-
tatem. 6 Et nichanor quidem cum omni iac-
tantia erigens ceruicem decreuerat commu-
ne ex illis qui erant cum iuda tropheum
adtollere· 7 Macchabeus autem fretus erat
sine ulla intermissione cum omni spe auxi-
lium se consequi a domino· 8 et hortabatur
eos qui cum ipso erant aduentum gentium
non formidare habentes in animo quae prius
illis de caelo aduenissent auxilia; Modo
quoque expectare eam quae ab omnipo-
tentem adfutura esset illis uictoria· 9 adlo-
quens eos nihilominus de lege et prophe-
tis admonens preterea etiam de certamini-
bus que conficissent prumptiores eos con-
stituit 10 exercitatisque· animis eorum simul
narrauit· Demonstrans gentium inconstan-
tiam et iuresiurandi praeuaricationem 11 sin-
gulos quoque ipsorum armauit non tam scu-
torum et lancearum tutamine quantum bo-
norum uerborum adhortationem et posito
etiam somnio auctoritatis magnæ· perquam
letificauit uniuersos· 12 Erat autem tale ip-
sius uisum onian qui fuisset pontifex ui-
rum bonum atque optimum uerecundum
quidem ex obuio mitissimum autem mo-
ribus sermonis quoque decentissimi· et qui
ex puero meditatus sit cuncta uirtutis fa-
miliaria hunc manibus extensis optare bona
uniuerso iudeorum statui· 13 Dehunc adpa-
ruisse· uirum caniciae et gloria praestan-
tem admirabilem· etiam et decoram esse
eminentiam circa illum· 14 et respondentem
dixisse· onian· hic est fratrum amator· qui
adsidue orat propulo· et ciuitate sancta·
hieremias dei propheta· 15 Et protendem
hieremiam dexteram suam tradidisse gla-
dium aureum· Et cum traderet dixisse hæc·
16 accipere gladium illum sanctum donum
a deo· quo aduersarios proturbabis quas-
sabis· 17 alacres itaque exortati uero iudæ
uerbis bonis ualde· Et qui poterant ad uir-
tutem prouocare· et animas iuuenum uirili-
ter replere· cognouerunt non tantum aciem
tendere fortiter inruere· et cum omni uir-
tute impetum facientes iudicare negotia eo
quod et ciuitas et sancta et templum pere-
clitaretur· 18 Erat autem de uxoribus et filiis
et insuper etiam et fratribus et cognatis in
minima parte iacens eis· certamen· Magnus
autem et primus de sanctificato templo ti-
mor 19 erat autem et his qui in ciuitate
erant inuenti non leue certamen turbatis
super apertam commisionem; 20 et omni-
bus iam expectantibus futurum iudicium
etiam commiscentium sed hostium· et aciae
ordinata et bestiarum in pale oportuna or-
dinatorum aequitatum quoque per partes
positum 21 considerans· Macchabeus multi-
tudinis aduentum et armorum uarium ap-
paratum bestiarum quoque ferocitatem ex-
tendens manus ad caelum· inuocauit prodigia
facientem dominum· cognoscens quoniam
non est a in armis uictoria· sed prout illi
placuerit dignis tribuit uictoriam 22 Dicebat
autem inuocans hoc modo tu domine mi-
sisti angelum tuum sub ezechiae rege iu-
deae· et interfecit de castris sennacherim
regis assyriorum clxxxv· milia· 23 Et nunc
potens caelorum mitte angelum bonum ante

XV, 3 *facinorosus*, primum *o* 1 manu in *e* mutatum, vel contra.

9 *conficissent*, pro ultima litera *s*, scriptum fuerat *c*, sed ipsa 1 manus correxit.

13 *Dehunc*, prior pars literae *u* semiabrasa, fortasse ut mutaretur in *dehinc*.

15 *hieremiam*, 1 manu mutatum, ut apparet, in *haeremiam*.

20 *sed*, erasum *d*.

21 *a in*, abrasum *a*.

22 *rege*, alia, ut apparet, manus, compendii nota superscripta videtur voluisse *regem*.

nos qui cum dirigat· in timorem et tremo-
rem [24] magnitudinem brachii tui· in pauore
mittantur· qui cum blasphemium aduerunt
super sanctum tuum populum· et hic qui-
dem in his finem fecit [25] Hii autem qui
erant cum nichanore cum paeanis· et tu-
bis promouebant· [26] Et hii qui erant cum
iuda cum inuocatione et oratione commi-
serunt aduersariis [27] et manibus quidem
concertabant corde uero ad deum oraban-
tur strauerunt nihilominus ·xxxv· milia· dei
magnifice laetati demonstratione· [28] Peracta
necessitate· et cum gaudio reuertentes co-
gnouerunt· in primis cecidisse nicanorem
cum uniuersa arma· [29] et facto clamore et
turbela benedicebant potentem patria uoce,
[30] Praecipiebat tantem his qui per omnia
corpore et animo preerat certamini pro ci-
uibus qui aetatis beneuolentiam in suam
conseruauerat gentem· nichanoris caput ex-
cisum et manum cum humero adferri in
hierusalem· [31] Et adueniens macchabeus in
hierusalem et conuocans suæ gentis uiros
et sacerdotes anta altare accersiens etiam et
eos qui erant ex arce [32] et ostendit eis ini-
qui nichanoris capud. Et manum blasphemii
quam extenderat super sancto omnipoten-
tis domum magnoloquendo [33] et linguam
impii nichanoris ex capite segans parti-
culatam ait tradere auibus· Prumpta au-
tem desapientiae membra contra templum·
iussit suspendi· [34] Tunc omnes in caelum
benedixerunt praeclarum dominum· clama-
bantque simul dicentes· benedictus qui cu-
stodit suum locum inpollutum· [35] Conliga-
uit autem nichanoris caput ex arce mani-
festum omnibus et apertum adiutorii do-
mini signum· [36] Et decreuerunt omnes cum
communi iuditio· nequaquam relinqui sine
significatione hunc diem·

Habebat autem insignem diem tertium
decimum duodecimi mensis diem adar di-
citur hebrea uoce ante unum diem mar-
dochei diei· [37] Ea autem quae secundum
nichanora fuerunt in hunc modum profe-
cta ex illis temporibus possa ciuitate ab
hebreis· et ipse hoc in loco uerbis faciam
finem·

[38] Et si quidem bene et aptæ dictio or-
dinata est hoc et ego uolebam· si autem
plane et pauperrimae hoc mihi adscriben-
dum est· [39] sicut enim uinum bibere so-
lum pari etiam rationem et aqua contra-
rium est· Quemadmodum autem uinum
aquae permixtum suauem et delectabilem
gratiam implet· sic conpositio uerbi dele-
ctat auditus legentium per suum ordinem·
hic autem erit terminum;

EXP· MACHABEORUM LIBER SECUNDUS FELICITER·

[32] *capud*, 1 manus correxit *caput*.

sancto, 1 manus mutavit in *sanctam*.

[34] *praeclarum*, pro *p* litera *d* scripta fuerat, sed 1 manus correxit.

[36] Inter *tertium* et *decimum* erasum punctum.

diem 3°, pro *m* compendium est, quod *m* refert, non *s* in nostro libro; quamquam pluribus literis vel syllabis reddendis inserviat hoc compendium, pro *s* non memini vidisse positum.

diei, sic ex correctione 1 manus, primo fuerat *e* pro *i*.

In fronte aliquot paginarum sine certa ratione est titulus superscriptus *$\overline{\text{LIB}}$ MACHA$\overline{\text{BRM}}$*, semel sine ultimo *M*.

INCIPIT LIBER TOBIS.

I, 1 Liber sermonum tobis filii tubiel. filii
annaniel. filii gauiel. filii asiel. filii gaba-
liel. ex tribu neptalim; 2 Qui captiuus du-
ctus est in diebus salmanasar regis assy-
riorum· ex sibiel ciuitate quae est in de-
xtra parte cidissim ciuitatem nepthalim. in
superiore galil.ea supra nasor. post uiam
quae ducit ad occidentem. ad sinistram
partem raphain;

Ego tobis in uia ueritatis ambulaui et in
iustitia omnibus diebus uitae meae. 3 et
elymosinas multas feci fratribus meis et
nationi meae. omnibus qui fuerunt mecum
in captiuitatem in regione assyriorum in
ninneue;

4 Et eram in terra regionis israheli iuue-
nior. in omni tribu neptalim patris mei; Et
recessi a domo dauid ab hierusalem ciuitatem
quae est electa ex omni tribu israhel. ubi al-
tare constitutum est omni tribu israhel. quod
sanctificatum est in saecula tunc cum tem-
plum habitationis sanctimonii aedificatum
est in hierusalem omnibus nationibus in
saecula; 5 Et omnes fratres mei et domus
nepthalim patris mei. sacrificabant in dan
uitulo aureo quem fecit hieroboam rex
israhel. et in omnibus altissimis montibus
galilaeae; 6 Ego autem solus ibam aliquoties
in hierusalem diebus festis. sicut scriptum
est omni israhel in praecepto sempiterno;
Primitias et decimas argenti et pecorum. et
initia tonsurae ouium mearum habens me-
cum. dabam sacerdotibus filiis leui ad al-
tare; Et quod moris erat de tritico et uino·

I, 1 Interpunctio, ut etiam scriptura, differt ab ea libri II Machabaeorum; eam servavi ut est praeter eam, quae puncto constat et superposita linea obliqua, quam puncto ad imum literae repraesentavi; punctum vero simplex, mediae literae appictum ut plurimum, puncto ad summum literae reddidi: alia ulla suis locis indicabo pro re nata. Sed est notanda divisio in parvas sectiones, quae fit linea resumpta, et litera initiali extra ordinem linearum scripta. Haec imperfecta est in codice in hoc libro, ut etiam in ullis aliis, cum servata sit quidem in prima columna cujusque paginae, in secunda vero numquam litera initialis extra ordinem scribatur, exceptis duabus magnis literis I, 1 et 2. Litera enim majuscula per se nihil indicat, cum passim in mediis lineis eadem occurrat. In secunda ergo columna cujusque paginae tunc solum cum parte posteriore lineae vacua relicta linea resumitur, ab hac initium sectionis sumi potest, et ita feci. Puto autem non inutile indicare initium et finem secundae columnae cujusque paginae. I, 1-6 *qui praesto erant.* I, 20 *ex natione mea* — II, 3 *antequam quicquam.* II, 21 *intrasset ad me* — III, 6. *domine ut.* III, 14 *et oculos meos* — IV, 3 *matri tuae. et noli.* IV, 13 *semen illorum* — IV, 21 *in ragis· ciuitate.* V, 9 *enim ut eas* — V, 19 *scire de genere tuo;.* VI, 1 *Et profectus est* — VI, 11 *speciosam.* VI, 15, *filium qui sepeliat* — VII, 4 *Forti animo est et uiuit.* VII, 15 *filiam suam· et* — VIII, 6 *et deprecare.* VIII, 19 *uitam illorum* — IX, 7 *et conposuerunt eos.* X, 8 *meum. iam* — X, 13 *Iniunctum est mihi a domino.* XI, 17 *misertus est mei;* — XII, 3 *Me enim duxit.* XII, 14 *tunc missus sum* — XIII, 5 *dispersi fueritis.* XIII, 16 ... *cant te in aeternum;* — XIV, 6 *Fili. dilige.* XIV, 9 *de terris omnium;* — ad finem libri. Nec codex Vaticanus, nec Sinaiticus, cui affinis est textus noster, eandem sectionum rationem exhibent.

galilea, inter *galil* et *ea* rasura; litera *a* fuerat, ut videtur.

4 *israheli*, codex *ihli* lineola superscripta, sed passim plene scribit.

tribu israhel 2.°, sic in scriptione continua passim obtinente in codice.

et oleo et ficus et malorum granatorum·
et ceterorum pomorum. diuidebam leuitis
et ceteris qui praesto erant in hierusalem;
Et secundum decimationem commutans pe-
cuniam sex annorum. ibam et consumabam
hanc eandem pecuniam in hierusalem uno-
quoque anno; [7] Et tertii anni decimatio-
nem· dabam prosylitis et orfanis et uiduis.
faciens elymosinam quae praecepta sunt in
israhel. inferebam et dabam illis in tertio
anno;

[8] Et consumabam illud secundum prae-
ceptum quod scriptum est de his in lege
moysi. et sicut praecepit debbora mater
patris mei tobiel· matri meae et patri meo.
qui orfanum me dereliquid et mortuus est;
[9] Et postquam iuuenis factus sum. accepi
uxorem nomine anna ex natione mea. et
generaui ex illa filium. et uocaui nomen
eius tobiam; [11] Et ubi in captiuitatem deueni
ad assyrios· et ductus sum in ninneue. [12] om-
nes fratres mei et qui de genere meo erant.
manducabant de panibus gentilium;

Ego autem custodiui animam meam. ne
manducarem de escis illorum;

[13] Et quoniam memor eram deum in toto
corde meo. dedit mihi excelsus gratiam
ante conspectum salmanassar regis assyrio-
rum. [14] et emebam illi omnia. [15] iens in re-
gionem medicam. usque dum mortuus est;
[17] Et commendaui tunc gabelo filio gabiel
in ragis ciuitatem medorum. decem talenta
argenti; [18] Et postquam mortuus est salma-
nassar rex assyriorum. regnauit sennache-
rim filius eius pro eo. et uiae regionis me-
dicae inconstantes erant. et non potui ire
illuc; [19] Postea feci multas elymosinas in die-
bus salmanassar regis. omnibus de gente
mea; [20] Panes meos diuidebam esurienti-
bus. et nudos uestiebam; Et qui proiecti
erant ex natione mea mortui. sepeliebam;
[21] Et quando uenit sennacherim rex de iu-
daea fugiens propter defensionem quam fe-
cit ex illo dominus· propter blasphemias
illius qua blasphemauit et occidit in ira
sua multos ex filiis israhel. ego autem
corpora illorum inuolabam et sepeliebam;
[22] Et renunciatum est regi quoniam ego se-
pelio illos. et quaerebat me occidere; [23] Ego
autem fugi. et direpta est omnis substan-
tia mea. et nihil mihi remansit plusquam
uxor mea anna· et tobias filius meus; [24] Et
contigit post dies xl et quinque. occide-
runt regem illum filii sui. et fugierunt in
montes ararat. et regnauit nachoda filius
eius pro eo; Et constituit achicarum filium
annaniel fratris mei. emere sibi quae ad
usum erant; Et petiit pro me achicarus·
[25] et reuersus sum in domum meam. et red-
dita est mihi uxor mea anna· et tobias filius
meus;

II, [1] In pentecosten die festo nostro qui
est sanctus ex septimanis. factum est mihi
prandium bonum. et discubui ut prande-
rem; Et posita est mihi mensa. et uidi pul-
mentaria plura. [2] et dixi tobiae filio meo;
Uade adduc fili quemcumque inueneris pau-
perem ex fratribus nostris. qui sunt captiui
in ninneue; Qui tamen in mente habet deum
in toto corde suo. hunc adduc et mandu-
cet pariter mecum hoc prandium; Ecce su-
stineo te fili. donec uenias; [3] Et exiit tobias
quaerere aliquem pauperem captiuum ex
fratribus suis. et reuersus dixit mihi; Pa-
ter· et dixi; Quid est fili· et dixit mihi;
Ecce unus de natione nostra occisus· la-
queo circumdatus. proiectus iacet in pu-
blico; Et exiui relicto prandio meo ante-
quam quicquam ex illo gustarem. [4] et tuli
illum de platea in unum locum apud me·
donec sol occideret. ut illum sepelirem;

[5] Et reuersus laui et manducaui panem
meum cum luctu; [6] Et rememoratus sum
sermonem prophetae amos. quem locutus
est in bethleem dicens;

Conuertentur dies festi uestri in luctu.

[7] *prosylitis,* manus serior *proselitis.*

II, [2] *nostris.,* interpunctio prima erat *nostris;,* sed ipsa 1 manus mutavit.

[3] Super punctum post voces *Pater* et *fili* nota vocandi apposita est fere ut Graeca litera ω inferius versa ω valde protracta tamen in ductu superiori. Eadem nota interrogationi indicandae inservit.

et omnia cantica uestra in lamentatione; Et lacrimatus sum;

7 Et postquam sol occidit. abii et fodi et sepeliui illum; 8 Et omnes proximi mei· deridebant me dicentes;

Quomodo non timet hic homo· Iam enim inquisitus est huius rei causa ut interficeretur. et fugiit· et perdidit substantiam suam; Et ecce sepelire coepit mortuos; 9 Et iterum illa hora laui postquam illum sepeliui. 10 et intraui in domum meam· et dormiui secus parietem facie nuda. propter aestum;

11 Et ignorabam quia passeres in pariete super me erant nidificantes;

Quorum stercora insiderunt oculis meis calida. et induxerunt albuginem;

Et ibam ad medicos. et quantum mihi medicamenta inponebant. tantum magis excaecabantur oculi mei ab albuginibus. donec perexcaecatus sum;

Et eram inpossibilis oculis meis· annis quattuor; 15 Et omnes fratres mei et amici contristabantur pro me. et achicarus nutriebat me annis duobus. priusquam iret in limaidam;

19 In illo tempore anna uxor mea deseruiebat operibus mulierum. et mittebant et ducebant illam ad texendum. et dabant ei mercedem suam;

Et septima die mensis distri consumauit texturam. et reddidit illam dominis suis; Et dederunt illi mercedem totam. 20 et insuper dederunt illi pro detexto. hedum de capris; 21 Et cum intrasset ad me hedus. coepit clamare; Et uocaui ad me uxorem meam. et dixi ei; Unde est hic hedus qui clamat· Uide ne furtiuus sit. redde illum dominis suis; Nobis enim non licet manducare furtiuum; Et respondit mihi· et dixit; Munere mihi datus est· pro mercede mea; Cui ego non credebam. sed magis ego dicebam. redde illum dominis suis. ne erubescam coram illis huius rei causa; 22 Et irata est quoniam non credebam ei. et ait mihi; Ubi sunt iustitiae tuae. et elymosinae; 23 Ecce quae pateris. omnibus nota sunt; III, 1 Et contristatus animo ingemui lacrimans. et introiui in atrium meum. et coepi orare cum gemitu animae meae. 2 et dixi; Iustus es domine· et omnia opera tua iusta sunt. et omnes uiae tuae misericordia et ueritas. et iudicium uerum iudicas in saecula; 3 Et nunc domine memor esto mei. et respice in me.. Ne uindictam sumas de peccatis meis· et de neglegentia mea· et patrum meorum· si quid peccauerunt ante te. 4 quia non obaudierunt praeceptis tuis.. Et tradidisti nos in direptionem. et captiuitatem. et mortem. et in exemplum et in fabulas. et in inproperium omnibus nationibus in quibus nos disparsisti; 5 Et nunc domine multa sunt iudicia tua et uera. quae de me exigas et de peccatis meis· et de parentum meorum. quia non egimus secundum praecepta tua. nec ambulauimus sinceriter coram te; 6 Et nunc domine secundum quod tibi placet fac mecum. et iube recipi spiritum meum ut iam dimittar desuper terram. quoniam expedit mihi mori potius quam uiuere. quia inproperia falsa audio. et in magno sum taedio; Praecipe ergo domine ut dimittar ab hac necessitate. et da mihi refrigerium in loco aeterno;

Et noli auertere a me misericordiam tuam. quoniam expedit mihi mori· quam pati tantam necessitatem in uita mea. ne amplius inproperium audiam;

7 Eadem die contigit ut et sarra filia raguel quae erat exbathanis in ciuitatem medorum. ut et ipsa audiret inproperia ab una ex ancillis patris sui.

8 Quoniam tradita fuerat uiris septem. et asmadeum daemonium nequissimum occidebat illos ea hora qua ad illam introie-

8 Super interpunctionem post *homo* et post *mortuos*, nota ut v. 3.

21 *clamat*, super punctum nota ut v. 3.

22 *elymosinae*, super interpunctionem nota ut v. 3.

III, 3 Post *me* rasura interpunctionis.

4 Post *tuis* rasura interpunctionis.

7 *exbathanis*, secundum *a* refictum 1 manu ex alia litera.

bant ad concumbendum sicut est consuetudo mulierum; [9] Et dixit illi ancilla; Tu es quae suffocas uiros tuos; Ecce iam tradita es uiris septem. et nullo eorum fruita es;

Quid nos flagellas ob causam uirorum tuorum quod mortui sunt;

Uade et tu cum illis. et numquam uideamus ex te filium neque filiam in perpetuum;

[10] In illa hora contristata est sarra. et lacrimans ascendit in locum superiorem patris sui. et uoluit laqueo uitam finiri; Et cogitauit dicens; Ne forte inproperent patri meo. et dicant illi; Unicam habuisti filiam carissimam. et haec sibi collum ligauit; Et incipiam deducere senectutem patris mei ad inferos cum tristitia; Non est utile laqueo animam finire. [11] sed magis deprecor dominum ut moriar. ut nulla inproperia audiam neque ego. neque pater meus; [12] Eodem tempore extendit manus suas ad fenestram. et deprecata est deum [13] dicens;

Benedictus es domine deus misericors. et benedictum est nomen tuum sanctum. et honorabile in omnia saecula;

Benedicant te omnia opera tua· in aeternum;

[14] Et nunc domine ad te faciem meam leuo. et oculos meos dirigo. [15] iube iam dimitti me de terra. ut non audiam inproperia hominum; [16] Tu scis domine quia munda sum ab omni inmunditia uiri. et non coinquinaui corpus meum. neque deonestaui nomen patris mei in terra captiuitatis meae; Unica sum patri meo. et non habet alium filium neque filiam qui possedeat hereditatem illius; Nec frater est illi quisquam· neque propinquus est eius. ut custodiat me illi uxorem; Iam enim mortui sunt mihi uiri septem. ut quid mihi uiuere; Sed si tibi non uidetur perdere me. respice in me et miserere mei. ut nullum iam inproperium audiam; [24] In illo tempore exauditae sunt preces amborum ab ipsa claritate summi dei. [25] et missus est rafael angelus curare ambos; Tobin ab albugine oculorum· et reddere ei aspectum luminis. et sarram filiam raguel dare tobiae filio tobi uxorem. et expellere ab illa asmadeum daemonium nequissimum. quoniam tobiae destinata erat hereditas illius super omnes qui illam concupierant; Ipso igitur tempore reuersus est tobis de atrio in domum suam. et sarra filia raguel et ipsa descendit de loco superiore; IV, [1] Eadem die rememoratus est tobis commendasse pecuniam gabelo filio gabiel in ragis ciuitate medorum. et dixit in corde suo cogitans; Ecce ego petii mortem. quid ergo non accersio tobiam filium meum et indicabo illi de hac pecunia antequam moriar;

Et uocauit tobis filium suum tobiam. [2] et dixit illi; Fili. et ille respondit; Quid est pater; Et dixit tobis; [3] Sepeli me cum mortuos fuero. et honorem habe matri tuae. et noli derelinquere illam omnibus diebus uitae tuae; Et quod illi placet hoc fac in conspectu eius. et noli contristare spiritum eius in nullam rem;

[4] Memor esto fili quanta pericula passa est propter te. in utero suo;

[5] Et cum mortua fuerit. sepeli illam iuxta me in uno sepulchro;

[6] Et omnibus diebus uitae tuae fili· deum in mente habe. et noli uelle peccare. neque praeterire praecepta illius;

Iustitiam fac omnibus diebus uitae tuae. et noli ambulare in uiam iniquitatis; Quoniam agente té ex ueritate. erit respectus a domino in operibus tuis. et omnibus qui faciunt iustitiam; [7] Ex substantia tua fac elymosinam. et noli auertere faciem tuam

[9] ***sunt***, super interpunctionem nota ut II, 3.

[10] ***tristitia, tri*** in rasura, 1 manu videtur.

laqueo, pro *o* coepit scribere *a* amanuensis, sed in ipso actu se correxit.

[13] ***tua***, postea interpunctio fere tota abrasa.

[16] ***uiuere***, super interpunctionem nota ut II, 3.

IV, [1] ***moriar***, super interpunctionem nota ut II, 3.

[2] ***pater***, ut v. 1.

[3] ***mortuos***, secundum *o* abrasum superius, casune an arte, non liquet.

[6] ***té***, sic cum accentu a prima manu, quantum apparet.

ab ullo paupere. ita fiet ut nec a te auertatur fides dei;

[8] Quomodo habueris fili. fac elymosinam;

[9] Si tibi fuerit copiosa substantia. plus ex illa fac elymosinam;

Et si exiguum habueris. ex hoc ipso exiguo communica pauperi;

Et ne timueris fili cum facis elymosinam. [10] praemium bonum reponis tibi in die necessitatis; [11] Quia elymosina a morte liberat. et non patitur ire in tenebras; [12] Munus bonum est elymosina omnibus qui faciunt illam. coram summo deo; [13] Abstine te fili ab omni fornicatione;

Uxorem primum accipe ex semine patrum tuorum. et noli accipere uxorem alienam quae non est ex tribu parentum tuorum. quoniam filii prophetarum sumus; Noe propheta fuit· et abraham. et isaac· et iacob· parentes nostri; Memorare ergo fili. quoniam hi omnes duxerunt uxores ex genere fratrum suorum. et benedicti sunt in filiis suis. et semen illorum possidet hereditatem terrae; [14] Et nunc fili· dilige fratres tuos. et noli superbo corde agere cum filiabus populi tui. ut accipias unam ex illis;

Quoniam superbia perditio est animae. et incontinentia diminutio. et impietas mater est luxoriae; [15] Mercedem omni homini qui penes te operatus fuerit redde eadem die. et non maneat penes te merces hominis;

Et merces tua non morabitur. si seruieris deo ex corde et ueritate;

[16] Adtende fili ab omnibus operibus tuis. et esto sapiens in omnibus sermonibus tuis; et quod oderis· alio ne feceris; Noli bibere uinum in ebrietate. et non comitetur tecum ulla nequitia in omni uita tua; [17] De pane tuo communica esurientibus. et de uestimentis tuis da nudis; Ex omnibus quae tibi habundauerint fac elymosinam fili. et non inuideatur oculus tuus cum facis elymosinam;

[18] Funde uinum et panem tuum super sepulchra iustorum. et noli illud dare peccatoribus; [19] Consilium ab homine sapiente inquire. et noli contemnere. quoniam omne consilium utile est; [20] In omni tempore benedic dominum. et postola ab eo ut dirigantur uiae tuae· et omnes semitae tuae; Et cogitationes tuae bene disponantur. quoniam ceterae nationes non habent bonam cogitationem;

Quem ergo uoluerit deus ipsum alleuat. et quem uoluerit ipsum demergit usque ad inferos deorsum; Et nunc fili memor esto praeceptorum meorum. et non deleantur de corde tuo;

[21] Nunc igitur fili· indico tibi commendasse me decem talenta argenti gabelo filio gabiel. in ragis· ciuitate medorum; [22] Noli ergo uereri fili quod pauperem uitam gerimus. habebis multa bona si timueris deum. et recesseris ab omni peccato· et bene egeris; V, [1] Tunc respondit tobias patri suo dicens; Omnia quae praecepisti mihi facio pater. [2] quomodo autem potero hanc pecuniam recipere ab illo· Neque enim ille me nouit. neque ego illum;

Aut quod signum dabo illi ut cognoscat et credat. et det mihi hanc pecuniam· Sed neque uias regionis illius noui; [3] Tunc respondit tobis filio suo dicens; Chirografum suum dedit mihi· et meum similiter accepit. et diuisit in duas partes; Unum accepi ego. et alium posui cum eadem pecunia mea; [4] Nunc itaque fili inquire aliquem hominem fidelem qui eat tecum accepta mercede. et dum adhuc uiuo recipe pecuniam ab illo; [5] Et exiit tobias ut quaereret hominem qui eum duceret in regionem medorum. et qui maxime nosset uias regionis illius. inuenit rafael angelum stantem. [6] ignorans illum angelum dei esse;

Et dixit illi tobias; Unde es iuuenis·

[7] Et ille respondit dicens; Ex filiis israhel fratribus meis. ueni huc ut operer;

[14] *et incontinentia*, in rasura *et in*, sed I manu; videtur fuisse primo *et continentia*.

V, [2] *illo... pecuniam*, super interpunctiones nota ut II, 3.

[6] *iuuenis*, super interpunctionem posita est nota ut II, 3.

[7] In margine ab initio tria puncta ∴ apposita sunt prima manu.

Et dixit illi tobias; Nosti uiam quae ducit in regione medorum· 8 Et ille dixit; Multa ego noui· et teneo uias omnes. et aliquoties fui in regionem illam. et mansi penes gabelo fratrem nostrum; Et est iter bidui a bathanis usque in ragis ciuitatem quae posita est in monte exbathana in medio campo;

9 Et dixit illi tobias; Sustine iuuenis donec intrem. et hoc ipsum patri meo renunciem; Necessarium est enim ut eas mecum. et dabo tibi mercedem tuam; Et respondit rafael angelus· et dixit; Ecce sustineo te. noli tardare; 10 Et intrauit tobias. et renuntiauit patri suo dicens; Ecce inueni hominem ex fratribus nostris. qui eat mecum; Et ille dixit; Roga illum mihi fili; Et exiit tobias. et uocauit illum dicens; Iuuenis. intra rogat te pater; 11 Qui cum introisset. prior tobis salutauit eum; Et ille dixit; Pax sit tibi frater; 12 Et respondit tobis. et dixit; Ut quid mihi gaudium· Homo enim sum inualidus oculis. et non uideo lumen caeli. quia in tenebris sum positus sicut mortuus inter uiuos; Uocem hominum audio. et ipsos non uideo;

13 Et dixit illi rafael angelus; Forti animo esto. proximum est ut a deo cureris; 14 Et dixit illi tobis; Tobias filius meus uult ire in regione medica. si potes ire cum illo et ducere illum. dabo tibi mercedem tuam frater; 15 Et dixit illi rafael angelus; Possum ire cum illo. quoniam noui ego omnes uias. et aliquoties abii in regione medica. et perambulaui omnes campos eius et montes. et omnes comeatos eius bene teneo;

16 Et dixit tobis; Frater. ex quo genere es et ex qua tribu. narra mihi; 17 Et ille dixit; Quid necesse est te scire genus meum· uel tribum meam· Mercennarium desideras. aut genus et tribum meam· 18 Sed si ualde inquiris. ego sum azarias annaniae magni filius. ex fratribus tuis; 19 Et dixit illi tobis; Saluus uadas. et sanus redeas frater; Sed peto ne irascaris. quod uoluerim scire de genere tuo;

Tu ergo ex fratribus meis es. de genere bono et optimo; Nosti annaniam et nathan duos filios semeliae magni. qui et ipsi mecum ibant in hierusalem. et orabant ibi mecum· et non exerrauerunt; Hi omnes. fratres nostri sunt;

Ex bona radice es frater. saluus uadas et saluus redeas ad nos. et ego tibi dabo mercedem diurnam dragma una. et quae opus sunt similiter tibi et filio meo dabo. uade cum eo; Et cum reuersus fueris. augeam tibi ad mercedem tuam; 20 Et dixit rafael angelus; Ego ibo cum illo· ne timueris. salui ibimus et salui reuertemur ad uos cum pace. quoniam uia tuta est;

21 Et dixit tobis; Bonum iter contingat tibi agere frater; Et uocauit tobis filium suum. et dixit illi; Praepara te ad uiam et exi cum fratre tuo. et dominus qui in caelis est perducat uos ibi· et reducat saluos. et angelus illius comitætur uobiscum cum sanitate;

22 Et praeparauit se tobias ad uiam. et exiit ut iret. et osculatus est patrem suum et matrem suam; Et dixit illi tobis pater suus; Uade fili sanus et saluus; 23 Et plorauit mater eius. et dixit tobi patri eius;

Quo dimisisti filium nostrum· Nonne ipse est uirga manus nostrae. et ipse intrat et exit coram nobis· 24 Numquam esset pecunia illa. sed purgamentum esset filio meo; 25 Quomodo datum est a domino uiuere. hoc sufficiebat nobis;

26 Et dixit illi tobis; Noli uereri. saluus uadit filius noster· et saluus reuertetur ad

medorum, super interpunctionem nota ut II, 3.
8 *a bathanis*, suspicarer ex ratione scripturae amanuensem voluisse *ab athanis*.
12 *gaudium*, super interpunctionem nota ut II, 3.
17 *meam ..... meam*, super utramque interpunctionem nota ut II, 3.
19 *uoluerim*, ad summum secundae literae *u*, qua finitur linea, lineola omnino primae manus fere ut ductus unionis.
magni, super interpunctionem nota ut II, 3.
fratres nostri sunt;, in rasura sunt *s nostri sunt;*, sed 1 manu.
23 *nostrum ... nobis*, super interpunctiones nota ut II, 3.

nos. et oculi tui uidebunt illum illa die
qua uenerit;
[27] Nihil timueris de illo soror. bonus
enim angelus comitatur cum illo· et bene
disponit uiam illius. et reuertetur sanus;
[28] Et cessauit plorare;

VI, [1] Et profectus est tobias filius eorum.
et angelus cum illo; Et canis secutus est illos.
et ibant pariter; Et adpraehendit illos prima
nox. et manserunt super flumen tigrim; [2] Et
descendit tobias lauare pedes suos in flu-
men tigris. et exiuit piscis de aqua ma-
gnus· et circumplexus pedes illius pene
puerum deuorauit; [3] Et exclamauit puer;
[4] Et dixit illi rafael angelus; Noli timere.
conpraehende et exsupera illum;

Et conpraehendit tobias piscem. et eduxit
illum in terram; [5] Et dixit angelus ad tobiam;
Exintera illum et tolle fel· et cor· et iecor
illius. et repone et habe tecum. sunt enim
hæc necessaria ad medicamenta utilia; et
cetera interanea proice;

[6] Et exinterauit tobias piscem illum. et
abstulit fel et cor et iecor. et partem pi-
scis assauit et tulerunt in uia. cetera au-
tem salauerunt; Et coeperunt iter facere.
donec peruenirent in regionem medorum;
[7] Et dixit tobias ad angelum; Azarias fra-
ter. quod remedium est fel· et cor· et iecor
piscis. [8] Et dixit illi angelus; Cor et iecor
fumigatur coram uiro et muliere· qui in-
cursum daemonii aut spiritus nequissimi
habet. et fugiet ab illo omnis incursus. et
non apparebit in aeternum; [9] Et fel facit
ad inunguendos oculos hominis· cui albu-
gines ascenderunt. uel ad flandum in ip-
sis oculorum ut ad sanitatem perueniant;
[10] Et postquam introierunt in regionem
medicam. adpropinquauerunt ciuitati exba-
thanis. [11] et dixit rafael angelus; Tobias
frater. penes raguel hac nocte nos manere
oportet; Homo enim est propinquus tibi.
et habet filiam speciosam nomine sarra.
et neque masculum neque feminam aliam
habet praeter illam; [12] Et tu proximus es
illi prae omnes homines ut accipias illam.
et hereditatem illius possedeas. et omnem
substantiam patris illius;

Ipsam ergo accipe uxorem; Est enim
haec puella sapiens et fortis et bona ualde
et constabilita. et pater illius diligit illam.
et quaecumque possidet ei tradet; Tibi enim
destinata est hereditas patris illius. et te
oportet accipere illam; [13] Nunc audi me
frater et loquere de illa ac nocte. et ac-
cipiemus illam tibi uxorem;

Et cum reuersi fuerimus ex ragis. fa-
ciemus nuptias eius; Scio enim quoniam
raguel non negabit illam tibi;

Scit enim quoniam si dederit illam alio
uiro. morte morietur secundum iudicium
libri moysi. quia scit maximae tibi aptam
esse hereditatem eius accepta filia illius.
magis quam alicui homini; Nunc ergo fra-
ter audi me et loquere de hac puella· et
desponsemus illam tibi. et reuersi ex ra-
gis. ducemus eam nobiscum in domum
tuam;

[14] Et respondit tobias. et dixit rafaelo
angelo; Azaria frater. audiui quia haec
puella iam tradita est uiris septem. et
omnes mortui sunt in cubiculo nocte. ea
hora qua cum illa introierunt; Et audiui
quosdam dicentes. quoniam daemonium est
quod illos occidit; [15] Et nunc timeo ego
hoc daemonium. quia diligit illam; Ipsam
quidem non uexat. sed qui illi coniunctus
fuerit ipsum occidit; Unicus sum patri
meo ne forte moriar. et deducam senec-
tutem patris mei et matris meae cum do-
lore in sepulchrum eorum; Sed neque ha-
bent alium filium qui sepeliat illos. et pos-
sedeat hereditatem illorum; [16] Et dixit ra-
fael angelus; Non es memor mandatorum
patris tui;

Et nunc audi me frater· et noli cogi-
tare de daemonio illo· sed magis postola
illam. quia scio quoniam dabitur tibi ac
nocte uxor; [18] Et cum intraueris in cu-
biculo. tolle cor et iecor piscis· et inpone
super cinerem incensi. et odor manabit·
et odorabit illud daemonium et efugiet. et

VI, [7] *piscis*, super interpunctionem nota ut II, 3. [16] *tui*, super interpunctionem nota ut II, 3.

non apparebit circa illam omnino in aeternum; [19] Et cum coeperis uelle esse cum illa. surgite primum ambo et deprecamini deum caeli. ut det uobis misericordiam et sanitatem; [20] Et noli timere. tibi enim destinata est ante saecula; Et tu illam sanabis et ibit tecum· [21] et habebis ex ea filios. et erunt tibi sicut fratres; Et nunc noli uereri; [22] Et cum audisset tobias sermones rafael angeli quoniam est soror illius. et de domo seminis patris illius. hesit cordi ipsius; VII, [1] Et cum uenissent in ciuitate exbathana. dixit tobias angelo; Azarias frater. duc me rectum ad raguel;

Et uenerunt. et inuenerunt illum sedentem in atrio domus suae. et salutauerunt illum priores; Et dixit raguel; Bene ualeatis fratres. intrate salui sani; Et induxit illos in domum suam. [2] et dixit ednae uxori suae; Quam similis est hic iuuenis tobi consobrino meo; [3] Et interrogauit eos edna dicens; Unde uos estis; Et illi dixerunt; Ex filiis neptalim nos sumus. ex captiuis ninneue; [4] Et illa dixit; Nostis tobin fratrem nostrum; At illi dixerunt; Nouimus; Et illa dixit; Forti animo est et uiuit·

Et dixerunt; fortis est· et uiuit;

[5] Et tobias ait; Pater meus est de quo quaeris; [6] Et exiliuit raguel. et osculatus est eum lacrimans. [7] et dixit; Benedictio sit tibi fili. quoniam boni et optimi uiri filius es;

O infelicitas malorum. quomodo excaecatus est uir iustus faciens misericordias; Et incubuit lacrimans super collum tobiae filii fratris sui. [8] et edna uxor illius· et sarra filia eorum lacrimatae sunt;

[9] Et occiderunt arietem. et libenter susceperunt illos; Et postquam lauerunt pedes. discubuerunt ad cenam; [10] Et dixit tobias rafaelo angelo; Azarias frater. dic raguel ut det mihi sarram filiam suam uxorem; Et audiuit raguel hunc sermonem. et dixit tobiae;

Manduca et bibe· et suauiter tibi sit ac nocte. non est enim alius qui possit filiam meam accipere quam tu. similiter et mihi non licet illam dare alio uiro quam tibi; Tu proximus mihi es. et tibi sarra; [11] Uerum autem tibi dicam fili. tradidi illam uiris septem fratribus nostris. et omnes mortui sunt dum cum illa secedunt;

Nunc ergo fili. manduca et bibe;

Et dixit tobias; Hinc ego neque edam neque bibam. donec rem meum confirmes; [12] Et dixit raguel; facio; [13] Sarra tibi desponsata est secundum iudicium et legem. et de caelo iudicatum est illam tibi dare. accipe de genere tuo;

Amodo tu maritus illius es· et haec tibi coniux. ex hodierno et in perpetuum; Et dominus caeli bene disponat uobis hac nocte. et faciat uobiscum misericordiam et pacem; [15] Et accersiit raguel filiam suam· et uenit ad illum. et adpraehensa manu uirginis· tradidit illam illi. et dixit; Accipe secundum legem et iudicium quod scriptum est in libro moisi dari tibi hanc uxorem. habe et duc illam ad patrem tuum fili saluus et sanus. et deus caeli det uobis bonum iter et pacem; [16] Et uocauit matrem puellae. et praecepit adferri cartam ut faceret conscriptionem coniugii. quemadmodum tradidit illam uxorem. secundum librum moysi; Et attulit mater illius cartam. et scripsit· et signauit; [17] Et ex illa hora coeperunt epulari; [18] Et dixit raguel ad ednam uxorem suam; Praepara cubiculum alium. et introduc ibi puellam; Et habiit in cubiculum et strauit sicut dictum est. [19] et introduxit filiam suam. et lacrimata est causam illius. et extersit lacrimas. [20] et dixit illi; Forti animo esto filia. deus caeli det tibi gaudium pro taedio tuo;

Et exiit inde; VIII, [1] Et postquam consumauerunt cenam. uoluerunt requiescere. et deduxerunt tobiam in cubiculum; [2] Et rememoratus est tobias sermonem angeli rafael. et sustulit de saccello cor et iecor piscis. et inposuit supra cinerem incensi.

VII, [4] *nostrum... et uiuit* 1°, super interpunctiones nota ut II, 3.

[11] *meum*, sic codex legit, evidentissimo errore pro *mecum*.

3 et odor piscis prohibuit daemonium. et
refugit in superiores partes aegypti; Et
habiit rafael angelus et conligauit illum ibi.
et reuersus est continuo;

4 Et exierunt. et cluserunt ostium cu-
biculi; Et exsurrexit tobias de lecto. et
dixit sarrae;

Surge soror oremus. et deprecemur deum
ut faciat nobiscum misericordiam; 5 Et sur-
rexerunt· et coeperunt orare et deprecare.
ut daretur illis sanitas; 7 Et dixit tobias;
Benedictus es domine deus patrum nostro-
rum. et benedictum nomen tuum in omnia
saecula saeculorum;

Benedicant tibi caeli. et omnis creatura
tua; 8 Tu fecisti adam· et dedisti ei adiu-
torium euam. et ex utrisque multiplicasti
semen hominum;

9 Et nunc domine tu scis quoniam non
luxoriae causa accepi sororem meam hanc.
sed secundum iustitiam legis. 10 ut miserea-
ris nobis domine; et consenescamus sana
pariter cum pace. et da nobis in benedic-
tione filios; Et dixerunt amen. et recepe-
runt se;

11 Exsurrexit raguel et uocauit seruos
suos· et abierunt cum illo. et foderunt
fossam; 12 Dicebant enim; Ne forte mo-
riatur tobias. et omnibus fiat derisio et
obprobrium; 13 Et ut consumauerunt fos-
suram. reuersus est raguel domum. et uo-
cauit ednam uxorem suam· et dixit ei;

14 Mitte unam ex ancillis· et uideat si
uiuit tobias an mortuus est. ut sepeliamus
illum neminem scientem;

15 Et misit unam ex ancillis. et accensa
lucerna· aperuit ostia et intrauit. et inue-
nit illos dormientes pariter;

16 Et uenit puella. et nuntiauit eis quo-
niam uiuit. et nihil mali passus est;

Et benedixit raguel deum caeli· 17 dicens;
Benedictus es domine in omni benedic-
tione sancte. benedicte; Benedicant te om-
nes sancti tui et omnis creatura tua. in
omnia saecula saeculorum;

Benedictus es quia exhilarasti me. et
non contigit mihi quomodo putabam. 18 sed
secundum multam misericordiam tuam fe-
cisti nobiscum;

19 Et benedictus es. quia misertus es
duobus unicis; Fac cum illis domine mi-
sericordiam et salutem. et consuma uitam
illorum cum iocunditate et misericordia;
20 Tunc praecepit seruis suis ut replerent
fossam. priusquam lucesceret; 21 Et uxori
suae dixit facere panes conplures;

22 Et abiit ipse ad greges· et adduxit uitulos
duos et arietes quattuor. et iussit praepara-
ri; 23 Et uocauit tobiam. et adiurauit illi di-
cens; Quattuordecim diebus hic remanebi-
tis. edentes et bibentes apud me; Et iocun-
dae accipies animam filiae meae. quae in
doloribus erat; 24 Et quaecumque habeo
accipe inde dimidiam partem. et uade cum
salute ad patrem tuum; Et dimidia pars
cum mortuus fuero ego et uxor mea. ue-
strum erit; Forte habe animo fili. ego pa-
ter tuus sum. et edna mater tua est;

Tui sumus nos et sororis tuae. amodo et
in perpetuum; IX, 1 Tunc uocauit tobias
rafael angelum. et dixit illi; 2 Azarias fra-
ter. sume tecum quattuor pueros et duos
camelos. et uade in ragis· et perueni ad
gabelo. et redde illi cyrografum suum et
recipe pecuniam. et adduc illum tecum ad
nuptias; 4 Scis enim. quoniam numerat
dies pater meus; Et si demoratus fuero
diem unum. contristabo animam illius ual-
de; 3 Sed uides quomodo me adiurauit ra-
guel. cuius iuramento spernere non pos-
sum; 6 Et profectus est rafael angelus. et
quattuor pueri. et duo cameli in ciuitatem
ragis; Et manserunt apud gabelum. et de-
dit illi cyrografum eius. 7 et adnuntiauit
de tobia quia accepit uxorem. et quia uo-
cauit illum ad nuptias; Et surgens adsi-
gnauit illis folles cum suis sigillis. et con-
posuerunt eos·

Et mane uigilantes. simul ad nuptias uene-
runt. 8 et inuenerunt tobiam recumbentem;
Et exiliuit et salutauit illum gabelus et fle-
uit. et benedixit illum 9 et dixit; Benedic-

VIII, 10 *sana*, prima manus ipsa, ut videtur, correxit *sani*.

tio tibi fili. quia uiri optimi et boni et iu-
sti et misericordis es filius;
[10] Benedictionem dominus caeli det tibi
et uxori tuae. et patri et matri uxoris tuae;
Et benedictus deus. qui prouidit tobiae
similem sibi; X, [1] Et cottidie conputabat
tobis dies in quibus ibat. et in quibus re-
uerteretur filius eius;
Et cum consumati fuissent dies· et filius
illius non ueniret. dixit; Numquid forte de-
tenuit illum aliquis de fratribus. [2] aut num-
quid mortuus est gabelus. et nemo reddit
ei pecuniam· [3] et coepit contristari; E anna
uxor eius dixit;
Periit filius meus. nec est iam inter ui-
uos; quare tardat· [4] Et coepit plorare fi-
lium suum dicens;
Uae mihi fili· quid te dimittebam ire.
lumen oculorum meorum; [5] Et depraeca-
batur eam tobis. et dicebat;
Tace noli satagere. saluus ueniet filius
noster; sed aliqua fortasse mora detinet
illos. nam homo qui cum illo it fidelis
est; Ex fratribus nostris est. noli tribu-
lare· iam ueniet; [7] et dixit anna; Tace;
Molestus es mihi. noli me seducere. periit
filius meus;
Et exiens circumspiciebat uiam cottidie.
qua filius illius profectus fuerat. et nihil
gustabat; lacrimans tota nocte nec dormie-
bat; [8] Et ut consumati sunt quattuordecim
dies nuptiarum de quibus iurauerat raguel.
exiit ad illum tobias. et dixit illi;
Dimitte me. scio enim quia pater meus
et mater mea. non credunt se uisuros me;
Nunc itaque peto pater ut dimittas me. et
eam ad patrem meum. iam tibi indicaui
quomodo eum reliquerim; [9] Et dixit raguel
tobiae; Remane hic penes me. et ego mit-
tam nuntios patri tuo. et indicabunt illi
de te; Et ille dixit; In toto pater peto. ut
dimittas me hinc ad patrem meum; [10] Et
continuo surgens raguel tradidit tobiae sar-
ram filiam suam. et dimidiam partem sub-
stantiae suae. pueros et puellas. boues et
oues. camelos et asinos. uestes uasa et pe-
cuniam. et dimisit illum sanum. et uale-
fecit illi [11] et dixit; Uade fili sanus et sal-
uus. deus caeli deducat te et sarram uxo-
rem tuam. et uideam ex uobis filios an-
tequam moriar; [12] Et adpraehendit illum et
osculatus est. et sarram filiam suam. [13] et
dixit illi; Filia. honorem habe socero tuo
et socrui tuae. ipsi amodo sunt parentes
tui. tamquam pater tuus et mater tua qui
te genuerunt; Uade salua filia. audiam de
te auditionem bonam in uita mea et gau-
dium; Et osculatus est illam. et dimisit;
Et anna dixit tobiae; Fili et frater. deus
caeli det mihi ut uideam filios tuos de
sarra filia mea antequam moriar. ut de-
lecter; coram deo caeli ego trado tibi fi-
liam meam tamquam depositum. ut non
uexes eam omnibus diebus uitae tuae;
Uade fili saluus et sanus. ego mater tua
amodo. et sarra soror tua; Diligat te do-
minus et illam. ut sitis in locum sancti-
tatis omnibus diebus uestris;
Et osculata est utrisque. et dimisit illos
sanos; Et profectus est tobias a raguel gau-
dens. et benedicens dominum caeli et terrae
regi omnium. qui direxit uiam eius; Et be-
nedixit raguel et annam uxorem illius. et
dixit; Iniunctum est mihi a domino ho-
norare uos. omnibus diebus uitae uestrae;
XI, [1] Et profectus est donec uenirent car-
ram. quae est contra ninneuen; [2] Tunc di-
xit rafael angelus tobiae; Frater. non scis
quomodo reliquerimus patrem tuum·
[3] Praecedamus uxorem tuam· et eamus
et praeparemus domum. dum prosequitur
nos; [4] Et praecesserunt pariter. et dixit;
Accipe de felle illo. et habe tecum; Et ha-
biit cum illis et canis. [5] et anna sedebat
in uia. circumspiciens aduentum filii sui;
[6] Et cognouit illum uenientem. et dixit

X, [3] *E anna*, sic codex.
tardat, super interpunctionem nota ut II, 3.
[6] *it*, abrasio ante *it*, et spatium fert unam literam *i* (*iit*).

[11] *sanus*, sic nunc est ex rasura, sed primo fuerat *saluus*, quod statim succedit; correctio 1 manus esse debet.
XI, [2] *tuum*, super interpunctionem nota ut II, 3.

patri illius; Ecce filius tuus uenit. et homo qui cum illo ierat;

[7] Et rafael dixit tobiae; Antequam propinquemus patri tuo. scio quoniam oculi illius aperientur. [8] asparge ergo fel piscis in oculis illius. et insidet medicamentum et tollet albuginem ab oculis eius. et aspicict pater tuus· et uidebit lumen; [9] Anna autem cucurrit et incubuit super collum filii sui. et dixit illi; Uideo te fili. amodo libenter moriar; Et lacrimata est. et tobias lacrimatus est;

[10] Et surrexit tobis et offendebat pedes. et egressus est ostium atrii; et occurrit illi tobias. [11] et insufflauit in oculos patris sui. et adpraehendit illum et dixit; Forti animo esto pater;

Et iniecit medicamentum oculis illius. et morsu illi praebebat; [14] Et decoriauit manibus albuginem ab oculis illius. [15] et respiciens uidit filium suum. et inruit collum eius et lacrimatus est· [17] et dixit; Uideo te fili; Benedictus deus et benedictum nomen illius magnum. et benedicti omnes sancti angeli eius; Sit nomen eius sanctum et benedictum in omnia saecula· quoniam ipse flagellauit me· et ipse misertus est mei; et ecce ego uideo tobiam filium meum; [18] Et introiuit tobis et anna uxor sua in domum gaudentes. et benedicentes deum pro omnibus quae ipsis euenerunt; [19] Et indicauit tobias patri suo. quoniam bene perfecta est uia illius a domino deo. et quia attulit pecuniam. et quemadmodum accepit sarram filiam raguel uxorem· et quia uenit. et ipsa est iam in proximum portae ninneue; Et gauisus est tobis et anna. et exierunt in obuiam nurui suae; Et uidebant tobin qui erant in ninneue euntem et deambulantem cum omni uirtute sua. et neminem eum ducentem. mirabantur;

Et tobis benedicebat magna uoce deum. et ambulabat cum gaudio· et confitebatur illis omnibus quia misertus est illi deus. et aperuit oculos eius;

Et factum est ut propinquauit tobis ad sarram nurum suam. benedixit illi et dixit; Ueni intra filia salua; Benedictus deus qui adduxit te ad nos. et benedictus pater tuus et mater tua. et benedictus tobias filius meus. et benedicta tu filia· intra in domum tuam salua. in benedictione et gaudio; In illo die erat gaudium magnum omnibus iudaeis. qui erant in nineue;

[20] Et uenit achicharus et nabal auunculus illius. gaudens ad tobin;

[21] Et consumatae sunt nuptiae cum hilaritate septem diebus. et data sunt tobiae munera multa; XII, [1] Et postquam consumatae sunt nuptiae. uocauit tobis tobiam filium suum. et dixit illi; Homini qui tecum fuit. augeamus ad mercedem eius. et reddamus ei; [2] Et ille dixit; Pater. quantum illi dabo; Non enim satis est si dedero illi ex his quae mecum attuli· dimidiam partem; [3] Me enim duxit et reduxit sanum. et uxorem meam curauit. et pecuniam meam attulit. sed et te curauit. et quantum illi dabo mercedem· [4] Et dixit illi tobis; Iustum est fili· dimidium horum quae tecum attulit accipere; [5] Et uocauit illum. et dixit; Accipe dimidium horum quae mecum attulisti. et haec erit merces tua. et uade sanus;

[6] Tunc uocauit rafael ambos absconse. et dixit eis; Deum benedicite· et illi confitemini. et maiestati illius date honorem coram omnibus uiuentibus qui fecit uobiscum bona. ut benedicatis deum· et decantetis nomini illius. et sermonibus de operibus eius honorifice ostendite. et confitemini illi;

[7] Quoniam sacramentum regis bonum est abscondere. opera autem dei reuelare et confiteri honorificum est;

[10] *pedes.*, erasum *s* cum interpunctione.

[13] Interpunctio post *illius* erat primo *;*.

[20] *achicharus*, super *i* accentus apponitur, nescio qua manu. *auunculus*, literae *uun* in rasura, nescio qua manu.

XII, [2] *dabo,* super interpunctionem nota ut II, 3.

[3] *mercedem,* super interpunctionem nota ut II, 3.

8 Bona est oratio. cum ieiunio et elymosina;

Melior est parum cum iustitia. quam plurimum cum iniquitate;

Bonum est facere elymosinam· magis. quam thesauros abscondere;

9 Quia elymosina a morte liberat. et ipsa purgat peccata; Qui faciunt miserationes et iustitiam. saturabuntur uita aeterna; 10 Qui faciunt peccata et iniquitatem. hostes sunt animae suae; 11 Omnem aequitatem uobis manifestabo. et non abscondam a uobis quemquam sermonem;

Et iam uobis demonstraui· et dixi. sacramentum regis bonum est abscondere. opera autem dei reuelare et confiteri honorificum est;

12 Et nunc quando orabas tu et sarra. ego optuli memoriam orationis uestrae in conspectu claritatis dei;

Et cum sepeliebas mortuos simpliciter. et quia non pigritatus es exsurgere et relinquere prandium tuum. 13 tunc missus sum ego temptare te. 14 et me misit deus iterum sanare te. et sarram nurum tuam; 15 Ego enim sum rafael angelus unus ex septem angelis sanctis. qui adsistimus et conuersamur ante claritatem dei; 16 Et conturbati sunt utrique. et prociderunt in faciem et timuerunt; 17 Et dixit illis rafael; Nolite timere. pax uobis erit; Deum benedicite omni tempore; 18 Etenim cum essem uobiscum. non mea gratia eram. sed uoluntate dei; Ipsum ergo benedicite. et omnibus diebus decantate; 19 Et uidebatis me quia manducabam. sed uiso uestro uidebatis; 20 Et nunc surgite a terra. et confitemini deo; Et ecce ego ascendo ad deum. qui me misit;

Scribite omnia haec. quae contigerunt uobis; 21 et ascendit in caelum; Et exsurrexerunt. et non poterant illum uidere· 22 Et benedicebant et decantabant domino. et confitebantur illi in omnibus magnis operibus illius. quia apparuit illis angelus dei; XIII, 1 Tunc locutus est tobis. et scripsit orationem et laetitiam. et dixit; Benedictus deus uiuens in aeternum. quoniam in saecula regnum illius est; 2 Quia ipse flagellat et miseretur. deducit usque ad inferos· et reducit; Et ipse reducit de perditione maiestate sua. et non est qui effugiat manum illius; 3 Confitemini illi filii israhel coram gentibus. 4 quia ipse disparsit nos in illis· Et adnuntiate misericordiam illius et exaltate illum coram omni uiuente. quoniam ipse est dominus noster· et deus in omnia saecula; 5 Flagellauit uos ob iniquitates uestras. et omnium uestrorum miserebitur; Et congregabit uos ab omnibus gentibus quocumque dispersi fueritis ab illo. ut faciatis coram illo ueritatem; Tunc reuertetur ad uos. et non auertet a uobis amplius faciem suam; 6 Et nunc aspicite quae fecit uobiscum. et confitemini illi ex toto corde uestro. et benedicite deum iustitiae. et exaltate regem saeculorum; 7 Ego in terra captiuitatis meae confiteor illi. et ostendo uirtutem illius in genti peccatrice; 8 Conuertimini peccatores et facite iustitiam coram illo. quis scit si uelit uos ut faciat uobiscum misericordiam;

9 Ego et anima mea regi caeli laetationem dicam. et anima mea laetabitur omnibus diebus uitae suae;

10 Benedicite deum omnes electi· et laudate maiestatem illius. et agite dies laetitiae. et confitemini ei;

11 Hierusalem ciuitas sancti. flagellauit te in operibus manuum tuarum;

12 Confetere domino deo saeculorum. ut iterum tabernaculum tuum aedificetur cum gaudio. et laetos faciat in te omnes captiuos· et diligat in te omnes miseros. in omnia saecula saeculorum; 13 Luce splendida fulgebis. in omnibus finibus terrae;

14 Gentes multae uenient tibi ex longinquo. inhabitare ex nouissimis partibus terrae ad nomen domini dei. et munera in manibus habentes regi caeli cum laetitia offerent. 15 et nomen magnum eris in saecula saeculorum;

XIII, 12 *Confetere,* sic, sed manus serior correxit *Confitere.*

[16] Maledicti erunt omnes qui spernunt te. et omnes qui dixerunt uerbum durum. et omnes qui deponunt te et destruunt muros tuos. et omnes qui subuertunt turres tuas. et omnes qui succendunt habitationes tuas;

Et benedicti erunt omnes. qui ædificant te in aeternum; [17] Tunc gaude et laetare in filiis iustorum. quia omnes colligentur et benedicunt deum aeternum; [18] Beati qui diligunt aeternum. et beati qui gaudent in pace tua; Beati omnes qui flagellabuntur in omnibus flagellis tuis. quoniam in te gaudebunt. et uidebunt omnes gaudium tuum in aeternum; [19] Anima mea benedic deum regem saeculorum qui liberauit hierusalem. et aedificabitur domus illius in omnia saecula saeculorum; [20] Beatus ero si fuerint reliquiae de semine meo. ad uidendam claritatem tuam; et confitemini regi saeculorum; [21] Hostia hierusalem saffhiro et smaragdo fabricabuntur. lapide pretioso;

Omnes muri tui et turres hierusalem auro aedificabuntur. et propugnacula eius auro mundo; [22] Plateae hierusalem carbunculo lapidis sternentur. et hostia hierusalem canticum exultationis dicent. et omnes uicini eius loquentur alleluia; [23] Benedictus deus qui exaltat te. et benedictus in omnia saecula saeculorum. quoniam in te benedicent nomen sanctum in aeternum;

XIV, [1] Et postquam consumati sunt .... sermones confessionis tobis. [2] mortuus est n pace annorum centum duodecim. et sepultus est praeclare in ninneue; [3] Quinquaginta ·VIII annorum erat cum oculis captus esset. et quinquaginta quattuor annos postquam lucem accepit uixit tobis. et omnibus faciens elymosinas. [4] et magis proposuit deum colere et confiteri magnitudini dei;

[5] Et cum moreretur. uocauit tobiam filium suum et septem filios eius. et praecepit illis dicens; [6] Fili. dilige filios tuos· et recurre in ciuitate medica. quoniam credo uerbo dei super ninneue quia omnia erunt et uenient super assyrios et ninneue. quae locuti sunt prophetae israhel quos misit deus; Omnia euenient. et nihil minuetur ex omnibus uerbis. sed omnia contingunt temporibus suis;

Et in medica erit salus magis. quam apud assyrios et babilonia; Quoniam scio· et credo quia omnia quae dixit deus erunt et perficientur. et non excidit uerbum de sermonibus dei;

Sed fratres nostri qui inhabitant terram israhel· dispergentur omnes ex illis. et captiui ducentur a terra optima;

[7] Et erit omnis terra israhel deserta usque in tempus. et iterum miserebitur illorum deus in terra israhel. et iterum aedificabunt domum. et non sicut iampridem quoadusque repleatur tempus maledictionum;

Et postea reuertentur de captiuitate sua. et omnes aedificabunt hierusalem honorifice. et domus dei aedificabitur in ea. et in omnes generationes saeculorum aedificabitur. sicut de illa locuti sunt omnes prophetae israhel;

Et nunc omnes gentes terrae conuertentur ad dominum. [8] et relinquent omnes simulacra sua quae seducunt illos falso errore. et omnes benedicent dominum in aeternum cum iustitia; Et omnes filii israhel qui liberabuntur in diebus illis. memores erunt deum in ueritate;

Et congregabuntur et uenient in hierusalem inhabitabunt in aeternum illo die cum diligentia. et omnis iustitia in illis erit; [9] Et gaudebunt qui diligunt deum uere. et qui faciunt peccatum et iniquitatem. deficient de terris omnium; [10] Et nunc filii mando uobis seruite deo in ueritate et facite coram illo quod ipsi placet; [11] Et filiis uestris mandate ut faciant iustitiam et elymosinas. ut sint memores dei. et ut benedicant nomen illius in omni tempore in

XIV, [1] Post vocem *sunt* est rasura novem fere literarum.

[6] *prophetae israhel*, inter utramque vocem in summo ductus fere ut *i* prima, ut videtur, manu

ueritate et in omni corde suo. et in omni
uirtute sua; [12] Et nunc fili exi de ninneue
et noli manere hic. sed quocumque die se-
pelieris matrem tuam iuxta me. eodem die
noli manere in finibus eius; [13] Uideo enim
quoniam multa iniquitas est in ea. et fin-
ctio multa perficietur. et non confunduntur;
Ecce filius nabath quid fecerit achicharo ci
qui te nutriuit. quem uiuum deduxit in
terra deorsum; Sed reddidit deus malitiam
illius ante faciem ipsius. et achicharus exiit
ad lucem· et nabath intrauit in tenebras
exteriores. quia quaesiuit nabath occidere
achicharum; [14] Et abiit tobias postquam
sepeliuit parentes suos· et uxor eius et filii
eius in regione medica. et habitauit in ci-
uitate exbathana cum raguel socero suo.
[15] et curam habebat senectuti illorum ho-
norifice. et sepeliuit illos exbathana· re-
gione medica; Et hereditatem percepit do-
mus raguel et tobi patris sui. [16] et mor-
tuus est annorum CXVII cum claritate;
[17] Et antequam moreretur. audiuit et uidit
perditionem ninneue; Et uidit captiuitatem
illius abductam in regionem medicam. quam
abduxit rex archar medicae; Et benedixit
deum in omnibus quae fecit in filiis nin-
neue· et assyrios. et gauisus est antæquam
moreretur in terra ninneue;

[14] *exbathana*, literae *ex* in rasura sunt in spatio regulari, sed 1 m.

INCIPIT ORATIO SALOMONIS.

13 Et inclinauit salomon genua sua in
conspectu totius ecclesiae israhel· et aperuit manus suas ad caelum 14 et dixit· Do-
mine deus israhel non est tibi similis deus
in caelo sursum neque in terra deorsum
qui custodis testamentum tuum et mise-
ricordiam pueris tuis euntibus in con-
spectu tuo in toto corde 15 seruans puero
tuo dauid quae locutus es illi et locutus
es in ore tuo et in manus tuas supplesti
quasi dies iste· 16 Et nunc domine deus
israhel custodi puero tuo dauid patri meo
quae locutus es illi dicens· Non deerit tibi
uir a facie mea sedens in throno israhel·
Uerum si custodierint filii tui legem meam
ut in praeceptis meis ambulent· sicut am-
bulauerunt in conspectu meo fideles· 17 Et
nunc domine deus israhel creditum est uer-
bum quod locutus es puero tuo dauid·
18 quoniam si uere habitauit deus cum
hominibus in terra·
Si caelum caeli non sufficiat uerum do-
mus quam aedificaui 19 sed respicias ad ora-
tionem pueri tui et ad deprecationem do-

Haec Salomonis oratio ex libro II Paralipomenon, VI, 13-22, reperitur in codice nostro ad calcem Ecclesiastici, ut in plerisque libris adhibitis a Petro Sabatier, et in aliis quinque Ambrosianae Bibliothecae. Textus codicis vix differt ab edito a Sabatier, et ejus brevitas tantum me adduxit ut integrum ederem. Pars interpunctionis vel certe, vel verisimiliter est a secunda manu, et hanc neglexi. Scriptura est alia ab illa libri II Machabaeorum et libri Tobiae. Vers. 20 litera *h* vocis *hac* semiabrasa est.

Ut jam innui, eadem oratio extat ad calcem Ecclesiastici in aliis quinque codicibus Ambrosianis, quos numeris 2-6 notabo. Sunt autem: 2 *B*. 27. *Inf.* 3 *B*. 48. *Inf.* 4 *B*. 57. *Inf.* 5 *C*. 223. *Inf.* 6 *E*. 53. *Inf.* Postremus est seculi X, ceteri XII fere seculi. Num eadem oratio extet in aliis junioribus codicibus nostris, non indagavi. Contuli omnes quinque libros ad textum a me editum, sed interpunctionem et orthographicas varietates vel errores neglexi.

13 *sua* — omittit 4.

aperuit — *expandi* 5 prima manus, secunda *expandit*.

ad — *in* 3.

14 *tibi similis* — *similis tibi* 3, 5.

misericordiam — addunt *tuam* 2, 3, 4.

euntibus — omittit 4.

15 *manus tuas* — *manu tua* 2, 3, 4, 5, 6.

supplesti — *implesti* 2, 5.

iste — *isti* 5.

16 *uir* — *uirtus* 5.

Uerum — *Uerumtamen* 2, 3, 4, 5, 6.

ut — *et* 4.

ambulent — *ambulauerint* 4: *dilexisti* 5.

sicut — *Sic* 5.

17 Totus versus deest in 2.

est — *adest* 5.

quod — omittit 5.

18 *quoniam* — *quod* 3.

si uere — omittit 4.

habitauit — *habitabit* 2, 3, 6: *perhabitauit* 5.

Si caelum caeli non sufficiat verum domus — *Si enim cælum et cæli cælorum te capere non possunt. quanto magis non sufficiat domus hæc* 6.

sufficiat uerum domus — *sufficiunt tibi. quanto magis domus hæc* 2, 4, 5.

sufficiat — addit *tibi* 3.

domus — *quanto magis haec* 3.

19 *respicias* — *respiciens* 5.

ad secundum — omittunt 2, 3, 4, 5, 6.

deprecationem — *precationem* 3, 4, 5, 6.

mine ut exaudias placationem orationis
quam puer tuus orat coram te odie [20] ut
sint oculi tui super domum hanc die hac
nocte et in locum quem dixisti inuocari
nomen tuum

[21] Et exaudias orationem quam puer
tuus orat in hunc locum et exaudias deprecationem pueri tui et populi tui israhel·
Si orauerit in loco isto et exaudias in loco
habitationis de caelo et exaudias et propitius sis·

[22] Si peccauerit uir iuxta te ·,·

domine — *deus* 2, 4: omittit 5.
exaudias — *exaudiam* 5: addunt *domine* 2, 4, 5.
placationem — sic ex correctione primae manus, sed primo *deprecationis* 4.
[20] *tui* — addunt *aperti* 2, 4.
domum hanc — *hanc domum tuam* 4.
hac — *et* 2, 3, 6.
et — omittunt 2, 3, 4, 5, 6.
locum — *loco*, 3, 6.
quem — *quo* 2; *in quo* 6.

[21] *exaudias* primo — *exaudies* 5.
hunc locum — *hoc loco* 3, 6.
et — omittit 4.
deprecationem — *precationem* 3, 4, 5, 6.
orauerit — *orauerint*, 2, 3, 4, 6.
isto — addunt *et exaudias in loco isto* 3, 6.
exaudias — *exaudies* 5.
de — *in* 3, 6.
[22] *iuxta* — *in* 5.

INCIPIT LIB. HESTER.

(XI) [2] ANNO SECUNDO REGNANTE ARTAXERSE REGE MAIORE· Prima mensis qui est xandicui uisum uidit mardocheus· qui fuit iarim qui simei· qui ciseus· ex tribu beniamin [3] homo magnus curans in aula regis· [4] et erat ex captiuitatæ· quam adduxit nabuchodonosor rex· cum iechonia rege iudae· [5] Et hoc erat ipsius uisum· ecce uoces et tumultus· et tonitrua· et terremotus· et conturbatio magna super terram· [6] Et ecce duo dracones magni parati prodierunt uterque luctari· [7] et facta est illorum magna pugna· [8] et dominabantur· et populus adnuntiabatur· Dic autem tenebrosa et malo et strepitus magnus in his qui sunt super terram·

[9] Et timuerunt perditionem· [10] et clamauerunt ad dominum· A uoce clamoris eorum· et factus est sonitus· et fons unus· Et ex fonte illo· exiit flumen magnum aqua multa· [11] et lux solis· et luxit· et humilis exaltati sunt et comederunt gloriosos· [12] Et surrexit mardocheus· uiso somnio· et dixit. Quid deus cogitat facere? Et erat uisum occultum in sensum eius donec reuelaretur·.

I, [1] Et factum est in diebus artaxerse regis ipse est rex pugnas regnans ab india usque ethiophiam centum uiginti et septem regionibus· [2] In illis diebus quando sedit rex artaxerses in tribunali regni sui quod erat in susis tebari· [3] In anno ·XII· regni sui· fecit ...um h.. qui erant inuenti in susis te.......... la [6] ....
desperna· et carbosyna· et yacinna· organa extenta funibus· carbasynis et purporeis subrotatis columnae uariae uipiperire· lecti aurei· et argentei super lapides marmoratos strati· et pictura uaria [7] et uinum multum et suaue de quo ipse rex bibebat· [8] et precepit actoribus domus· ad iocunditatem ut biberent secundum legem· [9] Et uastes regina fecit potum magnum mulieribus in regno artaxersis· [10] Diae autem septimo iucundus factus est artaxerses· rex· et iussit moasma· narbona· abatha· iazataicce· desthar· asceth· tharecta· septem spadonibus· qui ministrabant in conspectu eius·

Incipit Fragmentum statim post Prologum s. Hieronymi, et procedit sine interruptione ad II, 23 *et inventum est,* post quae sine titulo ullo, sed linea resumpta, rubrica et vetustis literis quadratis exarata, incipit liber Esther juxta Vulgatam. Titulus INCIPIT LIB HESTER et initium usque ad MAIORE sunt literis varii moduli et formae rotundae et quadratae et exornatis coloribus. In fronte fere cujusque paginae LIB. HESTER literis quadratis. Scriptura et interpunctio eadem ac libri secundi Machabaeorum.

XI, [2] ARTAXERSE REGE MA, ista fere deperdita in textu, sed omnino certa, in margine adscripsit manus serior.

[8] *tenebrosa,* ipsa 1 manus ex *a* effecit *o*, *tenebroso.*

[9] In marg. sinistro lineola manus dubiae.

[11] *humilis,* sic codex.

[12] *facere?*, sic fere interrogandi nota in codice hic et alibi.

I, [1] *rex pugnas regnans,* *r* vocis *rex* et *ns* vocis *regnans* vel abrasa, vel casu fere ut abrasa, licet certa ex codice. Ceterum sic in codice totus versiculus.

[3], [6] Perierunt nonnulla avulsa membrana: ratione spatii *la* videntur reliquiae vocis *aula,* ut legerit codex *tebari in aula.* Post haec reliquia videtur esse literae majoris *E.*

[7] *bibebat, be* omissum supplevit 1 manus.

[10] *septem*, primo *spe-*, sed in actu scriptionis correctum, et fere erasum *p* post *s.*

11 Ut inducerent ad se reginam ut regnaret
et ipsa· Et inponeret illi diadema et de-
monstraret eam omnibus principibus et gen-
tibus· Ut uideretur species eius quoniam
formonsa erat· 12 et non obaudiuit regina
uenire cum eis·

Et contristatus est rex et iratus est ual-
de· 13 et dixit amicis suis· secundum haec
quæ locuta est uastes· Dixit autem omni-
bus legem et iudicium. 14 Et accesserunt
ad eum mardocheus· sortatheas. pabatha-
leus. malesar· et muceas principes persa-
rum et medorum· qui proximi erant regi
adsidentes ei· 15 Et responderunt illi se-
cundum legem quemadmodum oporteret
fieri reginae· quoniam non obaudiuit his
quae a rege dicta erant per spadones·
16 Et dixit mucheas ad regem et ad princi-
pes· Non solum regem nocuit uastes regina·
sed etiam principes regis et gentes regni
artaxersis· 17 Audita est autem contumelia
regis ab omnibus mulieribus qua contem-
nerent uiros suos· Ecce enim regina neglex
et contempsit· 18 quomodo non et primae
muliere. persarum et medorum neg.........
et contumeliam facient ui...........................
famiæ tradentur aduersus regem· etiam his
qui extra regnum sunt· 19 Si ergo placet
tibi maximae rex· et optimum est sensui
tuo· Iubeat rex et scribatur secundum le-
gem persarum et medorum· de malitia ue-
stes reginae quomodo abusa est te· Quo-
niam non introiit ad regem artaxerser· et
regnum eius tradat rex mulieri· meliori
quam illa est· 20 Et cum auditum fuerit
uerbum regis quod fecit in regno suo·
quoniam uerum est· Omnes mulieres in-
ponent honorem uiris suis a pauperibus
usque ad honestas· 21 et placuit uerbum
regi et principibus· Et fecit rex secundum·
ea quae locutus est mucheas· 22 Et misit
rex litteras in omne regnum suum per sin-
gulas quasque regiones· secundum inter-
praetationem eorum· ut esset unusquisque
princeps in domo sua· et fuit timor ma-
gnus in omni muliere· II, 1 et post uerba
sua requieuit rex ab ira sua· et commemo-
ratus est quae fecit uastes· et quemadmo-
dum et respondit· Et ut requieuit rex ab ira
2 dixerunt illi amici eius. Quaerantur uir-
gines elegantes speciae· et statuit rex spe-
culateres in omni regione regni· 3 Et ele-
gantur uirgines adducantur in susis thebari
in conuentum mulierum· et addentur ei
nitores· 4 et quae placuerit regnet pro ua-
sti· Et placuit regi uerbum et fecit sibi·
5 et erat homo iudeus in susis tebari· et
nomen eius mardocheus· qui scis reu· ex
tribu beniamin· 6 ex captiuitate hierusalem·
quam coeperat nabuchodonosor rex baby-
loniae· 7 et erat illic filia fratris patris sui·
Et nutrierat mardocheus sibi adoptatam fi-
liam· quoniam erat orfana· Erat autem haec
puella speciosa effigiæ· et quando obierunt
pater et mater· nutriuit eam mardocheus
sibi in filia· et nomen eius hester· 8 Et
quando audita sunt uerba regis adunate
sunt uirgines multae· Quae in susis erant
ciuitate sub manibus oggei· Et adprehensa
est hester· ab oggeo custode· mulierum·
9 et inuenit hester gratiam ante eum· et
festinauit ad omnes nitores eius· et septem
puelle constitutae de domo eius aetatis ip-
sius in conspectu mulierum· 10 Et non o-
stendit hester genus suum nec patriam·
quoniam mardocheus praeceperat ei ne re-
nuntiaret· 11 et cotidianis diebus mardo-
cheus circuibat in atrium muliere· specu-
lans hester quid eueniret ei· Et quando es-
set tempus ut introiret ad regem· 12 Quan-
do autem adimpletum est tempus puellae
mensum duodecim· sic enim replebantur

11 *formonsa*, *n* erasum.

17 *neglex*, sic cum puncto 1 manus super *x* quo linea finitur: ex *et* sequenti fortasse omissum *it*, et punctum nota erroris est.

18 *muliere*, defectus literae *s*, ut v. 5.

19 *uestes* et *artaxerser*, sic.

II, 1 *et respondit*, sic *et*, non *ei*.

2 *Quaerantur*, *ur* compendio 1 m., ut videtur, scriptum, sed post *t* est abrasio duarum fere literarum.

speculateres, sic codex, non *speculatores*.

5 *susis*, post *su*, quo linea finitur, addidit *i* manus, quae videtur serior ex atramento et forma literae.

7 *illic*, sic, non *illi*.

11 *muliere*, sic.

dies curationis menses sex in aromati-
bus et nitoribus mulierum et menses sex
in oleo smyrneo· 13 et tunc introibat ad
regem·

14 Et cum introiret de atrio mulier in
domum regis ad die una recurrebat in
atrium muliebrae secundo die· Non enim
habebat spado potestatem in atrio ducendi·
si non uocaretur secundum nomen· 15 Cum
autem expletum est tempus introeundi he-
ster filia abiel fratris patris mardochei· qui
nutrierat eam sibi filiam;

Factum est ut introiret ad regem· et
nihil postulauit ab eo· ex quibus dicebat
ei spado· Erat enim hester inueniens gra-
tiam ab omnibus qui intuebantur eam·
16 et introducta est hester ad regem duo-
decimo mense qui est adar· mense septimo
regni eius· 17 Et amauit rex hester· et in-
uenit gratiam in conspectu eius prae om-
nibus uirginibus· et inposuit ei diadema·
et reginam fecit eam pro uasti·

18 Et fecit rex conuiuium omnibus ami-
cis suis· et omni uirtuti suae ad nuptias
hester· et remissionem fecit omnibus re-
gionibus· 19 Mardocheus autem sedebat in
atrio regis· 20 hester uero non indicauit ge-
nus suum· neque patriam secundum quae
praeceperat ei mardocheus cum esset cum
illo· Et iussit illi ut omnia seruaret· ac si
esset cum eo et timeret dominum in omni
diæ·

21 In diebus illis· mardocheus sedebat in
aula regis· et post haec quaesierunt ba-
stageus· et tedestes duos spadones regis
qui seruabant atrium interficere regem·
22 Et cognitum est negotium mardocheo·
et ostendit mardocheus hester· et hester
demonstrauit regi in nomine mardochei·
23 et inquisiuit negotium et inuentum est;

14 *de atrio*, inter *e* et *a* litera abrasa fuit, et ductus medius literae *e* exiens refectus fuit manu dubia. *recurrebat*, tertium *r* refectum 1 manu ex *c*, ut apparet.

21 *tedestes*, *t* in rasura m. dubia. Post sic *duos*.

ADDITAMENTUM IN FINE LIBRI IOB.

In terra quidem habitasse iob auxitidi in finibus idumeae et arabiae. et erat ei nomen iobab; Et accepta uxore arabissa. genuit filium cui nomen erat ennon; Erat autem ipse iobab filius zarae. de esau filiis filius;

De matre uero borra. ita ut sit quintus ab abraham; Et hi sunt reges qui regnauerunt in edom. in qua et ipse regnauit regione; Primus bala filius behor. et nomen ciuitatis eius dennahaba; Post autem balac. iobab. qui uocatur iob; Post hunc churan. qui erat dux ex themanorum regione; Post hunc. ada filius baead. qui excidit madiam in campo moab;

Et nomen ciuitatis eius. cetthacabit;

Ad calcem libri Iob est istud additamentum, et titulus praeit INCIPIT ARGUMENTUM HUNC ARGUMENTUM HIERONIMI IN FINEM LIBRI INUENI SCRIPTUM. Et post additamentum sequitur quod de libro Job habet S. Hieronymus in Prologo galeato praemissa nota ITEM ALIUM ARGUMENTUM. Ratio interpunctionis est ut in libro Tobiae; ejusdem enim et scripturae est.

balac, post *c* rasura, in qua est et interpunctio manu dubia.

FRAGMENTA EXODI ET ISAIAE.

DOM. IIII DE QUAD. LEC. LIBRI EXODI:

XIV, 15 Locutus est dominus ad moysen dicens: Quid proclamas ad me. dic filiis israel ut coniungant se:

16 Et tu leua uirgam tuam. et extende manum super mare. et diuide illud: Et intrent filii israel. in medium máre per siccum: 17 Et ecce ego firmabo cor pharaonis. et ægyptiorum omnium. et intrabunt post eos: Et honorificabor in pharaóne. et in omni exercitu eius. et in cúrribus et in æquis:

18 Et scient omnes ægyptii quia ego sum dominus. cum honorificabor in pharaone. et in curribus et in æquis eius: 19 Abstulit autem angelus domini. qui antecedebat castra filiorum israel columna ignis. et abiit post illos: Abstulit autem et columnam nubis a facie eórum. 20 et stétit post illos:

Et intrauit per media castra ægyptiorum. et per media castra israel: Et factæ sunt tenebræ et caligo et transiit nox. et non comiscuerunt se aliis tota nocte: 21 Extendit autem moyses manum super mare. et induxit dominus mare in uento austro ualido tota nocte. et fecit mare siccum ét diuisa est aqua: 22 Et intrauerunt filii israel. per medium maré per siccum: Aqua autem erat illis murus. dextra atque sinistra: 23 Consecuti sunt autem ægyptii. et intrauerunt post eos. omnis æquitatus pharaonis. et currus et ascensores. in médium mare:

24 Factum est autem in uigilia matutina. et inspexit dominus castra ægyptiorum in columna nubis. et conturbauit castra ægyptiorum. 25 et conligauit axedones et curruum eorum. et ducebat eos cum ui. et dixérunt ægyptii: Fugiamus a facie israel. dominus enim expúgnat pro eis ægyptios:

Conquirens libros Missales Ambrosianos vetustos in Bibliotheca Capituli Metropolitani Mediolanensis, ab isto mihi usui concessos, reperi tandem quem anxie desiderabam codicem liturgicum Armiensem, ex quo in schedas Ambrosianas descriptae fuerant quatuor Exodi et una Isaiae lectio juxta veterem ex LXX translationem: nec jam ex apographo Ambrosiano seculi elapsi, quamquam non malo, sed ex ipso codice licet edere fidentius has sacras reliquias quantivis pretii. Codicem quidem describam in ea quam paro editione vetustissimi libri Missalis Ambrosiani cum collationibus aliorum antiquorum usque ad sec. XII inclusive; nunc satis sit indicasse sec. esse IX vel X et ab Armio, pago in montibus sito Lacus Verbani prope oppidum Luinum, in Capituli Metropolitani Bibliothecam pervenisse certe ante finem seculi elapsi ex nota in apographo Bibliothecae Ambrosianae.

Scriptura est elegans, interpunctio minor est ex puncto mediae fere literae appositum cum lineola oblique subscripta, rarissime et ex supplemento cum lineola superius adscripta, interpunctio plena fit adscriptis puncto imae literae, et virgula summae; priorem puncto *simplici*, alteram duobus punctis retuli. Interdum nota ut accentus occurrit constans lineola obliqua superscripta et eam retinui.

In codice lectiones se excipiunt ratione Dominicarum; ordinem Scripturae Sacrae ipse secutus sum.

In lectionibus istis solum quatuor Dominicae Quadragesimae ante Dominicam *in ramis Olivarum:* codex iste mutilus post Pascha incipit, sed vetusti libri Missales Ambrosiani IX et X seculi primam dicunt Dominicam Quadragesimae, quae nunc secunda est, et prima appellatur *Dominica in capite Quadragesimae*.

Ex. XXXIV, 1-27, extat etiam in libro *Par Palimpsestorum Wirceburgensium... ed. Ernestus Ranke*, Vindobonae, 1871.

XIV, 15 *moysen*, super *y* punctum, et sic semper super hac litera.

israel, semper scriptum *isrl* cum nota compendii.

19 *columna*, sic.

20 *caligo, aliis*, ex membrana superducta ad codicem resarciendum dubiae literae *o* et *is*, nec liquet si post *is* fuerit quid.

23 *medium*, nota I m. ut accentus super *m* finale.

[26] Dixit autem dominus ad móysen: Ex-
tende manum tuam super mare. et con-
uertatur aqua. et cooperiat ægyptios. et
currús et ascensores eorum: [27] Extendit au-
tem moyses manum super mare. et con-
uersa est aqua ad díem. in locum suum:
Aegyptii áutem fugérunt sub aquam: Et
excussit dominus ægyptios in medio mari.
[28] et conuersa est aqua. et cooperuit cur-
rus et ascensores. et omnem uirtutem pha-
raonis. qui intrauerant post eos in mare.
et non est relíctus ex éis nec unus: [29] Fi-
lii autem israel. transierunt per siccum per
médium mare: Aqua autem erat illis mu-
rus. dextra leuaque:

[30] Et liberauit dominus filios israel in
illa die. de manu ægyptiorum: [31] Et uidit
israel ægyptios mortuos. ad litus maris:
Uidit autem israel manum magnam. quam
fecit dominus ægyptiis. et timere coepit po-
pulus dominum. et crediderunt deo. et
moysi seruo eius:

DOM. PRIMA. DE QUAD. LEC. LIBRI EXODI.

XX, [1] Locutus est dominus ad moysen
dicens: [2] Ego sum dominus deus tuus. qui
eduxi te de terra egypti. de domo serui-
tutis: [3] Non erunt tibi dii alii preter me.
[4] et non facies tibi idolum. neque ullam
similitudinem. quæcumque sunt in terra
deorsum. et quæcumque in aquis sub terra:
[5] Non adorabis eos. neque seruies:

Ego enim sum dominus deus tuus. deus
zelans. reddens peccata patrum in filios. in
tertiam et quartam progeniem his qui ode-
runt me: [6] Et faciens misericordiam in mi-
lia diligentibus me. et custodientibus præ-
cepta mea. [7] Non sumes nomen domini dei
tui in uanum:

Non enim emundat dominus eum. qui
accipit nomen eius in uanum: [8] In mente
habeto diem sanctum. sanctificare eum:
[9] Sex diebus operaberis. et facies omnia o-
pera tua. [10] septimum autem diem. sanctum
domini dei tui:

Non facies in ea omne opus. tu et filius
tuus et filia tua. puer tuus et ancilla tua.
bos tuus et subiunctorium tuum. et omne
pecus tuum. et aduena qui habitat apud te:
[11] In sex enim diebus fecit dominus cæ-
lum et terram. et mare et omnia quæ
sunt in eis. et requieuit die septimo: Pro-
pter hoc benedixit dominus diem septi-
mum. et sanctificauit eum: [12] Honora pa-
trem tuum et matrem tuam. ut bene tibi sit.
et longi temporis sis super terram. quam
dominus deus tuus dabit tibi: [13] Non moe-
chaberis. [14] non occides. [15] non perierabis.
non furaberis. [16] non falsum testimonium
dices aduersus proximum tuum. [17] Non
concup----- uxorem proximi tui: Neque
agrum eius. neque seruum eius. neque an-
cillam eius. neque bouem eius. neque sub-
iunctorium eius. neque ullum pecus eius.
neque quicquid proximi tui fuerit: [18] Et
omnis populus audiebat uocem domini. et
lampades et uocem tube. et montem fu-
mantem: Timens autem omnis populus.
steterunt a longe. [19] et dixerunt ad moy-
sen: Loquere tu nobis. et non loquatur
ad nos dominus ne forte moriamur: [20] Et
dixit eis moyses: Animæqui estote. ut enim
templare uenit dominus ad uos. ut fiat ti-
mor eius in uobis ne delinquatis: [21] Stabat
autem totus populus a longe. moyses uero
intrauit in nubem. ubi erat dominus: [22] Di-
xit autem dominus ad moysen: Hæc dices
domui iacob. et adnuntiabis filiis israel:
Uos uidistis. quoniam de cælo locutus sum
ad uos: [23] Non facietis uobis deos argen-
teos. et deos aureos. non facietis uobis ipsis:
[24] Altare de terra facietis mihi. et immo-
labitis super illud holocausta. et salutaria

[26] nota super *moysen* ex colore et forma m. dubiae.

[30] *ægyptiorum,* super *æ* nota ut accentus.

XX, [8] *mente,* post *e* finale crasa litera, *m* ut videtur.

[14] *moechaberis, o* supplet 1 manus.

[16] *testimonium, um* dubia ut XIV, 20.

[17] *concupisces* ex spatio, sed *isces* perierunt avulsa membrana.

[20] *templare,* sic, non *templaret.*

[21] *moyses,* prius *s* refectum m. dubia in rasura. *intrauit,* literae *au* in rasura sed 1, ut apparet, manu.

uestra: Oues et uitulos uestros. in omni loco quocumque adnominauero. nomen meum ibi: Et ueniam ad te. et benedicam te. dixit dominus:

DOM. II DE QUAD. LEC. LIBRI EXODI:

XXXIV, [1] Locutus est dominus ad moysen dicens: Fac tibi duas tabulas lapideas sicut priores. et ascende ad me in montem. et scribam in tabulis uerba. quæ erat scripta in tabulis prioribus quas confre--sti. [2] et esto paratus mane: Et ascendes mane in montem sina. et stabis in cacumine montis:

[3] Et nemo ascendat tecum. neque pareat in toto monte et oues et boues. nec pascantur iuxta montem illum:

[4] Et fecit duas tabulas lapideas. quemadmodum et priores. et mane uigilans moyses. ascendit in montem sina. sicut constituit ei dominus: Et sumpsit moyses secum duas tabulas lapideas. [5] et descendit dominus in nube. et stetit cum eo ibi. inuocauit nomen domini: [6] Et transiit dominus ante faciem illius. et uocauit dominum: Dominus deus miserator et misericors. magnanimis et multum mis-ricors et uerax. [7] et iustitiam conseruans. et faciens misericordiam in milia. auferens iniquitatem et iniustit--- et peccata. et non emundans reum: Inducens pe-cata patrum in filios. et in filios filiorum. in tertiam et quartam progeniem: [8] Et festinans moyses. et in terram procidens. adorauit deum [9] et dixit:

Si inueni gratiam in conspectu tuo. comitetur dominus deus nobiscum: Populus enim dura ceruice est:

Et auferes tu peccata et iniquitates nostras. et erimus tui: [10] Et dixit dominus: Ecce ego dispono testamentum meum coram omni populo. et faciam gloriosa quæ non sunt facta in tota terra. et in omni gente:

Et uidebit omnis populus in quibus est opera domini. quoniam mirabilia sunt que ego faciam tibi. dixit dominus:

DOM. III IN QUAD. LEC. LIBRI EXODI:

XXXIV, [23] Locutus est dominus ad moysen dicens: Tria tempora anni. apparebit omnem masculinum tuum. in consp--tu domini dei israel: [24] Cum ergo eiecero gentes a fa--- et dilatauero fines tuos. non concupiscet quisquam terram tuam. cum ascendes uideri in conspectu domini dei tui. per tria tempora anni: [25] Non occides in fermento sanguinem immolationis meæ. et non dormiet in mane immolatio. sollemnis diei pasche: [26] Initia terræ tuæ. inferes in domum domini dei tui: Non quoques agnum in lacte matris suæ: [27] Et dixit dominus ad moysen: Scribe tibi uerba hæc. quoniam in uerbis his disposuit tibi testamentum. et huic israel: [28] Et erat ibi moyses in conspectu domini. quadraginta diebus et quadraginta noctibus. panem non manducauit. et aquam non bibit:

Et scripsit in tabulis uerba testaménti décem uerba: [29] Cum autem descenderet moyses de monte. et duæ tabule in manibus moysi erant:

Descendente autem eo de monte. nesciebat moyses. quia glorificata esset facies eius. et color aspectus eius. in eo cum loqueretur deus cum eo:

[30] Et uidit aaron et omnes filii israel moysen. et erat glorificata facies eius. et color aspectus eius. cum loqueretur eis.

XXXIV, [1] *erat*, sic.

confre--sti, auulsa membrana pro *gi*.

[6] *magnanimis*, post vocem interpunxerat scriba, sed voce sequenti interpunctionem cooperuit partim et reprobavit.

mis-ricors, sine *e* abscissa membrana.

[7] *iniustit*, abscissa membrana pro *iam:* et sic infra pro *c* priori in voce *pe-cata*.

[9] *dominus*, hujus vocis per compendium scriptae, ut mos codicis, solum *dn* reliqua.

[23] *omnem*, sic.

[23] et [24] Ullae literae perierunt avulsa membrana.

[25] *dormiet*, *o* retractatum videtur manu dubia, a qua fortasse et nota ut accentus super eo; quid fuerit prius non liquet, fortasse fuit litera *u*.

[29] *aspectus*, *s* finale suppletum 1 m.

et timuerunt accedere ad eum: 31 Et uo-
cauit eos moyses. et conuenerunt ad eum
aaron et principes sinagoge. et locutus est
moyses ad eos: 32 Et post hæc accesserunt
ad eum omnes filii israel. et nuntiauit eis
omnia. quæcumque locutus est dominus
ad eum. in monte syna:

33 --mox ut cessauit loqui ad eos. impo-
suit in fa---------- uelamen: 34 Cum au-
tem introiret moyses in conspectu domini
ut loqueretur ei. auferebat uelamen. usque
dum exiret: Et exiens. loquebatur--- om-
nibus filiis israel. quæcumque mandauit ei
dominus: 35 Et uiderunt filii israel faciem
moysi. quia glorificata est facies eius. et
circumdedit moyses uelamen in facie sua.
usque dum introiret cónloqui cum eis:

XXXV, 1 Et conuocauit moyses omnem
synagogam filiorum israel. et dixit ad eos:
Hæc sunt uerba quæ dixit dominus. ut fa-
ciatis illa:

DOM. IN RAMIS OLIUARUM. LEC. ESAIÆ PROPHETÆ.

LIII, 1 Domine quis credidit auditui no-
stro. et brachium domini. cui reuelatum
est: 2 Adnuntiauimus coram ipso ut puer.
ut radix in terra sitienti: Non est ei spe-
cies neque gloria uidimus eum. et non ha-
buit speciem. neque decorem: 3 Sed species
eius sine honore. et abiecta. pre omnibus
hominibus: Homo in plaga. et sciens ferre
infirmitatem: Quoniam aduersa est facies
eius. dehonestatus est. nec aliquid æsti-
matus est: 4 Hic peccata nostra portat. et
pro nobis dolet. et nos æstimauimus eum
in doloribus esse et in plaga. et in adflic-
tione: 5 Ipse autem uulneratus est propter
iniquitates nostras. et infirmatus est prop-
ter. peccata nostra: Eruditio pacis nostræ
in eo. liuore eius. nos sanati sumus 6 om-
nes. sicut oues errauimus. homo uia sua
errauit. et deus tradidit eum. pro peccatis
nostris: 7 Et ipse quia male tractatus est.
non apperuit. os suum:

Et ouis ad occisionem ductus est. et ut
agnus ante tondentem sine uoce. sic non
aperuit. os suum 8 in humilitate. Iudicium
eius sublatum est. generationem eius quis
enarrauit: Quoniam tolletur a terra uita
eius. ab iniquitatibus populi mei. ductus
est ad mortem: 9 Dabo malos pro sepul-
tura eius et diuites pro morte eius: Quia
iniquitatem non fecit. neque dolum in lin-
gua sua locutus est:

10 Et dominus uult purgare eum de pla-
ga: Si dederitis pro peccatis animas ue-
stra. uidebit semen longe uite. et uult do-
minus 11 auferre a dolore animam eius.
ostendere ei lumen. et formare per pru-
dentiam:

Iustificare iustum. bene seruientem plu-
ribus. et peccata eorum. ipse purgauit:
12 Ideo ipse hereditate possidebit multos.
et fortium partietur spolia: Propter quod
tradita est in mortem anima eius. et inter
iniquos deputatus est:

Et ipse peccata multorum rettulit. et
propter iniquitates eorum traditus est:

32 *eis*, *s* suppletum videtur, sed 1 manu.

33 Avulsa membrana perierunt nonnulla: *mox* dubium paullum *m*; praecedebat ex spatio *Et*. In linea sequenti ex spatio *facie sua*, vel *faciem suam*, si per compendium scripta duo *m*.

34 Post loquebatur rasura trium fere literarum.

Es. LIII, 2 Post *speciem*, punctum et lineola super eo ad summum literae *m* suppleta videntur, sed 1 m.

7 *Et ouis*, sic *E*, non *U*, licet initiale *E* atramento, non minio scriptum sit, quod errori ansam dedisset.

8 *generationem*, superius post vocem appictum punctum et super eo lineola obliqua, 1 ut apparet manu.

9 Post *diuites*, non superius, inserta punctum et lineola ut v. 8.

non, praeter *n* prius cetera per se incerta membrana avulsa et in extremo cooperta.

10 *uult*, *t* suppletum 1 m.

animas, *s* abrasum, et sic *uestra* cum interpunctione intacta ex prima scriptione.

12 *partietur*, pro *e* alia litera coepta fuerat scribi, initium *i*, *m*, *n*, *r*, *u*, sed in actu scriptionis completum fuit in *e*.

HUJUS COLLECTIONIS OPERA DOCTORIS A. CERIANI PRODIERUNT

TOM. I. FASC. I. — Fragmenta versionum Latinarum Evangelii Lucae, Parvae Genesis et Assumptionis Mosis; versio Syro-Hexaplaris Baruch, Threnorum et Epistolae Jeremiae cum notis; accedunt duae tabulae lithographicae . . . . *Ital. L.* 20 —

Fasc. II. Versio Latina Apocalypsis Baruch ex versione Syra inedita codicis seculi fere VI; versio Latina vetus 4 Esdrae ad ejusdem Syram versionem ineditam recensita; Passio S. Viucentii et Lectio Actuum Apostolorum in natali S. Stephani Latine; Gelasii Cyziceni Commentarii Actorum Concilii Nicaeni liber tertius fere totus cum collatione primi et partis secundi Graece . . . . » 8 —

TOM. II. FASC. I. . . . . » 14 —
» » » II. . . . . » 12 —
» » » III. . . . . » 12 —

Continent versionem Syro-Hexaplarem, Genesis quae supersunt, et Exodi usque ad XX, 26 cum notis. In Exodo insunt ut pars textus Hexaplaris additamenta textus Hebraeo-Samaritani ex Graeco Syriace versa.

TOM. III. FASC. I. . . . . » 8 —
» » » II. . . . . » 5 —

Continent textum primae manus codicis Graeci seculi fere V, Holmesiani VII, paginis et lineis codicis servatis. Genesis, 31, 15 – 37. 42, 14-21. 42, 28 – 46, 6. 47, 16 – 48, 3. 48, 21 – 50, 14. Exodus, 1, 10 – 8, 19. 12, 31 – 30, 29. 31, 18 – 32, 6. 32, 13 – 36, 3. 37, 10 – ad finem. Leviticus, I, 1 – 9, 18. 10, 14 – 19, 19. Antiquissimus codex habet passim accentus et spiritus primae manus juxta leges a recentioribus ex parte diversas.